

TRACTATUS DE
CONFESSIO-
NIBVS MALEFI-
CORVM ET SA-
GARVM.

An & quanta fides ijs adhibenda sit?

Auctore PETRO BINSFELDIO Suffra-
ganeo Treuirensi Doctore Theol.

Accedit eiusdem Auctoris

Commentarius in Tit. Cod. lib. 9. de Malefic. & Ma-
thematic. Theolog. & Iuris scientia, secundum
materiam subiectam naturam, accommodatus.

Item BVLLÆ & EXTRAVAGAN-
TES Pontificum, &c.

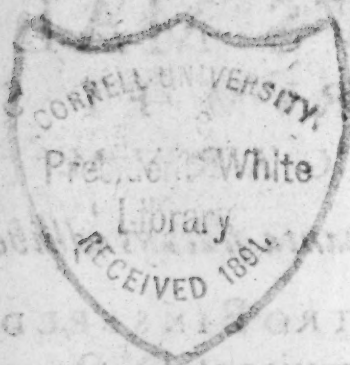
Editio Quarta correctior & auctior

COLONIÆ AGRIPPINÆ
Sumptib. Petri Henningij sub signo Cuniculi

Anno M. DC. XXIII.

Cum Privilegio Sacrae Casareae Maiestatis.

~~7440 B521~~

BK

A. 4409

ADMODVM REVE-
RENDO DOMINO IO-
ANNI BALLÆ, CELEBRIS MO-
nasterij S. Huperti Ordinis D. Be-
nedicti in Ardenna Abbati,
amico suo,

PETRVS *Suffraganeus S. P.*

VM præsens in
seculum omni-
um vitiorum
colluuiæ eru-
perit, & de die
in diē mundus in deteriora fla-
gitia ruat, Admodum Reue-
rende in Christo Pater, rectè
quod antiquitus Horatius ce-
cinit, deplorare licet:

*Ætas parentum peior auis
Tulit nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosorem.*

Ea de causa princeps tene-
bra-

E P I S T O L A

brarum nunc maioribus viri-
 b⁹, & grauiori tyrannide, quàm
 vnquam miserum genus hu-
 manum inuasisse videtur: ita
 vt nunquam dormiendũ dor-
 mitandumque ei sit, qui custo-
 dit Israël: Cùm leo rugiens, iux-
 ta Apostolicam doctrinam,
 semper circumeat quærens
 quem deuoret, nec dormiat,
 aut dormitet, qui hominis salu-
 tem impugnat. Deus enim O-
 ptimus Maximus prauis mor-
 talium operibus irritatus, malis
 spiritibus, qui à se pessimam in
 nos habent voluntatem, per-
 mittit, vt suam etiam exerceant
 potestatem, & machinentur
 omnia mala in perniciem non
 solùm animæ, sed etiam in in-
 teri-

DEDICATORIA.

teritum corporis & totius substantiæ ordinatæ in conseruationem generis humani. Verè enim quidam dixit: Iustus & omnipotens, cùm præcedentibus peccatis irascitur, permittit vt cæca mens etiam in alijs labatur. Quoniam autem hoc tempore scientia Dei plurimis deest: aut si Deū cognoscunt, non vt Deum timent & venerantur, sed sequuntur sua desideria, voluptates seculi, concupiscentiam carnis, & superbiam vitæ, Deus multos tradit in reprobum sensum, permittendo Dæmoni, vt suum in eos exerceat tentandi officium, & inducantur ad faciendum ea, quæ non conueniunt, repleti omni

*Gregor.
Hom. II.
in Exech.*

E P I S T O L A

Cap. Nec
mirum. 26.
q. 5. L. Ne
mo. C. de
malefic. &
Math.

L. Multi.
L. Et si. C.
de malef.
& Math.

iniquitate & malitia. In quo-
rum numero supremum sibi
vendicant gradū ij, quos pro-
pter facinorū magnitudinem
vulgus maleficos appellat. Quo
hominum genere nullum ne-
quiū, nullū damnabilius, nul-
lum reipublicæ perniciosius, &
Dæmonib⁹ propinquius inue-
nitur. Qua de caussa leges ciui-
les naturæ peregrinos, & gene-
ris humani inimicos nomināt.
Quandoquidē autem effectus
sunt signa naturæ, & ex fructi-
b⁹ arbor qualis sit, cognoscitur,
libet paucis ob oculos ponere
opera maleficorū, quæ frequē-
tius contra diuinam maiestātē,
hominum salutem, & publicā
vtilitatē perpetrare non veren-
tur:

DEDICATORIA.

tur: Deum inprimis abnegant,
suscepto Baptismatis Sacramē-
to renunciant, foed⁹ cum mor-
te & inferno ineunt, Dæmoni
cultū, reuerentiamq; exhibent,
eiusq; perpetuo ministerio non
rarò se deuouent, Dæmonibus
incubis & succubis abutuntur,
ijsdemq; euehentibus, per aërē
ad loginqua loca de nocte tran-
sportantur, vbi conuēticula ce-
lebrant, & conspirationes faci-
unt aduersus comunē omniū
prosperitatem, vt nimirum suis
incantationibus, sortilegijs &
diabolicis coniurationibus ele-
menta concutiant, tempestates
& coeli iniurias moueant, terræ
& arborum fructus destruant,
homines, iumenta q; interimāt,

EPISTOLA

partus humanos suffocent, suffocatos igne in cineres resoluāt, & sic resolutis vtantur in nefandis suis maleficijs, viros impotentes reddant ad generā-
dū, & mulieres ineptas ad cō-
cipiendum, nec non alia pluri-
ma horrenda & abominanda
operantur, quæ mens humana
recti conscia, memoria cōpre-
hēdere erubescit, vt Pontificū,
Patrumq; decretis, legib⁹, rati-
onū firmamentis, proprijs ma-
leficorū confessionibus, iudi-
cū testimonijs, plurimis expe-
rimētis exemplisq; tam in hoc
tractatu de maleficorum con-
fessionibus, quàm in commen-
tario in tit. Cod. de malefic. &
mathem. adiuncto cōtra mul-

torum

DEDICATORIA.

torum errores, ac perniciosas
falsasq; opiniones declaramus,
demonstramus, & vsq; ad satie-
tatem omnium oculis subijci-
mus. Cùm autem malefici tam
enormissima crimina, vt nemo
sanæ mentis dubitare potest,
cōmittant, & perdit alios per-
dere non desinant, seducti alios
in errorē & malitiam seduce-
re tentent, non iūmeritò secun-
dum legem diuinā humanāq;
morte mulctandi, & ab homi-
num societate tollendi sunt. In-
decens & indignū est eis relin-
quere vitam, qui multorum vi-
tæ insidiantur, & crudele est eis
parcere, qui iniustè etiā in infō-
tes sæuiunt. Innocentes enim
tradit exitio, qui parcit multo-

EPISTOLA

rum exitia cogitatibus. Longo tempore hoc crimen latuit, secretumq; fuit, prout eius exercitij natura est, quippe quod magnam communionem habeat cum principe tenebrarū, qui odit lucem, & amat noctem, & sic longe lateq; suum virus diffundit, ita vt non sine molestia, labore, & difficultate aliqua ex parte extirpari valeat, sicut experientia rerū omnium magistra edocemur, publicis argumentis & iudicum quotidianis querelis cognoscim⁹. Quærunt autē multi, qui plus æquo misericordia erga hoc pessimum hominum genus mouentur (si tamen misericordia dicēda sit, quæ impenditur eis, qui huma-
nitatis

DEDICATORIA.

nitatis expertes sunt, & inson-
tium non miserentur) quando
sit tandē futurus finis incendij
in maleficos & sagas. Quibus
absq; longis ambagibus respō-
detur: Tam diu esse locum pœ-
næ, quàm diu culpa non cessat.
Interest enim reipublicæ ad
conseruandum illæsum suū sta-
tum, prouincias purgari homi-
nibus malis. Cesset ergo culpa,
& cessabit pœna, quæ culpæ
mensuræ respondet. Quemad-
modum enim, quàm diu fures
& publici latrones inueniētur,
manebit vſus furcæ & rotarū:
Sic, quāto tempore malefici &
sagæ modo humano & iuris
ordine reperientur, tanto in-
cendium perdurare necesse est.

*L. Congrua
it. ff. de of-
fic. praesid.*

Cum

EPISTOLA

Rom. 50.

Cum feruore, ait Propheta,
 Gladius ad Chaldæos, gladius
 ad diuinos, gladius ad fortes il-
 lius: cum zelo iustitiæ, & salute
 reipublicæ præsides prouinci-
 arum, quàm diu malefici sunt,
 sententiam proferre possunt:
 Ignis ad maleficos, ignis ad sa-
 gas, ignis ad magos. Sed vt finē
 his faciam, quia hoc vitiū plu-
 rimum, proh dolor, inualuit in
 diuersis nostræ Germaniæ Pro-
 uincijs, & multi ludices nunc
 experientia malorum excitati,
 diligentius inquirunt, Priores
 tractatus nostri de maleficis e-
 ditiones omnes diuenditæ &
 distractæ sunt, & passim tam in
 nundinis Francofurdienfibus,
 quàm alijs officinis, vt multorū
 relatio-

DEDICATORIA.

relatione didicimus, plura exemplaria expetuntur, sepositis alijs negotijs, statuim⁹ publicæ utilitati laborem nostrū accommodare, & hanc tertiā editionem cæteris auctiorē operæ Typographi subijcere, quæ etsi non tã perfectā (quāuis Proverbio tritum sit: Omne trinum perfectum esse) quin possit esse pfectior, tamen plurima priorib⁹ addit, quę maximè faciunt ad clariorem multorum lucem, & lectorum eruditionem. Ne autem huic nostrę editioni fautor & patron⁹ deesset, Admodum Reuerende Domine, te meritò delegi pfectorem cōtra Zoilum, qui frequentius oblatrare solēt contra offensionem

male-

EPISTOLA

maleficorum & noctiuagarum
strygum, maximè q̃ etiam oc-
casionem augendi librum de-
deris superiori hyeme Treuiris,
cùm à Typographo venalia ex-
emplaria postulasses, nec habu-
isses, p̃pter omnium distractio-
nem, & tum temporis spem de-
derim iterũ breui latius excu-
dendum. Mouent etiã ad hoc
singularia beneuolentię amici-
tięq; officia, quibus me Tua
admodũ Reuerenda Pãternitas
sibi deuinxit in Monasterio
vestro S. Huperti, cùm ante ali-
quot aĩos locum illũ miraculis
multis clarum, & religione cõ-
spicuum peregrinationis caussa
visitassem. Præterea etiã idem
suadent humanitatis & obser-
uantię argumenta, quę sæpè a-

DEDICATORIA.

libi mihi in conuentu magnorum, & honoratorum virorum ostendit. Grato ergo æquoq; animo hunc nostrum, quem dedicamus & offerimus laborem accipito. Precamur interim summis votis **DEVM** Optimum **MAX.** vt Tuam admodum Reuerendā Paternitatem diutissimè in spiritus & corporis valetudine robustā cōseruet, vt valeat foelicissimè suum monasterium antiquum & valdè celebre iniuria horum infoeliciū temporum incendio dirutum, vti prosperè coepit, in religione sancta **D. Ben.** sub quo militat, & ædificijs erigere, & ad finem optatum perducere. Treuiris, Cal. Sept. An. Dom, 1596.

CAR.

CARMEN CONTRA MALEFICOS.

Ad beneuolum Lectorem.

Vltima quis dubitet versare volumina cælos,
Quando tot ex Orco monstra luesq; ruunt?
Illic prado furens sceleratis militat armis,
Destruit & puræ religionis opus.
Hic & in amplexus ditis venit impia Saga,
Fœdat & horrendo membra torumq; stupro.
Itaq; cum Christo cum Sanctis fœdera soluens,
Ferreæ connubij cum Styge pacta ferit.
Hinc amor, hinc faciles aditus, hinc mutuus usus,
Hinc ad nocturnos dextera iuncta choros.
Hinc tot aquis clades populis tot funera surgunt,
Dum mala, quæ Demon suaferit, illa parrat.
Si iubet hic tristes membris infundere morbos,
Tectâ parat tacitis hæc aconita dolis.
Si iubet hic denso fruges subuerrere nimbo,
Hæc pluuias Stygio carmine cogit aquas.
Si iubet hic terram syluasq; boare tonitru,
Efficit: & montes rumpere posse putat.
Quod magis indoleas, vereareq; Numinis iram,
Stant ea patronis crimina tuta suis.
Qui scelus ingenue titulis hoc artis obumbrant,
Vnde vetant meritas igne piare striges.
Sed nihil iniusta prodest defensio caussa,
Einsfeldi docta præsulis arte cadit.
Demonis hic fraudes pandens caligine tectas,
Publica, quæ scribit, per monumenta probat.
Quæq; dat infelix Plutonis damna propago,
Hæc Sophia & Patrum detegit arte, fide.
Adjicit antiquo pœnas hic iure dicatas,
Tartaream fugiant hæc ratione necem.

Ex nouo Collegio, seu Seminario
Metropolitano Treuirensi,

A. v. Bruele S. Th. D.

TRACTATUS QVÆSTIONIS,

AN FIDES SIT HABENDA Maleficorum Confessione?

PR O intelligentia sensus quæstionis cognoscendum est, maleficos confiteri, se quædam opera fecisse, & damna intulisse, quæ facultatem humanæ naturæ, ingenijq; nostri captum superare videntur: quare à multis, qui rerum naturas suo cerebro, & nō veris fundamentis metiuntur, somnia & meræ phantasie creduntur. Deinde malefici de se confessi, de aliis confitentur, eosque tanquam criminis participes denunciant. Duo ergo membra quæstionis pertractanda erunt. *Divisio operis.* **Pri-** mum, præsuppositis aliquot præludiis, quæ vniuersæ materiæ aliquod lumen cognitionis adferant, resoluet veritatem operum mirabilium, quæ fatentur se fecisse & facere. **Secundum**, in quo nodus difficultatis consistit, aperiet, an maleficorum confessioni contra socios & participes criminis aliquid fidei tribuendum, & quantum in ordine ad torturam: per decursum dubijs incidentibus satisfiet, & tandem argumenta in oppositum dissoluentur.

1. Præludium. *Certissimum est, & nulla ratione dubitandum, maleficia propriè dicta, siue opera diabolica, mediante hominum auxi-*

Maleficia fieri certum esse.

lio, in rerum natura fieri, & hoc secundum sacras literas, canones, leges civiles, & rectam rationem.

*Maleficij
varia signi-
ficationes.*

Dictum (*maleficia propriè dicta*) quia apud antiquiores Iuris peritos & leges, maleficium generaliter accipitur pro omni crimine, hinc autem sumitur pro opere malo ope diabolica perfecto, singulari modo, & ad singularem effectum.

Probatum nunc Preludium, Exod. 22. Maleficos non patteris viuere. Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos: & c. 20. Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur. lapidibus obruent eos. Deut. 18. Nec inueniatur in te, qui lustrat filium suum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atq; auguria, nec sit maleficus aut incantator, neq; qui Pythones consulat, nec diuinos. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. In iure Canonico, in titulo de frigidis & maleficiatis, & 26. per totam questionem. & 33. q. 1. cap. si per sortiarias. In iure Ciuili, C. de maleficis & mathematicis. Hinc argumentum firmissimum sumitur: cur enim sacræ literæ tam seuerè maleficia, incantationes, & opera magica damnant, si nullius sunt virtutis & efficacis? Cur canones & Pontificum decreta prohibent? Cur leges ciuiles capitales in maleficos & incantatores statuunt pœnas? An fortè istas leges Christiani instituerunt, quibus artes magicæ puniuntur, secundum quem alium sensum, nisi quod hæc maleficia generi humano pernitiōsa esse non est dubium? Sic enim arguit S. August. lib. 8. de Ciuit. Dei, cap. 19. Veneficia ergo & Magia, non vanum nomen sortita sunt, sed vim quandam possident, vt rectè ait Michael Psellus in

lib. de Dæmonibus. Accedit etiam ratio. Reperiuntur aliqui effectus, & reperti sunt in rerum natura; vt dare responsa de occultis, ferri per aera ad remotissima loca, &c. qui non possunt referri ad causas naturales, sed Dæmones. De his legendi, S. August. *lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 17. & 18. & lib. 15. cap. 23. & lib. 2. de doct. Christ. à cap. 20. & lib. 3. de Trinit. à cap. 5.* S. Thomas *lib. 3. contra Gentiles à cap. 104.* S. Bonauent. *in 2. sentent. d. 7. & 8. & in 4. de 34. cum Magistro sentent. Alexander Halen. 2. parte, q. 43.* Franciscus Victoria *in relict. de arte Magica. Alfonso à Castro lib. 1. de iusta heret. punit. à cap. 14.* Malleus maleficorum, à par. & alij, qui in progressu allegabuntur.

Ex dicto præludio infero, hæreticum esse & à fide Christiana alienum, qui cum pertinacia asserit; maleficia nihil aliud esse quàm somnia & imaginationes. Nec talis hæresis noua est, sed antiqua, vt est videndum apud S. Thomam & Bonauent. *in 4. d. 34. & Ioan. à Tutrecre. in 33. q. 1. cap. Si per sortiarias.* Proccedit autem hic error ex alia maiori infidelitate; nempe qua creditur: Dæmones non esse; nisi in opinione vulgi. Fuit Democriti, Alexandri, Simplicij, Auerrois, & Aristotelis secundum communio-rem sententiam, nec non aliorum Peripateticorum opinio, nullos esse Dæmones. Putat autem Auerr. *in Epist. de Resur.* persuasionem & opinionem de existentia Dæmonum inde inuectam; quod viri sapientes hæc terriculamenta comminanti fuerint ad arcendos & terrendos improbos à sceleribus, quasi post hanc vitam supersint ultores malorum, quos nos Dæmones appellamus. Huius inuenti Simplicius *in libr. de Anima*, primum inuentorem tradit fuisse Pythagoram. Et quamvis August. *Engeb. libr. 8. de perenni Philosophia, c. 26.*

contendat docere, Aristotelem sensisse Dæmones esse. Communior tamen sententia est secundum Philosophiam Aristotelis, nullos esse Dæmones, cum nullas nouerit substantias separatas à materia, præter motores orbium, quod in 12. *sue metaph. libro* demonstrare contendit. Ex hoc fundamento originem trahit error Hermetis Trismegisti, & aliorum Philosophorum, referentium omnia opera magica in virtutes & causas naturales. Saducæi quoq;, vt in *Actis Apostolicis* apertum est, spiritum & angelum esse negabant. Hos secuti sunt quidam hæretici dicti Dositheani, quos ex Simonis Magi schola produisse Theodoretus putat. Horum opinionem impietate plenam adhuc nostro sæculo quidam secuti sunt, quos confutat Franciscus Feuardentius *lib. 1. aduersus hæreses, in verbo Angeli*. Similem errorem Origenes tribuit medicis, *tract. 3. in Matth. verba 17. cap. Domine miserere filio meo, quia lunaticus est, & malè patitur*. Primò autem quæramus, ait, quid est, quod sequitur: quia lunaticus est, & malè patitur? Medici loquuntur, quæ volunt; quia nec immundum spiritum arbitrantur, sed corporalem aliquam passionem, & dicunt humida moueri in capite secundum aliquam compassionem ad lumen lunare, quod humidam habet naturam. Nos autem qui Euangelio credimus, dicemus hanc compassionem immundum spiritum operari. Obseruat enim quædam schismata lunæ, & sic operatur, vt ab obseruatione lunæ pati homines mentiantur, & per hoc culpabilem DEI creaturam ostendat, hæc Origenes. Ad idem accedit, quod Michael Psellus antiquissimus Philosophus Platonius, sed Christianus, in *lib. de Dæmonibus* refert, se conuersatum cum homine in Chersoneso

Græciæ contermina, solitariam vitam agente, cui nomen Marcus erat, qui in primis Dæmonum studijs adhæserat, deinde palinodiam cecinit, verisque nostris dogmatibus adhæsit. Cum hoc homine multa contulit de natura Dæmonum, vt ex libro clarum est, & inter cætera de Dæmonum operationibus in arrepticijs & alijs, objicit Marco in hæc verba: Sed ego, ô Marce, inquam, retentiora quædam sapere nos medicorum sectatores adducunt, asserentes passionis eiusmodi non esse effectus Dæmonum, sed humorum, vaporumque, & venti malè sese habentium. Itaq; pharmacis & dieta, & non carminibus incantantium, expiationibusq; curare hæc aggredi solent.

Tum Marcus respondet. Nihil mirum est hæc medicos dicere, qui nihil nouerint præter sensum, sed corporibus tantum incubuerint cognoscendis. Illa fortasse decebant malorum humorum putare incommoda capitis somniferam grauitatem, atræ bilis angustias, phrenesis deliramenta, quæ lauacris, potionibusq;, vel euacuationibus, vel emplastris sedare consueuerunt. Inspirationes autem, occupationesq;, quibus, qui obsessus est, agere nihil potest, non intellectu, non ratione, non phantasia, non sensu. Aliud verò est, quod mouet atque ducit, dicitq; insuper, quæ non nouerit occupatus, & futura nonnunquam prædicit: quo inquam pacto dicemus hæc esse erraticas materiæ motiones: A Philosophorum & antiquorum Medicorum falsa & impia opinione non videntur nostris temporibus etiam aliqui Phisici esse alieni, qui ferè omnia, quæ Dæmonum operatione, circa hominem aguntur, vt contingit in energumenis, obsessis, maleficis & incantatoribus,

DE CONFESSIOIBVS

referunt in humores melancholicos, complexionem corruptam, perturbatam phantasiam, aliasque causas naturales: & fortasse etiam cum superioribus animo verè sentiunt, neque Dæmones esse, neque infernum, sed animam simul cum corpore interire, licet verecundia & timore impediti non prodant. Quam impiam doctrinam aliqui etiā Itali medici & phyci ex Pholosophia quorundā Ethniconum hauserunt nostris temporibus. sit ergo

*Dæmones
esse, est fidei.*

2. Præludium. *Fides Catholica firmiter tenet esse Dæmones.*

Probatur Iob. 1. Cum venissent filij Dei ante faciem Domini, adfuit etiam inter eos Satan. Leuit. 19. Prohibetur immolatio Dæmonibus fieri, & Deut. 32. & alibi, & in nouo Testamento Christus saepe eiecit à corporibus obsessis Dæmonia, & S. Paulus ad Ephes. 6. ostendit periculofum certamen, quod cum rectoribus tenebrarum habemus.

Si ergo sunt Dæmones, necesse est eos operari, cum non sint otiosi, sed semper circumeant quærentes, quem deuorent.

*Ad malef-
gium tria
concurrere,
& q. 4.*

3. Præludium. *Vt maleficium fiat, de quo hic agimus, tria concurrere necesse est: Diuinam voluntatem permittentem, Diaboli potestatem perficientem atque instigantem, & hominis malefici voluntatem liberè consentientem.*

Cum enim Deus rerum omnium, quæ cæli terræque ambitu continentur, prima sit causa, Principiumque mouens, in ipso sumus, viuimus ac mouemur, nec non omnia per ipsum facta sunt, & fiunt, & sine ipso factum est & fit nihil: ideo cuncta diuinæ prouidentiz subduntur, vt nec capillus capitis

pereat

pereat sine ipsius nutu; id quod probat in suorum consolationem, dum ait: *Nonne duo passeret asse uenerunt, & vnus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis vos.* Si ergo DEVS noluerit, diabolus cum omni sua potestate nihil poterit in terra nocere hominibus. Permittit autem Deus hanc Dæmonibus & maleficis potestatem: tum ad manifestandum hominibus altitudinem diuitiarum suæ sapientiæ, & scientiæ, quæ etiam nouit ex malis elicere bonum, tum ad declarandum iustitiam in eos, qui peccant, & non agunt poenitentiam: tum ad cognoscendum, quod illi, qui contempta veritate ad patrem mendacij conuertuntur, iustè decipiantur, & in varios errores perducantur. *Dicet quispiam: Quare Deus permittit, vt etiam in sanctos & innocentes diabolus suam exerceat potestatem, vt constat ex historijs Iob, S. Anthonij, Hilarionis, aliorumque sanctorum Patrum? Certissimum est, quod ratione malitiæ & demeritorum, maior conceditur Dæmonibus potestas in malos, quàm bonos: quia mali meruerunt peccatis subijci tanquam vilissimi serui: à quo enim quis superatus est, eius seruus est. Super bonos autem Dæmon non habet potestatem ad perdendū, sed tantum ad probandum,* *Iob. 2. Ecce omnia quæ habet, in manu tua sunt: veruntamen animam ipsius serua. Et Tob. 12. Quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt tentatio probaret te. Adhæc Deus Opt. Max. qui suauiter omnia disponit, permittit vt boni aliquando maleficijs afficiantur: partim in augmentum meritorum, quæ augentur ratione, tribulationis patienter toleratz: partim in custodiam humilitatis, dum enim huius-*

*Quare Deus
in malefi-
cia permis-
sit.*

2. Petr. 2.

medi Dæmonis exercitijs se cognoscunt subiectos, humiliantur, cū ignorent, amorene an odio digni sint : partim vt reuocentur ad frugem melioris vitæ, maiori studio & diligentia rebus diuinis, sacramentis mysterijsq; nostræ salutis incumbant, quæ sunt opportuna arma ad euertēdas aëreas potestates. In horum confirmationem pulchra adferuntur à S. Augustino in Psal. 77. in illum versiculum : *Misit in eos iram indignationis suæ, &c.* In filijs diffidentie, inquit, tanquam in suis mancipijs operatur, quemadmodum homines in pecoribus suis: Et illic tamen quantum Dei iusto iudicio finitur. Sed aliud est quando potestas eius etiam suis sicut ei placet, tractandis maiore potestate prohibetur : aliud quando ei potestas etiam in eos, qui ab illo alieni sunt, datur. Sicut homo de pecore suo pro humano captu facit, quod vult, nec sane facit, si prohibeatur à potestate maiore. De alieno autem pecore vt faciat, expectat sibi potestatem dari ab illo, cuius est. Ibi ergo potestas, quæ fuerat, prohibetur : hîc autem, quæ non fuerat, tribuitur.

Demon nō plus potest, quam Deus ei permittit. 4. Præludium. *Permissione diuina premissa, Demon operatur tantum, quantum ei conceditur, & non plus.*

Patet in Iob. *Ecce in manu tua est: veruntamen animam illius serua.* & in Apocal. 20. *Angelus catena ligauit Demonē.* & in Exod. cap. 7. & 8. Magi Pharaonis serpentes fecerūt, & alia similia, vbi ad Ciniphes, quæ sunt muscæ minutissimæ, ventum est, defecerunt malefici, & dixerunt ad Pharaonem: *Digitus Dei est hic,* vt rectè notat S. August. lib. 3. de Trinjt. cap. 7. & 9. A bonis etiam Angelis, quibus orbis & hominum custo-

custodia commissa est, aliquando Dæmones impediuntur, ne possint omnia, quæ cupiunt, in effectum deducere. Quando Dæmonis potestas apud Doctores dicitur ligata, ad sensum Scripturæ non ita intelligendum, quod per mortem Christi ita sit religatus in infernum, ut non possit ad nos accedere tentationis & vexationis gratia, usque ad aduentum Antichristi, quando eius potestas soluetur, ut malè Franciscus Ponzinibius in *tractatu de Lamijs* & excellentia vtriusque iuris, num. 56. videtur intelligere. Hoc enim argumento utitur contra translationem realem. Diabolus ligatus est in inferno: Ergo non potest exire ad tentandum & portandum sagas. Sed hic sensus sapit hæresin, ut probè ostendit Barth. Spin. in *Apologia* 2. c. 5. contra Ponzinibium, cum sacræ literæ contrarium doceant. 1. Petr. 5. *Aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiens circumit, quærens, quem deuoret.* & Ephes. 6. *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in celestibus.* Vbi præmisit Apostolus hæc verba. *Induite vos armaturam Dei: ut possitis stare aduersus insidias diaboli.* Et Christus Apostolis reliquit potestatem eiiciendi Dæmonia. Tandem experientia compertissimum est, multos in dies vexari, tentari, & non raro possideri à Dæmonibus. Quare non omnes Dæmones sunt ligati in inferno, sed magnus numerus eorum habitat in aëre isto caliginoso, iuxta Apostoli Petri doctrinam. De qua re Magister sententiarum & Doctores in 2. d. 6. tractant. Et præclare Guilhelmus Parisien. scribit in 2. part. de vniuerso. Cum doctrina, inquit, Christianorum habeat euidenter in aeris parte caliginosa Dæmones quasi

in carcere habitare vsq; ad diem iudicij: quæritur qualiter inde tam liberè exeant, & in multitudine tanta? Aliquando enim totam terram quasi occupasse videntur in templis & statuis, ac receptaculis alijs, in domibus ac penetralibus, limitibusq; agrorum ac syluis, in fontibus atq; fluminibus & locis amœnis, in quibus colebantur & respondebant. Aut ergo paucissimi remanebant in aëre: aut incredibiliter numerosa est multitudo eorum. Vnde videntur liberum habuisse, imo adhuc habere egressum, cùm ad incantationes, inuocationesq; magorum, & Necromanticorum mox veniant. Quid etiam dicam de opere maioris, minorisq; circuli, in quibus tanta eorum multitudo apparet, vbi, & quatuor reges eorum à quatuor mundi partibus cum exercitibus suis innumerabilibus venire dicuntur? De exercitibus quoq; nocturnis, quid de fatis ac dominabus nocturnis, quarum principem vocant Abundiam seu Satiam ab abundantia & satietate, quas largiri creduntur domibus, quas frequentant, præsertim à mulieribus, quæ anilibus deliramentis intendunt, cùm hæc omnia maximè maligni spiritus videantur? Quomodo ligati aut incarcerati censentur, qui ita discurrent? Nam & Euangelium protestatur in vno homine legionem vnâ fuisse. Veruntamen ob hæc nullatenus debes de veritate doctrinæ Christianorum præacta ambigere. Quod si reminiscaris sermonis eius, qui dixit, quod tot legiones in vnoquoq; separatarum ordine substantiarum consistunt, quot sunt personæ in vna legione: videbis in vnoquoq; ordine esse sex millia, & sexcentas, & sexaginta sex legiones. Vnde nequaquam putandum est, quod ad libitum possint seuire in homines. Nec sine per-

permissione providentiae creatoris egredi queunt,
 & nostram habitationem intrare: imò iusto Dei
 iudicio illudunt, & poenas varias infligunt iniquis,
 in quibus omnibus creatoris intentio sancta & re-
 cta est, utpote decor iustitiae, correctio peccato-
 rum, punitione medicinalis culparum, exercitatio
 electorum. *Hac Guithelmus.* Sed nunc ad propo-
 situm reuertamur, alligata est potestas Dæmonis,
 non ita ut tentare non valeat, sed ne tantum tentet,
 quantum tentare desiderat, ut S. Augustin. *lib. 20.
 cap. 8. de Ciuit. Dei* docet, cum ait. Sed alligatio di-
 aboli est, non permittere exercere totam tentatio-
 nem, quam potest vel vi, vel dolo ad seducendos
 homines, in partem suam cogendo violenter, frau-
 dulenterue fallendo. Per aduentum CHRISTI
 & mortem eius ligata est potestas Dæmonis, quia
 aperta est ianua paradysi, quæ ante clausa erat cun-
 ctis, & nunc aditus mundis animabus patet ad cœ-
 lum per redemptionem Saluatoris nostri, & ubi
 abundauit delictum, superabundauit & gratia. Non
 tamen negandum est, quin ex parte tentatorum,
 Dæmonis potestas respectu aliquorum magis sit
 soluta, quam ratione aliorum. Quod S. August. *in
 ser. 127. de temp.* qui est sermo 2. de Dom. prima post
 Trinit. docet: Ante aduentum Christi, ait, fratre
 charissimi, solutus erat diabolus: veniens Chri-
 stus fecit de eo, quod in Euangelio dictum est: Ne-
 mo potest intrare in domum fortis, & vasa eius di-
 ripere, nisi prius alligauerit fortem. Venit ergo
 CHRISTVS, & alligauit diabolum. Sed dicet
 aliquis. Si alligatus est, quare adhuc tantum præ-
 ualet? Verum est, fratres charissimi, quia mul-
 tum præualet: sed tepidis & negligentibus &
 DEVM in veritate non timentibus dominatur,

Alit

Alligatus est enim tanquam innexus canis catenis, & neminē potest mordere, nisi eum, qui se illi mortifera securitate coniunxerit. Iam videte fratres, quā stult⁹ est homo ille, quem canis in catena positus mordet. Tu te illi per voluptates & cupiditates seculi noli coniungere, & ille ad te nō pręsumet accedere: latrare potest, sollicitare potest, mordere omnino non potest, nisi volentem. Non enim cogendo, sed suadendo nocet, nec extorquet à nobis consensum, sed petit. *Ex dictis constat* maiorem concedi potestatem Dæmoni in peccatores, & maximam in eos, qui maxima crimina commiserunt: cū gratia DEI, quæ Dæmoni resistit, & ei manus ligat, longe à sceleratis hominibus sit. Quare falsum quoq; est quod Ponzinibius arbitratur, Deum non permittere, vt diabolus portet sagas: Cū omnium iniquorum. maximē tamen maleficorum princeps & caput sit diabolus, & ipsi sint membra eius, qui Deo permittente, potest eos mouere, non est ambigendum, cū peccata eorum maxima maximē iram Dei prouocent, Deum permittere, qui enim permisit filium suum, in quo nullum vestigium peccati vnquam exitit, à dæmone in montem duci, & ad pinnaculum templi constitui, nec non à membris suis Iudæis flagellari, & crucifigi, quomodo non permittet sceleratos maleficos & magos, vexare & mouere? Prædictæ doctrinæ admodum conforme est, & in sequentibus magis elucescet, quod pro verissimo habeo, in crimine nefando maleficorum & sagarum contra quorundam hominum ignorantiam, qui sæpius admirantur, quomodo homines minima data occasione in tam graue & horrendum crimen incidant, maxima crimina antecedere easum. *Exem-*

pli gra-

pli gratia, vt ex quotidianis maleficorum confes-
 sionibus percipimus: mulier ex aliqua desolatione
 redditur pusillanimis, statim aggreditur eam Dæ-
 mon: aut vir aliquam displicentiam concipit ad-
 uersum propriam vxorem, voluptateq; accendi-
 tur in aliam, in cuius forma se offert mille artifex
 & vincit. Vel iuuenis aliquis voluit obambulans
 solus cogitationes in animo turpes de rebus vene-
 reis, in promptu apparet traditor in specie formo-
 sissimæ fœminæ, & his habitis leuibus occasioni-
 bus, Dæmon statim proponit consilium, & pro-
 mittit quod velit facere voti compotes, si Dei ab-
 renuncient, & castra sua velint sequi, his propositis
 miseri morem traditori gerunt, de his omnibus
 exempla plurima sunt in processibus nostrorum
 iudicium. Dico ergo has leues occasiones & cau-
 sas proximas, quæ Dæmoni portam aperiunt, mul-
 to grauiora peccata præsupponere, quæ diuina sic
 exigente iustitia, demeruerunt casum in tam abo-
 minabile facinus. Quia & diuinis literis, & do-
 ctissimorum virorum auctoritate comproba-
 tur quod præcedentia peccata quandoq; sint
 causa aliorum. Sic Paulus Rom. 1. *Quia non proba-
 uerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in re-
 probum sensum, vt faciant ea, qua non conueniunt, & in
 desideria cordis eorum.* Esai. 6. *Excata cor populi huius, &
 aures eius aggraua.* Sap. 2. *Excatauit enim eos malitia
 eorum.* Sic etiam in sacris D E V S dicitur excæ-
 care & aggrauare aures, vt videntes non vi-
 deant, & audientes non intelligant. His ac-
 cedunt Doctores, S. Gregor. Homil. 11. in Ezech.
 Iustus & omnipotens D E V S, cū præcedenti-
 bus peccatis irascitur, permittit vt cæca mens et-
 iam in alijs labatur. S. August. in lib. 83. *quæst. q. 79.*
 S. Thom.

S. Thom. 1. 2. q. 79. art. 3. & q. 87. art. 2. & alij alibi.
 Quare omnes, qui vident, quando diabolus Dei
 abnegationem proponit, & abrenunciationem
 eorum, quæ in Baptismo promittuntur, desiderat;
 (quod Dæmonis negotium sit) necesse est, quod
 excæcati non videant: quis enim nisi cæcus tam
 oculis corporis quam cordis, si audiat sibi propo-
 ni Dei abnegationem non exhorrescat? quis tam
 à mente alienus; si adhuc scintilla veræ lucis irra-
 diet, metu non concutiatur; si tale scelus obijciat?
 Certum ergo videtur, talia præcessisse scelera;
 quorum poena est, vt videntes non videant, &
 audientes non intelligant. Atque hoc singulare
 est inimici & hostis studium, nec Dei providentia
 permittit, quod animam inuadere possit, quæ
 peccatis & sceleribus prius se non priuarit amici-
 tia & gratia Dei. Sic Cassian. in *collat. Patrum collat.*
 8. quæ est Abbatis Sereni ex collatione S. Antho-
 nij, probat & definit, nullatenus Dæmonem posse
 mentem cuiusque vel corpus inuadere, nec habe-
 re facultatem in cuiuslibet animam penitus irru-
 endi: nisi eam primò destituerit omnibus cogita-
 tionibus sanctis; ac spiritali contemplatione va-
 cuam nudamque reddiderit. Quod idem rectius
 suo more similitudine ostendit D. Chrysost. *lib. 1.*
de prouid. Dei. Quemadmodum, inquit, hi, qui pa-
 rietes suffodiunt noctis tempore extincto lumine;
 & furari opes, & earum dominos cum omni fa-
 cultate iugulare possunt: Ita & hic (intellige Dæ-
 monem) per cæcæ noctis errorem ac tenebras
 marorem offundens, cogitationes omnes, quæ ad
 munimen nostrum esse possunt, subducere prius
 ac furari nititur, vt desertam ac sine adiutorio ani-
 mam inuadens, plagis innumeris confodiat. Ad
 idem

idem facit *Glossa Matth. 4.* in illa verba. *Si cadens adoraueris me*, cum infert. Ergo qui adoraturus est diabolum, ante corrui. Si quis obijciat: Deus Optimus Maximus in Iob, Anthonium, aliosque viros sanctos etiam reliquit Dæmoni ad tentandum & vexandum potestatem. Ergo ratione peccatorum nō permittit Deus tentationem & deceptionem. Facilis est ad hoc *Responsio*: Concessa est in viris sanctis Dæmoni potestas ad exercitium & coronam, in læsione & vexatione aliqua corporali sine vllō animæ vulnere, vt patet in Iob: *Ecce omnia in manu tua sunt, veruntamen animam eius serua.* At respectu maleficorum est concessa potestas ad interitum etiam animarum, quia dæmon tam animam eorum sibi vendicat per consensum in tam immane scelus, quàm etiam in corpus dominatur, quod verberibus quoque subijcit, si maleficus pro suo beneplacito seruitutem ei non impendat. Sunt enim malefici & sagæ quasi asini diaboli, ipsum quasi portant, & ab eo deferuntur, & tamen ex permissione diuina id demerentibus peccatis, in tanta sunt cæcitate, quod videntes non videant, & audientes non intelligant. Quod si quis obijciat contra dicta illud Apocalypseo cap. 20. *Cum consummati fuerint mille anni, soluetur Sathanas de carcere, suo, & exiet, & seducet gentes*: quod erit tempore Antichristi, quando erit tanta tribulatio, vt etiam, si fieri possit, electi moueantur: Ad quam auctoritatem videtur alludere Ponzinibius loco citato. *Respondeo* cum Magistro & alijs in 2. d. 6. quod cum hæc de Lucifero intelligantur, siue in infernum demersus sit, siue non, credibile est, cum non habere potestatem tantam accedendi ad nos, quantum habebit tempore Antichristi, in quo fraudulenter

lenter ac violenter operabitur. Et ideo tunc dicitur soluendus, quia maior ei potestas propter maiorem hominum malitiam, & incredulitatem dabitur à Deo ad tentandum homines, quàm modo habeat. De hac autem alligatione & solutione diaboli latè agit S. August. lib. 20. cap. 8. de Ciuit. Dei. quem studiosus lector videre poterit.

In malefici-
um etiam
maleficus
liberè con-
sentire de-
bet.

5. Præludium. *Ad maleficium præter diuinam permissionem, & diaboli potestatem, requiritur hominis libera voluntas, quæ ex malitia consentit in maleficium, quia diabolus tanquam instrumento utitur ad effectum.*

Affectat enim diabolus in suis maleficijs quandam imitationem diuinorum operum: Vnde sicut Deus in mysterijs nostræ salutis & sacramentis hominum salutem eorundem mysterio operatur, etsi de absoluta potestate non sit alligatus sacramentis & visibilibus signis: ita diabolus in perditionem, maleficorum opera, suam malitiam diffundit, quamuis etiam Deo permittente, per se possit hominibus nocere, vt patet in Iob, Antonio, & alijs: tunc tamen non est maleficium, sed purum diaboli opus. Accedat ergo consentiens hominis liberum arbitrium ad perfectionem maleficij, necesse est, quod quidem arbitrium potest diabolus, vt rectè Cyrillus ait, *Catechesi 4. illuminatorum, incitare, cogere autem præter voluntatem omninò non potest.* Subijcit tibi scortationis cogitationes, si vis, probas: si molis, improbas. Quàm diu ergo homo in statu præsentis vitæ est, cùm liberi arbitrij permaneat, à Dæmone cogi non potest ad malum, sed tantum persuadendo, vel terrendo moueri. Dei enim omnipotentis solum o-

pus est, efficaciter voluntatem hominis impellere, *Malifici cō-*
iuxta illud, *Prouer. cap. 21. Corregis in manu Domini. uerti pos-*
Ex hoc fundamento error multorum imperito- *sunt, si vo-*
rum in vulgo confutatur, qui censent haud fieri *lunt.*

posse, ut malefici iterum conuertantur ad sanio-
rem mentem, quando semel Dæmoni sua nomi-
na dederunt, & Christianæ fidei abrenunciarunt.
Sed hic error cū sit falsissimus, à Concionatori-
bus ab humanis mentibus extirpandus est: multos
enim trahit in desperationis peccatum, qui ad
Christum redirent; tollit libertatem arbitrij, gra-
tiam Dei extenuat, & diabolum potentio-rem fa-
cit ad perdendum, quàm Christum ad saluan-
dum, contra veritatem ab Apostolo traditam.
Rom. 5. Vbi enim abundauit delictum, superabundauit &
gratia. Videmus etiam, quod aliqui se voto religio-
nis solemnī, corpore & animo in perpetuum Deo
consecrârunt, ipsiusquē castra multis annis secuti
sunt, qui quandoq; in fine vitæ Dæmonis suggesti-
onibus impulsī, apostatæ fiunt, & suaue Christi iu-
gum derelinquunt. Quanto magis, qui infelicitis
Dæmonis sodalitiū sequuntur, etiamsi eius ob-
sequio se deuouerint, poterunt gratia Dei adiu-
uante, quæ omnibus petentibus datur, ad com-
munionem fidelium, si velint, redire, & duram
diaboli seruitutem excutere, & hæc doctrina hoc
infelicitē tempore sæpius populo inculcanda est.

6. Præludiu Præcedenti affine. *Omnia opera* *Omnia mai-*
maleficorū effectū sortiuntur ex pacto expresse, *leficorum o-*
vel tacito cum Damone, ita ut semper, quando *pera fiunt*
vult malefic^{us} operari, expresse vel tacitè inuocet *ex pacto cū*
Demonem in auxilium, ut concurrat ex pacto. *Damone*
tacito vel
expresse.

Hoc præludium, cum tota opera magorum & malefico-
rum,

rum fundetur in pacto & quasi conditio cum Daemonibus, vt attestantur Doctissimi in Theolog. Franciscus Victoria in Relect. de arte magica, & Iosephus Angles. in 1. par. Florum qq. Theolog. in 2. in q. de eadem materia, latius quàm in priori editione est extendendum, maxime cum Ioannes V Vierus celebris in medicina, & vir varia lectionis, qui serè totam machinam maleficorum & Sagarum in phantasmata, melancholiam & illusionem refert, hoc fœdus etiam & pactum imaginarium, & impossibile iudicet, & satis congruè ad suum propositum: quia destructo fundamento, quæ ex ipso sequuntur destructa censentur: & cum dictus Doctor Medicus in ipso fundamento cacutiat, sicut etiã in quibusdam alijs principalibus punctis huius materia, habeatq; aliquos suæ opinionis discipulos: fusius doctrina de pacto Magorum & maleficorum stabilienda est, vt firmo iacto fundamento, edificium firmitus stet. Impugnât dictus auctor pactum hoc & fœdus præcipuè in lib. de Lamys cap. 7. & 8. & 23. & de præstigijs Daemonum lib. 6. cap. 27. & in d. cap. 23. non constare dicit de pacto, nisi ex propria stupidarum delusarumq; anicularum confessione. Et in d. cap. 27. argumentis impossibilitatem pacti arguit, quæ infra soluentur.

Vera & Catholica doctrina est intercedere posse pactum, & de facto interuenire in operibus Magorum & maleficorum. Probat in primis ex illo Esaïæ 28. Dixistis, percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Quod ad præsentem sensum allegârunt S. Thomas 2. 2. q. 99. art. 4. in corp. Alphonsus Castren. lib. 1. de iusta hæ. punit. cap. 14. Mart. Nauarr. de pœn. d. 1. cap. Nunquid Cain. Paulus Grilland. lib. 2. de Sortilegijs, q. 3. Atque hæc Esaïæ verba ad propositum etiam accommodant Pontifices, Ioannes 22. in extrauag. incip. Super specula edita contra Magos & magicas superstitiones: Et

Sixtus

Sixtus V. in Bulla contra Astrologos, incantationes, diuinationes & sortilegia. Quare nō rectē Cen-
 sor noster tam pactum, quā hunc sensum verbo-
 rum Esaie impugnauit. Quandoquidem sacra
 Scriptura non solum vnum habet sensum, sed et-
 iam plures. Clarius idem probat illud Euangelij
 Matth. 4. Iterum, inquit scriptura, *assumpsit eum in
 montem excelsum valde, & ostendit ei omnia regna
 mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi
 dabo, si cadens adoraueris me.* Tunc dicit ei Iesus. *Vade
 Satana.* Scriptum est enim, *Dominum DEVM tuum
 adorabis, & illi soli seruiēs.* Hic percunctor, an hæc
 non sit species & forma pacti: Hæc omnia tibi
 dabo, si cadens adoraueris me. Qui enim Iurispe-
 ritorum dubitauit pacto fieri hoc modo, per si,
 dabo hoc, vel tantum, si hoc feceris. *L. hoc iure.
 ff. de donationib. L. Labeo scribit, si mihi Bibliotheca-
 tam. L. Iuris gentium. ff. de pactis. Baldus in Tract. de
 pactis, à num. 20. Ioan. Baptista Caocialupus in
 Tract. de eadem materia, q. 6. & alij in ll. allegatis.* An
 non etiam formæ contractus innominati sunt,
 secundum leges & omnes Doctores hæc? *Do vt
 des, do vt facias, facio vt facias, facio vt des. ff. de
 præscriptis verbis: & in factum actionib. L. Naturalis
 meus, Glossa & DD. ibidem.* Angelus, Syluester, Au-
 rea Armilla, & omnes summistæ in verb. *Contra-
 ctus.* Quid ergo aliud sonant secundum legitimū;
 naturalem & verum sensum hæc verba. *Hæc omnia
 tibi dabo, si cadens adoraueris me, nisi pactum? dabo,
 si exercueris actum adorationis, do, si hoc feceris:*
 hoc modo etiam semper nostros maleficos & sagas
 in primis aggreditur. Si Deo & suis abrenunciaue-
 ris, mihiq; adhæseris, liberabo te à tali desolatione,
 aut tribulatione, aut paupertate, dabo diuitias, aut

i. a. Loco.
 See his Ind. p.
 47 (Cap. 34).

offeram voluptatem ad libitum, aut faciam te vo-
ti compotem, &c. Vt nō modo percipimus ex con-
fessionibus stupidarum anicularum, sed etiam vi-
rorum doctorum vtriusq; status, Ecclesiastici & ci-
uilis, hominum, iuuenum & senum, (quod sanē
dolendum,) imō etiam conuersorum & pœniten-
tium. Deinde ad probationem dictæ veritatis acce-
dit canon. 26. *causa. q. 2. cap. Illud*: ex August. in hæc
verba: Omnes artes huiusmodi, vel nugatoriæ,
vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera so-
cietate hominum & Dæmonum, quasi pacta infi-
delis, & dolosæ amicitiae constituta, penitus sunt
repudiandæ & fugiendæ Christiano. Nec abhor-
ret lex ciuilis hoc pactum. *C. de malef. & mathem. in
l. multi*: dum ait, manibus accitis, id est, secundum
Glossam, Dijs infernalibus, quomodo vocati veni-
unt Dæmones, nisi ex pacto? Certè humana pote-
stas, cū sit inferioris ordinis, & longè infirmioris
virtutis, Dæmonem ne minimum quidem cogere
posset vt accitus compareret, nisi pactum interce-
deret. Sed plura pro explicatione istorum verbo-
rum adducimus in Comment. *in titul. C. de malefic.
& mathemat. in d. l. Multi*: quem præsentī tractatui
statim subiicimus. Comprobat etiam hoc pactum
communis Theologorum sententia. D. Cyprian. *in
lib. de duplici mart.* attestatur, quod qui magicis arti-
bus vtuntur, tacitè Christum abnegent, dum cum
Dæmonibus habent fœdus. S. August. *lib. 2. de doct.
Christ. à cap. 20.* cuius verba relata *in d. cap. Illud*: S.
Thom. *in 2. 2. loc. citat. & in quest. 96. sæpè*. S. Anthon.
in 2. part. titul. 12. Guilhelmus Paris. *in tract. de fide &
legib. fol. 45. col. 2. in edit. Parisiensi de Anno Domini
1516.* Scotus *in 4. dist. 34.* Gabriel. *in 2. d. 8. q. 2. art. 4.
dub. 2.* Syluest. & Angel. *in verb. Superstitio, & malefi-
cium.*

It means expiation
Glosses See
Loos's Comment
on this passage

cium. Ioan. Gerson, in 1. parte, in *Triologio Astrologia Theologizata.* Martinus Arles in *tract. de superst. à num.* 85. Ioannes Tritemius de reprobis & maleficis ad quæstiones propositas à Maximiliano Cæsare. Franciscus Victoria, Castrensis & Iosephus Angles *loc. citat.* Ioan. à Turrec. in *d. c. Illud* : 26. q. 2. Martin. Nauar. in *manuali conf. cap. 11. num.* 25. & alij communiter alibi. Consentiant Iurisperiti Paul. Grillan. in *d. q. 5. de Sortilegijs.* Iodocus Damhauderus in *cap. 61. Practica crim.* Ioannes Bodinus *lib. 2. cap. 3. & 4. de Demon. Magorum,* & in confutatione opinionis VVieri, *pag. 440. in edit. Basiliensi de Anno Dom. 1581.* accedit Thomas Erastus Medicus in *Dialogo de Lamijs,* qui doctissimè confutat opinionem VVieri, ad propositum, tacito nomine. Atq; hanc Catholicam sententiam determinauit Vniuersitas Theologica Parisiensis *Anno Domini 1398. 19. Septemb.* damnando errores aliquos circa materiam superstitionum. Hos autem articulos ponunt Gerson in 1. parte suorū operum: & Bodinus in initio sui libri, & alij alibi.

Tertius articulus ad nostrum intentum talis est. Quod inire pactum cum Dæmonibus tacitum, vel expressum, non sit idololatria, vel species idololatriæ, error. Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosa, cuius effectus non debet à Deo, vel natura rationabiliter expectari. *hæc in d. articulo.*

Non desunt apud Scriptores præclara pactorum explicitorum exempla, quæ ad ædificationem & instructionem lectorum placet ascribere, S. Amphilocheus in *vita Basilii Magni,* quam inserit Laurentius Surius *tomo primo,* refert, quendam infimæ sortis adolescentem Protherij Senatorij

ordinis viri filiam deperisse, quod se humili & obscuro genere natum cognosceret, Magum adijisse, promittendo ei multam auri vim, si eius opera puella possit potiri. Magus hominem ad Dæmonis voluntatem paratum animaduertens, cum literis ad diabolum mittit, quas ille ea noctis hora & loco, ut incantator constituerat, in æra tollit, simulque operam Dæmonis alta voce implorat. Literarum autem talia erant verba: Quandoquidem, mi domine, non cunctanter in eam curam mihi incumbendum est, ut à Christiana religione homines abstraham, & tuæ adiungam voluntati, quo tua pars fiat auctior: En mitto ad te hunc qui præsentem perfert literas, puellæ cupiditate inflammatum, petoque ut liceat ei adipisci quod appetit, ut & in illo glorietur, & cum multa alacritate congregem alios, qui placeant tibi. Mox adsunt Principes potestatis tenebrarum spiritualis nequitiae, & lætabundi apprehensum miserè errantem ad diaboli conspectum ducunt, monstrantque eum illi in sublimi throno sedentem, vallatumque undique turbis malignorum spirituum. Accipiens autem ille literas à mago missas, dixit ad miserum, Credis in me? At ille inquit, credo: Et abnegas Christum tuum? respondit, abnego. Tum diabolus manu tua scriptas mihi exhibe literas, quibus Christo tuo & Baptismati ultro renuncies, meque spontè in æternum profitearis, & quod in die iudicii præparatas pœnas sempiternas mecum libens sis subiturus, & ita confestim efficiam te rei optatæ compotem. Scripsit ille manu propria ad diaboli petitionem. Statim fornicationis spiritus mittitur, ut puellam perditum iuuenis amore inflammaret, iussis optemperat, atque tantam mox in puellæ pectore

pectore amoris ignem excitauit, vt se morituram diceret, nisi de parentis consensu famulus sic matrimonio iungeretur. Basilus deinde hominem diabolo deuotum Christo reconciliauit.

Nota est etiam historia de Theophilo, quam Metaphrastes descripsit ex Eutychiano Patriarcha Constantinopolitano, qui testatur se scribere ea quæ à Theophili lingua audiuit, & eam historiam adiunxit suis etiam Surius *tomo 1. ex Simeone Metaphraste*. Meminit eius etiam breuius S. Anthonius *4. parte tit. 15. cap. 45. §. 6.* Hic Theophilus, cum esset in oppido Ciliciæ Adana Ecclesiæ OEconomus, vel vt S. Antonin. ait, Archidiaconus, iniuste per æmulorum calumnias administratione siue dignitate exutus, impatiens tantæ iniuriæ, Iudæi insignis magi in ea vrbe auxilium implorat. Qui eum admonet, ne viso prodigio, aut aliquo percepto sonitu, signum crucis formaret, & sic in condicta nocte accepit eum magus in hippodromum ciuitatis, vbi viros plurimos lænis indutos cum multitudine lampadum & satellitum conspicatur, atque in eorum medio principem tenebrarum confidentem cum affeclis suis: mox ad Iudæum hæc proferentem verba. Quodnam possum ei dare auxilium, qui seruit Deo suo: sin autem vult reuera meus esse seruus, & in meorum numerum referri, ego opem ei feram, vt plus quàm ante possit facere, & omnibus imperare. Neget itaque filium eius qui dicitur Mariæ, & illam ipsam, & illorum negationem ac renunciationem mihi scriptis mandet, & quæcunq; vult à me impetrabit. Tunc protinus Theophilum ingressus est Sathanas, & pactus cum diabolo, negauit Christum, & sanctissimam Dei parentem, &

cum scriptis mandasset suam negationem, cera obsignauit, & principi tradidit, & cum se inuicem essent amplexi, ambo recesserunt à principe, Theophilus quondam Oeconomus, & proditor ex hipodromo, magna affecti lætitia propter suum interitum. Sequenti autem die Episcopus qui Theophilum officio priuauerat, pœnitentia ductus, eundem cum omni honore restituit, Theophilus etiam memor sui discessus à Deo, intercessione B. Mariæ Virginis, cum pœnitentia redit ad Deum, à quo defecerat, & tandem charta abiurationis cum bulla ceræ Theophilo redditur.

Nec huic multum dissimile est aliud relatum à Cæsario Heisterbacensi monacho in libr. illust. miracul. & histor. mirabil. quem scripsit circa annum 1222. per modum dialogi, in lib. seu distinct. 2. cap. 12. Vbi sic incipit & persequitur : Infra hoc quinquennium, iuxta Florethiam cœnobium Ordinis Præmonstratensis, in Diœcesi Leodiensi, adolescens quidam nobilis habitauit, cui pater moriens, utpote vir magnus & potens, multas diuitias reliquit. Factus miles idem iuuenis, ut gloriam sibi conquireret temporalem, breui ad magnam deductus est paupertatem : causa laudis humanæ torneamentis totus deditus erat, histrionibus sua larga manu tribuebat, & quia ad tales effusiones redditus annui minus sufficiebant, hæreditatem paternam vendere compellebatur. Erat autem in proximo manens miles quidam diues & honestus, ministerialis tamen : huic iuuenis iam dictus alodia, siue feuda sua partim in vadimonio expendebat. Et cum iam non haberet quod venderet, vel exponeret, cogitabat exulare, tollerabilius iudicans, inter extraneos mendicare, quam inter notos &

tos & affines egestatis confessionem sustinere. Habebat autem villicum, hominem quidem malignum, nomine, non re Christianum, & dæmonum ministerio totum mancipatum. Videns hic dominum suum tristem, & tristitiæ non ignorans causam: dicebat ei: Domine, vultis diues fieri? Respondit, libenter diues fierem, dummodo diuitiæ esse possent cum DEO. Et villicus: Noli timere, sequimini tantum me, & bene erit vobis. Statim secutus est miserum, tanquam serpentis vocem Eua, quasi sibilum aucupis auicula, in laqueum diaboli celerius deponendus. Et duxit eum in ipsa nocte per quoddam nemus, in locum palustrem, & cœpit quasi cum aliquo habere sermonem: cui iuuenis, cum quo loqueris? Respondit domino suo villicus ille iniquitatis: Tacet et tantum vos, nec sit vobis cura cū quo loquar. Cumque secundò loqueretur, & iuuenis iterato sciscitaretur, respondit, cum diabolo. Et cœpit iuuenis nimis horrere. Dicebatq; villicus diabolo: Domine, ecce virum hunc nobilem, dominum meum adduxi gratiæ vestræ, maiestati vestræ supplicans, vt vestro auxilio pristinis honoribus, atque diuitijs restitui mereatur. Ad quem diabolus: Si mihi deuotus & fidelis esse voluerit, dabo ei diuitias magnas; Insuper addam gloriā & honores, quales non habuerunt patres eius. Respondit villicus, libenter vobis obsequiosus erit & fidelis, si talia fuerit consecutus. Et ille, si voluerit illa à me consequi, abrenunciare debet in instanti altissimo. Quod cū iuuenis audiret, & facere renueret, dicebat homo ille perditionis: Quid timetis proferre verbulum vnum? dicite abrenuncio. Tandem miser iuuenis à villico persuasus, creatorem

suum ore suo negauit, manu exfestucauit, diabolo homagium faciens. Hoc scelere perpetrato, diabolus adiecit: Adhuc opus imperfectum est, etiam abrenunciare debet matri altissimi: illa enim est quæ maximum nobis adfert damnum: quos filius per iustitiam abiicit, mater, quia nimis misericors est, ad indulgentiam reducit. Sibilauit iterum serpens in aure adolescentis, vt domino suo in hoc obediret, vt sicut filium ita etiam & matrem abnegaret. Ad quod verbum iuuenis nimis expauit, turbatusq; supra modum, respondit: Hoc nunquam faciam. Quare, inquit villicus, fecistis quod maius est, facite nunc quod minus est: maior est creator quàm creatura. Et ille: Nunquam negabo eam, etiam si me oportuerit ostiatim medicare per omnes dies vitæ meæ, & non acquieuit. Sicq; infecto negotio ambo reuersi sunt, nihil quidem honoris consecuti. sed maximo peccati pondere grauati, villicus suadendo, iuuenis consentiendo. Hæc ille. Deinde subiungit, iuuenem merito & intercessione B. Virginis contritum de peccato & liberatum, nec non tandem honestissimo matrimonio donatum, quo mediante, sub nomine dotis omnia sua bona recuperauit: Et adijcit auctor hæc verba: Adhuc, vt puto, viuit, viuunt & soceri, post quorum mortem, eorum hæreditas ad ipsum reuertetur. His etiam addere possumus factum D. Cypriani, qui etiam ante conuersionem suam magiæ deditus, chyrographo se obstrinxerat Dæmoni, vt ex eius actis colligitur. Verùm hîc paucis moueri potest dubium: An Cyprianus martyr & Episcopus Carthaginensis fuerit ante conuersionem magus: vel alius. In primis certum est ex probatissimis historijs, duos fuisse

fuisse eiusdem nominis martyres: Alterum Cyprianum Episcopum Carthaginensem, & scriptorem præclarissimorum operum. Alium martyrem Necomediensem, vbi martyrium subiit, *Nunc ad dubium.* Cyprianum Episcopum Carthaginensem Magum fuisse, apertè sentiunt Niceph. *lib. 5. hist. Eccles. 27.* Greg. Nazianz. *in orat. in laudem Cypriani mart.* Prudent. *in hymno de S. Cypria.* Metaphrastes apud Lypomanum *to. 6. de vitis Sanctorum:* & Lauren. Surium *tom. 5. in mense Septemb.* & ceteri græci, vt attestatur Cæsar Baronius *in notat. ad martyrol. Roman. 14. Septemb.* Nec video, ex antiquis etiam quis Latinorum in contrarium eat, nec Baronius aliquem allegat. Non fuisse hunc Cyprianum Magum, sed alium Necomediensem contendunt ex recentioribus Pamelius in vita S. Cypriani, ante eius opera. Pamelij opera edita, leui argumento motus, & diligentius Cæsar Baronius, vir vitæ sanctitate, eruditione, indefesso labore in Annalium Ecclesiasticorum scriptione, & matura senectute celebris, *in notat. ad martyrol. 14. & 26. Decemb.* & breuius se referendo ad prius dicta *tom. 2. annal. eccles. sub anno Christi 250.* & alij quidam iuniores. Hanc sententiam apud antiquos non puto reperiri. Nec refert, quod Pontius Diaconus, qui vixit cum D. Cypriano Carthaginensi Episcopo, eiusq; vitam conscripsit, quæ à Surio *tom. 5. 14. Septem.* inseritur, non dicat Cyprianum magum fuisse: Quia Pontius, vt satis constat ex initio vitæ ab eo descriptæ, eius acta tantum repetit à conuersione, & tempore quo cœlesti curiæ inscriptus est: Quem ordinem etiam D. Hieronym. licet breuissimè *de scriptorib. Eccle. de S. Cypriano* insecutus est. Fatendum sanè est: auctoribus antiquioribus multum

multum fidei tribuendum in re tam antiqua. Si enim ea inspiciantur, quæ Lypomanus *tom. 6. de vitis Sanct.* ante gesta & vitam martyrum, Cypriani martyris & Iustinæ, & auctor annotat, in orat. Gregorij Nazianzeni. *in laudem D. Cypriani*, post Scholia maxima oritur difficultas circa huius historiæ veritatem, & difficilimum est conciliare auctorum scripta, nisi ponatur vtrumque Cyprianum fuisse Episcopum Carthagenen. vt etiam Aloysius Lypom. fatetur. Nec vsque adeò laboriosum videtur dissoluere ea, quæ Baronius adfert ex dictis à Lypomanno, & Metaphraste, si alius omnia considerentur: Verùm historiæ scriptoribus hæc exactius considerata relinquimus. Hæc à nobis adiecta sunt propter quendam Censorem scripti mei postremi, in quo tribus aut quatuor verbis secutus antiquorum sententiam, significaueram, Cyprianum Carthagenen. Magiæ fuisse cultorem; Quæ cùm anima uertisset, annotauit, atque etiam alijs simplicioribus tanquam ingentem ignorantia labem, ad diminuendam meam auctoritatem, ingressit: & quia fortassè latius Censoris mentio indicet, paucis aperiam rei seriem. Cùm enim Anno Dom. 1591. auctius prodijisset scriptum meum de Confessionibus Maleficorum & Sagarum, quidam etiam Theologicæ facultatis (quem honoris gratia nominare nolo) tractatum in libros distinctum scriptis concepit, & ad describendum alijs tradidit, descriptum prælo tradidit. Aliquibus folijs iam impressis Typographus Colonienfis imperio magistratus fuit impeditus, ne pergeret, vt ipsemet in literis manu propria impressoris scriptis legi. Finis scripti erat ostendere, (quod tamen nullis apparentibus argu-

argumentis, sed solum splendidis verbis & di-
 cterijs præstitit) omnia quæ dicuntur de malefi-
 corum & Sagarum Confessionibus & operatio-
 nibus, esse vana, falsa, & somnia, ideoq; magistra-
 tum summo scelere, & maximo peccato perstrin-
 gi, qui huiusmodi personas persequitur. Ad per-
 suasionem huius intenti, librum multis verbo-
 rum ambagibus, adiunctis etiam nonnullis iniu-
 riosis, ac alijs errorib⁹, etiam contra fidem Catho-
 licam, & communem omnium D D. Theologorū
 certissimam doctrinam, onerauerat. Tamen quia
 filius Ecclesiæ erat, errores recantauit, ad com-
 missionem Reuerendissimi & Illustrissimi Octa-
 uij Episcopi Tricaricen. Nuncij Apostolici, & ve-
 niam de iniurijs deprecatus est. Hæc scripsisse suf-
 ficiat in gratiam eorum, penes quos vel in albo-
 lis, ac chartis, vel in memoriæ cellulis adhuc ali-
 quæ illius libri reliquiæ resident. Sed his omisis
 ad institutum redeamus.

Dicit aliquis: Quare seruant huiusmodi pacta &
 promissa Dæmones, cum tamen sint mendaces &
 fallaces? Dico in primis, quod nec semper seruant,
 nec seruare possunt, cum non sit in eorum potesta-
 te. Hinc Christo promittebat *Matth. 4.* dare omnia
 regna mundi & gloriam eorum, quæ tamen non
 erant in eius potestate. Vnde Remigius *in illum lo-*
cum. Miranda est diaboli dementia: illi promitte-
 bat dare regna terrena, qui suis fidelibus dat regna
 cœlestia, & gloriam mundi, qui est cœlestis gloriæ
 Dominus. Et Hieron. *in eadem verba. tom. 9.* Arro-
 gans & superbus de iactantia loquitur. Non enim
 potest omnia dare, cum sciamus plerosq; sanctos
 viros à Deo reges factos. Alludere ad idem Euan-
 gelij videtur Michael Psellus *in lib. de Daemonibus:*
 quando

quando dicit: Etsi Dæmonia diuitias nobis & gloriam promittunt, nihil tamen ex se tradere possunt: Quippe cū imperium nullum habeant, sed visu tantum quædam inania suis cultoribus affertunt, varia prorsus & instabilia. Sic innumerabilibus processibus constat, quod maleficis in principio subuersionis pecunias argenteas, sicut etiam S. Anthonio Sportam argenteam ostendebat, promittat, ostendat, & det. Quas cū putant se habere, & eis volunt vti, pecuniæ resolutæ sunt in stercora equorū, aut aliam vilem materiam. Non tamen negandum, Dæmonē aliquando veras pecunias dare, vt sua mancipiā cōfortet in malo, ne si ipsū semper mendacem inueniant, fidē non habeant, scit enim illud cōmune pronunciatum, Mentiri solito, verum non creditur vlli. Hui⁹ rei exemplū libet hīc inferere de fœmina nota Treuiris, Coloniae, & in locis vicinis. Ex cui⁹ processu iudiciali & criminali Authentico manu notarij scripto, coram iudice & scabinis, aliqua puncta ad instructionem congruis locis inferemus præsentī editioni: Quare altius cursus rei repetendus est. Fuit Fœmina satis diues in Pago distantī à Treuirensi Ciuitate paruo miliari, nomē Pago Rouer, & Fœminæ Meisenbeins, Anna. Hæc cū multorum suæ sectæ virorum & mulierum denunciationibus, & alijs indicijs in vehementer venisset maleficij suspicionem, ab incolis Pagi Rouer apud officiātum siue præfectum loci accusata tanti criminis, clam se subtraxit, & aliquot septimanis in locis vicinis delituit. Tandem à nobili & valido viro Ioanne Piesport, Officiato Abbatīs monasterij S. Maximini extra & prope muros Treuirenses, cuius iurisdictioni ratione domicilij subdebatur, requisita & monita ad comparandum

rendum & purgandum super indicatijs. Requisitione non obstante, criminis conscia mulier, adhuc ætatis mediæ, prima habita opportunitate, nauigio in flumine Mosella Coloniam se recipit. Deinde temporis successu, Deo sic disponente, vt occulta & nefanda crimina prodantur & puniantur, dicta rea ab alijs pluribus, imò à proprijs filijs & filiabus, quos etiam tanti sceleris, & aliorum grauissimorum participes reddiderat, vehementius adhuc delata. Seduxit enim duos proprios filios, & duas filias: alter filius, & vna filia ante capturam matris, in magna pœnitentia cum multorum mœrore, vitam laqueo finiuerunt, & corpora igne consumpta: alius filius, & filia adhuc impuberes in custodia detinentur, & instruuntur. Deus det ipsis bonam mentem, & constantem conuersionem. Cùm autem maior natu filius, cuius infra aliquoties mentionem faciemus, cui nomen proprium fuit Ioannes Cuno, sententiam criminalem in confessu Officiati, Prætoris & Scabinorum, coram Tribunali acciperet, vehementer & impensè, zelo salutis maternæ, vt pium decebat filium inflammatus, rogauit iudices, vt studio cogitarent, & industrialaborarent, si qua ratione & via matrem ream comprehendere possent, vt tandem in hac vita conuersa ad Deum, per pœnitentiam, temporali ignominia, & momentanea morte æternum & infinitum redimeret supplicium tantis criminibus debitum & præparatum, si in hac vita pœnitentia non expientur. Iuuenis, honestissima, & plenissima misericordiæ petitione, nec non etiam scelerum multitudine magnitudineq̃, quæ rea mater commiserat, dictus Officiatus rectè excitatus, Senatui Colonienfi, & bonis amicis Colonix, qui nego-

negotium promouerent, proprio & ad rei expeditionem exercitato nuncio scripsit. Amplissimi & nobilissimi Senatus prouidentia, & diligenti dispositione, Rea Colonia inquisita, & cum subinde ædes & domicilium mutasset astutia, vt non facile inueniretur, tandem reperta, & missa Officiato S. Maximini prædicto, comitantibus tribus, aut quatuor foribus & armatis custodibus, & sic 5. *Octobris Anno Domini 1590.* adducta, & tradita in custodiam Monasterij S. Maximini. Octaua eiusdem mensis, Officiatus producta copia indiciorum coram prætore & scabinis, eorum consilium & iudicium requisivit: Qui iudicârunt, quod rea beneuolè & seriò interrogaretur, & nisi veritatem sic fateretur, moderata tortura adhiberetur. Et sic factum est, prius constanter negauit, adhibita tortura, confessioni initium dedit, & paulatim continuauit. Inter reliqua confessionis puncta, confessâ fuit, quod cum à proprio marito durius tractaretur, & vnius prolis mors subsequeretur, grauius commota cogitare cœpit, se à Deo derelictam esse, animumq; abiecit. Quas cogitationes & similes cum mente volueret, Dæmon in forma viri nigris vestibus induti, nocte prope lectum apparuit, & dixit: Si Deo, à quo deserta esset, vellet abrenunciare, sibi que adhærere, & operam addicere, quod pacem se procurante esset habitura. Sic excæcata statim fidem Dæmoni dedit, Deo, B. Virgini, quam *Latam* malus spriritus appellabat, atq; omnibus sanctis abrenunciauit, & dixit: Deus, ex quo auxilium ferre recusas, intermitte. Statim amafius, qui se *Jedderhaus* nominabat, frontem tetigit, ac si crisma eradicaret, pedes habebat asininos. Cum Dæmoni deceptionem obijceret, eumq;

men.

mendacem assereret, pro consolatione dedit ei duplicem ducatum, verum legalem & bonum, quem in marsupium reposuit, & alijs pecunijs adiunxit. Hæc mulier 20. die mensis Octob. Anno Dom. 1590. viua igni tradita est, & bonum vitæ finem habuit. Deinde, vt ad propositum reuertamur, secundum Scorum, & Gabrielem locis citatis, & alios alibi, Dæmones seruant pacta & promissa, non quia veraces, sed vt alij eis adhæreant, quia si nulla pacta seruarent, nulli homines eis seruirent.

Annotandum etiam, quod quemadmodum secundum leges & Iurisperitos, duplex est pactum; Tacitum & expressum. *L. Labeo. L. Item quia conuentiones. ff. de pactis.* Barth. Bald. Iason & D D. *ibidem*: Ita etiam duplex intercedere potest pactum inter hominem & Dæmonem: Tacitum & expressum. Tacitum est, quando aliquis contendit facere aliquid per causas, quæ nec virtute naturali, neque ex diuina aut Ecclesiastica institutione possunt illud efficere, vel quando huiusmodi causæ tanquam necessariæ adiunguntur alijs, quæ possunt talem effectum producere, vt explicat Nauar. *in manuali Confess. cap. 11. num. 25.* & satis colligitur ex *d. artic. Parisien.* Sic tacitum pactum ineunt quandoq; viri ex curiositate, quando vident suas vxores se vngere, vt ad cursum & congregationem nocturnam proficiscantur, ipsi eodem vnguento se vngunt, & sequuntur. Cuius rei exempla Grillandus & alij referunt. Quia enim fidem habent, quod tali vnguento vis insit, tacite consentiunt in opus diaboli, qui accurrit, & auxilium fert. Pactum expressum est, quando consensus exprimitur per verba, nuntius, aut signa.

*Sortilegorū
professio duplex.*

Cuiusmodi est illud, quod vt plurimum malefici faciunt, quando Deo abrenunciant, & Dæmoni in seruitutem se tradunt. Grillandus *in d. q. 5.* Damhauderus, Castrensis & alij duplicem etiam distinguunt Sortilegorum professionem. Tacitam & expressam. Tacita professio est promissio quædam, quam quis facit alteri professo de obseruando, quæ sibi mandauerit sub promissione, quod grandia faciet, & mirabilia in vita sua, cognoscet futura, & multa alia his similia: dummodo fidem Catholicam abijciat, & omnia Ecclesiastica Sacramenta contemnat & repudiet, atq; adhæreat cultui & obedientiæ sui magistri, & hæc professio dicitur tacita, quia non fit propriè cum Dæmone, sed cum ei⁹ ministro: nec interueniunt solennitates extrinsecæ, quæ interuenire solent in expressa professione. Expressa est, quæ fit cum proprio Dæmone: & ista adhuc duplex est. Vna quæ dicitur solēnis siue publica: & altera priuata. Solemnis est illa, quæ fit cum Dæmone, dum publicè residet in folio Maiestatis, more principis, quando fiunt vniuersales cōgregationes certis nocturnis horis, & quatuor anni temporibus. Solent enim, vt nostri malefici & sagæ referunt, in quatuor anni temporibus nocte quæ intercedit inter diem iouis & veneris celebriores habere conuent⁹: in quibus multi conueniunt omnis sexus & conditionis homines. Priuata est, quæ fit cum ipso Dæmone pacto expresso, citra tamen solennitates & hominum multitudinem. Hanc solent facere statim, quando transeunt in societatem Demonis. Tunc relinquunt prius Deum, abnegantes eius nomen & baptismum, & reliqua sacramenta Ecclesiæ. Deinde adhærent Dæmoni, eidemq; perpetuam

petuam obedientiam spontanea voluntate promittunt, ita vt penitus subditi Diaboli efficiantur. Et sicut veri Christiani secundum Scripturam admonentur, vt omnia opera sua bona faciant, & incipiant in nomine Dei, & ad eius honorem dirigant: Ita hi Diaboli clientuli iubentur omnia facere & incipere in nomine Dæmonis, & ad eius cultū dirigere. Nunc ponēda sunt fundamenta d. *Do. i. e. Wier,*
 ctoris, quibus pactū hoc impugnat, quod fieri ne- *whole argu-*
 queat. *Primò, ratione personarum:* naturarum diuer- *he has answ-*
 sitas non patitur, quia cū nulla communio sit in- *erative -*
 ter Dæmonem & hominem, nullū potest esse pa-
 ctum, aut contractus. 2. *Ratione rerum:* Quia quæ da-
 ri fieriue non possunt nec deiure, nec naturaliter,
 eorum nulla est penitus obligatio. 3. *Ratione condi-*
onis adiectæ stipulationi, pactoue: Quia nec in sti-
 pulantiū est potestate, nec ita in casu posita, vt na-
 tura sit possibilis. 4. *Ratione formæ:* quia non ea fit,
 quæ dat esse rei, cuiusq; omissio vitiat actum. 5.
Ratione dissensus: Quia semper de alio & aliter sen-
 tit Dæmon, quā homo. 6. *Et postremò* non nisi
 imaginarium est vniuersum negotium. 7. *Præ-*
rea aniculæ, quæ plerunq; lamiæ dicuntur; cir-
 cumueniuntur dolo, fraude, astu, ignorantia ac
 errore: ergo non potest esse contractus & pa-
 ctum. Hæc argumenta ponit *lib. 6. de prestigijs*
Demonum cap. 27. pag. 779. In *lib. de Lamijs cap. 7.*
 aliter improbat pactum. Dæmon cū spiri-
 tus sit, carnem & ossa non habet, quare exten-
 sa manu, firmaq; stipulatione lamiā recipere
 non potest, vt tractatur & dicitur de professione
 sagarum. Præterea dolosa hæc stipulatio, in
 perniciosum finem conficta, contra DEI vo-
 luntatem, si tantum habebit momenti, vt nulla

queat rescindi ratione, & necessitudo eius virtute alter alterius voluntatem sequi, illiusque precepto morem gerere compellatur: Cur pactum illud prius in Baptismo, ex peculiari Dei voluntate & mandato, solemnibus verbis verè sancitum, & quidem interpositis fideiussoribus, tanquam prerogatiua, non preponderabit? Alia profecto contractus est firmitas inter Deum veracem & sanæ mentis homines. Quicquid ille stipulatur, & in suo verbo addicit, hoc fideliter, & indubitatè præstat, nec data manu prestigiosa deludit, non saltat, nec conuiuatur, vel similibus rebus ludicris quibuscum paciscitur, nequiter fallit, dementatue, quemadmodum hic commentitio carnali corpore amafius. Disparitatem hic qui negauerit, nescio quid veritatis hic fit admissurus. *Hæc ibidem ille Doctor.*

*Wier: but he
thinks also
of Loos.
See his mss.
p. 77 (cap. 60)*

Hic argumentis facile est respondere, si clare, & dilucidè res intelligatur, & distinguenda distinguantur. Pactum enim definitur esse, duorum, vel plurium in idem placitum & consensus *L. 1. ff. de pactis*, & dicitur à pactione, id est, pacis actu. Pacisci enim est actus concordie: Sic potest dici pactum, quasi ad pacem habendam factum. *Panorm. in cap. 1. de pactis*. Vnde pacta diriguntur ad conseruationem pacis, concordie & societatis, Hinc optimè intelligitur Caietani doctrina, *super 2. 2. S. Thoma, q. 95. art. 4.* quod pactum initum cum Dæmone dupliciter intelligitur. *Vno modo* pro conuentione cum Dæmone facta: vt, faciam hoc, vt facias illud, &c. *Alio modo* pro sociali actu cum Dæmone: Et licet pactum & foedus propriè sonent conuentionem, tamen etiam in materia superstitionum, & Sortilegiorum accipiuntur & intelli-

telliguntur secundo modo: & tunc pactum tacitum intelligitur, sicut inuocatio tacita. Deinde pacta distinguuntur à iure & Doctoribus, in utilia, vel, ut aliqui vocant, valida: & inutilia, siue inualida, vel nulla. Et sic pacta utilia ab inutilibus distinguuntur per essentiam. Nam utilia pacta habent esse: Inutilia non. *L. Iuris gentium. §. pactorum, & §. si ob maleficium. ff. de pactis, & L. pacta quæ contra. C. eod. tit. & in reg. Quæ contra ius. de reg. iuris, in 6. Caccialup. in tract. de pactis, q. 6. Bald. in tract. de eadem materia. & in d. l. Iuris gentium. Bartol. Alberic. Iason & alij in d. §. Si ob maleficium.* Ad quam materiam multas adfert allegationes Bertachinus in *Repertorio Iuris, in verbo Pactum. vers. Pacta inualida.* Hanc distinctionem si perpenderit dictus auctor, vidisset argumenta sua, quæ ponit, nihil probare. Probant enim hoc, quod omnes concedimus, & iure tam canonico, quàm civili probatur: pacta, quæ fiunt cum Dæmone, non esse utilia, sed inualida, nulla, turpia, contra legem diuinam & humanam, nullam inducere obligationem, repudianda, & rescindenda. Quia pacta contra bonos mores, & ob maleficia perpetranda inita, cum sint turpia, contra legem Dei, sunt inualida, & nulla. De talibus pactis tractant DD. *Iuris in d. §. Si ob maleficium.* Quare auctor rectè dixit: disparitatem qui negauerit inter pacta, quæ fiunt inter Deum & hominem, & inter maleficum & amasium, nescio quid veritatis sit admissurus. Pacta enim, quæ fiunt Deo, fiunt de rebus ad salutem animæ & corporis spectantibus, ideoque sunt utilia, valida, & habent essentiam, inducunt obligationem. Quæ verò maleficus cum Amasio, sunt in perditionem animæ & corporis, diuinam

*Disparitas
est inter pa-
cta hominis
cum Deo,
& hominis
malefici cum
Dæmone.*

maiestatem lædunt, & sunt in fauorem inimici Dei & hominum. Atq; hic si bene aduertisset, in argumentis proprijs contrarietatem admittit, cū dicat, disparitatem naturarum arguere impossibilitatem contractus & pacti, & tamen probet contractum & pactum inter Deum & hominem esse: & sacre literæ ita esse clarissimè attestantur. Quia cū Abraham, Moyse, & alijs patribus Deus habuit pacta & fœdera. Genes. 9. *Recordabor fœderis mei, quod pepigi vobiscum.* Et iterum ibidem: *statuam pactum meum vobiscum.* Gen. 17. *Ponam pactum meum tecum, & eris Pater multarum gentium.* Deut. 5. *Deus noster pepigit nobiscum fœdus.* & 7. cap. & alibi. Si ergo propterea repugnat fieri pactum inter Dæmonem & hominem, quia naturarum est diuersitas, cū homo sit corporeus, Dæmon spiritualis: quomodo non magis repugnat fieri cum Deo, cū maior disparitas, si verum sit fundamentum, arguere debeat maiorem repugnantiam? Maior enim est disparitas quātum ad compositionem hominis ad Deum, quā ad spiritualement creaturam. In Deo nulla omninò compositio admittenda: At in spiritali creatura licet non sit compositio physica ex materia & forma, siue corpore & anima, est tamen metaphysica ex actu & potētia. Vnde liquidum est, quod homo cū spiritu potest pacisci, & quod nihil disparitas prædicta impediat. Est enim similitudo & communicatio inter spiritualement & corporalement creaturam, quantum ad intellectum & voluntatem, quarum potentiarum actus concurrunt ad pactum, vt ex definitione pacti clarum est, qua definitur esse duorum vel plurium, intellige personarum, in idem consensus. Consensus spectat ad voluntatē.

Voluntas

Voluntas autem in spiritali creatura etiam est. Membra corporea nō tam requiruntur ad essentiam contractus & pacti, quā ad eius expressionem & manifestationem, vt noster cōsensus alijs, cum quibus volumus pacisci & consentire, innotescat. Quare sicut spiritalis creatura in corporibus assumptis nobiscum conuersatur, sonum vocalem, articulatum, & quasi humanum format: ita etiam potest consensum & pactum exprimere, & cum homine conuenire. Nam si Dæmon Christo verbis expressis, vt Euāgelica historica claris verbis loquitur, pactum obtulit: quid obest, quo minus alteri idem offerre possit? Et si tamen verū est, quod homo debeat dissentire à Dæmone: tamen tanta est Dæmonis astutia, & hominis tum infirmitas, tum malitia, vt liberè ei consentiat sepius in multis, vt omnibus ratione vtentibus constat. Nec etiam quicquam ad rem facit, quod dicatur. Sargas dolo, astutia & errore decipi: & ideo non esse pactum: sed tantū arguit tale pactum non esse seruandū, sed rescindendum: Dolo malo, ait prætor, pactū se non seruaturum. Dolus autem malus fit ex calliditate & fallacia. *L. Iuris gentium conventiones. §. Pactorum autem. ff. de pactis*, & dicitur iniquum dolo factum & fraudandi causa. *ibid. §. Sed si fraudandi.* Quod etiam dicitur non nisi imaginarium esse vniuersum negotium. Qua facilitate asseritur, eadem etiam rejicitur: nec solū constat propria anicularum illusarum confessione, sed etiam doctissimorum in Theologia & Iure auctoritate, & innumerabilium vtriusq; sexus & status hominum testimonio, qui tale fœdus non dormientes, sed vigilantes, solutis sensibus, cum Dæmonibus inierunt in Germania,

Italia, Gallia, & alijs locis. Qui autem omnia imaginaria & phantastica opinatur, quæ sacræ literæ, graues Doctores, & mille hominum expertorum testimonia confirmant, multum phantasia perturbatus est. Quod verò plurimi vtriusque sexus homines confiteantur, quod in abnegatione fidei quando foedus initur, Dæmon malefico aut sagæ Chrisma è fronte eradicare contendat: id sanè intelligendum, quia Dæmon, qui vbiq; suum lucrum & humanæ salutis interitum quærit, hîc etiam Christianis hanc vult suggerere superstitionem, vt credant aliquem effectum hanc eradicationē habere, & se minus hoc modo potentes fieri ad resipiscendum à tam infaustici statu, & ad rûpendum foedus iniquum, per poenitentiam & veram ad Deum cōuersionem. Chrisma, quo Christiani more Catholico in Baptismo vnguntur, in corpore & fronte amplius non hæret, sed diu aqua idem deterfit, nec tam chrismate vngimur ob corporis commodum, quàm animæ salutem. Chrismatis virtus animam afficit. Vnde eradicari Diaboli vngulis non valet. Qua de causa nec de nouo Sagæ chrismate inunguntur, sicut nec baptizantur, quando ad cor redeunt, & suo creatori corde contrito & humiliato reconciliantur. Character, qui secundum Conciliorum & Theologorum Catholicam doctrinam efficit, ne sacrum Baptisma reiteretur, indelebiliter animæ inhæret, corrumpi nequit: Cùm quicquid corrumpitur, ad corruptionem subiecti intereat, aut à contraria qualitate expellatur. Character autem inest animæ tanquam subiecto, quæ corruptioni non est obnoxia nec etiam characteri quicquam cōtrarium est, à quo expelli queat. Nec puto quod omnes malefi-

maleficos aut Sagas in fronte vngulistangat, sed tantum minus instructos in fide, & superstitiosos, qui ea laborant persuasione, quod talis eius tactus in fronte aliquem sortiatur effectum.

7 Prælium. *Vt cognoscamus, ad quæ maleficorum opera se extendant ex permissione diuina necesse est intelligere, quæ operationes Dæmonis potestati subiecta sunt.*

Modus cognoscendi quo vsque maleficorū opera se extendant.

CVM autem tanta eius potestas sit, vt nulla vis super terram comparetur ei, attestante Iob cap. 41. impossibile est hominem scire, quid possint Dæmones per naturæ suæ conditionem facere, nisi per donum Dei iuxta Apostolum dicentem 1. Cor. 12. *Alia diiudicatio spirituum, vt S. August. docet lib. 3. de Trin. cap. 9.* Si autem ex sacris literis constet, aliquid Dæmonum potestatem excedere, id nullatenus credendum est, maleficos, aut magos posse efficere. Ex hoc fundamento dicitur, Maleficos & magos multa posse opera diabolica facere, quæ homini imperito impossibilia videntur, cum proportionem nostri intellectus superent, nec sub sensus & phantasmata cadant, à quibus nostra cognitio initium sumit.

8. Prælium. *Firmum illud, ad multas difficultates tollendas in hac materia statuum est pronunciatum, cum D. Dionys. de diuin. nom. c. 4. approbatū à S. Thom. 1. part. q. 64. art. 1. In Dæmonibus dona naturalia nequaquam mutata, sed integra & splendidissima mansisse.*

Dæmones retinuerunt post lapsum dona naturalia.

Consentit D. Gregorius *super Iob lib. 34. moral. cap. 13.* exponens illa verba Iob. 41. *cap.* Non est super terram potestas quæ comparetur ei. Potestas eius, ait D. Gregor. statim *in initio cap.* super terram cunctis eminentior perhibetur: quia etsi actionis suæ merito infra homines cecidit, omne tamen humanum genus naturæ angelicæ conditione transcendit. Quamuis enim internæ felicitatis beatitudinem perdidit, naturæ tamen magnitudinem non amisit, cuius adhuc viribus humana omnia superat. Atque hoc Dionysij dictum communiter apud Theologos tritum & receptum est, licet illud sine ratione reiecerit Censor noster, tanquam in multis suæ intentioni contrarium. Rationem illius Dionysij doctrinæ S. Thomas, altissimus rerum diuinarum scrutator resoluit in simplicitatem substantiæ angelicæ, à cuius natura aliquid subtrahi non potest, vt sic per subtractionem naturalium puniatur. Hinc Dæmonis potestatem non dicunt diminutam, sed ligatam Theologi. S. August. *lib. 20. de Ciuit. Dei. cap. 8.* Alexand. Alensis in 2. *part. q. 112. per tot.* Alij Scholastici in 2. *d. 6. & 7. late Ioseph Angles in floribus Theol. qq. post d. 11. in q. vnica de Demonibus art. 2. & alij alibi.*

Quare tanta est eorum pura naturalis cognitio, & operandi potestas, quam Angelorum. Subiecta autem est materia horum inferiorum Angelis tam bonis quam malis, quantum ad motum localem, idq; ex naturali rerum ordine, quia cum natura corporalis infra spiritualement sit, tanquam imperfectius sub perfectiori, nata est moueri in ordine ad locum; vnde Arist. 12. *Metaph.* posuit cælum moueri ab intelligentijs, quas nos Ange-

Angelos dicimus, numerumq; intelligentiarum, tanquam ex notiori, è numero motuum, in corporibus cœlestibus inuestigauit.

9. Præludium. *In operibus maleficorum quadam adhibentur, qua naturalem actionem ex rei natura habent, in ordine ad effectus, quos producere intendunt: exempli gratia, venena ad interficiendum, herba ad sanandum, vel occidendum: Quadam verò tantum sunt signa & characteres, nihilq; habent virtutis ad effectus producendos, sed operatio sequitur ex pacto cum Damone, solum consensum præbente malefico, & signū adhibente.*

Quadam maleficiis operibus adhibita naturaliter operantur, quadam ex pacto tantum.

DElectantur enim Dæmones multum signis, cum imitari studeant Deum, qui median-
tibus signis sacramentalibus, salutem operatur in terris, quam ipsi, pro eorum nequitia multiplici, adminiculo signorum euertere conantur. Quod pulchrè S. Augustin. lib. 21. cap. 6. de Ciuit. Dei innuit his verbis: Dæmones alliciuntur per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum, non vt animalia cibis, sed vt spiritus signis, in quantum scilicet hæc eis exhibentur, in signum diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidi. Ex prædicta rerum, quæ in maleficijs assumuntur, diuersitate, ad cautelam hominum obseruandum, periculosius esse opus maleficorum, quando veneno alijsq; rebus naturalibus vtuntur, quam quando tantum signis. Quia naturalia naturali modo applicata, effectum sortiuntur tam in bonis quàm in malis, secundum proportionem actiuorum & passiuorum, nec valent impediri, nisi miraculosè ab eo, qui dixit de
disci-

discipulis: *Et si quid mortiferum biberint, non eis nocet.* Itaque nec cruces, nec reliquæ, nec sacramentalia naturalium rerum cursum impediunt, nisi ipse præter naturam, qui omnium motuum est primum efficiens, effectum causæ particularis suspendat. At in alijs alia ratio est: quia spiritualibus armis sæpissimè Dæmonū insult⁹ propulsantur, & actiones impediuntur, ne effectū sortiātur.

Sic Epiphanius contra hæresin 30. *de incantationibus*, quæ maximè verbis, signis, characteribus, alijsq; rebus similibus perficiuntur, quæq; nullam causalityatem in ordine ad effectum habent, ait, huiusmodi incantamenta contingere simplicibus, & idiotis hominibus, qui per præceptorum negligentiam non sunt moniti doctrina. Sic & *ibidem* ostendit exemplis per signum crucis in nomine Christi virtutem diaboli & incantationis impeditam, & postea infra in confirmationem mysteriorum nostræ religionis, Iudæorum incantamenta & præstigia, aqua benedicta in nomine Iesu Nazaræi cum signaculo crucis dissoluta tradit. Nec solum Epiphanius, sed etiam alij Patres docent, aquam benedictam salutarem esse contra diabolicas & magicas artes & operationes. D. Hieron. *in vita Hilarionis*, ubi Hilarion asperzione aquæ benedictæ, gentilis aurigæ magicam molitionem dissipauit. Pulchrè Theodoret. *lib. 5. histo. Eccles. cap. 21.* Beda *de gestis Anglor. lib. 1. cap. 17.* Alexand. primus *in cap. Aquam de consecra. d. 3.* & alij alibi. Vnde constat antiquissimam hanc esse traditionem, contra Nouatores.

In Dæmonibus ut S. Angelis, est subordinatio.

10. Præludium. *Sicut inter angelos beatos, sic inter Dæmones est ordo & prælatio, & id fide tenendum ex sacris literis.*

Iob

Iob 41. Ipse est rex super omnes filios superbia. Matth. 12. & Marc. 3. In Beelzebub principe Demoniorum eiicit Demonia. Ad Ephes. 6. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum. Hinc Christus in Euangelio regnum Sathanæ attribuit. Luc. 11. Matth. 12. Si enim Sathan Sathanam eiicit, quomodo stabit regnum eius? Hic autem ordo, naturæ est, non gratiæ. Nam naturæ dona retinuerunt, gratiæ autem amiserunt. Sicuti autem Dæmones natura sunt superiores & inferiores: sic eorum actiones etiam sibi inuicem subordinantur: qualis enim ordo inter causas, talis quoque inter effectus. Hinc superiores Dæmones non omnia per seipsos exequentur, sed inferioribus non rarò sua committunt officia, & prouincias disponunt, qui libenter se subiiciunt in perniciem generis humani, sicq; eorum ordo & concordia non ex amicitia, qualem nullam inter se habent, sed ex nequitia, qua homines communi studio odio prosequuntur, & Dei regnum impugnare moluntur, procedunt. Talis autem ordo inter Dæmones post vniuersale iudicium cessabit, quia tunc finis ipsius nullus erit, qui est hominum tentatio, & ad malum inductio. Quod confirmant verba illa Gloss. 1. Cor. 15. super verba Apost. Cum euacuauerit omnem principatum, &c. Quamdiu, inquit, durat mundus, Angeli Angelis, homines hominibus, & Dæmones Demonibus, præsumunt. Videntur aliqua obstare huic ordini, quæ mouet Guilhel. Paris. 2. part. principali. p. 2. c. 14. & 15. de vniuerso. Vbi pax non est, ibi non est concordia, iuxta illud Sapientis: Inter superbos semper iurgia sunt. Spiritus autem illi maligni sunt superbissimi, cum

mi cū etiam diuinæ maiestati renuerint subesse: cū autem vnus superbus iugum alterius abijciat, quomodo superbissimi spiritus patiuntur sibi aliquem præsidere? aut inuiti faciunt, aut voluntarij. Si inuiti, igitur semper sunt rebelles, pro viribus præsertim, cum ex superbia æquè appetant principatum ac dominationem, sicut superior. Aut cum iam deiecissent millesies à suo principatu, si viribus præualerent: aut necesse est, quod ipse omnibus sic præualeat, quod singulos & omnes potentia superet: quum ex eadem causa omnes simul contra ipsum moueantur ad rebellionem. A ratione autem alienum est, quod ipse superior potentia & viribus, tot, & tam multa millia fortissimorum spirituum superet: quum in rebus eiusdem speciei non inueniatur, vnum indiuiduum, quod naturali perfectione & potentia vincat omnia alia simul coniuncta. Sic vnus homo naturali virtute & fortitudine non potest multos superare, nec vnus equus fortior est alijs multis simul aggregatis: Si quis dicat: vnus rex in regno omnibus imperat. *Respondetur* hoc non prouenire ex natura, aut naturali regis potentia, eo quod rex sit, sed ex voluntate & obedientia subditorum, vt constat experientia, quando obedientia dissoluitur, & rebellio sequitur, rex non magis ex viribus naturalibus, quam homo priuatus valet, imò non rarò minus est exercitatus ad pugnandū, quàm gregarius miles sit. Si voluntarij principi subiiciuntur: quomodo ergo iugum suaue potentissimi creatoris ferre recusauerunt, cuius potentia etiam omnes simul resistere non potuissent? nec hoc ipsis erat ignotum ex viribus naturæ. Amplius, si sciuissimi

Tyran-

Tyrāni sui principis imperio voluntarij subsunt: quomodo non semper inter eos ira & odium, cū superbia eorum ascendat semper, vnde continua rebellio sequitur? Ad horum clariorem resolutionem *considerandum est*, ordinem in angelis esse naturalem, & à Deo cum natura inditum. Qui enim magis accedunt ad perfectionem primi & summi principij, alijs sunt potentiores & superiores in naturalibus. Sic Doctores tradunt primum gradum inter omnes spiritus tenuisse Luciferum. Deinde vt supra insinuatum, concordia Dæmonum est ex communi nequitia, qua homines persequuntur. Est enim proprium impiorum, vt eis se adiungant & subijciant ad propriam nequitiam exequendam, quos potentiores esse viribus cognoscunt. Sic licet hæretici non rarò inter se sint discordes, tamen omnes conueniunt ad impugnationem Ecclesiæ Catholicæ. Sicut autem ordo in Dæmonibus est naturalis, sic prælatio etiam, quæ naturæ ordinem comitatur, est naturalis. Quare argumentū sumptum ex humanis, non valet ad propositum: Quia homines natura sunt pares in naturalibus, & secundum naturalia null' inter eos ordo est. Quod autem in Dæmonibus inferiores superioribus subdantur, nō est ad eorum, scilicet superiorum, bonum, sed magis ad malum. Quia cū malefacere maximè ad miseriam pertineat, præesse in malis, est esse miserum. Atque hic etiam notandum ex Magistro in 2. d. 6. quod secundum modū & gradum scientiæ maioris, sunt etiam gradus in præsentia. Quidam enim vni prouinciæ, alij vni homini, aliqui etiam vni alicui vitio præsunt. Sic Lucifer superbiæ, Mammon avaritiæ, Asmodeus luxuriæ,

luxuriæ, Sathan iræ & discordiæ, Beelzebub gula, Leuiathan inuidiæ, Beelphegor accidiæ præest, & quisque horum præfidentium maxime ad illud peccatum inducere nititur, cui præfidet, & à quo nominatur. Quando autem dicitur quod vnus alicui vitio præsit, non est putandum, vt ait Glossa super Iosue 11. quæ est sumpta ex sermone Origenis, in illa verba: *Omnes bellando cepit*: quod vnus fornicationis spiritus seducat eum, qui in Britannia fornicatur, & eum qui in India seu alijs locis: neq; vnum duntaxat esse spiritum iræ, qui in diuersis locis diuersos exagitat homines: sed potius fornicationis esse spiritum vnū superiorem, atque innumeros, qui ei in hoc vitio pareant. Similiter iracundiæ principem vnum esse, innumerosque sub eo, qui homines diuersos ad huiusmodi peccatum sollicitent, & sic de cæteris vitijs: De diuersis Dæmonum studijs doctissime Cassian. in collat. Patrum, coll. 7. Abbatis Sereni c. 32. Tot autem esse, ait, immundos spiritus, quot in hominibus studia non dubiè comprobantur. Nam nonnullos eorum, quos etiam faunos vulgus appellat, ita seductores & ioculatores esse manifestum est, vt certa quæque loca seu vias iugiter obsidentes: nequaquam tormentis eorum, quos prætereuntes potuerint decipere, delectentur, sed derisu tantummodo & illusionem contenti, fatigare potius eos studeant, quàm nocere. Quosdam verò solummodo in nociuis incubationibus hominum pernoctare: alios ita esse furori ac truculentiae deditos, vt non sint contenti illorum tantummodo corpora, quos suppleuerunt, atroci dilaceratione vexare, sed etiam irruere super eminus transeunt; qua-

les illi in Euangelio describuntur, ob quorum metum per viam illam transire iam nullus audebat. Alios reperimus non solum studere mendacijs, sed etiam blasphemias hominibus inspirare. Cuius rei etiam nos testes sumus, qui audiuiamus Dæmonem confitentem, per Arrium & Eumonium, se impietatem sacrilegi dogmatis dedisse. Quod etiam in 3. Regum lib. vnum ex eisdem ipsis manifestè legimus prædicantem. *Egrediar*, inquit, *& ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius.* Esse autem alia dæmonum genera, id est, mutorum & surdorum, Euangelia testantur. Incensores etiam lididinum atque luxuriæ quosdam spiritus propheta commemorat. *Spiritus fornicationis decepit eos.* Nocturnos quoque ac diurnos meridianos demones similiter scripturarum auctoritas decet. De quorum diuersitate longum est, si volumus omnia scripturarum volumina perscrutantes sigillatim percurrere. Qui per Prophetam Onocentauri, qui pilosi, qui sereni, qui lamie, qui vlulæ, qui struthiones, qui ericij designantur: Qui aspis, qui Basiliscus in Psalmo, qui Leo, qui Draco, qui uer Scorpius in Euangelio nuncupatur. Qui principes mundi huius, qui rectores tenebrarum harum, qui spiritualia nequitie ab Apostolo nominentur. Quæ vocabula non casu, aut fortuito indita illis debemus accipere, sed significatione istarum ferarum, quæ apud nos vel minus noxiæ, vel magis perniciosæ sunt, illorum rabies ferocitatesque distinguere. His ad eruditionem & delectationem lectoris lubet annotare, quæ ad idem propositum faciunt, & ea tradit Guilhelmus Parisiensis Doctor grauissimus in 2. parte de yniuerso. Dico, ait, iuxta verisimilitudinem,

Math. 2.

Osa. 4.

Esa. 34.

50 DE CONFESSIONIBVS

non iuxta certitudinem, quod sicut omnipotens
bonitas creatoris permittit hominum Principes
impios, diuersos ordines in principatibus ac di-
tionibus collocare, qui & malos solent exaltare,
ac bonos deicere, imò indignissimos & pessi-
mos in dignitatibus potestatibusq; statuere: Ita
permittit & principi malignorum spirituum iuxta
sue peruerlitatis malignitatem alios de malignis
spiritibus sublimare, varijsq; operibus malis pre-
ficere, alios ab eisdem officijs remouere. Quod
Deus permittit propter innumeras vtilitates, quas
inde elicit. Cuius signum est, quod in Collationi-
bus Patrum narratur. Apparuit quippe cuidam
sancto viro princeps malignorum spirituum, in so-
lio sedens regali, & ante eum horribilium multi-
tudo spirituum, qui de singulis venientes regio-
nibus interrogabatur, quid perpetrassent: & quos
modicum mali iudicauit egisse, flagellari præce-
pit, quorū cum vnus retulisset se quendam sanctū
heremitam per quadraginta annos tentasse, & in
ipsa nocte in fornicationis facinus deiecisse, cum
ingenti gaudio & festiuitate ab illo receptus est,
ita quod eum iuxta se collocarit, & proprii ca-
pitis coronam deponens, Demonis illius capiti
imposuerit. Etenim sicut ab initio ambitiosissime
affectauit assimilari altissimo, ita nunc vsque re-
gnum suum tenebrosū ac sceleratū contendit
inanissima impietate conformare regno ac mili-
tiz creatoris, deputando angelos tenebrarū di-
uersis iniquitatis obsequijs, secundū quod ange-
li sancti deputata habent ministeria pietatis: Sic &
Ecclesiam malignantium suam, assimilare co-
natur Ecclesiæ sanctorum, quatenus sicut Deus
& Saluator in Ecclesia sua constituit veros Apo-
stolos

Colla. 8.

4. 16.

stolos, veros Prophetas, sanctos martyres, fidelissimos confessores, virginesq; mundissimas: Sic & ipse habere satagit pseudoprophetas, falsos Apostolos, martyres vanos, fictos confessores, ac virgines fatuas. Enimuerò qui ab exordio fuit signaculū similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore, factus est simia ridiculosæ ac deformis imitationis: sic & totū regnum ipsius sua vanitate, ambitione & iniquitatum congerie versum est velut in simiam quandam Ecclesiæ electorum, quæ verè est regnum Dei. *Hæc Guilhelmus.*

Nec dissimilis est historia, quā narrat D. Gregor. lib. 3. dial. cap. 7. de Andrea Fundanæ ciuitatis Episcopo; nec etiam res est dubia, ait Gregor. quia penè tanti in ea sunt testes, quanti & eiusdem loci habitatores existunt. Hic namque venerabilis vir (intelligit Andream Episcopum) cū vitam multis plenam virtutibus duceret, seq; sub sacerdotali custodia in continentia arce custodiret: quandā sanctimoniam foeminam, quam secum prius habuerat, noluit ab Episcopi sui cura repellere, sed certus de sua, eiusq; continentia, secum hanc permisit habitare: ex qua re actum est, vt antiquus hostis apud eius animum aditum tentationis exquireret. Nam cœpit specie illius oculis mentis eius imprimere: vt ille ctus nefanda cogitaret. Quadam verò die Iudæus quidā ex Campaniæ partibus Romam veniens: Appiæ carpebat iter: Qui ad Fundanā glebam perueniens, cū iam diem vespescere cerneret, & quo declinare posset minimè reperiret, iuxta Apollinis templū fuit, ibiq; se admanendū contulit. Qui ipsum loci illius sacrilegiū pertimescens, quamuis fidem crucis minimè haberet, signo ta-

men crucis se munire curauit. Nocte autē medi
 ipso solitudinis pauore turbatus peruigili iacebat:
 & repentē conspiciens vidit malignorū spiritū
 turbam quasi in obsequium cuiusdam potentis
 praeire: cum verò qui ceteris praeerat, in eiusdem
 gremio loci consedisset, qui coepit singulorum
 spirituum obsequentium sibi causas actusq; discu-
 tere, quatenus vnusquisq; quantum nequitia
 gessisset, inueniret, Cumq; singuli spiritus ad in-
 quisiōnē eius exponerent quid operari contra
 bonos fuissent: vnus in medium profiliit, qui in
 Andreae Episcopi animum per speciem sancti-
 monialis foeminae, quae in Episcopio eius habita-
 bat, quandam tentationem carnis commouisset,
 aperuit. Cū verò malignus hoc, qui praeerat
 spiritus inhianter audiret, & tanto sibi factum lu-
 cri grande crederet, quanto sanctioris viri ani-
 mā ad lapsum perditionis inclinaret: ille spiritus
 qui hac eadem fatebatur, adiunxit: quia vsq; ad
 hoc quoque die praeiterito vespertina hora eius
 mentem traxerit, vt in terga eiusdē sanctimonia-
 lis foeminae blandiens, alapam daret. Tunc ma-
 lignus spiritus, atq; humani generis antiquus ini-
 micus adhortatus hunc blandē est, vt perficeret
 quod coepisset, quatenus ruinae illius singularem
 inter ceteros palmam teneret. Cumq; Iudeus
 qui aduenerat, hoc cerneret, & magnē formidi-
 nis anxietate palpitaret: ab eodem spiritu, qui
 cunctis illic obsequentibus praeerat, iussū vt re-
 quirerent, quisnam esset ille, qui iacere in templo
 eodem praesumpisset. Quem maligni spiritus
 pergentes & subtilius intuentes crucis mysterio
 signatum viderunt: mirantesq; Vx, vx: vas va-
 cuum & signatum. Quibus hoc renunciantibus
 cuncta

cuncta illa malignorum spirituum turba disparuit: Iudæus verò qui hæc viderat, illicò surrexit, atque ad Episcopum cum festinatione peruenit. Quem in Ecclesia reperiens, seorsum tulit, qua tentatione vrgeretur, inquisiuit: Cui Episcopus verecundia ductus, noluit tentationem reuelare. Cum autem Iudæus omnia quæ viderat, & audierat in conuentu Dæmonum, referret, veritatem confessus est, atque non solum sanctimonialem, sed etiam omnes fœminas à sua habitatione remouit. Deinde etiam ipsum Iudæum ad fidem Christi & salutem perduxit.

De præsidibus spirituum malorum, eorum nominibus, natura, numero subiectorum, formis apparendi, plurima curiosa, & minus vtilia tradit quidam libellus inscriptus liber officiorum spirituum, vel de principibus & regibus Dæmonū, & à quodam Pseudomonarchia Dæmonum: In illo libello multi principes & præfides numerantur, ex quibus quidam 50. aut 60. aut pluribus legionibus præfident, & dominantur. Legio autem continet 6666. Curiosum est his rebus multum adhærere, periculosum & superstitiosum eisdem fidem tribuere, cum nemo scire possit circa diuinam reuelationem, qui non didicerit à Dæmone, à quo cognoscere non licet. Hoc loco considerandum est, quòd cum Dæmones ordinatam & disciplinatam nequitiam habeant, ut ex dictis constat, prout Cassian. in collat. 7. cap. 16. loquitur, instituunt talē ordinem & disciplinam inter suos subditos maleficos & sagas. Sic Bodinus lib. 2. c. 4. rectè attestatur teneri quemq; maleficū suorum malefactorū rationes exponere, aut cēdi, nisi fecerit grauissimè. Hoc mihi, ait, Bodinus

Castelli Rufsi præfectus, Biturigum nomine de-
 legatus apud Blosenses, affirmavit. Magam seu-
 dice crematam fuisse, quam filia accusauerat,
 quod ipsam in conuentus deduxisset, & diabolo
 instituendam obtulisset: hæc inter alia scelera
 istud confessa est, se saltasse in hirci ambitum, &
 tandem singulas rationes rerum à postremi ex-
 tus tempore gestarum reddidisse, & qua in re
 puluerem occupassent: hic à se infantem enectum
 aiebat, alter equum, ille arborem. Vna autem ni-
 hil ab eo tempore fecisse comperta est: hæc fre-
 quentes ictus accepit baculo ad plantâ pedum &
 ab alijs omnibus derisa est. *Hæc Bodinus.* Et sic cõ-
 perimus etiam multis confessionibus, quod sage
 quando alijs nocere nequeunt, sibi ipsis damna
 inferunt. Certissimum etiam est, si quis nequis-
 simam disciplinam in cursu non seruet, ut no-
 men Iesus casu nominet, aut Deum, aut crucem
 faciat, creditur, & alijs disparentibus domum ire
 cogitur. Hoc se expertâ confessa est *Meisenbeins*
Anna, de Rouer, de qua supra: quæ cùm fortuitò
 Deum semel in cursu & conuentu nominasset,
 coacta fuit pedibus ire domû, cùm delata eò fuis-
 set à diabolo in forma hirci. Qua de causa quod
 disciplinam transgressa fuisset, nominando De-
 um, verberata est ab alia N. superioris ordinis
 quæ ante hanc etiam flammis consumpta est. Idẽ
 contigit cuidam Mariæ ex pago S. Matthiæ, quæ
 Anno 1588. 10. Nov. inonerata est, & detenta in cu-
 stodia monasterij S. Matthiæ propinquitatẽ Tre-
 uir. Hæc cum in primis ad conuentû delata fuis-
 set, à superioribus & principalioribus tractatum
 extitit, & propositum de perditione fructuum
 nascens, & simul vnarû, & quæcunq; persona
 consen-

consensum præbebat, bibebat. Cum autem ordo bibendi & consensum dandi ad ipsā deuenisset, apud se dixit : Ah Iesu, perdemus frumenta & vinum, qua ratione ergo pauperes meos pueros sustentabo, statim prolato nomine Iesu, euanescente lumine, in densissimis tenebris sola in loco mansit. Mane circa horam quartam superior, comitantibus duabus alijs aduenit, & grauitè ipsā percussit, eo quod nomen Dei nominasset, & conuentum dissipasset. Quo facto auolârunt. Maria autem pedibus domum redijt. Multa in huius rei confirmationem confessus est Ioannes Cuno filius dictæ Annæ de Rouer, iuuenis naturalibus dotibus ornatus, decem & octo annis natus, qui iam Treuiris, & Mussiponti in Lottaringia literis operâ impendit, & eos progressus facit, ut iam Poësi & literis humanioribus studeret : Hic iuuenis nono suæ ætatis anno à matre propria se ductus fuit, denunciatus tanti criminis à propria sorore, & alio fratre adhuc superstite. In custodia cum detineretur, & indicia proponerentur, sine tortura actuali veritatē confessus est, & sacramentis Ecclesiasticis præmunitus, sacrisq; exhortationibus instructus, maxima pœnitentia ductus, scelera sua detestatus est, & pœnam temporalem pro peccatis maluit pati, quàm præsentem cum periculo animæ ducere vitam, & sic Anno 1590. altera Visitationis Mariæ, vitam foeliciter, licet in pœna, finivit. Imò cum Officiatus & omnes misericordia ducerentur, eo quod magnam contritionem in eo aduerterent, sicq; vellet & offerret ei pœnam gladij, recusauit, & voluit comburi cum alia saga, quæ simul supplicio afflicbatur : eo quod talis pœna suis sceleribus digna esset.

esset, & sic prius strangulatus, flammis in cineres redactus est. Confessionem huius adolescentis latius in primis, vt debuit, iudicialiter Notarius excepit, deinde ipsemet iuuenis proprijs manibus per puncta descripsit germanicè, additis & permistis verbis latinis & tradidit. Ex proprijs scriptura sunt, quæ præsentibus inserimus. Occasio casus eius hæc fuit. Cùm enim amore carnali incenderetur erga filiam quandam illius pagi, oblata opportunitate, commercium cum ea habuit. Deinde Dæmon in forma illius puellæ apparuit, quæ personam amatam existimauit, & ei in auri specie quatuordecim coronatos dedit, quam pecuniâ tandem conuersam in putredinẽ reperit, vt eius formalibus verbis vtar. Quam primũ factũ matri significauit, & conquestus est de casu. Mater verò, quæ iam Dæmoni se subdiderat, maleficij & rei gestę conscia, eum consultata est dicendo, fili, consolare, res ad bonum statũ dirigetur. Sub principium noctis, mater filium scopis infidentem, camino eduxit, ante ianuã hircum repperunt, cui insederunt in nomine diaboli, & delati sunt ad locũ planum & latũ, dictum *Heheuroderheidt* qui distat à Rouer fortè miliari, vbi frequentissimi sunt conuentus Maleficorum, præsertim celebriores, & quasi prouinciales. Cum verò ad dictũ locum venissent, mater diabolum iuuenis seductorem aduocauit, eiq; dixit. Hic est filius meus Ioannes Cuno, vti promissi. Tunc matre impia verba prædicente, abrenunciavit Deo & omnib; sanctis. Expedita abrenuntiatione, hilares extiterunt, & quasi nuptias cū eo celebrârunt. Tunc tamẽ Dæmon in alia forma apparuit, quàm primo tempore seductionis. Postea

Demo-

Dæmonem succubam habuit, qui & ei vnguentum dedit ad exercenda veneficia. Cuius vnguenti virtutē probauit in matris porcello, quem vnxit in collo, & mortuus est. Dæmon suus rosam se nominauit, atq; adolescentem capribarbam. Confessus quoq; est, matrem propriam & alias duas sagas, in conuentu & congregatione, coram Dæmone præfidente, & toto cœtu in *Heidenroderheydt* iactabundam prædicasse, & hoc maleficiū exposuisse, quod patrem suum, id est, maritum dictæ Annæ, veneficijs interemissent. Consentit mater in sua confessione, sicut in præcedenti puncto de seductione. Singulis quatuor anni temporibus ad congregationem & cursum venire debent: Aut si quis in persona realiter impeditus comparere nequit, Diabolum suum substituere debet præbendo ei consensum in omne malum quod in congregatione tractatur & concluditur, ibiq; se gloriatum de quibusdam horribilibus carnalibus vitijs, quæ hîc non est opus enarrare, testatus est. Cœtus siue totus conuentus in tres gradus siue ordines distinctus est. In maiores, mediocres, & minores. Ipse consistebat inter mediocres. Semper quando conueniunt, habent propositum, & tractatum de destructione alicuius rei. In cursu quoq; sunt fistulatores, cui exercitio ipse aliquando vacauerat, & lucratus erat in bona pecunia tres aut quatuor batzios. Si quis autem nō esset solpendo, in pœnam, inhonestum actum, qui saluo honore nominari non potest, subire tenetur. Sacramentum Eucharistiæ ter aut sæpius vix sumere potuit, & quando confiteri hoc voluit, Dæmon suus digito inhibebat, atq; etiam ipsum percutiebat, si quid boni faceret.

faceret. Tandem in conuentu & cursu habent cenforem morum, quem latine legis mandatorum vocant. Hic legit & iubet, quo pacto quis se gerere debeat erga Dæmonem, & quod singulis quatuor annis temporibus præcipue cum cæteris conueniendum in loco destinato, & consensus dandus ad omnia maleficia. Hæc ex adolescentis confessione. Alia adhuc commodis locis inferuntur. Ex his clarissimum est, quo ordine & malitia Dæmon regnum suum stabiliat, & multos mortales, Deo iuste permittente, misere in laqueum ducat. Ex hoc ordine deducitur, quomodo Magus quandoq; Dæmonem possit cogere. Si enim pactum vel fœdus habeat cum superiore & potentiore, ad imperium eius inferior morem geret, non autem æqualis, qui voluntarie concurreret quasi coactus videatur suis incantationibus ad coniurationem Magi. De hac re legendus Franciscus Victoria in relect. de arte Magica, à numero 25.

11. Præludium. *Licet apud antiquiores Doctores res dubia fuerit, an angeli & Dæmones sint corporei, necne: tamen nunc temerarium videtur asserere esse corporeos.*

PRIMA pars certa est ex August. lib. 21. cap. 10. de Ciuit. Dei, qui fatetur multos doctos in casuisse opinione, quod sint corporei, & præterea addit. Si quisquam nulla habere corpora Dæmones asseuerat, non est de hac re aut laborandum operosa inquisitione, aut contentiosa disputatione certandum. Aliquando iuxta Apulei & Platoniorum sententiam subtilia corpora habere videtur opinari. Accedunt Origen. lib. 2. Petrar. cap. 6. Lactan. Formianus lib. 2. dñi. institut. cap.

15. & alij alibi. Secunda pars confirm. scriptura huic parti maximè fauet. Ephes. 4. *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, id est, aduersus res corporeas.* Psal. 103. *angeli vocantur spiritus. Qui facit angelos suos spiritus:* Luc. 24. *Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.* Et Marci. 5. Legitur in vno homine Legio fuisse Dæmonum. Quomodo in vno corpore humano tot corpora latere potuissent? His accedunt Symbolum Nycænum, quod DEVM creatorem visibilibus & inuisibilibus pronunciat: Concilium Lateranense sub innocentio tertio, cuius verba habentur in cap. Firm. cred. de sum. Trin. *Greator omnium visibilibus, & inuisibilibus: Spiritualium & corporalium: qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis vtramq; de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem: angelicam videlicet & mundanam: ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu & corpore constitutam.* Communis Doctorum sententia etiam consentit. D. Dionys. *de diuin. nominib. cap. 4.* Damasc. *lib. 2. de fide, cap. 3.* Gregor. Nazianz. *lib. 2. sua Theologia in fine.* S. Chrysost. *hom. 12. super Genes.* S. Thom. *1. par. q. 50. art. 1. & 2.* S. Bonauent. *in 2. d. 8. q. 1.* Gabriel. Scot. Rich. Dionys. Carthusian. & communis *in 2. d. 8.* Alexand. Halen. *2. p. q. 24. memb. 1.* & hæc est communissima sententia, cui contradicere non caret temeritate. Aristoteles etiam *6. metaphys. t. 2. & in lib. 2. de Anima, & in 12. metaphys. & alibi* tradit, intelligentias re & ratione à materia esse separatas, & in hac re nulla apud Philosophos est controuersia.

12. Præludium. *Damones possunt assumere corpora, & in ipsis apparere hominibus.*

Hoc

*Dæmones
assumere cor
pora & in
ijs apparere
possunt.*

Hoc docent Magister in 2. Sentent. d. 8. & ibi-
dem. S. Bonauent. S. Thomas, Scot. Ricard.
Capreol. Durand. Gabriel, Dionys. Car-
thus. & reliqui omnes. Alexand. Alen. 3. par. q. 30.
memb. 3. art. 1. & alibi. S. Thom. 1. part. q. 51. art. 2.
& ibidem eius commentatores. S. Antonin. 2. part.
tit. 4. cap. 7. & 1. nec est qui in hac re dubitauerit
vsq; ad nostrum Censorem, qui simpliciter ne-
gauit tempore Christi Dæmones corpora assu-
mere, & ita hanc Theologorum veritatem rei-
ciebat, & satis acerbis & duris verbis Scholasti-
corum doctrinam de assumptione corporum
damnabat, nihil tamen omnino præter verba pro
sua negatiua sententia adducebat. Præludium
nunc prob. In primis vt ex octauo patet. Naturalia
manserunt integra in Dæmonibus, sicut bonis
Angelis. Sed boni possunt assumere corpora: er-
gò & mali, licet ad diuersos effectus. De bonis
clarum est.

Gen. 18. *Abraha apparuerunt tres viri, id est, angeli
in conualle Mambre.* Tob. 5. *Tobias inuenit iuuenem
splendidum cinctum, & ignorans quod angelus Dei esset,
salutauit eum, & 9. cap. vocauit Tobias angelum, quem
hominem existimabat.* Genes. 19. *Venerunt duo angeli
Sodomam, quibus Lot dicebat: Domini, declinate in do-
mum pueri vestri, & lauate pedes vestros, &c.* Quod et-
iam Dæmones corpora assumant, constat Ge-
nes. 3. *apparuit in forma serpentis, secundum Cyrillum
lib. 3. aduersus Iulian. & Matth. 4. Christo corpora-
liter apparuit.* 2. Cor. 11. *Angelus Sathana transfiguratur
se in angelum lucis.* Idem patet ex vitis sanctorum,
vt Anthanasius in vita S. Anthonij ait. Nam & bestia-
rum & serpentum formas induentes, omnia, vbi vir san-
ctus agebat, protinus implerè phantasias leonum, taurorum,

rum, luporum, aspidum, serpentum, scorpionum, nec non pardorum, atq; vrsorum, & hac singula secundum suam frendebant naturam. S. Martino apparebat in forma viri, purpura & diademate ornati, vt testatur Sulpitius in vita ipsius. S. Hilarioni in forma pueri, vt refert Hieronymus in vita eiusdem.

Magno Iacobo, visus est Dæmon in forma nudi Aethiopis ignem ex oculis emittentis, vt auctor est Theodoretus in relig. hist. sanct. Patr. cap. 21. & ibidem ipsius viri Iacobi imaginem & formam induebat: vt vir Dei ibidem refert sequentibus verbis. Sed me rursus clanculum perpetua afficiebat molestia. Nam aquam, quæ mihi bis in hebdomada infernè afferebatur, ei qui afferebat, occurrens, & meam formam imitans accipiebat, & illum iubens recedere, fluentum effundebat. Idque cùm non solùm bis, sed etiam ter fecisset, me fitis perpessione validè oppugnavit. Cùm ergò valdè angerer, rogavi eum, qui solebat ad me afferre, cur iam quindecim diebus ad me aquam non tulisset? Is dixit, se iam ter & quater attulisse & me accepisse. Et vbi, inquam ego, à te eam afferente accepi? Ille locum ostendit. Et si millies, inquam ego, me illuc accedentem videris, ne vas dederis, donec ad hunc locum veneris. Et paulo post ibidem eidem sancto apparuit in specie duarum mulierum de monte descendentium. S. Benedicto in mulo medici obuiam factus est, cornu & tripedicam ferens. Quem cùm sanctus pater requisisset, dicens: Quò vadis? Ille respondit: Ecce ad fratres vado, potionem eis dare. Itaq; perrexit venerabilis pater ad beati Ioannis oratorium ad orationem, qua completa, concitus redijt. Malignus verò spiritus

vnum

Unum seniore[m] monachum inuenit aquam haurientem: in quem statim ingressus est, eumq[ue] in terram proiecit, & vehementissimè vexauit. Quem cum Benedictus ab oratione rediens tam crudeliter vexari conspiceret, ei solummodo alapam dedit, & malignum spiritum protinus excussit, ita ut ad eum redire ulterius non auderet, ut testis est S. Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 30. Dæmon S. Vincentio ordinis Prædicatorum Valentia in specie senis venerabilis cum barba ad genua proluxa & nigerrima se repræsentabat, simulans se unum esse ex veteribus Patribus Aegypti, & in alia nocte in figura vasti Aethiopis, ut videre est in uita S. Vincentij lib. 1. cap. 3. & 9. apud Surium tom. 2. 5. April. S. V Vilhelmo Duci ac Comiti Pictauorum, ac Eremia, cum is nocte multis Dæmonum diuersis vocibus in vigilijs & orationibus molestia afficeretur, ex omnibus illis vnus cæteris clarior & virtute robustior apparuit in specie proprii genitoris, & ad eum cum vociferatione clamoris dicere coepit.

Cerne senescentem fili V Vilhelme parentem,

Exi continuo patre rogante tuo.

Germine non humili genitus, me respice fili,

Nec mea despicias vota, precesq[ue] pias.

Exi V Vilhelme: tu namq[ue] resumere per me,

Terras & dotes, pradia, regna potes.

Iam sat seruisti, superest tibi gloria Christi:

Pramia non poteris perdere, saluus eris.

Iam patrem sequere, iam iamq[ue] tui miserere

Ad tua regredere, viscera mota gere.

Engt.

Engeneris soboles nostri stat, turbaq; fratrum.

Cum quibus in theatro ludere sæpè soles:

Fratres cum cuneis notorum respice tristes:

Exi, ne distes, associandus eis.

Illis iungeris pompa, solioq; fruëris:

Cinget te generis turba, beatus eris.

Armigerorum turba decorum glorificabit.

Seruorumq; chorum copia larga dabit.

Cernendum mæstum te spectat turba nepotū.

His saltem presta, quasumus, antidotum.

Fili mi quid habes animi lenitate cadendo?

Magnanimi non est, perimi se velle latendo.

Quarere vilia, spernere gaudia, tene remor-
dent? (dent.

Ecce placentia sunt tibi tristia, prospera sor-

Ferrum, cauma, famē, frigus fers atq; ligamē,

Nec florens atas te mouet, aut pietas.

Postpositis igitur furijs, mihi sanus obedi:

Ne tardes ergo, concitus ipse redi.

Miles Christi protectus fortitudine Dei verba
deceptorum paruipendebat, ac nihil ad hæc peni-
tus respondit.

Hæc ex vita huius sancti, cap. 10. apud Surium
tomo 1. ex Theobaldo Episcopo. S. Tryphon
Dæmonem, qui filiam Gordiani Augusti inuase-
rat, expulit, & Gordiano, alijsq; præsentibus vi-
dendum ad ipsius Gordiani petitionem exhi-
bet: Tibi dico, ait S. Tryphon, in nomine Iesu
Christi, appare eis, qui adsunt, & eis ostende
tuam

tuam turpitudinem & imbecillitatem. Simulat-
 que hoc dixisset, ecce tanquam canis aspectu de-
 formis niger colore, oculos habens tanquam
 ignem emittentes, & caput humi defixum, co-
 ram omnibus apparuit. Sic Simeon Metaphra-
 stes in vita S. Tryphonis martyris apud Surinum
tomo primo de probatis Sanctorum historijs. 1. Febr. Plu-
 ribus huiusmodi exemplis abundant Ecclesiasti-
 ca historia, & acta Sanctorum Patrum. Censor
 noster cum videret huiusmodi apparitiones &
 visiones sibi obstare, incidit in Scyllam, cupiens
 vitare Charybdim, aliumque errorem longe in-
 tolerabiliorem scripto etiam inseruit, nempe
 Dæmones in natura sua sine assumptione corpo-
 ris posse videri ab homine in hoc statu. Qui er-
 ror tam nostræ fidei, quàm rectæ rationi repu-
 gnat: Notam est enim omnibus Symbolum Ny-
 cenum: *Credo in vnum Deum, Patrem omnipotentem,
 factorem cæli & terræ, visibilibus & invisibilibus & aliud
 in capis. Firmiter. de summa Trinitate & fide Cathol.*
 Creator omnium visibilibus & invisibilibus: spi-
 ritualium & corporalium. Præterea potentia no-
 stra videndi cum sit affixa organo corporeo, non
 potest ferri nisi in corpus: Vnde spiritus non ca-
 dit sub visum: Quare apparitiones spirituum in
 corporibus assumptis fiunt ad hoc, vt spiritualis
 creatura homini possit communicare in conuer-
 satione prout diuinæ placuerit dispensationi. Hinc
 sanctitati S. Tryphonis tributum fuit, quod ade-
 ius imperium dæmon in corpore se videndum
 aliorum obtutibus exhibuerit, vt supra insinuatum.
 Præludio nostro fortissimè obstare videtur v-
 na auctoritas Epiphaniij contra hæresin 26. pag. 4.
ante finem, dum ait: Quomodo potest Dæmon,

qui

qui spiritus est immundus & incorporeus, corpora assumere? *Respond.* prout notissimum est ibi ex antecedentibus & consequentibus. Epiphanium loqui de modo assumptionis corporum per operatione corporale, eamq; vitalem, qualis est conceptio animalis per susceptione corporalis seminis. Confutat enim illo in loco fabulam hereticorum Gnosticorum, qui dicebant vnam ex dæmonibus genuisse liberos ex Helia. Et ita statim post relata verba, in hunc modum Epiphanius subiungit. Si verò etiam à corporibus assumit ac concipit, non amplius est spiritus, sed corpus. Quum autem corpus est, quomodo est inuisibile & spiritus? & multa est stoliditatis ipsorum absurditas, &c.

Etiã angeli boni humanam, eamq; virilem induant speciem, quando hominibus apparent: tamen maligni spiritus varias pro negotiorum, quę in hominum perniciem moluntur, varietate formas assumunt: Nunc virilem, nunc muliebrem, nunc quadrupedum, nunc reptilium: vt exemplis iam positis satis clarum est. Id tamen obseruatum à quibusdam, quod non appareat Dæmones vnquam effigiem ouium induisse, cum Christo domino placuerit se pastorem, & familiam suam oues nominare. Sic in Euangelio oues statuit à dextris, hœdos autem à sinistris. Oues enim sunt animalia fructifera, mansueta, humilima & patientissima, quę proprietates conueniunt ouibus Christi. E contra verò Dæmon plerumque apparet in forma hirci, vt relatione præsertim eorum, qui maleficam sectam sequuntur, cognoscimus. Hircus enim est animal mento & cornibus terribile, truculentum capite, & suo tempore satis foetidum, quibus proprietatibus

DE CONFESSIONIBVS

tibus mores Dæmonum, & maleficorum designantur. Hanc similitudinem ouium & dissimilitudinem hædorum latius ostendit Dominicus Sotus in 4. *Sentent. d. 47. q. 2. art. 5.* Sed nec in specie columbæ legitur malus spiritus apparuisse, quod diuinæ prouidentię congruit: cū in tali forma spiritus sanctus apparuerit. Columba enim est auis munda, candida & pulchra, quare in tali forma Spiritus sancti operationes designantur. Malus autem spiritus cū sit deformis & ferox, nigra delectatur forma. Sic S. Machar. in specie nigri Mauri, alteri in corui, alij in nigri canis figura obuiam factus est: multis sagis in specie nigri hirci apparet, præsertim quando defert eas ad congregationem. Tradunt quoque Doctores, quod Dæmones nonnunquam se representent in corporibus mortuorum, sed non bonorum, in quibus spiritus sanctus sibi præparauit habitaculum. Quoniam D E V S, in cuius manibus corpora Sanctorum sunt, id Dæmonibus non permittit. *Dubium* hic esse potest, vtrum Angelus Sathanæ transfigurans se in speciem siue formam Christi, absq; peccato possit adorari? Tractant Alexand. Halen. 3. *par. q. 30. memb. 3. art. 1.* S. Bonau. in 3. *sent. d. 9. q. 6.* Gabriel *super canon. missæ, Lect. 50. in litera R.* Bartholomæus à Medina in 3. *par. S. Thom. q. 25. art. 3.* Iosephus Angles in *Florib. Theol. quest. in 1. sent. par. 1. dist. 8. difficul. 14.* Dicendū: Qui existimat vel aduertit esse Dæmonem sub forma Christi, & adorat, committit crimen idololatriæ, quia sciens & prudens adorat Dæmonem, & ipsi tribuit cultum diuinum, quod est pessimum scelus idololatriæ. Si autem quis sit dubius, siue verus Christus, vel Dæmon qui apparet, & ado-

& adorat, mortaliter peccat, quia exponit se probabili peccandi periculo: quod qui amat, peribit in illo, suspendendus ergo in tali casu a-ctus, vel adoratio facienda sub conditione. Si tu es Dæmon, non te adoro: & à DEO cognitio precibus petenda, pro veritate. Sic S. Petrus cum videret Christum, ignorans eum esse, dicebat: Matth. 14. *Sit tu es Christus, iube me ad te venire super aquas.* Si quis vero ita esset ignorans & simplex, ut inuincibiliter ignoraret esse Dæmonem, talem excusari adorando, iudicat Medina, & tantum materialiter committere idololatriam. Alij verò sentiunt ignorantiam non excusare, quia ut hoc peccatum caueremus, præmonuit ipse Christus Matth. 24. *Multi venient in nomine meo dicentes, quia ego sum, & seducunt multos.* & Paulus: *Ipse Sathanas transfigurat se in Angelum lucis.* Deinde talis habet orationis remedium, & si petat à Deo, non desoretur, quia promissit, dicens: *Quicquid petieritis patre in nomine meo, dabit vobis.* Quare in tali casu, qui adorat, & prius non orat, non adhibet debitam diligentiam ad euitandum ignorantiam requisitam. Deinde cum huiusmodi apparitiones sint multum periculose, non facile sunt admittendæ, sed probandi spiritus, an ex Deo sint. Exempla ad confirmationem huius rei non desunt: In primis Beatissima Virgo cum ab angelo salutaretur turbata in sermone, priusquam consensum præberet, cogitabat qualis esset ista salutatio. & 1. Reg. 3. Samuel, secundo, tertio & quarto vocem Domini vocans audiuit, tunc tandem respondit: *Loquere Domine, quia audit seruus tuus.* Sic & S. Lucianus presbyter reuelationem sibi factam per Gamalielè Pauli discipulum, non statim acceptauit nec credidit,

tibus mores Dæmonum, & maleficorum designantur. Hanc similitudinem ouium & dissimilitudinem hædorum latius ostendit Dominicus Sotus in 4. Sentent. d. 47. q. 2. art. 5. Sed nec in specie columbæ legitur malus spiritus apparuisse, quod diuinæ prouidentię congruit: cum in tali forma spiritus sanctus apparuerit. Columba enim est auis munda, candida & pulchra, quare in tali forma Spiritus sancti operationes designantur. Malus autem spiritus cum sit deformis & ferox, nigra delectatur forma. Sic S. Machar. in specie nigri Mauri, alteri in corui, alij in nigri canis figura obuiam factus est: multis sagis in specie nigri hirci apparet, præsertim quando defert eas ad congregationem. Tradunt quoque Doctores, quod Dæmones nonnunquam se repræsentent in corporibus mortuorum, sed non bonorum, in quibus spiritus sanctus sibi præparauit habitaculum. Quoniam DEVS, in cuius manibus corpora Sanctorum sunt, id Dæmonibus non permittit. *Dubium* hic esse potest, vtrum Angelus Sathanæ transfigurans se in speciem siue formam Christi, absq; peccato possit adorari? Tractant Alexand. Halen. 3. par. q. 30. memb. 3. art. 1. S. Bonau. in 3. sent. d. 9. q. 6. Gabriel super canon. missæ, Lect. 50. in litera R. Bartholomeus à Medina in 3. par. S. Thom. q. 25. art. 3. Iosephus Angles in Florib. Theol. quest. in 1. sent. par. 1. dist. 8. difficul. 14. Dicendū: Qui existimat vel aduertit esse Dæmonem sub forma Christi, & adorat, committit crimen idololatriæ, quia sciens & prudens adorat Dæmonem, & ipsi tribuit cultum diuinum, quod est pessimum scelus idololatriæ. Si autem quis sit dubius, siue verus Christus, vel Dæmon qui apparet, & ado-

& adorat, mortaliter peccat, quia exponit se probabili peccandi periculo: quod qui amat, peribit in illo, suspendendus ergo in tali casu actus, vel adoratio facienda sub conditione. Si tu es Dæmon, non te adoro: & à DEO cognitio precibus petenda, pro veritate. Sic S. Petrus cum videret Christum, ignorans eum esse, dicebat: Matth. 14. *Si tu es Christus, iube me ad te venire super aquas.* Si quis vero ita esset ignorans & simplex, ut inuincibiliter ignoraret esse Dæmonem, talem excusari adorando, iudicat Medina, & tantum materialiter committere idololatriam. Alij verò sentiunt ignorantiam non excusare, quia ut hoc peccatum caueremus, præmonuit ipse Christus Matth. 24. *Multi venient in nomine meo dicentes, quia ego sum, & seducunt multos.* & Paulus: *Ipse Sathanas transfigurat se in Angelum lucis.* Deinde talis habet orationis remedium, & si petat à Deo, non desoretur, quia promisit, dicens: *Quicquid petieritis patrē in nomine meo, dabit vobis.* Quare in tali casu, qui adorat, & prius non orat, non adhibet debitā diligentiam ad euitandum ignorantiam requisitam. Deinde cum huiusmodi apparitiones sint multum periculose, non facile sunt admittendæ, sed probandi spiritus, an ex Deo sint. Exempla ad confirmationem huius rei non desunt: In primis Beatissima Virgo cum ab angelo salutaretur turbata in sermone, priusquam consensum præberet, cogitabat qualis esset ista salutatio. & 1. Reg. 3. Samuel, secundo, tertio & quarto vocem Domini vocans audiuit, tunc tandem respondit: *Loquere Domine, quia audit seruus tuus.* Sic & S. Lucianus presbyter reuelationem sibi factam per Gamalielē Pauli discipulum, non statim accepit nec credidit,

sed dubius perstitit, donec præmissa oratione visio tertio sibi manifestaretur. Non ergò in his facile credendum: nam locum habet illud: *Qui facile credit, facile decipitur, & levis est corde.* Habuerunt ergò sancti Patres semper suspectas huiusmodi visiones. S. Martinus, cum diabolus sub forma Christi ornamentis aureis præfulgidi appareret, respondit: Christum nunquam vsum aurei ornamentis, & se nolle eum adorare. Alius quidam Pater, cum se Dæmon in forma Christi offerret, clausis oculis dixit: se nolle Christum videre in hac vita, sed in coelis. Alius sub simile specie apparenti, obiecit: *Vide ad quem mittaris: neq; enim is sum qui Christum videre merear.* Gerson in tractatu de spiritibus discernendis admonet cum Petro dicendū: *Exi à me Domine, quia homo peccator sum.* Quando autē Deus per visiones vult aliquid reuelare, talia dat signa & documenta, quibus cognosci potest veram esse reuelationem: vt patet de reuelatione facta Beatiſſimæ Virgini, & visione Pastoribus in natiuitate Saluatoris, & alia, Mariæ Magdalenæ apud monumentum manifestata, &c. Item in exemplo de Samuele allato. Cùm autem in huiusmodi visionibus & apparitionibus multi sæpè decipiantur, probandum est secundum sacras literas, doctrinam sanctorum & experientiam hominum discretorum. Quia ex hac parte sæpiſſimè fœminę decipiuntur à diabolo: cùm enim sint curiosæ & molles complexionis, facile recipiunt impressiones à spiritibus, multum eis delectantur, suam sanctitatem hinc metientes, & sic turpiter sæpè in laqueos peccatoris incidunt. Statim vt insolita & ignota visio apparet, muniendum est cor signo sanctissimæ

*Visiones per-
viculosa: i-
deoque pro-
banda, &
quid ijs oc-
currensibus
notandum.*

crucis, & mens erigenda in Deum, cum inuocatione salutaris nominis Iesu, quod Dæmonibus terribile. fidelibus autem fortissimum scutum est contra æreas potestates. *Regulas discernendi huiusmodi visiones, & spiritus qui legere voluerit, videat Gersonem in d. tractatu, & Bartholomæum Medinam loco citat.*

& eundem in 1. 2. S. Thom. q. 22. artic. vlt. prope fin. Queret hic quispiã, ex qua materia tam breui tempore corpora assumunt, & quomodo ad nutum euanescent? Communis opinio Doctorum docet, quod corpora assumant ærea. S. Thom. 1. par. q. 51.

art. 2. ad 3. 8. Bonauen. in 2. d. 8. artic. 2. q. 2. Nam licet aer in sua raritate manens, nec colorem nec figuram habeat, condensatus tamen & figurari & colorari potest, vt patet in nubibus, & aliquando etiam figuræ & visiones pugnantium in aëre conspiciuntur. Aërea etiam corpora citò disparent, propter raritatem, maxime si virtus agentis & dispergentis fortis sit, vt in Dæmonibus. Huiusmodi tamen corpora à Dæmonib⁹ assumpta, nec habent veram formam, aut organizationem, vt phyfici loquuntur, completam, sed solum effigiem, quæ potius artificialis, quam naturalis est. Ex hoc fundamento verum apparet, quod malefici, alijq^{ue} fantentur, esse facile cognoscere Diabolum è manibus vel pedibus. Item non esse difficile, discernere ex membris & corporis constitutione, quando consortes criminis sint in persona, vel representatione, in cursu & tractatibus.

Atq; vt id quod certissimum est, latius declarém, sicut iuxta prouerbum, leonem ex vnguiculis iudicamus: ita Dæmonem quando in humana specie apparet, ex pedibus & inferiori parte discernere licet à vero homine. Alexander ab

*Materia
corporum à
Dæmonibus
assumptorum.*

Vnde Diabolus in assumptio corpore cognoscatur.

Alexand. lib. 4. *genialium dierum*, capit. 19. pulchram refert historiam ad hoc propositum. Sed ne cui, inquit, hæc vana, vel ficta sermonibus videantur, auctor est Thomas monachus, hominimè malus, cuius ego fidem probitatemque pluribus in rebus expertus didici, qui seriorè mihi retulit, quod cum in monasterio & sacris ædibus, quæ in lucanis montibus sunt, cum pluribus iurgatus foret, & post immòdica conuicia & rixas, animo perturbato inde se proripere, cum per nemora iter solus intenderet: speciem hominis, vultu tetro, nigra barba, promissis tunicis, vultu aspectuq; deformi & sæuo obuiam habuisse: quem cum appellaret, quid ille solus per deuia errabund^a incederet, dixit equum, quod vectabatur, amisisse, atq; in proximos campos illuc euasisse credere: Cumq; per sinus inuios equum vnà quæsitum pergerent, ad perfluentem, in cuius aluo gurgites magni & formidabiles redundabant, deuenisse. Et cum monachus, vt aquam traiceret, calceos sibi eximere appararet, illum magnoperè coëgisse, & tandem peruicisse, vt super spatulas suas ascenderet, potiusq; à se, qui corpore maior erat, vectaretur. Quia quiescens, cum super illius spatulas, vt succollaretur monachus, ascenderet, illeque iam aquam ingredi appararet, dum vada exquirat, illius pedes non humana, sed terra & deformi specie conspexit. Quo animaduerso, horribili terrore percitus, Deum vt sibi præstò adesset, acclamauit. Mox Dæmonem & diram illam speciem, diuino audito verbo, stridore querulo, & vi maxima, quanta dici potest, ita è conspectu abijisse dicit, vt imminentem quercum ingenti impetu colliserit, ac perfractis ramis funditus euerterit. Hæc ex Alexandro.

Meisenbeins Anna/ dixit suum Amasium, qui se Fedderhans nominabat, a sinuos pedes habuisse. Pari modo quædam N. detenta in custodia Monasterij S. Matthiæ, ex pago eidem proximo confessa est, quod non semper in propria persona vadant ad congregationem, sed si venire non possint, dent consensum, & tunc Amasius eas repræsentet. Ex hac autem differentia hoc cognoscendum. Cum alium vel aliam repræsentat, in superiori parte similis est homini, quem ex consensu eiusdem repræsentat, in inferiori autem parte pedes habet bouinos, equinos, aut alterius bestię. Hæc malefica Anno Domini 1589. 14. Iulij incinerata est. Atque vt nemo putet hæc esse à veritate aliena, quæ pluribus confessionibus confirmantur, consideret Dæmonem non sine causa nominari à Propheta *Esaï. 34. cap.* Onocentaurum, lamiam, & simili modo. Vbi Glossa, Beda, Dionys. Carthus. & alij ad propositum exponunt. Quod Onocentaurus sit animal monstruosum, superius habens effigiem hominis, inferius autem similitudinem asini. Et similiter lamia animal monstruosum, habens in parte superiori speciem mulieris, in parte autem inferiori pedes equinos. Atque etiam ita callidus mille artifex est, quod formam inferiorem cautius abscondat, nisi quis bene aduertat, aut eiusdem artis sit peritus. Aliquando satis longo tempore potest conuersari, ita quod verus homo putetur. Lepidam ad hoc propositum historiam refert Ludouicus Cælius Rhodiginus *lect. antiq. lib. 16. cap. 5* ratione illius Adagij. Serpentem foues, & te serpens. Quod Prouerbiū etiam nostris maleficis & sagis accommodari posset. Fuit, inquit, Menippus

Lycius, annos natus quinque & viginti, ingenio haud infcito, corpore item multa exercitatione valido, ita vt formosi athletæ, liberalisq; speciem præ se ferret. Hunc peregrinæ mulierculæ pleriq; amoribus irretitum putabant. Ea verò, vt tum videbatur, speciosa quidem erat, & permollicula, nec non diuitijs vberim fulta. Cæterum ea omnia ostentationem modò exhibebant, veri suberat nihil. In eius verò familiaritatem ad hunc modum insinuasse ferebatur. Pergebat quandoque Menippus Corintho Cenchreas solus. Ecce phantasma quoddam illi occurrit, quod se in mulieris speciem conformauerat. Atq; ex manu apprehendens Menippum, iam pridem inquit, se illius amore teneri implicitam. Esse verò se genere Phoenissam, & in suburbano iuxta Corinthum habitare, idq; etiam digito monstrans, vt illuc veniret, hortari cœpit. Quod si, inquit, feceris, intentam muscis inuenies me, & vinum bibes, quale non sæpè aliàs, ne te rivalis vlla vellicabit suspicio: Pulchra siquidem pulchro contenta viuam, & moriar. His blanditijs adolescens delinitus, etiam si Philosophiæ haud expertus, amoribus tamen obniti, obluertariq; non valens, vesperi ad mulierem pergit, ac frequenter deinceps, perinde ac ad suas delicias: nec dum enim, cuiusmodi phantasma esset callebat. Id cum esset intuitus vir quidam, vt ipse interpretor, Magus, aut Philosophus, vt tum creditum est, & summæ grauitatis ac prudentiæ, primò statuarij instar Menippum inspectans, hominem expendebat, contemplabaturq;. Vbi verò rimatus abundè est visus: O formose, inquit, & à formosis experite mulieribus.

Ο φιδάλλπης, χὶ οὐδὲν. Serpentem confoues,
& is

& iste. Cùm in eis mirabundum animaduerte-
ret Menippum : hoc proinde inquit, dixi, quoni-
am mulier est tibi, quæ vxor non est. Sed rogo te,
ecquid te ab illa amari putas? Per Iouem, inquit
Menippus, & quidem eximiè. An igitur, inquit
is, eam in matrimonium ascisces? Equidem, re-
spondit. Quid enim iucundius, quàm amantem
ducere? Quando inquit ille, futuras opinaris nu-
ptias? Citò, ait, vel fortasse cras. Id cùm vir ille in-
audisset, obseruans conuiuij tempus, cùm iam vo-
cati præstò forent, vbi illuc & ipse perrexerit. Vbi
nam, inquit, mulier est, cuius causa conuiuium ce-
lebraturi conuenistis? Tunc Menippus, propè ad-
est, inquit. Tunc is, argentum hoc & aurum, cæ-
teraq; domus huius ornamenta, tuane an mulie-
ris sunt? Mulieris, inquit, ac simulacram & pila-
rem omninò vestè ostendens. Tales mei, inquit,
cultus sunt. At ille ad eos, qui aderant, conuersus:
Tantali, inquit, hortos videtis, qui, sicuti ab Ho-
mero proditum est, speciem quidem præferunt
aliquam, cùm tamen nihil sint. Eiusmodi verò
ornatū hunc omnē conspiciatis licet. Neque enim
materia, quæ videtis, vlla est, sed simulachrū mo-
dò est, ac imago. Quod vt verū sciatis, Bella hæc
sponsa vna est ex Empusis, quas lamias & Morma-
lycias pleriq; existimant. *Hæc dict⁹ auctor.* Fuit enim
bella sponsa Dæmon sub forma humana, quod
magus alijs oculatiores prospexit, & sic benè lamia
appellata, iuxta *Esai. cap. 34. citatum.*

Dicer iterum aliquis: Quomodo ergo Dæmo- *De locutio-*
nes loquuntur & conuersantur cum homini- *ne Dæmo-*
bus, si non sunt vera corpora? *Respond.* si pro- *num cum*
priè loquamur, non loquuntur, quia vera locutio *hominibus*
est operatio corporis actu vitam habentis, & *maleficio.*

animati anima rationali. Tale autem corpus non est, quod à spiritibus assumitur. Formant autem improprie locutionem, quatenus producunt sonum in aëre humanis vocibus similem, non secus atque si quis summo artificio in tuba sonum instar vocis humanæ redderet.

Et in hoc sensu sæpè Dæmones loquuntur etiam in rebus sensu & voce carentibus, vt exemplis etiam ex Ethnicorum scriptis deductis S. Cyrillus *lib. 3. contra Iulian.* ostendit: Porphyrius vitam describens Pythagoræ, narrat, cum Pythagoras multis comitatus flumen Causum transiret, audientibus cunctis, flumen ei locutum esse, & salutantium more dixisse: Salue Pythagora. Philostratus qui Apollonij nomen, late scripta eius vita & factis illustrare voluit, *lib. 6. cap. 5.* narrat, quod cum Apollonius venisset ad Gymnosophistas, principis eorum Tespesionis iussu, arborem vlmum, propè quam confederant, humana voce salutasse Apollonium: & hanc quidem vocem articulatam, tenuem tamen ac muliebri similem. Traditum præterea est, Dodonæam quercum, per quam olim reddebantur oracula, humanas voces edere solitam. Quin etiam Ifigonus Cithienfis in Rhodæ insula dicit, Iouis taurum humani sermonis expertem non fuisse. Dæmon igitur per equum (intelligit enim equum, vt ex præcedentibus satis constat, quem Homerus prodit indita sibi loquendi facultate, Achilli prædixisse mortem) taurum, & flumen, & arbores, humanas voces fingere potuit, cur incredibile Iuliano visum est, potuisse eum per serpente[m] cum Eua loqui? Sic Cyrill.

Quando in antecedentibus dicitur, non esse
vera

vera corpora: in quibus spiritus apparent, id sano modo intelligendum est, ne in errorem eorum incidamus, qui dixerunt, angelos nunquam assumere corpora, vt refert S. Thomas in 1. part. q. 51. art. 2. sed omnia quæ in scripturis diuinis leguntur de apparitionibus, in visione imaginaria contigisse, vel in præstigijs. Sed hoc repugnat intentioni Scripturæ. Illud enim quod imaginaria visione videtur, est in sola imaginatione videntis. Vnde non videtur indifferenter ab omnibus, sicut Angeli apparentes Abraham, visi sunt ab eo, & tota familia, & à Loth, & ciuibus Sodomorum. Similiter Angelus, qui apparuit Tobie, ab omnibus videbatur. Et malus spiritus primis parentibus apparuit in vera forma serpentis, & non imaginatione, aut præstigijs, vt Doctores attestantur. Et Christo Domino in Euangelio in forma humana reali, vt euidenter colligitur ex textu & Doctoribus ibidem. Quando ergo dubiū incidit, an sint vera corpora quæ à spiritibus assumuntur, vt in eis appareant, id sub distinctione intelligendum est. Non sunt vera corpora quantum ad veritatem corporis quod denotatur, vt humani, vel animalis: sed sunt vera & realia quantum ad materiam, ex qua formantur, veram enim & solidam habent corporeitatem. Et licet non sint talia corpora in prædicamento substantiæ, quatenus sic efformata, & quasi artificialia, sunt tamen verè aërea. Si autem vera essent corpora humana, aut bestialia: vera esset caro, vera ossa membris & neruis distincta, quæ nec ita statim fierent, nec subito euanescerent, quemadmodum nostra corpora post mortem permanent. Corpora autem spirituum ad eorum volun-

Matth. 4.

voluntatem in praeiacentem, vt DD. loquuntur, resoluuntur materiam. Si quis autem obijciat quod legatur in narrationibus patrum, Dæmonem discessisse relicto intolerabili foetore: id quod etiam refertur nonnunquā factum, quando exorcizando eijcitur ab homine obseſſo: foetoris autem emissio verum corpus significare videtur. *Respond.* ad hoc, Dæmonem huiusmodi foetorem in suo discessu producere in aëre rebus opportunis, & tali effectui necessarijs. Quod si quis iterum obijciat: si verum est corpus à Dæmone assumptum, quomodo non semper ab omnibus videtur? Aliquando in loco torturae Dæmon videtur à malefico, aut ſaga, ita vt ei ſignum det, ne confiteatur: Aut etiam in itinere concomitatur, & alij aſſiſtentes non vident. *Respond.* huiusmodi apparitiones dupliciter fieri poſſunt: aut ſolum imaginatione & viſione, vt in Prophetis conſtat, quib⁹ ſolis viſio fiebat. *Daniel.* 10. Vidi aut ego ſolus viſione, aut in corpore aſſumpto. Quod ſi ſpiritus in corpore aſſumpto appareat, eſt in eius poteſtate, vt ab vno, vel pluribus longè vel propè videatur. Quia eandem poteſtatem, quam animæ beatorum ſuper corpora glorificata habebunt, habent & angeli mali in corpora ab eis aſſumpta. Anima autem beata talem poteſtatem habet in corpus ſuum, vt appareat vni vel pluribus, & non ab alijs videatur, vt patet exemplo Chriſti. *Acto.* 9. quando Saulo apparebat in via, quem Saulus videbat, Viri autem, qui comitabantur, ſtabant ſtupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. Sic reſpondet Ioseph. Angles in florib. Theolog. qq. in 2. ſent. part. 1. q. vnica de Dæmonib. Quomodo ange-

angelus vni appareat & non alteri : audiatur ab vno, non ab alio, licet astante. Respondet Albert. in lib. de quatuor coeuis, & super sententiarum lib. Quod vnus percipit voces angeli apparentis, non alius, ideo est, quia locutio illa extat mirabilis. Quemadmodum enim non profertur per materialia organa secundum naturam : ita nec circulariter immutat medium, sicut vox naturalis. Huius etiam causa est, quia locutio angeli fit conuersione & ordine ad eum, cui loquitur, idcirco non sonat, nisi apud illum. Idem de apparitionibus est dicendum. Richard. in 2. d. 8. magis Philosophicam reddit rationem. Diabolus potest facere, vt res quæ præsens est, lateat visum, operando extra corpus nostrum. Quia vt asserit Damasc. lib. 2. visus videt secundum lineas rectas, quæ à visibili procedentes, tendunt in conum, atque constituunt angulū in loco iudicij virtutis visuæ. Propter quod idem visibile nō videtur per easdē lineas à duobus hominibus iuxta se positis, nec à duobus oculis eiusdem hominis. Diabolus autem potest aliquam in medio facere dispositionem ; quæ lateat visum, impredientemq; transitum linearum à visibilibus diffusarum. Cumq; talem facit dispositionem oppositam lineis venientibus ad oculum alium, videbit idem homo oculo vno, quod videre non poterit oculo alio. Simili modo poterit facere, quod id, quod videtur ab homine vno, non videatur ab alio homine astante, & item quod duorum visibilium iuxta se positorum homo videat vnum, non aliud. Si quis obijciat, quod secundum Philosophum sensus propriorum semper est, & quod potentia, circa proprium obiectum non erret, & quod sensi-

sensibile proprium est per se notum, ergo visus non decipitur circa suum obiectum. *Respond.* hoc verum est per se, nisi fiat aliqua corruptio circa organum: aut ponatur impedimentū in medio, aut ex parte obiecti, vt contingit in præstigijs Dæmonum illusionibus & apparitionibus.

NUNC PAVLO LATIVS ALI- QVA MONENDA QUÆ IN DVBI-

um venire possunt circa apparitiones
in hac materia.

DVBIVM I.

*An anima defunctorum appareant etiam,
& immisceant se operibus magorum aut ma-
lesicorum.*

Difficultatem facere videtur, quia Phrytonis-
sa animam Samuelis reuocauit. 1. Reg. c. 27.
Ante resolutionem præcognoscendum est, quod
frequenter Dæmones simulant se esse animas
mortuorum, ad confirmandum errorem genti-
lium, qui credebant, quod hominum animæ, qui
mortui sunt, Dæmones fiant, vt meminerunt S.
Chrysost. hom. 29. in Matth. S. Augustin. lib. 10.
de Ciuitat. Dei, cap. 11. S. Thom. 1. part. q. 117. art. 4. ad
2. Et Iamblichus in lib. de mysterijs, commemorat
opinionem Porphyrij, dicentis omnia vaticinia
nobis infundi à malis Dæmonibus, quorum na-
tura sit subdola, omniformisq; atque versatilis,
qui Deos & sublimes Dæmones, & animas de-
functorum simulent, vt hac fallacia nobis oc-
currentes, præsagia præbeant. *Fuerunt & alij illius
erroris*

erroris, quod crederent se artibus magicis & diabolicis posse animas ab inferis, aut alias reuocare, ut se præberent oculis humanis videndas, loquerentur, aut futura prædicerent. Cuius rei meminerunt Lactant. *lib. 7. diuinar. institut. cap. 13.* Tertullian. *in lib. de anima*, & alij. Hinc apud Plutarchum in *vita Cimonis*, Magus consulitur pro reuocatione animæ defunctæ.

Ferunt, *inquit*, fœminam quandam Byfantiam Cleonicen nomine, clarissimo genere ortam, à Pausania in libidinem accersitam, parentes verò vi pauoreq; consternatos, pudicam sibi virginem prostituisse. Hanc Pausaniæ domum obscura nocte ingressam, sumpto ab his, qui thalami foribus præerant, lumine, silentio ad cubile accedentē incautè cespitalle, euersamq; lucernam cum strepitu sopitum iam Pausaniam excitasse. Is hostilibus se insidijs circumuentum arbitratus, stricto gladio inscius in virginem ruens eam confodit. Cleonices deinde manes omnem Pausaniæ quietem adimere atque turbare, eiusque vmbra frequenter sibi per somnium visa iratè dictitare Heroicum illud. Is iuris de pœna vocat, mortalibus horror. His ita gestis cum in dignitate sceleris, tum virginis pietate concitati in Pausaniam, socij illum sollicitante Cimone, Byfantij : eumq; mox vrbe deijciunt. Is tunc inde fugiens, virgineis manibus admodum vexatus, in Heracleam ad Necromanticum se oraculum contulit : vbi reuocata Cleonices anima, supplex infestæ virginis iram lenire nitebatur. Quæ in conspectū adueniens, confestim, *inquit*, his malum liberatū fore, cum in Spartana vrbe constiterit. Ea sermonis ambigui-

ambiguitate visa est hominis mortem prædixisse. Multi profectò hanc rerum scriptores historiam tradidèrunt. Sic Plutarchus, pro resolutione huius dubij fit his præmissis.

1. Concl. *Sine dubio anima beatorum non se immiscet operibus magorū aut maleficorū.*

Quia cum sint in manu Dei, iuxta illud Sapient. Cap. 3. Iustorum animæ in manu Dei sunt, nec tanget illos tormentum malitiæ: ad invocationem & incantationem magorum, aut maleficorum non ingrediuntur, nec in minimo subsunt imperio Dæmonum, quorum opera Magi utuntur in suis operibus. Egre diuntur tamen animæ beatæ aliquando liberè ex propria voluntate, & particulari permissione diuina, ob causas salutem humanam promouentes. Exempla refert Grego. lib. 4. Dialog. Prædictam Concl. docet S. Chrysost. loco citato.

2. Concl. *Animæ in purgatorio commorantes, etiam non egrediuntur, ut se immisceant operibus magorum & maleficorum.*

Quia non est in eorum potestate egredi, cum diuina voluntate & potestate ibidem in poenam suorum peccatorum detineantur: Et cum sunt in charitate, suam voluntatem diuino beneplacito conformant, nec tam peruersis operibus, quæ etiam in vita detestatæ sunt, desiderant interesse. Si tamen quandoque animæ purgatorii permittuntur exire, ex speciali Dei dispensatione id fit, aut ad petendum viuorū suffragia, aut ad procurandū aliquod humanum bonum.

3. Concl.

3. Concl. *Anima damnata, & in inferno existentes, neq; se immiscere operibus magorum & maleficorum possunt, neq; hominibus prodesse aut obesse.*

Tales enim animæ perpetuo carceri sunt mancipatæ, neque vlla arte magica euocari possunt, vt patet ex illo Euangelij de diuite Epulone, qui non est permissus redire ad mortales, vt fratres proprios salutis admoneret, ne in locum illum tormentorum venirent : quanto magis potestas denegatur redeundi ad scelera, & deceptionem hominum ? Hæc concl. est S. Chrysost. & S. Thomæ loco citato. Francisci Victoriz in relect. de arte magica, num. 17. Iosephi Angles in Florib. in 2. in q. de eadem materia art. 2. diffic. 6. Ex dictis elicitur, quod si quando legantur, aut referantur fuisse apparitiones mortuorum, aut falsæ sint : aut si veræ sint, fiant à Dæmonibus, qui frequenter simulant se animas mortuorum, ad confirmandum errorem gentilium, qui hoc credebant, vt DD. citati attestantur.

Ad illud de Samuele respondet S. Thom. 1. part. q. 83. art. 8. ad 2. & 2. 2. q. 95. art. 4. ad 2. iuxta sententiam August. lib. 2. ad Simplician. q. 3. quod non est absurdum credere, aliqua dispensatione permissum fuisse, vt non dominante arte magica, vel potentia, sed dispensatione occulta, quæ Pythoniſſam & Saulem latebat, se ostenderet spiritus iusti aspectibus regis, diuina eum sententia percussurus : vel non spiritus Samuelis à requie sua excitatus est, sed aliquod phantasma, & illusio imaginaria, Diaboli machinationibus facta: quæ scriptura Samuelem vocat, sicut solent imagines rerum

reputo suarum nominibus appellari. August. lib. de cura pro mort. agen. c. 15. & in lib. 8. qq. ad Dulcitium vtrumque quoq; sensum lectioni conformem probat, sicut etiam ad Simplicia. At in lib. qq. vet. & noui test. q. 27. videtur sensum cap. Nec mirum. 26. q. 5. apprehendere. Tertull. in lib. de anima, & Cyrill. de adorat. spirituum. Guilhel. Paris. in 1. part. 2. principal. de vniuerso cap. 80. in fine, & Turrecr. in d. c. Nec mirum. putant fuisse phantasma, secundum posteriorem sensum. Sotus lib. 8. de iustitia & iure q. 3. art. 2. Alphons. Castren. lib. 1. de iustia her. punit. cap. 14. & alij alibi vtrumque sensum amplectuntur cum S. Thom. & August. locus cit. Hoc tamen annotauerim cum Alphonso, quod si quis eum sensum amplecti velit, ita vt intelligatur anima Samuelis ex Dei permissione reuocata, cauere debet, ne credat, aut suspicetur animam illam proprio corpori, aut alteri restitutam, vt eam informauerit, sicut antea, ita vt verus homo fuerit compositus ex sua materia & forma informante. Talem enim coniunctionem non potest demon efficere ex viribus suis etiam Deo permittente. Fuit ergo talis forma non vnita per informationem, sed solum assistens, vt motrix illius. Nisi velimus dicere, talem animæ cum corpore vniionem factam ab eo, qui quatruiduanum Lazarum resuscitauit à mortuis.

D V B I V M II.

Quid indicandum de apparitionibus nocturnis, tumultibus aut spectris molestantibus certas ades aut loca? An huiusmodi vexationes referenda in Demones, aut magos & maleficos?

Quar-

Quoniam ad talium rerum veritatem, quod aliquando contingant, nemo sanæ mentis dubitare potest, nisi velit sensus & Doctissimorum virorum auctoritatem contemnere, ut ex sequentibus clarum euadet.

1. *Concl. Certissimum est, huiusmodi illusiones, & nocturnas in domibus vexationes non fieri à bonis spiritibus, quos nos angelos vocamus.*

Quoniam hi sunt deputati in hominum salutem & custodiam, & non ad illusionem & deceptionem: & indignum est beatis spiritibus tam vilibus & nugatorijs operibus vacare.

2. *Concl. Ab animabus purgatorij & damnatis non fiunt huiusmodi delusiones & vexationes.*

Quia, ut ex dictis manifestum est, non possunt exire, nisi ex speciali Dei permissione, & ad aliquem finem bonum.

3. *Concl. Huiusmodi illusiones & nocturni tumultus quandoque possunt fieri magorum, aut maleficorum opera.*

Probatur ex illa regula Theologorum. Quæcunque possunt Dæmones, possunt etiam magi & malefici eorum opera. At Dæmones posse huiusmodi tumultus excitare, nemo dubitat, & infra latius patebit. Ad idem facit quod refertur in collationibus Patrum, collat. 8. cap. 18. ex mente duorum Philosophorum, qui magitis artibus inertiam, fortitudinem & saeuam nequitiam Dæmonū frequenter experti erant. Hi despi-

cientes B. Anthonium velut Christianum hominem, & imperitum sine literis, volentes eum de cella, cum amplius non possent, magicis artibus, & circumuentione Dæmonum perturbare spiritus ei nequissimos immiserunt ad impugnationem. Cumque illo nunc quidem imprimenter pectori suo, frontique signaculum crucis: nunc vero ad orationem simpliciter incubante, ne approximare quidem dirissimi Dæmones eident prorsus auderent: atque ad illos, qui eos direxerant absque villo reuerterentur effectu: & alios in nequitia vehementiores, rursus immitterent: itemque ipsis in cassum suas expendentibus vires atque inaniter redeuntibus: potentiores nihilominus aduersus militem Christi victorem iterum destinati, nihil penitus preualerent: eo profecerunt tales tantumque eorum infidie tota arte magicæ sitæ, ut per hæc euidentissimè comprobaretur magnam professioni Christianorum inesse virtutem. Vnde non est dubitandum quandoque ope magorum posse fieri perturbationes & tumultus nocturnos, quando Deo disponente non amplius possunt hominibus nocere.

4. Concl. *Talia spectra, illusiones, & tumultus & perturbationes nocturnæ ut plurimum fiunt à Dæmonibus.*

Conclusio constabit ex dicendis.

5. Concl. *Hæc spectra, illusiones, & nocturni tumultus in certis quibusdam locis contingunt, & non in alijs, & ita plerumque loca & non personas sequuntur.*

Hanc Concl. tradit Didacus Couarru. clarif. Iurif. lib. 4. var. refol. cap. 6. Probatur Conclufio. D. Grego. lib. 3. Dial. cap. 4. refert, quod cum Datus Mediolanenſis Epifcopus cauſa fidei exactus ad Conſtantinopolitanam urbem pergeret, Corinthum deuenit. Qui dum largam domum ad hofpitandum quæreret, & vix inueniret, aſpexit eminus domum congruentis magnitudinis, eamq; ſibi præparari ad habitandum iuſſit. Et cum incolæ loci dicerent, eum in ea habitare non poſſe, quia iam multis annis eam Diabolus inhabitaret, & ideo eam vacuam remanſiſſe: Epifcopus Datus reſpondit. Ideo hofpirari in domo eadem debemus, ſi hanc ſpiritus malignus inuaſit, & ab ea hominû habitationem repulit. Eam ſibi parari præcepit ſecurusq; antiqui hoſtis certamina toleraturus intrauit. Itaq; intempête noctis ſilentio, viro Dei quieſcente, hoſtis immenſis vocibus, magniſq; clamoribus cæpit imitari rugitus leonum, balatus pecorum, ſibilos ſerpentum, porcorum ſtridores. Tunc Datus beſtiarum vocibus excitatus, contra hoſtem magnis cepit vocibus clamare, dicens: Bene tibi contingit miſer. Tu ille es, qui dixiſti: *Ponam ſedem meam ad Aquilonem: & ero ſimilis altiſſimo*: Ecce per ſuperbiam tuam porcis, & ſoricibus ſimilis factus es, & qui imitari Deum indignè voluiſti: Ecce vt dignus es, beſtias imitaris. Ad quam eius vocem deiectione ſuam malignus ſpiritus erubuit, & eandem domû ad exhibenda monſtra, quæ conſueuerat, vltèrius non intrauit. Et poſtmodû domus fidelium habitaculum facta eſt, quia dum eam vnus veraciter fidelis ingreſſus eſt, ab ea protinus mendax ſpiritus

atq; infidelis abscessit. Haud dissimile exemplum
narrat Alexander ab Alexandro Iurisc. Neapol.
lib. 5. genial. dier. cap. 23. Nota & vulgata res est, an-
tædes quasdam Romæ, quas ego incolui, cui-
dentissimis ostentis ita infames, vt nemo illas
incolere ausus fuerit, quin assiduis umbrarum
illusionibus, & tetræ imaginibus, noctibus fe-
rè singulis inquietentur, in quibus præter no-
cturnos tumultus, quos medio ferè noctis silen-
tio audiebamus, & horrendos fremitus cum
eiulatu, striduloq; vocis sono, quibus lachryma-
ri, & tremere videbatur, speciem hominis squali-
da facie, vultu minaci, nigro corpore, & aspectu
formidabili, nomen suum exprimentem, & o-
pem implorantem cernebamus. Sed ne quis hoc
fabulosum, aut commentitium putet, auctor est
Nicolaus Tuba, vir multæ & expertæ fidei, qui
cùm rei explorandæ gratia, cum nonnullis doctis
iuuenibus, prima facie ad nos aduentassent, cu-
pido incessit animo, hæc quæ à me promeban-
tur, vero testimonio experiri, & an vera essent, in-
tueri. Et ne quid inexpertum relinquerent nocte
peruigilem egere mecum, vt rem notam explo-
ratamq; haberent, neq; eos opinio fefellit. Nam
cùm incensis luminibus peruigiles starent, hæc
procul hæc species dira, terribiliq; facie & vultu
tetro repræsentata est, quam ipsi tumultuarii
& diris nos vocibus agitare videbant. Cumq;
omnia clamore & tumultu streperent, post mul-
ta oculorum ludibria tantum formidinis pau-
orisq; intulit, vt territi & trepidi vix mente inco-
lumi satis constarent, & cùm totæ ædes gemitu
funesto misceretur, singulisq; cubiculis pestis illa
importuna obseruaretur, dum propius accede-
remus,

remus, illam retrocedere, & querula voce lumen effugere cernebamus. Demum cum multum diuq; tumultuata fuisset, haud multo post, ubi multum noctis processit, visio illa omnis dilapsa est. Sed præ cæteris, quæ ibi expertus sum, non omittam miraculum ingens, quod mihi planè vigilantiori maiore aliquanto trepidatione haud multo post obuenit. Nam cum tenebris obortis, cubiculi fores obserassem firma sera, iaceremq; in lectulo nulla adhuc quiete composita, lumine accenso, horribilem illam speciem foris iam tumultuari, & cubiculi fores manibus pulsare sentiebam. Nec multo post simulachrum illud opertis additisq; foribus, per commissuras & rimas in cubiculum se intromisit: quod sub lectulo meo iacens, cum Marcus alumnus & cliens meus, utpote qui è conspectu cubabat, tetra & dira facie aspiceret: pauore subito consternatus, luctu & gemitu omnia opplebat, ipsamq; intromissam non sine formidine clamabat: Id quod mihi, cum clausum cubiculi ostium aspicerem, vix credibile videretur: interim dirum illud simulachrum, quod sub lectulo iacebat meo, manum & brachium portendere, lumenq; quod iuxta erat, extinguere vidimus: Quo extincto, libellos & quicquid rerum erat, querula voce miserè, ac omnia euertere non destitit. Mox cum ad tumultum excitati socij, eò se contulissent, lumenque intromissuri obseruarentur vestibulo, interim ipsam, opertum cubiculi ostium manu aperire, & foras effugere vidimus. Erat enim ipsius species, ut planè perspeximus, simulachro hominis nigerri-
mi non absimilis. Illud utiq; mirum fuerit, dignumq; memoratu, figuram illam, dum nobiscum
sic lucta-

sic luctaretur, cùm fores cubiculi reserasset, ab
 his qui lumen intromisere, minime conspectam;
 sed cùm primùm cubiculi fores exiuit, elapsam
 ex oculis, illicò discessisse, & in auras euauisse.
 Plinius *lib. 7. Epist. Epistola ad Suram*, recenset Athe-
 nis domum fuisse spaciosam, pestilentem ta-
 men, & infamem, quod nocte sonus ferri, strepi-
 tus vinculorum longius primò, deinde proximè
 reddebantur, mox apparebat idolon, senex facie,
 & squalore confectus proluxa barba, horrenti
 capillo, qui cruribus compedes, manibus catenas
 gerebat, quatiebatq;. Deinde ob terrorem spectri
 illius domus ab hominibus relicta fuit. Proscri-
 pta tamen extitit publicè, si quis emere aut con-
 ducere vellet. Athenodorus Philosophus qui-
 dem, cui vitia domus comperta erant, eam con-
 duxit. Cumq; noctis silentio animo ad scribendū
 intento, imaginem illam vidisset, minimè terri-
 tus fuit, imo eam vocauit, & secutus est, donec in
 aream domus dilapsa, comitem deseruit. Phi-
 losophus signum loco posuit, & postero die ma-
 gistratum adiit, defossoq; eius mandato loco, in-
 uenta sunt ossa implicita & inserta catenis, qua
 corpus æuo terraq; putrefactum nuda & exesa
 reliquerat vinculis, quibus ossibus collectis &
 publicè sepultis, domus postea rite conditis ma-
 nibus, spectris & terroribus liberata extitit. Sic et-
 iam historijs proditum est, Tamesam Locrensiū
 Italię urbem à genio quodam mirificè perturba-
 tam, ita vt ciues, quo eam pestem effugerent, sepè
 patriam relinquere cogitauerint, donec responso
 Apollinis accepto, placare Dæmonem iussi sunt
 vnus virginis oblatione, quam in templo ge-
 nio illi dicato deuuebant. Tandem Euthy-
 mi

mi cuiusdam fortitudine & magnanimitate genius deuictus urbem reliquit. Hinc natum pro-
 uerbum ut dicerent: Cauendum ne Temesius
 genius immineret. Meminere huius rei Aelianus
lib. 8. de varia historia, & Strabo *lib. 6. & alij*, quos re-
 fert Couarru. *loco citato*. Simile adfert D. Au-
 gust. *lib. 22. de Ciuit. Dei, cap. 8. de quo infra*. Sed &
 ipse noui domum Confluentiz, in cuius superi-
 ori parte spiritus modicas motiones exercet, non
 secus ac si frumenta mensuraret, ea modio im-
 poneret, & effunderet, ut ante decem annos ipse
 audiui. Tanta autem erat motio, ut circa me-
 dium primæ in nocte è somno excitarer, & nesci-
 rem quid rei esset, imò iam diem aduentasse ex-
 istimabam, & homines tumultum mensurando
 frumenta excitare. Vigilans verò & illusioni at-
 tendens, primam horam audiebam, nec tum ces-
 sabat spiritus, & sic cepi rem habere suspectam.
 Manè familiam domus interrogavi: dixerunt
 spectrum consueuisse sic facere, nihil etiam plus
 mali machinari. Imò frumenta & omnia in suo
 loco semper manere. Sed & aliam noui, ubi no-
 cte solet dormientes quandoque inquietare, & si
 quasi insequi velint, spectrum retrocedit, ut de
 suo etiam refert suprà Alex. & si lumen adfera-
 tur, fugit. Occasione spectrorum apud Iurispe-
 ritos difficultas mouetur. An liceat conductori-
 bus à conductis ædibus migrare, ex eo quod hu-
 iusmodi spectris & tumultibus inquietentur, ita
 ut non teneantur soluere mercedem ab eo tem-
 pore, quo domum inhabitârunt. Et concludunt
 licitum esse, & pro hac parte semel atque iterum
 iudicatum fuisse in regio prætorio Granatensi
 Didacus Couarr. *loco citato* attestatur.

6. Concl. *Quare huiusmodi perturbationes fiant in his locis, & non in illis, ratio certa non semper reddi potest.*

C O V A R R. loco citato. Quia cum Dæmones nihil operari possint sine permissione particulari Dei, cuius iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla, ut dicit S. August. li. 18. de Ciuit. Dei. Aliquando huiusmodi Dæmones mittuntur in poenam peccatorum, aliquando ad exercitium: aliquando ob causam aliquam occultam, quam nimis anxie inquirere non debemus.

7. Concl. *Aliquando huiusmodi spiritus & spectra tantum illusiones & ioculationes exercent sine ullo damno, aut saltem magno.*

C Onclusio probatur ex collat. 7. cap. 23. vbi diuersa studia Dæmonum explicantur, & dicuntur nonnulli ioculatores, qui certa quæque loca iugiter obsident, neq; tormentis eorum, quos prætereuntes potuerint decipere, delectentur: sed derisu tantummodo & illusione contenti, fatigare eos potius studeant, quàm eis nocere, Guilhelm. Parisiensis in 2. part. 2. partis principalis de vniuerso. cap. 8. testatur se vidisse ioculatorem, cum quo ludebat quidam ex huiusmodi spiritibus. Permittebat enim eum intrare lectum, non patiebatur eum quiescere, aut dormire: aut enim tumultu, quem lapidibus ad parietes allisis, aut vasorum collisione inuicem concitabat, quietem huiusmodi, aut somnium impediebat: aut rapto coopertorio, & in linteis ipsū in lecto vexabat: aut extracta vehementer culcitra, de lecto eum detrudebat: & in mediam domum

domum proijciebat, læsionem verò nullam ali-
am ei inferebat. Præterea dicit ad se adductam
mulierem, quam spiritus paruis lapidibus peti-
erat, læsiones modicas ei inferendo. His addi po-
test, quod Michael Psellus in lib. de Dæmonibus re-
fert, proprium esse Dæmonum subterraneo-
rum lapides in occurrentes iacere, sed ictibus
irritis.

8. Concl. *Quidam sunt spiritus; qui ma-
iorem molestiam Deo permittente homini-
bus inferunt, grauiter quandoq; ledunt lapi-
des proijciendo, aut percutiendo, aut aliqua
frangendo.*

Constat Matth. 8. In regione Gerasenorum
occurrerunt Christo Domino duo habentes
Dæmonia, de monumentis exeuntes,
sæuinimis, ita vt nemo posset transire per viam.
Sic spiritus malignus concutiebat quatuor angu-
los domus Iob. Et in collation. dicta multa ad
idem probandum adferuntur. Sic Abdias Baby-
lonæ Episcopus lib. 3. historia Apostolica scribit, in
Nicæa ciuitate, septem Dæmonia inter sepulchra
delituisse, quæ prætereuntes lapidibus impete-
rent & interficerent, quæ eò adueniens D. An-
dreas, à populo rogatus, præcepit in loca arida &
infructuosa abire, nèue vlli nocerent.

D V B I V M. III.

*Quomodo Damones, cum nec manus, nec
apta instrumenta habeant, ianuas aperiant,
claustrareferent, lapides proijciant, & corpora
moueant?*

Cer-

Certum est ex sacris litteris, historijs & experientia talia fieri: sed nunc est videndum de modo. Tractant hoc Theologi S. Thomas quodl. 6. art. 2. Ioan. Capreol. in 2. d. 7. q. 2. Durand. ead. dist. q. 5. Guilhelm. Parisiens. prima part. 2. princip. cap. 125. de vniuerso, & alij alibi.

Due in hac re sunt sententiæ. Prima est Aureoli & aliorum apud Capreolum, ponentium in angelis, aut Dæmonibus præter intellectum & voluntatem, quandam potentiam motiuam distinctam, quæ dicitur executiua imperij voluntatis, quæ exequitur motum, quem voluntas imperat. Secunda sententia communior S. Thom. Capreoli & aliorum est, quod angelus moueat per imperium voluntatis. Quia omne agens operatur per aliquam potentiam. Cùm autem in Angelo non sit alia potentia, præter intellectum & voluntatem, oportet vt per vnã istarum operetur. Sed non operatur per intellectum, cùm hæc potentia non sit operatiua. Neq; etiam Deus ad extra, vt Theologi loquuntur, executiue sciendo operatur, sed volendo: iuxta illud Psalm. 113. Omnia quacunq; voluit fecit. Ergo sequitur, quod per voluntatem operatur angelus. Quamuis autem non sit alia potentia præter voluntatem, quæ mouendi vim habeat, non tamen omnia corpora mobilia ita spiritualis substantiæ voluntati plenè subiiciuntur, vt moueantur quando & quomodo libuerit. Hoc enim diuinæ & omnipotentis voluntati competit, quæ nullis terminis concluditur, cùm infinita sit, & sicuti vbique est ita ubiq; operatur pro suo beneplacito. Spiritualis autem creaturæ essentia finita est, & ita etiam eius potentia motiua limitata est, nec se extendit ad omnia

omnia corpora mobilia, sed tantum in distantia
sua virtuti proportionata. Requiritur enim con-
iunctio, vel vt aliqui dicunt, simultas mouentis &
mobilis, & quædam quasi assistentia operantis ad
operatum, sicut nauæ ad nauem. S. Thom. in q.
de potentia Dei, q. 6. art. 3. sic allegante Capreolo,
asserit sententiam fidei esse, quod substantiæ se-
paratæ moueant suo imperio localiter non solum
coelestia, sed etiam alia corpora, Deo ordinante
& permittente. Quod si quis obijciat articulum
Parisiensem, qui dicit, quod Angelus moueat
corpora per intellectum & voluntatem solum
error. Respondit Durandus, quod non est con-
tra articulum. Quia licet Angelus non habeat a-
liam potentiam motiuam nisi voluntatem, non
tamen subijcitur voluntati suæ ad actum mouen-
di, quicquid ei subijcitur, quoad actum volendi:
vnde non potest mouere quascunq; res, nec qua-
litercunq; veller, sed determinato modo, secun-
dum gradum & proportionem naturæ, & sic in
spirituali creatura quamuis voluntas non distin-
guatur realiter à potentia motiua, ad plura tamen
se extendit volendo quàm mouendo. Quia actio
voluntatis limitatur secundum modum essentiæ
determinatum. Est ergo intentio dicti articuli
Parisiensis, quod voluntas angelica non sit effi-
cax ad mouendum, quicquid potest, velle moue-
re, & qualitercunque veller mouere, vel in qua-
cunque distantia, sed requiritur proportio debi-
ta inter agens & patiens. Quare rectè Guilhelm.
Parisiensis loc. citat. ait. Nec intendo per hoc sic o-
mnia plenè subdita, vt quantumlibet magna cor-
pora mouere possint, in quamcunq; partem vo-
luerint, & quantumcunque voluerint: quando
potius

potius verisimile est, limitatam esse ac determinatam, vel à natura, vel ab ipso creatore virtutem earum in ista parte. Nondum enim peruenit ad me, aliquam ex huiusmodi substantijs totam terræ molem, motu, qui terræ motus dicitur, concussisse, neq; totum mare: licet particulares huiusmodi commotiones eas fecisse manifestum sit, ex narrationibus certissimis quæ de miraculis Christianorum, apud eos inueniuntur. Ex libris etiã historicis & magicis multa huiusmodi colligi possint, & saxa enim ingentia, & montes eos prorupisse, tempestates concitasse, nauesq; submersisse, narrationum huiusmodi scriptores scripserunt de huiusmodi substantijs. In corpora verò cœlestia nullam habere potestatem videntur, neq; aliud apud me huiusmodi auditum est, quod in ea fuerint operata. *Hec ille.* Non tamen mihi probatur, quod dictus Guilhelmus sentit de angelo bono, qui prophetam Abacuc arreptum in vertice capitis, in Babylonem portauit, quando existimat quod præter virtutem motiuam angelicam adfuerit noua virtus superaddita creatoris, cuius iussu hoc factum narratur. Non enim putat, quod capilli capitis tantam vim naturaliter habuerint, vt pondus corporis Prophetæ ferre potuerint, neq; etiam ipsi capilli adeo tenaciter adhærebant capiti ipsius, vt tanto tactu & pondere non auulsi essent ab ipso. *Harationes* mouent Guilhelmum ad dicendum virtutem superadditam ibi fuisse. Sed nulla propter dicta est necessitas ponendi istam virtutē, cum virtus naturalis angelica à creatore indita, sufficiens fuerit ad portandum Prophetam, & huic doctrinæ concordat textus Scripturæ, cum dicit. *Et apprehendit eum angelus Domini*
in ver-

in vertice eius, & portauit eum capillo capitis sui. posuitq; eum in Babylonem super lacum in impetu spiritus sui: ergò non in virtute de nouo addita. Ad motiua. Iussio Dei nullam vim de nouo impressit, aut angelo, aut capillis Abacuc, sed tantam diuinam voluntatem significauit. Et si angelus apprehenderit capillis, pondus tamen corporis non ita depressit, vt vim capillis, aut dolorem capiti inferret. Quia licet ad oculum apprehensio fuerit tantum capillorum, virtus tamen motiua se extendit ad totum corpus. His consentit Dionys. Carthus. in cap. 14. Daniel. Angelus, inquit, in assumpto corpore, se ostendens similitudine manus, apprehendit Prophetam in veritate capitis, & solos capillos, vel vnum duntaxat crinem capitis eius tenuit manu, ad insinuandum, quam facillè eum ferre potuerit. Virtus autem angelica non tetigit pilos duntaxat, sed totum Abacuc corpus, mouens illud facillime, cum & angelici spiritus cœlestia moueant corpora rapidissimo motu: quorum comparatione tota terra est tanquam punctum. Itaq; apprehenso Abacuc per capillum, ille capillus non tulit corporis grauitatem, sed virtus angelica fluxit in illud, & tulit. (Impetu spiritus sui) id est, celerrima actione suæ spiritualis potentiae.

Ex huius dubij resolutione collige modum, quo Simon Magus efficiebat, vt statim mouerentur, fores vestibulis & claustris probè communitæ & oclusæ ad ipsius dictum aperirentur, vincula ferrea disrumperentur. Auctore Nicephoro lib. 2. historię Eccles. cap. 27. Hosce enim effectus sine dubio non Simon efficiebat, sed Demones ad eius voluntatem ex pacto inuisibiliter operabantur

tur per applicationem voluntatis & virtutis propriæ.

9. Concl. *Secundum prædicta, iudicium sumendum de spiritibus, nocte per modum exercitus & bellantium apparentibus, & exercitibus hystiludia, ut vocant.*

AD huius concl. comprobationem facit, quod in sacris literis legitur etiam bonos angelos apparuisse in specie exercitus & pugnantium. 4. Reg. cap. 6. Cum minister Elisei vidisset exercitum in circuitu ciuitatis, & equos & currus aduersariorum, nunciauit Eliseo dicens. Heu heu Domine mi, quid faciemus. At ille respondit: Noli timere: plures enim nobiscum sunt, quam cum illis. Cumq; orasset Eliseus, ait: Domine, Aperis oculos huius, ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit. & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Elisei. Iosue. 5. Iosue vidit virum stantem contra se euaginatam tenentem gladium, perrexitq; ad eum, & ait: noster es, an aduersariorum? Qui respondit. Nequaquam, sed sum princeps exercitus Domini, & nunc venio. Vir tenens euaginatam gladium, erat Angelus Domini. Hoc ergo modo cum boni angeli ad bonum finem quandoque apparuerint, non est negandum malos etiam quandoque Deo permittente sub tali forma posse apparere ad malum finem, quem semper intedunt. Aduertendum tamen, quod quando arte magica instructi faciunt apparere numerum militum, ut quandoque narratum est, aut sunt præstigia, aut Dæmones sub forma militum euocati ex pacto, quod Magus habet cum superiori Dæmone, cuius imperio alij subsunt. Nec etiam tales equites

aut

aut milites tam damnabili arte in campum ducti vulnerant, aut vulnerantur. Quia si nocere possent, vt Guilhelmus Parisiensis in parte vltima de vniuerso, cap. 22. ait, nulla turris, nulla munitio posset homines tueri ab huiusmodi hostibus, cum nec muro, nec valle quantumcunq; forti arctari & prohiberi possint, saltem aliqua hora, qua homines dormierint, aliquos iugulassent.

DVBIUM TERTIUM

principale.

Quid remedij esse potest, quando aliquis locutus molestat, aut vexatur à spiritibus, an aliqua potestate valeant pelli?

Præmissis eo, quod certissimum est: dæmonem nihil posse sine permissione Dei, in cuius potestate est eum soluere & ligare, præsens dubium per conclusiones plenius resoluendum erit.

1. Concl. *Quæ remedia valent ad expulsi-
onem Damonis à corporibus obsessis, ea etiã pro-
sunt ad expellendũ à loco. Quia est par ratio.*

2. Concl. *Oratio, ieiunium, Eleemosyna, &
alia penitentia opera valent ad expellendas
huiusmodi molestationes.*

Constat Matth. 17. & Marci. 9. Hoc genus non e-
icitur, nisi per orationem & ieiunium. & cap. Si
per fortia rias. 33. q. 1.

3. Concl. *Sacrificio Corporis Christi, quod
Ecclesia Catholica ab initio vsque in præsens
tempus, Missam vocauit, huiusmodi vexati-
ones quandoq; pelluntur.*

Est S. August. lib. 22. de Ciuit. Dei, cap. 8. Vir tribunitius Hesperius, qui apud nos est, inquit, habet in territorio Fussalensi fundum Cupedi appellatum, vbi cum afflictione animalium & feruorum suorum, domum suam spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperisset, rogauit nostros, me absente, presbyteros vt aliqui eorum illò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vn⁹, obtulit ibi sacrificium Christi, orans quantum potuit, vt cessaret illa vexatio, Deoq^{ue} protinus miserante, cessauit. Idem conuincit ratio. Non est enim conuentio lucis ad tenebras secundum Pauli sententiam. At in sacrificio missæ introducitur lux vera: pellit ergò principem tenebrarum. Cùm enim fortior ille superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat. Ad idem confirmandum facit consuetudo Ecclesiæ, cuius meminit S. Chrysost. hom. 3. de incomprehensibili DEI natura contra Anomaos, quod agitati Dæmonijs tempore Missæ adducantur, & hom. 4. ibidem eiusdem consuetudinis meminit. Quare eadem consuetudo adhuc hodie magna cum laude & fructu seruatur apud S. Hubertum in Ardenna, qui locus omnibus Dæmonibus terribilis est, cùm plurimi ibidem expellantur. Tempore sacri, Energumeni ad Ecclesiam deferuntur, & ibidem relinquuntur donec sacrificium absoluaatur.

4. Concl. *Reliquiæ sanctæ posita in loco, aliquando etiam pellunt tales vexationes & perturbationes.*

Augustinus loc. citat. Quare subiungit, dicendo. Acceperat autem ab amico suo terram sanctam

Luc. 12.

sanctam de Hierosolymis allatam, vbi sepultus est
 Christus, die tertio resurrexit, eamque suspende-
 rat in cubiculo suo, ne quid mali etiam ipse pate-
 retur. At vbi domus eius ab illa infestatione
 purgata est, quid de terra illa fieret, cogitabat:
 quam diutius in cubiculo suo reuerentiæ causa
 habere nolebat: Fortè accidit, vt ego & collega
 tunc meus Episcopus Synicensis Ecclesiæ, Maxi-
 minus, in proximo essemus, vt veniremus roga-
 uit, & venimus. Cumque nobis omnia retulif-
 set, etiam hoc petiuit, vt infoderetur alicubi, at-
 que ibi orationum locus fieret, vbi etiam possent
 Christiani ad celebranda, quæ Dei sunt, congre-
 gari. *Hæc Augustin. & Act. 19.* sudaria & semicin-
 ctia Pauli posita super languidos, spiritus nequam
 pellebant. *S. Chrysost. in lib. contra gentiles de vita S.*
Babylæ martyris & Antiocheni Episcopi, post multa,
 ait. Ea est enim sanctorum potestas, vt illorum
 superstitum dæmones, ne vmbra quidem, aut
 vestes ferre possint, vita autem functorum locu-
 los quidem reformidant. Ad idem propositum
adfert alia hom. 66. ad pop. Ant. & in serm. in adora-
tionem venerabilium catenarum & gladij S. Apost.
principis Petri, & in *serm. de virtutibus & vitijs.*
Hieron. contra Vigil. sacrarum reliquiarum hostem.
Gregor. Nazianz. orat. in laudem. S. Cypriani mar-
tyris. Huc referri potest quod historiarum scri-
 ptores tradunt, quod cùm Iulianus apud Pythi-
 um Daphnæum responsa peteret de Parthici bel-
 li Victoria, Dæmon responsa dare nequibat. Sa-
 cerdotes Dæmonis silentij causam reddunt: Ba-
 bylæ martyris sepulchrum propè assistere: & i-
 deò responsa non reddi. Sic Iulianus iussit corpus
 transferri. Huius historiæ meminerunt, Eusebius

lib. 10. hist. Eccl. cap. 35. Tripartita lib. 6. cap. 31. Theodor. lib. 3. cap. 11.

Simeon Metaphrastes apud *Surium. tom. 2. in vita S. Theodori Archimandrita* meminit hunc sanctum ad instantiam Theodori ducis regij, cuius ædes maximè ab immundis spiritibus vexabantur, ita vt cum domestici pranderent, aut cœnarent, lapides super mensam iacerentur, tantaq; molestia Dæmonum sub murium & serpentium forma domus afficiebatur, vt præformidine in eam ingredi non auderet, in hunc modum ab illa perturbatione & diabolica vexatione liberaffe. Domum seruus Dei ingressus, totam noctem psallendo & Deum obsecrando traduxit: & aqua, cui benedixerat, totam domum aspergens, eam à Dæmonum tentatione liberauit.

5. *Concl. Exorcismis siue exorcizatione Dæmones etiam effugantur, & expelluntur.*

EXorcizare autem nihil aliud est secundum *August. lib. 1. de vita beata*, quam per diuinam virtutem immundum spiritum adiurando expellere. *Prob. Concl. Luc. 10. discipuli septuaginta duo à prædicatione reuerfi, cum gaudio Saluatori dixerunt: Domine, etiam Dæmonia subiiciuntur nobis, & hoc etiam Christus Marc. ult. promissum futurum. In nomine meo Dæmonia eijcient. Luc. 11. Si ego in digito Dei eijcio Dæmonia: filij vestri, in quo eijciunt? & Actor. 19. Idem determinatur in cap. Si per sortiarias. 33. q. 1. August. lib. 10. de Ciuit. cap. 22. statim à principio.* Vera pietate homines Dei aëream potestatem inimicam contrariamq; pietati exorcizando eijciunt, non placando, omnes tentationes aduersitatesq; eius vincunt, non orando

rando ipsam, sed suum Deum aduersus ipsam. Non enim aliquem vincit, aut subiugat, nisi societate peccati. In eius ergo nomine vincitur, qui hominem assumpsit, egitque sine peccato, vt in ipso sacerdote & sacrificio fieret remissio peccatorum, id est, per mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Iesum. Atq; hoc est quod in Euangelio dictum, in nomine meo Dæmonia eijcient. Sic legitur Iohannem Euangelistam Dæmonem e Dianæ templo, qui iam ducentis & quadraginta nouem annis ibi habitauerat, propulsasse, his verbis. Interdico tibi in nomine Iesu Christi Nazareni, ne vltra hîc habites: & confestim reliquit locum. Lactantius *lib. 2. de erroru origine, cap. 16.* exorcismi & adiurationis in nomine Dei vim in expellendis dæmonibus fatetur. De exorcismo autem, qui Baptismo præmittitur, scribunt sancti Patres, August. *lib. 2. de nupt. & concupisc. cap. 18. & 29. & lib. 4. de Symb. ad catech. cap. 1.* Chrysost. *in hom. de Adam & Eva, Dionys. cap. 2. Eccl. hierar. Raban. lib. 2. de institut. clericor. cap. 27.* Isidor. *lib. 2. de officijs Ecclesiast. cap. 20.* S. Thomas. *3. part. q. 71. art. 2. & 3. & alij alibi.*

6. Concl. *Verba exorcismorum non habent ita infallibilem vim & efficaciam ad cogendū & arcendum Damones, vt semper suum effectum consequantur.*

Ratio esse potest: Quia verba & signa ex sua natura non habent talem efficaciam, sed virtute diuina. Deus atuem lege ordinaria non alligauit potestatem suam ita sacramentalib⁹, vt infallibiliter operentur, sed operatur ad gloriam

riam suam, & vtilitatem credentium. Matth. 17. Marc. 9. Accesserunt discipuli ad Iesum secretò, & dixerunt: quare nos non potuimus eicere illum? Dixit illis Iesus: Propter incredulitatem vestram, &c. & Actor. 19. Quidam de Iudæis exorcistis inuocabant super eos, qui habebant malos spiritus, nomen Domini Iesu, dicentes, Adiuro vos per Iesum, quem Paulus predicauit. Respondens autem spiritus nequam, dixit eis, Iesum noui, & Paulum scio. Vos autem qui estis? Et infiliens in eos homo, in quo erat Dæmonium. Super hac concl. videndus Victoria in relect. de arte magica.

7. Concl. *Quod exorcismi non consequantur suam vim, quandoque prouenit ex mala dispositione & defectu fidei in exorcizante, quandoq; ex praua affectione Dæmonium sustinentis.*

HAnc conclusionem docent Petrus Cluniacensis lib. 1. de miraculis cap. 6. & cap. 14. & 16. Doctores Mallei maleficarum. 2. part. q. 2. cap. 6. Iosephus Angles in q. de arte magica diffc. 5. dub. 5. & alij alibi. Prima pars constat ex locis Scripturæ in sexta concl. citatis. Secunda probatur. Matth. 19. increpauit Saluator incredulitatem offerentium lunaticum: Et redditur ratio Conclusionis à Petro Cluniacensi. Tabe latente interiorius, vnguenta exhibita, extrinsecus nihil proficere possunt. Tabes hîc dicitur, peccatum mortale. Quod quàm diu in latebris conscientiæ latuerit, nullius exterioris sacramenti perceptio effectum consequitur.

8. Concl. *Interdum permittit Deus Dæmonem operari.*

A Dexercitium bonorum, vt in fide confirmentur, & in virtute patientiæ confortentur, negrauius iudicium sustinere cogantur. Augustinus *Tractat. 7. in Ioann.* Hinc non voluntas eius, potestas in bonos datur, sed eius voluntas, à quo hæc potestas confertur, charissima esse debet. Occulta sunt etiam quandoq; iudicia in his operibus.

9. Concl. *Ab angelis bonis etiam quandoq; coguntur Dæmones.*

Victoria in *Relect. de arte Magica num. 22.* Quia angeli boni virtute diuina præualenti, & Angeli ex superioribus etiam potestate naturali vincunt multos Dæmones inferiores. Quare vt S. Thomas tradit in *qq. de potentia Dei q. 6.* ad ordinē potestatum spectat, Dæmones cogere. Et hoc pacto angeli tutelares & custodes non raro arcent dæmones à suis clientibus: & præfides prouinciarum frequenter impediunt, ne nocumenta inferant certis locis in agris & fructibus, & alijs bonis.

10. Concl. *Magi virtute diabolica possunt aliquando Dæmones cogere, & è suis sedibus expellere.*

Constat Conclusio, Dæmones Deo permitte possunt, vt apertum est ex illa calumnia Iudæorum. Luc. 11. *In Beelzebub principe Demoniorum eiicit Demonia.* Hæc autem coactio Magorum, non ascribenda est virtuti alicui naturali, aut verbis Magi: quia verba huiusmodi, & si-

gna cū sint de genere rerum inferiorum, non
 habent vllam potestatem in Dæmonem, cui nul-
 la potestas in terris potest comparari. Magi au-
 tem sic cogunt, quando habent fœdus & pactum
 cum superiori Dæmone, qui fortitudine & natu-
 rali virtute vincit inferiorem. Ad imperium for-
 tioris inferior morem gerit, & locum relinquit.
 Quod autem superior & fortior spiritus inferi-
 orem cogere possit, & expellere per imperium,
 docent Cassianus in *col. 8. cap. 14.* S. Augustin. *lib.*
83. quest. q. 79. S. Thom. in *3. part. q. 43. art. 2. ad 3.*
 Albertus Magnus, & Dionys. Carthus. in *Luc.*
11. Ioan. à Turrecrem. in qq. Euangel. q. 1. Do-
min. 3. in Quad. Francisc. Victoria in relect. de arte
mag. Iosephus Angles in Florib. in 2. sent. 1. part. d.
11. in q. de eadem materia. Benedictus Pererius *lib. 1.*
de magia, cap. 5. & alij alibi. Huic autem verissimæ
 doctrinæ obstare videtur argumentum Saluato-
 ris nostri Matth. 12. & Luc. 11. *Si Satanas Satanam*
eicit, aduersus se diuisus est: quomodo ergo stabit re-
gnum eius? Respondetur, Christum loqui de
 perfecta eiectione Dæmonis ab homine, hoc est,
 tam ex corpore, quàm ex anima: vel de expul-
 sione nata ex odio Dæmonis, & studio euerten-
 di imperium quod habet in homines. Atq; secun-
 dum modum huius Conclusionis videtur ma-
 gus Dæmonem expulisse, de quo Lucianus in *Dia-*
logo Philopseude narrat, Corinthi domum quandā
 habuisse Eubaditem, in qua nemo auderet habi-
 tare ex ea causa, quod habitatores spectris quib-
 dam territi à Dæmone quodam ita molestaren-
 tur, vt eam præ nimio terrore & periculo ingredi
 non fuerint ausi, donec Arignotus quidam Plato-
 nicus Magicis & Aegyptijs quibusdā carminibus
 Dæmo-

Dæmonem illum in locum quendam detruserit, à quo primùm exierat. Arignotum varijs imaginibus territare conatus, quandoq; vt canis, nunc vt leo, vel taurus ipsum inuadens, quo quidem loco die sequenti defosso, corpus hominis mortui repertum est, eòque alibi sepulto. domus illa libera deinde ab huiusmodi elusionib; permansit. Hic dubium resolui potest.

An Dæmones à corporibus obsessis, vel à vexatione possint propelli virtute melodia, herba alicuius, aut lapidum?

Traçant Nicolaus Lyranus in cap. 16. primi Regum. Paulus Burgen. ibidem in addi. Ioan. à Turrecr. d. 1. can. Voluissent. § Denique vt perspicue. Guilhelm. Paris. in 2. part. part. 2. principal. de viiuerso, cap. 20. Ioseph. Angles in q. de arte magica diff. 8. & alij alibi. Pro solutione sit.

ii, Concl. *Dæmon non potest à corporibus obsessis expelli, aut à vexatione excludi melodia, herba aliqua, aut lapidis, alteriusue rei sensibilis virtute.*

Ratio est, Dæmon est substantia separata à materia & corpore, eiusq; potestas altior & fortior est omni corpore. Minor autem potestas non habet vim agendi in superiorem. Quare nulla res sensibilis & corporalis virtute sibi à natura indita, potest cogere Dæmones. Hanc Conclusionem tenent Lyranus, Turrecrem. Iosephus Angles loc. cit. Pelbartus in aureo Rosario Theologiæ, in verb. Dæmones 4. §. 83. Albert. super Luc. 9. Quod verò Richardus de media villa in q. 3. q. 8. existimat tam paruum posse contingere

Dæmonis afflictionem, tantamq; esse lapidis aut herbæ virtutē, vt non solum mitigare, sed prorsus etiam tollere possit Dæmonis afflictionem: Id verum puto, si intelligatur de vexatione exterius impugnantis, & non obsidentis. Si enim mania, aut melancholia, vt contingere potest, impugnantis, aut vexantis malitiam promoueat, si naturalibus medijs talis dispositio tollatur, non est absurdum, quod etiam omninò possit cessare vexatio.

12. Concl. *Melodia, herba, lapis, aut aliquæ res sensibiles possunt Dæmonis vexationes indirectè mitigare, & leuiiores reddere, ita vt vexati eas minus sentiant.*

HAEC Conclusio est communis DD. citatorum. Hoc autem non est difficile. Dæmon tanquam peritissimus medicus corporum complexionem perspicit, & eis perspectis, conuenientes vexationes obijcit. Reperit aliquem mania, aut abundantia melancholia laborare, eū inuadit: cū homines talis complexionis apti sint ad vexationem. Si ergo naturalia remedia adhibeantur, quæ complexionem superantem ritè disponant, & ad æqualitatem reducant, mitigabitur vexatio, non quidem ex parte Dæmonis vexantis, cum non sit modus naturalis agendi in eum, sed ex parte dispositionis subiecti. Si cogitationes dissipentur, & abstrahantur aliqua dulci melodia, non sentitur in tanto gradu afflictio, ac quando sensatio sibi præsens est, sic etiam, si purgationibus & medicinis sanguis purgetur, aut cerebrum confortetur, non est dubium, quin fiat aliqua alleuatio. Dæmon enim cū non infor-

met

met corpus quod obsidet, non est totus in toto, quemadmodum anima rationalis, sed in determinata corporis parte: nunc in collo, quod mirabiliter torquet, nunc in venis, quas motione spirituum & humorum extendit, nunc in cerebro, quod aut debilitat spiritibus viam intercludendo subtilitate suæ potentiae, aut planè perturbat phantasiam immutando. Sic ergo corpori afflicto remedia ex medicorum arte præscripta adhibeantur, afflictio minuitur. *Ex dictis* intelligitur, quod in Euangelio de Dæmoniacis Lunaticis refertur: Secundum variam lunæ dispositionem *Matth. 4. 17.* magis vel minus vexantur. Quoniam motus lunæ agit in humidum cerebrum. Quidam enim tempore crescentis lunæ magis vexantur: Alij decrescente luna, Dæmon enim obseruat opportunam tentandi occasionem. Ait S. Hieronymus. *in Matth. 4.* Dæmones obseruantes lunaria tempora cupiebant creaturam infamare, vt in creatorem blasphemiae redundarent. Ad eandem expositionem accedit *in Matth. 17. tract. 3.* Scripturæ loca quæ prædictis videntur contraria, sic soluenda sunt. *1. Reg. 6.* Quando cunque spiritus Domini malus Saul arripiebat, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leuius habebat. Recedebat enim ab eo spiritus malus. Non enim expulsio Dæmonis fiebat virtute melodiae, sed potestate diuina immediatè, aut mediantibus angelis sanctis, ob meritum Dauidis, qui laudes diuinas pro salute Saul in cithara canebat. Sic etiam *Tob. 6.* de iecore piscis posito super carbones legitur. Non enim fumus iecoris expulit Dæmonem, sed meritum orationis Tobiae, quod per fumum significabatur, & Angeli Rapha-

Raphaelis virtus. Ex vltima conclusione à contrario infertur, Dæmonem posse etiam aliquando in homine virtute lapidum, aut herbarum, Deo permittente, tentationes accendere & efficere. Quia cū dispositionem tentati cognoscat potest per contactum lapidum aut herbarum, in quib⁹ magna virt⁹ est, quā perspicacissimè nouit, tentationi fomenta præstare, sicut enim de Smaragdo & Topazio dicitur, quod libidinis ardorē mitigent. Ita fortasse à contrario erit alius lapis, qui æstus libidinis augeat. Sic tradunt Alphons. Castrenf. lib. 14. contra hereses, in verbo Tentatio. & Ioseph. Angles in q. vnica de Damonibus. 1. part. in 2. sentent. artic. 6. dub. 2.

DVBIUM IV.

Quid sentiendum de apparitionibus, & mirabilibus operationibus aliquando contingentibus circa corpora mortuorum?

SVnt autem huiusmodi apparitiones, exempli gratia: Conseruatio corporum ab incineratione post mortem, augmentum vnguium, & barbæ, & capillorum in mortuis. Emanatio sanguinis de corpore occisi ad occisoris præsentiam. Exhumatio corporum, &c.

Huiusmodi enim mirabilia referenda sunt in Deum, aut spiritum, aut hominem, aut ipsam naturam rebus inditam.

I. Concl. *Factiones mirabilium huiusmodi arte magica, aut malitia malorum hominum aliquando possunt procurari.* August. lib. 21. de Ciuit. cap. 6.

2. Con-

2. Concl. *Mira quadam circa mortuorum corpora ad naturales causas referri possunt, ut ad virtutem loci, unguenti, aut alterius rei corporalis adhibita, ut corpus conseruetur à putrefactione.*

Sicutè contrario omnibus constat, qui Romæ sunt & fuerunt, quod corpora sepulta in cœmiterio Campi Sancti, breuissimo tempore, id est, ut dicunt, in 24. horis consumantur, quamuis non in profunda terra sepeliantur, ut in alijs cœmiterijs contingit, sed tantum leuiter solo tegantur, ut etiam articuli parum pedum eminere aliquando conspiciantur, quod ipsemet vidi.

3. Concl. *Vnguium & pilorum in mortuo corpore accretio potest etiam reduci in naturalem causam, scilicet morientis complexionem, in cuius materiam post mortem aliqua forma imperfecta vegetatiua inducitur.*

Sic Iosephus Angles in d. q. vnica de arte magica in 2. senten. part. 1. art. 2. diffi. 8. qui dubium præsens mouet.

4. Concl. *Conseruatio corporis aliquando in diuinam potentiam referenda, & pro miraculo habenda.*

Quia Deus in testimonium singularis sanctitatis & innocentiae corpora aliqua quæ excellentissima templa Spiritus Sancti extiterunt, & mundissima à carnis & peccati corruptione remanserunt, incorrupta conseruat, iuxta illud Psalmi. *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.*

5. Con-

5. Concl. *Corpora malorum aliquando Daemonum astutia procurante incorrupta manent, ut hoc merito vita eorum tribuatur atq; ita mala, quae fecerunt, pro bonis approbentur, ut vulgus facile credens ad eorum inuocationem inducatur.* Ioseph. loc. cit.

6. Concl. *Circa corpora & sepulchra mortuorum à Necromanticis plurima fieri non est negandum.*

Quia omnium iudicio eorum facultas circa hæc versatur.

7. Concl. *Exhumationes plurimorum corporum, praesertim infantum fiunt à maleficis & sagis.*

Constat Concl. Hoc enim Iudices Italiae, Galliae & Germaniae omnitempore obseruauerunt, & confessiones sunt liquidæ, & oculari inspectione verum esse compertum est, ut alibi latius tractabitur. Exhumant enim corpora, & eis ad nefanda scelera abutuntur. Sic Iacobus Cuiacius Iurisc. ait, Rubricam de sepulchro violat. Statim in C. subiungi post titul. de maleficis & math. eo quod malefici sæpè sepulchra violent, & abutantur corporibus mortuorum.

8. Concl. *Emanatio sanguinis occisi ad praesentiam occisoris videtur soli diuino miraculo in horrorem & detestationem tanti criminis tribuenda.*

Genef. 4. de sanguine Abelis dicit Dominus ad Cain: *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me.*
Iurisc.

Iurisperiti ita verum hoc statunnt quod cadauer occisi emittat sanguinem coram occifore, vt ponant indicium fufficiens ad torturam. Boerius in *decifione* 166. Paris de puteo in *tract. Syndicatus*, in verbo *Tortura*, cap. An ftetur dicto torti. Allegat ad hoc illud Apocal. *Posthac viai animas interfeftorum, clamantes ad Deum, & dicentes: Vſquequò Domine non das iudicium, & vindicas ſanguinem noſtrum de interfeftoribus noſtris.* Menochius lib. 2. de *arbitrar. Iudic. qq. caſ.* 270. & Boerius plures auctoritates & experientias adducunt. Marſilius in *practica criminal. §. diligenter. num.* 181. videtur cauſſam referre in diuinationes & incantationes, cùm ait. Ex iſtis diuinationibus & incantamentis ſæpè animus hominis inclinatur & inducitur ad credendum aliquid eſſe, vel non eſſe: & ſic ait. Memini me alias tempore iuuentutis meæ viſſe rem mirabilem & ſtupendam, dum eram gubernator ciuitatis Albinganæ in partibus Ianuenſiũ vltra Sauonam per 30. miliaria. Nam fuerat mortu⁹ quidã homo nocturno tempore, & nesciebatur à quo: Attamẽ multi erant ſuſpecti de morte ſua, & quidam homo ſenex dixit mihi: Domine gubernator, ſi vultis ſcire veritatem huius homicidij, faciatis coram vobis portare cadauer illius mortui, poſtea faciatis vocare illos, qui ſuſpecti ſunt de illo homicidio, & veniat vnus poſt alium, vbi eſt cadauer illud, tunc cùm ſuperuenit verus homicida, vulnera ipſius fluent ſanguinẽ de nouo: Quo audito feci coram me portare illud cadauer, & feci vocare illos ſuſpectos de vno in vnum, & cùm ſuperuenit verus homicida, vulnera illius cadaueris inceperunt effluere, & emittere ſanguinem, de quo ſummẽ fui admiratus: Attamen
nihil

nihil dixi, non præstans fidem tali rei, quæ nullibi probatur: Attamen ex post per plures dies reperta sunt indicia sufficientia ad torturam contra illum verum reum, quem capi feci: quia habita copia indiciorum, absque tortura confessus fuit se occidisse illum hominem, &c. Dicit autem Boërius de Hippolito Marfilio, quod hoc indicium in exemplo relato nullibi dicit probari, eo fortè quod Doctores non vidit. Multi autè Doct. sunt pro hoc indicio, quos refert Boërius. Causa autem non videtur nisi referri posse in diuinam dispositionem, iuxta Conclusionem positam, quam approbat Iosephus loc. citat.

*An malefici
eius illata
damna re
sistuer: re-
meatur.*

13. Præludium. *Cùm in hoc peccato concurrant homicidia, cades animalium, & damna in temporalibus, aliæq; iniustitiæ species, nascitur obligatio restitutionis, quæ Reus facere tenetur, si potest, & eius rei confessarius eum admonere debet.*

Hoc præludium resolvitur ex eis, quæ Doctor Nauatr. in *Manuali Conf. cap. 15. num. 25.* interrogatus à quodam Patre Illustrissimi ordinis Societatis Iesu, respondet: An homicida, latro, aut alius reus, quem Iudex puniuit, teneatur ad soluendum damnum, quod parti intulit: & rectè respondet, quod teneatur. Quia lex naturalis & diuina obligat ad restituendum damnum parti, antequam à iudice puniantur. Et illa punitio, quæ in vindictam publicam irrogatur, est compensatio iniuriæ reipublicæ illatæ, cap. *Vi famæ, de sentent. excommun. l. Ita vulneratus. ff. ad legem Aquil.* quæ non liberat à debito, quo partiteneatur.

netur. Quia qui duobus res diuersas debet, non liberatur soluendo vni, quod ei debet, à debito alterius. Ex quo sequitur, quod hæredes eius, qui decollatus est, aut incineratus per sententiam, si bona defuncti ad eos peruenerunt, obligentur ad resarciendum damnum parti illatum, sicut ad alia debita. Imò & Fiscus, si bona confiscata fuerint, tenetur prius satisfacere de damno dato L. Non possunt. Et L. In summa, de Iure Fisci. Confirmo latius dictam doctrinam, c. in literis, secundum communem DD. sententiam, & textum clarum, de Raptoribus & incendiarijs statuitur, vt incendiario mortuo, cōpellantur eius hæredes satisfacere damnis datis per incendiū, aut alio modo, contra iustitiā. Ad idem propositum est cap. fin. de sepult. His accedit communis opinio Canonistarum, tenentium hæredes ex delicto defuncti teneri ad damni illati compensationē. Communē attestantur Panormitan. in d. cap. In literis, & cap. fin. de sepult. Aretin. in Rub. ff. de acquiren. hereditib. Anthon. Burgenſis in cap. 1. de emptione & vendit. Didacus lib. 3. variar. Resolut. c. 3. Iulius Clarus lib. 5. sent. 8. fin. q. 51. num. 16. Syluest. in verbo Hereditas 3. & alij alibi. Sicut enim hæres tenetur in conscientia satisfacere debitis defuncti, sic etiam damnis ab eo datis, iuxta Glossam receptam in Regula. Peccatum, de Regul. Iuris in 6. & res ita manifesta est ex d. Regula. Peccatum, vt nulla indigeat probatione, vt rectē Couarr. ait. & iure manifestissimum est, eodem attestante, quod damni illati proximo à defuncto restitutio, inter verē debita computanda sit. Nemo autem quacumq; occasione si sit soluendo, liberatur à debito restitutionis. Et hoc aduertendum, quod aliud

H

est re-

est restitutionis obligatio, siue debitum: aliud est poena. Poenæ enim regulariter tantum tenent suos auctores, nec grauant hæredes, nisi in aliquibus delictis. At debitum transit, sicut onus cum honore. Simile est aduertere in sacramento poenitentiz: Non per hoc, quod quis adimplet satisfactionem siue poenam à Confessario impositâ, absoluitur à restitutione debitorum, & compensatione damnorum datorum. Communior tamè est opinio DD. quos citat Couarr. *loc. d. num. 8.* quod hæres in his etiam nō confecto inuentario, non teneatur ad plus, quam ad ipsum peruenit, ut possit contingere in criminibus, in quibus locum habet confiscatio. Tunc enim Fiscus, ut traditum est, obligatur, aut Dominus succedens in acquisitione bonorum. Quia bona restitutioni obnoxia, non fiunt eius, qui succedit, sed antea spectant ad creditores & damnum passos. Atque hæredes possunt compelli à Iudice Ecclesiastico, ad huiusmodi damnorum restitutionem, & coram eodè conueniri, ut probant canones *in d. cap. in literis. & c. fin. de sepult. Panorm. ibid. & in c. A nobis 2. cum Hostien. Anth. de Butrio & Ioan. ab Anania & communis in d. cap. In literis. Anthon. Burgens. c. de empt. & vendit. nu. 14. & alii alibi.* Qua de causa consultum superiorit tempore monasterium quoddam posse conuenire coram Iudice Ecclesiastico, hæredes cuiusdam malefici, qui satis notabilem substantiam reliquerat, eò quod sanguine sibi iunctam monialem, veneficijs ita infecerat, & debilitarat, quod inutilis esset monasterio, & damna in idem satis graua redundarent, eo quod semper ferè necessarium esset alere personam pro necessitate monialis veneficio infectæ: atque dictus

dictus maleficus confessus fuit, se damnum con-
 sanguineꝝ intulisse ex quodam odio. Tales enim
 hæredes in conscientia tenentur ad recompensa-
 tionem damni illati, vt dignè satisfaciant pro sa-
 lute animæ defuncti, *ex d.c. In literis*, & communi
 sententia *ibidem*. His adiungo, contra quorundam
 praxim, qui magis quandoque suæ bursæ, quam
 salutem animæ defuncti fauent, iniusta lucra & dam-
 na restituenda, antequam legata expediantur, vt
 tradunt Syluest. in ver. *Hæreditas* 3. q. 11. Vdalri-
 cus Hostiensis, Glossa, Raimundus, ab eo citati,
 & alij alibi. Et si hæredes prius satisfacere velint
 legatarijs, protrahendo damnum & iniuriam
 passos, non absoluntur in foro conscientia, vt
 idem Syluest. rectè dicit. Si autem esset ignoran-
 tia, excusarentur. Similis est ratio, si legatarij pri-
 us venirent, & hæreditas sufficeret ad satisfactio-
 nem omnium, & nō esset dolus, quod vellent si-
 ne causa protrahere cum iniuria aliorum. Præ-
 terea dico in maleficorum crimine, hæredes non
 solum de iure canonico, & in conscientia teneri,
 sed etiam quandoque de iure ciuili, ad restitutio-
 nem damnorum Reipub. illatorum, quando vi-
 delicet ex damno illato resultat commodum
 eis, vt est textus clarissimus, & DD. consentiunt.
C. Ex delicto defunctor. l. 1. Vbi sic definitur. Post
 litis contestationem actiones ex delicto defuncti
 transeunt ad hæredes, & tenentur in solidum. A-
 lioquin in quantum ad eos peruenit, conueniri
 iuris absolutissimi est, ne alieno scelere ditentur.
 Hac ratione dico etiā de iure Ciuili quosdā Dar-
 danarios, qui aliquando sectæ maleficorum ad-
 herent, vt hoc infœlicissimo tempore experi-
 mur, obligatos esse ad restitutionē magnæ partis

suæ substantiæ relictæ, quam hæredes eis succe-
 dentes acquirunt, & sic obligantur etiã ad restitu-
 tionē non solum iure canonico, sed etiam civili,
iuxta L. d. Sunt autem tales hi, qui congregationi
 maleficorum adsunt in cursu & conuentu, &
 proponunt tractatum & consilium de perditione
 frumentorum, & nascentium terræ: vt pro do-
 lor, non raro fieri plurimis confessionibus disci-
 mus, aliosque inducunt ad consentiendum,
 quamuis DEO disponente, rixas miscendo
 aliquando re non confecta discedant. Dardanari-
 orum autem intentio in tali consilio est, quando
 agitur de destructione frumentorum, vt quoni-
 am ex eorum improba negociatione, horrea sibi
 frumento abundant, & cellaria vino plena sunt,
 fiat penuria in Repub. quæ cum annorum sterili-
 tate, & nascentium destructione inducta est: Ipsi
 sua horrea & cellaria aperiunt, vendunt maxi-
 mo, quo possunt, & quali volunt pretio, & pau-
 cis annis, præter iustum rerum cursum suas for-
 tunas augent, & citius quàm humana & mo-
 ralis prudentia dictet, magnas diuitias acquirunt.
 Voco autem Dardanarios hoc loco cum Vlpia-
 no & DD. in l. Annonam ff. de extraordin. criminib. qui
 annonam mercesque coemptas & collectas tantisper
 supprimunt, dum cariuseas vendendi occasio se
 offerat, tunc vendunt pretio quàm maximo pos-
 sunt. Ab his non longè absunt ex eadem l. Locupletiores,
 qui suos fructus æquis pretijs vendere no-
 lunt, minus vberes prouentus expectant, ab vtriusque
 que annona oneratur, & eorum exercitium aua-
 ritia efficit, ex d. lege. Dardanarij autem dicti
 sunt à Dardana Mago contaminatissimo &
 pessimo, à quo etiam magicæ artes vocantur
 Dardaniæ

Dardaniæ à Columella. At si nulla valet medicina repellere pestem, Dardaniæ veniant artes: Huius magi, & eius scriptorum meminit Plinius *lib. 30. histor. natural. c. 1.* Dardanarios autem eos videntur vocare leges, qui ita supprimunt annonam coëmptam, quia arte magica Dæmoni coniuncti per pacta, ab eodem, qui ob subtilitatem suæ naturæ melius, quàm vllus Astronomus, potest cognoscere constitutionem caussarum naturalium, & rerum copiam vel inopiam, quasi cognitionem sterilitatis hauriant, vt sic in tempore congregent & coëmant, vt deinde carius vendant & pauperum inopia ditentur. Damnant horû mercimoniam & negociationem leges in d. l. *Annonam. & ff. de poenis. in l. In Dardanarios, & alias ll. ad hunc finem allegat Bonifacius Vitallinus in tract. maleficorum, in Rubrica. Ad l. Iuliam de Annona.* Sunt autem Dardanarij puniendi poena arbitraria, pro rei qualitate, exercitij frequentia, & damni quantitate, vt tradit Menochius de arbitrar. *Iudic. qq. casu 384.* Quod autem Dæmon tanquam perspicacissimus Astronomus, possit præuidere rerum fertilitatē: aut terræ sterilitatem, & suos clientulos admonere, confirmat illud lepidum de Talete Milesio Philosopho, relatum à Diogene Laertio in eius vita, & ab Aristotele *lib. 1. Polyt. cap. 7.* Cùm enim dicto philosopho obijceretur philosophiæ studiū, quasi inutile & infructuosum, prospexisse illum ferunt per Astrologiam, oliuarum sterilitatem futuram. Cùmq; coegisset parum pecuniæ, hyeme adhuc vigente, oleum in Mileto & Chio emit pro paruo admodum pretio, vtpote nemine plus offerente, & arras dedit. Anno sequenti, multis subito quærentibus oleum ipse ven-

didit, quanti volui, cum alij non haberent, ac magnam vim pecuniarum lucratus est, quam amicis ostendit, significans per facile esse Philosophis ditari, si vellent, sed hoc non esse illis curæ. Sunt enim aliqui Dardanarij ita avaritia excæcati, vt sordidi lucri odorem more scarabæorum in rebus vilissimis & sordidissimis sectentur, & quærant. Nunc vt ad propositum reuertar, quando Dardanarij sectam maleficorum sequuntur, & sunt principales in conuentibus, quando tractatur de fructuum perditione, vt ipsi lucrum consequantur, & Respublica damnum patiatur, si eorum confessione, & experientia constat effectum subsecutum: secundum legem naturalem, diuinam, & canonicam tenentur ad restitutionem damnorum, quæ obligatio etiam transit ad heredes, si aliqui ad eos peruenit. Quod etiã locum habet in hoc casu de iure ciuili ex *d. l. 1. C. ex delicto defunctorum*: ob rationem legis *Ne alieno scelere ditentur*. Et magis corroboratur: turpia lucra ab hæredibus sunt extorquenda. *ff. de calum. l. In heredem. ff. de dolo. l. In heredem & ff. Quod metus causa. l. videmus*. At quis dubitat huiusmodi bona esse turpia lucra, quæ cum alieno damno, & proprio scelere acquiruntur? Cum autem huiusmodi damna redundent in singula membra Reipublicæ proportionaliter, & sit difficilis modulus restitutionis, restitutio esset facienda, si prudentia dictaret in singulari fieri non posse singulis damnū passis, ad aliquod opus publicum, aut pium, ita vt resultaret commodū etiam ad membra singularia Reipublicæ. Malè ergò faceret Dominus, aut Iudex, si in suū proprium vsum referuaret, quod ex cōmuni damno prouenit, & singulis

gulis membris esset distribuendum, pro compensatione & proportionem damnorum. His omnibus addo id, quod Nauarrus loc. cit. tradit: Quod si pars laesa vellet, ut delinquēs per poenam corporalem non solum Reipub. sed etiam sibi satisficeret, cessaret obligatio restitutionis, argum. 1. ff. Qui satis dare coguntur. & l. Si rem §. Omnis. ff. de signor. act.

4. Prælud. *Crimina maleficij, sortilegiorum, De foro cō-*
Magia & similia sunt communis fori. petenti ma.

V Tradunt Panorm. in cap. 1. de sortilegijs & alij leficorū & Doct. Alphons. Castren. lib. 1. de iusta haret. sagarum. pun. cap. 16. prope finem. Iul. Clar. li. 5. §. hæresis. pers. Successiue quero. Qua parte enim maleficia spectant ad hæresim, vel sapiunt hæresim, cognitio ad Ecclesiasticum iudicem spectare potest, ut patet ex l. 6. de haret. c. in fidei fauorem, & cap. Accusatus §. sanè. & ex praxi Ecclesiæ, & Bulla Innocentij VIII. præfixa Malleo malefic. Quatenus verò admiscentur homicidia, cædes animalium, tractatus contra bonum Reipublicæ, damnaq; contra iustitiam & communem pacem, immittere se possunt ad inquirendum & puniendum iudices seculares. Et ita nunc consuetudo serè ubiq; obtinuit. In aliquibus tamen locis inquiruntur ab Ecclesiasticis, & post cognitionem traduntur brachio seculari sicut in crimine hæreseos fieri consuevit. Quando autem sortilegia, diuinationes, maleficiaq; sapiant hæresim manifestam, vel spectent ad hæresim, legendi sunt Panorm. loco cit. num. 4. Petrus Ancharan. in eod. Tit. c. Ex tu. rum. num. 6. Paulus Grillan. lib. 2. de Sortilegijs latissime q. 10. num. 5. 10. & 18. Francisc. Squillacens. in tractatu de fide Catholic. à c. 8. qui habetur in 3. vol. Oceani iuris

fol. 111 Oldradus de ponte, *consil. 210. num. 2. incipiente, Regulari habet traditio*. Philippus Francus in l. 6. cap. *Accusatus. §. sanè. de heret. Geminian. & alii ibidem*. Ex horum Doctorum opinione & sententia certum est, quod manifestam sapiant hæresin, abrenunciare Deo, sacrificia offerre diabolo, eundem adorare, obedientiam eidem præstare, expressa pacta cum eo inire, &c. Peius enim est, ut docet Grilland. *loc. citat. nu. 18. adorare diabolum, quam esse hæreticum*. Sic etiam committitur hæresis in abusu sacramenti Eucharistiæ, iuxta *Gloss. in d. §. sanè*. Quare euidentissimū est, communiter ea, quæ nostri malefici operantur, manifestā sapere hæresim, & comprehendī sub d. c. *Accusatus. §. sanè*. Dicit aliquis, cū hoc crimen ad hæresin referatur, ut cōstat ex dictis, & etiam pro pœna eius, ut patet ex l. 3. *C. de malefic. & mathem.* Confiscatio bonorum sit statuta: quomodo bona nō confiscantur? Respondet Iulius Clarus & tradit *loco citato*: hanc pœnam de consuetudine non seruari, & sic in iudicio praxim esse. Possumus not dicere sic in hoc crimine, sicut in alijs multis, abrogatam esse iustissimè Constitutionibus Imperialibus Caroli V. confiscationem bonorum, ut est videre in *artic. penult.* Sed sicut in omnes constitutiones etiam iustissimè, ad obuiandū fraudibus & iniustitiæ, inuectas, humana avaritia dolos inducit: sic etiam in executionem caussarum criminalium. Quidam enim iudices cū ex confiscatione bonorum nihil habere possint, sub alijs coloribus vel expensarum vel vacantiarum aut laborum in rei veritate, quod abominandum est, & contra iustitiam & quantitatem ita confiscant Reorum bona, ut pupilli & viduæ non raro

raro ad summam necessitatem redigantur. Quare cum honore, rebus temporalibus, omnique consolatione priuentur, noua præbetur diabolo ad tentandum occasio. Quibus autem tales Iudices comparentur, qui pro executionibus sic sub cæco titulo pauperes emungunt, quamque iustè faciant, videat, qui voluerit in Constitutionibus Criminalibus Caroli Quinti, in articulo 205.

Vlt. Præludium. *De causis dispositionis ad crimen maleficorum.* Generalis causa dispositiua in

Priusquam hæ causæ in specie attingantur, præsupponendum, Dæmones esse infensissimos humani generis hostes, & quicquid Dæmoni- bus, odium Dei & ho- minum. moliantur quocunq; colore vel arte, dirigere in perniciem hominum. Huius autem odij principales duæ sunt causæ. Vna, odium Dei, cuius acerrimi sunt inimici, utpote à summa felicitate, peccatis exigentibus, detrusi in perpetuam miseriam. Cum verò diuinæ Maiestati nihil nocu- menti inferre possint, hominem ad similitudinem Dei creatum crudeli odio insectantur; non secus, ut Basilius ait, ac pantheræ, quæ cum immani odio in homines à natura incensæ sint, in hominum simulachra furibundè irruunt, nec aliter eorum effigiem, quàm homines ipsos, dilacerant. De hoc odio Ioan. in Apocal. *Va terra & mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam.* Altera causa est, quia cognoscunt homines assumendos ad coelestem beatitudinem, quam ipsi perdiderunt, invident hominibus tantum bonum: quare omni modo eos impedire conantur, ne illud consequantur.

Tandem cū eius sint naturæ dæmones, vt nunquam dormiant aut dormitent, semper discunt quærentes quem deuorent, cautè perlustrando complexionēs, naturas, affectus, curas, consuetudinesque vniuscuiusque vt singulorum complexionibus, affectionibus & moribus, opportunas & affines tentationes accommodent, more peritissimi & experitissimi medici, qui antequam remedia adhibeat, pulsū infirmi tangit, membra contrectat, lateribus manus admouet, linguam inspicit, oculorum colorem attendit, omniaq; alia aut sanitatis, aut morbi indicia perscrutatur, vt cognita infirmi complexionē, aut morbi natura, conuenientes medicinas præbeat. Sic Diabolus lætis luxuriæ; cupidis auaritiæ; tristibus iracundiæ vel inuidiæ, ambitiosis inanis gloriæ; curiosis perniciosæ scientiæ faces admouere consuevit. Sic attestatur Gregor. super *Iob. 38. cap.* in illa verba: *Diuiditur æstus super terram.* Prius enim, ait, complexionem vniuscuiusque antiquus aduersarius perspicit, & tunc tentationis laqueos apponit. Alius namque lætis, alius timidis moribus, alius elatis existit. Quod ergo occultus aduersarius facillè capiat, vicinas conspersionibus deceptiones parat. Quia enim latitiæ voluptas iuxta est, lætis moribus luxuriā proponit. Et quia tristitia in iram facillè labitur, tristibus poculum discordiæ porrigit: Quia timidi supplicia formidant, pauentibus terrorem intentat. Et quia elatos extolli laudibus conspiciit, eos ad quæque voluerit, blandis fauoribus trahit. Singulis ergo hominibus, vitijs conuenientibus insidiatur: Et S. August. *lib. 21. de Ciuitat. Dei, cap. 6.* his breuibus verbis. Maxime autem possident (loqui-

(loquitur de Dæmonibus) corda mortalium, quæ potissimum possessione gloriantur, cum se transfigurant in angelos lucis. Illustrat hoc diaboli studium apparitio illa, de qua in vitis patrum, unde eam narrat Marcus Marulus lib. 5. de ratione bene beateque viuendi, cap. 7. Apparuit B. Machario in specie medici malignus, multas habens vitreas ampullas circum se pendentes: & interrogatus quò pergeret, quidquæ sibi vascula illa vellent: Ad proximum monasterium iter se habere, respondit, ut fratribus singulis offerret potiones pro eorum appetitu, quas si laurirent, sibi obnoxios redderet. Non multò post, Macharius inde reuertentem conspiciens, quid egisset, quæsiuit. Cui ille respondit, vnum tantum, nomine Theodosium, ampullæ veneno delinitum. Macharius statim monasterium adiens, veritatem rei inuenit, & effecit ut frater totum, quod venenum imbiberat, medico tam infauito propinante, medicina saluari sumpta à sancto viro euomeret, seque emendaret. Nunc de causis particularibus, quarum.

1. Causa sit, ut à summa incipiamus. Ignorantia in ministris Ecclesiæ, qui salutem hominum promouere debent.

Particularis in causa dispositiua est cleri in-

Atque hanc indicat Oseas, dicens: Quia non scitis. *Ose. 4.*
 est scientia Dei in terra, ideo maledictio, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt: Vbi certè Propheta loquitur de ignorantia Sacerdotum, nam statim subiungit: Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. Quod & Christus in Euangelio innuit, Matth. 6. Si lumen, quod in te est, tenebra sunt, ipsa tenebra

bra quanta erunt? Atq; vt hæc causa intelligatur, sciendum, vt possimus stare, secundum Apostolicam doctrinam. Ephes. 6. & rei veritatem, aduersus insidias diaboli, spiritualia nobis necessaria sunt arma. Quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in caelestibus.

Cum igitur hostes, cum quibus nobis assidua pugna est, sint spirituales, corporalibus armis laedi non possunt: spiritualia ergo arma comparanda. Quod idem Apostolus cum prosequitur, significat. Propterea, inquit, accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare: stete ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induti loriceam iustitie, & calceati pedes in preparationem Euangelij pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei: hæc Paulus. Ex his patet, gladio verbi Dei & S. Scripturæ in hac militia spirituales hostem esse feriendum. Verbum enim Dei detegit fallaciam & mendacia, quibus mortales fallere, in suos laqueos perducere, in falsam spem, perniciosam incredulitatem siue superstitionem, tristitiam aut desolationem, aliasq; eius generis affectiones pertrahere solet. Cum itaq; hæc armatura ex sacris literis, doctoribus atq; mysterijs nostræ fidei petenda sit, ignota est indoctis & ignaris Ecclesie ministris. Quomodo enim præstantiam mysteriorum fidei, virtutum præclaros effectus, sacramentorum efficaciam, ac sacramentorum salutem

tarem vsum, quæ omnia sunt arma contra aëreas potestates, rudi & simplici populo explicabit, proponetq; rudis in scientia sacrarum literarum? Atq; sic contingit, cū ignoti nulla cupido, nec appetitus noster nisi in bonum ab intellectu cognitum feratur, quod simplex populus nullum ex spiritualibus rebus percipiat fructum, nec earum vſu salutifero delectetur: & sic margaritæ sparguntur ante porcos.

Ad hæc sicuti exercitatissimi ducis in militia est, explorata habere hostium consilia, eorum nouisse fortitudinem, copias, & stratagemata, vt suis possit præuidere de securitate, & inimicis pro opportunitate occurrere, aut insidias declinare: sic spiritualis Imperatoris munus est, spiritualium inimicorum callere insidias, potentiam, crudelitatem, & in pugnando peritiâ, vt suos opportunis armis, & ad pugnam aptis instruat, ne cum vitæ periculo se tradere, aut desperatione de victoria concepta, turpi fuga sibi consulere cogantur. At hæc scientia longè abest ab indoctis sacerdotibus, qui ne quidem à limine salutârunt sacra eloquia, & Sanctorum Patrum monumenta, ex quibus cognitio diaboli fraudes discernendi hauritur. Quis etiam ita à sensu alienus est, qui non animaduertat, ex tenebris ignorantia in sacerdotibus, sequi etiam opera tenebrarū in conuersatione & moribus? Ex quo fonte fluit, vt rudes ex populo, quando temptationibus inimicorum pulsantur aut vincuntur, pudore & timore suffundantur, nec audeant secreta suorum interiorum aperire: vel certè si aperiant, ignorantia efficit, vt congrua remedia & salutis consilia habere nequeant. Atq; hanc ministrorum Ecclesiasticorum

rum ignorantiam astutissimus artifex studiose procurasse videtur, vt eò melius contra simplices triumphet, dum inerimes sunt, & ad certamen inepti. Hoc Dæmonum stratagema diuina historia significat: Philistæi in lib. Regum, callidissimè curarunt, ne esset faber ferrarius in Israel, qui arma fabricaret: quare effectum est, vt cùm Philistæi instructa acie ad pugnandum contra filios Israel procederent, solus Saul & Ionathas eius filius armati inuenti sint. Simili arte instructi spirituales Philistæi nostris temporibus curarunt, vt non sint fabri, id est, legum interpretes & Doctores in populo Dei, qui arma cudant quibus fideles muniti, hostes profligent. Fabri rectè intelliguntur Doctores, vt pulchrè secundum mysticum sensum tradit Pagninus in *Isagoge ad mysticos S. Scriptura sensus*, lib. 3. cap. 1. Ex his causis sequitur, vt in scientia & moribus in pluribus locis, sicut populus est, sic & sacerdos, vt Propheta prosequitur.

2. Causa
magistratus
negligentia.

2. Causa. Somnus in magistratu diutur-

DVM Magistratus dormit in vtramq; aurem, & oculis clausis pertransit maleficia, tanquam somnia nihili reputans, sed negligens, inimicus homo superseminat zizania, & regnum suum dilatat. Officium enim Præsidium tam ex lege diuina, quam humana est, inquirere scelera & maleficia, vt Respublica purgetur à malefactoribus, ex L. *Congruit ff. de offic. præsid.* & gladium magistratus portat in vindictam malorum, laudem verò bonorum. Quem finem si non attendit, sine causa gladium portat, & seuerissimum diuinæ maiestatis in se concitat.

furo-

Rom. 13.

furorem, cū numerus impiorum crescat, bonorum verò societas diminuat, scandalum patitur, atq; peruertatur, præsertim cū maleficorum secta cum diabolo in hominum subuersione conspiret, & sicut annul⁹ annulum, ita malefica sociam trahit, vt ex ipsarum relatione & factis discimus. Hinc videmus aliquando integram familiam infectam, & quod horrendum dictu, matres quandoq; Dæmoni consecrare infantes necdum natos. Ex puniendi tarditate, & dissimulatione quomodo Deus maximè in hoc crimine offendatur, ex sacris literis clarissimè, si oculos aperiamus, perspicimus. Sic enim, cū fornicatus esset populus cum filiabus Moab, & adorasset Deos earum, & Principes punire dissimulassent, furore concitatus Deus dicebat ad Moysen: *Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, vt auertatur furor meus ab Israel, & occidat vnusquisq; proximos suos.* Quibus auditis Phinees zelo diuino correptus, ultione sumpta Dominum placauit, & cessauit plaga à filiis Israel, cum periissent viginti quatuor millia hominum: quanto quæso, furore Domin⁹ concitatur? quantis plagis afficiemur? (quamuis etiam maximas, vtpote sterilitatis, depopulationis agrorum, famis pestilentie, & plurimorū periculorū pœnas oculis nostris cernamus) quod Magistratus dissimulet multis in locis fornicari multos cum diabolo, eiq; sacrificia offerre: Deum verum contemni, & nefandis sceleribus irritari, aliaque plurima flagitia, quæ nemo cogitatione comprehendere, nisi à Dæmone instructus sit, potest committi.

Ad hæc, si Dominus præcipit Iudici, vt falsum Prophetam & somniatorem seducentem popu-

Num. 25.

Deut. 13

populum post Deos alienos, sine mora interficiat, & filios Belial cum affeclis suis gladio & ignibus persequatur, & sollicitè inquirat, ad euerendum furorem suum: Quomodo ira non commouetur Deus, quod multi iudices somniores nostros, Magos & maleficos, filios non solum Belial, sed etiam socios Beelzebub, Beemoth, Astaroth, aliorumq; monstrorum, multos non solum ex vrbibus, sed omnibus locis seducentes ad dæmones, & eorum miseram seruitutem, somnolentia oppressi definant inquirere? Atque cū verba Deuteronomij maximam vim & Emphasim ad præsentem materiam quasi diuino nutu accommodata habeant, placet ea subiungere. Si audieris, inquit, in vna vrbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad inhabitandum, dicentes aliquos. Egressi sunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores vrbis sue, atque dixerunt: Eamus & seruiamus Dijs alienis, quos ignoratis, quare solliciti, & diligenter rei veritate perspecta, si inueneris certum esse, quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam, statim percuties habitatores vrbis illius in ore gladij, & delebis eam, omniaq; qua in illa sunt, vsq; ad pecora, &c. Congregabis in medio platearum, & cum ipsa ciuitate succendes. &c. Et non adhærebit de illo anathemate quicquam in manu tua, vt auertatur Dominus ab ira furoris sui, & misereatur tui, multiplicetque te, sicut iurauit patribus tuis. Hæc summi legislatoris verba iudices attentè considerent. Audiunt, & experientia cognoscunt, filios Belial & aliorum Dæmoniorum frequentissimè egredi de medio populi, & auertere multos habitatores, atq; inducere ad sacrificandum Dæmonibus, & in conuentibus alia abominanda perpetrare, & inueniunt certum

um esse, quod dicitur, & tamen non sollicitè sed negligenter inquirunt: nec statim, sed tardè ad executionem iustitiæ procedant, & ex contextu notandum, ad auertendum furorem Domini necessarium esse, ita tales extinguere & delere, vt ne reliquæ quidem maneant: tunc Dominus miserebitur, & multiplicabit bona.

3. Causa est. *Infidelitas.*

QUæ innuitur in cap. Epist. 26. q. 5. Quando enim mentem, inquit, per infidelitatem sibi subiugauerit, per multa deuia deducit. Fides enim est scutū, quo mediante homo Christianus potest omnia tela nequissimi ignea repellere: hanc infidelitas, & falsa credulitas labefactant, & dæmonibus portum tentandi aperiunt. Ad infidelitatem reducere possumus superstitionem, quæ infidelitatis quædam protestatio est, per cultum exteriorē: sicuti religio, qua Deo debitum cultum impendimus, fidei veræ signum est. Quare rectissimè S. Bonaventura docet, quod sicut in fide intellectus captiuatur: sic in superstitione errore inflatur & eleuatur. Nec mirum videatur, quod superstitio præludium & quædam dispositio ad maleficia sit, cum nulla sit superstitionis species, quæ non procedat ex quadam pestifera & dolosa societate cum Dæmone. Qui autem tam infelicē societatem contrahit, quomodo non decipietur? Callidissimus est Dæmon, non procedit ab extremo ad extremum, sed à minimis incipit, & paulatim ad maxima perducit. Sic per superstitionem in primis mentem eò impellit, vt sibi fides habeatur, & veræ fidei fundamentum infirmius reddatur. Atq; cum materia

I

super-

superstitionum affinis sit maleficio, aliquid latius de superstitionibus adijciendum.

*De supersti-
tione, quid
sit, quorū
species.*

Superstitio est peccatum contra primum præceptum Decalogi, quo præcipitur religio quæ homines ordinat ad colendum & honorandum Deum debito modo, tanquam primum supremumque principium creationis & gubernationis: Superstitio autem inducit homines ad reddendum Deo cultum perniciosum, vel superfluum, vel ipsi creaturæ, tacite vel expresse. Quatuor sunt superstitionis species, quas ponit S. Augustin. lib. 2. de doctrin. Christ. cap. 20. & explicat S. Thomas 2. 2. q. 92. art. 2. Idololatria, Diuination, Indebitus Dei cultus, & vana obseruatia. Idololatria est, quando alteri quàm Deo, diuinus cultus exhibetur, & est grauissimum peccatum, vt patet passim ex libris veteris testamenti. Hanc malefici & sagæ exercent, quando dæmonem adorant, vel ei sacrificium offerunt, aut homagium præstant. Ex dicta definitione elicitur non esse idololatriam, sanctis cum Christo regnantibus honorem debitum impendere, quia ipsis inferior cultus, & non diuinus exhibetur.

Diuination.

Diuination, est rerum occultarum, vel futurarum, quæ via humana sciri non possunt, per virtutem Dæmonis, eiusq; auxilium, cognitio, vel prænuntiatio. Ad hanc speciem pertinent præstigium, Somniorum obseruatio, Necromantia, Geomantia, Hydromantia, Aëromantia, Astronomia illicita, Augurium, Omen, Chiromantia, Spatulantia, Sortilegium. &c. de quibus videndi sunt Isidorus li. 8. Etymolog. cap. 9. & S. Thomas 2. 2. q. 95. artic. 3.

Indebitus

Indebitus Dei cultus est, quando homo colit Deum modo indebito, & est duplex. Falsus, ut si quis nunc Deo offerret sacrificia veteris legis, vel in diuinis vteretur caeremonijs infidelium: & superfluous, qui perficitur caeremonijs, quæ neque ad Dei gloriam, neque ad hoc ut mens Deo subijciatur, aut carnalis concupiscentia refrenetur, secundum Dei & Ecclesiæ institutionem approbatam, ordinantur.

Vana obseruantia est, in qua semper tacitè inuocatur Dæmon, quando videlicet causæ vel media assumuntur ad effectus producendos. qui nec virtute diuina, nec naturali, aut Ecclesiastica institutione habent ordinem ad tales effectus. Ad hanc spectant ars notoria, obseruantia sanitatum, Incantatio, obseruantia futurorum effectuum, &c.

Cùm superstitiones sint laqueus & insidiæ antiqui hostis, quibus genus humanum decipere nititur, ut refertur 26. q. vltima cap. *Admoneat*: placet exemplo S. Augustini li. 2. de doctr. Christ. cap. 20. qui sui temporis multas enumerat, nostri etiam aliquas oculis subijcere, ut boni cognoscant & euitent: mali verò videant, quibus vinculis ligentur, & fraudibus decipi- *Exempla superstitionū.*
antur. Hi sequentes omnes sunt superstitiosi, nec solum exercentes, sed etiam fidem habentes. Nam similes illis fiunt, qui faciunt, & omnes qui confidunt in eis.

1. *Qui dæmones adorant*, sacrificium eis offerunt, honorem impendunt, expressè, vel tacitè inuocant: consilium, auxilium, aut fauorem ab eis quærunt.

2. *Qui futura prædicere volunt*, vel magos accedunt,

cedunt, aut Ariolos, aut incantatores, vt occulta cognoscant, vel secreta reuelent, vel consilium præstent.

3. *Qui* aliquam virtutem somnijs tribuunt, vt quia somnium habuerunt tale vel tale, felicitatis aut infortunij quippiam euenturum, credunt.

4. *Qui* per inspectionem membrorum, aut partium animalium, futura prædicunt, aut de rebus futuris, ex euentu præcedentium, pronuntiant.

5 *Qui* accedunt ad vagabundos illos, quos Galili Aegyptios, Itali Cingaros, Germani gentiles appellant, vt ex figuris manuum, faciei constitutione, vel corporis statura fortunam faustam, vel infaustam annuncient.

6 *Qui* obseruant dies aliquos certos Conuersionis Pauli, Vincentij, Urbani, Martyrum, vel aliorum, in quibus si pluat, vel cælum serenum fuerit, serenitatem, fertilitatem, sterilitatem, vini copiam, vel inopiam, vel per spacium aliquot dierum continuam pluuiam prædicunt. Qua de causa superstitiosi sunt versus illi, de festo Conuersionis S. Pauli.

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni,

Si nix, aut pluuiæ designat tempora cara:

Si fuerint venti, designat prælia genti:

Si fuerint nebulae, pereunt animalia quæq.

7 *Qui* colligunt herbas in die S. Ioannis Baptistæ, ad singulares quosdam effectus, credentes tales esse maioris virtutis: vel inserunt arbore ipso annunciationis Mariæ, existimantes hoc melius: Aut in festo S. Stephani, ex eadem causa di-

m
fi
8
en
tis
na
tan
ran
lis
9
ptu
loru
um
re ex
cta,
fint
fime
cun
gnat
met
por
ius ip
tis al
virtu
Cyre
fectio
9
faust
diffe
nistr
post
um.
obse
lecto

minuunt sanguinem equorum : & de similibus simile est iudicium.

8 *Qui* oblationes faciunt sanctis ex bonis Eleemosyna petitis, credentes eas maioris esse virtutis ad consequendū effectum : aut crucem S. Bernardi emptam ex Eleemosynis, sanctiorem putant : aut offerunt in honorem sanctorum cæram, vel aliam rem coniunctam crinibus animalis ægrotantis.

9 *Pium* autem est, & ab vniuersali Ecclesia receptum, in templis post impetratam sanitatem oculorum, aut pedum, aut manuum, aut animalium, aliarumque rerum simulachra suspendere ex auro, argento, cera vel alia materia confecta, ad laudem & gloriam Dei & sanctorum, vt sint adeptæ sanitatis manifesta indicia. Gratissimè namq; accipit Dominus eorum qualiacunque sunt dona, nec exigua, nec vilia dignatur : quippe qui ea pro ferentis facultate meretur. Hæc itaque omnium spectaculo exporrecta, testantur morborum depulsionem, cuius ipsa certissima signa sunt à sanitatem consecutis allata. Hæc, sepulcorum ibi martyrum quæ sit virtus, ostendunt, vt optimè tradit Theodoretus Cyrensis Episcopus, *lib. 8. de curatione Græcarum affectionum.*

9 *Qui* obseruant quosdam dies faustos, aut infastos ad ingrediendum iter : aut constituunt differentiam, an quis manè surgens dextro vel sinistro pede inprimis terram tangat, aut quem postponat aut anteponat, egrediendo limen ædium. Ad hunc ordinem referre possum⁹ eos, qui obseruant modum capiendi Sagas, vt eas vel in lecto capiant, vel eleuent in altum, ne terram cal-

cent, quicquid quidam doceant: cūm, vbi eadem ratio militat, idem ibi ius statuendum sit.

10. *Qui* vel quæ submergunt imagines in aqua pro pluuia habenda, vel faciunt quasdam ligaturas, & diabolicas caremonias, ne lac integro anno vaccis subtrahatur opera maleficarum: aut certis diebus summo diluculo scopis olera tangunt, ne erucæ, ciniphes, vel alia imperfecta animalia oleribus & herbis nocumenta inferant.

11. *Qui* cūm herbas colligunt medicinales, & eas vulneribus adhibent, fiduciam ponunt in modo ligaturæ, vel numero partium, vt numerus par vel impar sit: vel in herbis colligendis obseruant, vt ante solis ortum id fiat, vel certo die; vt die veneris, aut solis, vel tacendo colligant, &c. Quod autem medicus herbas colligat potius in Maio vel Aprili, quàm in Augusto, aut hyeme, id non superstitionis sed medicinæ est: quia tam ratio naturalis, quam medicina dicitur, quibusdam anni temporibus, virtutem in herbis esse potentio rem ad naturales effectus.

12. *Qui* certam fiduciam constituunt in quibusdam nominibus scriptis, vel verbis etiam sacris, aut characteribus, vt non vulnerentur, mutilentur, aut occidantur: aut qui (quod horrendum dictu est) in die parasceues sancto adeunt crucem aliquam in biuio, vel triuio, & bombardam post terga in crucem emittunt, vt deinde quemcunq; velint scopum attingant: aut in nocte S. Ioannis certas quasdam herbas diabolicis caremonijs colligunt, quibus ad detestabiles effectus vtantur.

13. *Qui* metiuntur cingulum ægrotantis, vt cognosca-

gnoscat, quis sanctus sit honorandus, ad consequendam sanitatē, certis adhibitis ritibus : aut bipenni stramē diuidunt, ad curandū tumores manuum & digitorum, aut ad sanandos certos morbos animalium, impellunt gregem in ignem ex singularibus lignis instructum, vel per circulum ducunt, & tunc animal, quod primum fortē fortuna sortitur locum in transeundo, offerunt in honorem sanctorum. His accedunt, qui pro quibusdam capitis doloribus & similibus morbis curandis, ad porcorum lintrem, in nomine, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, collum applicant.

14. *Quicumque* credunt maiorem virtutem inesse aquæ benedictæ Dominicis sequentibus quatuor tempora, quàm alijs, ad speciales quosdam effectus : aut nolunt die Veneris ungues præcindere, aut Sabbato filare, & interim ab alijs seruilibus non abstinere.

15. *Qui* fidem adhibent probationi ferri candentis, vel aquæ frigidæ in maleficis cognoscendis, de quibus prope finem infra latius : Nec non etiam qui admittunt & fidem tribuunt, quod quidam tortores siue carnifices quosdam potus ad eliciendum confessionem maleficorum adhibent.

16. *Quicumque* cū audiunt picam vociferantem circa ædes alicuius, mortem prædicunt breui imminere : aut quia canem audiunt vluantem, pestem præsagiunt : aut quia obuiam venit lepus, mali aliquid instare ominantur. Similes & alias multas vanas superstitiones & magicas artes solent exercere, qui artem venatoriam sequuntur,

Huiusmodi & similes artes nugatoriæ, vel no-
xix superstitiones ex quadam perstifera societa-
te hominum, quasi pacta infidelis & dolosæ ami-
citix constituta, penitus sunt repudiandæ & fugi-
endæ Christiano, vt decernitur 26. q. 2. cap. *Illud*
ex August. Atq; hoc addiderim, superstitiones tan-
to esse periculosiores, quanto plures res sacre
adhibentur. Quia hoc Diabolus maximè inten-
dit, vt vel sub specie pietatis decipiat: aut res sa-
cras ad humanam salutem ordinatas, in peruer-
sum vsum redigat.

Dicit aliquis: Eueniunt tamen aliquando ef-
fectus in dictis operibus. Quandoque enim
futura prædicunt, aut ægris sanitatem restitunt,
&c. Respond. in cap. Nec mirum 26. q. 5. *ex August.*
hoc fieri permissione Dei, vt ipsi, qui hoc audi-
unt, vel vident, probentur, & appareant, qua fi-
de & deuotione sint erga Deum, an etiam facile
moueantur & sequantur Deos alienos, sicut in
Deuteronomio Moyses ex verbo DEI popu-
lum instruxit, cùm inquit: *Si surrexerit in medio*
tui Propheta, &c. De varijs superstitionibus, ob-
seruationibus dierum, collectionibus herba-
rum, diuinationibus, augurationibus auium &
incantationibus: ex August. 26. q. 7. cap. *Non ob-*
seruetis, dicitur: Qui aut talibus credunt, aut ad
eorum domum euntes, aut suis domibus intro-
ducunt, aut interrogant, sciant se fidem Christia-
nam & Baptismum præuaricasse; & vt paganum
& apostatam, id est, retrò abeuntem, & Dei inimi-
cum iram Dei grauitè in æternum incurrisse;
nisi Ecclesiastica pœnitentia emendatus, De ore
concilietur.

Quoni-

Quoniam his addi possent, iuxta D. August. doctrinam *lib. 2. de doct. Christ. c. 20.* & quotidianam experientiam, multa inanissimarum superstitiorum, nec facile cognoscantur à multis, placuit ex Doctorum sententia regulas subiungere, quibus dignoscatur, an aliquid sit superstitiosum, vel non: quarum sit

Prima. Quoties aliquis effectus rei tribuitur, qui non conuenit ei secundum suam naturam in ditam, si per Ecclesiæ definitionem, sacrâ Scripturam, aut laudabilem consuetudinem non constat fieri à Deo vt accidit in sacramentis & sacramentalibus: Habendum erit tanquam superstitiosum. *Regula dñ. gnosceda superstitio- sa à non su- perstitiosa.*

Secunda. Si effectus naturalis tribuitur alicui rei, quem constat habere ex natura rei, non est superstitio. At si attribuitur aliquibus rebus, vt signis, vocibus, vel characteribus, aut si fides postulatur ad productionem effectus, superstitio iudicanda est.

Tertia. Si res naturales vel artificiales, vt imagines, signa, vel characteres adhibeantur ad productionem supernaturalium effectuum, vel motum liberi arbitrij flectendum, vel diuinandum aut ad efficiendum spirituales effectus tam in nobis quàm alijs, nisi fiat modo in prima regula significato, secundum sacram Scripturam, Ecclesiæ definitionem, aut approbatam consuetudinem: superstitiosum erit tenendum.

Quarta. Quando quis utitur verbis sacris, aut etiam orationibus, alijsq; pijs operibus, in rebus vanis, neq; ad diuinū honorem & cultum pertinentibus; est superstitio, quia callidus serpens, miscet vanis & malis bona & pia, vt simplicibus cautius sub specie pietatis imponat.

Quinta & vltima Regula. Quando quis exercet aliquod opus, ad aliquam abſtinentiam, vel corporis exercitium pertinens, videndum eſt, vt refrenet carnalis concupiſcentiæ motum, modo virtuti congruo, ſecundum Eccleſiæ ritum & moralem doctrinam.

De materia ſuperſtitionum legendi ſunt. S. Auguſtinus *lib. 2. de doct. Chriſt. à cap. 20.* S. Thomas *2. 2. à. q. 92. per aliquot qq.* Ioannes à Turrecremata *ſuper decreto. 26. cauſſa cum textu.* Sylueſter Prieras *in ſumma. verb. Superſtitio. Incantatio & maleficium.* Martinus Arles *in tract. de Superſtitionibus, qui habetur in Oceano iuris, vol. 10.* Martinus Nauarrus *in Manuali Confessar. cap. 11. à num. 12.*

Quarta cauſſa diſpoſitiua ad maleficia eſt Curioſitas, qua his portentis illuditur per Dæmonum fallacias, quando id imprudenter appetit ſcire, quod ei nulla ratione competit inueſtigare ex d. cap. Nec mirum.

HÆC poteſtas immundis ſpiritibus ideo datur, vt peruerſos ſibi aptent, hoc eſt, prauos homines ſeducant, illos ſcilicet, qui ſpernunt veritatem, & credunt mendacio, nec ſanam doctrinam ferunt, ſed ad ſua deſideria coaceruant ſibi magiſtros prurientes auribus, & ad fabulas conuertuntur, onerati peccatis ducuntur varijs deſiderijs, ſemper diſcentes, nunquam ad ſcientiæ veritatem peruenientes, iuxta Pauli ſententiam. Hinc *in d. cap. Nec mirum, miſterio Dæmonis in primis à Chaldæis traditur inuenta magia, eo quod ipſi cæteris eſſent magis curioſi.* Et Auguſtin. *lib. 10. de Ciuitate, cap. 9. incantationes*

tationes & carmina nefariæ curiositati tribuit. Ac clarius *lib. 2. de doct. Christ. cap. 22. & 23.* quod ita incipit. Hinc enim fit, vt occulto quodam iudicio diuino, cupidi malarum rerum homines tradantur illudendi & decipiendi pro meritis voluptatum suarum, illudentibus eos atque decipientibus angelis: quib⁹ ista pars mundi infima secundum pulcherrimū ordinem rerum, diuinæ prouidentiae lege subiecta est. Quibus illusionibus & deceptionibus euenit, vt istis superstitiosis & perniciosis diuinationum generibus multa præterita & futura dicantur, neque aliter accedant, quàm dicuntur, multaq; obseruantibus secundum obseruationes eueniant, quib⁹ implicati, curiosiores fiant, & sese magis magisque inferant multiplicibus laqueis perniciosissimi erroris, &c.

Consentit his pulchre Guilhelmus Parisiensis *in lib. de legibus.* Scito, *inquit*, quia omne genus peccati idololatriam prouexit: Sicut euidenter apparet de curiositate, quæ est libido sciendi non necessaria. Tanta namq; libido sciendi futura, & alia cordium occulta, quorundam hominum inflammavit animos, vt huius scientiam, execrabili animarum suarum commercio, à Dæmonibus mercarentur. Propter quod & ipsi naturæ humanæ inimicissimi Dæmones, sacrilega opera excogitauerunt, eisq; se placari, & induci posse hominibus suggererunt: impetrariq; posse ab ipsis scientiam futurorum & aliorum occultorum. Inde processerunt nefandissima illa opera, quæ etiam vulgò nominatissima sunt: videlicet inspectio speculi, inspectio spatulæ, inspectio vnguis, videlicet
vt fu-

vt futura, & alia occulta inuenirentur, in quibus omnibus Diabolicorum, sacrificiorum impietas partim latet: & partim omnibus manifesta est, si perfectè scripta inueniantur. Ex hac eadem peste curiositatis processit liber maledictus, & execrabilis, qui dicitur liber sacratus. Similiter & alius, qui dicitur (speculum) ab omnibus, in quib' præterita, præsentia & futura videri ipsi auctores eorū Dæmones promiserunt. Sunt & aliæ huius pestis innumeræ, per quas curiositatis initium stragem animarum inæstimabilem fecit: hæc *Guilhelmus*. Atque occasione curiositatis arbitror non raro doctos & magnos ingenio capi à Dæmone. Tentat enim eos curiositate, vt velint cognoscere, videre, & experiri noua, inusitata, & rara. Quare Apostolus admonet Rom. 12. *non plus sapere, quàm oportet*. Curiositati adiungi potest latens in multis cordibus intolerabilis superbia, quæ Domino Deo in summo gradu displicet, & Dæmonibus maiorem in modum placet.

3. *Causa est auaritia.*

5. *Causa est: Insatiabilis amor congregandi diuitias.*

1. *Tim. 6.*

Quam satis superq; S. Paulus indicat, cum ait: *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum cupiditas, quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis. Avaro enim nihil scelestius, qui etiam propriam animam venalem exponit, vt pecunias congreget: Quod Dæmoni optimè constat, atq; sic insatiabili appetitui tentationem congruam obijcit, vt in laqueum eum pertrahat.*

Inueni-

Inueniuntur quidam in avaritia excæcati, & mi-
 feri, quod mammonæ Deo nummorum sacrifi-
 cent, vt diuites efficiantur, quorum meminere
 Ioannes de Friburgo in *summa Confess. lib. 1. tit. 11.*
q. 25. Paulus Grillandus *lib. 2. de Sortilegijs, q. 11. nu.*
25. Auaris & alijs, qui rerum inopia laborant, vt
 supra significatum est, Dæmon quandoque diui-
 tias promittit, sed non præstat. Confessa est etiam
 inter alia puncta Meisenbeins Anna/ cuius supra
 mentionem fecimus, quod si in principio sui ca-
 sus non nimis bonis temporalibus acquirendis
 dedita fuisset, & Mammonæ inseruiuisset, facili-
 ter se cum gratia Dei ad cor redituram fuisse. Re-
 medium contra hoc malum subiungit Aposto-
 lus, cum ait, *Tu autem homo Dei, hac fuge: Sectare verò*
iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, man-
suetudinem.

6. Causa est, *Luxuria, seu carnis vo-* 6. causa
luptas. *Luxuria.*

HÆc multum efficax est ad hominem capi-
 endum & detinendum. Sic Baalam c. 24. &
25. in l. Num. filios Israel mediante fornicati-
 one cum filiabus Moab, induxit ad idololatriam.
 Hoc enim vitium sapientes & insipientes, ignobiles
 & potētes deiicit. Quis enim Salomone sapiērior,
 & Samsone fortior? & tamen vtrumque vicit lu-
 xuria: bene ad hoc propositum facit illud Eccles.
Vinum & mulieres apostat are faciunt etiam sapientes, &
luxuria Salomoni causa fuit colendi Deos alie-
nos vt constat ex lib. 3. Reg. cap. 11. Tobia. 6. Audi me,
& ostendam tibi qui sunt, quibus Dæmonium præualere
poteſt. Hi namque qui coniugium ita suscipiunt, vt Deum
à se & à sua mente excludant, & suæ libidini ita vacens
sicut equus & mulus, quibus nō est intellectus, habet pote-
statem

statem Daemonium super eos. Quomodo hoc peccatum non solum caussa incidendi, sed etiam persequerandi in malo sit, optimè ex sacris literis tradit Guilielmus Peraltus, Episcopus Lugdunens. in summa virtutum & vitiorum, Tomo 2. tract. 3. cap. 3. Atque id Isidorus lib. 2. de summo bono cap. 39. satis etiam attestatur, dum ait. Maximè per carnis luxuriam humanum genus subditur diabolo, quàm per cætera vitia. Dæmones scientes pulchritudinem esse animæ, castitatem, & per hanc hominè angelicis meritis, è quibus illi lapsi sunt, coguari, liuore percussi inuidiæ, iniiciunt per sensus corporis, opus desideriumq; libidinis, quatenus à celestibus deorsum deiectam animam pertrahant, secumque quos vicerint, gloriantes ad tartara ducant. Nouit optimè Dæmon, vehementissimum esse carnis ardorem, & animum, quem occupauerit, non facile liberari. Etenim vt S. Ambros. ait in cap. 4. Luca quasi clauis quibusdam suffigitur anima corporis voluptatibus, & cùm semel adhæserit cupiditatibus demersa terrenis, difficile in altum potest, vnde descendit, sine Dei fauore reuolare. Actuum enim suorum vincla laqueis, & deliciarum secularium illecebris obnoxia iam tenetur. hæc Ambrosius.

7. causa,
maledicendi
rabies.

7. *Execratio, vel maledicendi siue imprecandi rabies.*

QUod quidem peccatum multis vsitatissimum est, vt minima occasione & aduersitate oblata, se suosque Dæmonibus & diris omnibus deuoueant; & tunc aliquando iusto Dei iudicio malum euenit, quod imprecatur.

tur. Quare Prouerb. 8. dicitur: *sicut auis ad alta transuolans, & passer quolibet vadens; sic maledictum frustra prolatum in quempiam superueniet: & in Psa. 108. Dilexit maledictionē, & veniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.* Hinc compertum est experientia, diabolum sumpsisse quandoque hanc occasionem perducendi ad maleficium.

8. *Quæ frequentissimè in muliebri sexulo cum habet, est desolatio, siue nimia tristitia, aut pusillanimitas in aduersis.*

8. *Causa, Nimia tristitia & ira.*

DVm enim fœminæ in aduersitates, calamitates, aut perturbationes incidunt, animum abijciunt, maximè quando non est qui consoletur, aut consilio iuuet. Hanc opportunitatem Dæmon perscrutatur, atq; sub fictæ personæ forma, auxilium, consilium, & patrocinium promittit, cum maximâ deceptione. Huic adiungere possumus immoderatam iram qua multi se vindicare de alijs per fas & nefas cupiunt: quod quando propter fragilitatem non possunt, malignus se offert, & inspirat vindictę modos. Sed nunc cum contingat inter alias vnâ esse causam præcipuam perseuerantiæ in tam graui atq; intolerabili Dæmonis iugo, de hac paulo latius aliquid dicendum pro remedio contra hoc durū vinculū.

9. *Causa perseuerantiæ in tanto scelere, est Error quem Diabolus opinioni hominum, quos capit, imprimit, ut sibi persuadeant, fieri haud posse, ut ad sanum conuertantur*

LEgimus in lib. Iudicum, quod Philistæi Samsonem fortissimum captum quam primum oculis

oculis priuauerunt, priuatum ad pristinum ablegauerunt, & molere fecerunt, omnibusque ludibrijs & illusionibus affecerunt. Hos Philistæos maligni spiritus sequuntur; quamprimùm hominem Christianum arte sua quacunque occasione aut specie deceperunt, oculos intelligentiæ effodiunt atque persuadent impossibilem esse reditum ad Deum, cuius fidem abnegauit; sicq; hominem oculis captum alligant ad pistrinum, id est, suam grauem & intolerabilem seruitutem, atq; si molere, id est, suis imperijs in omnibus satisfacere nolit, verberibus, minis & terroribus cogunt, atque ludibrijs afficiunt. Atq; vt melius ligatum Dæmon teneat, imperat sub maxima poena, vt infelix homo omnia sua peruersa consilia, & sceleratissimas suggestiones in secreto teneat, nec ulli mortalium extra suam societatem reuelet.

Astutissimus inimicus imitatur in hoc negotio mores callidissimi alicuius amatoris, qui honestam aliquam bonorū parentum filiā, aut honesti viri vxorē intendit seducere. Is omni cura industriaq; laborat, vt sua verba, facta & consilia nō deueniant in notitiam, nihilq; magis timet, quam ne puella parentibus ea patefaciat, cognoscens hoc pacto parentū prouidentia suos conatus frustrandos & irritandos esse. Eodē modo diaboli⁹ in hoc tam occulto, & ab hominū sensibus alieno scelere omni ratione procurat, vt homo quē cepit, fraudulenta sua consilia nemini detegat. Ad quē effectū consequendum minas intentat, timorem incurit, & pudorem obijcit: his nodis anima miseri hominis intricata, se expedire non potest; cū careat bono consilio, & tam Dei, quàm hominum prudentum auxilio destituatur. Ex hoc capite con-

tingit

tingit, paucissimos esse maleficos, aut sagas, qui in confessione sacramentali hoc crimen confitentur, hinc etiam sequitur exiguum esse numerum eorum, qui vel quæ sua sponte conuertantur ad Deum, relicta diabolica societate, antequam ad manus publicæ iustitiæ deueniant. Ex eadem quoque causa oritur, quod nonnullæ fœminæ potius optent & eligant mortem, quàm vitam, timentes ne iterum reducantur ad laboriosum illud molendinum. Contra hunc Diabolicū errorem, & simplicium falsam opinionem veritas statuenda est, quæ tenebras falsitatis & erroris depellat. Veritas autem est, quod homo quicumque etiam à Diabolo deceptus, cum gratia Dei potest per pœnitentiam redire ad gratiam, Diaboli iugum rumpere, & tam fœdam societate relinqueret, etiam quocumque tempore. Hanc veritatem probant clamores Domini ad peccatores. Ezech. 18. projicite à vobis omnes prauaricationes vestras, in quibus prauaricati estis, & facite vobis cor nouum, & spiritum nouum: & quare moriemini? quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini & uiuite. Eccles. 33. Impietas impij non nocebit ei, in quacumque die conuersus fuerit: Hierem. 8. Nunquid qui cadit, non adiciet vt resurgat? & qui auersus est, non reuertetur? Quare ergo auersus est populus iste in Hierusalem auersione contentiosa, & apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti. Et cap. 3. in Eodem Propheta: Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus Esai. 55. Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius, &c. quoniam multus est ad ignoscendum. Eandem

*Remedia
contra de-
spirationis
errorem.*

*Psal. 115.**Psal. 145.*

veritatem probant Scripturæ, quæ attestantur Dominum soluere & rumpere vincula peccatorum, vt David in *Psal. Disrupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Et iterum in alio loco. Dominus soluit compeditos, Dominus illuminat cecos.* Ad idem propositum faciunt, quæ misericordiam & gratiam Dei erga peccatores ostendunt: hæc Concionator facile congregabit contra prædictum errorem. Quicumq; ergo à Diabolo decipitur, aut deceptus est, & sub tam dura seruitute agit, quantamcunq; fidem infideli addixerit, obedientiamq; præstiterit, redeat ad cor, frangat perniciem, pœniteat, inuocet Deum, cœlestis curiæ reginam, desolatorum aduocatam B. Virginem, Angelum custodem, & sanctos: resistat aduersario in fide, & vincet. Tantò autem facilius tam abominabilis status relinquitur, quantò citius deseritur. Optimum consilium est, vt homo quâ primùm se delusum cognoscit, ingemiscat, peccatum confiteatur bono & prudenti Confessario, & fidei nostræ armis fortiter se muniat contra aduersarium, eiusq; insultus forti & constanti animo repellat. Pleriq; enim, qui his laqueis victi tenentur, multis molestijs afficiuntur, si iugum abijcere diabolicum, & fœdera infidelis amicitiae rumpere contendunt. At si constanter se Dæmonum insultibus opponant, indigendo armaturam Dei, & scutum fidei arripiendo, victoriam obtinebunt, neq; tam graues patientur tribulationes. Vt hoc rectius intelligatur, & firmiter animis inhæreat, similitudine discamus, quod Dæmon aduersarius noster naturam & mores habet muliebres, quantum ad imbecillitatem virium, & animi peruicaciâ. Sicut enim fœmina mala cum viro rixas miscens,

cens, si eum conspiciat erecto animo, & constan-
 ti vultu resistere, & verbis verbera obijcere, illico
 animum abijcit, & terga vertit, nec deinceps faci-
 le aliquid simile tentat. Si autem maritum timi-
 dum, metulosum, fugacemq; deprehenderit, in
 extremam surgit audaciam, & virum ferociter
 inuadit. Simili modo hostis noster facere consue-
 uit, si quem reperit timidum & inconstantem in
 tentationib⁹, & animum abijcientem in tantis in-
 sultibus, non est bestia super terram ferocior &
 audacior. Vnde in nostro proposito timidus & tri-
 stis minatur, & non raro intentat verbera, ni-
 morem gerant suo imperio. Sed si incidat in mi-
 tem fortem & imperterritum, hilari vultu repu-
 gnantem, diffidens de victoria fugit, & eum in pa-
 ce relinquit. Hinc optimè ait *S. Greg.* Diabolus cum
 ei fortiter resistitur, debilis est vt formica: cum
 verò suggestio recipitur, fortis est vt leo. Nemo
 ergò in hoc deceptionis genere crudelitatem sæui-
 entis, quam minis & verberibus confirmat, perti-
 mescat, sed confidendo in Dei misericordia & au-
 xilio, viriliter in fide repugnet; sic tandem trium-
 phabit, & Dæmon confusus discedet. Inflammatus
 ad hoc nostros animos, exemplum magni illius
 spiritualis ducis *S. Anthonij*, quem nouitium in e-
 remo sæuissimis excepit verberibus, ita vt semia-
 nimis relictus, ad proximum vicum curandi cau-
 sa deferri debuerit. At *Anthonius* aliquantulum
 conualescens, ad primum locum denuò se contu-
 lit ad seruiendum Deo, paratus ad noua verbera
 pro beneplacito DEI, nec vlla iniuria diaboli
 a proposito deterrebat. Hac animi con-
 stantia virum sanctum munitum nequissimi
 spiritus cum accedere non auderent, varias for-

Psal. 115. veritatem probant Scripturæ, quæ attestantur Dominum soluere & rumpere vincula peccatorum, vt David in *Psal. Disrupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Et iterum in alio loco. Dominus soluit compeditos, Dominus illuminat cecos.*

Psal. 145. Ad idem propositum faciunt, quæ misericordiam & gratiam Dei erga peccatores ostendunt: hæc Concionator facile congregabit contra prædictum errorem. Quicumq; ergo à Diabolo decipitur, aut deceptus est, & sub tam dura seruitute agit, quantamcunq; fidem infideli addixerit, obedientiamq; præstiterit, redeat ad cor, frangat perniciem, pœniteat, inuocet Deum, cœlestis curiæ reginam, desolatorum aduocatam B. Virginem, Angelum custodem, & sanctos: resistat aduersario in fide, & vincet. Tantò autem facilius tam abominabilis status relinquitur, quantò citius deseritur. Optimum consilium est, vt homo quâ primùm se delusum cognoscit, ingemiscat, peccatum confiteatur bono & prudenti Confessario, & fidei nostræ armis fortiter se muniat contra aduersarium, eiusq; insultus forti & constanti animo repellat. Pleriq; enim, qui his laqueis vincti tenentur, multis molestijs afficiuntur, si iugum abijcere diabolicum, & fœdera infidelis amicitiae rumpere contendunt. At si constanter se Dæmonum insultibus opponant, indigendo armaturam Dei, & scutum fidei arripiendo, victoriam obrinebunt, neq; tam graues patientur tribulationes. Vt hoc rectius intelligatur, & firmiter animis inhæreat, similitudine discamus, quod Dæmon aduersarius noster naturam & mores habet muliebres, quantum ad imbecillitatem virium, & animi peruicaciâ. Sicut enim fœmina mala cum viro rixas miscens,

gens, si eum conspiciat erecto animo, & constanti vultu resistere, & verbis verbera obijcere, illico animum abijcit, & terga vertit, nec deinceps facile aliquid simile tentat. Si autem maritum timidum, meticulosum, fugacemq; deprehenderit, in extremam surgit audaciam, & virum ferociter inuadit. Simili modo hostis noster facere consuevit, si quem reperit timidum & inconstantem in tentationib⁹, & animum abijcientem in tantis insultibus, non est bestia super terram ferocior & audacior. Vnde in nostro proposito timidis & tribus minatur, & non raro intentat verbera, ni morem gerant suo imperio. Sed si incidat in militem fortem & imperterritum, hilari vultu repugnantem, diffidens de victoria fugit, & eum in pace relinquit. Hinc optimè ait *S. Greg.* Diabolus cum si fortiter resistitur, debilis est vt formica: cum verò suggestio recipitur, fortis est vt leo. Nemo ergò in hoc deceptionis genere crudelitatem sæuentis, quam minis & verberibus confirmat, pertimescat, sed confidendo in Dei misericordia & auxilio, viriliter in fide repugnet; sic tandem triumphabit, & Dæmon confusus discedet. Inflammat ad hoc nostros animos, exemplum magni illius spiritualis ducis *S. Anthonij*, quem nouitium in eremo sæuissimis excepit verberibus, ita vt semianimis relictus, ad proximum vicum curandi causa deferri debuerit. At *Anthonius* aliquantulum conualescens, ad primum locum denuò se contulit ad seruiendum Deo, paratus ad noua verbera pro beneplacito DEI, nec vlla iniuria diaboli a proposito deterrebatur. Hac animi constantia virum sanctum munitum nequissimi spiritus cum accedere non auderent, varias for-

mas induentes, ferarum more alij rugiebant, alij
 ululabant, alij dentibus frendebant, alij flammis
 ore, naribus, auribusque emittebant, vt terro-
 rem incuterent, cui verbera inferre nequibant,
 ad impediendum ipsum in via salutis. Sed vbi
 fortissimum athletam nec verbera curare, nec
 horrenda spectra pertimescere cognouerunt,
 se victos & confusos confessi discesserunt. De
 his *Athanasius in vita Anthonij*. Hoc tamen adhuc
 referre non pigebit ex vita eiusdem sancti, quod
 relatu dignum est: ferunt de eo, dum verbera
 terroresq; perferret, lucem ei diuinitus apparuisse,
 qua expauesacti Dæmones diffugere: Antho-
 nium verò eo splendore recreatum crexisse se, &
 quasi præsentem Dominum aspiceret, dixisse. V-
 bi eras bone Iesu, vbieras: responsumq; accepisse:
 aderam Anthoni, sed euentum pugnae tuae
 præstolabar, quam quoniam imperterritus im-
 motusq; viriliter sustinuisti, manet te victoriz
 tuae indeficiens in cælo triumphus, præmiumq;
 sempiternum: Omnis ergò Diaboli vis atq; de-
 certatio, constantis & pij animi continuatione de-
 struitur. Similia in *vita Hilarionis refert S. Hieron.* plu-
 rima Sanctorum exempla, qui fortitudine &
 constantia Diabolo restiterunt, qui videre volue-
 rit, legat Marcum Marulum *de religiose viuendi in-
 stitutione, lib. 5. cap. 7.* Postremò; vt huic Præludio
 finem faciamus, si quis hac arte Diabolica captus
 est, confiteatur sacerdoti prudenti, & reuelet in
 confessione malum, quo detinetur: poeniteat,
 & in futurum armis se muniat spiritualibus. Scri-
 ptum est enim. Prouerb. 28. *Qui abscondit scelera
 sua, non dirigetur: Qui autem confessus fuerit, & re-
 liquerit ea, misericordiam consequetur.* Et vt S. Hieron.
 ait, in

ait, in cap. 10. *Ecclesiast.* in illa verba: Si momorderit
 serpens in silentio. si quem Diabolus occultè
 momorderit, & nullo conscio eum peccati ve-
 neno infecerit: Si tacuerit qui percussus est, &
 non egerit pœnitentiam nec vulnus suum fratri
 & magistro voluerit confiteri, magister qui lin-
 guam habet ad curandum, facile ei prodesse
 non poterit: si enim erubescat ægrotus vulnus
 medico confiteri, quod ignorat, medicina non
 curat. Molestissimè fert inimicus, quod homo
 sua consilia manifestet, & impedit quantum po-
 test, obijcit timorem & pudorem. Sed tu se-
 quere consilium *Ecclesiast.* cap. 4. *Pro anima tua*
non confundaris verum dicere. Sancti Patres tanquam
 firmam obseruârunt regulam, euidenter diabo-
 licam esse cogitatione, quam iunior seniori con-
 funditur aperire. Vnde *Cassianus* ait: Non pote-
 rit Diabolus circumuenire vel deijcere iuuenem
 monachum, nisi eum, quem viderit aut per su-
 perbiam, aut per verecundiam suas cogitationes
 seniore celare.

16. Præludium. *Diabolus, qui ab initio si-*
milis esse voluit altissimo, adhuc in suis ope-
ribus ad hominum deceptionem diuina opera
imitari contendit, & similitudinem quandam
Dei affectat.

Hinc summoperè desiderat adorari, quod
 diuinæ maiestati competit, Matth. 4. *Hæc*
omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me, & 26.
q. 5. c. Nec mirum. Atq; hoc tritum est apud omnes
 Theologos & Canonistas, vt Grilland. attestatur
 de Sortilegijs. q. 7. nu. 9. Ex eadem caussa Dæmones

sacrificia expetunt. August. lib. 20. *contra Faustum*, cap. 21. Cui & Philosophi consentiunt. Apuleius in l. de Deo Socratis, (quem rectius teste Augustino lib. 8. de Ciuit. cap. 14. de Dæmone Socratis imitulaſſet) dicit, ex Dæmonibus alios diurnis sacrificijs gaudere, alios nocturnis: eſſe qui laxioribus: eſſe qui triſtioribus hoſtijs, ritib⁹ & caeremonijs delectentur. Porphyrius lib. 2. de abſtinentiis animalium, ſubindicat ciuitatibus interdum opus eſſe Dæmonibus ſacra facere, ne frugibus, ne diuitijs, ne vrbi ipſi noceant. Nam rata eſt, inquit, apud omnes fides, eos læſuros genus humanum, ſi irascantur, propterea quod negligantur, neq; cultum legitimum nanciſcantur. Sic Auguſt. lib. cap. 13. tribuit Labeoni, quod numina male cruentis victimis placari exiſtimauerit: & ibidem cap. 16. Ex Apulei Platonici ſententia mores Dæmonum depingit, qui dixit eos eiſdem, quibus homines, animi perturbationibus agitari, irritari iniurijs, obſequijs donisq; placari, gaudere honoribus, diuerſis ſacrorum ritib⁹ oblectari, & in eis ſiquid neglectum fuerit commoueri. Hoc fundamento præſuppoſito, facile multa intelliguntur, quæ Dæmones expetunt à maleficis: vt, quod diſciplina in conuentu rectè ſeruetur, quã ſi quis violauerit, malè ab ipſo, vel ſuis miniſtris tractatur, & irascitur. Sic Helenam quandam ex pago S. Matthiæ, quæ mortis ſententiam, & eius executionem accepit, Anno Domini 1589. 15. Iulij, Dæmon, qui ſe Beelzebub nominabat, in faciem ita malè percuffit, quòd aliquot diebus ægrotauerit: eò quòd cùm prima vice ad conuentum curſumque veniſſet, & multitudinem perſonarũ vidiffet, dixerit:

xerit: Domine Deus, quomodo huc veni. Sic Annam quandam ex pago S. Medardi, prope monasterium S. Matthiæ. quæ mortis supplicium subiit, 11. Aug. Ann. Domini 1590. per gradus deiecit, ita quod quatuor in corpore vulnera acceperit, eò quod ei morem gerere nolebat. Sic etiam sæpè si in aliquo offendant per alias maleficas eas cædit, vt suprà exemplis declaratum est.

17. Præludium. *Sicut unicuiq; homini ab ortu natiuitatis sue, ad tutelam & custodiam deputatus est bonus Angelus, secundum sacras litteras, & sanctorum Patrum doctrinam: Ita etiam ad exercitium ac tentationem malus spiritus destinatus cuilibet, vt Doctores sentiunt.*

Angelorum custodiam calumniatur Calvinus in inst. sect. 7. cap. 14. & in cap. 18. Matth. & alibi, quem sequuntur eiusdem farinae homines: sed Catholica Ecclesia Angelorum tutelam firmiter amplectitur. Nunc probatur prima præludij pars. Psal. 90. *Angelis suis mandauit de te.* & Psal. 33. *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.* Genes. 48. Iacob dicit. *Angelus, qui pascit me, & liberauit me à iuuentute mea.* Eccles. 5. *Ne dicas coram angelo, non est prouidentia, ne forte iratus contra sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum tuarum.* Vbi S. Hieron. Non enim in ventum dicta transeunt, sed à præsentis angelo, qui unicuique adhæret comes, statim perferuntur ad Dominum. Matth. 18. *Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis, dico enim vobis, quia angeli eorum in cælis semper vident*

faciem Patris mei. Actor. 12. Puella Rhode, cum nunciaret Petrum stare ante ianuam, astantes dixerunt: *Angelus eius est.* Consentiant Doctores & Theologi S. Hieron. *in d. cap. Matth.* Magna, inquit, est dignitas animarum, vt vnaquæq; habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum delegatum. August. *in Soliloq. cap. 27.* Chrys. *hom. 60. in Matth. & hom. 3. in Epist. ad Thessal.* Basil. *lib. 3. contra Eunomium*, his verbis: Quod singulis hominibus adsit Angelus, vt Pædagogus quidam & Pastor ad vitam dirigendam, nemo contradixerit, qui verborum Domini recordatur. *Angeli eorum in caelis semper vident faciem Patris, &c.* Inde Psalmista dicit. *Castrametatur Angelus Domini in circuitu mentium eum.* Et, *Angelus, qui me eruit de iuuentute mea, & quæcunque talia:* Hæc Basil. Origen. *hom. 5. in Numer. & hom. 35. in Lucam* Gregor. Nyss. *in lib. de vita Moysis.* Bernard. *serm. 11. super Psalm.* Qui habitat: *in verba vers. Angelis suis mandauit de te.* Hilarius, Theophyl. Oecumenius, & alij communiter *in cap. Matth. 18.* Cassianus *in collat. 8. cap. 17.* S. Thom. *1. part. q. 113.* S. Bonau. cum Magistro Sent. & omnibus DD. *in 2. d. 11.* Custodiæ angelicæ plures sunt effectus, qui à Doctorebus ex sacris literis colliguntur. Tres autem generales assignari possunt: defensio contra aduersarij violentiam, ne opprimat: Eruditio & directio contra eius astutiam in decipiendo & seducendo: Exhortatio & inductio ad bonū, ne blanditijs moueat voluntatem ad consentiendum. Sunt autem multi particulares, de quibus auctoritates Scripturæ legendæ Concionatoribus apud S. Bonau. Albertum & Gabriel. *in d. dist. 11.* & la-

& latissimè apud Franciscum Feuarentium in
appendice ad libros Alphons. Castrenf. de hæresibus lib. 1. in
verb. Angeli hæres. 3. si quis dicat. Cum Angeli boni
 etiam virtute naturali præditi sint, & dono gra-
 tiæ adiungetur, quomodo non vincunt Dæmones
 & prohibent ne homines tentatione superent.
Respondetur, hoc nō provenire ex defectu angelicæ
 custodiæ, sed ex nostra voluntate libera, quæ non
 acquiescit consilijs & suggestionibus angelicis.
 Angelorum custodia & directio non cogit ho-
 minem ad bonum, voluntati vim inferendo, sed
 excitando & persuadendo mouet pro natura vo-
 luntatis liberæ. Contingit etiam aliquando ex or-
 dine diuinæ iustitiæ & prouidentiae, quæ modum
 & ordinem Angelorum custodiæ præscribit
 propter demerita custoditi.

Quantum ad secundam partem præludij:
 quod etiam quisq; homo habeat Dæmonem ex-
 ercentem designatum, tradunt S. Gregor. *loc. cit.*
apud Magistrum in 2. d. 11. Chryl. siue auctor operis
 imperfecti, *hom. 40. in Matth.* Lactantius *lib. 2. de*
origine erroris ca. 15. Cassian. *loc. citat.* Magist. & DD.
in d. d. probat. Cassian. Si, inquit, consideremus illum,
 qui B. Iob. expetit, apertissimè instruemur illum
 fuisse, qui semper infidiatus ei, nunquam eum ad
 peccatum potuerit incitare : & idcirco potesta-
 tem à Domino poposcisse : velut qui non virtute
 illius, sed Domini defensione, qui illum semper
 protexerit, vinceretur. De Iuda quoque dicitur,
& diabolus stet à dextris eius. Ad hanc doctrinam *Psal. 108.*
 Platonici accedunt. Apuleius multa scripsit de
 Dæmone Socratis. A Egyptiorum doctrina tra-
 ditum est, ab Dæmonum præfide Deo, pro ra-
 tione propositæ vitæ, Dæmonem assignari, non
 K 5, ab astro,

ab astro, aut Planeta : quod sensisse Porphyrius putatur, vt auctor est Iamblicus. Philosophorum varias sententias de Dæmonibus cuiq; assignatis refert Cælius Rhodiginus, *lect. antiq. l. 1. c. 31.* Hinc illud pulchrum apud Plutarchum, in *lib. de Romanorum fortuna* exemplum. Cum Marcus Anthonius & Augustus, singulari amicitia & beneuolentia iuncti, habito otio, sæpè lusibus inter se diuersis transmittere soliti essent, & M. Anthonius semper victus abiret : Quidam apud eum diuinandi peritia clar⁹, aūdacter ita admonere cœpit. O Anthoni, quidnā tibi cum adolescente isto ? refuge ipsum, & vita. Tu quidem illustrior es, natu item grandior, sed plurimum quoq; imperator, bella multa exantlasti peritia rerum præstantior es. At nescio, quo pacto huius ipsius Dæmonem Dæmon reformidet tuus. Quin tua quidem fortuna ampla est ex se, sed fortunæ adolescentis subblanditur. Quod ni abieris procul, ad illum defecturum apparet. *Dubium esse potest : An mutato loco, mutetur & Dæmon ?* Quidā enim absurdum arbitrantur, eodē referente Cælio *lib. d. cap. 32.* quod Dæmon vnus ita in mancipiū venerit, vt ne latum quidem vnguē à nobis discedat, quantumuis longinquaterrarū spatia abierimus : Qui etiam in ea sunt opinione, ex eadē radice, quod homo in vno loco sit fortunatior, quàm in alio. Quia cū in qualibet Dæmonum decuria, plura sint dignitatis & virtutum discernicula, variatis locis varij sunt rerum euentus. Sic fœlicior & fortunatior erit in loco, qui potentio rem Dæmonem adeptus fuerit, infelicior, qui inferiorē & debiliorem, vt exemplo à Plutarcho relato ostenditur. His annotatis vt propositum prosequamur : bonus Angelus, & spiri-

spiritus malus circa hominis actus in custodia & exercitio sibi aduersantur. Contrariorum enim principiorum & formarū contrarij sunt effectus & operationes. Angelus custos & tutelarior rectè agentib⁹ adest, salutaria consilia suggerit, ad bonū incitat, ne in peccatū cadant, aut si ceciderint, statim resurgant, sollicitat. Dēmo susurrando semper ad peccatum instigat, mala consilia proponit, & ad malū instruit, teporē & soporem immitit, mentem excecatur, vt homo in peccatis sordescat, laborat, omnia media fallacia adhibet, donec manib⁹ pedibusq; ligatum miserum hominem teneat, & pro sua peruersa voluntate regat. Bonus Angelus dux & auctor homini existit, vt Dei noua creatura in Baptismo fiat, Deo in perpetuū, vt iustum est, suam seruitutē & cultum impendat, & addicat: Diabolo & pompē eius abrenunciet. Dēmon proprius in hoc detestabili maleficij opere instigator est, vt homo in primis professione in Baptismo factæ abrenūciat, Deo, B. Virg. & omnibus SS. valedicat, sibi suam operam addicat, obedientiā præstet. Et sicut Iudith clarissima herois, angelum itineris sui & castitatis directorē inter prophano-
rum barbaras atq; impuras manus propugnato-
rem habuit: sic dēmoni cura est, vt hominē ad impurissimā libidinē inducat. Deinde quē admodū Angelus Abacuc Prophetam in Babylonem tulit, vt prandium Danieli in lacu leonum traderet, & iterum in Iudeam expedito negotio confestim reportauit, & in locum suum restituit: Ita dæmon suum maleficum ad conuentum defert, & peracta tragœdia magica, reportat ad locum in quo suscepit. Imò etiam sicut Angelus B. Petrum, percussio latere eius excitauit è somno: Ita Dæmon
malefi-

Iudith. 13.

Act. 12.

Daniel. 14.

malefici etiam suum clientem è somno excitat, vt multorum confessionibus didicimus, vt congregationem & cursum adeat, quando præscripto tempore conueniendum. Vbi & hoc occurrit notandum. Sicut Abacuc, qui nec Babylonem viderat & lacum nesciebat, vt Scriptura attestatur, à bono angelo ad locum longè situm & ignotum deferrebat. Ita malefici à suis Martinetis, aut Martinellis, vt aliqui vocant, nostri autem vt plurimum Amasios appellant, aliquando deducuntur ad loca ignota, & multū remota, cum tamen putent, quod sint profecturi ad conuentum vicinum. Martinetus enim non eorum voluntati obsequitur, sed suæ nequitix, aut sui prædis imperio studet satisfacere. In conuentib⁹ enim non raro vnus superior Dæmon toti multitudini præsidet, cuius præscripto omnia diriguntur : Sicut etiam in Polytica Republica, multi sunt ministri, consiliarij, rectores & executores, quibus vnus supremus præsidet, & cuncta moderatur & dirigit. Atque hoc etiam satis conuenit eis, quæ sacræ literæ de bonorum angelorum custodia & præsentia tradunt. Daniel meminit Angeli Græcorum, Persarum, & Michaelis patroni filiorum Israel: Moyse angeli castrorum, Ioannes in Apocalypsi: Angeli Ephesi, & Smyrnæ, &c. Sicut ergò vni prouinciæ, exercitui, aut Ecclesiæ præest vnus Angelus bonus, licet singuli suos habeant tutelares: Sic etiam vnus Dæmon præsidet alicui congregationi maleficorum & Martinetorum. Hinc qui de naturis, differentijs, officijs & præsentia Dæmonum scribunt, tradunt Dæmonem nomine Bathyn ducem magnum & fortem cursu velocissimo homines transferre de regione in regionem

gionem, cui subsunt triginta legiones. Idem opus tribuunt alteri Principi, cui nomē Gaap, vel Tap, cuius imperio etiam multæ legiones in obsequio sunt. Sed Dæmonum nomina & distincta officia, & numerum subiectorum nemo scire potest, nisi ab ipsis didicerit, secundum doctrinam Augusti-
lib. 21. de Ciuit. Dei, cap. 6. Neque enim, inquit potuit, nisi primum ipsis docentibus, disci, quisq; eorum appetat, quid exhorreat, quo inuitetur numine, vel cogatur.

Hæc de præludijs. Nunc prior quæstionis pars per Conclusiones resoluitur.

I. Concl. *Malefici, Magi, diuinatores, vel quicumque alij, pactum cum Dæmonibus habentes, nulla vera possunt facere miracula.* *Magi, Malefici, nulla vera faciunt miracula.*

Probatur Conclusio, quia facere miracula vera, est argumentum diuinitatis, & arguit infinitam potentiam: ergo solum competit Deo, iuxta illud Psalmi. *Qui facit mirabilia magna solus.* Deinde, facere miracula, excedit ordinem totius naturæ creatæ, ergo non est in potestate Dæmonis. Hanc conclusionem probât S. Thom. 1. part. q. 110. art. 4. & q. 114. art. 4. Alexand. Halen. 2. part. q. 45. S. Bonauent. & alij Doctores in 2. sent. d. 7. & habetur in 26. cap. Nec mirum, ex August.

Dictum in Conclusionē, (*vera miracula*) Quia Dæmones etiam possunt facere mirabilia, quæ homines mirantur, quia eorum facultatem & cognitionem superant. Sic magi Pharaonis veros serpentes & ranas fecerunt per virtutem Dæmonis, vt attestatur August. lib. 20. de Ciuit. cap. 28. non tamen rationem veri miraculi attigerunt, cum fecerint per applicationem actiuorum natura-

turalium ad talem effectum. Ad maiorem Conclusionis lucem *Aduertendum* ex doctrina S. Thomæ. 1. *part.* q. 110. *artic.* 4. ad 2. quod miracula simpliciter loquendo, dicuntur, quando aliqua fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ. Et quia non omnis virtus naturæ creatæ, est nobis nota, ideò cum sit aliquid præter ordinem naturæ creatæ nobis non notæ per virtutem creatam nobis ignotam, est miraculum quo ad nos : Quia eius causam non cognoscimus, licet sub ordine creatæ & limitatæ : Sic quando Dæmones aliquid faciunt sua virtute naturali, quæ maxima in ipsis est, & maior, quàm ut à nobis comprehendatur, miraculum non est simpliciter, sed quo ad nos. Ignari sæpè multa admirantur, cum causam non cognoscant, quæ docti causarum concursum & coniunctionem perspicientes pro communibus habent. Ex hac radice nota est illa distinctio Magiæ, qua diuiditur in eam, quæ fit ministerio substantiæ separatæ, quam omnes Christiani semper damnârunt, & in aliam naturalem, quæ quædam pars est Philosophiæ naturalis abditæ & secretioris, docens res summa admiratione dignas efficere ex applicatione mutua agentium & patientium naturalium. Hanc distinctionem amplectuntur D. Hieron. in *cap.* 2. *Danielis* super illis verbis. *Præcepit rex vt conuocarentur Harioli & magi & malefici, &c.* Iustin. Martyr. in *lib.* qq. à *gentibus propositarum* q. 24. & 26. *Victoria in Relect. de arte Magica*, num. 7. & alij alibi. Qua ratione nomen Magiæ absolutè non significat artem illam magicam, quæ Dæmonum auxilio & scientia vititur : sed artem & facultatem faciendi opera occulta & mirabilia, non solùm extra solitum rerum cursum,

sum, sed supra hominum communem opinionem & captum. Insunt enim rebus naturalibus mirabiles virtutes, quas non omnes homines, sed ij tantum qui longo tempore, & mira experientia abditas rerum causas perscrutati sunt, cognoscunt. Huius Philosophiæ secretioris Chaldæi fuerunt studiosissimi, cuius terminis cum non essent contenti, sed ex curiositate plus cœpissent sapere, quam oportet, spirituum inspiratione tractati, inciderunt cum primis in damnatas artes magicas. Quare cum Francisco Victoria sic rectè Magia poterit definiri, quod sit *effectrix & operatrix multorum operum & effectuum, quorum ratio comprehendendi & intelligi mente non potest*. Quod sic intelligendum, non quod eorum ratio simpliciter non possit intelligi, sed quod, nisi ab illis, qui summam nauârunt operam in rimandis secretioribus rerû causis, & si hæc Philosophiæ pars more aliarum vulgaris fieret in scholis, & communis multis redderetur, nomen Magiæ amitteretur, & Physicæ, naturaliq; scientiæ ascriberetur. Huiusmodi naturalia exempla ponit August. lib. 21. de Ciuit. c. 4. Salamandra in ignibus viuit. Quidam Siciliæ montes semper flammis estuant, non tamen consumuntur, sed integri perseverant. Et de magnete refert, quod quando iuxta eum ponitur adamas, non rapit ferrum, & si iam rapuerit, & ei appropinquauerit, mox remittit. Sic nautæ mare nauigantes in Indiam, referunt, maritimas cautes magneticas in quibusdam locis esse, quæ medio cursu nauigia, si quid in eis ferri sit, vel clauus vnus, sistant, detineant, & attrahant. Quare qui illac sunt præternauigaturi, postes nauium ligneis clauis compingunt. In cap. 5. alia exempla refert.

Apud

Apud Garamantes fons fertur esse tam frigidus diebus, vt non bibatur, tam feruidus noctibus, vt non tangatur: Et in Epiro est alius fons, in quo faces, vt in cæteris, extinguuntur, sed non vt in cæteris accenduntur extinctæ. In Perside lapis nomine Solenites gignitur, cuius interior candor cum luna crescit, atque deficit. Alia plura rerum naturalium exempla ponit S. Augustinus, quæ Ludouicus Viues ex alijs naturæ inuestigatoribus Plinio, Lucretio, Herodoto, Mela, Solino, & similibus illustrat. Multa similia exempla naturalis Magiæ ponit Guilhelmus Parisiens. in 2. part. 2. *principalis de Vniuerso*, cap. 21. vtpote, quod lapis Iaspis fuget serpentes. Quare aquilæ ponunt illum in nidis suis, vt per ipsum terreant, & abigant serpentes. Lapis Gagates nominatus, virginitatem perditam prodit. Vnde redactus in puluerem in potu sumi non potest à muliere corrupta. Hoc experimento in maiori Britannia probare consueuerunt, qui pueri, quæ tunc puellæ virginessent. Arboris, quæ agnus castus dicitur, famosissima virtus est ad conseruandam castitatem, vnde & nomen accepisse videtur. De lapide Elyroïda naturales scripserunt, ipsum posse contra colorem, cuius operationem ita impedit, vt gestantem illum videri non finat: de his latius Guilhelm. Arist. in lib. de mirabilibus quoque attestatur in monte Egero herbam Charisiam reperiri, quam si mulier portauerit, homines ad amorem pelliciet.

*Tripliciter
malefici da-
monis ope
mirabilia
faciunt.*

Dæmon autem tam mirabiles effectus cum magis vel maleficis triplici potissimum modo operatur.

1. Veleffectus per naturam, aut artem factosa-
liunde

liunde trahendo, ita vt hominibus videantur in præsentia mirabiliter effecti.

2. Vel de nouo occultè faciendo, per applicationem caussarum naturalium actiua passiuis coniungendo, vel accelerando actiones, quantum natura patitur, & suæ potestatis subtilitas valet.

3. Vel secundum apparentiam tantum, deludendo sensus per præstigia & illusiones phantasmatum. Sicut ipse Sathan potest apparere in corpore assumpto: quare non potest formas aliarum rerum effingere, & sensibus hominum obijcere?

2. *Concl. Magi vel malefici non possunt transmutare materiam ex vna forma in aliam: vel clarius, malefici non possunt immediate virtute Daemonis, in rebus naturalibus siue corporalibus aliquam imprimere formam naturalem.*

HAEc Conclusio est contra quosdam Platonicos, qui posuerunt formas corporales derivari à substantijs spiritualibus, per modum participationis: & quosdam alios in hac materia, de quibus in sequenti Conclusionem.

Prob. Concl. Dæmones non possunt: ergo nec magi, nec malefici: quia ipsi opera Diaboli adiuti operantur. Antecedentis veritatem astruunt August. lib. 3. de Trinit. cap. 7. & S. S. Thom. 1. part. quest. 65. artic. 4. & quest. 110. artic. 2. & quest. 114. artic. 4. ad 2. & lib. 3. contra Gentil. cap. 103. Alexand. Halen. 2. part. quest. 43. artic. 1. & 2. S. Bonauentura in 2. sentent. dist. 7. part. 2. artic. 2. q. 1. & 2. Francisc. Victoria in Relect. de arte Magica

à num. 35. & Aristot. lib. 7. Metaph. à textu 26. Vbi tradit, formas non imprimi in materiam ab aliqua substantia separata, sed reduci in actum de potentia materiæ, per actionem formæ in materia existentis, quia simile fit à simile sibi: sed quod propriè fit, est compositum, ergo fit à composito, & non à substantia separata. Vnde omnia quæ fiunt in hoc mundo, fiunt à similibus causis, effectus enim virtute est in causa. Qua ratione cum omnia sint eminenter in Deo, & non in alijs creaturis spiritualibus, ipse q; sit infinitæ potentiæ, potest transmutare res de forma in formam, creare, annihilare, & producere, absque villo adminiculo alicuius causæ particularis, vt etiam fecit in rerum omnium creatione & productione. Atque tunc suo imperio, quod nulla creatura immutare potest, virtutem & naturam naturalibus agentibus indidit, vt suos effectus producant. Vnde sicut de terra dixit: *Germinet herbam virentem*, & non hominem: Ita de homine: *Crescite & multiplicamini*, vt in Genesi scriptum est. Sicut ergo terra germinat herbam virentem: ita homo hominem, & ignis ignem producit. Ex hac Conclusione sequitur.

3. Concl. *Magi, vel malefici virtute Demonis, nec se, nec alios homines verè & realiter possunt trar: formare in lupos, catts, vel aliam quamcunque bestiam.*

HAEc Conclusio non solum est vera secundum veram philosophiam: sed etiam fidei veritatem, ita vt si quis cum pertinacia contrarium credat aut dicat, sit hæreticus & infidelis. Dictum (verè & realiter) quia per illusionem & appa-

& apparentiam bene fit. Conclusio est contra Ioannem Bodinum, lib. 2. de Magorum Demonomania, cap. 6. & alios ab eo citatos. Ipse enim multis exemplis probare intendit, Lycanthropiam, vt vocat, id est, transformationem hominis in lupum: nostra autem conclus. est in contrarium; & eam tradunt August. lib. 18. de Ciuit. Dei, cap. 17. & 18. vbi expressè tenet omnia talia fieri phantasticè & per præstigias; & sic soluit fabulas illas ex Varrone & poëtis de socijs Vlyssis mutatis in bestias, & à Circe & Arcatibus in lupos conuersis. Chrysost. hom. 29. in Matth. tom. 4. S. Thom. 1. part. q. 11. 4. art. 4. ad. 2. S. Bonauent. loco cit. Francisc. Victoria in Relect. de arte Magica propè finem. Alfonsus à Castro lib. 1. de iusta heret. pun. cap. 14. Bartholomæus Spineus sacri Palatii Magister, in q. de strigibus, cap. 8. Malleus malefic. 1. part. q. 10. & alibi Iosephus Angles in floribus Theolog. quest. ad Sixtum V. part. in 2. sentent. in q. vnica de arte Magica diff. 9. Ioan. à Turrecremata in 26. q. 5. c. Episcopi. Vricus Molitor in dialogis de Pythonicis mulieribus ad Sigismundum Archiducem Austrie, cap. 10. determ. 3. quare malè eum Bodinus pro se allegat. Lambertus Danæus in Dialog. de sortiarijs, cap. 3. Paulus Grillandus Iurisc. in lib. de diuersis criminibus lib. 2. de sortiarijs, q. 7. cuius opera sunt in volumine 4. Oceani Iuris. Et hæc veritas expresse definitur in cap. Episcopi: his verbis. Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius commutari, aut transformare in aliam speciem, vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit & per quem omnia facta sunt: procul dubio infidelis est, & pagano deterior: & ibidè in cap. Nec mirum, ex Augustino de Ciuitat, Et probatur

evidenti ratione. Si homo potest transmutari in
 cartum, lupum, aut aliam bestiam, aut mutatur,
 secundum corpus vel animam, aut secundum v-
 trumque. Si primum: ergo talis homo moritur,
 quia mors nihil aliud est, quàm separatio animæ
 à corpore. Si moritur: ergo non potest operatio-
 ne Dæmonis coniungi iterum anima cum cor-
 pore, hoc enim est opus diuinæ potentiae: Domi-
 nus enim mortificat & viuificat. Si secundum di-
 catur, ita vt fiat transmutatio totius in totum: er-
 go homo definit esse, quando incipit esse bestia,
 quia generatio vnius, est corruptio alterius: ergo
 de nouo creatur homo, quando bestia redit ad
 naturam hominis, nec est idem numero homo,
 qui erat prius: & alia sequuntur falsa contra veri-
 tatem & fidem.

Quod ergo de hominum in lupos, aut alias
 bestias conuerfione refertur, nihil veritatis ha-
 bet, & omnino ridiculum est, quod scribit de se
 Lucianus in *dialogo de asino*, nimirum quod cum
 in Thessalia discendæ Magiæ caussa versaretur,
 mutatus fuerit in asinum, cum fieri optasset auis.
 Non enim hoc dixit, quia ita verè putaret, sed
 quia talibus argumentis delectabatur. Simile est
 quod Apuleius in *lib. de asino aureo* narrat sibi ac-
 cidisse, quod veneno accepto, humano animo
 permanente, Asinus fieret. Sic ovid. *lib. 1. Meta-*
morph. Lycaonem Arcadiæ regem, à Ioue in lu-
 pū ob sua scelera mutatū finxit, vbi sic loquitur.

*Colligit os rabiem solitaq, cupidine cedis.
 Vtitur in pecudes, & nunc quoq, sanguine gaudet
 Fit lupus, &c.*

Sic etiam Vergil. *Eglog. 8.* Merim veneficijs &
 herbis

herbis se potuisse in lupum transformare canit. Multa ex historijs de his adfert Bodinus, sed à Catholica veritate non est ideò recedendum. Plinius suo tempore etià refert has fabulas fuisse in opinione quorundam *lib. 8. naturalis histor. c. 22.* ubi ait. Homines in lupos verti: rursusq; restitui sibi, falsum esse confidenter existimare debemus: aut credere omnia, quæ fabulosa tot seculis comperimus. Vnde tamen ista vulgò infixæ sit fama in tantum vt in maledictis versipelles habeant, indicabitur. Euantes inter auctores Græciæ non spretus tradit, Arcades scribere, ex gente Antæi cuiusdam sorte familia electum ad stagnū quoddam regionis eius duci: vestituq; in quercu suspensio tranare, atque abire in deserta, transfigurariq; in lupum, & cum cæteris eiusdem generis congregari per annos nouem. Quo in tempore, si homine abstinuerit, reuerti ad idem stagnum, & cū tranauerit, effigiem recipere, ad pristinum statum, addito nouem annorū senio. Mirum est, inquit Plinius, quò processit Græca credulitas. Nullum tam impudens mendacium est, vt teste careat. Itaque Copas qui Olympionica scripsit, narrat Demarchum Parrhasium in sacrificio, quod Arcades Ioui Lycao humana etiam cum hostia faciebant, immolati pueri extagustasse, & in lupum se conuertisse. Meminit etiam huius narrationis S. August. *lib. d. c. 17. & c. 18.* suam sententiam rectè profert de hac mutatione, quæ cū multum faciat ad instructionē pro fidei veritate, placet eius verba paucis ascribere. Sic incipit *cap. 18.* enumeratis in *cap. 17.* incredibilibus hominum commutationibus ex Varrone. Sed de ista tanta ludificatione Dæmonum, nos

quid dicamus, qui hæc legent, fortassis & expectant, quid Christiani agere debeant, quando inter idola gentium miracula fieri afferuntur. Et quid dicimus, nisi de medio Babylonis esse fugiendum? Quod præceptum propheticum ita spiritualiter intelligitur, vt de huius seculi ciuitate, quæ profecto & angelorum & hominum societas impiorum est, fidei passibus, quæ per dilectionem operatur, in Deum viuum proficiendo fugiamus. Quanto quippe in hæc ima potestatem Dæmonum maiorem videmus, tanto tenatius mediatori est inhærendum, per quem de imis ad summa conscendimus. Si enim dixerimus ea non esse credenda, non desunt etiam nunc, qui eiusmodi quædā, vel certissima audisse, etiā expertos se esse asseuerent. Nam & nos cum essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione partium, vbi stabularias mulieres imbutas his malis artibus, in caseo dare solere dicebant, quibus vellent, seu possent viatoribus, vnde in iumenta illico verterentur, & necessaria quæq; portarent, postq; perfuncta opera iterum ad se redirent, nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamq; feruari. Sicut Apuleus in *li. quos Asini aurei titulo inscripsit*, sibi ipsi accidisse, vt accepto veneno, humano animo permanēte, asinus fieret, aut iudicauit, aut finxit. Hæc vel falsa sunt, vel tam inusitata, vt meritò non credantur. Firmissimè tamen credendum est, omnipotentem Deum omnia posse facere, quæ voluerit, siue iudicando, siue præstando, nec Dæmones aliquid operari secundum naturæ suæ potentiam, quia & ipsa angelica creatura est, licet proprio sit vitio maligna, nisi quod ille permiserit, cuius iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla. Nec sanè Dæmones naturas creant,

fi aliquid tale faciunt, de qualibus factis ista vertitur quæstio, sed specietenus quæ à vero Deo sunt creata, commutant, vt videantur esse, quod non sunt. Non ita solum animum, sed nec corpus quidem vlla ratione crediderim Dæmonum arte, vel potestate in membra vel lineamenta bestialia veraciter posse conuerti, &c. Ex his Augustini verbis clarè ostenditur, nō esse veras, sed phantasticas transmutationes. Ad idem fortius confirmandum facit ratio naturalis alia, quam facit Alphons. Castrens. *loco citat.* Nulla forma substantialis potest alicui materiæ velut illius forma vni-ri, nisi à solo illo agente, qui possit illā producere. Agens quod non potest formam substantialem producere, nec potest etiam illam materiæ vnire. Quoniam sic vniendo videretur ipsum compositum ex materia & forma producere. At ineptia est maxima dicere, quod aliquod agens producat aliquod compositū, cuius nec materiam, nec formam producere potest. Deus igitur, qui solus animā hominis producere & creare potest, etiam solus potest illam postquam à corpore suo fuit separata, iterū eidem corpori vniri. Nam alias ille, qui animā corpori vniret, hominem illum fecisse diceretur, quod nefas est dicere Dæmonem facere posse: Quia dicente Deo, *faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*: Aperte nos docuit, ipsius hominis productionē tantam esse, vt propagatione seclusa, soli Deo conuenire possit. Deinde (quod etiam August. in dictis verbis insinuare visus est) anima humana tantę nobilitatis est, vt non nisi corpus humanū & organicū informare possit, vt constat. Nā si quelibet forma substantialis exigit certas dispositiones in materia,

L 4

vtillam

vt illam informare possit : Anima humana perfectò, quæ est nobilissima forma, maiores & nobiliores etiam requirit dispositiones, vt corpus organicum & lineamentis distinctum, vt illud informet. Quod autem arte Dæmonis tale corpus organicum verum, & potentia vitam habens tanta celeritate formari queat, vt anima ei vniatur, non est credendum. Dei autem potentia non repugnat, cui omnis materia subiacet, qui etiam de non esse omnia produxit: At creaturæ vlli tribuere, hoc est Deo proprium ei adimere, & creaturæ potentiam creatoris ascribere, quod ad blasphemiam spectat.

Quod autem Bodinus magnam vim ponat in cap. 4. *Danielis* de Nabuchodonosore, qui ex hominibus eiectus, & fœnum vt bos commedit, nihil probat, quamuis Iosephus ante Bodinum occasione istorum verborum, quæ dixit (Et figura mea reuersa est ad me) putauerit Nabuchodonosorem regem non solum in amentiam versum, sed & in bouem mutatū, ita quod exteriorē figuram amiserit, indueritq; bouinam. Sed Hieronymus in illud cap. Epiphannus, & communiter Doctores Catholici tenent contrarium, vt rectè Dionysius Carthusianus in d. cap. attestatur, & dicunt Nabuchodonosorem non formam, sed mentē & mores amisisse. Nec textus dicit, quod in bouem mutatus fuerit, sed contrarium aperte significat his verbis. *Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor, & ex hominibus eiectus est, & fœnum vt bos commedit, & rore cœli corpus eius infectum est: donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent, & ungues eius quasi auium. Igitur post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad cœlum leuaui & sen-*

& sensus meus redditus est mihi, & altissimo benedixi. Ex his verbis constat Nabuchodonosorem non verè mutatum in bouem, sed septè annis in amen-
tiam versum, fœno & herbis more bouis in locis
ab hominū conuersatione remotis vixisse. Quod
adfertur illud *Genes. 19.* & *Luc. 17.* de vxore Loth,
quæ in pœnam peccati versa est in statuam salis,
nihil ad propositum est. Quia id diuina potestate,
non creata virtute factum est, Deus enim, vt su-
prà significatum, cùm sit omnipotens, potest v-
nam substantiam in alteram transmutare. Fuit
autem vxor Loth potius conuersa in statuam sa-
lis, quàm aliam substantiam, vt pœna correspon-
deret peccato, & vt in quo peccauerat etiam pu-
niretur. Nam, vt refert Nicolaus Lyranus; secun-
dum Hebræos, fœmina ista vespere præceden-
tinoluit suo marito porrigere salad condimen-
tum ciborum pro angelis, quoniam instar conci-
uium suorum Sodomitarum affectum ad pere-
grinos non habebat, idcirco in statuam salis est
conuersa. Nec etiam iterum statua salis mutata est
in hominem sed mar. fit in sua natura: Et sic Iose-
phus, *l. 1. Antiq. Iudaicarū c. 19.* testatur se eam vidisse
his verbis. Vxor Loth cùm respiceret sæpè ci-
uitatem, & eius curam haberet, interdicante Do-
mino, ne faceret, in statuam salis conuersa digno-
scitur. Vidi siquidem eam, hætenus enim manet.

Dicit aliquis; Cùm huiusmodi transmutatio-
nes verè & realiter non fiant, quomodo igitur
apparent? *Respond.* secundum Doctores quod
tantum secundum apparentiam fiunt, & hoc po-
test contingere dupliciter: *Vno modo* ab interiori,
potest enim dæmon mutare phantasiam homi-
nis, & etià sensus corporeos, vt aliud appareat ob-
iectum,

iectum, quàm sit. Id quod experientia constat fieri etiam ex causis naturalibus. Nam videmus quod quandoq; laborantes vehementissimis calidissimisque febribus, cadant in phrenesin, vel mentis alienationem, & dicant se esse, quod non sunt: & cum dæmon Deo permittente possit agere in corpora, nihil vetat, quò minus mediantibus causis naturalibus, varias phantasias possit inducere. *Alio modo* ab extrinseco, ex parte sensibilibus. Potest enim circumponere cuicunq; rei corporeæ quamcunq; formam corpoream, ut in eius specie videatur: vel res etiam veras supponere. Exemplum extat in vitis Patrum. Quædam iuencula ita extitit maleficiata à quodam Iudæo, ad instantiam cuiusdam iuuenis, cuius turpitudini satisfacere nolebat, ut omnibus videretur e qua: ducta pro remedio ad S. Macharium, cuius sanctitatem rei veritas non potuit latere, qui mulierem esse cernebat, & sic orans detegebat illusionem: & iterum ab omnibus iuencula cognoscebatur. Dicebat autem vir sanctus id ideo iuenculæ contigisse, quod non vacaret rebus diuinis, & Ecclesiasticis mysterijs.

Ex conclusione & dictis iudicium sumi potest, de mirabilibus effectibus, quos operebatur Simon Magus opere Dæmonum, de quibus Nicephorus *lib. 2. histor. Eccl. cap. 27.* Canem exire, & S. Petrum Apostolum humana voce ad se vocare iubebat. Ut statuarum mouerentur curabat, & in ardis vasa atque instrumenta domestica se sponte propria hinc inde transferebant, & ipse flammis circumdatus non vrebatur. Ferebatur quoque volans in aëre. Ex lapidibus, fūco hominibus obiecto, panes faciebat. Draconis quoque formam indu-

induebat, & in varias animantium species mutabatur, duplici facie indutus conspiciebatur, (& paucis interiectis) Nec ipse modò ad quam vellet transformabatur speciem, verum etiam alios, quos voluisset, in variorum animantium formas mutabat, &c. Hæc Nicephorus.

4. Concl. *Magi & malefici possunt potestate Dæmonum facere ranas, serpentes, Ciniphes, limaces, & similia animalia imperfecta, quæ secundum philosophiam generantur ex putrefactione.* Magi possunt ope dæmonum imperfecta facere animalia.

Sic docent August. lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 9. S. Thomas 1. part. q. 114. artic. 4. ad 2. S. Bonavent. in 2. d. 7. loc. cit. Alexand. Halens. 2. par. q. 43. memb. 2. & Magister sentent. in 2. dist. 7. propè finem. Et constat quod magi Pharaonis ranas serpentesque fecerunt. Vbi autem ad Ciniphes ventum est, defecerunt, & dixerunt. Digitus Dei est hîc. Aderat dominatio (inquit August.) prohibentis per spiritum sanctum. Idem patet ratione: Quæ generantur ex putrefactione, qualia sunt huiusmodi imperfecta animalia, facilius generantur, & quasi à casu, vt docet Arist. lib. 7. Metaphys. text. 23. & ex causis naturalibus: ergò Dæmones per applicationem causarum naturalium, citius & celerius potentia suæ virtutis possunt disponere ad formæ vltimæ inductionem: & hoc vult August. loc. cit. c. 7. quando dicit: Sicut nec parentes dicimus creatores hominum, neque agricolas frugum, quamuis eorum extrinsecus adhibitis motibus ad ista creanda Dei virtus interior operatur: Ita non solum malos, sed nec bonos angelos

los fas est putare creatores, sed præ subtilitate sui sensus & corporis, semina ista rerum nobis occultiora nouerunt & ea per congruas contemp- rationes elementorum latenter sparserunt. Atq; ita gignendarum rerum, atq; accelerandorum incrementorum præbuerunt occasiones. Atq; in hac authoritate, vt rectè notant quidam Doctores, creationem intelligit August. vltimæ formæ introductionem. Hoc etiam aduertendum, hanc conclusionem duabus præcedentibus non repugnare: quia hac intelligitur, non quod malefici vel magi, virtute diabolica imprimant formam in materiam, sed tantum dispositiue, medi- antibus agentibus naturalibus, concurrant.

*Damones
cum male-
ficiis venere
am rem
exercent.*

5. *Concl. Malefici vel malefica rem ve-
neream habent cum Damone.*

Probatur ex August. lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 23. & probat ab experientia, qua & hoc infœlici tempore satis superq; probari potest. Creberrima, ait, fama est, multiq; se expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorum fide dubitan- dum non est, se audiuisse confirmant, Siluanos & Faunos, quos vulgus incubos vocat, impro- bos extitisse mulierib⁹, & eorum appetisse, & per- egisse concubitum: & quosdam Demones, quos Dufios Galli nuncupant, assidue hanc immundi- tiam & tentare & efficere, vt hoc negare impu- dentia videatur. August. sequuntur communiter Doctores. Isidorus lib. 8. cap. vlt. S. Thom. in 2. sent. dist. 8. & 1. par. q. 51. art. 3. ad 6. S. Bonauent. in d. 8. 2. sent. art. 3. q. 1. Dionys. Carthus. ibidem q. 2. Guilhel- mus Parisiens. in vltima parte de vniuerso cap. 23. Mar- tinus Arles in tract. de superstitionib. Scotus in 2. d. 8. q.

unica.

vnica. Gabr. *ibid.* q. 1. *conclus.* 2. Alphons. Castrenf. *lib.* 1. *de iusta heret. punit.* cap. 16. Doctores mallei maleficarum 1. par. q. 3. Innocentius VIII. Papa in *Bulla præposita malleo maleficarum*, quæ nunc est reducta in 7. *Decretalium, in titulum de maleficis & incantatoribus.* Cardinal. Caieran. in 2. 2. S. Thomæ, q. 95. art. 3. Barth. Spineus in *tract. de Strigibus.* cap. 6. Barth. Medina in 1. 2. 8. Thomæ q. 72. art. 2. Ioannes Nider in *Fornicario: Vlrucus Molitor, in Dialogo habito cum Sigismundo Archiduce Austria.* cap. 5. & 6. Paulus Grillan. *lib.* 2. *de Sortileg.* q. 7. num. 13. Ioannes Bodin. *lib.* 2. cap. 7. Thomas Erastus doctè in *Dialogo de Strigibus* non longè à fine, ac alij alibi: & hæc est indubitata veritas, quam non solū experientia certissima comprobatur, sed etiam antiquitas confirmat, quicquid quidam medici & Iurisperiti opinentur. Et sic sine ratione ac vlllo fundamento Ioan. Fichardus in *consilio* 111. dicit esse incredibile, merè præstigiosum, & somnium: mulierum cum dæmone venereum congressum, etiam si inquisitores hæreticæ prauitatis: & alij Papatui adherentes stabiliant, ac etiā rationi, & naturali intellectui repugnare. Sed frustra dicitur quod non probatur. Si antiquitatem spectes, Catholicorum sententia auctoritatem & experientiam habet. Nam Augustinus, Guilhelmus Paris, D. Thomas & alij suis temporibus experientia hanc veritatem compertam attestantur. Si auctoritatem, communis est Theologorum sententia, qui non solū doctissimi in Philosophia, sed etiam in Theologia & omni genere disciplinarum extiterunt, vt eorū monumenta relicta omnibus demonstrant: Si nostrorum temporum testes requiruntur non solum edentulæ vetulæ, nec deliræ mulieres, sed adole-

adolescentes, iuuenes, & viri docti in iure & sacris literis homines vtriusq; sexus & status, qui ob ingenij, & donorum naturalium ac acquisite praeftantiam publicis functionibus praefuerunt, attestantur se expertos hanc turpitudinem, ita vt negare impudentiae videatur, vt August. recte ait. Atq; aduocati maleficorum, ne cogantur hoc praesupposito concesso, concedere eos morte multandos, etiam si homines aut iumenta veneno non interfecerint, somniant somnia esse, quod docti & indocti verissimum fatentur, & volunt vigilantes facere dormitantes contra eorum propriam voluntatem, vigilantem rationem, & acutam sensuum functionem: Plusquam mille annis per temporum successiones homines experientia compertissimum habuerunt, & nunc aduocati regni Sathanæ somnia esse somniant, quæ vigilantes in vigilia exercent, & sani mente & corpore vera confitentur. Et certe vt recte Thomas Erastus docet singulae singulos habent suos Amasios ornatu, aspectu, nomine distinctos, & statim, aut saltem citò à contracta societate, aut participatione congregari solent, sicut ubiq; vniuersæ, ubique captæ fuerint, magno semper consensu assueuerunt. Quod nos nunc non solum ad feminas, sed etiam ad viros, quorum hoc deplorato seculo satis magnus numerus hanc sectam detestabilem sequitur, referimus. Et quoniam fortasse multi existimant aliquid impossibile contrarierum naturam & capacitatem humani intellectus dici in hac Theologorum doctrina latius & distinctius eam placet hoc loco in gratiam ignorantium declarare.

In primis nemo tantæ sit ignorantiae quod in

Dæmo-

Dæmonibus putet esse discretionem sexus, quod alius sit mas, alius fœmina. Differentia sexus non habet locum in substantijs à materia separatis. Fuit enim aliquando quorundam error dicentium inter Dæmones esse sexum fœmineum & masculinum genus sicut inter homines, & posse filios & filias generare. Hinc gentiles Deos & Deas adorabant, & Poëtæ de nuptijs & coniugijs Deorum mentionem fecerunt. Sed rectius Marcus quidem qui longo tempore Dæmonum cultui operam dederat, apud Michaëlem Psellum de natura Dæmonum docuit has maris & fœminæ differentias non inesse Dæmonibus, sed apparere, nullamq; formam in eis stabilem permanere. Sic vt experientia cognoscimus viris apparent in maleficorum exercitio sub forma fœminæ: Mulieri autem sub specie viri.

Deinde sciendum, quod aliqui ex Patribus videntur sentire, quod gigantes qui diluuium præcesserunt, fuerint nati ex angelorum & mulierum concubitu, cui sententiæ fauent Iustinus martyr in *Apologia ad Senatum Romanum*, & in alia *Apologia ad Antoninum Pium*. Tèrtullianus in *lib. de habitu mulierum*. Lactant. *lib. 2. de origine erroris*, cap. 15. Eusebius *lib. 5. de præparat. Euangel. cap. 4*. Philo in *lib. de gigantibus*. Ambros. *lib. 1. de Noë & Arca* cap. 4. hi Patres & alij videntur sentire, quod angelicum mulieribus peccauerint, & pro his facit illud Genes. 6. *Videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ sumpserunt sibi vxores*. Respondetur, SS. Patres per angelos non intellexisse spirituales substantias, sed viros illustres, Dei cultus studiosos, ex sancta stirpe Seth descendentes, qui quoniam vsq; ad illud tempus in cultu

vnius

vnus Dei perseuerârunt, à Scriptura vocati sunt filij Dei. Editio vero septuaginta interpretum vetustior angelos Dei appellauit. Iusti enim homines in Scriptura angelorum nomine nuncupantur. Sic de Ioanne scriptum est: *Ecce ego mitto angelum meum.* & sacerdotes in Malachia *angeli domini exercituum*, dicuntur, & hanc expositionem August. loco citato amplectitur. Ad eandem expositionem accedit Guilhelm. Paris. *loco citato.* Dionys. Carthus. *in c. 6. Gen. & in 2. d. 8. q. d. Casian. coll. 8. cap. 21.* & alij nunc communiter dictam expositionem apprehendunt. Nunc vt ad resolutionem proprius accedamus, cum spiritus carnis & ossa non habeat, caret etiam anima vegetatiua, & sic operationes animæ eiusdem habere nequit, quia cuius non est potentia eius etiam nec est actus: Generare autem præsupponit animam vegetatiuam & nutritiuam. Semen enim, quod medium est ad generationem, siue sperma, vt vocant, est pars substantiæ corporis viuientis, remanens ex cibo optimè digesto in proxima dispositione ad sanguinem, secundum physicos. Vnde dicuntur multum venerei, quando totum semen in faciabin libidine exhauserunt emittere sanguinem. Hinc sequitur, quod generare propriè non potest competere Dæmonibus, cum non habeant principium intrinsecum generationis, animam vegetatiuam nec sensitiuam. Sicut ergo Dæmones nec esuriunt nec sitiunt, ita nec nutriuntur, nec semen aut sperma secernunt, nec libidine inflammantur, & consequenti gradu non generant. Quia vbi non est potentia, ibi nec est actus. Nullo ergo modo more hominum semen ex propria substantia sumendo & secernendo

Dæmones

Dæmones cum mulieribus coire possunt. Et sic intelligendi sunt Cassian. *loco citato*, quando ait. Nullo modo credendum est spirituales naturas coire cum fœminis carnaliter posse. Chrysost. *hom. 22. in Genes.* Impossibile esse, ut improbi angeli cum fœminis coitum exercent. Et Philaster Episcopus Brixienſis *in lib. aduersus hereses, cap. 108.* Et in hoc articulo meritò consentiunt Theologorum omnibus, qui dicunt impossibilem esse coitum Dæmonum cum mulieribus. Et hac annotata doctrina ruunt omnia argumenta, quæ facit Ioan. V Vierus *lib. de Lamijs, cap. 13. & lib. 3. de prestigijs Demon. cap. 21.* Confirmant enim ea, quæ iam diximus. Sed quamuis propriè generare non possit Dæmon, generationem tamen procurare eius naturæ non repugnat, & in hoc Catholicorum Theologorum sententia videtur à medicis & quibusdam Iurisperitis Theologiæ ignatis discordare. Quando autem Dæmon cum fœmina in forma viri rem veneream habet, aut semen viri succumbendo recipit, aut procurando alicuius pollutionem colligit, & fœminæ in succumbendo infundit: aut frequenter alium humorem ad illum actû accommodat, ut videatur sperma emittere. Et hoc postremû communiter accidit, quando Dæmon cum maleficis & sagis rem habet. Nam consentitur ferè omnes, quod semen sit frigidum. Quia cum non excitatur à corpore viuo sensitivo, calor naturalis nullus cōcomitatur. Non tamen negandum absolutè, quod non possit sequi, Dæmone procurante, & Deo permittente, generatio in muliere: cùm à multis viris in Philosophia & Theologia doctissimis contrarium dicatur, & quod multis eistꝫ sapientibus &

M

doctis

doctis videtur, non potest omninò esse falsum, iuxta doctrinā Arist. *in l. 7. Phys. & in fine de som. & vig.* Atq; vt hæc Theologia simul & philosophia intelligatur, aduertendum ex S. Bonau. *in 2. d. 8. art. 3. q. 1. & alijs alibi*, quod in actu generationis hæc concurrūt. Seminis constitutio secundū neros & virtutes, Calor naturalis tali speciei competens, Seminis sic perfecti transfusio, & susceptio. Primum conuenit ei soli, cui Dens dedit vim vegetatiuam, & propagatiuam: & sic nullo modo competit Dæmonibus corpus assumentibus. Semē autem suscipere & transfundere non repugnat Dæmoni in corpore assumpto. Quia potest assumere corpus palpabile & solidum, ita vt videatur quasi humanum, ac habeat figuram & instrumenta apta ad recipiendum & deferendum semen ad generandū, atq; etiam illud valet mouere prout conuenit tali actui, vt semen à muliere in loco deputato ad generationē recipiatur. Recipit autem semen, vt antea dictum, succumbendo viris, aut procurando pollutionem, & colligendo semen, demum transfundit incumbendo mulieri. Et cū, vt optimè Guilhelmus Parisiensis dicit, nemo dubitare possit huiusmodi spiritus super omnes Medicos & Physicos nosse naturam tam virilis quàm muliebris seminis, illud nouit sua sagacitate, & acceleratione in sua virtute & temperatura conseruare, vt sit aptum ad generandum. Quando autem in tali casu sequeretur generatio, natus filius non esset filius demonis, sed illius hominis, à quo semen secretum & collectum est vt DD. attestantur.

Non enim necesse est, quod omne quod procurat generationem, verè Pater nominetur; atq;
hinc

hinc etiam constat quod sic generatus non sit similis Dæmoni, sed ei, à quo semen excisum est: Quia verè generans generat sibi simile, & speciem propagat. VVierus *d. cap. 3.* dicit S. Thomam nugari, quod tradit Dæmonem calorem naturalem posse conseruare: sed ipse verè cæcutiens est, quod sua medicina & physica Dæmonis potestatem & scientiam velit metiri. Non enim solum S. Thomas sic docuit: Sed etiam S. Bonauen. Scot. Gabriel, Richard. Guilhelm. Parisiens. Medina, & tota schola Theologorum in eandem abiierunt sententiam; Philosophi & physici fuerunt, & tamen nihil hîc, quod Philosophiæ repugnaret, inuenerunt. Theologiæ peritissimi extiterunt, & hoc Dæmonum subtilitati & potentia congruum intellexerunt, nèc in tali Theologia est quod reprehendi à Philosopho aut Theologo possit.

D V B I V M H I C M O -
ueri potest.

Cum nihil afficiatur nisi ad id quod sua natura conueniens & congruum est, quomodo spiritus qui carnem & ossa non habet, delectatur peccato carnali, & appetit coire cum feminis.

HVius dubij difficultatem augere potest; si vera libido & carnalis delectatio est in Dæmonibus, possent huiusmodi libidinem facilius explere inter se ipsos, & maiori cum voluptate, cum facili sit eis virorum & mulierum speciosissimas formas assumere & effingere, & cōiunctio huiusmodi adinuicē magis esset naturalis, quā cum viris aut mulieribus propter natu-

ra similitudinem, ideoq; maior esset voluptas.
 Hæc difficultas quærit quomodo in Dæmonibus
 fit peccatum carnale. In primis, sicut in Dæmoni-
 bus quantum ad reatum omnia sunt peccata, ita
 & peccatum carnis. Quia homines ad omnia pec-
 cata perpetranda inducunt & instigant, vt nemi-
 ni dubium est, maximè autem peccatum carnis,
 vt ex sequentibus patebit. Deinde vt ad dubium
 respondeamus, in Dæmonibus peccatum carnis
 non potest esse secundum affectum. Nam illa
 peccata tantum sunt in Dæmonibus, ad quæ spi-
 ritualis creatura afficitur, vt nunc probatum est;
 sed spiritualis creatura non afficitur ad ea, quæ
 sunt carnis & corporis, cum simile delectetur si-
 mili. Delectantur autem ad modum libidinum &
 voluptatum turpium sordibus, vt tradunt Cassia-
 nus *loc. cit.* & S. August. in *lib. 4. de Ciuitate Dei cap.*
27. quod contingit, non quod ipsi afficiantur car-
 nali turpitudine, sed ex inuidia, qua genus hu-
 manum prosequuntur, eiq; inuident foelicitatem,
 quam ipsi perdiderunt. Peccata autem præstant
 impedimentum, ne homo finem suum vltimum,
 videlicet beatitudinem consequatur: præcipue
 tamen fornicatione siue actu carnali & idolola-
 tria delectantur, secundum Glossam *Leuitici 18.*
super illa verba. Ne polluamini in omnibus his, quibus
contaminatae sunt gentes, &c. Quia in his & corpus &
 anima maculatur, & totus homo. *Omne enim pec-*
catum, quodcunque fecerit homo, extra corpus est. Qui
autem fornicatur, in corpus proprium peccat. 1. Corinth.
6. Aliam rationem adiungere possumus: peccata
 carnalia, & turpes voluptates cum carne hoste
 animæ exerceantur, diutius hærent, & exercitio
 magis trahunt, Sicut enim per opera virtutis &
 pietatis

pietatis frequentata homo efficitur pius & spiritualis : Ita per carnis aut turpis voluptatis facta continuata totus redditur carnalis, & ita non facile relinquit hoc peccatum, & quò diutius perseverat, eò magis se implicat, & vehementis libidinis vinculis fortius stringit. Quod inimico, qui semper quærit, quem deuoret, optimè constat.

Dubitare quispiam etiam hic possit.

Quod non videantur mulieres, aut viri commercium cum Dæmone habentes, aliquam voluptatem, aut delectationem in tam foeto actu percipere, ideoq; eum non expetere. Cùm Dæmon utpote corpore & carnis substantia carens non seminando possit concurrere ad coitum. Ante omnia certissimum est Dæmonem posse inflammare carnē ad libidinē ut homo quasi amore ardeat. *Halitus enim eius ardere facit prunas*, ut Iob ait. Hinc & spiritus fornicationis quidam dicitur, Osee 4. *Spiritus fornicationis decepit eos*. Sic legimus apud S. Gregorium lib. 2. *Dialog. cap. 2. in vita S. Benedicti*, quod viro sancto soli existenti tentator. Nam nigra paruaq; auis, quæ vulgò merula nominatur, circa eius faciem volitare cœpit, eiusq; vultui importunè insistere, ita ut manu capi posset, si sanctus vir capere voluisset, sed signo crucis facto recessit auis. Tanta autem carnis tentatio, aui lem recedente secuta est, quantam vir sanctus nunquam fuerat expertus. Quandam namq; aliquando fœminam viderat, quam malignus spiritus ante eius mentis oculos reduxit: tantoq; igne serui Dei animum in specie illius accendit, ut dum in eius pectore amoris flamma vim caperet, etiam penè deserere eremum voluptate victus, deliberaret,

Tunc subitò superna gratia respectus, ad semetipsum reuersus est: Atq; vrticarū & veprium iuxta densa succrescere fruteta conspiciens, exutus indumento nudum se in spinarum aculeos, & vrticas proiecit, ibiq; diu volutatus, donec corporis vulnera animę vulnus curarent. Cūq; penaler bene foris arderet, extinxit quod intus illicite ardebat. Si autem Dēmon tāta facilitate potuit ignem libidinis incendere in viro sancto, qui vitā in omni austeritate, continentia & mundicia in solitudine agebat: Quid faciet in suo pecore, cui semper infidet & assistit, quodq; tam foedissimo actu sepius libidinis estus inflamat? Simile refert Vincent. in *speculo historiali*, ex vita Basilij Magni, cuius tempore diues quidam vnicam habebat filiam, quam consecrare Deo statuerat: Quam seruus diuitis in coniugem desiderans, & habere non valens, adiit maleficum, qui Dēmonem inuocauit, & fornicationis spiritum mitti obtinuit ad filiam, quam accendit adeò libidine, vt in terram volutata clamaret, se propter seruum torqueri, & pro liberatione sui seruo in coniugium tradi à patre peteret. Magna sanè est Dēmonis subtilitas, & in carnem occulta operatio, quare mouere potest carnem ad titillationem, vt pruriat, ac concitare spiritus & sperma ad libidinis fomenta. Tamen hoc naturalis ratio dicit, quod vir maiorem delectationem experiatur coeundo cum succubo, quàm mulier cum incubo. Quoniam maior est abundantia seminis & naturalis vigoris in eo: & cū semen cum concupiscentia & delectatione resoluatur, vbi plus est de semine, ibi maior resolutio, & ex consequenti intensior libidinis ardor. Non tamen

. negan.

negandum est foeminam etiam ex eadem causa sentire in tam foedo actu delectationem: quia licet semen mulieris imperfectum sit, propter imperfectionem virtutis foemineæ, naturalemq; sexus debilitatem, maximè cum etiam sanguis menstruus seminis quantitatem diminuat, tamen cum quadam concupiscentia etiam resolvitur, vt rectè tradit S. Thomas in 3. part. q. 31. art. 5. ad ultimum. Quod rectius intelligitur, & magis physicum est, si quorundam medicorum sententiam teneamus contra Arist. l. 1. de generat. anima. c. 19. in fine. & li. 2. c. 4. & 5. & Auerroëm Colliget: cap. de iumentis testiculorum: Qui tradunt foeminam seminando non actiuè concurrere ad generationem, sed menstruum in foemina proportionabiliter respondere semini in viro. Quare refert Aristoteles menstrua esse in foeminis quod sit in maribus genitura, nec fieri posse, vt duæ simul secretiones seminales agantur. Ideò semen foeminae non conferre ad generationem, nam si semen esset, menstrua non essent. Id tamen hic notandum ex Auerroë, quod etiam Magnus ille Theologus, Guilielmus Parisiensis exemplis & experientijs confirmat, loco citato facilimè ex receptione qualicunq; seminis foeminam concipere, & attrahere semen virile: quod magis confirmat communem Theologorum sententiam, quod mulier Dæmone procurante possit generare. Addit in rei confirmationem Auerrois, se nouisse foeminam in vicinia cohabitantem probris moribus, & fidei integræ, quæ iureiurando confirmârit, concepisse infantem, semine ex balneo attracto, quod profudisset lasciuens.

Contrarium tamen, quod semen mulieris excernatur & actiue concurrat ad generandi effectum, tenent Galen. *lib. 2. de semine siue spermate. & lib. 14. de vsu partium corporis humani.* Auicenna *doctrina quinta Fen prima primi & lib. 9. de animalibus cap. 3.* Albertus *lib. 15. de animalibus, propè finem.* In quam sententiam, tamquã magis Phycam descendunt etiam Theologi. Guilhelmus Parisiensis *loco, cit.* Scotus *in 3. sentent. d. 4.* latissimè Cardinal. Caiet. *in 2. 2. S. Thomæ. q. 154. artic. 12.* & ostendit etiam esse sententiã S. Thomæ: Francis. Ferrariens. *super c. 11. l. 4. S. Thomæ contra gentes, & alii alibi.* Horum doctorum sententia, quam verissimam puto, est quod semen mulieris dependenter concurrat cū causalitate viri, ita vt vtrumq; sit necessarium ad generationem. Et profectò vt rectè Caietan. docet, multum obstat opinioni Aristot. quod natura posuit veneream magnam delectationem in resolutione seu emissionem seminis in muliere. Cū enim natura agat propter finem, ita quod ex finali causa optima sumatur ratio in naturalibus, cōsequens est, quod natura appōuerit delectationem in tali semine propter bonum speciei cōseruandę, sicut in seminatione viri. Et cum manifestè appareat, quod est delectatio nō sicut in cōfricationibus & alleuiationibus naturę, sed venerea, adeo vt sensibilibus quietet concupiscētiā veneream in mulieribus: non est consentaneū rationi, quod huiusmodi seminatio sit excrementum vteri, sed quod sit à natura ordinata ad cōseruationē speciei. Delectatio n. venerea ex propria ratione ad act^o generationi deseruiētes spectat, & illos cōsequitur. His accedit pro cōfirmatione opinionis Galeni: quod vt ipse & alij tradūt,

& veritas

& veritas est, quod mulieres patiantur pollutionem, & committunt peccatum mollitiei, cuius ipse contrarium existimaui: & respondi aliquando cū Theologiam in monasterio Prumisiensi docerem, motus auctoritate & Philosophia Aristot. sed lecto Galeno & eius fundamento, & historijs Sanctorum, & de illusionibus mulierum, adhæsi Galeni sententiæ. Mouet etiam ad confirmationem huius doctrinæ: secundum leges & Iurisperitos, in foro ciuili mortis pœna imponitur mulieribus inuicem in libidinis & veneris actum prorumpentibus, & se corrumpentibus: aut, vt quidam loquuntur, se mutuò subagitantibus, vt text, est in *L. fœdissimam, C. ad l. Iuliam de adult.* secundum vnum sensum. Gloss. Salyc. & Godefr. *ibidem*, & Cypus dicit quasdam mulieres fœdissima nequitia tentari, quæ libidinem suam exercent in alias mulieres, easq; insectantur vt viri. De hanc mulierum libidine Nicolaus Boërius in *decis*, 326. num. 13. Damhauderus in *rerum criminal. praxi* cap. 96. num. 10. Iulius Clarus *lib. 5. sentent. Recept. Iuris*, §. *Fornicatio*, num. 28. Rationes Aristotelis contra Galeni & Theologorum sententiam soluit Caietan. *loco citato*. Ex his ergo elicitur, non esse difficile Dæmoni, in muliere commouere libidinem & voluptatem, etiam si ipse è sua propria substantia nullum semen fecernat. Vnum hic notandum singulare ex Guilhelmo Parisiens. occasione illius dicti S. Pauli 1. Corinth. 11. *Mulier debet velare caput suum, & propter angelos*: hoc quidem intellexerunt de angelis malis, quorum libidinem opinantur vehementer prouocari ac inflammari pulchritudine muliebrium capillorum: & sic incubi magi infesti sunt mulieribus

pulchros crines habētibus. Quod contingit Deo iuste permitente, propter vanitatē, pompam, complacentiamque inanem talium mulierum: Aut enim in cuku & tinctura crinium cura nimia intendunt: aut sua in pulchritudine alios in suam libidinem inflammare consueuerunt: aut in eis insolenter gloriantur. Et forsitan, ait, ad terrorem diuinę bonitatis, prouidentia hanc tentationem à malignis spiritibus eas pati finit, vt ab huiusmodi cultu desistant, timentes viros ad suam libidinem inflammare, dum ipsos Dæmones ad eam instigare & prouocare videntur.

Postremo, in maleficorum & sagarum cum Dæmone coitu, etsi possibile sit ad procurationem Dæmonis in casu sequi generationem, iuxta Theologorum sententiam, tamen communiter non fit: cum Dæmon non tam intendat generationē, quàm spurcitiam eorum: nec veram infundit semen, sed alium humorem, aut saltem semen suo calore naturali destitutum, vt confessione ferè omnipotens, qui in Germania, Gallia & Italia, & alibi in tali crimine deprehensi sunt, didicimus. De quibus multa exempla Bodinus *lib. 2. cap 7.* & alia qua Grilland. & D D. *Mallei maleficorum.* Et apud nos omnis ætatis vtriusque sexus & status homines confitentur, se expertos hanc fœditatem cum suis circumstātis. Et qui negat omnis ætatis & sexus in hoc fœdus recipi: etiā bis, duo, quatuor facere, inficiari audebit, vt verbis Thomę Erasti utar. Et vt ex nostris aliqua subscribam: Ioannes Cuno prima vice, quando fidei & Deo abrenūciavit matre verba prædicente, & celebratis nuptijs, vt vocat, rem venereā habuit cū sua Amasia, quā Capribarbam nominauit. Mater huius iuuenis,

Weisenbeins

Meisenbeins Anna/ prima vice, adiacente proprio marito, & eo dormiente, cum suo fedderhans actum carnalem consummauit, & experta est non semen naturale, sed frigidum, & post tres dies idem Amasius nocte redijt, & iterum fœdum actum repetijt, tunc vir adiacens excitatus interrogauit, quid rei & tumultus esset in cubiculo? Cui ipsa respondit, spectrum fuisse, & virum ad se venisse. Tunc maritus: Si scirem te ex numero talium personarum esse, nunquam mihi amplius condormires. Deinde in loco conuentus dicto *Heßenroderheidt*/ nigram materiam aptam ad vnctionem, mulieri dedit, quam in nomine Diaboli mariti dormientis auribus imponderet, vt profundius dormiret. Nemo miretur hoc factum in præsentia mariti: simile enim legimus in vita S. Bernardi *lib. 2. cap. 6.* Erat, vt narrat, in regione illa misera mulier, quæ à quodam petulante Diabolo vexabatur, Habebat autem virum tam execrabilis commercij prorsus ignarum. Abutebatur igitur ea etiam in eodem lecto, cubante marito, inuisibiliter impurissimus ille adulter & incredibili vexabat libidine. Sex annis latuit malum, nec detexit mulier tantum crimen. Septimo verò anno confusa est in se ipsa, & expauit, tum propter colluuiationem tam continuæ turpitudinis, tum propter timorem Dei, cuius iudicio singularis momentis timebat intercipi & damnari. Cōfugit ad confessiones, peragrat ad loca sancta, sanctorum implorat suffragia, Eleemosynas largitur: quotidie, vt prius, & importunius à dæmone infestatur. Deniq; in publicum scelus effusum est. Quo audito & cognito maritus eius cōtubernium

execratur

execratur. Interea vir Dei S. Bernard. cum comi-
 tatu suo aduenit, cuius aduentum infelix mulier
 vt intellexit, accessit ad eius pedes tremebunda
 se proiecit, aperiens cum lachrymis horribilem
 passionem, & ludificationē inueteratam, & quod
 nihil ei omnia profecissent, quęcunq; fecisset. Ad-
 didit, sibi ab oppressore aduentum eius prædictū,
 & minaciter interdictum, ne ante eius præsentiam
 veniret, quia nihil ei prodesset, & ipse recedente
 Abbate, qui fuerat amator, crudelissimus fieret
 persecutor. Vir Dei hæc audiens, blandis mulierē
 verbis consolatur, & de cælo promittens auxiliū,
 præcepit vt die altera (iam enim nox instabat) con-
 fidens in Domino reuerteretur. Reuersa manē,
 cū viro Dei blasphemias & minas, quas eadem
 nocte ab incubo suo audierat, retulisset: Ne cures,
 inquit vir Dei, minas eius, sed vade tolle baculum
 hunc nostrum, & pone in lectulo tuo, & si quid
 potest, agat. Egit mulier quod iussum fuerat, & re-
 cubans in lectulo suo, signo crucis munita, iuxta
 se baculum ponit. Adest ille continuò, sed nec ad
 consuetum opus, nec ad ipsum cubile præsumit
 accedere: minatur tamen acerrimē, quod disce-
 dente viro Dei, ipse in eius supplicia reuerteretur.
 Instabat dies Dominica, & voluit vir Dei per edi-
 ctum publicum Episcopi populum in Ecclesiam
 conueniri. Cū maximus populus conuenisset,
 inter Missarum solemnias, comitantibus Carno-
 tensi & Nannetensi Episcopis ambonem conscen-
 dit, & vt omnes, qui in Ecclesia erant, accensas can-
 delas in manibus tenerent, locutus⁹ edidit. Quod
 & ipse cum Episcopis & clerricis faciens, inaudi-
 tos Diaboli ausus publicē aperit, & fornicatorem
 spiritum, qui in tam horrenda inquinamenta et-
 iam

iam contra naturam suam exarserat, cum omnium fidelium, qui aderant, subscriptione anathematizat, & auctoritate Christi tam ad illam, quam ad omnes mulieres deinceps interdicit accessum. Extinctis itaq; sacramentalibus illis luminibus, extincta est tota virtus diaboli, & mulieri post confessionem communicanti, nunquam postea inimicus apparuit.

Cæsarius etiam sui temporis exempla producit, l. 3. seu distinct. cap. 8. Bonnæ, ait, in parécia S. Remigij ante paucos annos sacerdos quidam fuit, Arnoldus nomine, filiam habens speciosam, quã nimis diligens, quia pulchra erat, propter iuvenes, & maximè Canonicos Bonnenses, ei custodiam rãtam adhibuit, vt quoties de domo exiret, in solario domus illam clauderet. Die quadam apparens ei Diabolus in spece viri cœpit animum eius in amorem suum intus suggestione latenti, foris locutione blandienti, inclinare. Quid plura? Persuasa misera & corrupta, sæpius postea Dæmoni ad suam perniciem consensit. Vna die- rum sacerdos solarium ascendens, filiam gementem flentemq; inuenit: à qua causam doloris vix extorquere potuit. Confessa est patri, quod delusa esset à Dæmone, & oppressa, ideoq; se meritò dolere: Quæ etiam ita dementata est, & alienata à sensu, tum ex dolore, tum ex diabolica operati- one, vt vermiculos, quos de sinu colligebat, in os mitteret & masticaret. Tristis effectus pater, misit illam trans flumen Rhenum, sperans eam ex mutatione aeris aliquid posse meliorari, & ob fluminis interpositionem ab incubo dæmone liberari. Transmissa puella, apparuit dæmon sacerdoti, apertis ei vocibus dicens: Male sacerdos, quare abstulisti

abstulisti mihi vxorem meam? malo tuo hoc fecisti: Et mox trufit eum in pectore tam validè, vt sanguinem vomens, tertia die moreretur. Huius rei est testis Abbas noster, testis etiam Gerardus monachus noster, aliquando Bonnenfis Scholaisticus, quibus res benè innotuit. Sic ille. Aliud ibidem etiam adducit *cap. 10.* Prumiæ Scholaisticus quidā fuit, Ioannes nomine, vir quidem literatus, sed levis & lubricus. Isti, sicut de eo dicebatur, & sicut ab Abbate eiusdem monasterij audiui, fœmina quædam promiserat, quod tali nocte ad eum veniret, Noctē conductā illa quidē non venit, sed in eius specie, consimiliq; voce diabolus clerici lectum ascendit: quem putans fœminā bene sibi notam, cognouit eum. Manē surgens, cūm dēmonem, quem fœminā esse putauit, egredi compelleret: Respondit ille: Cum quo putaste hac nocte iacuisse? Cumq; ille diceret, Cum tali fœmina. Respondit dæmon, nequaquam, sed cum diabolo. Postremò satis etiam memorabile est, quod longè ante hos in hominum noticiam duxit Sozomen, apud Tripartitam *lib. 8. c. 1.* de Appelle heremita, & fabro ferrario, qui cūm nocte quadam pristinum opus exerceret, apparuit ei dæmon sub vmbra, vt loquitur Sozomen, siue forma speciosę mulieris, inuitans eum ad libidinis actum, nec non ad labefactādam vitæ & corporis, quam diu coluerat, puritatem. Statim ille ferrum quod elaborabat, è fornace extrahens, in faciem eam percussit. Tunc dæmon stridens & ingemiscens, procul aufugit. Sed & in vita S. Catharinę filię B. Brigittę, apud Surium *tom. 2. 22. Martij. in actū vitę c. 16.* legitur; filiam quandam magnę dominę, viro orbatam, grauissimè infestācam

tam à dæmone nocturno, à quo S. Catharina saluberrimis & pijs consilijs fuit liberata.

Ex his & alijs scriptorum antiquorum monumentis constat, nunc similia opera Dæmonem facere, qualia temporibus Augustini, Bernardi, Guilhelmi Parisiensis, & aliorum qui nos multo tempore præcesserunt, nec aliquid noui confiteri nostros maleficos, quod ab hoste maligno olim non fuerit factum: formam & pellem benè mutat, sed non mores, malitiam ac fallaciã. Et sic semper in hoc negotio, sicut in alijs, verum manet illud; Ecclesiastes cap. 1. *Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est. quid est quod factum est? ipsum quod faciendum est. Nihil sub sole nouum, nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est, iam enim præcessit in seculis, quæ fuerunt ante nos.* Libet adhuc ad propositum vnum ex nostris addere in dictorum confirmationem. Anno Domini 1598. Julij extremo supplicio est affecta, malefica quædam nomine Maria, ex pago S. Medardi, prope Monasterium S. Matthiæ extra ciuitatem Treuirensensem, qui pagus subest iurisdictioni monasterij. Hæc quam primùm crimen & maleficia sua confessa fuit, cum iam Prætor, Scabini adiuncti & notarius, qui eius examini præerant, discessissent relicta ea in custodia, valdè malè fuit verberibus excepta ab amasio, & qui antea fuerat amator, vt minatus etiam fuit mulieri in vita S. Bernardi, crudelissim⁹ factus est persecutor, quia veritatem rei gestæ Iudici & scabinis aperuerat, & iterum ad Deum redire statuerat. Inimicus necdum verberibus contentus, sed etiam linguam è faucibus vieruere, & ipsam mulierem iugulare contendit, nisi nuncius superuenisset, quem ob Dei amorem mulier rogauit, vt ei sacramentalem

abstulisti mihi vxorem meam? malo tuo hoc fe-
 cisti: Et mox trufit eum in pectore tam validè, vt
 sanguinem vomens, tertia die moreretur. Huius
 rei est testis Abbas noster, testis etiam Gerar-
 dus monachus noster, aliquando Bonnenfis
 Scholasticus, quibus res benè innotuit. *Sic ille. A-*
liud ibidem etiam adducit cap. 10. Prumiæ Scho-
 lasticus quidā fuit, Ioannes nomine, vir quidem
 literatus, sed leuis & lubricus. Isti, sicut de eo di-
 cebatur, & sicut ab Abbate eiusdem monasterij
 audiui, fœmina quædam promiserat, quod tali
 nocte ad eum veniret, Nocte conducta illa quidē
 non venit, sed in eius specie, confimiliq; voce di-
 abolus clerici lectum ascendit: quem putans fœ-
 minā bene sibi notam, cognouit eum. Manè sur-
 gens, cū dæmonem, quem fœminā esse putauit,
 egredi compelleret: Respondit ille: Cum quo pu-
 taste hac nocte iacuisse? Cumq; ille diceret, Cum
 tali fœmina. Respondit dæmon, nequaquam, sed
 cum diabolo. Postremò satis etiam memorabile
 est, quod longè ante hos in hominum notitiam
 duxit Sozomen, apud Tripartitam *lib. 8. c. 1.* de A-
 pelle heremita, & fabro ferrario, qui cū nocte
 quadam pristinum opus exerceret, apparuit ei dæ-
 mon sub vmbra, vt loquitur Sozomen, siue for-
 ma speciosę mulieris, inuitans eum ad libidinis a-
 ctum, nec non ad labefactādam vitæ & corporis,
 quam diu coluerat, puritatem. Statim ille ferrum
 quod elaborabat, è fornace extrahens, in faciem
 eam percussit. Tunc dæmon stridens & ingemil-
 cens, procul aufugit. Sed & in vita S. Catharinę
 filiæ B. Brigittę, apud Surium *tom. 2. 22. Martij. in*
actis vitę c. 16. legitur; filiam quandam magnę
 dominę, viro orbatam, grauissimè infesta-
 cam

tam à dæmone nocturno, à quo S. Catharinæ saluberrimis & pijs consilijs fuit liberata.

Ex his & alijs scriptorum antiquorum monumentis constat, nunc similia opera Dæmonem facere, qualia temporibus Augustini, Bernardi, Guilhelmi Parisiensis, & aliorum qui nos multo tempore præcesserunt, nec aliquid noui confiteri nostros maleficos, quod ab hoste maligno olim non fuerit factum: formam & pellem benè mutat, sed non mores, malitiam ac fallaciâ. Et sic semper in hoc negotio, sicut in alijs, verum manet illud; Ecclesiastes cap. 1. *Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est. quid est quod factum est? ipsum quod faciendum est.* Nihil sub sole nouum, nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est, iam enim præcessit in seculis, quæ fuerunt ante nos. Libet adhuc ad propositum vnum ex nostris addere in dictorum confirmationem. Anno Domini 1598. 15. Iulij extremo supplicio est affecta, malefica quædam nomine Maria, ex pago S. Medardi, prope Monasterium S. Matthiæ extra ciuitatem Treuirensensem, qui pagus subest iurisdictioni monasterij. Hæc quam primùm crimen & maleficia sua confessa fuit, cum iam Prætor, Scabini adiuncti & notarius, qui eius examini præerant, discessissent relicta ea in custodia, valdè malè fuit verberibus excepta ab amasio, & qui antea fuerat amator, vt minatus etiam fuit mulieri in vita S. Bernardi, crudelissimè factus est persecutor, quia veritatem rei gestæ Iudici & scabinis aperuerat, & iterum ad Deum redire statuerat. Inimicus necdum verberibus contentus, sed etiam linguam è faucibus vieruere, & ipsam mulierem iugulare contendit, nisi nuncius superuenisset, quem ob Dei amorem mulier rogauit, vt ei sacramentalem

& benedictam candelam communicaret. Scabini & notarius regressi ad ipsam, linguam ore prominentem, & quasi extractam viderunt, & omninò tremebundos gest⁹ in muliere animadu-
uerterunt. Hæc mulier inter reliqua confessionis puncta confessa est, quod cū semel laboraret mē-
struo, Amasius nomine Beelzebub ad ipsam ve-
nerit, volens venerem exercere, & eam mē-
struo laborantem cognoscens noluerit commer-
cium habere, sed Phoë dixerit discedendo. Ex-
empla quæ hætenus ex actis inferui, & postmo-
dum inferturus sum, autentica sunt, & scripta,
subscriptaque manibus notariorum eorum, qui
ea coram criminalibus iudicibus siue præfectis
locorum, & aliquibus semper scabinis in exami-
ne adiunctis in notam receperunt.

Malefici

vim gene-
ratiuā con-
iugum im-
pedire pos-
sunt ope da-
monum.

6. Concl. *Malefici ope diabolica adiuti
possunt impedire vim generatiuam inter con-
iuges, vel alias personas.*

PAtet ex iure canonico in titulo de frigid. & ma-
lesic. & 33. q. 1. cap. Si per sortiarias. & ratio est
manifesta. Potestas Dæmonis est maior po-
testate hominis, sed opere humano potest aliquis
fieri impotens ad carnalem copulam, vt per ca-
strationem, ruptionem, herbas, vel medicinas.
Sic tenent communiter Theologi in 4. sentent. di-
stinct. 34. Canonistæ in tit. de frigid. & malesic. & in
d. 33. q. 1. c. Si per Sortiarias. Potest autem tale im-
pedimentum poni, vel impediendo corpora, ne
mutuò appropinquent, vel adhibendo occultæ
virtutes rerum, quas Dæmon optimè nouit ad
hoc validas; vel turbando imaginationem &
phantasiam, ita vt reddat alterum coniugum ex-
osum.

osum: vel prohibendo missionem spirituum ad membra, in quibus est virtus motiua & seminata; & alijs modis, qui Dæmonibus cogniti, nobis autem occulti. | Legendus super hac materia Paludanus in 4. sentent. dist. 34. q. 2. art. 3. Maleus malef. 1. part. q. 8.

Quare autem Diabolo potius potestas tribuatur circa vim & actum potentia generatiue quam in alijs actibus, hanc post S. Thomam in 4. dist. 34. quidam rationem reddunt, quia corruptio peccati prima per quam homo factus est seruus diaboli, in nos per actum generatiue deuenit, ideo maleficij potestas permittitur diabolo à Deo in hoc actu magis, quam in alijs: Sicut in serpentibus magis ostenditur virtus Maleficorum, quàm in alijs animalibus, quia per serpentem diabolus in primis mulierem tentauit. S. Bonauentura in d. d. 34. art. 2. q. 2. in sol. argument. clarius, licet ferè in eundem sensum tendat, respondet, quod sicut diabolo permessa est à Deo potestas super serpentes magis, quàm super alia animalia, in prioris facti memoriâ, vnde plus per incantationes serpentes, quàm aues capiuntur: sic quia actus ille scilicet potentia generatiue vitiosus est, & quodammodo foetens, & vt plurimum coniunguntur homines ad illum actum libidinosè, ideo diabolus plus habet ibi posse, & plus ei permittitur, & hoc probatur exemplo Scripturæ, & auctoritate, quoniam dicitur in Thobia, quod dæmonium nomine Asmodeus virum in lecto interfecit, non in conuiuio. Sic Bonauentura. Quid autem loco remedij in hoc casu adhibendum, in d. cap. Si per Sortiarias declaratur. Si per Sortiarias, ait canon, & maleficas concubitus non sequitur, hortandi sunt quibus illa

N

eueniunt

eueniunt, vt spiritu contrito & humiliato Deo & sacerdoti de omnibus peccatis Confessionem faciant, & lachrymis, atque eleemosynis, orationibus & ieiunijs domino satisfaciant, & per excruciosos, ac cætera Ecclesiasticæ disciplinæ munimina ministri Ecclesiæ tales sanare procurent. *hæc ibi.* Hinc nullo modo licitum est accedere maleficum, aut magum pro dissolutione talis maleficii, vt in hac specie S. Thomas *in d. d. 34. q. 1. art. 3.* S. Bonauent. *vbi supra.* Maior *in ead. d. q. 2.* S. Antonin. *in 3. part. tit. 1. cap. 12. §. 3.* Turrecremat. *in d. cap. Si per Sortiarias.* Malleus maleficor. *in 2. part. & secundo princip.* & alij alibi communiter tradunt: Quod etiam verum est, si maleficus paratus esset ad soluendum, prout communis & vera sententia tenet contra Angelum *in verb. Supersticio.* §. 13. post Aureol. *in d. d. 34. q. 2.* Allegat etiam Angelus pro se *Scot. in ead. d.* qui tamen aliter sentit, nempe licitum esse tollere maleficium sine maleficio, per remotionem signorum, si quæ posuisset maleficus in aliquo loco, quæ essent pacta & symbola infidelis amicitia inter magum & Dæmonem. Quod non solum Scotus, sed etiam Gabriel *in 2. dist. 8. q. 2. art. 4. dub. 2.* Syluest. *in summa verb. Maleficium, q. 8.* Caieta. & Aurea Armilla *ibidem.* Nauarr. *in Manuali confessor. cap. 11. num. 29.* & alij alibi fatentur. Ex dictis sequitur cum maximo animæ periculo maleficium curasse aduocando magum, eum, cuius meminit Paulus Griland. *de Sortilegijs, lib. 2. q. 6. à num. 15.* & casum in hunc modum refert. In agro Sabinensi in quo hæc maleficarum secta plurimum inualuit, & de præsentī quoque magna ipsarum copia reperitur. Quidam vir egregius, literatus, & illæsa condi-

tionis

tionis & famæ, qui in vno ex oppidis illis ortum habuit, licet modò sit senex, quadam die à quinquennio citra mihi retulit, quod ipse dum erat in flore senectutis suæ tempore, quo sponsam duxit ad matrimonium consummandum, opera & ingenio cuiusdam maleficæ mulieris, quam mihi nomine proprio declarauit, maleficiatus fuit, & adeò fortiter apprehensus dicto maleficio fuit, vt vxori ea nocte, & postea per multos dies nullum penitus debitum reddere potuerit, ex quo habebat maximam verecundiam, nunquam cessabat admirari, considerans, quod prius erat perquam validus in simili actu carnalis copulæ, ex quo maximam solitus erat habere delectationem: tunc verò contrà, adeò quod sua misera vxor, eiusq; parentes reclamare cœperunt, primò priuatim putantes, postmodum durante impedimento deuenire ad matrimonij separationem, adeò quod iste spòsus pro dolore ac verecundia, quasi demens & desperatus euaserat: & multos medicos conuocauit, vt liberaretur ab ipsa infirmitate & impedimèto, & nihil proderant sibi: demum quidam senex ipsum consuluit, vt mitteret in quibusdam montibus altis pro quodam magno & solemni magistro, qui vocabatur magister magnæ experientiæ: qui in veritate erat sollemnis magus & maleficus: Qui quamprimum vidit ipsum sponsum, cognouit illius infirmitatem, & breui tempore illum liberare spondit vna nocte tantum, & iussit quod dormiret illa nocte cum vxore, & prius exhibuit quoddâ poculum, dum volebat ire dormitum, & præmonuit ipsum, eiusque vxorem, ne illa nocte munirent se signo crucis, neque timerent

timerent aliquo pacto, si aliquid ea nocte viderent, vel audirent: quia non poterant sibi nocere. Qui maleficiatus, cupiens multum ab ipso maleficio liberari, omnia ad vnguem seruauit. Quinta autem noctis hora, vel circa, coepit audire maximos tonitus, pluuias tempestuosas, & fulgura quàm maxima, deinde terræ motus adeò terribiles, quod tota domus quassabatur à ventis terræ motus: deinde audiuit voce humana quosdam magnos vlulatus & clamores, & auertens oculos, vidit in camera plus quam mille, vt apparebat, ad inuicem certantes, & vnguibus, pugnis, & calcibus crudeliter pugnantes, & lacerantes alterius facies & vestimenta tōta, inter quos vidit mulierem quandam, quæ erat alterius oppidi vicini, & dicebatur quod erat malefica, de qua ipse sponsus multum suspicabatur, ne ab ea pollutus fuisset, quæ vltra omnes maioribus gemitibus & vlulatibus cruciabatur, & crines faciemque suam totam vnguibus lacerauerat, propter quæ ipse maleficiatus dixit, quod aliquantulum pertimuit à principio dubitans, ne quid mali sibi accideret: deinde recordatus de monitionibus magistri assumpsit vires: vxorem verò semper tenuit sub pannis absconditam, ne ista videret: postquam verò ita certauerant per mediam horam, vel circa, ingressus fuit magister in camera prædicta, & erat tunc circa mediam noctem. Ad cuius ingressum omnes illi pugnantes vna cum muliere ipsa statim disparuerunt, & penitus abierunt. Ipsa autem magister accessit ad ipsum maleficiatum, & illius humeros tetigit manu perfricando aliquantulum dicendo quod non dubitaret amplius, quia iam liberatus erat: & illinc discessit.

Post

Post cuius discessum maleficiatus sentit paulatim calorem quendam in renibus & lumbis, & ita liberatus vxori debitum reddidit, & postmodum optimam prolem vtriusque sexus cum vxore recepit: & ego quosdam ex suis filiis noui, & allocutus fui cum eius vxore tunc vetula, quæ omnia prædicta ingenuè fassa est, dicens, quod nunquā diebus suis grauiori fuit pulsata timore, quàm nocte illa. *Sic Grilland.* Hic certè curationis modus planè fuit diabolicus, vt apertè colligitur ex omnibus adiunctis. Quomodo autem impotentia coeundi maleficio procurata matrimonium impediat vel non, tractant D. Thomas, Bonauentura, Paludanus, & alij Doctores, cum Magistro, in 4. d. 34. & canonum periti in tit. de frigidis & maleficis. & Summistæ in verb. Matrimonium, de impedimentis.

7. Concl. *Malefici auxilio demonum possunt morbos inferre, homines suis incantationibus interficere, & pecora occidere.*

Constat in primis ex historia Iob. 2. ca. quem percussit vlcere pessimo à planta pedis vsque ad verticem. Et in Euangelio Luc. 13. & Marc. 9. dæmon reddidit hominem surdum & mutum. Et S. Augustinus in lib. de diuinat. cap. 6. testatur sæpè accipere potestatem morbos immitendi, & aerem viciando morbidum reddendi. Idem patet ex L. Multi. C. de maleficis. & Mathemat. Multi, (ait lex) magicis artibus vsi elementa turbare, vitas infantium labefactare non dubitant, & manibus accinctis audent ventilare, vt quisque suos conficiat malis artibus inimicos: hos quoniam naturæ peregrini sunt, feralis pestis absumat.

mat. Efficiunt autem talia malefici siue venefici, causis naturalibus, veneno, intoxicationibus, herbis, alijsque medijs, quæ multis modis norunt præparare, & cautissimè applicare.

Narrant quidam, quod Auerroës Auicennam intoxicauerit, ponendo toxicum super folia libri, quem Auicenna solitus fuerat legere: quantò magis diabolica ars nouit omnia occultissimè adhibere? De huiusmodi herbis, quibus homines solent necare, mentio fit. In l. 3. §. *ad ied. & seq. ff. ad legem Corneliæ de sicarijs & veneficis*. Eiusmodi sunt cicuta, Salmandria, Aconitum, Pintuocarpus, siue Pytiocampas, Bobustrum, Mandragora & Cantharides. Aliquando inficiunt etiam aërem circumstantem, quem homo respirando attrahit. Aliquando insidiantur dormientibus. Familiare autem est maleficis vetulis, vt infantes & tenellos pueros fascinent. Hoc autem efficitur quandoque, vt D^o & torestradunt, ex forti imaginatione hoc modo: fortis imaginatio immutat corporis coniuncti spiritus, & hinc immutatio spirituum maximè fit in oculis, ad quos subtiliores spiritus perueniunt. Oculi autem inficiunt aërem continuum, vsq; ad determinatum spacium: quomodo specula noua & pura ex aspectu mulieris menstruata, vt tradit Aristoteles in lib. *de somno & vigilia*, maculis inficiuntur. Sic etiam anima vetulæ vehemētissimè ad maleficium concitata, aspectu venenoso, & noxio corpus tenerum infantis inficit. Contingit etiam ad talem effectum, malignum spiritum ex pacto concurrere, & occultè lædere infantem.

8. Concl. *Magi & malefici possunt multos morbes*

morbos curare, quibus nulla medicorum scientia mederi valet, non tamen omnes.

PRobatur prima pars: quia vtuntur arte Dæmonum, qui præstant naturæ subtilitate, & longa rerum experientia: & multo rectius omnibus medicis norunt rerum naturalium virtutes & causas. Sic Plinius *lib. 24. cap. 17.* variarum meminit herbarum, quibus Magi vel ad morbos depellendos, aut etiam inferendos, vtuntur: quæ quia hominibus sunt ignotæ, & velocissimæ operationis, plurimum admirationis adferunt nescientibus. Ad idem facit ratio S. Thom. *in qq. disp. de potentia q. 6. art. 3.* Sicut ars, quæ imitatur naturam, potest quædam, quæ natura nequit efficere: ita dæmones multa facere possunt, quæ & præter humanum ingenium, omnem artem, & solitum naturæ cursum sunt.

Patet etiam secunda pars, quod non possint curare omnes morbos: Quia quicquid possunt in hac arte, hoc efficiunt per applicationem causarum naturalium: sed hæc non possunt curare omnem morbum, maximè senectutis.

Dices: Si Dæmones tantæ sunt subtilitatis in naturalibus, possent ne protrahere vitam hominis ad octingentos, vel nongentos annos, sicut olim homines viuebant? Respondetur, quod non: quia per intemperantiam & ignorantiam hominum natura est valde corrupta, & morbis infecta: & res naturales, præsertim cum etiam terra deficiat à prima sua integritate, non sunt tanti vigoris & virtutis, sicut in principio creationis. Statim post rerum creationem, ex diuina dispositione, omnia erant maioris perfectionis complexio

hominum fortior & constantior, ac cœli influentia salubrior. Vide ad hanc materiam Franciscum Victor. in relect. de arte Magica, in solut. ad 4. non longè à fine, & Iosephum Angles in q. de ead. materia, octaua difficultate.

Non licet
magorum
vri reme-
dio vel cō-
silio in ma-
leficijs tol-
landis.

9. Concl. Quamuis Magi & malefici possint multos morbos curare, & maleficia illata sapè dissoluere, licet non omnia: non est tamen licitum Magos vel maleficos accedere pro dissolutione: & qui contra facit, grauissimè peccat.

PRobatur Leuit. 19. Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini. & cap. 20. Anima, qua declinauerit ad Magos, & c. interficiam eam, & Dent. 18. & 26. q. 7. cap. Non obseruetis: & in C. de malefic. & mathemat. L. Nullus & L. Nemo. Et hoc in tantum verum est, quod etiam si maleficus paratus esset, non esset licitū vti ipsius opera, contra Angelum in verb. Superstitio. S. 13. allegantem pro se Aureolum in 4. d. 34. qui putat esse licitum petere dissolutionem à parato: sed communis sententia est in contrarium: S. Thom. in 4. d. 34. q. 1. art. 3. S. Bonauent. ibidem q. 2. Syluester in verb. maleficum. q. 8. Caietan. & Aurea Armilla ibidem. Turrecremata 33. q. 1. super cap. Si per sortiarias. Martinus Nauarr. in manuali cap 11. num. 29. Ratio etiam probat. Maleficus communiter non potest tollere, nisi per inuocationem & auxilium Dæmonis. At Dæmonis auxilium inuocare, ex se malum est & nulla circumstantia potest muni, vt sit bonum. Ergo quisquis petit à malefico, vt faciat id quod sine peccato non potest, peccat: quia sic petens,

con-

consentit peccato alterius. Non solùm autem qui Rom. I.
faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus,
digni sunt morte.

Si tamen maleficium adhibitum tale esset,
quod sine inuocatione Dæmonis remoueri pos-
set per remotionem signorum aut vnguëtorum,
tunc non esset illicitum procurare ipsius dissolu-
tionem. Licitum autem est maleficia soluere per
opera pia & Ecclesiastica, vtpote exorcismos sa-
cramentalia, sacramentorum frequentationem,
orationes, ieiunia, aliaque pietatis exercitia, de
quibus in cap. Si per sortiarias.

10. Concl. *Magi & malefici potestate
Damonum instructi, possunt tempestates mo-
uere, pluias, tonitrua, grandinem, pruinam,
aliaque meteora producere.*

PRobatur ex historia Iob, Sathanæ procurati- Iob. I. & 2.
one, ignis de cælo cecidit, & tactas oues, pue-
rosque consumpsit, & iterum: vehemens vē-
tus irruit à regione deserti, & concussit quatuor
angulos domus, quæ corruens, oppressit liberos.
& in Psal. 77. *Et occidit in grandine vineas eorum, &
moros eorum in pruina. Et tradidit grandini iumenta
eorum, & possessiones eorum igni. Misit in eos iram
indignationis suæ, indignationem, & iram &
tribulationem, immisiones per Angelos malos, &c.*
Super quæ verba legendus est Augustin. Idem
patet in C. de malefic. & mathemat. L. Multi. Verb. Ele-
mentaturbare, & ibidem L. eorum: cuius verba sunt.
Eorum est scientia puniendi, & feuerissimis me-
ritò legibus vindicanda, qui magicis accincti ar-
tibus, aut contra salutem hominū moliti, aut pu-
dicos animos ad libidinem deflexisse deteguntur.

Nullis verò criminationibus implicanda sunt quæ sita humanis corporibus remedia, aut inagrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis viademijs metuerentur imbres, aut ventis & grandinis lapidatione quaterentur, quibus nō cuiusq; salus aut æstimatio læderetur, sed quorum proficit actus, ne diuina munera, & labores hominum sternerentur. *Hæc in d.L.*

Probatur ratione. Omnia meteorologica, vti constat ex libris Aristotelis Meteorologicis generantur in regione aëris ex concursu elementorum & caussarum naturalium. Sed dæmonibus hæc inferiora subiacent quo ad motum localem, Deo permittente: ergò.

II. Concl. *Quæ ex proxima elicitur: Magi & malefici possunt efficere sterilitatem, & rerum necessariorum ad conseruationem humanæ vitæ inopiam.*

Probatur. Omnia quæ in terra crescunt, & necessaria sunt ad sustentationem hominum, dependent ex motu & influentia corporum cœlestium, & elementorum temperamento. Si igitur elementa turbentur, tempestates ventiq; sine ordine & modo excitentur, necnon grandines & pruina immittantur, quæ agris, vineis, arboribus & frugibus noceant: sequuntur sterilitas & rerum inopia.

12. Concl. *Magi & malefici sapè transferuntur corporibus verè & realiter de loco ad locum, & ad conuentus suos.*

HÆC Conclusio est contra Ioann. Franciscum Ponzinibium in lib. de Lamijs, & Excel-
lentia

sentia vtriusque iuris, qui habetur in volum. 10. Oceani iuris, contra Andream Alciatum l. 8. *parergon iuris. cap. 22.* Martinum Arles in tract. de superstitionibus. Vlrimum Molitorem in Dialogis de Pythonicis mulieribus, & alios quosdam. Communis autem & vera sententia tenet Conclusionē. Sic tradunt Tur-recre. in cap. Episcopi. 26. q. 5. Guilhelm. Parisiens. vltima parte de Vniuerso : cap. 21. Malleus in 1. & 2. par. Bartholomæus Spineus in q. de strigibus. cap. 5. & in Apologia prima contra Ponzinibium. Francisc. Victoria in Relect. de arte magica, à nu. 32. Alfons. Castrens. lib. 1. de iusta heretic. punitio. à cap. 14. Syluest. in verb. Heresis. 3. à num. 6. Card. Caietan. 2. 2. q. 95. super art. 3. S. Thom. Ioseph Angles in florib. loc. cit. diff. 5. Mart. Nauar. in Manuali cap. 11. num. 38. Paul. Grill. Iurisc. latissime in lib. 2. de Sortilegijs q. 7. Ioan. Bodinus lib. 2. c. 4. & hæc est communis sententia, cui contradicere, repugnat Theologiæ, Philosophiæ, & rerum experientiæ certissimæ.

Prob. Concl. Dæmones sunt integri in potentia naturali, sicut boni Angeli, vt probatum est in Præludio 8. Sed boni Angeli possunt transferre corpora breuissimo tempore de loco ad locum: ergo & mali. *Assumptam prob. ex 14. cap. Danielis.* Angelus apprehendit Prophetam Abacuc in vertice capitis, & ex Iudea breuissimo tempore in Babylonem tulit, & restituit iterum confestim in locum suum, vt Scriptura loquitur: & Angelus malus, Matthæi 4. assumpsit Saluatorem, & statuit suprapinnaculum templi, & in Euangelio Dæmones à Christo expulsi, ex permissione diuina intrauerunt porcos, & eos præcipitarunt in mare. Et antiquissimi probatissimiq; historiarum scriptores prodiderunt, Simonem Magum vehiculo & ope-

& opera Dæmonum in aëre volasse, & ad orationem D. Petri fugatis Dæmonijs, in terram, etiā populo spectante, delapsū, & cruribus iacuisse perfractis. Sic Clemens *lib. 6. Constitut. Apostol. cap. 9.* Egesipp. *lib. 3. de excidio Hierosol. cap. 2.* Arnobius *lib. 2. aduersus gentes.* Cyrillus Hyerof. *cateches. 6.* Maximus Taurinensis *in serm. 5. de natali Apost.* & alij alibi. Et Epiphan. *l. 1. contra haresim 30.* de adolescente magica arte corrupto refert, quod in aquis calidis ad Gardara volauerit, & lat⁹ suum ad fœminæ pulchritudine formæ excellentis, latus affricuit. Illa autem signauit se in nomine Christi, vt quæ Christiana esset: cui neq; necessarium erat delinquere, & inter viros & fœminas lauari. Basilius magus vt testis est S. Gregor. *lib. 1. dialog. cap. 4.* repulsus à monasterio à fratribus, iussione sancti viri Equitij, dixit frequenter, se cellam Equitij magicis artibus in aëra suspendisse: nec tamen eius quempiam lædere potuisse. Nec etiam desideratur testimonia satis nota & terribilia, quibus declaratur, diabolū sua potestate hominem è medio sustulisse, & in aërem rapuisse. Cæsarius *d. 5. c. 27.* narrat in ciuitate Lubecen. puellam quandam fuisse, cui iuuenis quidam procabatur, secundum quod ei promiserat, fœmina consentiente, cū Theodoricus Susatienſis se eius concubitu vtī sperasset, socius ei illudens, accessit illam. Quo cognito, iratus dixit: Diabolus qui me huc adduxit, poterit me etiam hinc reducere. Mox inuitatus adfuit, hominem rapuit, & in aëra leuauit, & vltra ciuitatem transferens, iuxta ripam cuiusdam lacus incommodè satis deposuit. Ad quem sic ait: Si non quocūq; modo te signasses, modò occidissem te: tenuiter enim

& imper-

& imperfectè in ipso raptu signum sibi crucis impresserat, Dimissus à dæmone tam graui ter cecidit, vt in terra sine sensu iacens, sanguinem vomeret. *Et cap. 34.* aliud inserit satis etiam memorabile in Susatia ciuitate Diœcesis Colonien sis, miles quidam Thyemo nomine habitabat, qui fictorus deditus erat ludo tesserarum, vt non die, nec nocte quiesceret, semper sacculum cum nummis secum portabat, vt non deesset ad ludendum pecunia, ac ita in ludis expeditus & fortunatus erat, vt vix aliquis ab illo sine damno recederet. Nocte quadam Deo iuste in pœnam, ad aliorum exemplum permittente, diabolus domũ eius in specie cuiusdam ludere volentis intrans, sacculumq; nummis refertum, sub ascella portans, ad tabulam sedit, denarios liberaliter apposuit, tesseras iactauit, & multa acquisuit. Cui cum prosperè succederet, & militi iam pecunia, quam apponeret defuisset, iratus ait : Nunc quid non diabolus es tu? Et ille: Nunc satis est, appropinquat enim tempus matutinale, oportet nos ire. Tollensq; illum, per tectum traxit, cuius viscera tegulis retrahentibus miserabiliter excussit, & quid de eius corpore factum sit, vel in quem locum illud proiecerit, vsque hodie ignoratur. *Et in cap. 56.* eiusdem distinctionis. In villa quadam, ait, ante paucos annos, diœcesis Colonien sis, quæ Ambula vocatur, campanarius fuit, & fortè adhuc viuit, votum habens cuiusdam peregrinationis. Hic cum die quadam condixisset cum fœmina quadam villæ suæ, quod manè pariter ituri essent, illa eum rogauit, vt maturius surgeret, & matutinas pulsaret, propter solis feruorem : & promisit. Eadem nocte diabolus ad lectum eius veniens, tetigit

git eum, & ait : Pulsa matutinas, sicq; discessit, Qui mox surgens, & lumen in Ecclesia ardere conspiciens, cum ante primum gallicantum esseprehendisset, putans quia à prædicta foemina fuisset excitatus, de Ecclesia exiuit volens ei dicere, vt iret dormitum, eò quòd nec tempus esset. Quam cum quæreret, nec inueniret, bouem nigrum contra se stare vidit, qui lingua emissa hominem tetigit, eumque super dorsum suum per illam misit, & per aërem cum illo volitans, super pinnam turris Castri quod Zsenburg dicitur deposuit. Cui cum diceret: Timesne aliquid modo? Respondit ille: Dei permissione huc ductus sum, nihil contra me poteris, nisi quantum ille permiserit. Ad quod diabolus: Fac mihi homagium, & ego te deponam, daboq; tibi diuitias multas: quod si non feceris, vel fame in hoc loco morieris, vel præcipitio interibis. Cui campanarius spem habens in Christo, respondit: Adiuro te per nomen Iesu Christi ne me laedas, & vt me sine periculo corporis mei deponas. Mox diabolus illum tollens, in campo iuxta villam Gerisheim/satis incòmodè deposuit. Ante lucem diei in dedicatione Ecclesiæ eiusdem villæ, diluculò homines ad matutinarum solemnia cum faculis properantes, cum hominem in agro, in magno defectu reperissèt, atq; refocilassent, auditis his, quæ ei contingerant, satis mirati sunt. Quarto verò die regressus in domum suam, situm tam locorum, quàm ædificiorum, quæ nunquam aliàs ante viderat, tam plenè omnibus exposuit, vt de rapto eius nihil dubitaret. His & addere possumus aliud recentius relatum à Ioanne Georgio Godelmanno Iurif. in tractat. de magis, veneficiis & lamiis, lib. 1.

lib. 1. cap. 1. num. 8. In Saxonia virgo opulenta formoso iuueni, sed tenuioris fortunæ, matrimonium promissit. Hic quid futurum præuidens, illam prædiutem, & sexus ratione mutabilem, fidem vix seruaturam esse, puellæ respondit. Illa contra diris se execrari his verbis cæpit, si alteri quàm tibi nupsero, tunc diabolus in nuptijs illis me abripiat. Post interuallum aliquod illa mutat animum, nubit alteri, priore sponso spreto, qui eam semel atq; iterum promissi, diræq; imprecationis admonuit. Sed illa posthabitis his omnibus, nuptias cum altero sponso, relicto priore, celebrat. Ipso die nuptiali cognatis, amicis & conuiuiis hilaribus, sponsa vigilante conscientia, redditur tristior solito. Tandem diaboli duo sub specie duorum equitum, in ædes nuptiales veniunt, excipiuntur, adducuntur mensæ, hisq; remotis, choreæ, vniq; ex his sponsa honoris causa tanquam pèrigrino adiungitur, cum qua bis saltauit, & tandem eam è conspectu parentum & amicorum, summo cum gemitu & lamentatione, per ostium, in altum sustulit. Altero die parentes & amici mæsti, sponsam quærunt, vt delapsam fortè sepelirent, sed ecce eidem socij occurrunt, vestes, aurumq; referentes, additis his verbis: non in has res, sed in sponsam à Deo nobis fuit potestas concessa.

Memorable est & illud, quod recenter contigit anno elapso 1595. in oppidulo Vilmariensi, Treuirensis diœcesis. Quædam Margareta, vxor Ioannis Eysenkopff, ciuis illius loci, peperit infantem, nomine Conradum. Hunc etiam ante & post diem purificationis sæpissimè à festo Ascensionis vsque ad Diuisionis Apostolorum spiritus

spiritus è cunis abstractum in alium locum tran-
stulit. Aliquando in lectum matris collocauit,
quandoq; in gradibus cellæ vinaræ abscondit,
nonnunquam in partibus superioribus domus,
aut secretioribus. Ne tamen puer quid mali pate-
retur, spiritus acceptis pannis etiam clam è custo-
dia parentum semper tenero corpusculo suppo-
suit. Quadam vice cùm mater lectum in hy-
pocausto pro puero à spiritu accommoda-
tam destruxisset, manus & facies, vbi nudi-
tatem vestes non cooperiebant, intumuerunt,
& cutem exuerunt. Quandoque etiam spiri-
tus puerulum in cunis mouit. Fuit & illud vsti-
tum, quod infans semper ferè fleret, quando à
matre in cunis collocabatur: quiesceret autem
positus à spiritu in alio loco. Visis & cognitis
molestijs & vexationibus spiritus Reuerendus
Dominus V Vilhelmus Lyndener, Decanus Ru-
ralis, & vicepastor Vilmariensis, scripto me con-
sultuit, quid fieri possit ad liberandum puerum à
molestia spiritus. Inter reliqua remedia admonui
vtendum fore rebus sacramentalibus & benedi-
ctis, quas sancta mater Ecclesia exorcizat & be-
nedicit ad effugandas & diminuendas Demo-
num potestates. Parentes huiusmodi res adhi-
buerunt, nec non etiam ad locum sacrum pere-
grinationem instituerunt, Deumq; precati sunt.
His adhibitis & perfectis aliquo tempore tenta-
tio desijt. Postea autem res benedictæ abscissæ re-
pertæ sunt, & iterum spiritus puerum transferre
cœpit. Hæc latius ad diligentem inquisitionem
præfati Domini V Vilhelmi, Scriba ciuitatis Vil-
mariensis in notam recepit, atq; perscripsit.

Alia adhuc plura adduci possent, ad demon-

strati-

strationem realis translationis, sed hæc sufficient, deinceps etiam maleficorum & sagarum certissima experimenta in vltiorem confirmationem adiunguntur. Caterum translatio corporis de loco ad locum virtute diabolica effecta, etsi breuissimo tempore fiat, non tamen fit in instanti: cum id repugnet motori finitæ virtutis. Celeriter autem talis motus peragitur propter maximam virtutem & fortitudinem dæmonis: quandoquidem quanto maior est potentia mouentis, tanto celerior ac velocior est motus, vt rerum experientia & philosophia attestantur. Nunc veritas Conclusionis latius confirmanda est varijs experimentis, de quorum veritate minimè debitandum est.

Multi vtriusque sexus viri, mulieres, pueri & puellæ consentunt id verum esse. Inò quandoque deferuntur à Dæmonibus ad cursum: & quia vel nomen Iesus ex improviso nominant, vel signo crucis se muniunt, vel aliud signum Christiani præstant, alijs disparentibus, pedestris ordinis fiunt in redeundo, qui ferebantur à Diabolo in adeundo conuentum: quandoque cadunt ex arboribus in terram, & membra collidunt: quandoque, quia leges Diaboli transgrediuntur, miserè vel à Diabolo tractantur, vel à socijs percutiuntur. Quoniam in priori editione spem dedi me experientijs data meliori occasione vberius Conclusionem probaturum, id nunc præstare decreui: in primis aliena, deinde nostra inseram. Paulus Grillandus Iuriconsultus Italus, in lib. 2. de Sortilegijs. refert cum alijs experimentis, quod nec dum, inquit, decem elapsi sunt anni quod mulier quædam iuuenula, infra 16.

annum ætatis suæ existens, adhuc virgo, Sabinen-
 sis Diœcesis, ex altero tamen oppido oriunda, &
 quadam alia malefica seducta, & ad ludum ducta
 fuerit, vt profiteretur illâ sectam, & præmonita
 ne signo crucis se muniret in loco congregationis,
 accesserunt, iuuenula videns maximam viro-
 rum & mulierum multitudinem, & principem
 ipsum Sathanam in folio maiestatis superbè se-
 dentem, & ornamentis auratis, & purpuratis ve-
 stibus decoratum, vehementer obstupuit, &
 cùm esset simplex, incauta, immemor præmis-
 sæ admonitionis, stupefacta & admirata rerum
 magnificentiam & statum, signo crucis se mu-
 niuit, dicendo: Iesu benedetto, che cosa è que-
 sta? id est, Iesu benedicte, quæ res est ista? Nec
 dum verba protulerat, statim cuncta euanescere,
 & omnibus luminaribus penitus extinctis, sola
 misera in maximis tenebris remansit, & maxi-
 mo terrore affecta, penè mortua est. Recor-
 data nominis Iesu & B. Virginis Mariæ, deuotissi-
 mis precibus se illis commendauit, & vouit ca-
 stitatem, si incolumis euaderet. Quidam senex
 rusticus vnà cum filia & asello tranlibat locum,
 vbi puella erat, & plurimum de sorte sua lamen-
 tabatur. Qui senex audito gemitu accessit, di-
 cens, filia mea quid facis hic sola tempore no-
 cturno? quam videns nudam magis obstupuit.
 Virgo pudore confusa lachrymans & suspiria
 trahens, viro se commendauit, vt illam duceret
 secum ad domum suam, quæ non multum dista-
 bat. In itinere totam facti seriem narrauit. Qui-
 bus auditis senex obstupuit, & cùm intellexisset
 de patria & parentibus virginis, decreuit paren-
 tes certiores reddere, & puellam restituere, Re-
 tinuit

tinuit eam domi suæ duobus aut tribus diebus, & vxor viri eam beneuolè tractauit. Post triduum senex iuenculam asello suo impositam, reduxit ad patriam, & parentibus restituit: Qui existimabant puellam raptam, vel à milite, vel alio nequam nocturno tempore. Senex benignissimè, vt decebat, à parentibus puellæ susceptus & tractatus, & tandem dimissus cum muneribus. Puella quæ dono Dei, & intercessionem B. Virginis periculum euaserat, votum adimplere decreuit, & ingressa est monasteriū S. Francisci, assumptoq; habitu, professionem fecit, consentientibus parentibus, & castissimè vixit. Maleficam verò, quæ filiam ad illum locum conuentus duxerat, denunciârunt curiæ, & re comperta, publicè fuit igne combusta. Aliud quod etiam in Italia contigit, narrat Bartholomæus Spineus in *q. de Strigibus cap. 18*. Quidam, inquit, Andreas Magnanus Bergomensis, habitator Ferrariæ, hac hyeme mihi narrauit, quod à quodam suo affine Venetijs commorante cognouit, hoc quod contigit superioribus annis, quandam puellam, quæ cum matre Bergomi morabatur, inuentam fuisse nocte Venetijs in thalamo sui affinis: quam manè repertam nudam, recognitamq; quia consobrina erat, cum interrogassent, quomodo illuc venisset, aut ibi esset, & quare? Plorans illa, postquam vestita ab illis fuit, hæc narrauit. Hac nocte cum in lecto vigilarem, vidi matrem meam, quæ me dormire putabat, surgentem de lecto, & exutam camisia, se quodam vnguento, quod ex vasculo assumpsit, de lateribus extracto, perungentem corpus. Et statim assumpto baculo quodam ibi præparato, in modum equitantis ascendens,

extra fenestram deportata est, & à me nequam ex tunc ibi visa. Cumque ipsa quoque de lecto surgens, meum vt mater fecerat, perunxissem corpus, extra fenestram educta statim in hunc locum deportata sum, vbi matrem puero huic infidiantem vidi. Ex quo ego territa, cum matrem etiam ob meum aduentum conturbatam vidissem, & comminantem, nomen Domini Iesu & B. Virginis inuocaui, & ex tunc matrem non vidi, & ego hinc nuda solaque remansi. His auditis à puella, omnia hæc affinis scripsit Inquisitori Bergomenfi, à quo mater capta, & tormentis expolita, cuncta confessa est, & addidit se à Demone plus quàm quinquagesies deportatam, vt puerum illum prædicti affinis occideret, sed tamen nunquam præualuisse, eo quod semper puerum signo crucis, & sanctis orationibus parentum munitum inuenerit. Haud dissimilia refert Bodinus *lib. 2. cap. 4.* in Gallia contigisse, & inter alia de Lochiana Saga. Vir enim quidam tenuis, cum vxorem interdum abesse noctu perciperet, bonamque noctis partem emanere: præterea dicentem se aut ad deonerandum alium egredi, aut ad lauandum cum vicina sua, aliquoties falsi euicisset, suspicionem concepit de perfida eius libidine, & necem interminatus est, nisi locum quo proficiscebatur, indicaret. Illa sibi à periculo metuens, rem vt erat confessa est, atq; vt explores, & videas hæc ita se habere, si volueris, eodem deuenies. Tunc tradidit ei vnguentum, quo se vterque inunxerunt, & pronunciatis aliquot vocibus, Diabolus eos Lochijs in Arenarias Burdegalenses magno spacio distantes exportauit. Videns itaque vir se in ignota Magorum & Demonum

monum humana specie, aspectus tamen horrifici, frequentia versari, dicere cepit: Deus mi vbi-
nam sumus? hoc dicto, repente cætus disparuit.
Ille verò cernens nuditatem sui corporis, obser-
rauit per agros, donec manè rusticos inuenit, qui
ipsum in viam deduxerunt. Reuersus Lochias ad
Quæstorem rerum capitalium recta via contendi-
dit, qui audita probè historia sceminam prehendi
iussit: Illa verò minutatim omnia confessa est, &
vltrò agnouit peccatum. Aliud refert, quod cui-
dam nobili viro ad Melodunum accidit, qui Mo-
litoris verbis & propria curiositate ductus, cætum
maleficorum adiit, sed quoniam perhorrescebat
metu, quamuis non inuocaret Deum, Diabolus
maxima voce inclamauit, quisnam hîc metuit?
Sic volenti nobili viro discedere, cætus abscessit.
Nobilis reuersus maleficum indicare statuerat,
sed ille admonitus, fuga sibi consuluit. Et de Lug-
dunensi potenti muliere narrat, quo nocte sur-
gens lucem accendit, & arrepta pyxide se inun-
xit, & post voces aliquot elata est: hos ritus ob-
seruans mæchus, qui cum ea cubuerat, lucer-
nam capit, peruestigat vndiq;, & ea non inuenta,
cùm pyxidem vnguenti reperisset, curioso ani-
mo exploraturus virtutem vnguenti, fecit prout
mulier se habuerat, statim elatus comperit se cum
Magorum cætu esse in agro Lotharingæ, & con-
sternatus est: Sed cùm primum Dei opem im-
plorauit, euauit totus cætus. Ipse verò Lugdu-
num reuersus pedibus, maleficam accusauit,
quæ confessa rem totam, igne periit. Multa quæ
in Germania contigerunt, habet Malleus malefi-
carū, sed ex nostris quæ recentissima & notissima
sunt, placet aliqua adiungere. Anno Domini 1589. 22.

Septemb. quidam Villicus nomine Michael, de pago Longen, sub iurisdictione Reuerendiss. Domini nostri Archiepiscopi Treuirensis, in præfectura Pfalzel extremum supplicium pertulit, qui inter reliquos articulos confessus est, quod circa diem natalem Christi tunc præteritam, ad locum Congregationis cis Mosellam, ad crucem prope pagum Lonckwich/ deportatus fuerit, & cum ad dictum locum tardius venisset, congregatio absoluta extitit, tunc tacite dixit. Domine Deus, iam factum est, tunc in eodem morali temporis puncto cecidit in terram planam: & circa horam vndecimam noctis versus Mosellam se contulit, accepta scapha traiecit, domum rediens, ad lectum se recepit. *Hoc anno 1591. 4. die mensis Maij,* in quo adhuc versamur, etiam in præfectura Palatiolensigne vitam finiuit quidam Martinus de Corlingen, qui inter alia confessus est, quod bis à cursu & conuentu, qui fuerat prope pagum dictum Pellingen, rediens, ceciderit inter frutices, eò quod dixisset. O Deus, quomodo huc appulimus? Idem confessus est quid satis memorabile, quod videlicet illo anno superiori, quando maxima fuit annonæ in his partibus penuria, & si bene recolo, contigit talis caritas. *Anno Domini 1584.* in vere Treuiris emerit duas mensuras firliginis, quas nostrates viercellas nominant, & quia edictum Ciuitatis publicatum extitit, ne frumenta dimitterentur extra ciuitatem, propter ciuium necessitatem, commodè exportare non potuit, Dæmon ipsum prope portam ciuitatis dictam antiquam, in loco iuxta muros, vbi aliquando fuit capella Sanctissimæ Trinitati sacra, cum sacco frumenti in aërem sustulit, & trans murum & fossa-

foffata depofuit, deinde cum frumento domum abiit.

Hic dubium eſſe poſſit, quis ſaccum frumentulerit? Reſponſio digna data eſt in ſimili Domino Henrico Huiltzbach, Iuris Doctori, prætori huius Ciuitatis Treuirenſis, qui cum ante paucos annos coram alijs maleficum doctum examinaret ſuper articulis, de quo præceſſerant teſtimonia, quod in congregatione in ſella ſediſſet, exactius rem cognoscere deſiderans, interrogauit, quis ſedem attuliſſet? Examinatus moſteſtè tam ſtudioſam interrogationem ferens, reſpondit, quod principium peteret, addens: qui me deportauit, nunquid potuit & ſedem deſerre? Sic in propoſito, qui hominem tranſtulit, ſaccum cum frumento ſimul portauit. Sicut idem Angelus qui Abacuc Prophetam ex Iudæa in Babylonem portauit, ſimul etiam pulmentum pro prandio Danielis tranſtulit. *Anno Domini 1586. 13. Auguſti*, quædam malefica nomine Gertrudis, de oppidulo Erangh, cum alijs incinerata eſt, quæ cum quadam vice ad cætum, qui tunc congregandus in *Heſenroderheidt* portaretur à Diabolo ſub forma hirci, Deum nominauit neſcio qua occaſione, & ſic hircus eam in frutices & ſpinas deiecit, ita quod valdè malè ſe laſerit. Altera die domum rediens, vicinis dixit, quod ſupplicatum iuiſſet ad B. Virginem in Cluſam Euerhardi. Adhuc vnum ex proceſſu *Meiſenbeins Annæ* annotandum. Hæc cum Coloniz ageret, quadam vice veſta hirco cum Amafio redijt ad ſolitum cætum in *Heſenroderheydt*, eſt enim hic locus nominatiſſimus apud maleficos & ſagas, generales conuentus vt plurimum noſtra-

tes ibidem celebrant, finito cætu siue concilio, incidit in contentionem ratione quorundam bonorum cum propria filia, eamque verberauit in præsentia filij, vt non solum mater, sed etiam filius & filia deposuerunt. Plurima similia facta adferre possem, sed hæc sufficiant: abundant enim his nostrorum iudicum acta & processus, & restam clara est, vt nemo negare possit, nisi solem de mundo tollere audeat: Hic respondendum vni argumento Francisci Ponzinibij, quod quidam maleficorum aduocati Achilleum putant, cum ne quidem Tersitis sit. Confessio debet continere verum & possibile, per Glossam, Baldum, & alios in l. 1. C. de Con. & Glof. in cap. fin. de Confess. in 6. ff. ad legem Aquil. l. Inde Neratius. S. fin. Sed ista quæ continentur de delatione reali, respuunt ius & natura: ergo non sequitur: istæ mulieres sic continentur, ergo sic est. Nam Confessio longè distat ab actu: & quicquid est contra naturam, deficit in suis principijs, ergo naturaliter est impossibile. Ad hoc argumentum facilis est responsio. Si quid probaret, argueret cōtra Scripturam, quod ea quæ de delatione Abacuc, Christi Saluatoris, & Philippi, quem Spiritus Domini rapuit, & inuentus est in Azoto, Scriptura narrat, essent falsa, & contra naturam & phantastica. Quia si impossibilis & falsa est confessio, quod Demot hominem possit per aerem deferre, & deficit in suis principijs: impossibiles sunt etiam dictæ translationes. Quia sicut data possibilitate in vno per consequens datur in omnibus alijs, quæ sunt eiusdem ponderis & magnitudinis, vt S. Thomas argumentatur, in cap. 4. Matth. Itā posita impossibilitate in vno, sequitur impossibilitas

tas in omnibus alijs eiusdem ponderis ac rationis. Præterea si translatio realis deficit in suis principijs, & repugnat naturæ: aut id contingit ex parte mobilis, aut mouentis, aut vtriusque simul. Non ex parte mobilis, homo enim est corpus, quod moueri potest tam motu naturali, quam violento, vt omnibus sensu prædictis manifestissimum est. Non ex parte mouentis: quia mouens est fortissimus, & non est creatura super terram, quæ ei comparari possit. Non ex parte vtriusq; vt-pote quia non possit esse contactus debitus inter agens & patiēs, qui requiritur ad actionem & passionē, cum homo sit corpore affectus, Dæmon vero spiritualis creatura: hoc, inquā, non impedit. Nam anima mouet suum corpus, & Dæmon etiam corpus assumptum. Si quis dicat: Deus non permittit, frustra hoc dicitur. Quæ enim fieri & facta cognoscimus, nec principijs naturæ, aut Theologiæ repugnant, ea Deum permittere dubitare non debemus. Scimus enim quod nihil facere possumus sine permissione diuina, nec aliter inuestigamus, an Deus permittat, nisi quia similia facta & fieri experimur. Argumentum nunc mutatis mutandis retorquetur. Confessio debet esse vera & possibilis. Sed Confessio maleficorū & sagarum est vera & possibilis, ergo fidem meretur.

Maiores probatur ex legibus & iuribus à Ponzinibio allegatis: assumptum constat ex dictis. Quicquid Theologiæ conuenit, nec naturæ principijs repugnat, & de facto contigit: verum est & possibile, sequitur ergo optimè. Viri & mulieres consentientur delationem realem: ergo sic est, si argumentum rectè intelligatur. Non enim Confessio facit verum & possibile, quod ex rei

natura eiusq; principijs fieri nequit, vt argumentum in oppositū præsupponit. Sed confessio pro-
dit verum, quod in facto contigit, res enim non
accipit veritatem à confessione, sed à propria en-
titate & existentia. Quis enim tam ignarus, qui
non nouerit confessionem distare ab actu. Si quis
• confiteatur & affirmet chimeram esse, non ideo,
quia ignarus id confitetur, chimera est. Confes-
sio ergò vera est, quando est conformitas siue
adæquatio rei & principiorum in ordine ad intel-
lectum: quod est in confessione maleficorum
de reali delatione. Imò etiam Textus in *Cod.
Theodosiano L. fin. de malefic. & mathemat.* vide-
tur mentionem facere congregationum magi-
carum siue maleficarum. Sic enim ait. Ne quis
deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias
preces, aut magicos apparatus, aut sacrificia fu-
nesta celebrare conetur, detectum enim & con-
uictum competenti animaduersione mactari
perenni auctoritate censemus. Quid enim aliud
nostri malefici faciunt? habent magicos appa-
ratus, nocturnis horis conueniunt, Dæmoni obse-
quium præstant, Deum inhonorant, & conspi-
rant contra Christum & exercitium eius. Dicit
quispiam: aliquando experientia compertum,
quod quando mulieres dicebantur in cursu fu-
• isse, domi remanserint, nec loco se dimouerint.
Huic dubitationi satisfaciet sequens conclusio.
Certum est enim, quod aliquando non sunt reali-
ter in cursu & congregatione, sed tantum repræ-
sentatiuè: tamen tunc consensum Diabolo præ-
buerunt in repræsentationem: vt proprijs eorum
confessionibus didicimus.

Ex dicta Conclusionem elicitur, secundum
commu-

communem sententiam, hanc trāslationem fieri virtute Diaboli, nec vllam virtutem habere vnguenta, herbas, baculos, aliaque corporalia, quæ adhibentur, sed signa tantum esse.

Dicit hîc fortasse aliquis: compertum experientia quandoque est, alios experimenti gratia animaduertisse vxores se vnxisse, qui etiam idem præstiterunt, & secuti sunt: ergò aliqua virtus ex rei natura inest vnguentis. *Respondeo:* hoc non probat aliquam virtutem vnguentis inesse, sed tales ex aliqua infidelitate, & quasi fiducia implicitè in Dæmonem habita id tentasse, & ita opera Diaboli talem trāslationem effectam. Si quis autem forti fide instructus, in confusione diabolicæ machinationis, ad docendum & confortandum alios nihil virtutis inesse huiusmodi naturalibus, ad tales effectus vtatur, procul dubio nulla translatio sequeretur. Proximæ conclusioni obstare videtur *cap. Episcopo. 26. q. 5.* sed huic respondebitur infra in fine tractatus, in solutione argumentorum.

13. *Concl. Non semper corporaliter feruntur ad conuentus, sed quandoque fiunt illusiones in imaginatione & phantasia.*

IN hac Conclusionem non est Controuerfia. Quando tamen fit illusio, maleficorum accedit consensus, quia vt declaratum in *preludijs 3. 4. & 5.* ad maleficia requiruntur coniunctim Dæmonis potestas, & perversa malefici voluntas. Per consensum autem intelligo, tam implicitum, quàm explicitum voluntatis actum. Et, si per impossibile, ita Deo permittente, sensum tam exteriorem quàm interiorem somno supprimeret

primeret Dæmon, vt intellectus non aduerteret, & voluntatis consensus, qui præsupponit intellectus dijudicantis actum, non accederet, vt accidit in phreneticis & somniantibus: homo non peccaret: quia peccatum ex sua natura voluntarium esse debet, vel in se, vel in sua causa: & sic Diabolus in huiusmodi actibus non assequeretur suum intentum.

SECUNDVM MEMBRVM QVÆSTIONIS

PROPOSITÆ.

An fides maleficorū confessio contra socios & participes criminis sit habenda, & quantā, in ordine ad torturam?

NON desunt authores, qui nullam virtutem tribuunt denunciationibus, idē magna cum iniuria diuini numinis, pernicie animarum, & euidenti reipublicæ detrimento: quorum auctorum princeps esse videtur Ioannes Franciscus Ponzinibius in tract. de Lamijs, & excell. vtriusq; Iuris. Quare hanc quæstionē ab alijs breuiter narratā, à nemine autem ex proposito pertractatam, diuina assistente gratia, elucidabimus & resoluemus per conclusiones hoc ordine. In primis, paucis præmissis, veritas conclusionibus claris proponetur: Deinde argumenta soluentur, & per processum dubijs occurrentibus respondebitur.

Ordn sequentis tractatus.

Pro introductione quæstionis aduertendum est, Iuris vtriusque certissimum ac firmissimum esse decretum, vt de se confessi, super aliorū conscientia-

scientijs non interrogentur, vt patet in iure canonico, c. 1. de confessis, & c. Veniens 1. de test. & 15. q. 3. cap. Nemini: & in Ciuili, C. de accus. l. fin. his verbis in medio l. Nemo tamen sibi blandiatur obiectu cuiuslibet criminis de se in quæst. confessus, veniam sperans, propter flagitia adiuncti, vel per communionem criminis consortium personæ superioris optans, aut inimici supplicio in ipsa supremorum suorum sorte sociandus: aut eripi se posse confidens, aut studio, priuilegio nominati; Cum veteris iuris authoritas, de se confessos, nec interrogari quidem de aliorum conscientia sinat. Nemo igitur de proprio crimine confitentem super conscientia aliena scrutetur. *Hæc lex.*

Ex quibus omnibus regula sumitur: Nulli de se confesso super aliorum crimine creditur. Et ratio reddi potest, quia talis persona est infamis, vilis & suspecta ex confessione proprii criminis. Quod argumentum in nostra materia imperiti maleficorum aduocati multum solent vrgere, quamuis infirmū admodum & fragile sit ad propositum, vt in sequentibus manifestabitur. Cum autem, vt Grammatici loquuntur, nulla regula tam firma sit, quæ non patiatur exceptionem, crimen læsæ maiestatis excipitur, & cum ob paritatem siue identitatem rationis lex ad similem casum extendatur, cum crimine læsæ maiestatis alia adhuc excipiuntur, secundum canonum & legum dispositionem, vt videre est in Glossa communiter recepta in cap. 1. de Confessis. & L. fin. C. de accusationibus & L. Quoniam liberi, C. de testib. & Doctorib. in eisdem locis. Sunt autem hæc excepta, in quib⁹ socius de socio interrogandus est; Latrocinij crimen. ff. de custod. & exhibit. reorum L. D. Adria-

Casus excepti, à regula confessorum de se.

nus.

D. Adrianus. & C. de feriis. L. penultima. falsæ moneta. L. fin. C. de falsis monetis. Proditionis, L. penult. & fin. C. ad legem Iuliam Maiestatis. Coniurationis, cap. fin. de testib. cog. Maleficij siue strigum. C. de malefic. & mag. L. fin. crimen lese maiestatis diuine, id est, heresis. cap. in fidei fauorem. lib. 6. de hereticis. Alij alios casus exceptos colligunt, de quibus videndi Doctores in practicis criminalibus. Prædicti autem expressi sunt in iuribus allegatis. Theologi autem sub prædicta exceptione generaliter videntur comprehendere omnia crimina, quæ tendunt in perniciem & damnum siue spirituale siue temporale reipublicæ quando crimina non sunt correctæ, sed in futurum pendent.

Dubium hic esse potest, An in furto socius de socio possit interrogari, & an annumerandum sit furtum casibus exceptis. Bartolus in L. Reperi. ff. de questionibus; sic videtur sentire: Ab eius tamen sententia communiter Doctores recedunt, licet in praxi in Italia & alibi, vbi furta frequentantur, multi iudices eam sequantur: hanc tamen consuetudinem iuri communi non conuenire certum est. Nam furtum non excipitur à lege, & vbi lex non excipit & ratio dissuadet, excipere non debemus. Gloss. in L. fin. de accusat. Salycet. ibidem. Stephan. Bertrand. vol. 3. conf. 268. Hyppol. Marfil. in consiliis criminalibus, consil. 22. num. 13. Iacobus Menochius lib. 2. de arbitrariis iudicium question. casu 474. à num. 20. Quare de fure non habet locum doctrina Bartoli, nisi velimus loqui in furto occulto, propter difficultatem probationis, vt sentire videtur Alexand. in conf. 69. lib. 2. citatus à Menochio loco citato. Vel de furto ita circumstantijs aggravato quod merito præsumi possit sine

sine socijs non esse perpetratum: tunc enim locum haberet regula Salyceti in *L. fin. Cod. de accusat.* qua tradit generaliter Confessum proprium crimen posse interrogari de socijs, quando præsumptio legitima dicitur eum habere socios: alias standum est iuri communi: quia regulæ standum, donec de fallentia ostendatur, & exceptio probetur, secundum Gloss. receptam in *L. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris.* Decium in *lib. 1. eod. tit. Bart. in L. 1. Si quis vocatus non ierit.*

Præterea obseruandum, maximam esse differentiam inter crimina excepta, & non excepta, *Criminum exceptorum, & non exceptorum differentia* quia Iudex si interroget reum de se confessum, in casibus non exceptis, contra dictam Regulam, peccat mortaliter, & reus non tenetur respondere veritatem dicendo, sed potest equiuocè loquendo subterfugere, modò tamen mendacio non utatur: vel si quid confiteatur contra alios, eis non præiudicat. In exceptis verò criminibus, Iudex, sub peccato mortali, obligatur de se confessum, de socijs interrogare, & reus si quos scit, in conscientia tenetur denunciare, si non sint correcta crimina, sed probabiliter præsumit in futurum pendere: vt optimè tradunt Dom. Sot. in *lib. de regendo & deteg. secretum, memb. 3. q. 6. & lib. 6. de iustit. & iure. q. 6. art. 2. circa medium.* Cardin. Caiet. tom. 1. tract. 31. 17. respons. 5. ad patrem Cherubinum de Florentia, & in 2. 1. S. Thom. q. 70. art. 1. Alfons. Castr. lib. 2. de iusta heret. punit. cap. 25. Iosep. Angl. in floribus Theolog. q. 2. part. in 4. sent. in q. de correctione fraterna. Mart. Nauarr. in manuali Confes. c. 18. à num. 58. & ante hos omnes S. Thom. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. his verbis ait, quod quis ea, quæ per confessionem nouit in secreto, nullo modo potest prode-

prodere. Circa ea verò, ait, quæ aliter homini sub secreto committuntur, distinguendum est. Quandoque enim sunt talia, quæ statim cum ad notitiam hominis venerint, homo ea manifestare tenetur: puta si pertinent ad corruptionem multitudinis spiritualē, vel corporalē, vel in graue damnum alicuius personæ, vel si quid aliud est huiusmodi, quod quis propalare tenetur, vel testificando vel denunciando, & contra hoc debitum obligari non potest per secreti commissum (intellige aliter extra confessionem sacramentalem accepta) ex quibus manifestum est, hanc esse S. Doctoris sententiam.

Dubium. Quæ est ratio, cur Iudex teneatur Reum de se confessum interrogare de socijs in exceptis, & non alijs, & reus tenetur etiam non interrogatus, denunciare? DD. communiter ponunt prædictam differentiam: non tamen fundamentalem assignant rationem, quam pro sua singulari eruditione attingit Mart. Nauarr. in *Rebrica Relect. ca. Nouit. de Iudicijs num. 92. & in cap. Sacerdos. de pœnitent. distin. 6. nu. 24.* In casibus non exceptis si Iudex interroget reum, peccat contra octauum Decalogi præceptum, quo prohibetur ne quis det iniustam causam infamiae proximi. Ita hæc lex naturalis est de non infamando, qua lege etiam Reus, contra iuris ordinem interrogatus, tenetur celare occultum peccatorem. At in criminibus exceptis, quando agitur de impediendo damna spiritualia, vel temporalia reipublicæ, quæ in futurum pendent, alia lex naturalis accedit, qua etiam priuati tenentur aliorum mortem & pericula, si possunt, præcauere & vitare, iuxta illud Proverb. 24. *Eripe illos, qui ducuntur ad mortem* quæ

quæ fortior est illa de non infamando occultum. Concurrentibus autem duabus naturæ legibus, contraria in casu aliquo distantibus, standum est fortiori: quia fortius vinculum fortiori modo ligat. Fortior autem est lex de seruanda alicuius spiritali, vel temporali vita, quam de conseruanda fama: Quia præstantiora sunt bona corporis & vitæ, bonis famæ & fortunæ. Prohibetur ergo Iudex octauo Decalogi præcepto, in non exceptis Reum interrogare, & obligatur in exceptis lege naturali fortiori inquirere de consortibus, & reus eodem præcepto denunciare.

Difficultas hic moueri potest. An Pater filium suum aut filiam teneatur denunciare, quem aut quam cognoscit sequi maleficarum sectam: aut contra filius, aut filia matrem, aut patrem?

Pro parte negatiua videtur facere, quod poena scientis, & non reuelantis crimen læsæ maiestatis non habet locum in patre ratione filij. Si pater sciat filium moliri crimen læsæ maiestatis, si non reuelet, non punitur, de iure civili & in foro exteriori: ne videatur filium offerre ad supplicium. *L. Miles, §. Desertorem. ff. de re militari. Salycet. in L. propter insidias C. Qui accusare non possunt. Ioannes de Anania in cap. fin. de his, qui filios occidunt. Decius in cap. 1. de offic. delegati numer. 7. Alexand. in L. Vtrum. ff. ad L. Pompeiam de parricid. Berachin. in Repertorio iuris, verbo, Reuelans: & alij alibi.* Ante omnia præsupponendum, quod in hæresi filius potest patris hæresin denunciare, si verisimiliter cognoscat patrem non corrigi admoniti-

nitione priuata, vt est text. in cap. Literas, de præsump-
 tumpt. & sequitur ibidem communis opinio.
 Quod de hæresi dicitur, idem statuimus de hoc
 maleficorum crimine : Quia ad hæresin refertur,
 & non minus, quam hæresis, imò magis, cæteris
 paribus, communi saluti obest. Respondetur nunc:
 Pater aut mater si sciat filium, aut filiam hæresi la-
 borare, aut crimine maleficorum, si non sciatur
 mendatos, aut admonitione priuata corrigendos,
 si alij non sint, qui denuncient, tenetur denuncia-
 re. Nauarr. in *Manuali confess.* cap. 25. numero 50. &
 in *comm. cap. Inter verba.* 11. q. 3. concl. 6. Alexand.
 Halen. 3. part. 4. precepto. q. 33. Alfonsus Castrensis
 lib. 2. de iust. & hæres. pun. cap. 26. & alij, quos citat & se-
 quitur Iosephus Mascardus de probationibus, vo-
 lum. 2. conclus. 857. num. 18. Quia etsi Pater filium,
 aut mater filiam, vel contrà, teneatur amare
 quantum ad vitam, plus tamen secundum ordi-
 nem charitatis tenetur consulere salutem animæ, vt
 ad suam reducatur viam, quia anima pretiosior
 est corpore. Adhæc bonum commune reipub.
 est præferendum priuato. Certum etiam est,
 quando Pater filium, aut filiam denunciat in tali
 crimine : vel filia patrem, matrem, aut sororem,
 quod ei facile credendum, & maxima præsum-
 ptio est de veritate ex d. cap. Literas, & communi
 sententia ibidem. Et talium testimonium tanto
 firmitus, quanto à suspitione odij longius absunt.
 Non est tamen valde humanum, si iudices inqui-
 sitione aut tortura, nimis dure exquirant à paren-
 tibus contra filios, aut filias, vel contrà : magna
 est enim vis sanguinis, & naturalis reuerentia
 horrorem quasi incutit. Quæ causa facit, quod
 Doctores iuris citati excusent in foro ciuili pa-
 trem

rem scientem & non reuelantem crimen læsæ maiestatis in filio.

Aliud hic occurrit *dubium* soluendum. An reus, qui confessus est crimen, de quo contra eum adsunt indicia, possit interrogari de alijs delictis, de quibus contra eum non sunt indicia: exempli gratia, aliquis sufficientibus indicijs repperus est fur, & hoc confessus, an possit interrogari de adulterio aut latrocinio, de quibus nulla sunt legitima indicia. De iure secundum omnes non potest interrogari, vt docet optimè Iulius Clarus lib. 5. §. *fin. practica criminalis*, q. 64. *vers.* Successiue quæro. & Hyppol. Marfi. in L. *Repeti. ff. de questionibus* Mart. Nauar. in *Rubrica cap. Nouis, de iudicijs à num. 62.* Sed cum contrarium in multis locis seruetur, vt dicunt Angelus in *tract. de malefic. in verb. Fama publica*, Candinus, in *tract. de malefic. in tit. de questionib. num. 19.* Francisc. Brunus in *tract. de indicijs & tortura*, & alij multi, quos refert Clarus *loc. cit.* An hæc consuetudo sit bona, merito dubitatur. Hanc consuetudinem & praxim tanquam malam aliqui reprehendunt; inter quos Nauar. *loc. cit.* & Caietanus 2. 2. q. 69. *art. 1.* quoniam cum apertè sit contra ius, standum est regulæ iuris, quando non probatur exceptio: & est contra ius diuinum quod aliquis iniuste de alteri causam se infamandi: ad quod nulla lege tenetur.

Quando autem vnum crimen est preparatorium ad aliud, vel consequens, aut annexum: tunc Iudex potest interrogare, vt Nauarrus *loco citato numero 64.* tradit. Peccant igitur grauiter Iudices, qui contra ius sic interrogant: cum sit contra legem naturalem & diuinam: de quib. *ibid. latius*

in num. 56. & potius contrarium facere est corruptela, quam consuetudo. Ex his patet, contra diuinum praeceptum & iustitiam facere illos iudices, qui reum crimen confessum, de quo indicia procedebant, cogunt tormentis & minis fateri alia, de quibus nulla adsunt indicia, & quasi totius vitae suae generalem subire confessionem: hoc non iudicis, qui iuste iudicare debet, sed Tyranni officium est. His praemissis pro resolutione fit.

1. Concl. *Maleficus de se confessus credendum est contra participes criminis.*

Probatur Conclusio rationibus. Prima ratio: Maleficus de socijs interrogatus tenetur respondere Iudici interroganti, & iudex obligatus est ad interrogandum reum de consortibus: ergo ei credendum est. Quia si nulla ei adhibenda est fides, non est ratio, quare ipse obligetur denunciare. *Antecedens prob. autoritate Theologorum citatorum, & ex iure naturali, quo quisque etiam priuatus tenetur, si potest, maxime sine suo periculo, amouere aliorum mortem, & maxima pericula, quae tendunt contra salutem rei publ. & multorum, ut fortissimè probant non solum lex illa Prouerb. 24. Erue eos, qui ducuntur ad mortem: sed etiam cap. Non inferenda. 23. q. 3. & cap. Quantz. de sentent. excommunicationis, & c. 1. dist. 83.*

Atque hanc doctrinam aliquando existimauimus tantum esse Theologorum & D. Nauarri, ob summam eruditionem in utroquo iure, & singularem pietatem, Vrbi & orbi notissimi: nunc uerò amplius extendo & assero, esse communem Iuris peritorum sententiã, atque in primis in summo rigore eam tenet Bartolus in L. Virum, & L. Si sciente,

sciente, ff. ad legem Pompeiam de Parricid. & in L. 1. §. occisorum. ff. ad Sillanian. in quibus locis tradit, si quis sciat committenda in principem, vel tractatus contra ciuitatem suam aut Rempublicam, vel in patrem, aut dominum, & non indicat, quod sit puniendus poena legis, id est, mortis: hæc opinio Bartoli communior est, & in multis locis practi-
catur, vt multorum autoritate ostendit Iulius Clarus l. 5. §. fin. practica Criminalis: q. 37. Alij dicunt scientem & non reuelantem puniendum poena graui, sed non mortis, vt Felinus in cap. 1. de offic. & potestate Iudicis deleg. Decius ibidem & Andreas Barbatius. Sed quicquid sit, omnes probant scientem teneri ad reuelandum in conscientia. Id quod in specie tradunt Panormit. in cap. 1. de restitutione spoliatorum. Felin. & Decius loc. citat. Anthonius de Butrio in cap. Quanta. de sentent. excom. & Salycetus, qui quoad poenam tenet contra Bart. in L. Quisquis, C. ad legem Iuliam Maiest. docet, quod in conscientia & apud Deum sciens tenetur ad reuelandum, & id ex lege charitatis, & Lancilottus in tract. de offic. pratoris in causis criminalibus, in §. de conscijs. fol. 573. in impressione Coloniensi: Ad temperandum Bartoli sententiam, quantum ad poenam, quidam interpretantur eum intelligendum de socijs criminum: sed alij absolute intelligendum putant de omni sciente & non reuelante. Quare Baldus & alij clamant contra Bartolum, quod anima ipsius & omnium qui eum sequuntur, crucientur in inferno: eo quod sint homicidæ.

Ex his infero, Iudicem non solum teneri ratione officij, virtute cuius obligatur, vt prouincia purgetur à malefactoribus & hostibus commu-

nis salutis, iuxta *L. Congruit. ff. de offic. prefid.* sed etiam legis naturalis vinculo, quo etiam privati tenentur, ad credendum denunciationi rationali, ex circumstantijs, & ad inquirendum circa denunciatos. Quod si omittat, duplici ratione peccat: quia dupliciter legem transgreditur, iustitiz, & charitatis: & ratione iustitiz, qua obligatur reipub. ex officio providere de malis imminetibus si negligit, & respubl. cuius interest delicta puniri, cap. vt famaz, de sententia excom. & *L. Ita vuln.* rat. ff. ad legem Aquil. patitur detrimentum, grauissimè peccat, & criminis fit particeps, ex cap. 1. de offic. & potest. iudicis deleg. & Innocentio, Baldo, Decio, Barbatio, Panorm. & omnibus DD. cum, T. *ibid.* & tenetur ad restitutionem omnium damnorum, quæ inde redundant vel in rempub. vel in priuatos, vt definitur ex d. c. 1. de offic. deleg. & communi sententia Theologorum. S. Thom. 2. 2. q. 62. & 7. Domi. Soti lib. 4. de iustit. & iure. q. 7. art. 3. Ioan. Medinæ. in Cod. de rebus restituendis. q. 9. Mart. Nauar. in manuali cap. 17. num. 21. Syluest. in verb. Restitutio. 3. num. 6. Angeli in verb. Iudex. S. 8. Caietani in Summa, verbo restitutio, cap. 1. versic. Non obstant. Aureæ Armillæ *ibidem*, Iosephi Angles in floribus in 2. par. 4. sentent. in q. Quis restituere teneatur, Notanda difficultate. Concl. 1. & aliorum. Deinde deduco cum Dom. Soto. in lib. de regendo & deteg. secretum, loc. cit. & Nauarr. Confessarius tenetur huiusmodi reos admonere, vt socios denuncient in casibus exceptis, quod si facere renuant, eos absolueri nequaquam debet, & si absoluerit, equè peccata absoluendo, atq; rei nõ denunciando. Pro iudicibus annotandū ex doctoribus, quod quando facienda est interrogatio secundum iuris dispositio-

sitionem, de complicitibus, vt non fiat in specie vel indiuiduo contra aliquam singularem personam. Quia hoc potius esset officium suggerentis, quam interrogantis, & factu pessimum: sed in genere, quos habeant complices, vt eos nominent, iuxta doctrinam Salyceti in *L. fin. Cod. de accusat.* communiter receptam à practicis. Quare grauissimè peccant iudices, qui cogunt reos quocunq; modo per fas & nefas detegere socios, & summa reprehensione digni sunt, vt bene tradunt Iulius Clarus. *lib. 5. loc. cit. q. 21. vers.* Retenta igitur, in fine. & Nauar. *Manuali. cap. 18. num. 59.*

Sed circa prædicta potest dubitari, an Iudex etiã quãdo interrogat de socijs in casib⁹ exceptis possit in aliquo casu in specie, vt iurisperiti loquuntur, seu in indiuiduo interrogare de socio aliquo, exempli gratia, fuitne tecum Titius cum consilium iniretur de prodicione, aut alio maleficio perpetrando?

Quod talis interrogatio in specie non sit conueniens, & iuri consona, videtur communis Iurisperitorum doctrina in *L. fin. C. de accusat.* Gloss. Cyn. Salyc. Alberi. in quã communi sententiã fundata etiam est Constitutio Carolina in *art. 31.* dum volunt circa nominationem socij, à iudice interrogationem faciendam & proponendam in genere, & non in specie seu indiuiduo, exempli causa, fuitne aliquis socius tibi in perpetratione talis maleficij? & non in hunc modum; fuitne Titius tibi socius? Quoniam Alberic. in *d. L. fin.* & nunc aliqui aduocati videntur vniuersaliter intelligere prædictam communem doctrinam, ideoque

confessionem reiiciendam vt inualidam ad ta-
 lem interrogationem in specie factam existiman-
 tes, volui in hac tertia editione clarius hoc dubi-
 um proponere, & resolvere. *Respondetur*, ergo fim-
 pliciter doctrinam illam communem, & conse-
 quenter Constitutionem Carolinam in commu-
 ni fundatam intelligendam, quando nulla alia
 pręsumptio legitima est, aut indicia suppetunt
 contra singularem personam. At quando ali-
 qua pręsumptio, aut indicium seu indicia militant
 contra personam in specie siue singulari; tunc
 licitum est interrogando descendere ad speci-
 em: vt fuit ne tecum Berta in conuentu malefi-
 corum, quando à principe tenebrarum accepi-
 sti vnguentum ad maleficiandum Sempronium.
 Pro hac vera responsione clarissime sunt
 Salycetus in d. l. fin. Francisc. Brunus in tract. de in-
 ditijs & tortura, quęst. 3. prima princ. num 23. An-
 ton. Blancus in tract. de inditijs, num. 81. quem alle-
 gat & sequitur Menochius de arb. iudicam qq. lib. 2.
 casu 474. num. 53. Iulius Clarus in q. d. num. 4. versu
 finem. Iosephus Mascardus vol. 3. de prob. conclu.
 1311. & alij alibi; nec puto doctum in hac re nunc
 laborare. Hinc quando contra aliquam particu-
 larem personam duę aut tres denunciationes ma-
 leficorum debitis circumstantijs vestitę pręces-
 sissent, quę arguerent, aut pręsumptionem prę-
 berent, eum, de quo iudex interrogare intendit,
 criminis participem & socium, nihil criminis
 foret descendere interrogatione ad speciem siue
 indiuiduum: Quod euidenter demon-
 stratur. In tali casu iudex debet inquirere contra
 talem personam, imo eandem sic diffamatam
 comprehendere, carcerib^{us} mancipare, & torture
 subij-

subijcere potest, si veritatem neget, vt ex professo infra in conclusionibus 4. 5. & seq. probamus. Ergo à fortiori licitum est in specie interrogare: An videlicet Sempronius fuerit in societate, quando tale maleficium contra talem hominem commissum.

Postremò ex superiori doctrina infero: quod si reus de se confessus, aliquem in sua societate nouerit poenituisse & conuersum, nec amplius esse periculum moraliter præsumpserit redeundi ad vomitum, non tenetur talem iudici interroganti denunciare: imò si denunciaret, peccat.

Secunda ratio sumpta ex differentia criminum exceptorum & non exceptorum. Omnium tam Theologorum, quam Canonistarum & legistarum iudicio receptum est, quod de se confessus, super aliorum conscientia non debet interrogari, & si interrogetur, non creditur ei, ex iuribus allegatis: & hac regula non obstante casus supradicti excipiuntur, in quibus debent interrogari, & eis credendum. Ergo eorum confessio fidem facit: alias nulla est distinctio inter casus exceptos & non exceptos, contra iura & leges allegatas, & communem Doctorum sententiam.

Tertia. Regulae standum & inhærendum est, donec de exceptione & fallentia ostendatur, & probatur ex Gloss. recepta in *L. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris.* & in 6. in Rubrica eiusd. tit. Petro de Ancharano ibidem Bartol. l. 1. num. 2. ff. si quis in ius vocatus non ierit. Panorm. in cap. ad nostram, nu. 9. & in cap. Consuluit. 1. num. 4. de appellat. Iacobo Menochio lib. 1. q. 91. nu. 16. de arbit. iudic. quas. Zasius in tract. de substi. cap. 6. nu. 3. Couarr. lib. 2. variar. resolut. cap. 12, num. 4. Nauarr. in Rubr. cap. Nouit,

de iudicijs, num. 61. Sed crimen maleficorum ostenditur & probatur exceptum à Regula illa communi posita in cap. 1. de confess. & L. fin. Cod. de accus. in quo reus interrogandus de socio, & ei credendum est. Ergò. Probatur assumptum ex L. fin. C. de malefic. & mathem. cuius verba sunt: Quicumque maleficorum labe pollutum audierit, deprehenderit, occupauerit: illicò ad publicum pertrahat, & iudicium oculis, còmunis hostem salutis ostendat. Quod si quisquam ex agitatoribus, id est, aurigis, seu quolibet alio genere hominum, contra hoc edictum venire attentauerit, aut clandestinis supplicijs etiam manifestum reum maleficæ artis oppresserit, vltimum supplicium non euadat: geminæ suspicionis obnoxius quod aut publicum reum, ne facinoris socios publicaret, seueritati legum & debitæ subtraheret quæstioni, aut proprium fortassis inimicum sub huiusmodi vindictæ nomine, consilio atrociori confecerit: hæc sunt verba legis, in quano-tanda verba, quod suspicionis redditur obnoxius: quia publicum reum, ne socios criminis publicaret, etiam puniendos seueritati legum subtraheret. Atque hanc legem, ne quis in intelligentia dubitet, in hunc modum allegatam interpretantur communiter Doctores, Alberi. in d. leg. Bartol. in lib. repeti. ff. de quæst. Bald. lib. 1. consil. 59. incipiente, Regula iuris est. Specul. in titul. de accusat. versi. item repellitur. Angel. ab Aretio in tractat. de malefic. versu. Sempronium mandatore, fol. 19. colum. 2. verbo. Quæro an participes. Panormitan. Ioan. Immolen. & Anthon. à Butrio in cap. 1. de Confess. Albert. de Gandino in tractat. de malefic. in Rubri. de quæst. Franciscus Brunus in tract.

in tract. de iudiciis & tortura. q. 3. 1. p. à num 9. Salycet. in L. fin. C. de accusat. Gloss. ibid. & in C. de testib. L. Quoniam liberi. & in c. 1. de Confess. Marfil. in L. 1. §. D. Antonius. ff. de quest. & ibid. in L. Repeti. col. penult. Nauarr. in Manuali c. 18. nu. 58. Menoch. li. 1. de arbi. lud. qq. casu 474. nu. 33. & alij alibi: Recedere autem à textu iuris, ratione, & communi sententia, summæ temeritatis est.

Quarta. Malefici sunt latrones, & plus quàm latrones: maius enim est occidere veneno, quàm gladio, ex L. 1. C. de malef. & mathem. Sed latroni contra latronem adhibetur fides. C. de feriis. L. penult. & ff. de custod. & exhib. reor. L. Diuus Adrian. & communi Doctorum sententia & praxi. Ergo.

Quinta. Malefici faciunt coniurationem cum Dæmonibus, in perniciem hominum, & destructionem omnium, quæ communem salutem tam corporalem, quàm spiritualement humanam promouent, vt experientia constat, & processibus exploratum est: quare d. lex eos meritò hostes communis salutis appellat. Sed in coniuratione datur fides socio contra socium, ex cap. fin. de testib. cogend. & ibid. consensu omnium, & Bald. in L. Quoniam liberi. C. de testib.

Sexta. Malefici sunt rei læsæ maiestatis diuinæ. Ipsam propemodum diuinam pulsant maiestatem. L. Etsi excepta, C. eod. Si enim crimen læsæ maiestatis committit, qui in Imperatorem, Regem aut Principem conuicia coniicit, eis infidiatur ex odio, in ministros, vel in Reginam delinquit: Quanto magis obnoxij erunt tanti criminis, qui diuinam Maiestatem blasphemant, sanctissimam Dei genitricem Reginam cœli maximis

maximis iniurijs afficiunt, atque Regis æterni ministros in cælo regnantes, & in terra militantes omni modo odio persequuntur? Sed in crimine læsæ maiestatis humanæ creditur socio contra socium, vt constat ex *cap. 1. de Confess. & communi omnium sententia*. Ergo & in hoc: quia ficut vbi est par ratio, est idem ius: sic etiam vbi est maior ratio, maius. Ratio autem quare excipiatur à regula crimen læsæ maiestatis humanæ, est immanitas, & reipub. vtilitas, quæ profectò à fortiori militat in hoc crimine. *Et confirmatur*: quia hoc crimen multa habet priuilegia communia cum scelere læsæ maiestatis, quilibet enim admittitur ad accusandum, quilibet potest capere, modo iudici deinde præsentet: quilibet etiam ob hoc crimen, cuiuscunque sit dignitatis, torturæ subijcitur, & inuentus reus punitur: ex *d. l. Et si excepta*. Quomodo hoc crimen spectet ad læsæ maiestatis peccatum, vide Iodocum Damhauderium in *practica Criminali. cap. 61.*

Septima. Malefici sunt sacrilegi, rebus enim sacramentalibus & sacramentis sacramentorum abutuntur in maximis sceleribus. Sed in crimine sacrilegij inquisitus potest interrogari de socijs, & ei creditur, si alij non sint testes. *2. q. 1. & cap. Qui autem 17. q. 4. Campegius in tractat. de testib. reg. 86. fallent. 9. Lancelot. in tractat. de offic. prætorij in criminal. in cap. de Sacrilegijs. num. 2. & alibi Menoch. in loco proximè citato. num. 30. & alij, quos ipse citat.*

Octaua. Malefici sunt proditores patriæ: faciunt enim tractatus, vt experientia constat, quomodo vineas destruant, fructus perdant, & annonæ caritatem introducant. At proditoribus creditur

contra

contra socios. C. ad legem Iuliam Maieſt. L. penult.
& ſin.

Nona. Malefici aut ſunt hæretici, aut eorum fa-
cta ſapiunt hæreſin: ex c. Accuſat. l. 6. §. Sanè. Hoc qui
negat, rerum experientiam impugnat. Quid e-
nim aliud arguit, Deo abrenunciare, pacta cum
dæmonibus inire, Diabolos adorare, Dei genitri-
cem blaſphemijs lacerare, myſterijs noſtræ ſalu-
tis abuti, corpus Chriſti conculcare, aliaque ne-
fandiſſima ſcelera in Deum, ſanctosque commit-
tere? Quæ omnia aut hæreſes ſunt, aut manife-
ſtam hæreſin ſapiunt. Sed in hæreſi ſocius admit-
titur contra ſocium, ex c. In fidei fauorem, in 6. &
communi omnium ſententia.

Decima. Eis, qui veritatem loquuntur, creden-
dum eſt: alias fides humana periret. Sed commu-
niter accidit, vt ſocij in hoc crimine complices
denunciantes, veritatem dicant: & ſi in caſu vnus
inueniatur, qui in denunciando fallatur, centum
vel plures veritatem dicunt, vt conſtat experien-
tia, & proceſſibus contra maleficos. A commu-
niter autem accidentibus licet argumentari in
materia morali. Gloſſ. Bald. in l. Neque natales. C.
de probat. Boer. in deciſ. 288. num. 1. Gloſſ. & DD.
in l. Non hoc. C. Vnde cog. Vnde Baldus locum à
communiter accidentibus tradit facere indicium
indubitatum, in additionibus ad ſpeculatorent
tit. de ſent. & his quæ ipſam ſequuntur, in verſ.
incipiente, ad mortem. Quod larius oſtendit
Marſil. in pract. criminali. §. Secunda. num. 36. Id
quod confirmo ex doctrina S. Thom. 22. quaſt.
70. artic. 2. qui dicit, quod in actibus humanis, ſu-
per quibus conſtituuntur iudicia & exiguntur re-
ſponſiones, non poteſt adhiberi ceritudo demon-
ſtratiua.

stratiua, eò quòd sint contingentia & variabilia. Sufficit ergò probabilis certitudo, quæ ut in pluribus veritatem attingat, & sic in paucioribus à veritate deficiat: hæc S. Thomas. Si enim testimonium hominum esset reiiciendum, quia testes quandoque falluntur, vel falsum testimonium dicunt, omne iudicium cessaret. Nam & in iudicio Susannæ falsa erant testimonia: & quando Saluator morti adiudicabatur, & Act. 6. in condemnatione Stephani: & apud homines, innocentes quandoque condemnantur: non tamen propterea testimonia humana, quæ ut plurimum veritatem attingunt, relinquuntur. Et ideo in hoc crimine etsi error contingat quandoque in denunciationibus, non propterea fides omnis eis adimenda. In iudicijs & testimonijs falsitatem & errorem quandoque contingere, probat nobilis illa difficultas apud Theologos & Iurisconsultos: An Iudex contra veritatem sibi notam, secundum allegata & probata possit sententiam pronunciare, & innocentem sibi cognitum condemnare? Cuius affirmantem partem tenent S. Thom. 2. 2. q. 76. arti. 2. & q. 64. art. 3. ad 3. Alexand. Halen. 3. part. q. 40. membr. 6. Caietan. in loc. S. Thom. Syluest. in verb. Iudex 2. q. 5. Dominicus Sotus lib. 5. de iust. & iure q. 4. art. 2. & ex Iurisconsultis Bartol. in l. Illicitas, de offic. prefid. Ioan. Andreas in Speculo, tit. de disputat. & alleg. 5. Satis. Gloss. in cap. pastoralis. 5. quia de offic. Delegat. & Felin. ibid. Couarr. lib. 1. varior. resol. 6. 1. & alij alibi. Non ergo ex humanis fragilitas tollenda est, quia propter hominum fragilitatem & in constantiam quandoque homines à veritate deficiunt.

Vndecima ratio. Testes, qui non debent examinari, examinari faciunt aliqualem fidem, quia faciunt quale quale iudicium, vt DD. loquuntur. Bald. in L. Martinus. ff. de quaest. & in L. Cunctos populos. C. de summa Trinit. & fide Catho. Salyc. in L. Si seruos. C. de testi. Gloss. in L. 3. ff. de testi. Quod latius probat Marfil. in pract. §. Diligenter. a num. 141. Ergo magis credendum illi testi, qui debuit examinari, quia maiorem fidem facit. Si enim id quod videtur minus adesse: multo magis quod magis videtur adesse, adest. Sed maleficus de se confessus, examinari debet de complicibus, ex LL. & communi sententia: Ergo.

Duodecima ratio sumpta est ex praxi Ecclesiæ, quæ tradit eis esse habendam fidem. Nam omni tempore iudices ex huiusmodi denunciationibus inquisiuerunt contra denunciatos, vt patet ex Malleo Malefi. & Bulla Innocentij VIII. Malleo præfixa: Nicolao Iaquerio & Barth. Spineo, S. Palatij Magistro in lib. de Strygibus, & Paulo Grilando Iurisconsulto, causarum Criminalium in vrbe Iudice, in lib. 2. de Sortilegiis. Omnes enim dicti & alij, processus instituerunt secundum formam Iuris, in inquisitione hæreticorum seruandam. Sed in hac forma continetur, vt credatur consortibus, ex lib. 6. de hæret. cap. in fidei fauorem

2. *Concl. Certum etiam est, quod malefici de se confessis non habetur tanta fides, quanta hominibus integra fama opinionis & vita.*

OMnes in hac re conueniunt: quia ex confessione proprii criminis, aliquo modo eorum

eorum in opinione hominum læsa est fides: Alias etiam ad trium vel quatuor denunciationes posset aliquis damnari: quod non est in praxi, vti Conclufione vltima plenius declarabitur.

5. Concl. *Confessio malefici contra socium, facit indicium ad torturam.*

NOtandum : hæc Conclufio duplicem potest habere sensum: vnus est, quod confessio vnus contra socium fit sufficiens ad torturam, absque alijs indicatijs & adminiculis, & sic tenent Cynus in *L. fin. C. de accusa.* Anthon. de Butrio in *cap. 1. de confess.* Paulus de Leazaris in *cap. grauis. De deposito*, vt citat eos Alexand. *lib. 3. consil. 89. incipiente: Viso themate antesciptæ.* In eundem videntur descendere sensum Ioan. Immol. & Panorm. in *cap. d. de confess.* Angel. in *d. L. fin. & Dinus tractatu de quest.* Secundus sensus est, quod confessio vnus contra socium, vnum faciat indicium, non per se sufficiens sine alia præsumptione vel indicatijs: & hunc in Conclufione intendimus.

Probatnr nunc conclusio, præsuppositis suprà probatis. In criminibus exceptis socium interrogandum de socijs, & Maleficium esse è numero exceptorum. In criminibus exceptis dictum socij facere indicium ad torturam, à fortiori probat authoritas Doctorū pro primo sensu citatorum. Nam qui sentit id, quod maius est, multo magis id quod minus est, sub eodem gradu sentire dicitur. Deinde in sensu nostro tenent communiter Doctores, in criminibus exceptis confessionem socij contra socium facere indicium ad torturam: Innocentius in *cap. Quoniam. de testib. Gloss.* in *L.*

in L. fin. C. de accus. & in L. Quoniam liberi. C. de test. quam ibidem Doctores sequuntur. Alexand. in d. consil. & in lib. 2. consil. 211. incipiente. Visa facti renunciatione. Philippus Decius in consil. 189. num. 7. & 10. incipiente, Latatus sum plurimum, &c. Idem. in cap. Quoniam de test. Philip. Corneus vol. 1. consil. 58. Hyppol. Marfil. in consil. Criminal. consil. 22. & 109. num. 11. & in L. 1. S. D. Antoninus ff. de q. & late in praxi criminali. S. Diligenter, à num. 59. Ludouic. Roman. in consil. 154. Bald. 1. vol. consil. 95. Conrard. Lancilott. in tract. de offic. prator. in criminal. in tit. de negatione criminis & tormentis, num. 23. Albert Gandinus in tractatu maleficorum. in Rubr. de questionibus & tormentis: & hæc est communis sententia, vt tradit Iul. Clarus lib. 5. sent. S. fin. q. 21. vers. Sed quid in criminibus exceptis. Idem confirmo ex definitione & differentia indicij leuis & grauis, secundum practicos. Leue est, cui contingit frequenter abesse veritatem. Graue, cui contingit frequenter adesse veritatem. Sed maleficorum denuntiationibus non solum frequenter, sed aut ferè semper, aut semper contingit adesse veritatem, vt Iudicum experientia & processibus constat, ergo denunciatio malefici contra socium facit indicium graue: quia cui competit definitio, competit & definitum.

4. Concl. Confessio vnius socij in maleficio contra alium, est sufficiens ad inquirendum in criminibus exceptis.

PRobatur. Confessio huiusmodi aliquem habet effectum, vt constat ex dictis. Ergo ad inquirendum: cum per se non sufficiat ad torturam, imò in non exceptis tradunt Doctores

tores nominationem socij efficere, vt Iudex possit inquirere: quanto magis in exceptis? Deinde nostram Conclusionem tenent communiter Doctores, vt docent Clarus *loc. citat. vers. Retenta ergo communi Conclusionem.* Et ante hunc Ludouic. Romanus in *L. Et si certus. ff. ad Syllan.* Augustin. ad Angelum Aretin. in *tract. malefic. in verò. Fama publica, num. 31.* Roland. in *conf. 73. lib. 1. & alij alibi.*

Ex hac Conclusionem sequitur, quod Iudex habita confessione vni⁹ malefici contra participem criminis, debet cautè inquirere circa nominati statum & conuersationem, & indagare an alia reperiantur indicia.

5. *Concl. Confessio socij contra complices & participes in crimine, in maleficorum scelere, si aliam habet presumptionem adiunctam, vel indicium, aut indicia, facit indicium ad torturam sufficiens.*

Probatur Conclusio ex Gloss. & Saliceto in *l. fin. C. de accus.* vbi Salicet. dicit in exceptistalem confessionem siue nominationem secundum Doctores facere indicium ad torturam, quam ipse moderatur ex Gloss. citata, si talis nominatio sit coniuncta cum alia presumptione: & hanc doctrinam Saliceti Doctores in praxi sequuntur, vt testatur Iulius Clarus in *q. d. & in specie Alexand. lib. 3. consil. 59. incipiente: Viso themate.* Albertus Gandinus *loc. citat.* Francis. Brantius de *indicijs & tortura loco d. vers.* Qualis autem sit modus. Guido à Suzaria, de *indicijs & tortura num. 49. & ibid. in addit.* Ludouicus Bologninus Hypo-

polit.

polit. Marfil. in *conf.* 28. num. 17. & in *conf.* 130. num. 42. vbi latè probat ex Alexand. & alijs. Atque hîc pro lectore notandum, quando citantur consilia Marfilij, intelligendum de criminalibus, & non civilibus in hac materia.

Circa hanc Conclusionem & alias de confessione socij criminis, secundum Doctores notandum est, ad hoc vt dictum socij faciat indicium ad torturam, requiri, vt in tormentis confiteatur. Sic tenent communiter Doctores: quia cùm sit infamis & vilis factus ex confessione proprij criminis, purgandus est talis defectus tortura. Bald. 1. vol. *conf.* 95. Alexand. 5. vol. *conf.* 152. incipiente. Viso processu, num. 17. Raphael Fulgos. *conf.* 173. incipiente. In causa inquisitionis. Marfi. *conf.* 22. num. 22. & 109. num. 13. & in *pract. criminal.* §. Diligenter. num. 61. Gandinus de *quest. & torment.* §. Nunc restat formare. Alberi. in l. fin. C. de accusat. Addo his ea, quæ secundum Baldum, Salicetum, Oldratum, & alios, Iason in l. Cunctos populos. c. de summa Trinit. & fid. Cath. num. 70. in prima lectura, & in 2. nu. 51. docet infames in criminalibus cum tortura admitti, ad hoc vt indicium faciant ad torturam, in subsidiũ: quæ communis Doctorum est sententia, vt infra constabit, & licet Couarruias lib. 2. var. Resol. cap. 13. num. 8. videatur tenere, quod tantum in civilibus id obtineat, vt periurium & infamia tormentis purgentur: tamen ipse intelligendus est, quantum ad absolutam probationem: & ita communi non aduersatur, imò maximè fauet. Quia vt Bartol. in l. fin. in fin. ff. de in lit. iurand. vult, quotiescunq; probatio probat in civilibus: in criminalibus facit indicium ad torturam, quod comprobatur Marfi in *pract. d.* §. Diligenter. num. 133. Quod autem

socij criminis cum tormentis admittantur, valde
 iuridicum est, & in quibusdam locis seruatur.
 Dicit tamen Chassanzus in *consuetudinib. Burgun-*
diae, in Rubr. 1. se hoc sãpẽ allegasse in curia Fran-
ciae: Curiam tamen non attendere in delictis a-
 trocioribus, quæ fiunt de nocte, & clandestinis:
 sed admittere, propter difficultatem probatio-
 nis, probationem sociorum criminis sine tortu-
 ra, in casibus, quibus socij criminis admittuntur.
 Seruanda autem in hac re consuetudo loci, vbi
 ius dicitur, vt tradit Clarus *q. cit.* Constitutiones
 Imperiales Criminales Caroli V. quamuis decla-
 rent socium contra socium facere indicium ad
 torturam, inter alias conditiones, nulla tamen fit
 mentio, quod debeat fieri nominatio in tortura,
 vt est videre in articulo 31. Concedendum ta-
 men maximè in vilibus personis, Confessionem
 reddi probabiliorem, quando examen fit in tor-
 mentis. 2. q. 1. can. *In primis.* & 5. q. 5. can. *Illic qui.* & L.
ob carnem. & L. 2. ff. *de testib.* & in *Auth. de test. §. Si*
verò etiam. Aduertendum tamen pro praxi, non
 esse necessarium, vt confitens actu tractus sit ad
 tormenta, modò metu tormentorum confitea-
 tur. Quia confiteri in tormentis, & metu tor-
 mentorum, æquiparantur in iure, vt tradunt
 Bartol. in lib. 1. §. D. Seuerus, ff. *de quest.* Bald. in
tractat. de quest. & torm. Guido à Suzaria de indi-
 cijs & tortura. num. 72. & ibid. in addition. Bolognini.
 & communiter practici. Metu autem tormen-
 torum fit confessio, non solum quando actuali-
 ter tortura adhibetur, sed etiam quando est in
 locum tormentorum ductus ad torquendum,
 vel præcedunt minæ tormentorum, secundum
 Angelum ab Aretio in tract. *malefic. verb. Fama pu-*
blica.

blica. Bartol. in d. l. 1. Gandin. in tract. de malef. in Rub. de questio. & torment. Marfil. in Pract. Criminali. §. Expedita. num. 10.

Sed hîc exurgit dubium.

An ad hoc ut dictum socij faciat indicium requiratur, ut deponat cum iuramento?

Marfilius in *Pract. §. Diligenter. à num. 63.* tenet quod sic: & propterea dicit se Bononiæ semel liberasse à furca quendam furem, nomine Ludovicum de Parisijs. Eundem sequitur Iulius Clarus in *d. q. 21. vers. Quæro nunquid ad hoc: & dicit, quod sic semper viderit observari. Sufficit autem ut fiat iuramentum, vel ante torturam, vel præsentem ipso, contra quem deponit, prout servatur in confrontatione teste Boerio de incis. 319. Marc. Anton. Blancus in tract. de indicijs. num. 384. tenet contrarium, ut citant eum Clarus & Menochius lib. 2. de arbitrar. Iudi. quest. num. 60. Tradit Menoch. ex aliorum autoritate praxim esse servandam: & hoc videtur tenendum. Requirit enim iura & leges iuramentum in teste, qui plenè probare debet, quod non est in proposito: quare tantus rigor iuris non attenditur. Pro cuius rei confirmatione facit, quod idem Marfil. in eod. §. *infra. num. 143.* latè probat, testem examinatum sine iuramento facere præsumptionem. Hoc tamen semper faciendum à prudenti & timorato Iudice, qui Deum & iustitiam ante oculos habere debet, ut quando Reus complices, in casibus, quibus tenetur, nominat, eum admoneat, ut propriæ memor salutis, nemini in-*

ni iniuriam faciat, sed bene consideret, quid loquatur, imò & interrogare poterit reum, animam & conscientiam suam velit recipere, si se rem habere: hoc enim induit quasi rationem iuramenti.

Hiclibet pro nostra materia mouere dubium.

An dictum mandatarij solum sine alijs adminiculis vel indicijs, faciat indicium ad torturam contra mandantem?

EXempli gratia, in presenti crimine inter maleficos & maleficas sunt homines inferioris sortis, vilis conditionis, mediocris status, & superioris: Nunc maleficus vilis conditionis & pauper fatetur se grandinem mouisse, ad perdendum frumentum. Ipse est pauper, mendicat panem, mallet frumenti copiam, quam inopiam: præsumat meritò Iudex talem motu proprio non fecisse, sed alio mandante, vel alijs superioris ordinis. Interrogat de mandantibus vel mandante: Mandatarius verò reuelat & denunciat mandantem. An talis denunciatio faciat indicium solum, ita vt mandans possit capi & torqueri? Ante solutionē notandum est, quod mandatarius potest interrogari de mandante, quando præsumptio est verisimilis, eum fecisse ex alterius mandato. Deinde aduertendum, etsi mandans non dicatur propriè facere, interpretatiue tamen, vt Doctores loquuntur, concurrat, vnde tenetur de delicto mandatarij, & punitur eadem poena regulariter, qua mandatarius. Bartol. in L. Non solum. ff. de iniurijs. §. Si mandato: & est com.

communis opinio, vt testantur Albert. Gandinus in tractatu de malefic. in Rubrica de pœnis. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 89. Lancilottus in tractat. de offic. prator. in cap. de mandante homicidium. Didac. Couarr. in Clement. Furiosus de homicidia. Hoc tamen sciendum est, quod quando mandans est potens & seuerus erga eos, mirius puniendus est mandatarius: quia cùm actio tum minus sit voluntaria, minus in eadem specie peccat. Metus enim etsi non tollat, minuit tamen voluntarium.

Respondetur nunc conformiter superioribus Conclusionibus, quod mandatarij dictum solum sine alia præsumptione, vel indicijs non est sufficiens ad hoc, vt mandans possit subijci tormentis, vt patet ex proxima Conclusionem. Deinde ob aliam rationem, quam ponunt Clarus d. lib. quæst. 21. & Marfil. in §. Diligenter. num. 39. Quia aliàs esset in potestate cuiuslibet hominis scelesti, & vilis personæ, vt vir probus subijceretur tormentis: quod esset impium & absurdum; & ita dicit Clarus, quod viderit semper seruari: hoc tamen modo, vt in criminibus exceptis leuiiores suspensiones sufficiant, quàm in non exceptis. Quæ praxis bene notanda est ad propositum, quod propter atrocitatem criminis, & occulti exercitij naturam, leuiiores sufficiant suspensiones: sicuti etiam in hæresi omnium iudicio leuiora argumenta & signa, quàm in alijs, acceprantur ad præsumendum ex lib. 2. de heret. Felin. in cap. literas, de præsumpt. Lancilottus in d. tractat. in cap. de heret. num. 8.

Dicit quispiam, cùm hic agatur de indicijs, quot indicia requirantur ad torturam? Respond.

secundum Doctores, in praxi ita seruari, quod per vnum indicium, si sit proximum, procedatur ad torturam: vt si sit vnus bonus testis de visu, vel Confessio extra iudicium, vel res reperta apud reum præsumptum. Atq; etiam duo leuia vnum sufficiens ad torturam efficiunt, vt Doctores practici, Lancilott. in d. tract. in cap. de negatione criminis. num. 29. Marfil. in pract. & alij colligunt ex Bart. l. fin. ff. de quest. Quod autem de consuetudine seruetur, vt propter vnum indicium Reus tormentis subijciatur, attestantur Ioan. Andreas in addit. ad Speculato. in tit. de præsumpt. §. Species. Alexand. lib. 1. cons. 77. Alberi. in l. Si quis alicui. C. ad l. Iul. Maiest. & hæc est communis opinio, vt tradunt Clarus lib. 5. §. fin. q. 84. & Marfil. in pract. Criminal. §. Diligenter, à num. 177. Animaduertendum est, quod in materia indiciorum & torturæ non potest in omnibus dari certa regula, propter varios casus emergentes. Ideo Iudicis arbitrio multa relinquuntur, an vnū sufficiat indicium, vel plura, vel quale. Iudicis tamen arbitrium in hoc sicut in alijs omnibus, debet esse iuri & æquitati consonum: aliàs non valet, nec debet sequi propriam conscientiam, sed publicam & regulas legum, vt latè Marfil. in pract. loco cit. à num. 17. prosequitur: quia in arbitrijs Iudex debet facere suum arbitrium cum consilio peritorum. Quando enim dicitur aliquid relinquere Iudicis arbitrio, non est is sensus, vt fortasse indocti iudices, & iuris imperiti intelligunt, quod quicquid Iudex pro suo sensu & cerebro possit decernere, ita vt pro ratione sit voluntas propria. sed quod Iudex consideratis circumstantijs rerum & personarum, necnon etiam legum decretis, & do-

& doctorum sententijs, arbitretur quod iuri & æquitati consonum erit, quando lex expresse de iustitia non statuit. Vnde arbitraria, quæ dantur iudicibus, intelliguntur concedi, secundum mentem legis, & arbitrium intellectus rationis, vt rectè docet Andreas Barbatius in c. 1. de constitut. num. 167. Si autem lex quid certi statuatur in casu, legi standum est. Hinc infertur, illa indicia maxime quæ leges ponunt, & DD. ex legibus colligunt, obseruanda esse. Deinde breuiter deduco (inferius latius Deo duce probaturus) in materia maleficorum peccare quosdam Iudices Iurium ignaros, qui requirunt tantam copiam indiciorum, vt ex natura & statu istius exercitij, quod occultissimum est, vix vnquam sit, aut esse velit, qui aut accusare, aut denunciare audeat: maxime cùm regulariter omne indicium, secundum communem sententiam, quam etiam Constitutio Criminalis Caroli Quinti in articulo 23. complectitur per duos testes probandum sit: Cùm tamen iura, Doctores, & praxes doctissimarum Curiarum, in enormibus, clandestinis, & occultis, ne crimina impunita maneant, Diuina maiestas grauissimè lædatur, atque ad iram prouocetur, & Respub. patiatur: leuiiores & minores quàm in alijs admittant suspensiones, & minora argumenta seu indicia requirant, vt in probatione sextæ Conclusionis euidenter probabo.

Aliud hîc *dubium* incideret solvendum, quod sæpè in praxi occurrit: *Casus talis est.* Maleficus indicij sufficientibus, & seruatis seruandis in tortura coram Iudice, notario & assistentibus proprium crimen confessus, deinde de consortibus interrogatus, cùm iure & potuerit & debue-

rit interrogari, denunciant duos, vel duas, vel plures: quam confessionem ratam habet, & confirmat, dum est ad banchum Iuris, vt vocant, & sententiam expectat. Sententia lata proceditur ad executionem, & dum est in manibus Carnificis, locum præparatum ad incinerandum intraturus, vel instantia partis denunciatae, vel importunitate admonentium mortis, & vrgentium per animæ salutem, vt cogitet, verè, an falsò denunciauerit: reus perturbatus hisce vel similibus verbis, dum in extremis militat, vertit se ad populum, dicens ad Iudicem, vt paululum expectet, & ait, in præsentia omnium. Rogo vos omnes, vt mihi ignoscatis, atq; pro anima mea Dominum rogetis, & quia illos vel illas denunciaui tanquam participes criminis: excuso eos, & dico me nihil mali de ipsis scire. Vel, delatis præsentibus & instantibus responder: habeo vos pro bonis & probis. Quibus peractis non est amplius locus verbis, sed proceditur ad executionem. Difficultas nunc est, an confessio in extremis facta elidat primam confessionem, in tortura & iudicio factam, ita vt prior non sit amplius indicium ad torturam contra denunciatos, iuxta modum in Conclusionē expositum.

Videtur quod elidat, tum quia confessio nulla, & non perseverans, eiusdem censetur virtutis, apud Doctores: tum quia quilibet in articulo mortis memor salutis præsumitur. *cap. Sancimus. l. q. 7. & Gloss. in cap. literas, de præsumpt.* Quæstio hæc parum apud Doctores trita est. Eam in casu furti mouet Marfilus in *pract. Criminali. §. Restat in principio*, & soluit in partem negantem: & sic etiam in præsentī resolvimus: Non esse standum tali con-

confessione, quæ in extremis fit : & probatur ex *L. Si quis in gravi. §. Si quis moriens. ff. ad Syllan.* ubi illum textum Bartolus & alij dicunt, quod si aliquis Iudex, constitutus in mortis articulo, dicit se falsam tulisse sententiam, non statur ipsius dicto, nec ei creditur ad annullandum sententiam : & multis alijs iuribus & allegationibus prosequitur dictus auctor. Præterea eadem solemnitas requiritur in destruendo, quæ exigitur in construendo : nec non etiam eadem solemnitas postulatur in reuocatione actus, quæ in celebratione. Sed talis reuocatio in articulo mortis fit extraiudicialiter, sine debita solemnitate : denunciatio verò facta est seruatis seruandis in iudicio : & actus fortior est, qui fit in iudicio, quàm qui fit extrà, iuxta Gloss. receptam in *Authen. Generaliter. C. de Episc. & Cleric.* Ergo posterior confessio derogat priori. Atque in maiorem confirmationem optima est ratio. Rei cùm ducuntur ad supplicium, & sunt in puncto mortis, adeò concutiuntur timore, & perturbantur angustia necis, vt quasi alieni à mente videantur, & plenum iudicium non habeant, & oppressi mortis timore sunt veluti similes mortuis. Adhæc : talis persona, maximè si moriatur poenitens sana mente & ratione, non confirmasset primam confessionem factam in tortura quando sententia danda erat ad banchum iuris : tunc enim conscientiam suam aperuisset, & reuelasset excusando, quod in tormentis timore poenæ, ad liberandum se à tortura, vel alia affectione mota, denunciasset tales, tanquam participes criminis, contra veritatem. Si autem in iudicio persistit in prima confessione, veritatem dixisse, & con-

& consensum præbuisse, in primam præsumitur. Quia qui tacet, quando loqui tenetur, & interrogatur, pro consentiente habetur. Ex his similibus, quæ argumentis videtur concludendum, quod in foro exteriori talis excusatio in extremis non elidat primam confessionem: quamuis maximum quiddam apud Deum & homines sit, quod ille reus statim moriturus exculpet, & excuset, quem inculpauit. Quod in contrarium obijcitur, verum est, quod confessio non perseverans, æquiparetur confessioni nulli: hoc tamen intelligitur vsque ad sententiam condemnatoriam. Si reus non perseveret in confessione facta in tortura, non potest condemnari vi prioris confessionis. At alia ratio est post sententiam. Quod vero adducitur: moriens præsumitur memor salutis, verum est, si constanti & sana mente, & deliberato iudicio respondeat, & non perturbetur timore mortis, vel instantia importuna partium, aut sollicitantium. His addo, Baldus ait, in *tract. de pace Constantia*. §. *extra quero*. num. 66. qui tractatus habetur in 3. vol. *Oceani iuris*, fol. 77. quem sequitur Iason. in *L. 1. ff. Per quam factum erit*. num. 16. Non omnis qui moritur, vel est in extremo vitæ constitutus, est Sanctus Ioannes Baptista, licet receperit corpus Christi. Vnde licet sit aliqualis præsumptio, non tamen tanta, ut multum probet. Ex his duo elicio: *Primum*, pro Confessarijs, qui talium reorum audiunt confessiones in casibus, quibus socios criminis tenentur denunciare, ut admoneant eos serio in confessione, ad denunciandum eos, quos in conscientia, ex certa scientia, sepositis omnibus humanis affectionibus, nouerint consortes, Iudici coram notario

notario & testibus, & si quos fortè in tormentis ex odio, inuidia, vel timore pœnæ, vel alia causa contra veritatem denunciaſſent : reuocent cum eadem ſolemnitate, ante ſententiam. Quia ſi poſtea Confefſarius reum comitetur ad ſupplicium, & tunc ſæpius conculcando admoneat vt memor ſalutis, ſi quem iniuſtè denunciaſſet, eum reuocet, ſtimulis conſcientiæ ex vna parte, cùm mors inſtet, & ratio reddenda ſit: & ex altera anxietate mortis exagitatus facile contingere poſſet, vt totam primam Confefſionem in dubium reuocaret. *Secundum*, vt Iudex nunquam permittat, ſententia lata partes accedere ad inſtandum & moleſtandum reum, ſed ſi iudicet confrōtandos, vt loquuntur, id fieri curet ante ſententiam pro commoditate. Alias ſi poſt, quid per importunitatem reuocetur, generatur aliquo modo præiudicium tum iudicio, quod ſanctum eſſe debet, & ſine mendacio, tum etiam ipſi reo, qui falſum dixit, aut in falſum conſenſum dedit, dum loqui debebat, & tacuit, ſi poſtea non ſtet confefſioni: Nec etiam ſecundum leges talis ſubſecuta reuocatio, vt ſupra dictum, magni ponderis eſt, præſertim quando prima confefſio fulcitur adminiculis, quæ ipſam probabilem reddunt. Vide ad hanc materiam Conſtitutionem Criminalem Caroli V. in art. 31. verſ. Zum fünfften. Huic reſolutioni multum fauet, caſus in ſimili expreſſus in *L. Si quis in graui. §. Si quis moriens. Ad Syllania.* vbi non creditur vulnerato morienti, qui in extremis vitæ, exempli gratia, dicit, ſe à Titio vulneratum, niſi potuerit aliter præbare. Ex qua lege Angelus *ibidem*, & Marſilius *conf. 5. num 14. & conf. 109.* tradunt dictum morientis facere indicium ad torturam.

In

In contrarium est communis opinio, facere aliquam præsumptionem, sed non tantam, quæ sufficiat ad torturam. Stephan. Bertrand. l. 2. conf. 137. & alij multi, quos citat & sequitur Iulius Clarus lib. 5. quest. 21. vnde constitutiones Criminales Caroli V. in art. 28. determinant, quod sermo morientis si quem denunciât, aliquod faciat indicium.

Dubium. Cùm in crimine maleficorum denunciantes sæpè sint varij in confessione, dubitatur merito: Cui confessioni standum?

HÆc quæstio si in generali tractetur, intricatissima est, & eam ad longum ex recentioribus tractant, Didacus Couarr. lib. 2. variarum Resolut. cap. 13. Anthonius Gabriel. Romanus lib. 7. com. Concl. 26. 27. 28. 29. & seq. Iul. Clar. lib. 5. Senten. iuris. §. fin. & latissimè Menoch. lib. 2. de arbit. Iudic. qq. casu. 108. Sed omisis alijs, quantum ad nostrum propositum, sit

Prima Concl. In crimine hæresis & negotio fidei, si quis de seipso testificetur, & de alijs, etiam si ex interuallo fuerint contraria testimonia prolata, nihilominus statuitur illi testimonio, quo hæresis reuelatur, etiam si prius testimonium iuramento sit firmatum, & hæresin non detegat, secundum vero detegat, secundo potius statuitur: ex textu & Glos. c. Accusatus. §. licet de hæret. in 6. Felin. in cap. Cum in tua. col. 2. de testib. Menoch. loc. cit. num. 13. Couarr. vbi supra num. & alij ab eo citati. Ratio redditur à Repertorio Inquisitorum in verbo. Testes. Couarru. & Menochio: Ne tam horrendum crimen, in perniciem Christianæ religionis, omninò maneat occultum. Vbi tamen seruanda

seruanda est consideratio d. §. licet, vt ex manifestis indicijs appareat, talem non ex animæ leuitate, vel odij fomite, seu pecuniæ corruptione, sed zelo fidei & religionis suum testimonium corrigere, ac quod reuelat, reuelare. Et hoc est priuilegium concessum in fauorem fidei & religionis. Tantus enim est fauor fidei, vt quamuis in alijs criminibus in dubio tutius sit nocentem absolvere, quàm innocentem condemnare: in hæresi tamen & negotio fidei, in dubio quis præsumitur hæreticus, quantum ad condemnationem poenitentiae imponendæ in foro Ecclesiæ, pro utilitate animæ. Franciscus Squillacens. *de fide Catholica. cap. 34.* Glossa, & Immolens ab eo citati. Iosephus Mascardus *de Probationibus, volum. 1. Concl. 495. num. 8. & alij, quos ipse citat.*

Secunda Concl. Quod de hæresi & negotio fidei dictum, quantum ad testium varietatem, idem seruandum est in crimine maleficorum. Tum, quia eadem ratio multo fortius in hoc crimine militat: Cùm hoc crimen maleficorum omni crimine sit atrocius, maximeque sit in perniciem Christianæ religionis, plurimaque mala in Rempubl. redundant, si lateat: Tum, quia crimen maleficorum omnium iudicio refertur ad hæresin: Tum quia omni tempore, Inquisitores seruârunt modum probandi & detegendi hoc crimen à canonibus præscriptum pro hæreticis. Vt est videre apud Doctores mallei malefic.

Syluestr. Bartholom. Spineum,

Nicolaum Iaquerium,

& alios.

6. Concl. *Confessio duorum vel trium contra aliquem, vel aliquos participes criminis, regulariter facit indicium ad torturam, in crimine maleficorum.*

Hanc Conclusionem sic intelligo: si duo vel tres socij rei inuenti in tormentis, de confessi, simul vel successiuè denuntient alium, vel alios, faciunt indicium, vel indicia sufficientia contra talem, vel tales, ad torturam: si in confessione constanter perseuerent, poenitentes ad iudicium accedant, morientes cum contritione, ita vt ex circumstantijs adiunctis non possit presumi eos mentiri: &, si alia non sint indicia, Iudex potest & debet ex lege naturali suprà innuata, & ratione officij, tales denunciatos apprehendere, inquirere, & torturæ subijcere. Et in tali confessione multum est obseruandum, an reus sæpius confessionem contra alios reiteret, & geminet in tormentis postea, & ad banchum iuris: quia geminatio arguit magnam firmitatem animi & propositi. Marfil. in *consf.* 113. num. 2. Et in l. 1. ff. de *quest.* 5. *Questioni.* Felin. in *cap. si cautio.* De *fide instrum.* num. 39. Decinus in *consf.* 185. num. 10. Talis etiam geminatio & reiteratio præsupponit deliberationem, iuxta Gloss. in *cap. Si quis iratus.* 2. q. 3. Qua de causa non est reuocabilis prætextu erroris aut falsitatis. Ludouic. Roman. in *consf.* 346. incipiente, in hac causa. Barth. in l. *Cum scimus,* C. de *Agricolis & censitis.* lib. 11. Bald. in l. *Nec damnosa.* C. de *precibus Imperat. offerendis,* & alij iam citati. Dictum in Conclusionem (regulariter) quia possit esse casus, in quo tam paucę denunciamones non sufficerent: vt si vir in potestate & auctori-

choritate constitutus, à subditis denunciaretur tanti criminis, possit fortassè præsumi, ex odio factum, vel alio humano respectu, præsertim si nullæ aliæ adsunt præsumptiones coadiuuantes. Si tamen tales denunciationes multiplicentur à personis infimæ, mediocris, & fortassis æqualis (consideratis considerandis) conditionis & status hominibus: iustitia vendicat sibi locum. Videndum etiam, an tales denunciantes sint maioris auctoritatis habiti: tunc enim eorum denunciationes sunt maioris etiam virtutis, in æquilibrio rationis, contrapares, si debitæ seruantur conditiones. Propter hoc enim crimen licet quemlibet, non obstante dignitate, torturæ subijcere, & inuentum reum punire ex *L. Etsi excepta. C. De malefic. & mathem.* Probatur nunc Conclusio sic declarata.

Primò, auctoritate omnium DD. allegatorum in 3. & 5. *Concl.* Nam cùm dubitant, an vnus confessio in exceptis sufficiat ad torturam, præsupponunt duorum vel trium sufficere: & communis, & in praxi recepta opinio tenet, confessionem siue nominationem vnus facere indicium ad torturam, si alia præsumptione vel indicio inuenerit. Sed hîc in proposito vnus inculpatio, vel nominatio coniungitur nominationi alterius. Ergo.

Secundò, ex communi sententia, vt supra ostensum est, vnum graue indicium & proximum sufficeret regulariter ad torturam. Sed inculpatio duorum vel trium facit grauissimum contra tertium: cùm vnus faciat graue, ex definitione grauis indicij, & proximum: cùm omnes rerum cir-

R

cum-

cumstantias nominant posset significare & aperire viam ad vltiorem inquisitionem.

Tertiò, in crimine læsæ maiestatis diuinæ & humanæ, duorum sociorum confessio contra socium vel socios, sufficeret ad torturam, *ex cap. In fidei fauorem. in 6. de hæret. & 6. quæst. i. cap. Si quis cum militibus. & in L. Quisquis. C. ad Legem Iuliam Maiest.* & communi doctorum sententia. Ergo & in nostro casu: quia vbi est similis ratio, idem ius est. *ff. ad Legem Aquil. L. Illud.* & vbi maior ratio, maius ius. Ratio autem in dictis criminibus est enormitas criminis, & reipubl. damnum. Sed magnitudine & immanitate hoc crimen omnia superat, maximaque damna in reipubl. redundant, vt omnium confessionibus constat, & hisce infelicitissimis temporibus Respubl. experitur. Hinc bene Lambertus Danaus *cap. 5. in dialogis de sortariis & maleficis*, ait: Sunt à fide sceleratissimi apostatæ, Dei potentia perfidi abiuratores, reilæsa Maiestatis diuinæ, transfugæ teterrimi, proditores Dei fœdissimi, affeclæ diaboli turpissimi, deniq; diabolici venefici & impostores. *Hæc ille.* Si ergo in crimine læsæ maiestatis diuinæ & humanæ, duo socij criminis contra participes faciunt indicium ad torturam sufficiens, imò fortasse plus probant in defectu aliorum (nam iura eos in testes admittunt indistinctè) quis negabit in nefandissimo scelere duorum vel trium testimonium, de se confessorum, contra alios sufficere ad torturam? quæ solum est medium ad inquirendum veritatem. Quid immanius, quàm Deo datam fidem abnegare, cum Diabolo fœdus contra diuinam maiestatem, eiusque sanctos contrahere, Dæmonem adorare, sanctissimam Dei

geni-

genitricem blasphemijs impetere, hosti commu-
nis salutis obedientiam, homagiumque presta-
re? Etenim qui in religionem diuinam peccat,
omnibus facit iniuriam, & publicum crimē com-
mittit. *c. Vergenti. de hereticis. & C. eod. tit. l. Gaza-*
ros. Siergo, vt *L. 2. ibidem* definit, Hæreticorum
vocabulo continentur, & latis aduersus eos san-
ctionibus debent succumbere, qui vel leui ar-
gumento à iudicio Catholicæ religionis, & tra-
mite detecti fuerint deuiare: quanto magis qui
tot tamque enormibus flagitijs, non dico de-
uiare à fide, sed totam religionem conculcare
maximis argumentis cognoscuntur, & dete-
guntur?

Quarto: in crimine latrocinij, & alijs exceptis,
omnium practicorum iudicio, duorum vel tri-
um denunciationes contra consortes criminis
sufficiunt ad torturam. ex legibus suprâ citatis &
allegationibus. Et sic practicatur in rebus publ. be-
ne institutis, doctissimorum virorum consilijs,
vt bene docent experientia, & aliorum testimo-
nijs *Iul. Clarus lib. 5. §. fin. pract. criminalis. q. 21. vers.*
Sed pone. Chassanæus in Cons. Burg. Rubr. 1. §. 5. num.
123. vers. Et quantum ad laicum. Raphaël Fulgosius
in consil. 173. Alexand. cons. 89. l. 3. incipiente, Viso the-
mate ante scriptæ. In crimine hæresis duos tantum
sufficere probat pluribus allegationibus. *Ioseph.*
Mascard. vol. 2. de probat. Concl. 857.

Quinto. Omnium Doctorem iudicio, in de-
fectum aliarum probationum, & in subsidium,
admittuntur testes non integri, inhabiles, infam-
es, & socij criminum, quando ex natura rei
& actus alij haberi non possunt, iuxta commu-
nem rerum cursum. Sic tenent *Panorm. Baldus.*

Hostien. Felinus & alij, in *cap. fin. de test. cogend.*
 Anthon. à Butrio in *cap. Tertio loco, de Probat.* Ioann.
 Andreas in *addit. ad Speculat. tit. de teste. §. 1. vers.*
Quid si olim. Bald. Glos. & alij Dd. in *C. de testib. L.*
Quoniam liberi. Alexand. lib. 2. *consil. 320. incip. Et*
viso themate. & eod. lib. 2. cons. 166. incip. Animad-
uersus. & lib. 5. cons. 152. incip. Viso processu causa. Phi-
 lip. Cornæus 1. *part. cons. 58. incip. Post reditum con-*
silium dicitur mihi. Paul. Castr. 1. *part. cons. 348. in-*
cip. Notandum quod adulterium. Dec. in *cons. 189.*
incip. Letatus sum. à num. 10. Marfil. *consil. 41. num.*
6. & consil. 61. & 102. num. 7. & in pract. criminal. §.
Diligenter. à num. 81. Matth. Mathesil. in *singulari-*
bis. versic. Nota quod subsidium, pag. penult. Land-
 franc. in *tractatu de depositionibus testium. num. 102.*
 Salyce. in *L. Ea quidem. C. de accusat.* Iason in *L. Cun-*
ctos populos. C. De sum. Trinit. & communis ibidem.
 Mart. Nauarr. in *Manual. Confessar. cap. 25. num. 49.*
 & 50. Plurimas ad hoc congregat allegationes
 Anthon. Gabrielius, Romanus Fisci Apostolici
 Aduocatus lib. 1. *communium Conclus. in Rub. de test.*
Conclu. 7. Sed in crimine maleficorum aliter ve-
 ritas haberi non potest, ex natura ipsius rei & a-
 ctus, iuxta communem rerum cursum. Eorum
 enim exercitia, conuenticula, coniurationesq; de
 nocte fiunt, & in locis secretis, & ab hominum
 consuetudine remotis. Vnde dicuntur striges,
 quia quasi aues nocturnæ de nocte strident, vt
 notat Syluest. in *summa, verb. Hæresis 3. & sua ma-*
leficia exercent. Quæ autem de nocte fiunt, & in
 locis secretis, difficilis sunt probationis, vt pul-
 chrè ostendunt Alexand. in *d. cons. 166. & Marfil.*
in cons. 5. Si autem aliquod in rerum natura cri-
 men est, quod aliter probari non possit, nisi per
 con-

confortes & socios criminis, hoc profectò est, vt rei natura ostendit, & experientia rerum magistra docet.

Nunquid princeps tenebrarum est author principalis, qui odit lucem, & omnia inuisibiliter operatur? & quis probus eorum tractatibus & conuentibus interest, aut interesse permittitur, vt sit testis omni exceptione maior, qui testimonium ferat? Quis enim vir vxorem habens, cum qua noctes diesq; versatur, ipsam innocentem affirmare audebit? Aut quæ mulier, virum ab hoc crimine liberum pronuntiabit? Hic sibi locum vendicat illud poëticum: *Quo minimè credis gurgite, piscis erit.* Quis igitur Iudex tam à ratione alienus est, qui bonorum requirat testimonium, vbi nulli boni interesse possunt, nisi probitatem amittere, & pactum cum dæmone & sua societate inire velint? Atq; hoc argumentum confirmat Regula illa Iuridica; in defectum probationum, si ex negotij & actus natura non potest haberi legitima probatio, admittitur minus legitima: & lex contenta est ea probatione, quæ haberi potest. text. & Glos. in c. fin. de testib. cog. Panormit. ibid. Alexand. 1. volu. consil. 64. incip. *Aeterni numinis inuocato spiritu.* Marfil. cons. 5. & in Pract. Crimin. §. Diligenter. num. 126. Bartol. & Immol. in L. in illa stipulatione. in fine. de verbor. obligat. Chassanæus super Consuetudin. Burgundia, Rubr. 1. §. 5. num. 173. Amplius roboratur ex Panormit. in cap. De cetero. de testib. vbi testatur, quod licet regulariter non admittantur laici contra clericos, in caussa Criminali: tamen quando delictum est commissum in villa, vbi solum vnus est clericus, in defectum probationum, admittendi sunt laici. Ad idem

facit doctrina Saliceti in *L. Ea quidem. C. de accusat. q. 5.* recepta ab Angel. ab Aretio, in *Tract. de malefic.* Verb. *Meritor.* & Marfilio d. *conf. 5.* & alijs. Quando in casu sumus, in quo testes integri haberi non possunt, tunc admittendi non integri: & ponit exemplum. Si quis luserit in prostibulo, & fuit deceptus propter taxillos falsos, &c. poterit lationem & falsitatem probare per lenones & infames.

Sexto, in enormibus & occultis, facilior & promptior debet esse Iudex in procedendo ad torturam, sicut in incantatione, venenatione & similibus, ex Bald. in *L. Nemo deinceps. C. de Episcopali audient.* Barbat. & alij in addit. ad Bart. *L. fin. ff. de quest.* Quod latè confirmat Francis. Brunus in *Tractat. de indicis & tortura, 2. part. q. 8. num. 2.* & hæc est communis regula, vt tradit Clarus *lib. 5. q. 64. versic. & ideò.* Ratio redditur: quia ea, quæ in occulto fiunt difficilius probari possunt. Ex qua causa resultat illud iuridicum pronuntiatum: In clandestinis & occultis sufficere probationes per coniecturas, ob rei difficultatem, quæ aliàs non sufficerent. Occulta autem sunt, quæ fiunt de nocte, & in loco occulto. Bald. in *L. Cum fratrem. C. de his quibus vt indignis. in principio.* Angel. in *L. 1. §. Occisorum. ff. ad Syllaniam.* Hinc Bald. clandestinum dicit: quia rarò inuenitur sine tortura, vt est venenatio, ex d. *L. Cum fratrem.* Quomodo autem quæ de nocte fiunt, difficilis sint probationis, probat latè Alexand. *lib. 2. conf. 211. incipient. Visa facti narratione, & eod. lib. conf. 167. incip. Animaduersis his, quæ tam per testes.* Atque crimen maleficorum ex his causis alijsq̃, quod est occultissimum, leuioribus argu.

argumentis tortura inquiri posse quis dubitat ? tamen à regula criminum aliorum exceptorum non recedimus, vt satis superq; constat ex supradictis. Quare autem maleficia potius fiant de nocte, & in locis ab hominum conuersatione desertis, duplex redditur ratio à Paulo Grillando, in lib. 2. de Sortilegiis cap. 4. Prima, quia Dæmon post calum ex paradiso effectus fuit obscurus, & tenebrosus: quare etiam dicitur princeps tenebrarum: proinde sua opera facit in loco obscuro, & tempore tenebroso, iuxta commune dictum: Qui malè agit, odit lucem: Secunda: Si de die fierent, possent videri ab aliquo, & facilius discooperirentur eorum maleficia, & deuenirent ad notitiam, & sic caperentur & punirentur.

Septimo. Regulare & iuridicum est, quod propter enormitatem & immanitatem criminis, iura & statuta transgredi licet; Id quod probatur cap. 1. de confess. Gloss. & DD. Excipiuntur, propter immanitatem, quæ vocantur excepta ab illa regula: De se confessus super aliorum conscientia non debet inquiri. *L. Nemo deinceps. C. de Episcopali audient.* In festis Paschalibus relaxantur carcerati, exceptis qui atrocita commiserunt. *L. per omnes C. de defensorib. ciuit. denegatur defensio,* propter magnitudinem criminis. *L. prouinciarum. C. de feriis.* In venerabili Paschæ die, propter immanitatem, admittitur tortura ad honorem Dei: quod & Bald. in d. l. *Nemo deinceps*, tradit. Fecit ad idem Gloss. in §. *per contrarium.* Inst. de hered. quæ ab intestat. deferuntur. vbi propter immanitatem fama defuncti damnatur. Sic Ioann. Andreas, propter atrocissimum crimen, in cap. *Cum non ab homine, de indicis.* Testatur

Clericum sine degradatione posse puniri, non attempta dispositione *d. cap.* Sic Marfil. *in singular.* 601. propter immanitatem criminis recipiuntur testes, lite non contestata, & parte non citata: iuxta notata ab Archidiacono, Dominico Geminiano, Hostien. *in cap. 1. de homicid. in 6.* & Felin. *in cap. Quoniam*, num. 7. *Vt lite non contestata.* Probant hanc regulam latissimè Baldus *in Authent. sed nouo iure. C. de seruis fugitiuis.* & Doctores *in addition. ibid.* Marfil. *in L. vnus. §. Cogniturum. ff. de quest. & in d. singulari:* & omnium latissimè Andreas Barbatius *in cap. 1. de Constit. à num. 155.* secutus doctrinam Innocentij *ibidem.* Propter hanc regulam in atrocissimis non seruatur ita processus, recipiuntur testes ante litem contestatam, & parte non citata, & proceditur ad torturam, etiam si non sint ita sufficientia indicia, vt rectè infert Iulius Clarus *lib. 5. q. 1. §. 1. vers. sunt etiam.* Enormia enim, vt *in d. singular. 601.* Marfil. tradit, talis sunt naturæ & importantiæ, quod alterent dispositionem statutorum & iuris communis. Atq; si hæc omnia in villo crimine locum habeant, in hoc nostro proposito in summo gradu obtinebunt. Si quidem vt plurimum in crimine maleficorum, in vno subiecto conueniunt crimen læsæ maiestatis diuinæ, quandoq; etiam humanæ, vt experientia compertum est: latrocinia horrenda, & grauissimis circumstantijs affecta; coniuratio cum diabolo in subuersionem regni summi Regis: Idololatria pessima, pactum cum diabolo & inferno; blasphemia in Deum, Beatissimam Virginem, & omnes sanctos; peccatum contra naturam cum spiritualibus creaturis: sacrilegia nefandissima in abusu sacramenti sacramentorum, & rerum

rerum sacrarum; Infantium & innocentium cædes; sepulchrorum violatio, vt innocentes effodiant, quorum carnibus horrendè abutuntur; perditio agrorum, vinearum, sylvarum, omniumque rerum ad salutem hominum spectantium: ita vt meritò à lege appellentur hostes communis salutis; & alia plurima scelera perpetrant, quæ nec mens humana concipere valet. Quis igitur tam insipiens est, qui legibus concludere velit, quod omnes leges immanitate & atrocitate superat? Estne vllus canon, aut lex, aut statutum, quod dæmonem cum sua societate includat? Hic Iudices atq; potestatem habentes, per Deum, communemq; salutem obsecro, vt leges, iura, rationes, & authoritatem doctissimorum virorum intueantur, oculos aperiant, & cernant, quomodo Deus immanissimis criminibus irritetur, quomodo propter periculum communis salutis, in enormibus, ne quidem à processu & inquisitione, & executione in diebus Deo singulari ratione consecratis, cessandum sit; quomodo Deus executione iustitiæ reconcilietur. Facilmò, ait, *d.l. prouinciarum. C. de feriis*, in hoc summi nominis speratur venia, per quod multorum salus, & incolumitas procuratur: Quomodo ad honorem Dei, iuxta, *d.L. Nemo deinceps*: crimina punienda sint; quomodo finant crimina impunita coalescere, contra *L. per omnes. C. de defen. Ciui.* quomodo in tam enormibus & periculosis, contra communem salutem; relictis legibus diuinis, naturalibus, & posituiuis, dum periculum est in mora, iustitiæ executionem differant, cum multorum scandalo, dantes iustam occasionem multistemerarijs iudicijs, & sic communicantes gra-

uissimis peccatis alienis? quomodo deglutiant camelos, exoculantes culices, dum minora & manifesta Lynceis oculis perlustrant, & talpis sunt ceciores in occultis & atrocissimis? quomodo festucam videant, & trabem non animaduertunt, dū furta simplicia, homicidia sine proposito perpetrata, aliaq; minora cane peius & angue persequuntur: crimē verò læsæ maiestatis diuinæ, apostasiam, tractatus secretos contra patriæ salutem, & alia immanissima facinora, tanquam phantasias & somnia negligunt. Habeant Iudices in hoc negocio doctrinā Magni Basilij ante oculos: Qui veram germanamq; iustitiam nō habet in animo repositam, ac velut ex præuia quadam meditatione reconditam, sed aut pecunijs corrumpitur, aut amicis obsequitur, aut etiam inimicos vlciscitur, aut alienam reformidat potentiam; rectē ius dicere, iudiciatq; exercere non potest.

Octauo & vltimò probo Conclusionem. Si non demus locum denunciationibus consortium in crimine maleficorum, non est via extirpandi hoc crimen, nec inquirendi, aut procedendi contra multos, nec locus puniendi principes huius sceleris; quod concedere est absurdissimum. Et hoc probo reducendo in memoriam ea, quæ posita & probata sunt ex fidei fundamentis, in decimo præludio. Inter Dæmones est prælatio & ordo. Sunt enim supremi, medij, & infimi. Qualis ergo ordo inter dominos, talis inter ministros. Nam norunt optimē tantò stabilius esse regnum, quanto maiori firmatur ordine. Videmus autem in regno temporali, superiores, potentiores, & honoratiores principibus assidere; consilia ac responsa dare, ac demum quod executi-

oni

oni mandandum, concludere, conclusa per medios & infimos in effectum deducere. Non enim est supremorum Confiliariorum, manus admo- uere operi. Sicut enim superiores Dæmones suas prouincias committunt inferioribus: Sic etiam in pessima illa politia, principes & superiores malefici, cum Principe Dæmoniorum concludunt tractatus, atque inferioribus executionem mandant.

Atque hanc doctrinam non solùm ratio comprobatur, sed etiam maleficorum & maleficarum confessiones confirmant. Quæro nunc ab homine, qui nullum dat locum denunciationibus, contra ius, doctissimorum virorum authoritatem, & praxim tam Ecclesiæ, quàm rerum publ. bene institutarum, atque rectam rationem; quis modus erit procedendi contra illos, qui sunt in superiori ordine? manebuntne impunita eorum scelera? eorum tractatus contra rempubl. communemque salutem occulti latebunt, ut indices plures pertrahantur in Diaboli societatem? Recurre ad externa indicia: perquire quando principes huius sceleris visi fuerint aut scopas erigere ad causandum pluuiam, aut ollam supponere vestibulo alicuius stabuli, aut lites & minas intentasse plebeis, aut alia opera externa exercuisse, quæ indiciorum vices subeant ad probandum. Hæc enim sunt facta vulgarium & vilium personarum, quæ rus incolunt, & ruri versantur inter plebeos. Ibi quandoq; hæc & similia perspiciuntur indicia. Tollatur igitur via inquisitionis & processus per denunciations, & alantur principes maleficorum, & magistri scholæ Diaboli: & videbitur, cum maximo Reipubl. damno, quia

quis sit futurus rei exitus. Habeant ante oculos, qui gladium portant, iustitiam, quæ tribuit unicuique quod suum est, bene agenti præmium & honorem; malè operanti pœnam & vindictam: ne si respectu humano omittant punire Dei iniurias, ac reipubl. vindicare scelera, seuerissimâ indignationem eius, qui etiam iustitias iudicat, incurrant.

Dubia duo hoc loco paucis mouenda
& resoluenda sunt.

Primum. An testes huiusmodi singulares probent aliquid, ita ut quis possit torqueri ad denunciations eorum? ex.gra.

VNus dicit, quod viderit N. venientem in deaurato curru, alius in nigro equo, alius in hirco, ad congregationem nocturnam, sed diuerso tempore. Videtur quod non: Tantum enim probant mille testes singulares, quantum vnus, Bald. in L. Iurisiurandi, colum. 2. C. de testib. Alexand. in cons. 20. & 81. vol. 4. Marfil. cons. 27. & 28. & alij alibi. & regulariter testes singulares non probant. cap. Tam literis. de testib. c. Cum dilecti. de election. & c. licet caussam. de probat. & L. ob carmen. ff. de test. §. fin. His & similibus auctoritatibus quidam persuadere conatus est dictam singularitatem impedire. Sed quia hîc loquimur in ordine ad torturam, parum ad rem facit disputare de testimonij singularitate: tum quia communissima est sententia, quod vnus testis omni exceptione maior, faciat indicium sufficiens ad torturam: tum quia socij criminis, etiam si sint singulares, faciunt indicium ad torturam in criminibus exceptis, vt tradit ex praxi doctissimarum Curiarum Iulius
Clarus

Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. vers. Sed pone. Deinde vt communior est opinio DD. attestante hoc & confirmante Anton. Gabriel. lib. 1. com. concl. conc. 2. num. 19. in Rub. de testi. testes singulares probant de delicto in genere, vt quem esse hæreticum, vsurarium, maleficum, &c. vel quando agitur de probatione actus non momentanei, sed successiui. Quare esse potest, quod maleficus vna vice veniat ad cursum in figura deaurati currus, alia vice in capro, & sic de similibus. Quia Dæmon sicuti dicitur mille artifex : ita etiam versipellis, quod formam subinde mutet.

Dubium secundum.

An, quando malefici à socijs denunciantur, quod ludis Diabolicis & choreis interfuerint, sociorum denunciationes faciant indicium ad torturam, etiamsi non fiat mentio, quod hominem, aut equum necauerint, aut damna intulerint?

Quidam distinguunt, & dicunt : si tantum denuncientur, quod congregatione interfuerint, & ludis, non faciant indicium ad torturam plures denunciationes : si autem homines aut equos necauerint, aut damna intulerint, tunc faciunt indicium. Sed hæc distinctio tantum narratur, nec vlla ratione aut fundamento stabili fulcitur, imò videtur implicare ignorantiam negotij eius quod arte Diaboli ibidem geritur. Et probatur contrarium. Malefici aut sunt rei læsæ maiestatis diuinæ, quando in cursu & congregatione sunt : aut non sunt. Si rei sunt læsæ maiestatis diuinæ, vt certè dicendum est :
Nam

Nam in hoc grauissimè diuinam maiestatem la-
dunt, quod Deo & regno suo abrenunciant, pa-
cta cum aduersario contra Christum & eius ex-
ercitum contrahunt. Quis enim nescit, omnem
societatem cum Dæmone esse homini interdi-
ctam: cum à principe vniuersi, tali hosti perpetu-
um sit indictum bellum? S. Thom. 2. 2. q. 95. artic. 2.
ad ult. Caietan. *ibid.* Domini. Sotus *lib. 8. de iust. &*
iure, q. 3. artic. 2. Hostes autem regis & regni dicun-
tur, quibus à Rege indictum est bellum, per nota-
ta in *L. Si quis ingenuam. §. fin. & L. Hostes ff. de capriu.*
Barto. *ibid. circa fin.* Martinus Laudensis in *tractat.*
de bello. §. 5. & latius Boërius cum alijs in decis. 178.
n. 1. Sed societas subditi cum hoste regis, aut prin-
cipis, siue consummata, siue inita solum sit, facit
aliquem reum læsæ maiestatis, vt rectè Caietanus
2. 2. q. 95. artic. 4. docet. & text. *L. Quisquis. C. ad L.*
lul. Maiesst. cum DD. conuincit, quod etiam co-
natus in crimine læsæ maiestatis puniendus: quem
conatum Caietan. appellat societatem initam,
necdum consummatam. Reo autem læsæ maie-
statis tam diuinæ quàm humanæ multò magis
creditur, quàm latroni contra latronem: Quia
dicta crimina, vt omnibus in confesso est, multò
magis sunt priuilegiata; quàm alia excepta, *ex cap.*
in fidei fauorem, de heret. in 6. & d. L. Quisquis, & alijs
ibid. magis autem priuilegiata præcedunt. *§. Sanè.*
cap. Accusatus. de heret. in 6. Ergo multò magis de-
nunciantes merentur fidem, si quem in cursu &
congregatione fuisse denuncient, quàm si di-
cerent, ipsum hominem occidisse, aut equum
veneficio infecisse. Nisi quis dicere velit, quod
equum interficere aut vaccam occidere, sit cri-
men

men grauius, & magis exceptum, quàm Deum abnegare, & cum summo aduersario fœdus ini-
re. Quis autem ignorat, neminem talem con-
uentum & congregationem frequentare, qui
non prius Deum abnegauerit, pacta cum Dæmo-
ne contraxerit, societatem cum eo inierit, & ad
omne malum animum habuerit paratum? Quid
autem ita professioni nostræ fidei repugnat, si-
cut DEVM expressis verbis abnegare, & pro-
fessionem in baptismo factam abrenunciare, Diabo-
lo fidem & ministerium addicere? Ergo qui in
cursu & ludis diabolicis iam apparent, sunt per-
fidi in fide & religione: ergo socij eorum eos de-
nunciantes plus merentur fidei, quàm si dicerent
eos equos, aut vaccas, aut etiam hominem occi-
disse. Nam si priuilegium fidei est *in d. cap. In fi-
dei fauorem*, quod socij criminis, & alij testes in-
habiles possunt testes esse contra participes in cri-
mine: Quomodo plus fauoris habet latrocinium
hominis, aut veneficium equi? Nunquid priui-
legium, cum sit quid fauorabile, debet aliquid
operari vltra ius commune? *cap. In his priuilegiis.*
Gloss. Bernard. Panormit. Anton. cum alijs ibi-
dem. & lib. 6. eodem tit. cap. Si papa. & l. 1. ff. ad muni-
cipales, & de incolis cum Gloss. Quid ergo opera-
tur priuilegium fidei concessum. Si socij contra
latrones, vaccam aut equum interficientes me-
rentur fidem, & non contra eum, qui iam fidem
abiurauit, religioni nostræ bellum indixit, com-
munioni sanctorum valedixit? Quæ com-
muniter omnia præstiterunt omnes, qui in con-
gregatione diabolica apparent, vt constat con-
fessionibus innumerabilium hominum vtriusq;
sexus & status. Imò vt hoc addam, de quo aliàs
dubi-

dubitaui, tantum operatur fidei fauor, *d. t. In fidei fauorem*, quod plures quàm duo testes inhabiles, & minus idonei, in negotio fidei, & hæresi faciunt plenam probationem ad condemnationem, & pœnam ordinariam criminis hæreseos, quando ex circumstantijs, & coniecturis, & personarum qualitate verisimiliter præsumuntur verum deponere. Quam sententiam dilucide verba c. *In fidei fauorem*, videntur probare: Quia vt manifesti iuris est, priuilegium sic interpretandum, vt aliquid operetur, & hanc doctrinam securam & in praxi seruandam ex alijs approbat Ioseph. Mascard. *de probat. volum. 2. Concl. 857. num. 39.* Si quis autem neget maleficos reos esse criminis læsæ maiestatis diuinæ, quando sunt in ludis diabolicis, & congregatione, hic poterit etiā negare prima principia. Cogitet talis, qua ratione eò deueniant, quæ pacta & acta præcedant, quid ibidem faciant, cui obsequium & famulatum præstent, quis finis tragediæ. Quæ soleant ibidem tractari contra Deum, rem publ. & commune bonum. A communiter accidentibus argumenta ducuntur non solum à Logicis & Theologis, sed etiam à Iurisperitis. Vnde secundum eos locos à communiter accidentibus facit indicium indubitatum. Bald. *in additionib. ad Specul. in tit. de sentent. & his quæ ipsam sequuntur*, & Marfil. *in pract. Criminal. §. Secunda num. 36.* Et talia confitentur ibi fieri facta, & communiter tractari, non solum vetulæ & melancholicæ mulieres, iam ratione & viribus destitutæ, sed etiam iuuenulæ, non solum foeminae; sed etiam viri, iuuenes, adollescentes, & ætate graues, docti, & rerum experientia conspicui, etiam postquam iam se Deo suo iterum reconciliarunt,

liarunt, dispositi ad mortem, & pœnam pro suis sceleribus subeundam cum magna detestatione scelerum, & vt communiter consentitur, ita reperiuntur esse vera, si fortassè vnus sit, qui fallatur, sicut in omnibus rebus moralibus & actionibus humanis accidit quandoq; error, mille reperiuntur dicere veritatem, vt experientia testis est, quæ est rerum magistra. *cap. Quam sit. cum Gloss. de electio. in 6. & cap. Statutum, de rescript. eod. lib. & multa experimenta cognitio veritatis insequitur. Bald. in cap. Contingit, de dolo & contum. & Marfil. in pract. Crimin. in §. Principium, num. 4. & imperator in Authent. de appellat. vers. Ex rerum experientia inuenimus.* Et certum est in hoc negotio, si multi experientia cognoscerent, & ab eis audirent, qui experti sunt cum suis circumstantijs rerum, personarum, temporum & locorum, non somnia dicerent: si hominibus expertis in sua arte non est credendum, à quibus rerum veritas inquirenda? Peto, quare inexperto credendum, quod terminis suæ artis non continetur? Quia neq; scientiam, neq; experientiam habet, nec meretur fidem in his: vnicuiq; enim artifice in sua arte credendum est. Sic profectò in hac misera secta credendum est expertis. Hi sciunt quid ibi agatur, quæ negotium præcedant, sequantur, & committentur. Miserum enim est, & à ratione alienum, si ego dormiens velim dicere, me dormiente neminem vigilare, nec velim credere dicentibus alijs, se vigilasse in aliò loco, cum circumstantijs locorum, personarum, & rerum actarum: Sic profectò etiam cæci sunt, qui dicunt esse somnia, & in somno tantum accidere, quæ homines vigilantes vnanimi consensu & magna

constantia seruatis circumstantijs omnibus, non tam in commodum suum, quàm etiam contra se confitetur fieri, & facta esse. Prædicta ergo distinctio nihil habet fundamenti, sed meritò reijcenda est, cum rationi & iuri aduersetur.

Ex proxima Conclusionem & alijs infero quædam in hac materia :

I. Cæteris paribus, in hoc enormissimo & occultissimo crimine, contra quorundam falsam opinionem, maiorum virium esse denunciationes talibus circumstantijs fulcitas, quales posuimus, omnibus alijs indicijs: tum quia alia vt plurimum sunt simplicia, leuia, & remota à substantia actus: At denunciationes naturam negotij & circumstantias in omnem euentum aperire possunt. Id quod ex definitione indicij confirmatur. Dicitur enim ab indicando, & est medium intellectuale veritatis eliciendæ, ex aliqua singulari circumstantia insurgens, ex *L. Indicia, C. de rei vindicatione, & L. fin. C. de probat.* quæ descriptio multò fortius conuenit denunciationibus, vt patet intuenti. Quare rectè denunciationem sociorum in genere, Constitutio Caroli V. in art. 31. refert in numerum indiciorum, eamque ob causam etiam inter interrogationes ad maleficijs reos adiungit, vt interrogentur de magistro, à quo didicerint. in art. 51. Tum etiam, quia omne indicium, iuxta doctrinam Barto. in *L. fin. ff. de qq.* ab omnibus receptam, regulariter per duos testes probari debet. Sed denunciationes fiunt coram iudice, notario, alijsq; adiunctis. Denuncians enim ipse circumstantias explicat & causas scientiæ, è quibus testis dictum magnas vires sumit, reddit. Præterea semper vt plurimum denun-

denunciationes aperiunt viam indicij, & vltiori inquisitioni. Tandem, quia in hoc crimine, sicut actiones communiter in grauioribus sequuntur operationem Dæmonum, & non maleficorum; ita indicia nullam habent naturalem coniunctionem cum effectu, quare facile possunt elidi.

II. Illatum: Non esse iuri canonico, ciuilique, praxi, rationi, doctissimorumque virorum auctoritati consonum; id quod memini me à quodam Iurisperito audiuisse (serio an ioco dictum, nescio) se nihil facere etiam mille denunciationes.

III. Siue hoc crimen consideremus vt Ecclesiasticum, siue vt seculare; iustissimè & rectissimè Iudices procedere per denunciationes ad inquisitionem & torturam. Ad Ecclesiasticum Iudicem enim pertinet, quatenus aut hæresis est, aut hæresin sapit, vt tertio decimo præludio demonstratum est: & sic per participes criminis potest procedi, vt patet ex *Bulla* Innocentij Octauij præfixa malleo maleficorum, & ex *cap. In fidei fauorem*: & *cap. Accusatus*. §. Sanè. de hereti. in 6. Ad secularem verò; quatenus malefici latrocinia exercent, in perniciem hominum conspirant, vineas & agros destruunt, tractatus contra Rempubl. instituunt, animalia in vtilitatē hominum creata enecant, veneficia intentant, ac similia flagitia contra bonum commune moliuntur. Latrones verò, coniuratores, grassatores, proditores reipubl. hostesq; communis salutis, contra socios criminis, vt constat ex canonibus, legibus, allegationibusq; suprà allatis, testimonium sufficiens ad torturam ferre possunt.

constantia seruatis circumstantijs omnibus, non tam in commodum suum, quàm etiam contra se confitetur fieri, & facta esse. Prædicta ergo distinctio nihil habet fundamenti, sed meritò reijcienda est, cùm rationi & iuri aduersetur.

Ex proxima Conclusionem & alijs infero quædam in hac materia :

I. Cæteris paribus, in hoc enormissimo & occultissimo crimine, contra quorundam falsam opinionem, maiorum virium esse denunciationes talibus circumstantijs fulcitas, quales posuimus, omnibus alijs indicijs : tum quia alia vt plurimum sunt simplicia, leuia, & remota à substantia actus : At denunciationes naturam negotij & circumstantias in omnem euentum aperire possunt. Id quod ex definitione indicij confirmatur. Dicitur enim ab indicando, & est medium intellectuale veritatis eliciendæ, ex aliqua singulari circumstantia insurgens, ex *L. Indicia, C. de rei vindicatione, & L. fin. C. de probat.* quæ descriptio multò fortius conuenit denunciationibus, vt patet intuenti. Quare rectè denunciationem sociorum in genere, Constitutio Caroli V. in art. 31. refert in numerū indiciorum, eamque ob causam etiam inter interrogationes ad maleficij reos adiungit, vt interrogentur de magistro, à quo didicerint. in art. 51. Tum etiam, quia omne indicium, iuxta doctrinam Barto. in *L. fin. ff. de qq.* ab omnibus receptam, regulariter per duos testes probari debet. Sed denunciationes fiunt coram iudice, notario, alijsq; adiunctis. Denuncians enim ipse circumstantias explicat & causas scientiæ, è quibus testis dictum magnas vires sumit, reddit. Præterea semper vt plurimum denun-

denunciationes aperiunt viam indicij, & vltiori inquisitioni. Tandem, quia in hoc crimine, sicut actiones communiter in grauioribus sequuntur operationem Dæmonum, & non maleficorum; ita indicia nullam habent naturalem coniunctionem cum effectu, quare facile possunt elidi.

II. Illatum: Non esse iuri canonico, ciuilique, praxi, rationi, doctissimorumque virorum auctoritati consonum; id quod memini me à quodam Iurisperito audiuisse (serio an ioco dictum, nescio) se nihil facere etiam mille denunciationes.

III. Siue hoc crimen consideremus vt Ecclesiasticum, siue vt seculare; iustissimè & rectissimè Iudices procedere per denunciationes ad inquisitionem & torturam. Ad Ecclesiasticum Iudicem enim pertinet, quatenus aut hæresis est, aut hæresin sapit, vt tertio decimo præludio demonstratum est: & sic per participes criminis potest procedi, vt patet ex *Bulla Innocentij Octaui præfixa malleo maleficorum*, & ex *cap. In fidei fauorem*: & *cap. Accusatus. §. Sanè. de hereti. in 6.* Ad secularem verò; quatenus malefici latrocinia exercent, in perniciem hominum conspiciunt, vineas & agros destruunt, tractatus contra Rempubl. instituunt, animalia in vtilitatē hominum creata enecant, veneficia intentant, ac similia flagitia contra bonum commune moluntur. Latrones verò, coniuratores, grassatores, proditores reipubl. hostesq; communis salutis, contra foetios criminis, vt constat ex canonibus, legibus, allegationibusq; suprà allatis, testimonium sufficiens ad torturam ferre possunt.

IV. Consultissimè & æquissimè hætenus illos fecisse Iudices, qui processerunt per denunciations ad inquisitionem & torturam contra maleficos: quia id fecerunt, ad quod obligabantur ex lege diuina & naturali, nec non etiam officio, secundum praxim tam Ecclesiæ, quàm reipubl. ciuilis benè ordinatæ.

V. Infero, satisfaciendo eorum clamoribus, qui clamant, torturam debere præcedere indicia, & à tortura non esse incipiendum, *ex ll. penult. & fin. De quæstio.* & communi sententia, quibus legibus hæc doctrina aduersatur. Respondeo ex dictis sequi confirmationem harum legum. Conclusiones enim prædictæ indicia non tollunt, sed ponunt. Nam probant denunciations Reorum contra socios, in casibus à iure expressis, esse indicia ad torturam, & subire vices indiciorum. Quis enim Iurisperitus negabit, si quis probet aliquod maleficium, quantum ad substantiam, per vnum testem omni exceptione maiorem, malefactorem posse subijci tormentis, sine omni alio indicio? quam communem sententiam sequitur Constitutio Criminalis Caroli V. *in art. 30.* Tunc enim ille testis supplet locum indiciorum. Atque sic in præsentī Iudex non incipit à tortura sed denunciations sternunt viam inquirendi veritatem, per medium torturæ, & eandem præcedunt.

VI. Ex dictis Conclusionibus inferendo, ad argumentum Aduocatorum criminis maleficorum, quo arguunt huiusmodi de se confessos, esse criminosos & infames, ex confessione proprii criminis: ergò eis in hoc casu non esse credendum; respondeo, negandam esse consequentiam.

Quia,

Quia, vt euidenter probatum est, possunt esse testes, quando veritas aliter haberi non potest; & in promptu ratio est, probationis difficultas, ne via probandi tollatur, & enormissima crimina impunita in occulto lateant. Si ergo testes esse possunt, secundum omnium Doctorum sententiam: quomodo eis non erit credendum? testibus enim fides debetur. Adhæc, vt infames, serui, domestici, socij criminis, non admittantur in testimonium; nunquid inductum est iure positiuo? Sic enim attestantur Philipp. Corneus. in 4. volum. consil. 241. in litera F. & eod. lib. consil. 259. in eadem litera. Philippus Francus in cap. In fidei fauorem. in 6. De Heret. Petrus de Ancharano in c. Pastoralis: de re iudicata. & Andreas Barbatius in tractat. de testib. num. 42. & ratio suadet. Idem ergo ius, quod has exceptiones induxit contra testes tempore commoditatis, quando alij haberi possunt, ex natura rei & actus, admisit, vt exigente necessitate, ne veritas in multorum damnum occultetur, possint testimonium ferre sublata testium solemnitate, quæ iuris positiui est, & relicta earundem conditione in iure naturali & diuino. Sic enim locum habet quod communi prouerbio dicitur: Necessitas legem non habet. Præterea infamia quandoque etiam purgatur tortura, vt supra significatum est. Tandem constat ex ll. & canonibus & praxi, infames admitti, vt in crimine hæreseos, latrocinij, læsæ maiestatis, &c. Militat hoc ergo argumentum etiam in dictis & similibus. Dicendum ergo est, de iure positiuo regulariter non admitti infames, quando necessitas non vrget, & haberi possunt testes idonei & habiles.

Dices: cū alij admittantur testes inhabiles, quare inimici repelluntur in hoc crimine, sicut in alijs? Certissimum est, quod testimonium inimici non recipitur etiam in criminibus exceptis, vt tradunt Bartol. in *L. quest. ff. ad Legem Iuliam Maiest. Marfil. consil. 20. num. 27. Angel. in L. Qui accusare. ff. de accusat. Bald. in L. in his §. 1. in fine. ff. Solutio matrimon. Romanus in L. Si vero §. Si viro. ff. eod. Panorm. in cap. Inquisitionis, de accusat. Crauett. consil. 9. numer. 6. Menoch. de arbitrat. Iudi. quest. lib. 1. q. 28. Iosephus Mascar. de Probatio. volum. 2. Conclus. 899. num. 2. & alij alibi, per text. singularem in cap. Per tuas. de Simonia. & in cap. Cum P. de accusat. Vnde generale est, quod nec etiam in criminibus atrocissimis inimicus admittatur. Imò nec etiam inimici testimonium facit indicium ad torturam, iuxta Baldum in consil. 36. incipiente, praesupposito statuto. lib. 4. Marfil. consil. 15. numer. 6. Iacob. Menoch. in lib. 1. de arbitrat. Iud. questionib. quæ. 28. num. 5.*

Respondeo nunc dubio. Quædam exceptiones testium siue inhabilitates sunt iuris naturalis, vt quod puer non habens vsum rationis, furiosus & inimicus non admittantur. In inimico naturaliter ira & odium impediunt animum ne possit cernere verum: Quædam sunt à lege inductæ, ex quadam congruentia, vt quod infamis seruus, familiaris, &c. non possint testimonium ferre. Nunc propter criminum enormitatem, & probandi difficultatem, Lex & conditor legis dispensant, in defectum aliarum probationum, vt exceptiones à lege statutæ non impediant. At in ijs, quæ sunt legis naturalis, non dispensatur: cū non sit potestas. Quare bene docent Ancharanus,

charanus, Francus & Barbat. in loc. cit. Pontificem non posse dispensare, vt inimicus testimonium ferat.

Verum quoniam aliqui minus docti recipiunt exceptionem cuiuscunque inimicitiae, causasque etiam minimè validas ab Aduocatis in nostro crimine adductas admittunt, hoc in loco libet aliquid pro latiori intelligentia addere de inimicitia, eiusque causis, quæ testimonium infirmum & nullum reddunt. Atque ante omnia præsupponimus, quod cum crimen maleficij grauissimis sceleribus annumeretur, maximè autem hæresi in multis æquiparetur, quæ est ratio inimicitiae in hæresi & alijs atrocissimis, ea etiam est cōditio in hoc atrocissimo peccato. Nunc in primis obseruandum, quod quando loquimur de inimicitia repellente à testimonio in criminibus, intelligendum de inimicitia capitali. per *cap. per tuas, de Simonia, & cap. licet Heli, ibidem. c. Repellantur, & cap. Meminimus, de accusat. 3. q. 5. cap. 2. Archidia. in cap. Accusatus, §. licet. de heret. lib. 6. Emeric. in 3. part. directorij Inquisit. q. 67. Francis. Pegna ibid. comment. 116. Mascar. de prob. vol. 2. Concl. 898. Malleus malef. in 3. par. q. 5. Ioan. Bodin. l. 4. de magorū *Damonomania. cap. 2. & alij communiter alibi. Quæ autem inimicitia capitalis sit, ad hunc effectum iudicis arbitrio relinquendum tradunt Felin. in cap. Cum oporteat, nu. 5. de accusat. Marian. Soci. in d. ca. Repellantur. Menoch. lib. 2. de arbitr. Iud. qq. cas. 110. num. 3. allegando etiam Grammat. in conf. 57. num. 9. & alij alij recentiores. Quoniam autem Iudicis arbitrium formandum est in re expressè non cauta in iure, secundum Iurisperitorum scientiam, planius proponendum, quid DD. circa hanc materiam**

riam sentiant. In primis autem censetur inimici-
 tia capitalis, quando mors inter testem, & inter
 eum contra quem deponere intendit, est illata,
 aut intentata, seu ea quæ via sunt ad mortem, vt
 vulnera graua & lethalia, vt docent Eymeri. in 3.
 part. directorij in tit. de defensionib. reorum, & Francis.
 Pegna Commentator ibid. & latius infra in q. 67.
 comment. 116. vbi eruditè hanc materiam discutit,
 Et plenius id expressum est legibus septipartitis
 Hispaniæ. l. 22. par. 3. tit. 16. quam legem sic latine
 Pegna reddit: *Prohibemus ne quisquam, qui magnam
 gerit cum altero inimicitiam, contra illum in aliqua caus-
 sa possit esse testis; vt si inimicitia sit contracta ob consan-
 guineos occisos: aut quia testis conatus est occidere eum,
 contra quem vult testificari: vel accusauit eum de delicto,
 quod si fuisset probatum, sequeretur vel mors, vel membri
 abscissio, vel exilium, vel amissio maioris partis bonorum:*
nam ob singulas ex causis predictis non potest vnus contra
alterum esse testis, durante inimicitia. Hæc legis sen-
 tentia est. His addere possumus DD. sententiam,
 qui docent ex solis minis de occidendo oriri ca-
 pitalem inimicitiam. Alexand. in conf. 14. incip.
Ponderatis narratis. lib. 3. Angel. in conf. 261. incip. Pon-
derandum. Accurs. in L. Licet. verb. Capitales. ff. de re-
cept. arbitr. Martil. in L. 1. §. Præterea. ff. de questionib.
Panormit. in d. cap. Repellantur. num. 4. de accusat.
Cardin. & Ioannes ab Anania in cap. Cùm oporteat.
eodem titul. Iosephus Mascard, vol. 2. de Probatio.
Conclus. 898. num. 14. & alij alibi. Quod maxime
 locum habet, quando minas intentans, potens est
 ad exequendum minas, & consuevit easdem exe-
 qui, vt Ioannes ab Anania, & Marsilius declarant.
 Quod etiam inimicitia capitalis oriatur, ex eo
 quod quis alterum accusauit de causa capitali,
 exem-

exempli causa, de crimine homicidij, læsæ ma-
 iestatis, prodicionis, nefandi peccati &c. text. in L.
Qui cum maior. ff. de bonis libert. Glossa in L. *Licet. verb.*
Capitales. ff. de recept. arbitr. & Glossa in §. *Item propter*
inimicitias. verb. Si capitales. Iustit. de excusat. tutor.
Panormitanus in d. cap. Repellantur, & in cap. Acce-
dens, de testib. Card. Zabarella in d. cap. Cum oporteat,
numer. 12. Bortolus L. 1. ff. de his quibus ut indig. & in
L. 3. in princip. ff. de testibus. Marfil. in d. §. Præterea, &
Doctores in L. Liberi. C. de in offi. testament. Mascard.
in d. Conclusionem, num. 16. & alij alibi passim pro-
 bant. Atque hoc locum habet in quocunque cri-
 mine, ex quo infamia nascitur, & quo probato,
 imponderetur poena mortis, abscissionis membri,
 publicationis omnium, aut maioris partis bono-
 rum, aut exilij, ut ex dictis iuribus & Doctoribus
 in specie colligunt Mascard. & Franciscus Pegna
 loc. cit. Præterea inimicitia capitalis præsumitur
 quando nascitur ex eo, quod quis mouit alicui
 Controuersiam & litem de omnibus bonis, aut
 eorum maiori parte. Panormitanus in d. cap. *Re-*
pellantur, num. 4. Ananias in d. cap. Cum oporteat. nu-
mer. 6. Felin. in cap. Quoties. colum. 2. de testibus. Bar-
tol. in l. 3. §. fin. ff. de adimend. legat. Bald. in L. Parentes.
C. de testib. Alexand. in consil. 99. incip. In causa accu-
sationis. lib. 1. Faber in d. §. Item propter inimicitias.
Crauetta in consil. 31. numer. 3. & in consil. 75. numer.
1. Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iudicum quæstionib. casu
110. Pegna & Mascard. vbi supra. Ratio duplex
 assignari potest. Vna est, quia temporalia & diui-
 tiæ cum sint necessariae ad vitæ conseruationem,
 sunt quasi secundus sanguis, & loco sanguinis,
 Glossa cum textu in L. *Aduocati. C. de Aduocat. diuersor.*
Iudic. Bald. in L. in tuis. C. de oper. libert. Marfil. in d. §.

Præterea, nu. 42. Iason in l. *Nec quicquam*. §. *Vbi decretum*, num. 2. de offic. proconsul. Petrasancta singul. 73. Altera ratio quoniam caussa pecuniaria ardua, utpote quando controuersia est de vniuersa substantia, aut maiori eius parte; æquiparatur caussa criminali. Bald. in l. *parentes*. C. de testib. Marfil. in d. §. *Præterea* Andreas Barbat. in conf. 3. incip. *Clementissimi Dei Patris*. num. 24. & in conf. 16. incip. *Præclare scripsit*, nu. 10. lib. 2. utrobique allegans Petrum Ancharan. in conf. 26. Menoch. in d. casu 110. nu. 5. Mascard. in d. *Conclus*. 898. nu. 10. & alij alibi. Si ergo inimicitia orta ex caussa criminali & capitali reddit testem inhabilem, etiam eundem effectum obtinebit caussa civilis & pecuniaria, quæ criminali æquiparatur. His additur quod etiam ea inimicitia capitalis censeatur, quæ ex graui iniuriarum prolatione originem trahit. Bald. in c. *Veniens de iureiurando*. Iason. in l. *Procuratoribus*. C. de procurat. Marfil. in conf. 3. incipien. *Sapè ac sæpius decreui*. nu. 12. Fran. Pegna. in d. *Comment*. 116. causa 8. Mascar. vbi supra nu. 24. Quæ autem iniuriæ sint verbales, docent DD. in l. 3. ff. de lib. & posth. & Instit. de iniurijs. §. 2. & nos latius aliàs in *Commentario super titulo iuris Canonici de iniurijs & damno dato*, cap. 1. q. 8. quem *Commentarium*, Deo fauente, Anno sequenti 1597. typis commitemus. Ad has inimicitia capitalis origines aliæ caussæ, quas alijs, exactius explicat Pegna, & post eum Mascar. reduci possunt. Hæc de inimicitia vera sunt, durante ea: Si autem antiquitus inimicitia fuerit, quæ reconciliatione sublata, & obliuioni tradita, aut amicitia signis oblitterata, ita ut nulla veteris odij vestigia supersint, non potest opponi exceptio ratione inimicitia. Ex antiquitate enim temporis

poris præsumitur obliuio. Si autem is qui dudum fuit inimicus, recenter sit reconciliatus, adhuc in criminibus non potest esse testis. *cap. Accusatores, 1. 3. q. 5.* Accusatores, inquit Anacletus Pontifex, & testes esse non possunt, qui ante hesternum diem, aut nudius tertius inimici fuerunt: ne irati nocere cupiant, ne læsi se vlcisci velint. *Gloss. in c. Per tuas. de Simonia. Innocent. & Panor. mitanus in cap. Cum oporteat. de accusat. Bald. in margarita, in verb. Testis. ver. Testis inimicus. Iason in L. apertissimi. C. de Iudi. Marfil. in L. 1. §. Prætereā. nu. 4. & 5. ff. de q. & post alios plures Dida. Couarr. practi. qq. cap. 18. num. 3. Mascard. vol. 2. de probationibus Conclus. 857. a num. 47. Fran. Pegna. in d. Comment.*

Dicet iterum hîc aliquis; An minoris testimonium in nostra materia facere possit indicium ad torturam? cûm experientia constet, quod malefici aliqui pueros & puellas ad conuentus suos ducant: de cuius rei certitudine refero me ad Iudicum processus, & communem huius ciuitatis. Treuirensis scientiam, cui se opponere summæ dementiæ & pertinaciæ est. Non desunt docti viri, qui existimant testimonium minoris facere indicium ad torturam. *Francis. Brun. de indicij & tortura. 1. par. q. 2. num. 18. Alberi. in tractat. de testib. 1. parte. §. videndum. num. 10. Lancilot. loc. cit. num. 70. & confirmatur ad propositum: in crimine læsæ maiestatis in testem admittitur minor 14. annis cum tormentis, ex mente Bartoli, Marfilij & aliorum, in L. de minore, ff. de questio. Non tamen eo modo torquetur minor, quo maior. Minor terroribus mouetur, vel ferula, aut habena cæditur: & hoc ad illum effectum (vt tradit Bartolus) vt faciat indicium.*

An minores contra maleficos testari possint.

In con-

In contrarium sunt Marfilius *in d. L. de minore* & alij, & Iulius Clarus *lib. 5. §. fin. q. 24.* quod minores possint examinari, vt profint ad inquirendum & veritatem indagandum, præsertim in criminibus atrocioribus, & quando aliter veritas haberi non potest. Proinde iustissimè faciunt nostri iudices, in hoc enormissimo & occultissimo crimine, quod minores examinent, ad accipiendum instructionem pro latiori inquisitione, & eorum dicta, secundum doctorum sententiam, faciunt aliqualem præsumptionem, quæ si alijs indicijs inuetur, auget indicium ad torturam. Quare existimo diuina prouidentia contingere quandoq; , vt cum malefici innocentes pueros seducere volunt, puerorum simplicitate capiantur, vt eorum consilia dissipentur & reuelentur.

Septimum illatum. Cum masculinum non concipiat foemininũ in exorbitantib' à lege communi, & quando differens est ratio, vt probant aliorum authoritate Alexand. 2. *part. consil. 166. incipiente. Animaduersis.* & Ioannes de Cirier *in lib. 2. de primogenitura, art. 5. num. 5.* cuius libri habentur in 3. volum. Oceani iuris, & nostræ Conclusiones in masculino genere ponantur; in foeminino propter diuersitatem rationis extendo, neminem esse torquendum, nisi ad minimum à tribus vel quatuor sit denunciatus; nisi alia indicia concurrant. Quia testimonium virorum regulariter præfertur testimonio foeminarum. Panormitan. *in cap. Forus. de verbor. significatione.* Marfil. *in cons. 51. num. 42. & in cons. 65. num. 45.* & mulieri non est tanta fides adhibenda, quanta masculis, ob fragilitatem sexus, Lanfrancus *in tract. de deposit.*

depos. testium, num. 110. §. Et primò quaritur. Decius in L. fœmina. ff. de regul. iuris. Conrad. Lancilot. loc. d. num. 75. qua de caussa numerus debet supplere defectum.

At obijcis: Cùm secundum iura & Doctores, infames & socij criminum admittantur in testes, in defectum aliorum, quando aliter veritas haberi non potest; quomodo per huiusmodi testimonia non proceditur ad condemnationem, sed tantum ad torturam? Sit ergò

Septima & vltima Conclusio. Quamuis communiter Dôctores secundum iura tradant, infames & socios criminis admitti in testes iuxta prædictam conclusionem: tamen securius est dicere, quod non admittantur ad condemnandum, sed tantum ad torturam inferendam.

Hanc Conclusionem ponit Salicet. in L. Cunctos populos. C. de summa Trinit. & fide Catho. Idem ibidem tenent Bald. & Iason in 1. lectura, à num. 70. & in 2. lectur. num. 50. & 51. Lanfranc. in tractat. de depositionibus testium, à num. 102. Atq; hi omnes Doctores Bartolum, qui in d. L. obscure loquitur, num. 4. in hunc sensum interpretantur. Chassanæus super Consuetud. Burgund. Rubr. 1. §. 5. num. 123. versic. Et quantum ad laicum. Hippol. Marfil. in pract. Crim. §. Diligenter. num. 3. Anthon. Gabriel. Roman. lib. 1. communium Conclusionum. Conclus. 7. num. 7. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. vers. Sed pone, quod non vnus tantum. Atq; sic in praxi seruari in senatu Neapolitano, Curia Parisiensi & a-
libi

libi tradit ex Doctoribus, vt non procedatur ad condemnandum, sed tantum ad torturam, propter testimonium duorum vel trium sociorum criminis, idq; esse verum, etiamsi testes sint singulares. Et ratio esse potest, quare huiusmodi testimonia non sufficiant ad condemnationem; quia cum sit contra eos exceptio aliqua, non sunt tantæ fidei, vt quis possit ex eorum dictis condemnari: Ad condemnandum enim requiruntur probationes luce clariores: ad inquirendum verò veritatem per torturam minores sufficiunt probationes. Videntur tamē aliqui doctores plus tribuere huiusmodi testibus. A communitamen sententia & praxi Doctorum, in tam periculosa re, non est recedendum. Tutius est ergo cum Salyceto dicere talium testimonium tantum sufficere ad torturam.

Maius autem dubium esse potest, An, si multiplicentur huiusmodi denunciationes, & testimonia, possit quis condemnari? Ioan. Bodinus in lib. 4. *Demonomania*, cap. 2. & 4. affirmantem partem docet. Ad eandem videntur tendere sententiam, qui tradunt ex multis indicijs resultare indicia indubitata, & ex indubitatis indicijs posse aliquem condemnari: quā quæstionem celebrem in vtramque partem disputat Marfilus in L. *Reperi. ff. de quest. col. 6.* & pro vtraq; parte adfert graues Doctores. De qua materia legendi Bald. & Salycet. in L. *fin. C. de probat.* Felin. in cap. *Tertio loco de probat. num. 8.* Quicquid autem sit in genere de hac quæstione: video tamen communiter in hanc ire Doctores sententiam, quod in occultis & ex natura secretis atq; atrocibus, probatio per coniecturas & multa indicia obtineat

ad

ad condemnandum. Sic Bartolus, Rald. & Angel. in *L. Si quis ex argentariis. §. penult. ff. de ed. ndo*, Franciscus Brunus de *indicijs & tortura. q. 41. part. 1. nu. 7.* Marfil. in *d. L. Repeti. & in cons. 44. nu. 8. & 9.* Alexand. in *cons. 53. incip. In casu vertente inter. nu. 4.* Chassaneus super *consuetud. Burgun. Rub. 1. §. 2. nu. 18. addition.* & ita dicit obseruari in curia, in atrocioribus, vbi probatio est sua natura difficilis. Idem tradit Iul. Clarus in praxi esse in Mediolanensi & Neapolitano senatibus, *lib. 5. §. fin. q. 20. vers. Scias tamen.* Hinc probatio per coniecturas in casibus clandestinis, dicitur manifesta, Marfil. in *cons. 44. num. 10.* Angel. in *L. Si quis ex argentariis. §. prator ait ff. de edendo.* Quando autem aliquis damnatur ex præsumptionibus, indicatijs & coniecturis, non deberet sibi imponi vera pæna delicti, sed alia mitior, secundum doctrinam Innocentij in *ca. Verisimile. de præsumption. receptam à Baldo in ca. 1. de offi. delegati, num 13. & in L. fin. C. de probat.* Marfil. in *d. L. Repeti.* Lancilot. in *tractat. de offic. prator. in criminalib. in §. de negatione criminis & torment. nu. 55. panorm. in cap. Auditus. de præscript. nu. 32.* Ad quod propositum faciunt multa, quæ dicit Menoch. *lib. 2. de arbitrar. Iud. casu 279.*

Antequam ad solutionem argumentorum descendam, aliqua dubia occurrentia resol-
uam.

Primum dubium: *Quid sentiendum de purgatione vel probatione aqua frigida?*

PRO declaratione inprimis cognoscendum est, apud quosdam Iudices esse moris, vt si quam maleficam præsumptam habeant, quæ veritatem etiam in tormentis fateri nolit, adhi-
beant

beant probationem aquæ frigidæ in hunc, vt intelligo, modum. Malefica præsumpta adducitur ad flumen, vel lacum: ligatur manibus pedibusq; ligata projicitur in aquam frigidam: si enatat, habetur vehementius suspecta maleficij, & iterum virtute huius indicij repetuntur tormenta: Si verò submergitur, vt innocens absoluitur. Dubium nunc postulat, an hæc probatio licita sit, & conueniens indicium culpæ vel innocentiz.

*Purgatio
aqua frigi-
da in VVest-
phalia fre-
quens.*

Hanc probationem aquæ frigidæ ferunt in frequenti esse vsu apud VVestphalos: in nostris partibus hoc tempore quidam Iudices, vt fama est, hac probandi forma vtuntur. Eam longè defendit quidam Gulielmus Adolphus Scribonius Marpurgenfis. lib. 2. de Sagarum natura & potestate, qui liber prodijt in nundinis Francofordien. Mense Septembr. Anno Dom. 1588. Hic author contra Ioannem Evvichium & Hermann. Neuvvalt, Medicos, defendit & ab antiquitate confirmat purgationem aquæ frigidæ; quia eius meminit Cuiacius Iurisconsultus, asserens ea Christianos olim homines vsos fuisse; & adhuc in consuetudine apud multos est. Causas verò naturales cum reddere nequeat, vtpote qui manifestis aduersariorum conuincitur argumentis, alias confingit; in diabolo quandam leuitatem, qua detinentur huiusmodi corpora, ne submergantur: in aqua verò quandam antipathiam, & vt hoc figmentum intelligatur, ponenda breuib; quæ ipse multis profert. Aqua sagas in se ferre non potest; quia Deus aquam prædestinauit salutariregenerationis lauacro, vt in ea homines abluantur à peccato, & regnum Dei ingrediantur; quare odio

odio maleficas auersatur, & reijcit, vt si maximè pro viribus tentèt, non tamen submergi possint; cùm spreto diuino lauacro, toti Trinitati abrenunciauerint. Fatetur tamen & bene dictus author, hanc suã inuentionem non esse edicta pre-toria. Ioannes Bodinus *lib. 4. cap. 4. de Magorum Demonomania*, damnat hoc iudicium aquæ frigidæ, tanquam opus quoque magicum.

Nunc pro solutione dico. Primò: Iudex, vel alius potestate & authoritate fungens, qui facit aliquem vel aliquam subire probationem aquæ frigidæ, mortaliter peccat. Probatur 2. *quest. 5. cap. Mennam. ex Registro S. Gregorij, in Epistola ad Brunichildam Reginam Francia*, vbi reprobat probatio vulgaris aquæ frigidæ, quia Diabolo fabricante introducta sit.

Deinde similibus similis est ratio: & si in lege proprius casus non exprimeretur, ad similem expressum, vbi est identitas rationis, confugiendum est. Sed probationis aquæ frigidæ eadem est ratio, quæ candentis ferri vel aquæ feruentis. Tales autem probationes peruersæ sunt & superstitionis, iuxta *cap. fin. de purgatione vulgar. & 2. q. 5. cap. Mennam. & cap. Consuluiſti. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. S. Anthon. 4. part. tit. 15. c. 34. §. 2. Ioan. à Turcrem. in d. c. Cōsuluiſti. & Pet. Panorm. de Anchar. in c. fin. de purgat. vulgari. qui author & ibidem meminit probationis aquæ frigidæ. Martin. Nauarr. in Manual. Confessar. cap. 11. num. 39. Vt rei fundamentum perspiciatur, in quibusdam regionibus & prouincijs antiquitus fuit vsus vulgaris probationis, vt in Francia, sicut patet ex *cap. Mennam*, tempore S. Gregor. & in Liuania, ex *cap. fin. de purgat. vulg. ætate Honorij tertij. Quare non est mirum,**

rum, si Cuiacius Iurisconsultus aquæ frigidæ memin-
 erit: non tamen, vt rectè DD. impugnantes di-
 cunt, eius vsum licitum asseruit. Sunt autem Ho-
 norij tertij verba *in d. cap. fin.* Dilecti filij nouiter
 in Liuania baptizati, grauem ad nos querimoni-
 am destinârunt, quod fratres Templariorum, &
 alij, qui temporalem in eis potestatem exercent,
 si quando de aliquo alio crimine infamantur, eos
 ferri candentis iudicium subire compellunt, qui-
 bus si qua exinde sequitur adustio, ciuilem pœ-
 nam infligunt. Cùm igitur huiusmodi iudicium
 sit penitus interdictum, vtpote in quo Deus tenta-
 ri videtur, Mandamus quatenus dictos fratres, &
 alios vt ab huiusmodi conuersorum grauamine
 omninò desistant, per censuras Ecclesiasticas
 appellatione remota repellas: hæc ibi. Purgatio
 aut ferri candentis, & aquæ calidæ vel frigidæ, di-
 citur vulgaris: quia nulla canonum aut legum au-
 thoritate fundata est, sed à vulgo inuenta, & dia-
 bolo fabricante introducta, *ex d. c. Mennâ. & c. con-*
fuluisti. & est superstitiosa: quia intendit probare
 innocentiam vel culpam hominis per experimē-
 tum non secundum naturam, neq; secundum Ca-
 tholicam Scripturam, sed per modum superstitio-
 sum. Adhæc qui tali vulgari probatione vtun-
 tur, tentant Deum, dum quærunt ab eo miracu-
 lum sine causa. Ferrum candens cùm naturalis sit
 actionis, ita lædit innocentem, sicut peccantem, &
 in aqua frigida ita mali submerguntur, sicut boni.
 Admiracula autem, quæ suo arbitrio Deus reser-
 uauit: vt Anchar. ait, non ferro candenti, vel aqua
 frigida, sed iustis orationibus commouetur Deus.
 Hinc in huiusmodi probatione duplex commit-
 titur peccatum: tentationis nimirum Dei, & su-
 perstitio-

perstitutionis : quia pactum implicitum intercedit cum Dæmone. Ad quod facit autoritas D. Thomæ loco citato, dum ait: Dicendū quod iudicium ferri candentis vel aquæ feruētis ordinatur quidē ad alicui⁹ peccati occulti inquisitionē, per aliquid quod ab homine fit, & in hoc conuenit cū sortibus. In quantum tamen expectatur aliquis miraculosus effectus à Deo, excedit communem sortium rationem. Vnde huiusmodi iudicium illicitum redditur; tum quia ordinatur ad iudicanda occulta, quæ diuino iudicio referuātur : tum quia huiusmodi iudicium non est diuina autoritate sancitum. Vnde 2. q. 5. c. *Consuluisi*, in decreto Stephani Papæ dicitur. Ferri candentis, vel aquæ feruentis examinatione confessionem extorque- ri à quolibet, sacri non censent canones: & quod Sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinuatione non est præsumē- dum. Hæc S. Thom., ex canon. De antiquitate purgationis ferri candentis legendus est Didac. Couar. lib. 4. *variar. resolut. cap. 23.*

Secundò: non solum peccant mortaliter cogentes subire probationem aquæ frigidæ, sed etiam omnes, qui credunt inesse effectum ad probandum innocentiam vel culpam, nisi eos ignorantia probabilis excuset: quia est opus superstitiosum, à Diabolo introductum, ex pacto cum eo implicitè habito procedens: ergo mortaliter peccat, qui fidē adhibet tali rei. Nā similes sunt qui faciunt ea, & omnes qui cōfidunt in eis. Ex qua causa, qui admonētur talis erroris, & non deponunt, nec acquiescunt veritati, tam diu sunt in peccato mortali, quam diu non desistunt à tali superstitione. Quia post admonitionem & instructionem

non est amplius locus probabili ignorantie. Quare rectè Bodinus & alij contra Scribonium, damnant probationem aquæ frigidæ, tanquam opus diabolicum.

Tertiò: Si quis, vel quæ ponatur ad probationem aquæ frigidæ, & virtute talis indicij præsumpti confessio extorqueatur in tormentis, confessio est nulli⁹ roboris & momenti, & consequenter reus, vel rea non potest ex ea condemnari. Probatur. Confessio, quam nullum indicium legitimum præcedit, etiam si in tormentis facta sit, & reus in ea perseueret, est nulla ipso iure, nec potest confessus ex eo condemnari. ex text. Gloss. Barto. & alijs in *L. penult. ff. de quest. Alexand. in L. Qui in aliena. §. Celsus, num. 12. De acquirend. hered. Iason. ibid. num. 38. Angel. ab Aretio in tract. de malef. in verb. Fama publica. vers. Quintò quero Marfil. in d. L. penult. & in pract. §. Secunda q. nu. 2. Eman. Soarez in thesauro receptar. senten. verb. Confessio. Francisc. Bruno de iudicijs & tor. 2. part. q. 5. Francisc. Viuiolib. 2. communium opinionum, opin. 70. Iul. Claro lib. 5. §. fin. q. 55. & hæc est communior opinio. Sed hæc talis confessio elicitur virtute nullius legitimi indicij, cum talis probatio iuri & rationi repugnet, vt constat ex dictis. Si ergò indicium nullum est, & confessionem inde sequentem esse nullam necessum est: Si confessio nulla est: ergo & sententia nulla, quæ inde virtutem sumit. Ex prædictis constat abusum illum probandi apud antiquos fuisse reprobatum, tanquam superstitiosum: nunc verò nostris temporibus denuò maligno procurante reuocatum. Sicut enim hoc nostro infœlici seculo, antiquæ hæreses olim damnatæ prodeunt; sic etiam veteres superstitiones*

tionem consopitæ renouantur. Causam verò, quare non submergantur sagæ, si ita sit, vt refertur, non referimus in leuitatem, cum nulla dæmonum insit (grauitas enim & leuitas sunt qualitates corporum, ex elementis compositorum) sed in potentiam dæmonum. Qui enim potest celerrimè per aëra corpora ad remotissima loca deferre sua virtute, valet etiam sustentare, ne submergantur. Nam si vir mediocris potentia puerum potest tenere, ne profundum perat; quanto magis dæmon hominem deferre valebit? Hoc autem facit non vt innocentiam sagæ declaret, cui omnem suam in protegendo operam addixit, ad saluandum innocentiam in conspectu hominum (Mallet enim talem, si in culpa sit, innocentem, quàm culpabilem ostendere, atque sic potius permittet in profundum descendere, quod naturale est corpori graui, quàm natæ contra naturam:) sed vt in tali opere, dum fortassè vnā animam perdit, quæ ad Deum per pœnitentiam reuertitur, plures per infidelitatem & superstitionem sibi subiiciat. Etenim & cooperantes & fidem adhibentes, in laqueum Diaboli cadunt. Sortitur autem hoc opus, sicut aliæ superstitiones, de quibus in vltimo præludio actū est, effectum ex pacto implicito cū Dæmone. Dum. n. homines scire volunt occulta per modum nec à natura nec iure permissum, aut ordinatum; diabolus accurrit, & manus adiutrices porrigit. Atque eam ob causam canones & Doctores vulgarem probationem, tanquam rem superstitiosam, & diabolo suggerente inuentam reprobant, dum tales effectus neque secundum scripturam, neque secundum canones, vel Ecclesiæ consuetudinem, aut rei naturam

turam cum causis coniungantur : quam Regulam, vt suprà significatum est, Augustin. *lib. 2. c. 20. de doctri. Christ.* indicat, pro dignoscendis superstitionibus. Quare regula etiam rejicitur ficta illa antipathia. Nam aquæ talem tribuere effectum, indiget alia confirmatione, aut ratione, aut auctoritate probandum est. Quis enim aquam in baptismo diceret talem tantamque vim habere, nisi expresso Christi testimonio probatum existeret? Neque aquæ soli virtus salubriter abluendi tribuitur, sed accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum, vt dicit S. Augustinus *tract. 80. in Ioannem*. Præterea, vt ex *d. cap. Mennam*, & alijs colligitur, hac probatione antiqui abusi sunt etiam in probandis alijs sceleribus : quomodo ergo nunc solum obtinet in Sagarum crimine? Scribit quoque Malleus maleficarum in *vlti. parte*, familiare esse Magis, vt pro probanda innocentia appellent ad purgationem ferri candentis : sed non eis esse morem gerendum. Hæc de improbatione aquæ frigidæ.

2. Dubium: *Quod conclusio maleficum denunciantem facere indicium contra socium ad torturam, videtur repugnare Constitutioni practica Caroli Quinti: in art. 21. vbi expresse prohibetur, ne aliquis ex denunciatione Incantatorum aut diuinorum capiatur & torqueatur, imò vt tales, si quid præsumpserint debitis pœnis subijciantur, statuitur.* Casus talis est: aliquis perdidit rem præciosam, vel alicui maleficio inficitur equus: accedit incantatorem, vel diuinatorem, qui adhibita phiala vel cribro

facit

facit coniurationes & inuocationes demonum. Tandē dicit, consultatione habita cum Diabolo, vel alio modo vs⁹, talem furē rei esse, vel alienum equum maleficio destruxisse. Vel venit diuinatōr, aut incantator in aliquam villam, vt factum hoc anno intellexi prope Confluentiam in Kerlich; dicit, tot sunt in hoc loco sagæ, & illa & illa est, nominando aliquos; & breui aliquid videbitis, & sic de similibus. Dubitatur an talibus denunciationibus deueniendum sit ad capturam & torturam. Respondetur simpliciter quod non; vt determinat dicta Constitutio Caroli, quæ est iuri & authoritati consona, in *L. item apud Labeonem. §. Si quis Astrol. ff. de iniur. & famos. lib. Angelus ibid. Francisc. Brun. in tract. de iudiciis & tortura 1. part. q. 3. nu. 35. Marfil. in pract. & alij alibi. Quia, vt Angelus docet, Diuinationes cum sint illicitæ, nec probant, nec faciunt indicium ad torturam. Aliam rationem ex vltimo præludio adferre possumus: quia incantatores & diuinatores, si secreta peccata denunciant, vel de futuris diuinant, non possunt ea scire, nisi à Diabolo, à quo cognoscere nō est licitum. Quia talia obiecta cognitionem humanam excedunt, nisi reuelata mediante aliquo, qui sensu cognouit, existant. At in nostro proposito longè alia ratio est: malefici denunciant facta sociorum & consortium in crimine, quæ viderunt in loco, tempore, modoque determinatis, quibus præsentēs fuerunt, vbi verè & realiter biberunt, manducauerunt, variosque tractatus habuerunt, circumstantias de accessu & recessu aperiunt, quæ humanam cognitionem non excedunt, sed sensibus apprehenderunt. Seruntur enim ad talem conuentum opera*

diabo-

diaboli : sed cū in conuentu sunt, functione sensuum corporeorum vtuntur, vident, audiunt, tangunt, saltant, bibunt, & comedunt: quæ omnia sensibilia sunt. Aliquando quædam exuentu inopinato foelici relinquuntur in loco, & defesse domum ambulando redeunt: de quorū veritate refero me ad experientias multas, quæ partim in Malleo maleficorum, Grillando, Bartholomæo Spineo, & alijs: partim in nostrorum Iudicum processibus de translatione reali habentur. Quare qui talia in somno contingere dicunt, sensus negant.

Quomodo somnia sunt, quando dicunt, ex istis locis vinum allatum, ex talibus vasis sumptū, & hoc modo consumptū. Adhæc si ea sensū effugiunt, quæ ibi tractantur, quomodo nunc nostro tempore postquam animaduertunt in aliquibus locis denunciationib⁹ locum esse, honoratiores & maiores, vultu & forma teguntur in cursibus & conuentib⁹, ne à vulgaribus cognoscātur? Hæc ita se habere, multorū relatione indies cognoscimus. Portabatur Christus à Diabolo, & statuebatur in pinnaulo templi: At ibi existens videbat; audiebatq; populū, aliaq; sensibilia ad humanam naturam spectantia opera exercebat. Sic & Abacuc ex Iudæa in Babylonem ferebatur ab Angelo: sed in Babylone existens loquebatur, audiebat, videbat, aliasque sensuum functiones exercebat. Non repugnat, quod à Diabolo ad locum ferantur, & in loco existentes humana opera faciant. Ratio ergo fundamentalis, vt paucis concludam, quare maleficorum denunciationes admittantur, diuinorum & incantatorū reiiciantur, est quia malefici testantur de rebus naturali & humano modo acce-

do acceptis: Hi vero de obiectis, quæ excedunt humanam cognitionem, nisi alia conditio accedat. Vnde necesse est vt aut fallantur; aut à Diabolo, qui etiam fallere solet, & à quo non licet quicquam cognoscere, intelligant. Quare meritò dicta Carolina Constitutio statuit, sicut etiam decernunt. *d.l. Idem apud Labeonem. & in C. de malef. & mathem. l. Nemo.* vt in tales diuinatores & incantatores seuera fiat animaduersio. Si tamé diuinatores & incantatores veritatem aliter quam per incantationem & diuinationem scirent, non prohiberentur denunciare, seruatis seruandis.

3. Dubium: *An liceat Iudici vel alteri potestatem exercenti, dolo, mendacio, vel falsa promissione impunitatis, à Reo presunto in hoc crimine, vel alijs confessionem elicere.* *An iudicibus liceat per mendacia veritatem à Reo elicere.*

Vt melius dubium intelligatur, talis formatur casus. Iudex habet in carcere sagam, quæ non vult etiam confiteri: vt inducatur ad confessionem, ipsemet eam accedit, vel alium subornat & dicit; habeo adhuc tres vel duas tuæ societatis in carceribus (easque nominat) quæ denunciant: cum tamen nullam habeat: sic fortassè vlciscendi animo par pari referet, ait Bodinus. Vel promittit impunitatem & euasione, quam nec cogitat, nec potest seruare. Quæritur nunc, an tales modi liciti sint?

Quantum ad primam partem, Ioan. Bodinus *lib. 4. de Magorū Demonomania, c. 1. prope finem*, tradit licitum esse iudicibus, mendacijs eruere veritatem à magis & maleficis; Idque diuino & humano iure, probat exemplis veteris testamenti. obste-

trices, *Exo. 1.* propter mendacium remuneratæ sunt. Abraham *Genes. 12. & 20.* dixit de vxore sua, quod soror esset. *& Genes. 27.* Iacob dixit se esse Esau: & alia extant plurima in libris veteris testamēti. Confirmat latius: Plato & Xenophon magistratibus permiserunt, vt ad reipubl. administratiōnem sic mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur. Sic ergo, inquit, in iure faciendum, vt occultorum scelerum peruestigetur veritas. His rationibus mouetur ad dicendum, iure diuino & humano licitum esse iudicibus, eruerē mendacijs veritatem, quicquid August. in *l. de mendacio*, & Aquinas sentiāt ab octo mēdacij generibus, quæ exponunt copiosè, abstinendum esse.

Bodin. no
1227.

Sic Bodinus loquitur, & quia hæc doctrina falsissima & perniciosissima est, in prima parte dubij, contrarium, ne quis eius lectione capiatur, ostendendum, & eius argumentis respondendum est. Huic falsę doctrine oppono veritatem. Mendacium omne prohibetur iure diuino & humano. Probatur quod iure diuino. Non dices falsum testimonium contra proximum tuum. *Psal. 14. Domino quis habitabit in tabernaculo. &c. Qui loquitur veritatē in corde suo, & qui non egit dolum in lingua sua.* Ergo à contrario sensu non habitabit in tabernaculo Dei, qui loquitur mendacium, & egit dolum in lingua sua. *Sapient. 1. c. Os quod mentitur occidit animam. Ecclesiast. 7. Noli velle mentiri omne mendacium. Prouerb. 6. Proferentem mendacia odit Deus. Psalm. 5. Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Rectè ergo August. in *lib. de mendacio*, c. 14. & S. Thom. 2. 2. q. 110. art. 3. sentiunt, quos necessario communis sententia sequitur, cum ex verbo Dei euēdens sit non esse licitum mentiri in vllō casu, neque etiam

etiam pro conseruatione alicuius vitæ 22. q. 2. *can.*
Ne quis. Quia iuxta apostolicam doctrinam, non *Rom. 3.*
sunt facienda mala, vt eueniant bona; nec etiam
pro aliqua vtilitate & necessitate *ex eod. can.* & ibi-
dem in *can.* Primum, & multis alijs canonibus in
eadem caussa quæst. Quare oculos non habuit
Bodinus, qui dixit licitum esse mentiri iure diui-
no & humano. Quod multo magis habet verita-
tem in Iudice & iudicio, cùm Iudex vir bonus,
& iudicium sanctum esse debeat. Qua de caussa
communis sententia tradit, omne peccatum esse
mortale in iudicio, quando est de aliqua re gra-
ui, spectante ad iudicium, vt tradunt S. Thom. 2.
2. q. 69. art. 1. Caietan. *ibid.* Martin. Nauarr. *de pœnit.*
dist. 5. cap. Fratres, num. 12. & 14. & in Manuali Con-
fessoriorum. cap. 18. num. 3. Domin. Sotus in relect.
detegend. & deteg. secretum memb. 2. q. 7. Didac. Co-
uarr. lib. 1. variar. resolut. cap. 1. num. 2. At quis
non intelligit confessionem, ex qua quis vel
damnatur, aut absoluitur, rem esse grauissimam,
spectantem ad substantiam iudicij? Et confirma-
tur: quia, vt Doctores tradunt, non licet iustè li-
tiganti in iudicio mendacio, aut falsitate vti ad-
uersus aduersarij dolum & cauillationes. S.
Thom. 2. 2. q. 71. art. 3. ad 3. *de aduocato*, quod non
liceat ei falsitate vti. Syluest. *in verb. Aduocatus.*
num. 6. Aurea Armilla ibid. num. 19. Nauarr. in Ma-
nuali c. 25. num. 29. Ioan. Immol. in c. 1. de mutuis pe-
nit. num. 13. Bald. in Rubr. C. de fide instrum. Iason.
in L. Cùm proponas inter vos. C. de pactis post. num.
4. Couar. lib. 4. variar. resolut. cap. 2. num. 1.
Quare falsissima est Bodini sententia, quod licitè
possunt Iudices mendacijs & falsis modis e-
ruere veritatem.

Ad argu-

Solutio ar-
gumen- o-
pium Bodini

Ad argumenta Bodini, & quidem ad illud de
obstetricibus: respondetur primò, secundum A-
lexandrum Halens. in 3. parte. q. 37. membr. 6. Quod
in facto earum duo considerentur: pietas com-
passionis, & mendacium. Comparsio opus bo-
num fuit moraliter, & si præcessit ex charitate,
fuit etiam meritorium, pro quo remuneratæ sunt
temporaliter: non tamen propter hoc priuatæ
præmio æterno, saltem si adfuit charitas. Menda-
cium vero fuit officiosum, quia profuit, & utile
fuit ad salutem paruulorum, & nulli nocuum: &
ideò veniale: & idcirco non impediuit meritum
pietatis, licet illi mendacio præmium non debe-
batur. Secundò, cum S. Thoma loc. citato ad 2.
Obstetrices non sunt remuneratæ pro mendacio,
sed pro timore Dei, & beneuolentia, ex qua pro-
cessit mendacium. Vnde signanter dicitur Exod. 1.
Et quia timuerunt obstetrices Deum, ædificauit
illis domos. Mendacium vero postea sequens
non fuit meritorium. De hoc argumento latius in
22. quest. 2. can. Si qualibet. Cum Ioan. Turrecre-
ibia. Raab similiter propter pietatem in nuncios
commendatur, non propter mendacium offici-
osum, quo saluauit viros ad se declinantes, Iosue. 2.

Ad alia exempla dico cum S. Thoma sol. ad 3.
quod in Sacra Scriptura, vt Augustinus dicit, in lib.
de mendacio cap. 5. inducuntur aliquorum gesta
quasi exempla perfectæ virtutis, de quibus non
est æstimandum eos fuisse mentitos. Si quæ tamen
in eorum dictis appareant, quæ mendacia viden-
tur, intelligendum est ea figuraliter & prophetice
dicta esse. Vnde Augustin. dicit, in lib. contra men-
daciū. Credendum est, illos homines, qui pro-
pheticis temporibus digni authoritate fuisse cō-
memoran-

memorantur, omnia quæ scripta sunt de illis, prophetice gessisse atque dixisse. Abraham tamen, vt Augustin. ait, in *quest. super Genesin* dicens, Sarā esse suam sororem, veritatem voluit celari, & non mendacium dici. Soror enim dicitur: quia filia patris erat. Vnde & ipse Abraham dicit, *Genes. 20.* Verè soror mea est, filia patris mei, & non matris meæ filia: quia scilicet ex parte patris attingebat. Iacob verò mystice dixit se esse Esau, primogenitum Isaac; quia videlicet primogenita illius deiure ei debebantur. Vfus autem est hoc modo loquendi per spiritum prophetiæ, ad designandum mysterium, quia videlicet minor populus, scilicet gentilium, substituendus erat in locum primogeniti. Iudith vero laudatur, non quia mentita est Holoferni, sed propter affectum, quē habuit ad salutem populi, pro qua periculis se exposuit. Pro similium argumentorum & horum solutione legendi Alexand. Halens. loc. dict. S. Bonauentu. in *lib. 3. sentent. d. 38. quest. 2.* Gabriel. *ibid. q. vnica arti. 1.* Turrecremata. *cum text. 22. quest. 2. can. vtilem. cap. Si quis per vetus testamentum, cap. Is autem. cap. Abraham. cap. Quaritur cur Patriarcha, & alijs.*

Quod vero Plato & Xenophon magistratibus permiserunt, vt in administratione reipubl. mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur, nihil probat, sed seipsum interimit: quia erga ægrotos & puerulos aut non vtimur mendacijs, aut si quid dicitur, ioco contingit, aut fingimus. At in iudicijs quando agitur de eruenda veritate, ex qua absolutio sequitur, vel damnatio pendet, res grauissima est, & magni præiudicij.

Quantum nunc ad secundam dubij partem spectat

ſpectat: An confessio à Iudice extorta promissio-
ne impunitatis, sit valida ad hoc, vt quis ex ea pos-
sit condemnari?

Negatiuam sententiam tenent Ioan. Immol.
conf. 109. Hyppol. Marfil. *ff. de quest. L. 1. §. questio-
vi. & conf.* 14. nu. 25. & in *conf.* 32. nu. 22. Decius in *L.*
1. C. de sentent. qua pro eo quod interest. nu. 7. & in L.
Ea est natura cauillationis. ff. de reg. iuris in fin. & alij,
quos citat Couarr. *lib. 1. variar. Resolut. c. 2. nu. 16.*
Probat hęc opinio. Iuramentum per dolum
extortum non nocet iuranti. *cap. Cum contingat de*
iure iurando. & cap. Quamuis. de pact. in 6. ergo ea-
dem ratione non debet nocere confessio dolo
extorta. Item renunciatio illius, qui fraudulen-
ter fuit inductus ad renunciandum, non valet.
cap. Sanè de renunciat. & confessio facta persuasione
aduersarij potest reuocari, vt probat Marfil. in d.
conf. 32. In contrarium, talem confessionem esse
validam, & reum ex ea condemnari posse, tra-
dunt Felin. in *cap. Afferte. de præsumpt.* Archidiacono
in *c. vtilem 22. q. 2.* Cinus in *L. præsent. C. de his,*
qui ad Ecclesiam confugiunt. & alij. Ratio eorum est:
quia cùm ista promissio pernicioſa reipub. sit, ſer-
uanda non est. Hanc quæſtionem fuſius tractant
Couarr. *loc. cit.* Iul. Clar. *lib. 5. §. fin. q. 55. vers.*
Circa ſecundum. Iacob Menoch. *lib. 2. de arbitrar. lu-*
di. casu 367. qui repetit omnia, & in ordinem dige-
rit, quæ Couarr. tradit.

Conueniunt inprimis Doctores, & admonent,
vt Iudices abſtineant ab huiusmodi promissioni-
bus, & ratio eſſe poteſt; quia promissio obligat de
iure naturali: quare hoſti etiam ſeruanda fides
eſt. 23. *quest. 2. cap. Noli. & Gloſſ. in L. Conuentionum.*
ff. de pact. ſi ſit deliberata, volũtaria, de re poſſibili,
aut

aut notabili : & qui promissionem non seruat, frangit fidem. Si autem promittit Iudex impunitatem animo non se obligandi, grauiter peccat significando verbis animum, quem non habet: quod spectat ad mendacium perniciosum, si sit de re notabili, tendente contra salutem corporalem vel spirituales proximi, de qua re legendus Nauar. in *Manuali* cap. 18. num. 6.

II. Si reus spe promissionis frustratus in confessione perseveret, damnari poterit secundum communem sententiam.

III. si spe frustratus reuocet confessionem, & excipiat, non debet nec potest ex eo condemnari. Couar. loc. cit. & Menoch. & sic intelligendam primam sententiam tradit.

IV. Quando reus sic confessus est crimen, & confessionem nec reuocauit, nec confirmauit, non poena ordinaria, sed arbitraria puniendus esset, & mitiori. Couarr. & Clarus loc. cit. & Menoch. & vt Clarus ait, si talis promissio fiat ab eo qui potest gratiam facere, seruanda esset: nisi circumstantiæ aggrauent: & id in aliquibus curijs practitari tradit.

Prima opinio validioribus nititur argumentis, quæ alij non soluunt, nec suam muniunt, quamuis in praxi apud multos sit. Quod vero in oppositum adfertur, hanc Iudicis promissionem non esse seruandam, cum tendat in perniciem reipub. cuius interest delicta puniri: verum est, vbi de delicto ordine iuris & recto modo constat, vt tradit Couarr. in loc. d. prope finem.

4. Dubium. *An condemnati ad ignem, iuxta dispositionem legis, viui sint comburendi?*
Videtur

Videtur quod sic: quia sententia videtur in illum effectum tendere, & quando ignis pœna à lege imponitur, in pœnam imponitur. Cadaver autem cum careat sensibus, non est capax doloris & pœnæ. Ad hæc Iudices, qui exequuntur sententias, sunt ministri iustitiæ; ergo subduntur legibus & debent infligere pœnam à lege præscriptam: maximè qui agnoscunt superiorè. His non obstantib⁹, vñs obtinuit, vt priusquam igni tradantur, interficiantur compressis faucibus, siue strangulentur, ad euitandū periculum, ne lenta mors, ob magnos cruciatus, in blasphemias aut desperationem reum trahat. Idcirco apud Christianos receptus est mōs prius strangulandi, quam comburendi, nisi in aliquo casu, ob singulares circumstantias, criminis atrocitas aliud postulet. Si autē reus maneat pertinax in malo, & non cōuertatur ad cor, nec pœniteat, viuus cōburitur in crimine hæreseos, vt praxis Italiæ & Hispaniæ docet. Quod etiam in crimine maleficorum fieri debet: nam in impœnitenti non est timenda desperatio; & ratio, vt viui non comburantur, est, ne cadant in desperationem, vel aliud peccatum in maximo cruciatu. De hoc dubio legendi sunt Couaruias lib. 2. *variarum Resolut. cap. 10. à num. 9.* & Iulius Clarus lib. 5. §. *fin. pract. Criminalis. quest. 99. versi. vnum tamen in hoc proposito notabis.*

5. *Dubium: An maleficis pœnitentibus, nec non alijs damnatis ad mortem, petentibus Eucharistia sacramentum dandum?*

Respondeo, quod sic, si vera signa pœnitentiæ appareant, & ex dispositione deuotioneque petant: de furibus suspendendis est textus,

3. q. 2. cap. *Quasitum. de hæreticis. cap. Super eo. de hæret.*
in. 6. de damnatis in genere, Gloss. recepta in Clemē-
tina 1. de penit. & remissionibus. Franciscus Cardi-
nalis Zabarella ibid. quæst. 9. & 12. Turrecrem. in
dict. cap. Quasitum. Stephanus Aufrerius in tractatu
de potestate Ecclesie super laicis, num. 58. Iosep. Angies
in florib. Theologicarum qq. 1. part. in 4. sent. in q. de
Suscipientibus Eucharistiam. Iuli. Clarus lo. cit. vers.
sed quæronunquid. Ange. in verb. Eucharistia 3. §.
27. Syluest. ibid. num. 7. & ex professo Marti. Na-
uar. in Enchiridio de oratione & horis canonicis, cap. 22.
numer. 11. & Manuali confessariorum cap. 25. nu-
mero. 23. & hæc est communis sententia: quam in
vrbe existens audiui in scholis confirmatam à
Pio Quinto pijsissimo Pontifice, in motu quodam
proprio. Et nunc hunc morem pium sequuntur
multi pij Magistratus, quamuis non vbique gen-
tium obseruetur, & in constitut. Criminal. Caro-
li V. artic. 79. statuitur vt Reo tempestiuè mors de-
nunciatur, vt confiteri possit, & si petat Eucharisti-
am non ei denegetur. Hoc tamen obseruandum
est, vt propter sanctissimi sacramenti reuerentiã
ipso die executionis non communicent, sed com-
municatio anticipetur. Si autem executio non pa-
teretur moram ex rationalibus causis, & dam-
natus ad mortem pro animæ consolatione cum
fructu peteret sacramentum, contra nullam esset
legem ipso die executionis communicare, mo-
do communicatio executioni sententiæ, quatuor
horis præmittatur, vt corrupta tanto temporis
spacio sacramenti specie, nulla sacramento irre-
uerentia fiat. Atque hæc consuetudo est in Vrbe
Roma, digna maximorum Pontificum pietate
& prudentia, quam orbis imitari deberet, vt rectè

Nauarr. loco citato hortatur. Hac ratione motus ante decem annos solum dedi sacramentum, sed etiam quibusdam præfectis & iudicibus confilium super hoc petentibus consului dandum, & adhuc consulo. Sicut enim abusus, qui tendunt in animarum perditionem indies, sine mora extirpandi sunt: sic pij vsus, qui hominum salutem & spiritualem consolationem promouent, introducendi. Confessariorum autem est iudicium, an expediat Eucharistiam huiusmodi damnatis ministrare, vel non: pendet enim ex dispositione recipientium. Quidam enim ita sunt dispositi, vt multum ipsis profit ad salutem animæ, si hoc salutari cibo confirmentur, ad subeundum mortis supplicium, & frangendum diaboli machinas in extremis.

Ex his deduco, quam impium fuerit dictum, & pastore qui scitientissimus esse debet salutis animarum, indignum, sacerdotis cuiusdam, qui damnata ad mortem poenitenti personæ petenti viaticum respondit: Non est æquum sanctum dare canibus. Minimè canes sunt, sed oues, qui ad cor redeunt, & cum poenitentia Dominum suum pro reconciliatione in cordis hospitium recipere desiderant. Hic excludenda etiam occurrat praxis execranda quorundam ministrorum iustitiæ, vel potius in hoc casu iniustitiæ, qui damnatos ad mortem eiciunt in corpore & animâ quando salutis remedijs ad conseruationem animæ essent muniendi: vt aduersus mortis timorem eos confirment, vino obruunt & rationem tollunt, ita vt miseri homines Dei & animarum obliui, moriantur in corpore & anima, sine fine nunquam ad vitam reducendi, cum post mortem

mortem tam miseram nec spes veniæ, nec locus
 pœnitentiæ fit. Dictum etiam abusus damnat
 Carolus V. *in d. art. 79.* Caueant ergo diligentissi-
 mē Iudices, vt hoc prohibeatur, ne ipsi fiant rei
 tanti facinoris, atque etiam damnatis petentibus
 superfluous denegetur potus. Quomodo enim ex-
 cusaretur ab homicidio, qui furioso aut amenti
 postulanti gladium ad interficiendum se, morem
 gereret? Ex dictis quoque haberi potest solutio
 dubij, de quo semel interrogatus respondi affir-
 matiue, prout etiam nunc respondeo; An pro
 personis maleficis, vel alijs mortis supplicio affe-
 ctis pro sceleribus, possit quis orare, sacrificium
 offerre, vel alia satisfactionis opera exercere? Re-
 spondetur, quod sic; si pœnitentes discesserint,
 possunt hæc bona pro eis fieri *ex d. cap. Quasitum,*
Gloss. ibidem. Angel. loc. citat. Aurea Armilla *in*
verb. Communio, num. 27. In cuius rei confirmatio-
 nem faciunt multa, quæ adfert Petrus Rauennas *in*
quodam tractatu incipiente, valete cum perpetuo silentio
ad Clarissimum Theologiæ Professore Iacobum de alta
platea, &c. Cuius scopus est probare, corpora su-
 spensorum & latronum non esse in locis publicis
 relinquenda, sed sepulturæ tradenda. Habetur
 hic Tractatus in fine Alphabeti aurei vtriusque
 iuris eiusdem authoris: his tamen non obstanti-
 bus dico, quod non deceat, vt pro talibus solem-
 nes fiant exequiæ, prout pro alijs Christianis, qui
 cum honore vitam finiuerunt, fieri consuevit. Pie
 autem faciunt amici & sanguine iuncti, qui pri-
 uatim pro eis orant, sacrificia offerunt, vel curant
 offerre, & satisfactoria opera exercent.

6. Dubium. *An sonitus campanarum,*
V 2 malefi-

maleficorum, sagarum, demonumq; conatus impediatur, ne grandine, tempestatibus, ac alijs modis frugibus, seminibus, & vineis nocumentum inferant, ut utriusq; sexus homines secta fatentur, & unde talis virtus sit.

DE antiquitate, nec non laudabili ac necessario campanarum in Ecclesia vsu, legendi sunt Anthonius Monchiacenus, Dæmochares in *lib. de obseruanda Missarum celebratione cap. 13.* Guilhelmus Durandus in *Rationali diuinorum officiorum. libro 1. cap. 4.* Petrus Melsia in *Sylua variae lectionis, parte 2. cap. 9.* Ioannes Andreas & Hostiens. in *cap. 1. de offic. custodis.* Authorem campanarum Vergilius Polydorus *lib. 3. de inuentor. rerum, cap. vltimo,* vult latere, licet inuentum non sit nouum, cùm vsus earum fuerit tempore Moyfis, teste Iosepho *lib. 3. Antiquitatum.* Apud Christianos quidam tradunt primum institutorem fuisse Paulinum Nolanum Episcopum, virum sanctitate & eruditione clarum; in cuius rei confirmationem maximè ipsa nominis notatio facit.

Dicitur enim campana à Campaniæ regione, vt attestantur Ioan. Andr. & Durandus, & minora vasa nolè à ciuitate Nolana quæ est in Campania. Vtimur campanis ad laudandum Deum, congregandum Clerum in Ecclesia, vocandum populum ad diuina, concitandum deuotionem in populo, ad fugandas tempestates, & exterrendos hostes. Dum campanæ sonantur, pelluntur infidiæ inimici, fragor grandinum, imperus tempestatû, percussio fulminum, & infesta tonitrua temperantur. Saluberrimum campanarum apud Christianos vsu, tubæ argenteæ in veteri testamento signifi-

significabant, in quarum locum in nostra Ecclesia campanę successerunt. Vtebantur enim tubis argenteis tempore Moyſis, Num. 10. ad collectionem populi, & in ſacrificijs, dum hoſtias offerrent, vt memoria eorum eſſet coram Domino Deo, & cū ad bellum exirent, clangebant vltulantibus tubis, & ſic memor eorum Dominus eruebat de manibus inimicorum. Hinc etiam feſta peculiaria clangorem tubarum habebant, quibusque cæteris clangoribus tubarum inſiſtebant ad præparandum populum, ad laudandum Deum, & reuocandum in memoriam beneficia & munera diuina: tantumque Domino Deo clangor tubarum placebat, vt mediante earum ſonitu, antequam arcam fœderis muros Ierichæ, quibus cingebatur, aduerſantium exercitus cadere fecerit. Mirum ergo nemini videatur, quod mirabiles etiam ſint effectus campanarū, quæ ſine dubio Spiritus Sancti inſpiratione inductæ ſunt. Efficit autem benedictio, vt quod arte & metalli natura fieri non poteſt, per verbum & orationem ſanctificatum mirabiliter operetur, ex diuina diſpoſitione. Neque velim vt quis hîc moueat, quod Caluſinus, Brentius, alijque eius farinæ calumniantur, nos campanas baptizare: hoc enim apud doctos inauditum eſt, licet rudes ex plebe ſic communiter loquantur. Benedicuntur enim campanæ, iuxta ritum in Pontificali præſcriptum; verum de Baptiſmo ne verbo quidem ſit mentio, vt rectiſſimè Cardinal. Hoſius lib. 5. in confutatione prolegomenon Brentij aſſerit. Quantam virtutem benedictiones in huiusmodi creaturis obtineant, qui voluerit, videat Thomam Waldenſem in lib. de ſacramentalibus, à capit. 166.

*Ioſeph. lib
3. Antiq.
cap. 15.*

*Num. 29.
Leuit. 23.
Sophon. 1.*

*Campanas
non bapti-
zari, ſed be-
nedici.*

maleficorum, sagarum, demonumq; conatus impediatur, ne grandine, tempestatibus, ac alijs modis frugibus, seminibus, & vineis nocumentum inferant, ut utriusq; sexus homines secta fatentur, & unde talis virtus sit.

DE antiquitate, nec non laudabili ac necessario campanarum in Ecclesia vsu, legendi sunt Anthonius Monchiacenus, Dæmocharēs in *lib. de obseruanda Missarum celebratione cap. 13.* Guilhelmus Durandus in *Rationali diuinorum officiorum. libro 1. cap. 4.* Petrus Melsia in *Sylua variae lectionis. parte 2. cap. 9.* Ioannes Andreas & Hostiens. in *cap. 1. de offic. custodis.* Authorem campanarum Vergilius Polydorus *lib. 3. de inuentor. rerum, cap. vltimo,* vult latere, licet inuentum non sit nouum, cū vsus earum fuerit tempore Moyfis, teste Iosepho *lib. 3. Antiquitatum.* Apud Christianos quidam tradunt primum institutorem fuisse Paulinum Nolanum Episcopum, virum sanctitate & eruditione clarum; in cuius rei confirmationem maximè ipsa nominis notatio facit.

Dicitur enim campana à Campaniæ regione, vt attestantur Ioan. Andr. & Durandus, & minora vasa nolę à ciuitate Nolana quæ est in Campania. Vtimur campanis ad laudandum Deum, congregandum Clerum in Ecclesia, vocandum populum ad diuina, concitandum deuotionem in populo, ad fugandas tempestates, & exterrendos hostes. Dum campanę sonantur, pelluntur infidię inimici, fragor grandinum, imperus tempestatũ, percussio fulminum, & infesta tonitrua temperantur. Saluberrimum campanarum apud Christianos vsũ, tubę argenteę in veteri testamento signifi-

signifi-

significabant, in quarum locum in nostra Ecclesia campanę successerunt. Vtebantur enim tubis argenteis tempore Moyſis, Num. 10. ad collectionem populi, & in ſacrificijs, dum hoſtias offerrent, vt memoria eorum eſſet coram Domino Deo, & cū ad bellum exirent, clangebant vultantibus tubis, & ſic memor eorum Dominus eruebat de manibus inimicorum. Hinc etiam feſta peculiaria clangorem tubarum habebant, quibusque cæteris clangoribus tubarum inſiſtebant ad præparandum populum, ad laudandum Deum, & reuocandum in memoriam beneficia & munera diuina: tantumque Domino Deo clangor tubarum placebat, vt mediante earum ſonitu, antequam arcam fœderis muros Iericho, quibus cingebatur, aduerſantium exercitus cadere fecerit. Mirum ergo nemini videatur, quod mirabiles etiam ſint effectus campanarū, quæ ſine dubio Spiritus Sancti inſpiratione inductæ ſunt. Efficit autem benedictio, vt quod arte & metalli natura fieri non poteſt, per verbum & orationem ſanctificatum mirabiliter operetur, ex diuina diſpoſitione. Neque velim vt quis hîc moueat, quod Caluinus, Brentius, alijque eius farinæ calumniantur, nos campanas baptizare: hoc enim apud doctos inauditum eſt, licet rudes ex plebe ſic communiter loquantur. Benedicuntur enim campanæ, iuxta ritum in Pontificali præſcriptum; verum de Baptiſmo ne verbo quidem fit mentio, vt rectiſſimè Cardinal. Hoſius lib. 5. in confutatione prolegomenon Brentij aſerit. Quantam virtutem benedictiones in huiusmodi creaturis obtineant, qui voluerit, videat Thomam Valdenſem in lib. de ſacramentalibus, à capit. 166.

Joſeph. lib. 3. Antiq. cap. 15.

*Num. 29.
Leuit. 23.
Sophon. 1.*

Campanas non baptizari, ſed benedici.

His accedit quod dum campanæ pulsantur, fidelium mentes in Deum mouentur, eius auxilium contra inimicū insultus implorant, Guilhelm. Parisiensis in lib. de legibus, fol. 44. colum. 1. afferit rectè, quod campanæ sortiantur virtutem arcendi fulgura, tempestates & similia ex sua consecratione. Quæ tamen non fiunt nisi virtute creatoris, à quo petitur, vt arceat fulgura, tonitrua, & cætera. Sicut enim regale signū & sigillum deferentes securos efficit eos, ne iacturam & nocumentum patiantur à subditis regis, & hoc non sua virtute, sed potestate regia & voluntate: Sic Campana non ex virtute aliqua, quæ ei infit, sed omnipotentis potestate & voluntate protegit & defendit loca, in quibus eius sonus auditur, ab aduersitatibus & incommodis aëris. Qua de causa maleficorum conatus infringitur, & Dæmonis cooperatio impeditur ad pulsū campanæ, quando sonus auditur ab eis, vt eorum confessionibus didicimus, & ideo campanas pulsantes vocant communiter in sua schola, canes latrantes. Sylua varia lectionis, & nonnulli alij causam etiam naturalem reddunt, quare sonitu campanarum tempestates sedentur, & temperentur. Motus enim pulsationis aërem rarionem facit, & densitatem materiæ dispergit: vnde sequitur dissolutio & moderatio meteorologicorum, quæ in regione aëris ex concretionem materiæ elementaris generantur. Dæmones autem naturalium rerum mutationibus suas operationes admiscunt, atque effectus naturalium causarum subtilitate operationis, & peruerfitate voluntatis, Deo permittente, in interitum rerum ad humanam salutem producturum, dirigunt. Ex his, vt ad propositum reuertar, patet

patet veram esse confessionem maleficorum & sagarum, qua asserunt campanarum sonitum, eorum conatus frequenter impedire, ne valeant pessima consilia in conciliabulis proposita, in effectum deducere: Atque hoc argumentum plurimum confirmat fideles in fide, dum cognoscunt diabolum cum sua cohorte, instituta pro fidei nostrę promotione abhorrere: corroborate etiam Catholicorum animos, vt quod iuxta maiorum suorum antiquissimam traditionem hucusque magno fructu fecerunt, cum maiori fervore facere continent.

Hic ad maiorem prædictorum illustrationem duo sensibilia exempla addere vtile visum est. Vnum narrat Paulus Grillandus *l. 2. de Sortilegiis q. 7. num 30.* quod contigit Anno Domini 1524. mense Decemb. dum ipse esset in quodam castro monasterij S. Pauli, Romę, in regione Sabinensi, ad instantiam Abbatis, dicti monasterij, vbi examinavit maleficas incarceratas, ex quibus vna fuit, quę cum deferretur à Dæmone suo, reuertendo à ludis in itinere, antequam peruenirent domum, dum esset vicina oppido patrię suę, audiuit pulsare campanam manẽ pro Aue Maria, sic Dæmon debuit eam deponere & discedere, quam deposuit statim iuxta ripam quandam, vbi erant spineta quędam, diluculo iuuenis quidam oppidi illius iturus pro negotijs in alium locum vicinum, visus est ab ea & cognitus, quem ipsa saga proprio nomine vocauit. Quam audiens iuuenis prima facie timuit aliquantulum, sed videns postea mulierem ipsam, quę seminuda erat, & crinibus sparsis de capite pendentibus, magis obstupuit, nec audebat ipsam accedere.

Nihilominus cum ipsa benignè rogaret, ut accederet, accessit, cumque eam cognosceret, interrogauit, cur ibi sola moraretur in ea forma. Cui illa dixit, quod tota illa nocte a sellum suum, quem perdididerat, perquisiuerat, & non potuit inuenire. Cui iuuenis subridens, minusque credens dixit. Hoc enim aliud sibi quærit, quam a selli inquisitio. Qui quærit a sellum, vadit cum socio, & non seminuda & scapillata. Aliud est quod quærebas, dixit ipse, dicas mihi veritatem, si vis quod te adiuuem. Vnde venis? vbi fuisti? quid facis hîc sola? quiste adduxit? dicas mihi omnia, si vis habere suffragium, & ero tibi securus & fidus. Tunc mulier satis pinguis & pulchra, cui nomen Lucretia, licet satis timeret scuitiam viri & suorum consanguineorum, tamen confisa de iuuenis fide, ipsum prius rogauit summis precibus, ne cuiquam reuelaret factum, sed taceret, quod vellet ei pingua munera dare. Sic iuuenis promisit, quod fidem seruare vellet. Tunc ipsa fassa est, quod ea nocte fuisset in ludis Beneuentanis, & dum esset in itinere, deferreturque per aërem à magisterulo suo, audita pulsatione Campanæ pro Aue Maria, ipsam deposuerit in eodem loco, vbi sola & seminuda inueniebatur. Tunc iuuenis accessit ipsam, & iuuit ut se vestiret & accommodaret omnia, & illam domum reduxit, nemine aduertente factum. Pro laboribus iuueni donauit par caligarum, biretum, camissiam, & partes casei, rogando iterum atque iterum, ne factum reuelaret, quod & promisit. Tacuit per aliquot menses: deinde nescitur quo spiritu, aut indignatione, aut lapsu iuuentutis ductus rem ipsam secreto modo

modo nunc cum vno, deinde cum altero propalauit, adeo quod paulatim res deuenit ad notitiam curiæ. Vnde mulier ipsa capta, & cum alijs incarcerata fuit, & iuuenis ille vt testis omnia hæc medio iuramento deposuit, ita & ipsa post multa, quum facinus suum diutius tergiuerfare non potuit, confessa est, & cum alijs vitam flammis finiuit. Alterum exemplum recentissimum est. Quidam Ioannes ex pago Salmenroer, sub Iurisdictione Reuerendissimi Domini nostri Archiepiscopi Treuirensis, Palatioli extremam mortis accepit sententiam, Anno Domini 1586. Iouis post Cinerum: Hic confessus etiam est præter alia, quod cum semel die Iouis in nocte in *Heizenroderheidt*/ cursui & congregationi interfuisset, & cursu perfecto concluderentur varia mala ab ipsis perpetranda, ita vt negotium præter expectationem protraheretur, dies appropinquauit, & opera tenebrarum pellebantur, & cum dictus Ioannes esset in reditu, campana pro Aue Maria pulsata est, & sic in suo prato cecidit statim in terram. In quo loco iam erat sua propria ancilla & famula, & herbas foenumq; colligebat ad pascendum vaccas. Quod cum famula vidisset mirum in modum perterrita, dixit. Auuncule, vnde huc venis? Cui respondendo iniunxit silentium. Causam sui casus reiecit in pulsationem campanæ, qua audita hircus ipsum in terram deiecerat. Hoc factum non solum ex processu negotij per notarium subscripto, sed etiam ex relatione nobilis ac validi Domini Ioannis Zanth, vicedomini huius Ciuitatis, in veritate contigisse cognoui, qui vtpote Officiatus Reuerendiss. nostri Archiepisc. in

pisc. in præfectura Palatioli, plenam inquisitionem accepit super veritate.

Deueniendum nunc ad solutionem argumentorum.

SOLVTIO ARGV- MENTORVM.

Primum Argumentum, ex c. Episcopi, 26. quest. 5. in quo hæc verba habentur. Illud etiam non est mittendum, quod quadam scelerata mulieres retro post Sathaniam conuersæ, Damonū illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur cum Diana nocturnis horis, Dea paganorum, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spacia interpesta noctis silentio pertransire, eiusq; iussionibus obedire, velut Domina, & certis noctibus ad eius seruitium euocari: Sed vtinam hæc sole in perfidia sua perussens: Nam & innumera multitudo hæc falsa opinione decepta, hæc vera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis aut naminis extra vnum Deum arbitrantur. hæc ibidem.

Respondetur in primis, in hoc capite non damnari sectam maleficorum, sed aliam longe diuersam, vt patet intuenti textum, vt latè ostendunt Bartholom. Spineus in questio. de Strigibus c. 25. Alfons. à Castro. lib. 1. de iusta hereticor. punct. c. 16. Nicolaus Iaquerius hæreticæ prauitatis Inquisitor in flagello hereticorum fascinatorum cap. 7. Syluester in verbo hæresis 3. Paulus Grillandus Iuriconsultus, Romæ caussarum Criminalium Auditor, in tractat. de Sortilegijs. quest. 7. Pro hac sententia citat Syl-

cat Syluester Augustinum Bottam de Sauiliano,
 & Ioannem Grassum Doctores Iuris, in quibus-
 dam consilijs & responsis. Differunt autem mu-
 lieres, *d. cap. Episc.* à maleficis & sagis. 1. Quantum
 ad credulitatem, quia dictæ *in c. Episc.* credebant,
 quod equitarent cum Diana Dea paganorum &
 Herodiade, Sagæ autem nostræ & malefici rectè
 credunt, quod cum Dæmone magisterulo suo
 proficiscantur. 2. Illæ *in cap. Episc.* putabant aliquid
 numinis & diuinitatis esse, præter Deum: Nostri
 malefici & sagæ non laborant hac ignorantia:
 Quare ratio legis non competit. Ergo nec etiam
 lex eos comprehendit, quia lex suam interpreta-
 tionem sortitur à ratione, quando expressa in le-
 gere reperitur, & ratio magis attendenda, quam
 dictum Legis. *L. Adigere. §. Quamuis. ff. de iure patro-
 nat. L. Cum Pater. §. Dulcissimis. ff. de legat. 2. L. Milites
 prohibentur. & L. Milites agrum. ff. de re militari. Bar-
 tol. in L. omnes populi. in 7. q. principali. ff. de iustit. &
 iure. & in L. 1. C. Quæ sit longa consuetudo.* Quare cui
 non conuenit ratio legis, non conuenit ipsa lex;
 vt probat *d. q. 7. Griland. 3.* Differunt: Nostri ma-
 lefici & Sagæ expressè abrenunciant Deo, & pro-
 fessione in Baptismate factæ, & promittunt quod
 Diabolo velint adhærere. Sed illis *in cap. Episcopi*
 hoc non attribuitur. 4. Nostri conficiunt sortile-
 gia, & vnguenta venefica, nec non etiam conspi-
 rant cum Sathana in perniciem humani generis,
 de his nihil *in c. Episc.* 5. Nostri Dæmoni reueren-
 tiam faciunt, idololatriam exercent, homines &
 præsertim infantes sæpè necant, sed illæ non *in c.
 Episcopi.* 6. Nostri abutuntur Eucharistiæ sacramen-
 to, & filium hominis conculcant, de qua re etiam
 nihil *in cap. Episcopi.* 7. Nostri cooperante Dæmone
 grandi-

grandines nebulas & similia efficiunt, ad destructionem fructuum nascentium: quod non scribitur de illis in *cap. Episcopi*. Aliæ differentia penitus consideranti non deerunt.

Deinde in illo capite aliqua continentur, quæ non sunt vera, sed à fide aliena, & ideo in illo cap. damnantur tanquam contra fidem, nempe quod equitarent cum Diana, vel cum Herodiade Philippi vxore, quia Diana Dea paganorum nulla est, neque in hoc mundo, neque alibi. Herodias autem est in inferno, neque mulier, sed sola anima. Falsum quoque est, quod equitarent super veros equos, aut bestias; quia bestia in tam breuitate tempore realiter & corporaliter, tanta terrarum spacia, in tanto silentio, transcurrere non possunt. Hinc quod in bestias nulla creatura verè transformari valeat, prosequitur textus. Hanc solutionem maximè persuadet ratio textus, quia eiusmodi mulieres, inquit, aliquid diuinitatis & numinis extra vnum Deum arbitrantur. Sic Turrecrema. commentator in *d. c. Francisc. Victoria in Relectione de arte magica, num. 31. Alfonso à Castro loc. cit. Bernard. Basinus in tract. de artibus magicis, 9. propositione. Iosephus Angles in floribus. in 2. sentent. 1. part. in quest. de arte magica, diff. 5. Lambertus Danæus in Dialogo de sortarijs, & alij Doctores pro prima responsione citati. Non ergo intendebat *d. caput* delationem corporalem reijcere & improbare, sed ea, quæ fidei erant contraria. Postremo Gratianus vt notum est versato in decretis, ea collegit ex Concilijs tam generalibus, quam prouincialibus, tum etiam alijs Doctoribus. Vnde tantum veritatis habent, quantum in proprijs locis. Concilium autem*

autem illud Anquiranum, vel vt alij vocant, Anciranum, fuit prouinciale, vt rectè tradit Reuerendissimus & Illustrissimus Dominus Bartholomæus Caranza, Archiepiscopus Toletanus in *summa Conciliorum*, fol. 26. pagina 2. in Antuerpien. editione. Quare non esset tantæ authoritatis, vt ei adhaerendum sit, si in aliquo contra sacras literas Doctorum Theologorum communem sententiam, & veritatem definiret: quod tamen non dicimus, cum non definiat aliquid, quod contrariè parti faueat, vt patet ex dictis. Mirandū ergo est, quomodo Iurisperitorum conscientia ita constingatur authoritate huius Capituli, cū Theologi & alij penes quos est Censura, ea quæ fidei sunt discernere, nullam in hac rei inueniant difficultatem? Nonne omnes Doctores, quorum est de sensu Scripturarum iudicare, delationem corporalem comprobant & credunt? Sic Pontifices, Cardinales, Doctores, Theologi, Itali, Hispani & Germani sentiunt: Sic Iurisperiti rectè sentientes, vt patet ex eorum scriptis, quorum nomina hic, & in 12. *Conclusionē primi membri quæstionis* posuimus. Tantę autem testium nubi propriū iudiciū quod fragili & apparenti ratione ducitur, preferre, summæ temeritatis est. Accedit ad testimoniū experientia certissima, quam communis vox populi confirmat; atque hīc certè dicere possumus vox populi, vox Dei: cū omnis veritas à Deo sit.

Postremò illud adductum in *cap. Episc.* in Concilio Ancirano Græco, aut Latino, neq; impresso, neq; manuscripto est inuentum: licet qui tomos Conciliorum ediderunt, afferant haberi in quodā vetusto codice 16. librorum partialium. Fragmentum verò habetur ferè apud D. Augustinum
in lib.

in lib. de spiritu & anima, cap. 28. vt annotatum est ad cap. Episc. 26. quest. 5. in Decreto correcto, & Roma edito.

Secundum argumentum. Angelus Sathanæ transfigurat se in Angelum lucis. 2. Cor. 11. & in d. c. Episcopi. ergo potest diabolus in congregatione representare personam innocentē: & sic innocēs patietur, si detur fides maleficis in denunciationib⁹, ex deceptione dēmonis, & errore maleficorū: & confirmatur hoc argumentum ex historia S. Germani Episcopi, quæ habetur in aurea legenda & in summario historiali S. Antonini 2. part. tit. 11. c. 17. §. 5. Vbi legitur, quod S. Germanus in quodam loco, cū post cēnam iterum pararetur mensa, admiratus interrogauit. cui denuō pararetur? Cui cū diceretur, quod bonis illis mulieribus, quæ de nocte incedunt: illa nocte S. Germanus statuit vigilare, & ecce vidit multitudinem Dæmonum ad mensam in forma hominum venientem, qui eis præcepit, ne abirent, & cunctos de familia domus excitauit: quæsiuit si illas personas cognoscerent? qui responderunt

Historia de S. Germano omnes vicinos & vicinas suas esse. Tunc S. Germanus ad domos singulorum de vicinia illa misit, dēmonibus mandans interim ne discederent. Euntes autem missi à sancto viro ad domos vicinorū, repererant eos in lectis suis dormientes. Adiurati ergo Dæmones à sancto viro dixerunt, omnibus audientibus, se Dæmones esse, qui sic hominibus illuderent.

An demon innocentes in nocturnis consuetudinibus repræ- Pro resolutione huius argumenti reuocanda in memorium sunt ea, quæ diximus in præludijs tertio & quarto: Diabolum non posse operari, nisi ex permissione diuina, & tantum saltem, & non plus, quantum conceditur à Deo: Quare causa huius-

huiusmodi transfigurationis & præsentationis *sentare pos-*
diaboli, non solum petenda est ex peruersa vo-*sis.*
luntate & potestate diaboli, sed etiam ex concessione diuina singulari in ordine ad talem effectum. Multa enim potest diabolus ex suæ naturæ potentia & subtilitate, quantum ad actum primum, quæ non potest quantum ad secundum: Manus enim eius ligatæ sunt, vt non possit operari, quando & quantum vult, atque cum familia reimultum lucis adferant, in simili id ostendam. Quantum ad actum primum, posset diabolus omnes nos occidere & subuertere; & quantum ad voluntatem, vellet: cum semper circumeat & quærat quem deuoret, omniumque interitum appetat. Quo ad operationem & effectum, deficit: quia Deus non concedit. Quare non valet hoc argumentum, in quo aliqui Theologiæ & Philosophiæ ignari multum gloriantur: diabolus potest se transfigurare in angelum lucis, ad representandum innocentem. Negatur enim simpliciter, vt sonat: quia non potest quantum ad actum secundum, cum causa totalis non sit diaboli potestas & peruersa voluntas, sed etiam antequam diaboli potestas exeat in actum, requiratur singularis diuina concessio. Sumitur ergo in argumento causa partialis, & non totalis: & sic non valet. Hoc autem modo ad propositum argumentum formari deberet. Diabolus potest se transfigurare in angelum lucis, ad representandum innocentem: & Deus concedit ei potestatem faciendi, Ergo, &c. Et tunc negatur antecedens, tanquam falsum in proposito, vt latius patebit. Est enim hoc contra diuinam prouidentiam ordinariam, quæ ex diuinis literis innotescit, & effectus.

effectibus declaratur. Sicut enim diuina misericordia efficiente non potest diabolus (vt rectè Bartholom. Spineus in *quest. de Strygibus*, cap. 14. & in *Apologia tertia* cap. 3. ait) deludere nisi eos, quorum mentem primo sibi per infidelitatem subiugauerit : Ita credendū est nullius illum personæ figuram, vt de tanto crimine accusetur, posse prætere, nisi eius, quam sibi iam per similia crimina deuinctam esse sciuerit, & multoties realiter cū alijs ad ea perpetranda conuenerit. Quod etiam testantur in confessionibus malefici, & sagæ, vt Iudices referunt. Atque vt hanc prouidentiam Dei erga nos latius ostendamus, reducenda est in memoriam communis Theologorum vera doctrina, quæ ex diuinis literis clarè elicitur, non esse permissam diabolo tantam potestatem super iustos sicut impios & malos. Gaudent enim iusti, utpote amici & filij Dei, multis priuilegijs, quibus pessimi & malefici, maxime ob criminis immanitatem, tanquam inimici & hostestam diuinæ maiestatis, quàm communis salutis, iuste dispositione priuantur. Hoc enim diuinæ legis stabiliunt promissiones. Vt in Psalm.

Quoniam in me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum : & iterum : Sperent in te, qui nouerunt nomen tuum, quoniam non derelinques quærentes te Domine : & iterum : Clamauerunt ad me iusti, & ego exaudiam eos. Item. Qui sperat in Domino, non confundetur. & 2. Pet. 2. Nouit Dominus pios de temptatione eripere. & Paulus : Fidelis Deus, (scilicet in promissis) qui non patitur vos tentari supra id, quod potestis : sed dabit cum temptatione prouentum. Exempla ad hunc effectum etiam non desunt. Susannam in-

Susanna senum calumnijs accipitur, & iuste infamatam, à senibus accusatam, & morti adiudica-

Quare diabolus solos impios in conuētibz maleficorū repræsentet.

Psalm. 19.

Susanna senum calumnijs accipitur,

adiudicatam Dominus liberavit, & innocentem ostendit. Athanasius vir sanctissimus, in Arrianorum concilio apud Tyrum coacto, ex invidia stupri accusabatur: & iusto Dei iudicio consilium suggestum est, quo liberatus fuit. Introductus enim in iudicium est Athanasius, & vnà cum eo Timotheus presbyter, qui simulans se esse Athanasium: Egone, inquit, mulier, apud te sum diuersatus? ego te violauit? Cui illa petulanter: Tu mihi vim intulisti; iureiurando affirmans Iudicum fidem obtestabatur, vt tantū flagitium vindicarent. Qua cognita fraude, reiecta est mulieris impudentia. Iterum alia vice idem sanctus maleficiij accusatus fuit, quod ad vsum magicæ artis manum mortuam Arsenio amputatam adhibuisset. At Arsenius noctu aufugiens, cum se in conspectu totius Concilij statuisset, Athanasij inimicorum impudentissimum scelus aperuit. Et in S. Hieron. legenda refertur, quod Diabolus se transformauit in formam S. Syluani Episcopi in Nazareth, amici S. Hieronymi: qui Dæmon in lecto foeminam nobilem primò quidem verbis prouocare cœpit ad luxuriam, deinde etiam factis sollicitauit ad malum, quæ cū clamaret, Dæmō sub specie S. Episcopi sub lecto femine se abscondit; vbi requisitus & inuentus per luxuriosa verba mentitus est se esse Episcopum Syluanum. Postridie ergo vir sanctus disparente diabolo, grauissimè diffamatus est, quæ infamia tandem apud sepulchrum S. Hieronymi, fatente Diabolo in obseffo corpore, purgata est. Maximum ad nostrum propositum testimonium præbet S. Cyprianus, quod & nostri malefici & sagæ in suis confessionibus, vt intelligo, confirmant. Hic sanctus

*Athanasius
in Arrianorum,*

*Syluanus
Episcopus,
etiam diaboli calumnias eadem euadit.*

*Cyprianus
martyr è
mago fit*

*Christia-
nus.*

*Veris Chri-
sti cultori-
bus artes
magica ni-
hil obsunt.*

cum adhuc Magus esset, Iustinæ Christianæ Vir-
ginis amore incensus, incantationibus & venefi-
cijs Antiochiæ illam ad suæ libidinis assensum al-
licere conabatur, & Dæmonem consultabat, qua-
nam id re consequi posset. Cui Dæmon: nullam
sibi artem processuram aduersus eos, qui verè
Christum colerent. Quo responso cōmotus Cy-
prianus, relictis magicis artibus se totum ad Chri-
sti Domini fidem conuertit. Si hoc argumen-
tum tam validum est apud Magicæ artis patro-
nos, quod diabolus sitientissimus damnationis
& humanæ perditionis potest se transfigurare
in angelum lucis, ad infamandum innocentes:
quomodo non habent lynceos, sed clausos o-
culos, vt videant argumentum non solum mili-
tare in crimine maleficij, sed in alijs omnibus?
Quod si concesserint: furibus, latronibus, coniu-
ratoribus, adulteris, & similibus singulare præsti-
terint patrociniū, & iustitiæ salutis reipubl.
maximum detrimentū. Si enim diabolus secun-
dum eos, potest repræsentare innocentes in cur-
su & conuentu maleficorum: quomodo non
potest repræsentare innocentem in forma homi-
cidæ, adulteri, vel fornicatoris, vt etiam ex ex-
emplo S. Siluani constat, quum omniū innocen-
tum maximè interitum exoptet? Accusator ergo
quis homicidij, latrocinij, adulterij, vel alterius
criminis sint duo vel tres testes: excipiat negando
factum, & respondendo, diabolum se transfor-
masse in suam formam, & facinus perpetrasse, cū
etiam se possit transfigurare in Angelum lucis,
multò magis in formā hominis: maxime cum ni-
hil magis desideret, quàm interitum animarum:
Negare autem, quod diabolus in forma huma-
na occi-

na occidere, furari, scortari & similia perpetrare valeat, si à Deo permetteretur, veritatem est impugnare. Huius argumenti nodum soluere non poterunt, qui ita vrgente conscientia, vel non raro ex cæcantibus affectionibus laborant. Ad diuinam oportet recurrant prouidentiam, quam etiam in nostra materia allegamus. Sed vt hoc magis magisque veritatem habere ostendamus, in simili pergendum est. Diabolus, ex omnium Theologorum & etiam Iurisperitorum recte sentientium iudicio, potest corpora deferre de loco ad locum: ergo potest eos eripere è manibus iustitiæ, & custodia publicæ potestatis: quod quidem non raro ad decipiendum promittit, sed tamen non præstat. Quæritur nunc, quare hoc non facit? impediuntne carceres, clausuræ, aut alia corporalia impedimenta & vincula? At hoc dicere cogitareque stultum & ridiculum est; cum tanta eius potestas sit, vt nulla super terram ei possit comparari. Potest subuertere ciuitatem: quanto magis soluere & rumpere clausuram? Confugiendum ad diuinam prouidentiam, ne iustitia è medio tollatur, & impiorum audacia crescat. Sed negabit obstinatus. Probandum erit ex factis: quia experientia conspiciamus, quod pro suo beneplacito magiæ rei, non possunt aufugere, nec rapi à Dæmone extra muros clausuræ vel carceris. Regulare autem est, quod diuina voluntas non solum nobis innotescat per Sacras litteras, promissiones, comminationes, permissiones & prohibitiones; sed etiam effectus. Diabolus est potes ad liberandum eos, & optaret, ad conseruandum in perpetuam damnationem, Sed non potest illud efficere siue re ipsa præstare: quia

Quare diabolus magis magos à potestate magistratus non eripiat.

re: quia potentissimus Deus manuseius ligat, vt non operetur. Sic in præfenti cognoscitur diuina prouidentia erga innocentes, ex sacris literis & factis, quamuis etiam ipsi malefici veritatem attestentur. Quod enim nunquam factum est, neque fit secundum communem rerum cursum: nequaquam fieri posse, si ex facti contingentia, incommoda sequantur, iudicandum est. Sed nunquam aut rarissimè auditum est, ex constantibus & perseverantibus confessionibus, quod innocentes repræsentati sint in talibus conuentibus, imò semper experientia compertum ibi repræsentatos eos, qui fuerunt rei tanti criminis. Sitamen de extraordinaria Dei potentia loqui velimus, negandum non est, Deum posse permittere, vt innocens accusetur in hoc crimine: sicut in alijs ad bonum aliquem finem: Quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Tandem tamen innocentia manifestabitur, vt supra sacris literis & exemplis declaratum est. Cùm etiam diabolo fallaci perspectum sit ex sacris literis, Deum non permittere, vt electi tribulentur aut tententur, nisi ad meritum, probationem & bonum; non appetit talem repræsentationem iustorum. Hæc etiam doctrina maximum robur sumit ex conscientijs innocentum. Quis enim innocens angitur aut timorem concipit, ne à Dæmone inter maleficos & sagas repræsentetur? Aliàs si hoc posset Diabolus, semper omnes meritò in timore & tremore versaremur, ne in fabulam & tragediam, in qua salus animæ & corporis periculo exponeretur, traheremur. At securæ conscientie nullo modo sibi metuunt, sed stant in magna constantia, etiam si quandoque ab iniustis angustientur.

Deus extra ordinem potest permittere, vt innocens à dæmone repræsentetur in nocturnis malefactorum conuentibus.

Atque

Atque hanc sententiam & veram doctrinam, quod Diabolus non possit in conuentu repræsentare innocentem, præterquàm quod nostri malefici testimonium perhibeant, tenent DD. Malelei malef. 2. par. q. 1. c. 11. Nicolaus Iaquierius Gallus Inquisitor, in *flagello hæreticorum fascinariorum*, statim in proœmio, & in cap. 26. Barthol. Spineus S. Palatij Apostolici Magister, in q. de *strigibus*, cap. 14. & in *Apologia* 3. cap. 3. Petrus Loyerius confiliarius Senatus Andegauens. lib. 2. de *spectris*, cap. 5. & vocat Theologorum sententiam. Neque in hac Grilland. Bødin. & alij dubitarunt, qui tradunt complicitibus in hoc crimine credendum.

Ad illa autem, quæ adferuntur in confirmationem ex historia S. Germani, respondetur primò; concedendo historiam illam S. Germani ad litteram, si rectè inspiciatur, nihil facit contra hanc doctrinam, imò eam confirmat. Dæmones illi repræsentabant personas adhuc in lectis dormientes ex pacto, quod cum Dæmonibus habebant, non propterea illæ personæ erant innocentes. Sicut etiam in materia præsentis doctores sentiunt, maleficos non personaliter semper interesse, sed aliquando repræsentatiuè: talis tamè repræsentatio fit accedente eorum consensu expresso, vel tacito. Hæc solutio clara & breuis, ex historia corroboratur. Homines enim in hospitio sciebāt eos solitos venire, & dicebant esse vicinos & vicinas, qui mensæ accumbere solebant. Non est autem absurdum, quod pro illo tempore & actu patiebantur illusionem. Certum enim est, si secundum hominum morale iudicium loqui velimus, quod hospes non volebat mensam statutis temporibus gratis præparare. Hospites aduentantibus porrigunt

gunt cibos & potum pro pecuniis. Præsumendum ergo est, quod vicini solebant soluere, & veras pecunias offerre. Diabolus non veros sed apparentes nummos suis dat, qui cito euanescent, & humano vsui non inserviunt.

Deinde respondet Barthol. Spineus in q. de Strigibus, cap. 28. quod illa historia sit suspecta, quantum ad hoc punctum, eò quod durum videatur, & à communi hominum sensu alienum, hospitem illum voluisse tot cibaria crebrò gratis, præparare, & si vicini erant & cognati, non petere ab eis pretium alimentorum. Dicere autem, vicinos dedisse pretium, si deludebantur, & se saturatos non inueniebant, ridiculum est. Et si dicatur, quod dæmones ipsi pretium exoluebant vice illarum personarum, mirum est si talia se facere somniabant personæ illæ, & non cito delusionem aduertebant, si pecuniæ non realiter deficiebant? Si vero talia non somniabāt se facere, mirum non minus est, si cum hospite & familia de his sæpius illi vicini sermonem non habuerint, & fictam ab hospite quā eius familia audientes illa de se referri, quæ scirent sibi contigisse, facile tam se quam hospitem illum & alios omnes ab huiusmodi delusionibus non liberauerint.

Postremò, concesso quod vera sit historia; fuerint etiam omnes viri illi ac mulieres, qui representabantur, immunes à veneficij crimine: nihilominus inde non solum non refellitur doctrina communis, sed etiam validè roboratur: ostenditur enim ex illa narratione, eam esse Dei in suos providentiam, & curam paternam, ut si quando permiserit innocentem representari per dæmonem, ne in periculum veniat, clarissimè se innocentiam

centiam manifestaturū. Quocirca quibus à Deo gladius datus est ad vindictam malorum, in bonum autem innocentium, nisi grauissimam Dei in se velint prouocare iram, & fieri rei tot cædum & calamitatum, perfidiæ ac sacrilegiorum, quæ ex mora executionis iustitiæ sequuntur: procedant contra eos, qui in conuentibus à maleficis visi sunt, donec aliquis Germanus suscitetur, qui innocentiam clarè manifestet denunciatorum & humanitus delatorum.

Tertium argumentum esse potest, quod obscure insinuat Ponzinibius, licet non deducat. Testes de nocte non vident: ergo non possunt ferre testimonium illi noctiuagi contra socios: quia testes debent cognoscere partes, vt tradit Bartol. in *L. Minorem. C. de transactio. Antecedens probatur ex l. Si non in speciali. C. de testament. & in L. fin. cum exceptione. ff. Quod metus causa.* Cum ergò malefici nocte sua conuenticula habeant & maleficia exerceant, decipiuntur: & sic eis non est habenda fides. Hoc non obstante argumento respondetur, testes de re nocte patrata testimonium ferre posse, & fidem mereri, si dicant lunam, aut aliquod lumen illuxisse: aut delinquentem admodum fuisse propinquum, subiungant. Cõmunis sententia est, quod cum prædictis circumstantijs, & causis scientiæ, possunt testimonium ferre, licet alias non. Iason in *d. L. Si non in speciali. num. 13. & in L. Non minorem. C. de transact. nu. 4. & 5. Bartol. ibid. Bald. in d. L. Si non in speciali. Doctores Commu. opini. siue recept. sententi. lib. 18. in verb. Testis. vers. Testis deponens se noctu.* Emanuel Soaretz in *Thesauro recept. sent. in verb. Testis. Iul. Clarus in lib. 5. fin. pract. Criminalis q. 21. vers. Sed quid si testis non videris.*

Nemo autem putet diabolo & suis difficile fore efficere lumen ad videndum, quod etiam non facile extingatur à vento, naturalibus medijs. Multa enim dæmon nouit, quæ hominibus haud fieri posse videntur. In cuius rei confirmationem facit Augustin. *lib. 21. de. Ciuit. Dei cap. 6.* loquens de quadam lucerna inextinguibili, in quodam phano seu templo Idolorum, quæ nec tempestate, nec pluuiâ, aut vento extinguebatur: & dicit, id factum naturalibus aut magica arte, aut representatione dæmonis. Quare etiam non est mirandū, quod luna non lucente, dæmones & malefici possint habere lumen ad videndum. Confirmant hoc etiam confessiones maleficorum: fatentur enim, quod choreis peractis, conuiujsque expletis, luminaria extinguantur, quando inhonestas & fœdas carnis voluptates explent, vt patet ex processibus, de quibus Malleus, Bodinus, Gril-landus & alij.

Hæc breuiter pro tractatu quæstionis scripsisse sufficiat, quæ omnia subijcio Censuræ
Sanctæ Matris Ecclesie.

COM-

COMMEN-
TARIUS IN TITV-
LVM CODICIS LIB. IX. DE MA-
LEFICIS ET MATHEMATICIS, THEO-
logiæ & iuris scientiæ, secundum mate-
riæ subiectæ naturam, accommo-
datus, nunc de nouo reuifus,
& in pluribus locis
auctus.

AVCTORE,

PETRO BINSFELDIO SVFFRA-
ganeo Treuirensi, Doctore
Theologo.

Deut. 18. cap.

*Nec inueniatur in te, qui lufret filium suum, aut
filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, &
obferuet somnia atque auguria, nec fit maleficus, nec in-
cantator, neque qui Pythones consulat, nec diuinos.*

COLONIÆ AGRIPPINÆ.

Sumptibus PETRI HENNINGII.

Anno M. DC. XXII.

CV Min tractatu de maleficorum & sagarum confessionibus sapius mentionem legum ciuiliū in tit. C. de malef. & mathem. fecerim, quibus etiam mea probaui, nec desint qui has leges in multis effectibus, quos maleficis tribuunt, ita commententur, ut eis omnem veritatē adimant, quasi Imperatores ex falsa vulgi opinione & non rei veritate locuti fuerint, cum tamē scriptum sit: Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: Per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam: hunc commentarium subiungere decreui, ut veritas, quæ impugnari, non tamen vinci potest, magis elucescat, leges ab iniuria vindicentur, & Imperatorum dicta salua persistant. In quo diuino aspirante fauore, legum sententiam Patrum Theologorumq; doctrinæ conformem ostendam, præsertim cum impugnantes has leges addant in causis definiendis eis, quæ spectant ad animum, cuiusmodi est de Maleficorum negotio, dicta patrum & canonum, legibus esse præferenda. Et quia in hac materia multa occurrunt, quæ muros Hierusalē adificant, & ciuitatem Babylonis destruunt: scio quod hisce meis laboribus quoque non deerit Sanaballath subsannator. Non tamen idē incepta relinquenda sunt, sed constanti animo perficienda, ad laudem & gloriam eius, quo conseruante omnia possumus.

Seruabitur autem hic ordo in toto Coментарio. In primis in Rubricam aliqua notabilia, quæ toti materiæ aliquod intelligentiæ lumen adferent, præmittentur. Deinde singularum legum verba ponentur, quibus positis, si quid circa literam declarandum sit, breuius explicabitur. Tandem secundum materiæ occurrentis naturam, quæstiones mouebuntur cum sua resolutione.

Prouerb. 8.

2. Esdr. 4.

RUBRICA DE MALEFICIS ET MATHE- MATICIS, ET CÆ- teris similibus.

P R I M V M *notabile in Rubricam.* Continuatio:
Cùm in superioribus actum sit de homici-
dio, quod non solum gladio: sed etiam ve-
neno arte diabolica præparato, incantatio-
nibus, & maleficijs committitur, rectè hæc Ru-
brica subiungitur.

2. *Notabile.* Recto ordine hîc tractandum esset
de existentia maleficiorum : An in rei veritate
sint maleficia, & opera diabolica. Sed hæc veri-
tas probata est sacris literis, canonibus, legibus, &
ratione in superiori tractatu, præludio primo.

3. *Notabile.* De inuentore Magicarum & Dia-
bolicarum artium varij variè iudicant. Conue-
niunt autem communiter Doctores, à Persis has
perniciosas artes esse inuentas. 26. q. 4. *can.* igitur
genus. S. August. *in lib. de natura Dæmonum, & lib. 7.*
de Ciuit. Dei, c. 35. Isidor. *lib. 8. c. 9.* Etymolog. Rabanus
de Magorum præstigijs. Plinius *lib. 30. natur. historia.*
cap. 1. Persæ enim cæteris fuerunt curiosiores, & in
naturali Philosophia perspicaciores, cuius termi-
nis eum non essent contenti, & vellent plus sape-
re, quam oportebat, in Diaboli laqueos incide-
runt. Apud Persas autem primum Magicarum
artium inuentorem ferunt Zoroastrem Bactria-
norum Regem. Hunc, vt Augustin. tradit *lib. 21. de*
Ciuit. Dei cap. 14. dicunt statim à natiuitate risisse,
cùm

cum potius more omnium mortalium plorare debuisset. Nec eialiquid boni monstros⁹ ille risus portendit: cum magicarum artium fuerit inuentor, quæ quidem illi nec ad præsentis vitæ vanam felicitatem contra suos inimicos prodesse potuerunt. A Nino quippe rege Assyriorum, cum esset ipse Rex Bactrianorum, bello superatus est & demum ictu fulguris tactus impiam vitam finiuit. Quod malum præuidere non potuit, quamuis talis ac tantus esset magus & Astrologus, vt viuens astrum Zoroastres diceretur. Hic scripsit de arte Magica multa millia versuum. Si veritati magis, quam curiositati studere volumus, absq; dubio dicere debemus, primum Magistrum Magicarum artium fuisse mille artificem Dæmonem: Quia nullus mortalium tam malas artes inuenire potuit, qui ab ipso instructus non sit: cum opera magorum & maleficarum humanum captum superent. Et id satis clarè habetur 26. q. 2. can. *Qui sine saluatore*. Vbi dicitur. Hæc vanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorum in toto orbe terrarum pluris seculis inualuit. Id quod clarius Lactant. lib. 2. de orig. erro. cap. 17. tradit, dum de dæmonibus loquitur: Eorum inuenta, inquit, sunt Astrologia, & Aruspicina, & Auguratio, & ipsa quæ dicuntur oracula, & Necromantia, & ars magica, & quicquid prætereà malorum exercent homines, vel palàm, vel occultè, & post pauca: Hi sunt qui imagines (intellige astronomicas, de quibus infra) & simulachra fingere docuerunt: qui vt & hominū mentes à cultu veri Dei auerterent, & fictos mortuorum regum vultus, & ornatos, exquisita pulchritudine statui consecrariq; fecerunt: & illorum sibino,

binomina quasi personas aliquas induerant. Sed eos magi & ij, quos verè maleficos vulgus appellat, cum artes suas execrabiles exercent, veris suis nominibus cient illis cœlestibus, quæ in literis sanctis leguntur. Zoroastres autem primus inuentor dici potest: non quod ipse eas inuenerit, sed quod eas à Diabolo traditas prius hauserit, scriptis tradiderit, & alios homines docuerit. Nam à nostris maleficis & magis discimus, quod non omnes instituuntur & erudiuntur immediate ab hominibus eiusdem artis peritis, quamuis rarò similibus consortibus seducantur, sed pluri mi ab ipso Dæmone, in forma humana apparente, in tam execrabili negotio instruuntur.

4. *Notabile.* Quandoquidem Rubrica inscribitur de maleficis & mathematicis, & cæteris similibus, leges præsentis in suo gradu & latitudine comprehendunt omnes artes magicas humano generi perniciosas, easq; damnant. Quia similitudinem est similis ratio.

5. *Notabile.* Omnes artes perniciosæ magorum & maleficorum, à Dæmone contra salutem hominum inductæ, sunt affines & caudas habent colligatas, quamuis facies habeant diuersas: ut de hæresibus etiam dicitur in cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. Quare earum sectatores diuersis nominibus à Doctoribus quandoque appellantur, quandoque etiam confunduntur. Sic vocantur Lamia, Striges, Magi, Venefici, Incantatores, Malefici, Sortiaria mulieres, Viri Sortilegi, sceminæ Sagæ. Lamias nominant Apuleius lib. 1. de asino aureo, Philostratus in vita Apollonij Pythagorici, Franciscus Ponzinibius in suo tractatu. Thomas Erastus, & alij. Striges Syluester in verbo Hære-

Hæresis 3. & lib. de Strigimagiis. Bartholomæus Spinus in tract. de Strigibus. Paulus Grillandus & alij. Sortiarias. *can. Si per Sortiarias. 33. quest. 1.* & Lambertus Danzus in dialogo de Sortiarijs. Maleficas & maleficos Sacræ literæ, & leges in præsentititul. & communiter Doctores, & vulgus. Lamia vocantur per transumptionē à Lamia bestia monstrosa, quæ pedes habet equinos, & cætera membra humana, & ita crudelis est, vt filios suos dilaniet. Sic nostræ Lamia etiam infantium sanguinem expetunt, quo abutuntur in suis sceleribus. Striges appellantur ab aue strige, quæ nocte stridet, & etiam aggreditur tenellos infantes & ex eorum corporibus sanguinem absorbet. Eodem pacto nostræ striges nocturno tempore strident, volant, & opera tenebrarum exercent, nec non infantum cædem fitiunt. Sagæ dictæ, eò quod satis agant, & in officio suo pessimo diligentes nimis sint: vel à sagiendo, quia multa scire volunt. Magi, quia ea, quæ mirabilia sunt & humanam naturam excedunt, virtute dæmonis exercent. Venefici quia sæpè veneno nocent. Incantatores, quia verbis & carminibus maleficia perficiunt. Malefici à malefaciendo. Sortiarij & sortilegi à sortilegio, quod vniuersaliter acceptū omnes diabolicas artes complectitur, vt attestantur Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs. Iodocus Damhauderus in praxi Criminali cap. 61. & Plinius lib. 28. cap. 4.

6. *Notabile.* Quamuis maleficus dicatur omnis malefaciens, sicut maleficium dicitur omne malefactum in genere. 26. q. 5. *can. Non liceat. L. Congruit. ff. de officio præsid. ff. ad Legem Aquill. L. Ita vulneratus. C. de pœnis, L. Si operis:* hoc tamen nomen sagis &

gis & nostris maleficis tribuitur per antonomasiam siue excellentiam, ob insigne nocendi studium, & facinorum magnitudinem. 26. q. 5. can. Nec mirum. & L. Nemo. C. de malef. & mathemas. Isidor. lib. 8. Etymolog. cap. 9. Atque sic semper magos, & magicis siue diabolicis artibus vtentes vulgus maleficos appellauit. Lactan. loco citato. Cassian. in Collat. 8. cap. 19. August. in d. cap. Nec mirum. Isidor. loco citato. D. Thomas lib. 3. contra Gent. cap. 106. Nomina enim rectè intelliguntur ex vulgi & hominum vsu & consuetudine. L. Labeo. ff. de supelle-
chile legata : & Horat. de arte poëtica.

7. Notabile. Etsi leges in præsenti tit. Codicis loquantur in masculino genere, comprehendunt tamen etiam fœminæ. Quia masculinum in materia indifferenti inter masculum & fœminâ prolatum, semper concipit & comprehendit fœmininum. ff. de verbor. significatio. L. 1. ff. de legat. 2. L. Si ita scriptum. Glossa. Ioannes Immolentis, & alij ibidem. Bartol. in L. Quicumque. de seruis fugiti. Marfil. consil. 85. num. 20. Ludouicus Romanus in consil. 98. num. 3. Petrus Anchar. in cap. In generali de elect. in 6. Archidiac. in can. Si quis suadente. 16. q. 4. & alij alibi. Quod non solum veritatem obtinet in lege Ciuili, sed etiam diuina, vt rectè annotat Panor. mit. in cap. Maiores. de Baptismo & eius effectu. num. 3. ex illo Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum cælorum: Ad quod propositum allegari possent multæ Scripturæ tam veteris quàm noui testamenti. Psalm. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requiescet in monte sancto tuo. Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Qui loquitur veritatem in corde suo, &c. Deuter. 18. Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum.

suum, aut filiam ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, aut incantator, neq, qui Pythones consulat, nec diuinos: omnia hac abominatur Dominus. Matth. 7. Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnū cælorum, sed qui facit voluntatem patris mei, qui in cælis est: & 25. cap. Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum: & iterum. Discedite à me maledicti in ignem æternum.

8. Notabile. Doctores plerique quando hanc materiam tractant, loquuntur in fœminino genere, vt constat ex Malleo maleficarum, Francisco Ponzinibio, Bartholomæo Spineo, Syluestro Priërate, Thoma Eraſto, Vlrico Molitore, & alijs, non quia fœmininum masculinum concipiat, contra d. L. Si ita scriptum, & communem sententiam, sed quia maleficia & sortilegia frequentius in mulieribus inueniuntur. Quare autem plures fœminæ sint superstitiosæ & maleficæ quàm viri, aliquæ redduntur rationes à Doctoribus, quas ponunt De Stores Mall. maleficarum 1. parte q. 6. Ioannes à Turrecremata. 36. q. 5. can. Episcopi. Alphonsus Castrensis lib. 1. de iusta hereticorum punitione. Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs. quest. 7. num. 31. Martinus Arles in Tractat. de superstitionibus & alij alibi.

Primaratio : Mulieres sunt pronæ ad credendum, cùm non habeant magnam experientiam. Vnde à diabolo facilè decipiuntur, iuxta illud: Qui facilè credit, facilè decipitur.

Secunda. Mulieres sunt curiosæ, & appetunt scire, quæ eis non conueniunt. Curiositas autem magna est dispositio ad superstitiones & maleficia, vt alibi dictum: & cùm hic sexus sit simplex,

Daemon

Demon sub specie recti sæpè foeminas decipit.

Tertia. A natura foeminae sunt mollioris complexionis: quae causa efficit, ut facilius impressiones à spiritibus capiant. Et sicut quando à bonis spiritibus instruuntur regunturque, valde bonae & deuotae redduntur: Ita quando Dæmonum suggestionibus consensum præbent, pessimae fiunt, ita ut non sit malitia super nequitiam malae mulieris.

Quarta. Maior est fragilitas ad casum in sexu muliebri ex natura sexus. Quare Dæmon statim in principio primae mulieri infidiabatur, & eam ad peccatum pertraxit.

Quinta. Hic sexus si iram, aut odium aduersus aliquem concipiat, vehementissime irascitur, & se vindicare determinat: Cum autem sit imbecillis, & vana sit sine viribus ira: Dæmon data opportunitate offert vindicandi modos, & auxilium pollicetur.

Sexta. Foeminae sunt pusillanimes, & quando in tristitiam aut desolationem cadunt, non facile se expediunt, sed diu in pusillanimitate tristitiaque remanent. Accurrit Dæmon, occasionem perscrutatur; tentat, & sæpè vincit.

Septima. Lubricam habent linguam, & sic si quas malas norunt artes, consortibus citò reuelant, quibus sine difficultate persuadent, ut idem sapiant secum, non considerantes, quis rei exitus sit futurus.

9. *Notabile.* In Rubrica nomine mathematicorum intelliguntur diuinatores. Prohibetur autem maximè diuinatio, quia principatum obtinet, & nunquam in bonam partem propriè dicta accipitur, 1. q. 1. can. Nunquam diuinatio, Hieronym.

in cap. 3. Michea. S. Thom. 2. 2. q. 95. artic. 1. Dominie.
in cap. Accusatus. §. Sanè de heret. in 6. Ioannes Andre-
as in cap. In tabulis. de Sortileg. Troilus Maluetius Iu-
risperitus in tract. de sortibus, 1. parte, & alij alibi.

Varię aurem multęq; sunt diuinationis species
secundum diuersitatem mediorum & obiecto-
rum, circa quę diuinatores versantur. De his spe-
ciebus agitur in 26. q. 4. can. Igitur genus : & ibidem
quest. 5. cap. Nec mirum. Et nota, hoc cap. Nec
mirum, attribuitur à Gratiano D. Augustino, in lib.
de Ciuit. Non tamen est Augustini, vt rectè ob-
seruauit Alphonsus Castrensis lib. 1. de iusta heret.
punit. c. 15. Habetur autem hoc c. integrum apud
Rabanum, in libello de magorum pręstigijs,
quem ipse ex varijs locis D. Augustini & Isidori
confecit, vt annotatur d. cap. Nec mirum in decretis à
Gregorio XIII. felicissimę memorię Pontifice,
repurgatis. De ijsdem speciebus diuinationis tra-
ctant. S. Thomas 2. 2. q. 95. artic. 3. Isidor lib. 8. Etymo-
log. cap. 9. Et ex Iurisperitis Troilus Maluetius in
tract. dicto. Damhauder. in praxi crimina. cap. 61. a
num. 87. Grillandus lib. 2. de Sortilegijs quest. 2. La-
tissimè Petrus Gregorius Tholosanus, in 3. parte
Syntagmatis iuris vniuersi, lib. 34. cap. 3.

Omnis diuinationo vtitur ad pręcognoscen-
dum futuros euentus, Dęmonum consilio, aut
auxilio. Duobus autem modis Dęmones inuo-
cantur : Expressè & Tacitè, siue pręter intentio-
nem hominis. Quando expressè inuocantur,
solent multipliciter futura prędicere. Quando-
que superstitionis quibusdam apparitionibus se
aspectui, & auditui hominum ingerunt ad prę-
nunciandum futura, & hęc species vocatur
pręstigium, quia oculi hominum pręstringuntur.

Quando

Quandoque per somnia futura prænunciant, & vocatur diuination somniorum. Quandoq; per mortuorum aliquorum cadauerum apparitionem, vel locutionem, aut responfionem: & hæc est Necromantia, & huius artis profeffores vocantur Necromantici, quoniã incantamenti videtur mortuos refufcitare, vt dent refponfa, & hi folent cadauer fanguine confpergere, eo quod Dæmones fanguine delectari dicantur. Quandoque verò futura prænunciant per homines viuos, ficut in arreptitijs, & vocatur diuination per Pythones: Qui fic dicti à Pythone Apolline auctore diuinationis. Quandoq; diuinant per aliquas figuras, aut figna, quæ in rebus inanimatis apparent. Quæ fi appareat in aliquo corpore terreftri, vtpote ligno, ferro, aut lapide polito; dicitur Geomantia: Si in aqua, Hydromantia. Si in aëre, Aëromantia: Si autem in igne, Pyromantia: Si autem in visceribus animalium immolatorum in aris Dæmonū, Haurufpiciū dicitur. Diuination, quæ fit absque expreffa Dæmonum inuocatione, in duo genera diuiditur. Quorum primum eft, quando ad præcognofcendum futurum aliquid confideramus in difpofitionibus aliquarum rerum, & fi fiat in confideratione aftrorum & fyderū, pertinet ad aftrólogos, qui & Genethliaci vocantur, propter obferuationes natalium dierum. Hi obferuant diem natalem, & horam ortus in hanc lucē, mox per duodecim cœli figna, fyderumq; curfus difcurrunt, & ad iuftum figni calculum referunt, & hinc prædicunt hominis nati fauftam, aut infauftam fortunam, futurosq; euentus. Si verò attendantur motus & voces auium, feu quorumcumque animalium, vel etiam hominum fternutationes

tiones, aut membrorum saltus, pertinet ad augurium, quod dicitur à garritu auium: sicut auspiciū ab inspectione auium, quorum primum spectat ad aures: secundum ad oculos. Si autem consideratio fiat ad verba hominum præter intentionem dicta, quæ aliquis retorquet ad futurorum euentuum præcognitionem, appellatur omen. Si obseruentur aliquæ dispositiones figurarum in corporibus, aliæ species sunt, vt si ex inspectione linearum in manibus Chiromantia est, quasi diuinationo manus. Si autem quædam signa in spatula alicuius animalis considerentur, spectat ad spatulamantiam: Si ex facie inspecta iudicium sumatur futurorum, physiognomia nominatur. Ad secundum diuinationis genus, quod est sine expressa Dæmonum inuocatione pertinet diuinatio, quæ fit ex consideratione eorum, quæ eueniunt ex quibusdam, quæ ab hominibus seridè fiunt ad aliquod occultum inquirendum, siue per protractionem punctorum, quod pertinet ad artem Geomantiæ, siue per considerationem figurarum, quæ proueniunt ex plumbo liquefacto in aquam proiecto, siue ex quibusdam scedulis scriptis, vel non scriptis in occulto repositis, dum consideratur quam aliquis accipiat: vel etiam ex festucis inæqualibus propositis, quis maiorem vel minorem accipiat, vel taxillorum projectione, quis plura puncta projiciat: vel etiam dum consideratur quid aperienti librum occurrat, hæc omnia sortium nomen habent. Quomodo & quando sortes sint licitæ, infra, quando leges explicabuntur, in proprijs locis declarabitur.

10. *Notabile.* Cum diuinatores futurorum & secreto-

secretorum cognitionem à Dæmonibus hauriant, videndum est ex Theologorum & Doctorum sententia aliquid de Dæmonum scientia. De hac materia habetur 26.q.4. *can. sciendum*, ex Augustin. *de natura seu diuinatione Dæmonum*, c. 3. 5. & 6. Tractant Theologi communiter cum Magistro in secundo sentent. d. 7. S. Thom. 1. *part. q. 64.* Isidorus *de summo bono lib. 1. cap. 10.*

Triplici acumine scientiæ vigent Dæmones: subtilitate naturæ: Experientia temporum: & reuelatione supernorum spirituum. Quantū ad subtilitatem naturæ, etsi per malitiam sint indurati, scientia tamen naturali non sunt priuati. Vnde perspicacissimè cælorum motus, stellarum syderumq; influentias, Planetarum coniunctiones, elementorum mitiones & temperamenta, herbarum vires, animalium proprietates, lapidum virtutes, metallorum operationes ac omnium mixtorum qualitates cognoscunt, nec est quippiam rerum naturalium, quod eorum cognitionem effugiat, exceptis occultis cordium nostrorum cogitationibus, quæ solum Deo cognitiæ sunt, vt infra latius dicitur. Sic ergo vt Paulus Grilland⁹ in *lib. de Sortilegiis q. 6. nu. 11.* ex Syluestro in *lib. 1. c. 13. & lib. 2. c. 7. de Strigimagi* attestatur, Dæmon optimus est Philosophus, Theologus, Arithmeticus, Mathematicus, Dialecticus, Logicus, Grammaticus, Musicus & Medicus excellentissimus.

Experientia etiam insignis in Dæmonibus comparatur diuturnioris vitæ beneficio, qua experientia nos priuamur, ob momentaneam vitam, quæ modico tempore durat, & vt bulla statim perit. Sic hominum inclinationes, & modos superadi eos discit & obseruat Dæmon. Quomodo

cognitio Dæmonum indies augeatur & crescat, doctè tradit Guilhelmus Parisiensis in 2. part. de vniuerso cap. 114. Amplius, ait, ipse vsus siue consuetudo malignandi, ex necessitate auget astutiam ipsarū (intellige substantiam spiritualium:) Hoc enim manifestum est animabus humanis. Homines enim malignationibus assueti, ipsa huiusmodi assuetudine astutiores efficiuntur ad malignandum. Quomodo igitur, vel qua de causa prohibitz erunt primæ peccatrices substantiæ, vt non possint in sua versutia crescere: præsertim cùm incessanter videamus ac audiamus easdem nouis & hætenus inauditis insidijs homines seducere atque subuertere, & in noua flagitia atque stupenda inducere? An fortè creatoris bonitas malignitatem eorum compressit, atque frenauit vsque modò, vt eos non permetteret tanta ac talia mala suggerere hominibus? Quod vtique verisimile dici posset pro parte. Vix enim inueniuntur vitia, vel peccata in hominibus, quorum similia non præcesserint in eisde, propter quod dixi, pro parte. Non enim improbabiler, neq; impiè creditur, eam esse circa homines diuinæ pietatis sollicitudinem, vt malignos spiritus non permittat totis malignitatis suę conatibus sæuire in homines, cùm & ipsos sibi inuicem inimicantes homines à mutuis nocu- mentis reprimat & compescat. Amplius, cùm nō omnes isti primi peccatores sint partes etiā nunc astutia, vel malitia, quomodo prohibentur minores à maioribus de astutijs addiscere ea, quę ignorant? Præsertim cùm maiores per minores tanquam sibi subditos & ministros, innumeras suę malignitatis fraudes exercent? Amplius, quis ignora-

ignorat omnem affectionem, siue bona sit, siue mala, ad ea quæ ad ipsam pertinent exacuerè, & quodammodo, vt ita dicatur, docere? Cuius exemplum vnum est in auaritia, quæ alias simplicissimas mentes ad exquirenda lucra, & ad vias eius excogitandas incredibiliter exacuit & dirigit. Sic & turpis amor se habet erga turpem amatorem, docens ipsum excogitare vias, quibus obtineat, quod amor suggerit, hoc est, vel amasiam ipsam, vel delitias amatorias. Amplius sic verum est, iuxta sermonem Aristotelis, quod virtus omni scientia certior & melior. Sic quod malitia omni astutia certior ac nequior sit, dubiũ esse non debet. Quare sicut virtus scientiam illuminat circa ea, quæ ad doctrinam pertinent: Sic & malitia ipsam malignandi astutiam circa ea, quæ malignitatis sunt, illuminat. Quod autem crescat diabolica malitia incessanter, habet sermo scripturæ. Superbia eorum, qui oderunt te ascendit semper: & paucis interiectis. Quis dubitat eos incessanter insistere seductionibus & subuersionibus hominũ? Deinde ludificationibus, & magicis operibus, quæ per eos fiunt, iugiter inservire? Quemadmodum igitur ex frequenter malè agere crescit malitia in hominib⁹, sic necesse est, & fieri apud illos, præsertim cum tantæ renouationes, & malorum operum, & malarum dispositionum seu passionum in eis euidenter appareant. Si igitur semper crescat eorum malitia: necesse est etiam, vt crescat astutia ex eadem consuetudine studiorũ malignitatis. Amplius, cum apud eos sint principatus, & potestates, noua mala semper imperant, & nouas malitias eis suggerunt. Quomodo ergo incessanter noua mala non addiscunt, cum & no-

Y 4 uis sug-

uis suggestionibus principum suorum, & noua
 faciendi experientia reuelentur? Hęc ex Guilhel-
 mo, ex quibus clarè animaduertitur, quomodo
 astutia diabolica indies augeatur, & experientia
 crescat. His accedit August. *lib. 2. de Genesi ad liti-*
ram c. 17. qui tradit eos experientia temporum,
 propter tam magnam longitudinem vitę, calli-
 diiores fieri. Aduertendū tamen ex S. Thoma 1.
part. q. 64. art. 1. ad 5. quod cognoscunt per experi-
 entiam longitemporis, non quasi à sensu accipi-
 entes, sed dum in rebus singularibus completur
 similitudo eius speciei intelligibilis quam sibi na-
 turaliter habent inditam, aliqua cognoscunt prę-
 sentia, quę non pręcognouerunt futura. Postre-
 mō reuelatione bonorum angelorum, cum qui-
 bus non conueniunt quidem per conformitatē
 voluntatis, sed per similitudinem intellectualis
 naturę: aliqua addiscunt Dęmones, quę boni spi-
 ritus ab omnipotenti Deo acceperunt, ad cuius
 imperium & beneplacitum Dęmonibus reuelāt.
 S. August. Thom. Isidor. Magist. & DD. loc. citat.
 Obijcit contra hoc S. Bonauent. *in 2. d. 7. par. 2. in*
expositione literę. Dęmones sunt inimici Dei & an-
 gelorum. Si ergō ab inimicis abscondenda sunt
 secreta consilia, videtur quod Deus eis nunquam
 faciat reuelare. Item, ipsi dęmones sunt in tene-
 bris damnationis. Cū ergō non sint idonei ad gra-
 tiā, & reuelatio sit cognitio gratię & non naturę:
 videtur quod nullo modo fiat ipsis reuelatio. Re-
 spondet S. Bonauent. pro verō habendum esse,
 quod dęmones aliqua pręsciant reuelatione su-
 pernorū spiritū, cuius reuelationis attendendus
 est finis & modus. Finis: quia mirabilis sapientia
 per inimicantes sibi implet voluntatē suam. Vnde
 sicut

sicut reuelatio somnij de exaltatione Ioseph facta insidiantibus, secundum mirabilem Dei dispositionem, fecit ad eius impletionem, licet secundum intentionem illorum esset ad impedimentū: sic Deus ita ostendit per angelos suos Dæmonibus, dum illi obuiant, aliquid valdè decens & competens ordinatissimè impleat, & eliciat: & ex hoc patet primum argumentum: quia non est simile. Humanum enim consilium potest irritari, non tamè diuinum. Attendendus etiam modus. Duplici enim modo fit reuelatio. Aliquando mentis illustratione, sicut fiebat sanctis Prophetis, & hæc est gratiæ. Aliquando verò sola prædictione, sicut homo reuelat quandoq; suam voluntatem, & hæc non est gratiæ aliquo modo perficientis, vel eleuantis naturam, sed potest esse opus misericordiæ, si illud ordinetur ad bonum eius, cui prædicatur: Vel iustitiæ, si ordinetur ad punitionem alicuius mali, utpote si ad fallendum fallaces: Vel vtriusque, si simul ad vtrumque, & ita est quasi semper. Quia huiusmodi futura prædicuntur Dæmonibus, & permittuntur mirabilia ab eis fieri, ut boni talia parui pendant, in quibus se vident è damnatis & miseris superari. Et mali proficiant in peius errantes & in errorem mittentes, occulto Dei iudicio, tamen iusto. Vnde valdè stultum est desiderare facere mirabilia, vel præscire futura, & quasi magna hæc reputare, cum inimicos Dei, in his videamus abundare.

Nunc videndum est, an Dæmones præscientiam habeant futurorum & secretorum, ita ut ex eorum reuelatione homo possit prognosticare & occulta cognoscere? Dubium esse potest de futuris contingentibus, cordium cogitationibus, & rebus occultis latentibus,

*Duplici
modo fit
reuelatio.*

ut sunt furta occultissima, deperdita, & thesauri in visceribus terræ obseonditi. Ut rectius & distinctius proposita difficultas resoluatur, aliquæ Conclusiones sunt ponendæ. De hac materia legendi sunt Doctores in 2. sent. d. 7. S. Thom. lib. 3. contra Gentes, cap. 147. S. Augustin. in lib. de diuinatione seu natura Daemonum, tom. 3. Alexand. Halens. 2. part. q. 26. memb. 4. Decretistæ in can. Sciendum, cum textu 26. q. 4.

1. *Concl. Futura, si in seipsis considerentur, à nullo, præterquam à solo Deo, cognosci possunt.*

Conclusio est de fide. Probatur: Prædicere res futuras, signum diuinitatis est, ut ex locis sacre Scripturæ probatur. Isaïa 41. *Annunciate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus: quia Dñs estis vos.* & 45. *suam prophetiam diuinam esse probat.* Hæc dicit Dominus sanctus Israel, *plastes eius: ventura interroga me.* Sap. 18. *Signa & monstra scit, antequam fiant, & euentus temporum & seculorum.*

2. *Concl. Futura in seipsis Dæmones nequaquam cognoscere possunt, nisi ab Angelis bonis eis reuelentur, ut dictum est.*

Constat ex prima Conclusionem. Futura enim sic prædicere, spectat ad Deum: ergo non competit Dæmonibus. Et sic Dæmones quando prædicunt huiusmodi futura contingentia, fallunt & mentiuntur. Sic 3. Reg. 22. c. Prophetæ Baal mentiti sunt Achab Regi Israel. Aliquando etiam prædicunt Dæmones futura, quæ ipsi facturi sunt. Aliquando intelligunt etiam ab alijs

alijs hominibus, quæ facere intendunt, & suis magis vel maleficis, qui nec rei cognitionem habent, prædicunt. Sic cuidam Annæ ex S. Medardo sub iurisdictione Monasterij S. Matthiæ, extra muros Treuirenses, quæ mortis sententiam & executionem recepit Anno Domini 1590. 11. Augusti. comprehensionem suam, & incinerationem futuram prædixit proprius magisterulus. Cui mulier respondit: Miserabilis Dæmon, huius rei tu causam dedisti. Iterum Dæmon: Tibi facio, sicut tui similibus.

3. *Concl. Futura, qua habent causam necessariò determinatam & infallibilem, ad eorum esse producendum, Damones naturali cognitione cognoscere possunt.*

HÆC Conclusio constat ex d. c. Sciendum: & communi sententia Doctorum: & Ratio est:

Huiusmodi futura habent esse in suis causis necessariò determinatis, quod quidem esse cum sit determinatum, infallibile & necessarium, certò potest cognosci. Quia Philosophiæ est pronunciatum: Sicut res se habet ad esse, ita ad cognosci. Sic multò certius quocunque Astrologo eclipses, & planetarum coniunctiones prædicere Damones possunt. Quia rectius causæ stellarum effectuum cognoscunt.

4. *Concl. Futura, qua habent causam, ut plurimum determinatam, sed fallibilem, cognoscuntur certa quadam coniecturali cognitione, sed non infallibili, à Damonibus.*

Ratio: Quia cum hæc futura solum habeant esse

esse in sua caussa determinata non necessario & infallibiliter, sed ut plurimum simili modo cognoscuntur iuxta dictum pronunciatum. Sic Dæmon possit prædicere mago vel malefico anni fertilitatem, quando est bona coeli constitutio, aut aeris optima constitutio, non tamen infallibiliter, quia fructus multis modis possent impediri ex alijs causis.

5. Concl. *Futura merè contingentia, & indeterminata Dæmones non possunt naturaliter cognoscere.*

Quia hæc futura cum sint ad vtrumlibet indeterminatam & fallibilem habent causam, atq; ab hominis libero pendent arbitrio, quod in vtramq; partem potest flecti. Liberum enim arbitrium, quantum ad actus sui determinationem, non cadit in cognitionem certam Dæmonis. Et confirmatur ratione. Quia si posset cognoscere, utiq; vellet scire. An vinceret hominem, vel esset vincendus ab homine, quæ tentat: Quia cum superbus sit, nunquam tentaret eum, à quo se vincendum præsciret. Ideoq; semper tantum eum tentaret, quem se victurum præcognosceret. Sed clarum est ex sacris literis, gestis Sanctorum, & experientia, quod tentat etiam alios, à quibus vincitur, ut patet in Iob, Salvatore nostro, S. Anthonino, Hilarione, & multis alijs. Ergo non præcognoscit futura ad vtrumlibet.

6. Concl. *Dæmones sapè de actibus humanis coniecturaliter vera prænunciant.*

Ratio

Ratio: Quoniam Dæmones passionibus appetitus sensitui, ac inclinationes corporales cognoscunt, & cum plures sint, qui appetitum & carnalia desideria sequuntur, quam qui illis resistunt, sæpè de actibus humanis vera coniiciunt. Qualis enim quisque est, talem sibi finem præscribit. Ex externis etiam signis & operibus qualis interior homo sit, non est difficile iudicare, iuxta illud Euangelij. A fructibus eorum cognoscetis eos.

7. Concl. *Cogitationes hominis pendentes à voluntatis nostræ libertate, si solo intellectus & voluntatis termino contineantur, Dæmones non cognoscunt.*

Probatur. Quia hoc diuinæ maiestatis proprium est. Ieremiæ 17. *Prauum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes.* 1. Paralip. c. 28. *Omnia enim corda scrutatur Dominus, & vniuersas mentium cogitationes intelligit.* 3. Reg. 8. *Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum.* Psalm. 43. *Nonne Deus requirit ista? ipse enim nouit abscondita cordis.* Iob. 42. *Scio quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio* Matth. 9. *Cum vidisset Iesus cogitationes eorum.* Actorum 1. *Tu Domine, qui corda nosti omnium.* Roman. 8. *Quis autem scrutatur corda, scit quid desideret spiritus.* Hebr. 4. *Discretor est cogitationum & intentionum cordis, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius, &c.* Eandem veritatem docent sancti Patres Hieron. super dicta verba Matth. 9. Ambros. super c. 2. 1. Cor. & Job. 1. de officijs c. 14. S. August. de diuinatione Daemonum
cap 5. &

cap. 5. lib. 2. *Retract.* cap. 30. Chrysoft. hom. 23. *super Ioan.* super illa verba. Ipse enim sciebat, quid esset in homine. S. Thomas 1. part. q. 57. art. 4. S. Bonavent. in 2. d. 7. part. 2. art. 1. q. 3. & alij alibi. Hinc deducitur: quod nullus etiam Magus, aut diuinator potest cognoscere secretas hominis cogitationes.

8. *Concl. Cogitationes hominis & affectiones cordis indirectè & coniecturali cognitione Dæmones quandoq; possunt cognoscere.*

Patet: Homo ex effectibus exterioribus sic interiores actus potest cognoscere, iuxta illud Ecclesiast. 13. *Cor hominis immutat faciem eius: & aliud Matth. A fructibus eorum cognoscetis eos, &c.* Ergò multò magis Dæmones, qui maiori naturæ subtilitate sunt præditi.

9. *Concl. Dæmones cognoscunt secreta, furta, deperdita, & thesauros qua hominum cognitionem fugiunt.*

Quia cum sint incorporei, acrimonia sensus, & celeritate motus vigent nec impediuntur interpositione corporum, sed omnia naturalia obiecta perfecta habere possunt. Nullo tamen modo licet hominibus à Dæmonibus huiusmodi inquirere, ut infra latius probabitur.

11. *Notabile.* Artes huiusmodi magicæ & diabolicæ diuidi possunt in diuinatrices & operatrices. Diuinatrices, quarum exercitium maxime versatur in diuinando, secreta reuelando, & responsa accipiendo: Ad quas referre possumus auguria, sortilegia speciatim sumpta, Chiromantiam, Spatulamantiam, &c. Operatrices, quæ virtute & cooperatione diabolica mirabilia & scelera

scelera operantur, vt est magia propria dicta, quæ arte diaboli mirabilia ad vanam ostentationem operatur. Ad eandem classẽ referre possumus incantationem, veneficia amatoria, & maleficorum crimen: quod cùm omnium pessimum sit, vtpote contra salutem humani generis, semper versatur in operatione: Quamuis quidem etiam huius sectæ reperiuntur, qui vacent diuinatrici, quam operatrici magiæ.

12. & vltimum notabile. Cum ad maleficorum & sagarum crimen Dei permissio, Dæmonis potestas, & hominis voluntas liberè consentiens concurrant, manifestissimum est maximam huius argumenti cognitionem ad Theologum pertinere. Quis enim quid Deus permittat, quid Dæmon possit, & quæ societas inter hominem & angelũ esse queat, cognoscit, nisi Theolog⁹ ex sacris literis? De Dei permissione nihil physicus tractat: De diaboli potestate nihil leges ciuiles scribunt: leges humanæ non Dæmonibus, sed hominibus viuendi modum statuunt. At quia maleficorum crimine nocumenta Reipublicæ inferuntur, humana pax læditur, & publica tranquillitas perturbatur, vt ab omni hominum memoria experientiarum magistra compertum est: iustissimè poenas leges ciuiles in maleficos & mathematicos decreuerunt. Caussarum autem concurrentium, ad tam immane maleficorum crimen, in effect⁹, flux⁹ Theologi iudiciũ requirit, quamuis etiam philosopho suas partes non denegemus in discernendis effectibus veris à falsis & præstigiis. Atque hæc causa est, quare Iurisperiti tam parum, vt omnibus notum est in commentatione argumenti harum legum præstiterint. Bartolus, Baldus,

Baldus, Salycetus, Angelus & alij copiosissimi in alijs legum titulis extiterunt: de harum lⁱ, materia, aut nihil, aut valdè parum cum Glossæ explanatione scripserunt. Quare nemo miretur me hoc argumenti genus, quod multum in praxi & controuersia hisce infelicitissimis temporibus versatur, ad tractandum suscepisse, qui professione sum Theologus, atque etiam iam longa lætione Theologiæ tantum scientiæ iuris adiunxi, quantum huius materiæ necessitas postulat. Exactiorem iuris cognitionem, in harum legum interpretatione relinquo eis, qui omnem ætatem in Iurisprudencia consumpserunt.

C. DE MALEFICIS ET MATHEMATICIS & ceteris similibus.

LEX I.

Plus est hominem veneno extinguere, quàm occidere gladio.

DVplex huius Legis sensus esse potest. Prior secundum Gloss. & Bald. Atrocius est venenare, quàm occidere gladio, quia venena dansteneretur L. Cornelia de Sicarijs & venific. ff.

Secundus sensus Salyc. & aliorum. Grauius est veneno extinguere, quia dolo & clandestinè committitur, & occultè vita hominis subtrahitur, & vt plurimum non est locus remedio. Similis ratio sumi potest ex Baldo L. Cum fratrem. C. de quibus

de quibus ut indign. cum textu ibidem. Venenatio est crimen occultum, & sapit prodicionem. & idem Bald. in L. Nemo. C. de summa Trinit. col. 2. in verbo. Simile est in veneficio. Ille qui venenat aliquem, dicitur proditoriè eum occidere. Salycet. in d. L. Cum fratrem. Alexand. in cons. 145. num. 6. lib. 7. Car- terius in pract. Criminali. §. Homicidium. num. 98. & post alios Couarr. in relect. Clement. Si furiosus, de homicid. in initio, num. 11.

Nomen (venenum) medicum est, & sumitur in vtramq; partem, bonam & malam L. Qui vene- num ff. de rerum & verbor. signification. Qui venenum dicit, adijcere debet, vtrum bonum esset, an ma- lum. Nam medicamenta venena sunt, quia eo no- mine omne continetur, quod adhibitum eius na- turam, cui adhibitum est, mutat: dicitur enim se- cundum Gloss. ibidem in verb. mutat venenum à vi vehementi immutandi naturam eius, cui ad- hibetur. Ad idem facit L. Eiusdem legis. ff. ad legem Corneliam de sicar. & venefi.

Quomodo
nomē venē-
ni accipia-
tur.

Pro maiori præsentis legis intelligentia anno- tandum cum Paulo Grilland. lib. 2. de Sortilegiis, q. 12. nu. 14. quod ff. ad L. Corneliam de Sicarijs sit mentio & tractatur de venenis naturalibus, quæ hominis ingenio, & medicorum pericia fi- unt, absq; aliqua superstitione seu demonis inuo- catione. Venenum autem in præsentī L. accipi- tur pro eo, quod fit per Sortilegos, magos, male- ficos & Necromanticos, similesq; ope & suffra- gio Dæmonis. Sicut nomen (venenum) pro natu- raliveneno accipitur, & etiam pro eo, quod arte diabolica vel præparatur, aut administratur: ita nomine veneficij & venefici cōmuniter Docto- res non solum prophani, sed etiam Ecclesiastici

vtuntur pro maleficio & malefico. Exod. 22. vbi
 nostra versio Hieronymi habet; Maleficos non
 patieris viuere, Septuaginta Interpretes habent,
 veneficos. S. August. lib. 21. cap. 6. Magos nostra
 Scriptura, inquit, Veneficos & incantatores vo-
 cat. Ifichius lib. 6. in *Leuit. cap. 19.* Pessimum, et
 etiam veneficis adherere: quia Dæmonum mi-
 micorum nobis & pestilentium nomina dicunt,
 & ibidem, in *cap. 20.* Non qualecunque peccatum
 esse declinare ad magos, siue vt septuaginta, ven-
 triloquos & veneficos, prædiximus. His accedit
 Philo in lib. de specialibus legibus, cuius verba quon-
 iam maximè faciunt ad d. L. 1. intelligentiam, ad
 longū inferenda duxi. Caterum, inquit, qui gladio,
 hasta, fuste, saxo, alioque telo interimunt, fieri potest vt in-
 consulto repentinoque impetu perciti scelus admittant, su-
 rorinon rationi obsecuti, ita vt dimidiatum videant fa-
 cinus, cui non accessit longa deliberatio. Alii vero scelerat-
 issimi polluti mente ac manibus, magi & venefici per o-
 ritium & in secessu dant operam malis damnatisque artibus,
 captantes occasionem variarum calamitatum inferenda-
 rum proximis. Ided lex vult veneficos & veneficiæ ne-
 dum quidem diem viuere, sed mori, quam primum depre-
 hensi fuerint, nec villo pacto differri supplicium. Nam qui
 propalam & cominus aggrediuntur, vtcunque caueri
 possunt: occulta autem insidia veneficiaque non animad-
 uertuntur facile. Præstat igitur vt noxa, quam illi
 erant alii, auertatur in eorum capita, & alioquin etiam
 qui gladio, vel alio quouis telo grassatur, non enecat mul-
 tos eadem tempore: venenis autem lethiferis innumeri peri-
 untur, inter esculenta clam admixtis confusisque
 insidias: & accidit aliquando in numerofo communi so-
 dalibus ad eiusdem salis eiusdemque mensæ societatem
 collectis, inter libationes violari sodalitatæ fœdera, repente
 muris

mutatis rerum vicibus, & in conuiuij locum succedentibus funestis exequijs. Quapropter etiam mitissimos clementissimosque iudices scire in il genus conuenit, nec saluti eorum vnquam parcere. Quid enim est iniquius quàm alimenta ad tuendam vitam facta vertere in perniciem, & natura beneficia corrumpere? vt qui ex cibo potuque petunt refectionem necessariam, in insidias precipitati, pro salute mortem inueniant? Eadem poena manet eos, qui non lethifera venena conficiunt, sed longos morbos, & irremediabilem lentam inferentia. Nam sæpè satius est emori, quàm egrotare, præsertim diuturno morbo, non habituro felici exitum. Respuunt enim medicinam morbi contracti è veneficijs. Molestiores autem sunt in hoc genere animarum noxa, quam corporum: quoniam inde nascuntur deliria, & intolerabiles insanie, quibus mens, qua nihil pretiosius homini datum est diuinitus, obleditur: vel potius in totum demigrat sine vlla spe reditus, brutam deterioremq; animi partem relinquens corpori communem cum bestiis. Quandoquidem sublata ratione homo in feram mutatur, vt cumque lineamenta humana speciei retineat. Veram quidem illam Magiam, hoc est, perspectiuam scientiam, per quam natura opera cernuntur clariùs, vt honestas expectandamque non plebei solùm sectantur, sed etiam reges regum maximi, præsertim Persici, tam curiosi harum artium, vt regnare non liceat, nisi cū magis versato. Ex hac adulterata deprauataq; descendunt, quæ maximè proprio vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, ariolorumque studia, & mulierum mancipiorumque, nequissimorum expiationes, lustrationesque profluentium mutationesque amoris in odium: aut è diuerso in amorem odij, per quasdam potiones & incantamenta idonea. Atque his dolis inuincunt simplicissimum quemque, donec in calamitates ingentes pertrahant, vt nonnunquam magnæ familiæ cognationesque paulatim insidendo sine ruinae strepitu intercidant.

tercidant. His omnibus opinor consideratis, nos legilator non fuit procrastinari veneficorum supplicia, sed absque mora vult exigi, quod dilatio noxiis opportunitatem peccandi prebeat, vltro ad mortem properantibus, ceteros verò suspitione metuque repleat, existimantes quisquid illorum vita accedit, sua securitati decedere. Idcirco sicut viperas, scorpiones, aliasque venenosas bestias, priusquam mordeant, aut sauciant, aut omnino se commoveant, sua mora ad primum aspectum occidimus, precauendo penam eorum malitiam prius, quam noceant: Eodem modo etiam homines plectendi sunt, qui cum sint animalia rationalia, nihilo secius à nativa mansuetudine in feroces mores degenerant, & pro delectamento habent ledendi quotquot possunt licentiam. Haec Philo, in quibus materiam d. l. 1. rectissime explicat, quomodo grauius, plus atrociusue sit veneno quam gladio occidere, & quod secundum legem etiam diuinam per veneficos malefici intelligantur. Consonant his etiam quae prophani docent. Iustinian. *Institut. Iur. ciuilis, de public. iudic. in §. Item lex Cornelia. vers. Eadem lege venefici damnantur, qui artibus odiosis, tam venenum quam susurris occidunt: susurris, id est, incantationibus, secundum Glossam.* Sic Plato & Platonici, veneficij nomine, pro incantatione & fascinatione videntur. Plato *lib. 11. de legibus.* Porphyrius *lib. 2. de sacrificiis,* & Iamblycus in *lib. de mysteriis,* & confirmo hoc ex L. L. *L. qui venenum, ff. de verb. signific. & L. Quod saepe. §. veneni. ff. de contrahen. empt. nomine veneni continetur omne, quod adhibitum, eius naturam, cui adhibitum est, mutat. Ergo nomine veneni maleficium seu incantatio etiam intelligitur, quia maleficio & incantatione corpus eius, cui incantatio siue maleficium applicatur, muta-*
tur in

tur in peius, & inficitur veneno & morbo, nisi quis diuinas literas, canones & leges negare velit. Atque hoc latini sermonis obseruantissimus etiam Calepinus obseruauit, in verbo. *Malefacio tibi.* Maleficæ mulieres incantatrices dicuntur, & veneficæ: & in verbo, veneficus & venefica, qui vel quæ venena conficit, & qui incantationibus & ceteris malis artibus vtitur. Hinc triueneficus, id est, excellens veneficus. Plautus. *Mustas adhuc triuenefica?* Nomen ergo (venenum) commune est veneno naturali, & illi, quod incantatione & arte malefica siue magica conficitur. Quod etiam verum est apud Græcos. *Φάμακον* enim vtrique conuenit, vt doctè admodum multorum auctoritate ostendit Ioannes Bodinus in confutatione opinionis Ioannis VVieri.

Dubium hic esse potest, quod mouet Salycetum, & breuibus resoluit: An, quando aliquis emit aut præbuit venenum ad occidendum, & non secutus est effectus, teneatur pœna ordinaria?

Non est dubitandum, quando effectus sequitur, tunc enim omnium consensu receptum est, quod pœna ordinaria afficiendus sit. Sed in casu proposito alia ratio est. Quidam distinguunt: Conatus præbendi venenum, aut ad remotum actum tantum venit, vt, emit aliquis venenum ad occidendum hominem, sed non propinauit, quia impeditus, vel pœnitentia ductus mentem mutauit: & in hoc casu, communissima est sententia, quod non puniatur pœna ordinaria, sed arbitraria, sic Salycet. & Angel. in presenti L. Bald. in cons. 443. incip. *Cecchus confe. l. 3.* Didac. Co-uarr.

narr. in Clem. Si furiosus, de homicid. part. 2. non longe ab initio, num. 11. Menoch. lib. 2. de arbitrat. ludi. quæstionib. casu 360. num. 46. & alij à Couarr. & Menoch. citati. Aut conatus venit ad actum proximum, utpote emit aliquis & propinauit venenum, sed venenatus medicorum ope adiutus effugit mortem: tunc is maleficus pœna ordinaria puni-
tur. Sic Salycet. Angel. Couarr. Menochius & alij locis dictis. Alij indistinctè tenent ementem & etiam propinantem venenum, non fore puniendum pœna ordinaria, si effectus non sequitur. Bertachinus in Repertorio luris, in verbo, venenatio. Carerius in practica, fol. 190. num. 19. ut citatur à Didaco, Iulius Clarus lib. 5. sentent. in §. Homicidium, num. 14. Bertach. attestatur se hanc sententiam sæpè Romæ practicasse: & hæc magis communis opinio videtur, & in praxi receptior: ut Clarus docet. Hæc circa primam L. sufficient.

LEX. II.

Artem Geometria disci, atque exerceri publicè interest: Ars autem mathematica damnabilis est, & interdicta omnino.

Nomine Geometriæ intelligitur scientia, quæ docet mensurare terram. De qua conscripsit libros Euclides, quos verut Boetius. In his varias mensuras, lineas, superficies, angulos & figuras Geometricas ponit. De hac eadem latè scripsit Orontius Fineus Delphinus in duobus libris. Plato in 7. lib. de Republ. magnis laudibus extollit Geometriam: & inter cætera præcipitur, Geometriam ad veritatem animum accendere, & ad philosophandum præparare cogitationem.

conducere etiam ad rem militarem, ad castra ponenda, regionem occupandam & ad machinamenta, quibus circa acies, vel in obsidione, vel in itinere utendum est. Tantum Plato Geometriæ tribuit, quod voluerit scribi in foribus suæ ſcholæ, ut referunt: ἀγεμετέηντο οἱ δὲ ὁ δὲ ὁ δὲ, id est, nullus ignarus Geometriæ ingrediatur. Iudicabat enim maximè interesse ad disciplinas comparandas, si quis Geometriæ vacasset.

Dubium circa literam huius L. mouere aliquis possit.

Quomodo mathematica, quæ est vna ex scientijs secundū Philosophum lib. 6. metaphys. text. 2. & cōmunem philosophorū sentēt. omnino damnatur, & Geometria, quæ eius est pars, tanquā vtilis Reipubl. admittitur? Mathemat. n. complectitur Arithmeticā, Musicā, Geometriam, & Astronomiā. Respond. Mathematica dupliciter accipitur. Vno modo pro sciētia, quæ considerat quantitatem, ratione, sed non re à materia separatam, ut Aristot. lo. cit. dicit: hæc cum consistat intra terminos humanæ rationis, est vna ex humanis scientijs vtilis & necessaria Reipubl. & dictas sub se continet scientias, eiq; Geometria subijcitur. Hinc Pythagoras, & multi eius scholæ discipuli firmiter statuebāt, absq; mathematico quadriuiō hand facile philosophiæ apicem contingi, nec posse verum percipi. Et in initio quidem Geometria & Arithmetica, ab eodem Pythagora, referente ex alijs Ludouico Cœlio Rhodigino, lectionū antiquarum lib. 4. cap. 30. in mathematicarum album sunt aduocatæ, quod ad omnem scientiam, omnemque disciplinam capeſcendam hæc cum primis accommodas perspexisset. Alio modo accipitur mathematica, pro scientia diuina, & iudiciaria,

Mathematica dupliciter accipitur.

& hæc iuxta hanc L. omnino damnatur, quando non stat in certis & definitis terminis. Atque huius mathematicæ professores damnantur, & vulgo dicti fuerunt mathematici, vt constat ex August. lib. 4. Confess. c. 3. Cuius verba referuntur à Gratiano 26. q. 2. c. Illos planetarios, quos mathematicos vocant, planè consulere non desistebam. & ibidem q. 4. cap. Igitur ex eodem August. de natura Demonum. Hi sunt, qui vulgo Mathematici vocantur; cuius superstitionis genus constellationes latini vocant, id est, notationes syderum, quomodo se habeant, cum quisq; nascitur. Primum autem iidem stellarum interpretes Magi nuncupabantur. Postea hoc nomine solum mathematici dicti sūt: hæc ibi. Ad idem facit illa lex CC. Honorij & Theodosij in L. Mathematicos. C. de Epis. audien. Mathematicos, nisi parati sint, codicibus erroris proprii, sub oculis Episc. incendio concrematis, Catholicæ religionis cultui fidem tradere, nunquam ad errorem primum redituri, non solum vrbe Roma, sed etiā omnibus ciuitatibus pelli decernimus. Nunc pro latiori intelligentia dictæ L. aliqua sunt querenda.

QVÆSTIO I.

An corpora cælestia agant in hac inferiora?

Hac quæstione resoluta facilè patebit, ad quæ mathematica & Astrologia se extendant.

1. Concl. Corpora cælestia agunt, & imprimunt in hac inferiora.

S. Augustin, lib. 3. de Trinitat. cap. 4. Corpora scraffiora & inferiora per subtiliora & potentiora quodam ordine reguntur, & D. Dionysius

ius in 4. cap. de diuinis nominibus: Lumen solis ad generationem sensibilibus corporum confert, & ad vitam ipsa mouet, & nutrit, & auget, & perficit. S. Thomas 1. part. q. 115. arti. 3. S. Bonauent. in 2. d. 14. part. vlt. & alij Theologi ibidem, & Aristoteles lib. 2. de generat. tradit, Solem, per accessum & recessum esse causam generationum, corruptionum, aliarumque variationum, quæ in his inferioribus sunt.

2. Concl. Corpora cœlestia non habent actionem ullam in creaturas purè spirituales, id est, in Angelos & Demones.

Quia corpora cœlestia sunt inferiora spiritualibus creaturis. Inferiora autem non agunt in superiora, vt docent S. Augustin. lib. 12. super Genes. cap. 16. S. Thom. 1. par. q. d. artic. 5.

3. Conclu. Nullum cœlorum cogit hominis arbitrium.

S. Thom. 1. 2. q. 9. art. 5. & loc. cit. art. 4. & 6. S. Bonauent. in 2. d. 24. part. vlt. q. 3. Damasc. lib. 2. de fide Orthod. cap. 6. & alij in 2. d. 14. Turrecr. in 26. q. 2. can. Illos. Probatum ratione: Si cœlum cogeret liberum arbitrium: superius subderetur inferiori. Homo enim est superior cœlo & stellis, homo autem non est propter astra, sed astra propter hominem facta sunt. Præterea, si cogeretur voluntas ab astris, nec esset consilium, nec quid dignum poena, aut præmio.

4. Concl. Mores hominum, & euentus futurorum, vel actus humanarum voluntatum simpliciter & sufficienter attribuere con-

stellationibus syderum, est superstitiosum, & contra fidem Catholicam.

Hieremię 10. cap. à signis cœli nolite metuerе, quæ timent gentes: quia leges populorum vanæ sunt. Deinde hoc spectat ad errorem Priscilliani, qui dixit homines fatalibus stellis aligatos. Eius errorem damnauit Concilium Bracarense. primum c. 9. *Si quis animas & corpora humana fatalibus stellis credit astringi, sicut Pagani & Priscillianus dixerunt, anathema sit. & cap. 10. Si qui duodecim signa, quæ mathematici obseruare solent, per singula anime, vel corporis membra dissipata credunt, sicut Priscillianus dixit: anathema sit.*

5. *Concl. Dispositiuè & indirectè corpora cœlestia possunt agere in hominis voluntatem, & tunc eam contingenter inclinant, sed non necessitant.*

S. Thom. 1. 2. art. d. S. Bonauent. & alij. Ratio 5est. Quia varia corporum dispositio plurimū facit ad humanorum morum variationem. Cœlorum autem virtus potest directè in corpus humanum imprimere, tunc tamen voluntas non cogitur, sed tantum inclinatur. Vnde dicitur: *Sapiens dominabitur astris.*

QVÆSTIO. II.

An Astrologia, quæ est pars Mathematica, omninò sit prohibita?

DE hac materia tractant S. Thom. 2. 2. q. 95. Alexand Halen. 2. par. q. 184. Turrecr. in d. c. illos. Alberic. in Repertorio Iuris, in dictione. *Sortilegus*

Sortilegus. Troilus Maluetius in tractatu de sortibus,
part. 1. Panorm. Ioan Andr. Petr. Anchoran. & Io-
an. de Anania cus alijs in cap. Ex tuarum, de Sortileg.

Astrologię sunt duę quasi partes. Vna, quę tradit
notitiā corporū cœlestium, & influentiā eorun-
dem in hæc inferiora. Alia, quę iudicat ex astro-
rum & corporum cœlestium inspectione ac ob-
seruatione de rebus, quę occurrunt vel gerun-
tur circa hominem: & hæc dicitur Astrologia iu-
diciaria, quę quando in ferendo iudicio metas
humani intellectus transgreditur: reprobatur atq;
vt hoc melius & rectius intelligatur, in primis no-
tandū ex Doctoribus. Varij possunt esse effectus,
de quibus Astrologus suum iudicium interponit.
Aliqui sunt, qui necessariam naturalemque cum
suis causis coniunctionem habent, vt sunt Ecly-
pses, oppositiones syderum, coniunctiones pla-
netarum, &c. Alij reperiuntur, qui non semper,
nec necessariò à suis causis dependent, sed vt plu-
rimum: vt siccitas, pluuia, sterilitas terrę, pestis,
&c. Alij sunt effectus, qui contingenter, & fortu-
itò ex mera liberaque hominis voluntate depen-
dent. Alij sunt effectus quidem occulti & ab hu-
mana cognitione remoti, vt sunt ea, quę occulta
sunt: vt, furta secreta, thesauri in visceribus terrę,
perditorum inuentio, &c. Et quoniam de singulis
hisce effectibus potest esse dubium: per Conclu-
siones ponetur resolutio.

*Astrologia
dua sunt
partes.*

1. Concl. *Astrologus si iudicium ferat
de prioribus effectibus, qui naturalem necessa-
riamque dependentiam à sua causa habent,
non peccat contra ullam legem.*

Proba-

PRobatur. Tales effectus possunt cum certitudine scientiæ cognosci ex suis causis, à quibus semper, naturaliter, & infallibiliter dependent: ergo nihil superstitionis est admixtum tali iudicio, sed spectat ad humanam scientiam. In hac Conclusionem omnium est idem sensus.

2. *Concl. De effectibus secundi generis, qui ex astris & cælorum motione non infallibiliter, sed sæpè eueniunt, infallibiliter iudicare, & eos futuros prognosticare non potest Astrologus.*

PRobatur. Sicut res se habet ad esse, ita ad cognosci: sed tales effectus non dependent ex suis causis necessariò & infallibiliter, ergo infallibiliter astrologus nō potest de eis prognosticare. Deinde, tales effectus oriuntur non solum ex siderum constellatione, sed etiam elementorum, mixtorum, & corporum varia dispositione, quæ habent qualitates non raro contrarias, quas Astrologi, aut non cognoscunt, aut non considerant: & quando ex aliqua parte in his contingit ignorantia, corrumpit cognitio ut optimè Gabrielin 2. d. 14. q. unica prope finem docet. His accedit, quod ministerio bonorum Angelorum Deus hunc mundum regit & disponit, prout expedit homini, in cuius usum hæc inferiora diriguntur. Homo autem aliquando peccat & Deum prouocat ad pœnam. Aliquando etiam ad cor per pœnitentiam redit, Dei misericordiam implorat, bona opera, quibus Deum conciliat, exercet. Quare pro meritis & peccatis ministerio angelorum varias dispositiones non raro Deus immittit

immittit, iuxta illud Psal. 106. posuit flumina in desertum, & terram fructiferam in saluginem, à malitia inhabitantium in ea. Ex dictis infertur, quod si Astrologus tam perfectam haberet Astrologiæ cognitionem, quam Dæmones habent, sapè posset prædicere & verè prognosticare de huiusmodi effectibus, ex causarum concursu.

3. *Concl. De prædictis effectibus coniecturaliter Astrologus potest prognosticare. Conclusio constat ex dictis.*

4. *Concl. De effectibus fortuitis, moribus, & actibus humanis ex libera voluntate dependentibus, Astrologus cum nulla certitudine potest aliquid prædicere.*

Probatur in primis ex sacris litteris. Sic, futura prædicere spectat ad Deum. Esaïæ 41. *Annunciate, quæ ventura sunt nobis, & sciemus, quod Dñs estis.* & cap. 47. *Stent & saluent te augures cœli, Astrologi, qui contemplabantur sydera cœli, & supputabant menses, vt ex his annuntiarent ventura tibi.* Sap. 8. *Signa & monstra scit, antequam fiant.* Iob. 38. *Nunquid nosti ordinem cœli, & ponentes rationem eius in terra?* Deinde constat hæc Conclusio ex canonib. 26. q. 2. *can. illos planetarios, & can. Sed & illud: obseruare auguria, requirere stellarum cursus, & euentus ex ijs futurorum rimari, seruare somnia; superstitioni tribuitur.* & q. 4. *can. Igitur genus. Astrologi dicti, eo quod in astris augurantur, Genethliaci appellati sunt, propter natalitiorum considerationes dierum. Geneses enim hominum per duodecim cœli signa describunt, syderumque cursu, nascetium mores, actus & euentus prædicere conantur*

nantur: id est, quis quali signo fuerit natus, aut quem effectum habeat vitæ, qui nascitur. Hi sunt qui vulgo Mathematici vocantur, & *ca. 2. de Sorilegiis*: & de hac astrologia etiam d. L. intelligitur, cum ait: *Ars autem Mathematica damnabilis est, & interdicta omnino*. Damnant etiam sancti Patres hanc Astrologiam, & attestantur eam esse supersticiosam, inutilem, vanam, & impossibilem. Ambros. *lib. 4. Exameron c. 4.* Basil. *in serm. in principium Prouer.* Gregorius *in hom. de Epiphania Dom.* Augustin. *latissimè lib. 5. de Ciuitat. Dei à principio, per aliquot capita. & lib. 2. super Genes. cap. 16. & 17. lib. 2. de doctr. Christiana, à c. 21. per aliquot capita, & super. Psal. 61.* Euseb. *de preparat. euangelica lib. 6. c. 6. 7. 8. & 9.* Guilhelm. Paris. *in tract. de legib. ad longum.* S. Thomas 2. 2. q. 95. art. 5. S. Anton. 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 6. & hanc sententiam omnes Theologi meritò sequuntur. Consentiunt Iurisperiti in locis in principio q. citatis. Ratio etiam est manifesta. Tales effectus non pendent à lege astrorū, vt ex supra dictis patet: ergo per inspectionem astrorum non potest certa de his haberi cognitio. Fuit enim error Gentilium, astra efficientiam exercere in actus humanos: quare diebus Septimanæ nomina planetarum assignarunt, Diem Dominicam Soli, feriam secundam Lunæ, tertiam Marti, quartam Mercurio, quintam Ioui, sextam Veneri, Sabbathum Saturno: Sic à Sole dicebant se habere spiritum vitalem: à Luna corpus: à Marte sanguinem: à Mercurio ingenium & linguam: à Ioue temperantiam humorum elementarium: à Venere voluptatis delectationem: à Saturno humorem. Ex dictis patet impium esse dicere, quod sydera aut planetæ efficaciter inclinent, & instigent quosdā ad furta,

ad futura, aliquos ad homicidia, alios ad luxuriam & venerē, & sic de similibus. Quia natura corporum cœlestium est bona, & à Deo Opt. Max. omnium bonorum auctore creata, ad bonum finem. Ergo eorum inclinatio naturalis est in bonum, & non ad malum. Alioquin cum dans formam, det etiam quæ naturaliter formam consequuntur, Deo esset tribuenda naturalis astrorum inclinatio ad malum. His addi potest, quod corpora cœlestia operantur sua opera secundum Dei præceptum, quod nunquam transgrediuntur. Si ergo instigant ad malum: id fieret ex præcepto Dei, quod est accusare diuinam bonitatem, quæ omnia fecit valde bona, vt diuinæ literæ docent. His omnibus id consonat, quod index librorum damnatorum à Concilio Tridentino in Regula sexta vult, vt Episcopi diligenter prouideant, ne Astrologiæ iudiciariæ libri, tractatus, indices legantur, vel habeantur, qui de futuris contingentibus, successibus, fortuitisque casibus, aut ijs actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certò aliquid euenturum affirmare audent.

5. *Concl. Damnabile est contra diuinas literas, contra canones & leges, per Astrologiam inuestigare res occultas, furta secreta, thesauros, virginitatem. &c.*

DEuter. 18. Non inueniatur in te, qui Pythones ac diuinos consulat. Leuit 19. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini. Ex cap. 20. Anima quæ declinauerit ad magos, & c. Et in iure canonico textus est in c. 1. de Sortilegijs. & ibidem cap. Extuarum. Imponitur poenitentia Presbytero, eò quod

quod accessit cum quodam infami ad priuatam locum, non ea intentione, vt vocaret Dæmonium, sed vt inspectione Astrolabij furtum cuiusdam Ecclesiæ recuperaret. Et hoc fecit bono Zelo, vt ex simplicitate: tamen grauissimum fuit id crimen iudicatum, & non modicam inde maculam peccati contraxit, vt canon ait. De lege cuius etiam non est dubium ex d. L. & infra L. Nemo Aruspex. & in L. Item apud Labeonem queritur. §. Si quis astrologus, & c. Consultus aliquem furem dixerit, ff. de iniur. & famosis libell. & L. i. C. de Theauris lib. 10. Consentiant Theologi, Canonistæ, & iurisperiti in d. locis. Causa huius Conclusionis esse potest. Quia occulta reservantur diuinæ cognitioni, & per naturales sciendi modos non possunt cognosci, ideo necesse est quod cognoscantur consilio aut auxilio Dæmonum, à quibus, cum sint fallaces, & inimici Dei generisque humani, non licet aliquid sine maximo scelere inuestigare.

CIRCA PRÆDICTA POTEST moueri dubium.

Si ex syderum & planetarum inspectione nihil possunt predicere Astronomi de rebus & euentibus futuris: Quomodo ergo sapè vera prognosticant?

Respondeo secundum ea, quæ ex Patribus adducit Bartholomæus Medina in 1. 2. §. Thoma q. 9. arti. 6. veritas talium prædictionum non referenda est in constellationum observationem, sed ad alias quatuor potiores causas: nimirum ad sortes, ad pacta, ad prudentiam consultorum, & stultitiam consulentium. Vnde
fortis

fortis hoc facere, attestatur S. Augustin. *lib. 4. Confess. cap. 3.* Si enim, ait, de paganis poetæ cuiuspiam longe aliud canentis atque intendentis, cum forte quis consuluit, mirabiliter consonus negotio sæpè versus exiret, mirandum non est, si ex anima humana superiore aliquo instinctu nesciente quid in se fieret, non arte, sed sorte sonaret aliquid, quod interrogantis rebus factisque concineret. Hæc August. Secundo, multa ab Astrologis dicta eueniunt ex Astrologia diuinante, quæ nulla est, sed societate & fœderibus inter eos & Dæmones constitutis, & sic Astrologi vera respondent ex occulto instinctu spirituum, vt S. August. docet *lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 7. in fine. & lib. 2. de Genesi ad literam cap. 27.* Fatendum (ait) est, quando à mathematicis vera dicuntur, instinctu quodam occultissimo dici, quem nescientes humanæ mentes patiuntur: quod tamen ad decipiendos homines fit, spirituum immundorum & seductorum operatione, qui quædam vera de temporalibus rebus nosse permittuntur. Tandem concludit. Quapropter bono Christiano, siue mathematici, siue quilibet impiè diuinantium & maxime dicentes vera, cauendi sunt, ne consortio Demoniorum animam deceptam pacto quodam societatis irreciant.

Tertiò: implentur frequenter, quæ Astrologi prænunciant, non ex constellatione, sed sola animi prudentia, qua non solum præterita recolunt, præsentiaque perspiciunt, sed etiam futura prospiciunt, & quæ ventura sunt longè antè prævident. Fiunt aliquando quidem homines exercitatione & longa rerum experientia ita sagaces, quod ex hominum & negotiorum circumstantiis

bene consideratis , certitudine quadam morali de rebus futuris vera enuncient. Sic Hannibalem prudentissimum ducem, perspecta temeritate ac imperitia Terentij Varronis Romani Consulis, produnt veterum scripta prædixisse Afris victoriam, & Romanis cladem: quam prognosticationem rerum euentus confirmavit.

Quarta & postrema causa est, consulentium stulta credulitas. Solet enim talis credulitas immittere credulis consulentium animis, aut spem felicitatis à diuinatore promissæ, aut metum calamitatis ab eo denunciatae. Hi autem duo effectus crebro efficiunt, vt humana negotia prænunciatos effectus sortiantur. Nam quemadmodum spes & fiducia ardua quæque opera audenter aggrediuntur, & feliciter magnificeque absoluant: Ita pavor & metus pauidè incipiunt, & incepta facili negotio imperfecta relinquunt. His addo cum S. Thoma. 2. 2. q. 95. artic. 5. ad 2. quod Astrologi ex consideratione astrorum frequenter etiam vera prænunciant: quia plures homines passionibus corporales sequuntur. Eideo actus eorum disponuntur, vt in pluribus, secundum inclinationem cœlestium corporum. Pauci autem sunt, id est, soli sapientes, qui ratione huiusmodi inclinationes moderentur. Et ea de causa, Astrologi in multis vera prænunciant coniectura quadam, & præcipue in communibus euentibus, qui dependent ex multitudine. Vnum tamen hic annotare licet de calendariorum nostrorum scriptoribus, quorum cognitio est ex Astrologia, quod quidam tam multas faciunt prognosticationes de rebus futuris, vt moraliter loquendo, necesse sit aliquod verum incidere. Nam qui multa

qui multa dicit, non semper mentitur. Multorum autem ex vulgo tanta est credulitas, ut Astrologo siue mathematico sæpè falsa prænunci-anti, si in vno veritatem coniiciat, fidem adhibeant certam. Melius autem mihi placent calendaria Italiæ, ex quibus aliqua vidi, quæ solum tempus, & lunæ solisq; mutationes cum Ecclipsibus indicabant.

QVÆSTIO III.

An Cometa sint signa bellorum, infirmitatum, calamitatum, aut mortis principii, &c.

Antequam quæstio resoluator, quædam sunt præmittenda ex Philosophia.

Cometa generatur ex vapore sicco, calido, terrestri, crasso, cuius partes adinuicem bene coherent. Causa eius efficiens est duplex. Remota, & Proxima. Remota Cometæ causa efficiens est sol, qui radijs suis calefaciens terram, eleuat ex ea prædictum vaporem. Proxima autem causa efficiens est, suprema regio aeris, quoad altissimam eius partem spheræ ignis contiguam. Nam vapor paulatim ascendens, cum peruenerit ad supremam illam partem æstuantem & calidissimam, propter vicinitatem ignis, dilaturatur.

Duplex est causa efficiens.

Apparet autem potissimum in triplici figura, Comæ, Barbæ, & Caudæ. Hinc dicitur stella comata, quia in circuitu & secundum omnes partes emittit radios velut crines argenteos, & quasi coma capitis, quæ ex omni parte pender à capite. Eandem ob causam à quibusdam stella crinita appellatur. Dicitur stella barbata, quando non secundum

cundum omnes partes in circuitu, nec secundum plures, sed tantum secundum vnā partem emittit radios ad instar barbæ, quæ tamen ab anteriori parte fluit, scilicet à facie. Nominatur stella caudata, quando nec à circuitu, nec secundum omnes partes, sed tamen ex vna emittit radios oblongos, ad modum caudæ, & in hac figura frequenter apparet. Prouenit autem hæc diuersitas figurarum in cometis, ex diuersitate densitatis & raritatis, & diffusionis ipsius vaporis sicci, calidi, terrestris. Nam quando inflammatur in suprema parte supremæ regionis aëris, aliquando attenuatur secundum omnes extremitates in circuitu, in medio autem remanet densus: & tunc emittit radios in circuitu, sitq; comata stella. Aliquando est adeo crassus & densus, quod solum in aliquas partes extremas, in quibus est minor densitas, attenuatur & diffunditur, & tunc secundum aliquas partes immittit radios, in quibus est minor densitas, & apparet vt stella habens barbā. Aliquando est adeo densus, quod vix secundum vnā partem minus densam potest ex calore ignis subtiliari & diffundi: & tunc ex tali parte tantum emittit radios, per modum caudæ.

Quantum ad calorem cometæ, aut est albus vt argentum, aut rubens: vt ferrum ignitum, non tamen benè inflammatum: vel niger vt carbo extinctus. Ratio huius varietatis est, quia vapor ille diuersis modis potest variari. Aliquando est ita temperate densitatis, quod ex calore spheræ ignis potest subtiliari secundum omnes extremitates suas, & inflammari, & tunc ex flammæ & sua subtilitate apparet, vt stella alba. Aliquando est adeo densus quod non potest benè inflammari licet ignia-

tur: &

tur: & tunc apparet vt stella rubea, & tanquam lignum densum, ignitum, rotundum, à quo non exit flamma ciara, sed rubea. Aliquando est adeo condensatus ex sua viscositate, quod nec ingnitur, nec inflamatur, sed extinguit ignem sibi propinquum ex crassitia sue materiæ; sicut quando in ignem projicitur pomum viride, quod ex sua frigidityte & humiditate indigesta extinguit carbones sibi propinquos, & tunc talis vapor in suprema aëris regione non apparet, vt stella, sed vt carbo niger magnus. Quandoque autem vapor ascendens est adeo rarus & subtilis, quod dum appropinquat spheræ ignis, citissimè consumitur ex calore ignis, sicut stipula, & leuis palea, quando in ignem projiciuntur magnum: & tum ex tali vapore non generatur aliquid apparens. Quando autem per aliquot dies pro dispositione materiæ cometa apparuit, resoluitur & conuertitur in ignem, vel aërem. De his Aristotel. lib. 1. Meteorologicorum. Albert. lib. 1. tract. 3. c. 5. Chrysost. Iauellus in Epitome in lib. Meteorologicorum lib. 2. tract. 2. cap. 2. & alij alibi.

Tandem vt ad propositum reuertamur, & intelligatur quomodo liceat ex cometæ apparitione prognosticari, aduertendum est quod cometa aut potest habere ortum ex causis naturalibus modo dicto, aut ex miraculosa Dei dispositione.

Quando ex naturalib⁹ principijs cometa oritur, in primis potest significare famē futuram. Quia gignitur ex multo vapore sicco, calido, terrestri, eleuato ad extensa & diurna calefactione Solis: & sic terra multo tempore remanet exciccata ob defectū pluuiarū, & aduritur, ita vt semina & alia vegetabilia nō possint fructificare: & sic sequitur

Cometa aut procedit ex causa naturali aut supernaturali.

Qua sint significationes cometæ?

rerum necessariarū penuria, quam fames comitatur. Cometa etiam denotat pestem instare: Nā vapor ficcus, crassus, calidus, terrestris, qui est materia cometę, inficit aërem vt venenū: aërem autem infectum homines attrahunt per respirationem, qui attractus inficit corpus, sequiturque pestis ex corruptione aëris. Præterea signat etiam prælia. Quia tempore cometę est excessiua caliditas in aëre diffusa, quę inflammat spiritus in humano corpore existentes, ac reddit cholicos. Ex cholera autem excitantur homines ad iram, ex ira ad vindictam, ex vindicta ad prælia. Et quoniam ad prælia plerumque sequuntur mutationes dominiorum, sectarum & legum: solet dici, q̃ Cometa hæc omnia significat. Postremo, Cometa etiam significat mortē Regum & Magnatū tam naturalē quam violentam: naturalem quidem, quia tempore cometę, vt dictū est, in aëre excessiua caliditas diffunditur: deinde aër ex incessu calefactus alterat corpora, præcipuē delicatē viuentiū, vt sunt principes & Magnates; disponitq; ad ægitudines peracutas, quæ vt plurimū morem inferunt. Violentā etiam denotat, quia tempore cometę bella, secundum dicta, oriuntur, in quibus principes & magnanimi pro suo honore se exponūt; ac sic frequenter pugnādo succūbūt.

Cum autem Cometa ex speciali Dei dispositione apparet, semper significat aliquam calamitatem imminentem, aut mortem Regum vel principum. Et in hac significatione Theologi loquuntur de Cometa. Cum enim sic naturalem non habeat productionem, nec sit stella in firmamento posita; eius quoque significatio non est naturalis. De his cometis & signis loquitur Damascē. lib. 2.

de fide

de fide *Orthod. cap. 7.* Adgignuntur autem, ait, & frequenter comete & signa quædam interituum Regum, qui quidem non sunt ex eis astris, quæ ab rerū initio facta sunt, sed diuina iussione opportuno tempore constituuntur, & rursus dissoluntur. Quando quidem princeps est persona communis, ex cuius morte frequenter solet oriri perturbatio totius regni, de cuius custodia angeli solliciti sunt, iussu diuino angeli faciunt tales apparitiones in aëre, quandoque ad significandum mortem principum, qui præsunt populo: & tunc utile est recurrere ad Deum per pœnitentiam, orationem, & alia opera pia. S. Bonauent. in 2. d. 14. q. ult. Ex varijs Scriptoribus placet aliqua adferre exempla. 2. Machab. cap. 5. Cùm Antiochus secundam profectionem in Aegyptum pararet, contigit per vniuersam Ierosolymorum ciuitatem videri quadraginta diebus per aëra equites discurrentes, auratas stolas habentes, & hastas quasi cohortes armatas, & cursus equorum per ordinem digestos, & congregationes fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem gladijs districtu, &c. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra conuerti. 4. Reg. cap. 7. In castris Syria Dominus fecit apparere sonitum tumultumque curruum & equorum, & exercitus maximi, quibus auditis aduersarij obsidionem soluerunt, fugeruntque. Iosephus lib. 7. de bello Iudaico, de stellis & cometa præcedentibus deuastationem Hierosolymorum, per Titum & Vespasianum, loquitur in hæc verba: Infœlicem plebem ætermini quidam homines & deceptores, falsa vaticinantes suadebant, vt euidentibus signis & indicijs iracundia, & indignationis diuina non crederent, quibus apertè futurum & vrbis & gentis præsagiebatur excidium, sed velut afflati & amentes, & qui neque oculos, neque animas

in se haberent, spernebāt omnia, qua cœlitus minabantur. Etenim stella præfulgens, gladio per omnia similis, imminere de super vrbi; & cometes præterea exitiālibus flammis ardere visa est per totum annum. Sed & ante excidiū & belli tempus, cum populi ad festum conuenirent, octauo die mensis Xantici (qui est Aprilis) tempore noctis hora nona tantus luminis fulgor aram templumq; circumdedit, ut putarent omnes diem clarissimum factum, & permansit spacio hora media. Quod imperitis quidem & ignavis prosperum videbatur, sed legisperitos & probos quosque non latuit exitiale portentum. Et post pauca. Sed transacto die sexto post aliquot dies, prima & vicesima die mensis Arthemeseu (qui apud nos vocatur Maius) prodigiosus apparuit visus, & fidem penè excedens, quod verè falsum putaretur, nisi oculorum fidem confirmasset malorum consecuta perniciēs. Etenim prope solus occasum visi sunt currus & quadrigæ in omni regione per aërem & armatorum cohortes miseri nubibus, & vrbes circumdari agminibus improuisis. S. Gregor. hom. 1. super Euangel. in illud Luc. 21. Erunt signa in sole: narrat, quod ante effusum sanguinem Christianorum tempore Gotthorum, vel Longobardorum, in Italia visæ sint acies igneæ in aëre, priusquam Italia gentili gladio ferienda traderetur, & has acies ipsomet S. Gregorius vidit, ut attestatur. In vita S. Thomæ Aquinatis legitur, cometa per triduum ante ipsius mortem super monasterio fossæ nouæ, ubi infirmabatur, stetisse, & eo mortuo non amplius apparuit. S. Antonin. 2. part. tit. 12. c. 10. §. 1. tradit Anno Dom. 1400. apparuisse Cometam per longum tempus, habentem comas nigras, & signasse mortem magni ducis Mediolan. qui tunc mortuus est. Et in principio regiminis Eugenij III. eodem Antonin. referente, apparuit cometa cum crinibus quasi

bus quasi argenteis, & deinde secuta sunt multa mala bellorum & mutationes.

Dicunt autē Cometā semper radios suos ad illam partē dirigere, ad quā minatur calamitatem, aut malū imminens. Quare secundū dicta tunc tempus est redeundi ad sanā mentē, & recurrendum est ad Deum, ut amoveat mala imminencia.

QVÆSTIO. IV.

Quid de Physiognomia membrorum corporis humani sentiendum, an liceat ex hac divinare de moribus, & vita?

Difficultatem facit, quod quidam Iuris periti Physiognomiam referunt ad indicia: & dicunt, quod sicut bona prodest, ita mala nocet reo, quia mala facit quē præsūmi proclivē ad scelera. Bald. in L. 2. C. Quorum appellationes non recipiuntur nu. 5. Hippollit. de Martilio in practica Criminali §. Expedi. num. 35. & Paris de puteo ab eo citatus, in tractat. Syndic. charta 108. Iosephus Mascard. de probationib. volum. 2. conclus. 821. num. 27. Et Gregorius Nazianzenus Athenis Iulianum cōspiciens, antequam imperio potiretur, ex ipsius Physiognomia de moribus iudicium tulit exclamando: Deus bone quantum malum Romanum fouet imperium? quod postquam ad imperium peruenit, cognitum est, ut videre licet ex ipso D. Greg. in oratione inuectiua secunda in Iulianum, & Nicephero lib. 10. p. 37. Socrates etiam verum Zopyri iudicium de se ipso ex ipsa physiognomia sumptum, illum scilicet stupidum, libidinosum, & bardum esse futurum dixit, nisi naturæ motus, in compositos Philosophiæ studio rectius moderatus

ratus fuisset, auctore Cicerone in *lib. de fato*. Et Democritus Milesius Diagoram Milesum seruum emit, eo quod ex physiognomia intelligebat eum optimo ingenio præditum : vt restatur Suidas. Huc facit illud Ciceronis, in *oratione pro Roscio Comedo* : Oro atque obsecro vos, qui nostis, vitam inter se vtriusque conferte: Qui non nostis, faciem vtriusque considerate: nonne ipsum caput & supercilia penitus abrafa, olere malitiam, & claudicare calliditatem videntur? Nonne ab imis vnguibus vsque ad verticem summum (si quam cōiecturam adfert hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallacijs, mendacijsque constare totus videtur, qui idcirco capite & supercilijs semper est rasis, ne vllum pilum viri boni habere dicatur? In horum etiam confirmationem est, quod Paulus Grillandus *lib. 2. de Sortilegijs q. 3. num. 14* & Troilus Maluetius *de Sortib. 1. part. num. 32*. ex mente Aristotelis approbant Chiromantiam, quæ sit in lineamentis manuum, tanquam scientiam naturalem.

De materia physiognomix legendi Doctores. Pelbartus in *Rosario aureo Theologie 2. parte. verbo, Corpus humanum*, à §. 18. Conradus à Vagis, in *lib. de signis cap. 18. ex naturalibus Aristot. in lib. de physiognomia*. Galenus in *lib. An mores sequantur temperaturam corporis*. Barthol. Cocles Bononiensis medicus in *compendio physiognomiae*, & Pomponius Gauricus Neopolitan. in *tract. de eadem materia*. & Plato in *Timæo*.

Antequam aliquid in speciali de physiognomia, quæ imaginē quandā diuinationis induere videtur, cum versetur circa indicium morum humanorum, dicatur, præ introductione & cognitione rei

rei quædam regulæ generales phyfiognomo sunt obferuandæ, quarum fit.

Prima: Humana membra, quæ in proportionẽ naturali sunt, quo ad figuram, colorem, fitum, motum & quantitatem, indicant mentis bonam habitudinem naturalem. Et è contra: membra quæ non habent debitam proportionem, signant peruersam mentis qualitatem. Propterea Plato dicebat, quod quæcunque fimilitudo animalium aliquorum est in hominibus, tales homines etiam talium animalium imitantur mores: puta fimilitudo porci indicat carnalem concupifcentiam: fimilitudo canis, iram: Leonis, rapinam, &c.

Secunda regula. Licet per figna membrorum naturalium mores hominum cognofcantur, non tamen imponunt neceffitatem, fed tantum inclinationem naturæ oftendunt probabiliter, & cum coniectura.

Tertia. Propter figna exteriora, non ftatim proferendum est iudicium de moribus hominum. Quia fortè fignum est per accidens, & non per naturam: aut forte natura deuiecta est per contrariam bonam confuetudinem, & frænũ rationis cohibentis naturam ad malum inclinatam. Sic legitur, quod cum Philomines dixiffet ex Phyfiognomia iudicando de Socrate, eum effe luxuriosum: & Socrates illud percepiffet, difcipulis referentibus, refpondit: verum naturaliter iudicauit, fed ego naturam vici ratione.

Quarta. Vt phyfiognomia fit licita, non debet iudicare de donis diuinis & gratuitis: Quia Deus auctor naturæ, non effe ei alligatus, fed diftribuit dona fua prout vult.

Quinta. Phyfiognomiæ iudicium non debet proce-

procedere ad ea, quæ extrinsecus adueniunt, vt sunt honor, diuitiæ, mors violenta, fortuna bona aut mala; &c. nec etiam ad ea negotia, aut status conditiones, quarum electio ex mera & libera voluntate dependet. Quoniam huiusmodi non sequuntur naturæ complexionem & inclinationem, sed originem sumunt ex alijs causis.

Sexta. Quando signa contraria in eundem incidunt, vt sæpè contingit, habenda est ratio præcipuorum, & eorum, quæ maximè ad substantiam pertinent, & minus ad accidens: vt, exempli gratia, fortitudinem magis propriè latera magna significant, quàm fuscus color.

Septima & vltima regula. Præcipua cura physiognomiæ consistit in vultu, & maximè in oculis. Quare Philosophi communiter affirmarunt oculum esse verum cordis indicium.

His generalibus præmissis, de physiognomia membrorum, aliquid ad recreandum lectorem, ex auctoribus annotandum est, & à superiori parte incipiendum & descendendum vsque ad infimam.

Pili molles timidum, sicut duri fortem significant: Hoc signum sumptum est ex animalibus. Lepus & oues mollissimos habent pilos, & sunt timidissima animalia. Leo autem & aper, cum habeant duros pilos, fortissimæ sunt bestię. Si autem pili sunt molles & rari, hebetem ingenio denotant: Si crispi timidum & lucri cupidum: Si subnigri, & moderatè tenues, bonos mores indicant.

Caput nimis magnum, stolidum declarat: globosum & breue, sine memoria & sapientia: humile & superius quasi planum, insolentem: oblon-

oblongum, & malleo simile, prouidum designat.

Frons nimis angusta, indocilem indicat; lata, minus discretum: rotunda, iracundum: humilis & dimissa, verecundum: Quadrata & moderata magnitudinis, sapientem & magnanimum.

Supercilia si sint longorum & multorum pilorum, significant ferum & magna meditantem.

Oculi quando variè mouentur, vt modo currant, modo quiescant, signant mala reuolui in animo: Si sint glauci, splendore tamen micantes, significant pervigilem ad nocendum: oculi puri nigri, hominem siue virtute lucri cupidum? Si minores iusto, pusillanimum: Si debito maiores, tardum: Si in mediocritate constituti, bene natum ostendunt.

Aures prominentes & valdè magnæ significant stoliditatem & garrulitatem, valde parua, malignitatem, parua astutum: pendula demissum; arrecta sollicitum.

Nasus si grossior fuerit, significat concupiscentem: Si in extremitate ingrossetur, insensibilem: Si acuat, irascibilem. Simus lubricum. Aquilinus à fronte perpendens, magnanimum indicat. Qua de causa, vt ferunt, Persæ Reges non eligebant, nisi eum, cui nasus esset regius, id est, aquilinus: eò quod hoc signum sit magnanimi & prudentis viri, qui aptissimus est ad regendum.

Eacies dependens, cogitatorem subdolum: Si carnosior debito, concupiscibilem tumidumque: Si macilenta, sollicitum: minor debito, pusillanimum illiberalemq;: Maior æquo, tardum: Superubescens, verecundum: pallida, meticulosum: moderata in colore, figura & compositione, temperatum prodit.

Labia

Labia soluta aliquantulum ab ore dependentia inertem designant: Subtilia in extremitate relaxata, si superius inferiori intercalatim iungitur, magnanimum: Labia autem bene colorata, & plus subtilia, quàm grossa, significant hominem bonæ conditionis in omnibus, magis natum ad virtutes quam vitia.

Os ultra modum dilatatum, voracem & imitem significat: os autem, cuius parua est clausura & apertio, pacificum, timidum, secretum & verendum, &c.

Mentum paruum & breue, imitem & inuidum indicat: prolixum aliquantulum, minus iracundum: nimis prolixum, dolosum: Quadratum, moderate bonum.

Pectus multis carnibus congestum, indocilem: Si autem longius sit ventre, prudentem signat: Si nimietate pilorum simul cum ventre tegatur, instabilem: Si autem solum pectus habet pilos, animosum denotat.

Manus & brachia, quando sunt tam prolixa, ut erecto corpore extremitas medij digiti appropinquat ad genu, licet forte mensura quatuor digitorum deficiat, significant, humilem, fortem, & liberalem. Manus crassæ, si breues digitos ultra modum habent, infidiosum & furem: sed intortæ manus & tenues, significant voracem & loquacem.

Vngues albi & plani & molles subrubei, tenues & bene perlucidi, optimum ingenium indicant. Vngues nimis breues, malignum.

Pedes grossi & valde breues, infirmum: nimis prolixi, dolosum: Pedes bene lati magis articulati & neruosi, fortem ostendunt.

Quantum ad colorem corporis humani, color cutis niger versutum indicat: albus rubeusque, fortem

fortem & animosum: color vehementer albus cum pallore, defectum virium ex nimia victoria phlegmatis denotat. Color ignitus lucentibus oculis, ad insaniam vel furiam tendit. Color autem medius inter nigrum & album, qui declinat in brunum, si clarus est, ostendit virum boni ingenij, & bonorum morum. Hæc breuibus dixisse sufficiat. Qui curiosius vult inquirere, legat Doctores citatos: Ita tamen diſtis signis fidem habeat, vt supra positas regulas non transgrediatur.

QVÆSTIO V.

An ars Alchimia sit alicuius veri effectus operatrix, quantum ad transmutationem rerum in alias naturas, ac an possit licitè exerceri sine suspitione magia?

Huius quæstionis materiam in diuersis locis attingunt Theologi, Iurisperiti, & Physici. Nos autem doctrinam more nostro, Conclusionibus comprehendemus.

1. Conclusio. *An virtute artis Chimica verum aurum fieri possit, Problema esse potest.*

Conclusio cōstabit ex sequentibus. Fieri posse hac arte verū aurum, nec repugnare naturæ, existimant Albert. Magnus lib. 3. de mineralibus, tractat. 1. cap. 9. adductis pro ea sententia etiam alijs Arabibus. Antonius Mirandulanus in lib. 19. sect. de euersione singularis certaminis, & quidam Iānus Lacinius, qui de facultate Chimica in transmutandis metallis scripsit, vt referunt Hieronym. Cardanus, & post eum Benedictus Pererius lib. 1. cap. 12. aduersus fallaces & superstitiosas artes, & ex Iurisperitis,

peritis, Oldradus in *conf. 74. incip. An Alchimista peccet*, & post eum Panormit. in *cap. 2. de Sortileg.* Ioan. And. in *addit. ad Specul. in tit. de crimine falsi.* Alberic. in *dictionary*, in *verb. Alchimia.* Fabianus de monte S. Savini, de *empt. & vendit. q. 5. princip. num. 8.* Ioan. ab Anania in *d. cap. 2. de Sortileg.* Ancharan. *ibidem cap. 1. & alij alibi.* Et ex Theologis non repugnare naturæ & physicæ existimant, Pererius loco citati Syluest. in *verb. Alchimia, nu. 2.* Caietan. 2. 2. q. 77. art. 2. Pro hac sententia hæ sunt potissimum rationes. Ea secundum naturæ ordinem sunt inuicem transmutabilia, quæ non habent omninò diuersas operationes, sed easdem in eo tantum differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, sicut foetus comparatione infantis, ouum respectu pulli, &c. Sed æs, plumbum, argentum, &c. nullas habent operationes ab auro distinctas: sed quas hoc habet, utpote liquecere, duci, graue esse, nitere, ignibus resistere, easdem habent illa, licet viriatas & imminutas, non enim ita splendent, non sunt adeò graua, minus resistunt ignibus, non tota liquecunt, non tam tenuiter ducuntur. Ergo sunt velut aurum imperfectum, & beneficio artis perducipossunt ad perfectum & verum aurum. Hinc eam addere possumus, quam Albertus insinuat simul etiam modum efficiendi declarans in hæc verba: Oportet nos dicere Alchimicos peritos, non aliter operari quàm peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, ut digerendo sanitatem inducant, quæ sanitas est effectus & naturæ & artis: sed illius effectiue, & principaliter,

tipaliter, huius autem organicè & instrumenta-
liter: Sic Alchimistæ primo bene purgantes ma-
teriam argenti viui & sulphuris intitam omnibus
metallis confortant: deinde deducunt vires ele-
mentares & cœlestes tali materiae inhærentes ad
proportionem mixtionis metalli quod intendunt
inducere: & tunc ipsa natura operatur, & non
ars, nisi organicè iuuando & expoliendo, & sic
verum aurum & argentum educere & facere vi-
dentur. Quod enim virtutes elementares ad cœ-
lestes faciunt in vasis naturalibus, si artificialia
formantur ad modum vasorum naturalium: &
quod facit natura calore solis & stellarum, hoc
faciet ars calore ignis, dummodo sic contempe-
retur, vt non excedat virtutem se mouentem &
informantem, quæ est in metallis: Huic enim cœ-
lestis inest virtus, quæ primò commiscuit eam, &
hæc inclinatur ad hoc vel illud, per artis iuuamen.
Alchimia igitur per hunc modum procedit, id
est, corrumpens vnum à sua specie remouendo,
& cū iuuamine eorum, quæ in materia insunt alte-
rius specie inducendo. Quare omnium operatio-
num Alchimicarū melior est illa, quæ procedit ex
eisdem, ex quibus procedit natura: Sicut ex pur-
gatione sulphuris per decoctionem & sublimati-
onem & expurgationem argenti viui, horum-
que bona permixtione cum materia metalli, in
his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli
species inducitur. Qui aut per alba albificant &
per citrina citrinant, manente specie prioris me-
talli in materia, procul dubio deceptores sunt, &
verum aurum & argentum non faciunt: & hoc
modo ferè omnes vel in toto, vel in parte proce-
dunt. Sic Albert. Postremò omnia metalla pro-
cedunt

cedunt ex eodem principio, ut hæc opinio videtur præsupponere, scilicet ex sulphure & argento viuo. Et ex virtute elementorum, ac influentia astrorum: ubi producit præciosius metallum, ubi hæc influentia maior & perfectior. Hinc per influentiam astrorum cum herbis & lapidibus, quibus insunt multæ magnæque virtutes, via naturali vna species metalli potest conuerti in aliam magis præciosam, maximè cum in habentibus symbolum, iuxta Aristotelis doctrinam facilius fit transitus. Cum ergo ars naturam imitetur in hoc quantum potest, videtur quod per virtutem herbarum, lapidum, aut elementorum aliorum vnum vile metallum in præciosius possit transmutari: Quando quidem ambo sunt ex eisdem principiis sulphure & argento viuo. Insunt enim rebus corporeis per omnia elementa quædam seminarie & occultæ rationes, quibus arte dispositis & temperatis ad perfectum prorumpunt in species debitas suis modis & finibus, ut indicat text. in c. Nec mirum. S. *Auruspicina. prope finem.* 26. q. 5. Hac ratione ut plurimum mouentur Iurisperiti locis cit.

Negantem partem tenent Auicenna in commentarijs super libros Meteororum ut eum allegat Aegidius Roman. quodlibeto 3. q. 8. Auerr. in paraphrasi super 1. lib. de generatione animalium in cap. 1. Conciliator differentia 209. & ex Theologis D. Thom. in 2. d. 7. q. 3. art. 1. ad 5. & in 99. disput. de potent. q. 6. art. 1. ad 18. Aegidius loco cit. Michael de Palatio in 2. d. 6. & alij alibi. S. Thomas in. d. d. 7. ita declarat suam mentem: Potest, inquit, ars virtute naturalium agentium aliquas formas substantiales inducere in materiam. Sunt tamen quædam formæ

formæ, quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua & passiua earum non potest inuenire atque adhibere, sed bene simile illis aliquid efficere. Sicut Alchimistæ faciunt aliquid simile auro quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, eo quod forma substantialis auri non est per calorem ignis, quo Alchimistæ vtuntur, sed per calorem solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis, & ideo tale aurum non habet operationem consequentem speciem: Et similiter in alijs, quæ eorū operatione fiunt: Aegidius aliter ostendit. In vnoquoq; genere entium, quædā sunt perfectæ, alia imperfectæ: Perfectorum autem generatio est determinata tam secundum principium actiuum & secundum materiam, quàm secundum locum in quo fit: Imperfectorum aut minimè: Exempli causa. In genere animalium quæ sunt perfectiora ita se habent natura, vt equus non generetur, nisi ab equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra matricem. At mures possunt generari ex semine, & sine semine, intra matricem & extra. Idem perspicitur in plantis, idemque similiter contingit in elementis, nam purus ignis elementaris, nec generari nec conseruari potest nisi in suo loco naturali, id est, in concauo lunæ. Ergo, similiter etiam eueniet in metallis. Quare cum aurum sit perfectissimum omnium metallorum, habebit determinatum agens & materiam, & locum naturalem, & propriam venam, quæ latet intra sinum & ventrem terræ, extra quem locum aurum nullo modo confici possit. His tamen addiderim, non omnes Alchimistas conuenire in principio vno eodemque, ex quo

Bb 2 aurum

aurū producitur, vt ex Alberto loc. cit. cap. 7. & 8. constat, qui varias sententias hac de recolligit: Vnde adhuc incertior eorum sententia redditur. Argumenta quæ sunt pro posteriori sententia diluuntur ex eis, quæ Pererius adfert. Prioris verò opinionis rationes confutant pro parte Aegidius & Gregor. de Valentia in 2. 2. S. Thomæ disput. 6. generali q. 13. de vanis obseruationibus, puncto 2. Ex his elicitur.

II. Concl. *Adhuc sub iudice lis est, an virtute Alchimia verum aurum fieri possit.*

Hanc docent Hieron, Cardan. de varietate rerum, lib. 10. cap. 51. S. Thom. 2. 2. q. 77. art. 2. ad 1. dum ait : Ad primum ergo dicendum, quod aurum & argentum non solum cara sunt propter vtilitatem vasorum, quæ ex eis fabricantur, aut aliorum huiusmodi : sed etiam propter dignitatem & puritatem substantiæ ipsorum. Et ideo si aurum & argentum ab Alchimis factum veram speciem non habeat auri & argenti, est fraudulenta & iniusta venditio : præsertim cum aliquæ vtilitates auri & argenti veri secundum naturalem operationem ipsorum sint, quæ non conueniunt auro per Alchimiam sophisticato. Sicut quod habet proprietatem lætificandi, & contra quasdam infirmitates medicinaliter iuuat. Frequentius etiam potest poni in operatione, & diutius in sua puritate permanet aurum verum, quàm aurum sophisticatum : Si autem per Alchimiam fieret aurum verum, non esset illicitum ipsum pro vero vendere, quia nihil prohibet artem vti aliquibus naturalibus ad producendum naturales & veros effectus : sicut Augustinus dicit in lib.

3. de Tri
Hæc
quest.
Alchim
iudice
tentia
nia, &
de vñ
logi. F
fenter
visum

I
impo
te a
vi f
pru

H
fen
Ch
co
ex
ri
ra
r
p
e
3. de

3. de Trinitate, cap. 8. de his quæ arte Daemonum fiunt. Hæc S. Thomas Sotus lib. 6. de iustitia & iure, quest. 3. art. 2. ad 1. respondet. An verò per Alchimiam exprimi possit verum aurum, sub iudice S. Thomæ relinquit. S. Thomæ sententiam etiam apprehendunt Andreas ab Isernia, & Iacob. Aluarot. in cap. 1. *Quæ sint regalia. de visibus feudor.* & alij tam Iurisperiti, quàm Theologi. Hæc conclusio satis probatur ex diuersitate sententiarum, & incertitudine principiorum vñ visum est in præcedenti conclusione.

III. Conclusio. *Moraliter loquendo impossibile, aut difficile, rarumque est virtute artis Chimica verum producere aurum, ut ferè impossibile, & suprahumanum caput videri possit.*

Hanc tradunt Cardan. & Mirandulan. Pererius & Gregor. Valentianus locò cit. Aurea Armilla in verb. *Alchimia*, & pro hac sententia interpretatur D. Thomam. Bartholom. Chassanæus in *Catalogo gloria mundi*. 11. parte, 40. consideratione, & alij alibi.

Nunc conclusio probatur, atque in primis ab experientia, quæ rerum magistra est, & qua veritatem discimus. Non inveniuntur, aut saltem rarissimè inuenti sunt, qui hac arte verum aurum effecerint. Ars autem probata & vera, ut plurimum suum effectum producit, ut inductione omnium artium firmissimè constat. Quis enim artem pinsendi panes possibilem respectu sui effectus affirmaret, si vix in centum annis

nis & tunc adhuc cum maxima difficultate effectum debilem consequeretur? Quis industriâ studiumque efficiendi ferrum potens ad producendum ferrum iudicaret, si ferè semper suo fine frustraretur, & non, nisi rarissimè ferrum produceret, de cuius tamen rarissima productione adhuc dubitaretur, an ferrum verum & legale esset atque vtile ad omnem ferri vsum? Si ergo ars Chimica potest aurum efficere, quare non vt reliquæ artes vtilis & necessariæ generi humano semper, & vt plurimum & facile suum effectum consequitur. Talis enim ars aut est naturalis potentia, aut est habitus. Si est naturalis potentia, ergò omni homini communis est: cuius tamen contrarium apparet. Si est habitus, vt necessariò Alchimici & omnes rectè sentientes confiteri debent. Ergò promptè, faciliter, & vt plurimum operatur, suumque effectum producit. Id enim est de ratione habitus. Videmus autem arte Chimica cum difficultate, longa expectatione, & magnis sumptibus non tam produci verum argentum & aurum, quàm ex vero argento & auro generari fumū, dum Alchimistæ, ad semper desideratum, & nunquam habendum effectum, aut saltem infirmum & coloratum maximas expensas faciunt, quæ in fumū resoluuntur, vt rectè loquitur Cardinalis Caiet. *super 2. 2. S. Thomæ q. 77. art. 2. & in summa. verb. Alchimia*, & sic suas facultates, omnemq; substantiam in ventū stolidè conuertunt. Ideoque, vt bene Caietan. *in d. art. 2. infert*, huiusmodi ars aut non humana: aut principū post res consultas cū sapientibus est. His adiungere possumus, quod nemo cum laude & fructu, talem artem verbo, aut scripto tradiderit: quod

quod signum est, talem artem impossibilem, & inanem esse: Cùm sapientis sit prodere rem laudabilem & necessariam reipublicæ, in hominum noticiam. Imò prodit Albertus Brunus in *tract. de augmento & diminutione monetarum* statim à principio, num. 13. & 14. (habetur hic tractatus in 2. vol. Oceani iuris, nō longè à fine) de Magistro Arnaldo de Villa Noua, qui tempore Ioannis Andree in Curia Romana, vt hic in *addit. ad Speculator. intit. de crimine falsi* attestatur, summus fuit medicus, Theologus & magnus Alchimista, imò & Dæmonum inuocator, quod Ioan. Andreas non obseruauit: sed Franciscus Pegna in *Comment. in Directorium*, 2. part. *quest. 11.* nec non seminator multorum errorum & hæresum, de quibus *Directorium inquisitorum in d. q. 11.* Bernardus de Lutzenburgo in *Catalogo hereticorum lib. 2.* & Gabriel Prateolus *lib. 1. cap. 69. de vitis & sectis heretic.* quod fecerit in scientia Alchimix librum vnum, qui mille homines depauperauit: aut quia nō verum, aut quia non intelligitur: & subdit Brutus: Cùm habere quendam socium in legibus multum insudantem in illa arte, (intellige Alchimicam) volui videre vnum mirabile experimentum, vt plura scirem. Nam habuimus nobiscum vnum antiquum Alchimistam pauperrimum tamen: & me præsentem, meus collega reduci fecit vnciam vnam argenti pretiosissimi ad instar auri in pondere, fusione, & maleatione saluo colore: quia non erat croceus, sed mutatus ad instar quasi plumbei coloris: & ille collega meus habebat modum dandi colorem, & croceum, & illa materia patiebatur & sustinebat aliqua experimenta: sed non extremum experimentum, &

admixta cum eant undem auri pretiosi videbatur aurum 10. caracterum, & plus & minus, secundum quod illa materia erat melius disposita, & quidam magnus Prælati, & multi antiqui Alchimistæ mirati fuerunt de illo experimento, & unus antiquus Alchimista, putans se diuitem, putabat reducere illam materiam ad veram speciem auri, & non potuit, putauitque tunc ipsam arte illusoriam, maxime ex quo tot viri in 40. aut 50. annis non viderunt tam notabile experimentum quod nihilominus erat sophisticum, ita ut aliud experimentum videre noluerim. Hæc Brunus.

IV. Concl. *Licet arte Alchimia moraliter non possit effici verum aurum, aut alia transmutatio naturalis in aliquod metallum perfectum, nihilominus Alchimia potest habere aliquos veros & utiles effectus.*

Hanc tradunt Cardan. & Pererius loc. cit. nec puto esse aliquem qui neget. Sunt autem hic effectus. *Primus*, Potest Alchimia vnum metallum fieri simile alteri, quantum ad accidentia, & superficiem exteriorem, ut ferrum æri, stannum argento, æs auro, &c. lapilli viles, pretiosis gemmis, atque in hoc exercitio multum versantur Alchimistæ: cum id multum iuuet ad decipiendum simplices, & ad exhauriendum loculos incautorum. *Secundus*. Virtute etiam artis commodè & faciliè educi potest, si quid potentia contineatur in aliqua alterius metalli materia, & in hoc casu non est tam productio metalli noui, quàm separatio eius, quod permixtum erat cum alijs in terra & fodinis. Nemo enim est qui ne-

get,

get, quandoq; in fodinis metallorum aut plumbo esse permistum aliquid argenti, aut æri parum auri: & sic de similibus. Atque hoc ipsum quicquid latet potest arte secerni, vt indies experientia cognoscūt, qui viciniore sunt fodinis metallorum. Sicut enim non omnis fert omnia tellus: ita etiam non vbique in visceribus terræ materia metallorum reperitur. *Tertius effectus.* Quod vi ignis potest multa purificare, nec non distillationes facere quæ suas etiam vtilitates habent. Ex his sequitur.

V. Concl. *Ars Alchimica ex sua natura & obiecto non est illicita.*

Hanc docent Cardin. Caietan. in sua summu-
la. verb. *Alchimia.* Rosell. Syluest. & Aurea
Armilla, in eod. verb. Petrus à Nauarra lib. 3. de
restitut. cap. 2. num. 66. & seq. Oldrad. Ioan. Andr.
& Panormit. loco cit. & alij alibi. Contra tamen
hanc conclusionem sentit Angel. in verb. *Alchimia,*
eamq; vt illicitam omninò condemnat: sed An-
geli opinio in hoc sensu ab alijs reprehenditur
eiusq; argumenta Syluest. in d. verb. q. 4. dissoluit.
Ratio Conclusionis redditur, quia hæc ars ex se
non habet repugnantiam cum ratione: cum uta-
tur naturalibus causis ad naturales effectus &
arti conuenienter producendos, quibus etiam
aliquis finis intendi bonus potest. Vnde Cardan.
lib. 10. de varietate rerum cap. 51. ait: Quæ ab Alchi-
mistis fiunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel
ad vsum: Ad voluptatem sunt genima & metal-
la nobiliora: Ad vsum, tincturæ, colores, materie
vasorum, & alia similia. Hinc Alchimia, vt ait
Syluest. in d. verb. statim à principio post S. Tho-

nam super Boëtium de Trinitate computatur inter scientias subalternatas Philosophiz naturalis, habentes opus corporale, quæ dicuntur artes mechanicæ, cuiusmodi est etiam medicina, & videtur reduci ad artem fabrilem, quantum ad materiam. His addo, quod ars, quæ sine peccato exerceri potest, non est illicita arg. *cap. Negotium. de penit. d. 5.* quod desumptum est ex B. Gregor. *hom. 24. in Euang. Nauarr. in d. cap. Negotium. & in Manuali Confess. c. 14. num. 34.* Quod etiam confirmatur per doctrinam S. Thom. & Caietani 2. 2. *quest. 169. art. 2. ad 4.* Syluest. *in verb. Ars quest. 4.* quando S. Thomas inquit: Ad quartum dicendum, quod si quæ ars est ad faciendum aliqua opera, quibus homines uti non possunt absque peccato, per consequens artifices talia faciendo peccarent, utpote præbentes directè alijs occasionem peccandi, puta si quis fabricaret idola, vel aliqua ad cultum idololatriæ pertinentia. Si quæ verò ars sit, cuius operibus homines possunt bene & malè uti (sicut gladij, sagittæ, & alia huiusmodi) vsus talium artium non est peccatum. Sic S. Thomas. Sed arte Alchimiz potest quis rectè & benè uti, producendo modo arti humane proportionato effectus veros & naturales ad finem aliquem bonum, utpote ad moderatam delectationem, aut aliquem usum necessitati communis expedientem, ut ex superioribus apertum est. Ergo ars Alchimica ex sua natura non est illicita. Dictum in Conclusionem (ex sua natura & obiecto.) Quia ratione circumstantiarum variè vsus artis chemicæ potest reddi illicitus, ut ex sequentibus plenius constabit.

VI. Con-

VI. Concl. *Artis Alchimica studium
si dirigatur ad faciendum verum argentum
& aurum ex alio metallo inferioris gradus, est
vanum & stultum.*

EAdem ratio est in alijs perfectioribus specie-
bus, quas quandoque pauperes & fallaces
Alchimistæ promittunt, sed nunquam præ-
stant. Hanc Conclusionem tradunt Caietan. 2. 2.
quaest. 77. artic. 2. Syluest. in verb. Alchimia q. 4. Petrus
à Nauarra, & Pererius loc. cit. Gregor. de Va-
lent. in comment. 2. 2. disput. 6. quaest. 13. punct. 2. eru-
ditè & latè, & alij alibi. Nunc pro Conclusionis
fit Prima ratio. Vanum & stultum est studium,
quod impenditur rebus, quæ humanum ingeni-
um & facultatem superant, & quarum nunquam
& rarissimè effectus acquiritur. Sed huiusmodi
est studium Alchimix in casu huius Conclusio-
nis, vt latius probatum extitit in tertia Conclu-
sione. Secunda. Imprudens & stolidi opera me-
ritò iudicaretur eius negotiatoris, qui vacaret
negotiationi, in cuius exercitio ex mille vix vnus
aut alter essent, qui non maximam suarum for-
tunarum iacturam facerent, & nullum lucrum
acquirerent. Tertia. Non est viri prudentis labo-
rem & industriam impendere, vt Sisyphi saxum
voluat, aut montes transferat: Cùm id impossi-
bile omnes sapientes existiment, & meritò iudi-
cent id non esse opus humanarum virium. At et-
iam moraliter impossibile est, verum aurum, aut
argentum ex inferiori metallo efficere, vt supra
ostensum est. Ergo stultum est, velle arte Chimie
aurum producere. Quare verè de Chemicis dici
potest illud Psal. 4. *Filij hominum, vt quid diligitis va-
nitatem*

nitatem, & queritis mendacium? Querunt enim Alchimiſtæ aurum quod nunquam in rerum natura fuit, nec eorum opera fieri poteſt, promittunt quod reddere nequeunt, & convenientiſſimè huic hominum generi accommodatur illa D. Pauli 2. ad Timoth. 3. inſerta 26. quaſt. 5. cap. Nec mirum. §. Auruſpicinæ ſemper addiſcentes, nunquam ad veritatis ſcientiam peruenientes.

VII. Concl. *Alchimia opera eſt inutilis pernicioſa rei publicæ, ſi ordinetur ad faciendum verum aurum & argentum, aut gemmas pretioſas.*

Hanc docent Angel. & Sylueſt. in verbo Alchimia. Pererius & Gregor. de Valentia loc. allegat. Franciſcus Pegna in *Commentar. ſuper direct. Inquiſitor. 3. par. comment. 26. colum. fin.* Chaffanzus in *Catalogo gloria mundi, 11. parte, 40. conſideratione*, & alij alibi. Ratio huius Concluſionis eſt. Quoniam ars Alchimix conſiderata in ordine ad effectus intentos in Concluſione, aperit & ſternit viam multis deceptionibus, & fraudibus: vnde ſæpiſſimè & frequentiſſimè imponitur non ſolum ſimplicibus, ſed etiam magnatibus, qui aureis ſplendidisque verbis, quibus montes aureos promittunt Alchimiſtæ, cum nec ferreos præſtare queant, deliniti, magnos invtilesque ſumptus cum iaſtura propriarum fortunarum, & magno ſubditorum onere impendunt. His accedit, quod etſi hæc ars non poſſit facere verum argentum & aurum, aut pretioſas gemmas, tamen expoliendo, tingendo, varijsq; modis & coloribus vtendo, poteſt inducere ſimili-

militudinem veri argenti & auri, ita vt hominibus falsum pro vero Chimici vendant, aut commutent: hinc etiam nascitur euident & certa occasio adulterandi monetam, & expilandirem-publ. Vnde Albert. lib. 3. *de mineralib. cap. 9.* apte ad propositum loquitur in hæc verba: Qui per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, proculdubio deceptores sunt, & verum aurum atque argentum non faciunt: & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt. Propter quod ego experiri feci aurum Alchimicum quod ad me delatum est, & postquam sex aut septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur, & quasi ad fecem reuertitur. Sic Albert. Hinc DD. testantur aurum arte Alchimix confectum, non diu durare, sed redire ad suam priorem materiã: Et dicit Michael de Palatio loco cit. quod à magno & perito Alchimista intellexerit hoc aurum non durare vltra decem annos. Nec etiam, vt communiter DD. produnt, aurum alchimicum habet vsum in medicina, nec confortat: Quæ omnia eius falsitatem arguunt: Quamuis sæpè cauti & fallaces Alchimistæ ita suas fraudes occultare didicerint, vt quasi omnes probationes illud delinitum aurum sustineat, quamuis cum tempore tandem fraus detegatur. Atque ex hoc genere Alchimistarum fuit quidam Marcus Bragadinus, magnus habitus in hac arte, qui multos & magnos etiam decepit hoc exercitio, & tandem pro suis laboribus, cum etiam Germanis simplicioribus suæ gentis hominibus imponere vellet, Anno 1591. capitis suppliciū Monachij in Bauaria pertulit. Atque hic Marcus ante mortem scripto propria manu exarato, toti mundo testatus est

tusest vanitatem puluerum, quibus aurum fieri voluit, vt testis est Gregorius de Valentia loc. cit. qui scriptum vidit, atque cum eodem Marco pro salute anime egit. His omnibus fortissimum prebet argumentum Pontifex Ioannes XXII. extranag. incipienti: Spondent, quæ habetur inter extranagantes communes, in tit. de crimine falsi. Vbi in sequentem modum decernitur.

Spondent quas non exhibent diuitias pauperes Alchimista, pariterque qui se sapientes existimant, in foueam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubie huius artis Alchimia alterutrum se professores ludificant, cum sua ignorantia conscij, eos qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint, admirantur: quibus cum veritas quaesita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt, ijdem verbis dissimulant falsitatem: vt tandem quod non est in rerum natura, esse verum aurum vel argentum, sophistica transmutatione consingant: eoque interdum eorum temeritas damnata & damnanda progreditur, vsq; fids (seu fictis) metallis cudant publica moneta characteres fids oculis, & non alias Alchimicum fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. Hanc autem perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali constitutione sancimus, vt quicumque huiusmodi aurum vel argentum fecerint, vel fieri secuto facto mandauerint, vel ad hoc scienter, dur. id fieret, facientibus ministrauerint, aut scienter vel aurg, vel argento vsi fuerint, vendendo vel dando in solutum: Verum tanti ponderis aurum, vel argentum pona nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quanti alchimicum existat, circa quod eos aliquo predictorum modorum legitime constiterit deliquisse: facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimicum, aut ipso, vt pramittitur, scienter vtentibus, perpetua infamiae nota respersis.

Ex his

Ex his infertur id quod DD. maiori consensu tradunt non licere vendere regulariter argentum & aurum alchimicum pro vero argento & auro, nec margaritas & gemmas sophisticatas arte Chymiz pro veris & naturalibus gemmis & margaritis S. Thomas 2. 2. *quest.* 77. *art.* 2. *ad primum*, Cajetan. ibidem, & in *summula verb. Alchimia*. S. Antonin. 2. *part.* *tit.* 1. *cap.* 17. §. 4. Syluest. in *verb. Alchimia quest. fin.* Nauarr. in *Manual. Confess. cap.* 2. *num.* 89. Petrus à Navarra *lib.* 3. *de restitut. cap.* 2. *num.* 65. & *seq.* Andr. ab Ifernina. Bald. & Aluarot. in *cap.* 1. *Quæ sint regalia. de vsib. feud. & alij alibi.* Ratio est, quoniam fraudulenta & iniusta efficitur venditio, tum quia emens si sciret, non emeret, cum non sit ei æquè commodum aurum sophisticatum atque verum, tum quia non habet eodem effectus, ut ad confortandum, & imponendum medicinis. Postremò quia per omnia non est tanti valoris & præstantiæ, sed est defectus in substantia & mutatio tantum in accidentibus, aut saltem magna permixtio aliorum metallorum. Quæ omnia non solum reddunt emptionem involuntariam, sed etiam iniustam & ex parte pretij & valoris. Nemo enim dubitat verum aurum & argentum maioris esse pretij quam sophisticatum, & aliquam vilem gemmam non æquiuale-
re pretiosæ margaritæ, pro qua ab Alchimista perito sophisticata possit vendi & distrahi. Si autem aurum sophisticatum, aut lapillus bene expolitus, pro auro sofisticato, aut gemma colorata, ita ut non pro substantia vera, quæ tantum apparet, venderetur scienti ad vsum aliquem, ut ad ornatum & splendorem, non committeretur aliqua iniustitia. Vel ut Bald. in *d. cap.* 1. in *verb. Item*
mont-

moneta loquitur: Si impenditur tantum pro tanto, & tale pro tali, sine aliqua falsificatione formæ aut materiæ non punitur Alchimista.

VIII. Conclus. *Ars Alchimia est periculosa, & perniciofa, etiam in ipsi Chimista studiofio artis, aut eam exercenti respectu bonorum animæ & corporis.*

Hanc conclusionem colligo ex DD. quide hac re rescripserunt, & eam latius probo. In primis ex S. literis. Eccle. *Altiora tene quaferis, & fortiora tene scrutatus fueris, & post pauca. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curiosus. Plurima enim supra sensum hominum ostensa sunt tibi. Multos enim supplantauit suspicio illorum. &c.* Et qui amat periculum, in illo peribit. Sed ea quæ intentantur arte Alchimie, sunt altiora, quam ut hominis ars ea attingere queat, & sunt superuacua, & curiosa, ut ex dictis satis constat. Ergo sunt periculosa. His accedit quod prout visum supra, talis ars multis subiaceat regulariter deceptionibus & fraudibus. At decipere, & fraudes dolosque committere, non solum est periculosum & perniciosum animæ, quam decipiens, aut defraudans occidit, sed etiam corpori. Vnde etiam Alchimistæ detectis suis fraudibus & dolis puniuntur in corpore, suspenduntur, aut capite truncantur, ut est exemplum in dicto Marco Bragadino: aut si longius procedant, adulterando monetas etiam quandoque igne consumuntur. Familiare tamen multum est Alchimistis, ut postquam multis splendidis promissionibus, & longa aurei vel argentei thesauri

suuri expectatione pecuniam emunxerint, loculosque suorum patronorum insipientum, & diuitum propemodum exhauferint, aut cum notabili damno facultates extenuauerint, seu in fumum verterint: animauerterintq; iam amplius locum suam artem non habituram, sed fraudes sine vltiori mora detegendas, fugam arripiant, non salutato hospite. Postremo etiam nemo ambigere potest, hanc artem officere substantiæ externæ ipsius artificis siue Alchimistæ, quoniam sæpe ditissimi exercitio huius artis ad summam miseriam & maximam inopiam deueniunt, vt DD. communiter attestantur. Angel. & Syluest. in verb. *Alchimia*, Baptista Mantuanus lib. 3. cap. 2. de patientia. Perer. & Gregor. de Valentia locis cit. Mirandulan. vbi supra. & alij alibi. Vnde Albert. Brunus loco cit. testis est, quod liber scriptus de Alchimia à magistro Arnaldo de Villa Noua, mille depauperauerit & Aberic. in L. 1. ff. de pigmorat. actio. ais. Multos vidi ad extremam paupertatem deductos, & nullum ditari. Vbi etiam subiungit se audiuisse à medicis, quod hæc ars noceret corporis valetudini. Huic congruum est, quod Ioannes XXII. in d. extrauag. vocat eos pauperes Alchimistas, & dicit, quod facultates exhauriant.

9. Concl. *Alchimista vs plurimum etiam sunt inuocatores Damonum, ita vt Alchimia sæpe sit coniuncta cum magia.*

Hanc docent Eymericus in Directorio inquisitorum. 3. part. in tit. de signis exterioribus per que Necromantici heretici dignoscuntur, & Franciscus Pegna in Comment. ibidem num. 115. & in 2. part. cōment. 36. Nec sunt alieni ab hac sententia Iuris.

risperiti, quando docent Alchimiam esse licitam, si fiat sine arte magica, aut alia prohibita & legibus odiosa, vt volunt Oldrad. Ioan. Andreas, Petrus Ancharanus. Ioannes ab Anania, & alij plerique in locis allegatis in prima Conclusionē. Roboratur hæc conclusio ex *L. vnica, lib. 10. de Theſauris*, vbi permittitur vnicuique theſaurum in proprijs locis quærere, sine ſcleratis ac puniendis ſacrificijs, aut alia qualibet arte legibus odiosa.

Ratio autem ab Eymerico auctore directorij, optima hæc redditur; quando quidem Alchimiſta, quando non poſſunt perſtingere ad finem intentum, Dæmonis auxilium quærunt, inuocant & implorant, & implorando obſeruant, & tacite vel expreſſe ſacrificant. Sic Arnaldus de Villanova, qui fuit Alchimiſta, magnus etiam fuit hæreticus, & Dæmonum inuocator.

Annotat tamen Franciſcus Pegna circa hanc Eymerici rationem, pluſimū referre intelligere, à quibus Alchimia exerceatur: Nam ſi à Principibus tractetur, & opulentiſ, ac pecunioſis diuitibus, hac fortaſſe ſuſpicionē, quam ei tribuit Eymericus, vacabit. Quod ſi à pauperibus, vel mediocriter diuitibus uſurpetur, quoniam iſti maiori ex parte ad inopiam rediguntur, ad duo incommoda ſolent ſe conuertere: aut ad Dæmones inuocandos, aut ad falſam & adulterinam monetam cudendam. Imò rectè etiam ab angelo in verbo *Alchimia*, obſeruatum eſt aliquando diabolica fallacia apponi, & occultè adduci verum aurum, vt Alchimiſta feruentius huic arti inuigilent. Ex his omnibus clariffimum redditur, nemini conſulendum eſſe, vt tali arti vacet, ſed potius

tius omnibus persuadendum, ut eam, uti rem periculofam, perniciosam, & cunctis bonis odiosam detestentur. Hinc rectè se habet illud dictum à Francisco Pegna relatum loco citato.

Ars suspecta probis, ars ipsa inuisa quæ multis, Inuisus etiam cultores efficit artis.

Mendaces, addo, multi manifestè videntur, Qui seipsos, aliosq; simul frustrantur inertes, Dum rerum vertere species tentant.

LEX III.

Nullus aruspex, nullus sacerdos, nullus qui huic iurii affolet ministrare, ad limen alterius accedat, nec ob alteram causam, sed ab huiusmodi hominum amicitia (quamvis vetus) repellatur: concremando illo auruspice, qui ad domum alienam accesserit: & illo in insulam deportando, post ademptionem bonorum, qui eum euocauerit suasionibus vel premijs: Accusatorem autem huius criminis non delatorem esse, sed dignum magis premio arbitramur.

Quantum ad intelligentiam literæ huius L. Aruspex dicitur ab auræ inspectione, eò quod momenta temporum & horarum inspiciat, quo puncto aliquid sit inchoandum. Secundum Glossam Aruspex potest etiam dici ab aue & inspicio: quia ex auium garritu diuinat. Alij aruspex, quasi horarum inspector. Parum videtur

videtur referre, an dicatur auruspex, vel aruspex vel cum aspiratione haruspex, ut aliqui putant: & sic componi dicunt ab hara, & spicio. Hara verò avis est, cui vaticinantes haruspices intendebant. Potest etiam dici ab ara, hoc est, à victimis in ara aspiciendis, quoniam auspices exta pecudum inspiciunt, ut ex eis futura prædicant: sed quomodocumq; legatur, mens legis saluatur, cum eius intentio sit diuinationem prohibere, quæ diuersis medijs contingit. Ad huius L. explicationem facit *can. Igitur genus. 26. quæst. 4. ex August. de natura Demonum* ubi dicitur, quod Haruspices nuncupati, quasi horarum iuspectores: Dies enim & horas in agendis negotijs, operibusq; custodiunt: & quid per singula tempora obseruare debeat homo, intendunt. Hi etiam exta pecudum inspiciunt, & ex eis futura prædicunt. Augures sunt, qui volatus auium, & voces intendunt, aliaque signa rerum, vel obseruationes improuisas hominibus occurrentes ferunt. Iidem sunt & auspices: Nam auspicia sunt, quæ iter facientes obseruant. Dicta autem sunt auspicia, quasi auium spicia: & auguria, quasi auium garria, id est, auium voces & linguæ. Item augurium, quasi auigerium, quod aues gerunt. Duo autem sunt genera auspiorum: Vnū ad oculos, alterum ad aures pertinens: ad oculos, scilicet volatus: ad aures, vox auium. Hæc in *d. can.* Haruspicina artem primus Hetruscis tradidisse dicitur quidam Tages. Hic ex horis Haruspicinam didicit, & postea non apparuit. Nam dicitur fabulosè, arante quodam rustico subito ex glebis exiluisse, & haruspicinam didicisse, qua die & mortuus est. Quos libros Romanæ ex Hetrusca lingua in propriam mutauerunt,

*Duo sunt
genera au-
spiciorum,*

run
pini
Glo
iuxta
tui
& fi
dant
da.
Saly
Si qu
fular
oné
sur in
nem:
que a
Pytho
tatem
per i
19. Ne
clinet
pollua
ad ma
faciem
populi
bus Py
riant
bitio
pus,
ordi
aur
qui
sim
suo.

sunt, vt habetur 26. q. 5. can. Nec mirum. S. Harn.
picina.

Nomine sacerdotis intelligitur secundum
Glossam, doctor Necromantiz, aut diuinator,
iuxta Salycetum, Angelum & alios. Qui huic ri-
tui solent administrare, sunt malefici & venefici,
& similes diabolicis artibus & ritibus operam
dantes. Cum talibus nulla est conuersatio habenda.
Amicitia reproborum est repellenda, vt ais
Salyc. Poena ignis hac L. statuitur in diuinatores.
Si quis eos cōsulat aut recipiat, deportatur in in-
sulam, & bona eius publicantur. Ad prohibiti-
onē huius L. facit scriptura, Deuter. 18. non inuenia-
tur in te, qui lustrat filium suum, aut filiam ducens per ig-
nem: aut qui ariolos sciscitetur & obseruet somnia, at-
que auguria, nec sit maleficus, aut incantator, neque qui
Pythones consulat, nec diuinos, & querat à mortuis veri-
tatem. Omnia enim hac abominatur Dominus, & pro-
pter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo, Leuit.
19. Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Non de-
clinatis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini ve
polluamini per eos. Et cap. 20. Anima, qua declinauerit
ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam
faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio
populi. Et in fine cap. ibidem. Vir siue mulier, in qui-
bus Pythonicus, vel diuinationis spiritus fuerit, morte mo-
riantur: lapidibus obruent eos. Est etiam grauis prohi-
bitio in iure canonico. 26. q. 5. can. Si quis Episco-
pus, aut presbyter, vel diaconus, vel quilibet de
ordinibus clericorum auspices, aut incantatores,
aut ariolos, aut certe augures vel sortilegos, vel
qui profitentur artem magicam aut aliquos eorū
similia exercentes, consuluisse fuerit deprehen-
sus, ab honore dignitatis suæ suspensus, mona-
sterij

sterij curam accipiat, ibique poenitentia perpetue deditus scelus admissum sacrilegij soluat. Qui canon est ex Concilio Toletano quarto, c. 28. & in ead. q. can. *Augurjs*, ex Concilio Carthaginensi 4. c. 89. & can. *nec mirum*. & in eadem causa multi sunt canones ad idem propositum. Notandum etiam in d. L. quod consulens & recipiens augures & diuinatores, mitius punitur poena deportationis & ademptionis bonorum: Ipse autem diuinator aut augur concrematur. Poena deportationis olim in multis casibus imponebatur, sed nunc non est in vsu. Quidam dicunt, quod eius loco successerit decapitatio. Alij putant bannu perpetuum dictam poenam supplere, quos refert more suo Iulius Clarus lib. 5. *sentent. §. fin. practica crim. q. 67. nu. 8*. Receptior nunc sententia est, loco deportationis iudex imponat poenam arbitriam, iuxta qualitatem facti & personæ, nec non aliarum circumstantiarum. Sic Clarus loco cit. & Menochius *de arbitrar. Iud. qq. lib. 2. casu 330*. qui plures in hanc sententiam citat. Dicit tamen Clarus, quod non consuleret iudici, ut loco deportationis imponeret poenam mortis, ubi pro eo delicto non esset imposita à statuto, vel à consuetudine, & ita obseruatur. Vnum hio tam ex lege diuina, quã canonica & ciuili annotandum, quod quamuis grauissimum sit peccatum diuinatores consulere, eorum operam requirere, & responsa expetere: tamen hisce temporibus sine scrupulo multi eos accedunt, cum Magistratus scientia & tolerantia, nec est qui cogitet vel minima poena eos afficere. Imo nec ipsi diuinatores aut sortilegi puniuntur. Quare quia principijs non adhibetur remediũ, non est mirum si homines paulatim in maiora scelera cadant.

QVAE-

QVÆSTIO. I.

*An diuinitio per augurium aut auspiciū
omnino sit illicita?*

Videtur quod sic, ex scripturis citatis, præ-
senti L. & can. in quibus locis damnantur
augures, aruspices, & diuinatores.

De hac materia agunt S. Thom. 2. 2. q. 95. S.
Antoninus. 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 8. Syluest. in
summa, in verb. Superstitio. Alij summistæ in eodem
verbo, vel in verbo sortilegium, & diuinitio.
Ioannes Turrecremata in 26. q. 2. can. Sed & il-
lud Archidiac. in eod. c. q. 4. cap. Igitur.

Circa hanc vanitatem multum gentiles fue-
runt curiosi. Vnde singulariter certas aues obser-
uabant. Phryges, quid cornix loquatur, inquirunt,
diligenter ausculta, situmque eius sedentis aut
volantis nullatenus contēnas. Refert enim pluri-
mum à dextris sit, an à sinistris, qua positione re-
spiciat cubitum gradientis: loquax sit an clamosa,
an filens omninò: præcedat, sequatur, transeun-
tis aduentum, an fugiat, quoque discedat, non
negligenter ferunt attendendum. Hinc illud
Virgilij.

Quid, nisi me quacunq̃ nouas incidere lites,

Ante sinistra caua monuisset ab illice cornix?

Nec tuus hic Meris, nec viueret ipse Menalcas.

Referunt quidam, quod ea die, qua Alexan-
der natus est, duæ aquilæ super culmine partis
domus eius tota die federint, auspiciū duplicis
imperij, Europæ Asiæque præferentes. Semper
autem auguratores arbitrati sunt infausa esse bu-
bonis, strigis, & nocturæ auguria. Ad quem finem
tendit

tendit illud narratum in historia Scholastica, quod Herodes Agrippa, cum esset Romæ in carcere quodam, quidam Augur dixit ei: Nolit timere: quia citò liberaberis & sublimaberis, & in illa prosperitate morieris: quod præsens bubo in arbore residens demonstrat. Quàm citò autem huius generis animal super te videris, ultra quintum diem vivere non valebis. A gentilibus ad nostra tempora puto hanc superstitionem derivatam. Multi si egrotent, molestissimè ferunt nocturni clamores. Sed his omisissis superstitionibus, veritas rei determinanda est.

1. *Concl. Licitum est aliquando ex garritu, motu, aut animi dispositione futura prædicere quæ pendent ex instinctu naturali animi.*

Cum enim bruta animalia habeant animam tantum sensitivam, cuius omnes potentie sunt actus corporalium organorum, subiacet eorum anima dispositioni continentium corporum, maximè coelestium, & ideo nihil prohibet aliquas eorum operationes esse futurorum signa, in quantum conformantur dispositionibus corporum coelestium, & aeris continentis, ex quibus proueniunt aliqui futuri eventus. In hoc tamen duo consideranda sunt: Primum quidem, ut operationes huiusmodi non extendantur, nisi ad præcognoscenda futura, quæ efficiuntur per motus coelestium corporum, de quibus supra. Secundum ut non extendantur, nisi ad ea, quæ aliquo modo possunt ad huiusmodi animalia pertinere. Consequuntur enim per coelestia

lectia corpora cognitionem quandam naturalem, & instinctum ad ea, quæ vitæ sunt necessaria, sicut sunt immutationes, quæ fiunt per pluuias & ventos, & alia huiusmodi. Sic S. Thomas loco citato, quem sequuntur S. Antonin. Turrecrem. Syluest. & alij. Ad huius conclusionis confirmationem facit illud Hieremiæ 8. *Milvus in cælo cognouit tempus suum: turtur & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui.* Sic quædam aues quando frequenter garriunt, indicant futuram pluuiam. Sic grues & hirundines præsentunt futurum frigus hyemis, ac fugiunt ex partibus nostris, & aduentante calore æstatis, redeunt. Sic etiam experientia compertum est, quod quando perdices, alia aues, aut lepores, vel quædam alia animalia circa medium hyemis pinguiora sunt, longius erit frigus: quia natura hoc dictante, & quasi prælagiente, se impingunt. Hæc enim & similia cum sint naturalia & sensibilia, utpote ad conseruationem indiuidui necessaria; à dispositione cœlestium corporum imprimuntur naturæ sensitiuæ animalium.

2. *Concl. Ex auium gestibus prædicere aliqua futura, quando mouentur ad aliquid agendum motu angelico, non est illicitum.*

VT patet in columba super Christum descendente: & in coruo, qui pauid Heliam: & in cete, qui euomuit, & eiecit Ionam. Sic S. Thomas & Doctores citati.

3. *Concl. Ex motibus aut garritu auium futura, quæ non subsunt eorum naturæ, aut cœlorum motui: prædicere non licet.*

Hanc Conclusionem probant sacre literæ, canones & leges locis citatis. Quia si futura prædicere, non potest provenire, nisi ex pacto cum Dæmonibus, qui vtuntur moribus & vocibus avium ad deceptionem illorum, qui talibus intendunt.

4. *Concl. Quæ dicta sunt de moribus & vocibus animalium, quantum ad futurorum præfagia, eadem locum habent in cæteris animalibus ratione carentibus.*

Quia similitum similis est ratio. Dictis ob stare videtur, quod legitur de Ioseph Genes. 44. cuius dispensator dixit: Scyphum, quem furati estis, ipse est, in quo bibit Dominus meus, & in quo augurari solet. Et ipse dixit postea fratribus suis. An ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia? S. Augustinus in questionibus super Genesim cap. 145. dicit Ioseph dixisse, non esse similem sibi in scientia augurandi ioco, & non serio, referens forte hoc ad illud, quod vulgus de eo opinabatur. Et sic etiam dispensator eius locutus est. Hanc responsionem S. Thomas in q. d. art. 7. ad 1. & Doctores reliqui amplectuntur.

QVÆSTIO II.

An divinatio per somnia sit licita.

Tractant S. Thom. q. dicta artic. 6. S. Antonin. loco cit. §. 7. Turrecremata 26. q. 7. can. Non obseruetis. Syluest. in verbo superstitio. Somniorum etiam materiam ad longum prosequitur Cælius Rhodiginus lectionum antiquarum lib. 14. c. 40. & latissime Benedictus Pererius l. 2. de magia.

Ante

Ante resolutionem annotandum est, quod aliquid, quod significat alterum, cum eo aliquam coniunctionem habere debet. Vel per intellectum, vt hædera vinum vendibile significat: vel secundum rem, prout fumus denotat ignem. Res autem cum re connectitur aut vt causa, aut vt effectus, aut per accidens, vt, exempli gratia, aliquis nocte somniat se hominem occidisse, interdum ex accidenti ab alio homo occiditur. Deinde considerandum est, ex Theologorum doctrina, quod somnia futurorum euentuum quandoque sunt causa, vtpote cum alicuius mens sollicita ex his, quæ videt in somnijs, inducitur ad aliquid faciendum, vel vitandum. Quandoq; somnia sunt signa aliquorum euentuum, in quantum reducuntur ad aliquam causam communem somnijs & futuris euentibus; & secundum hoc vt plurimum præcognitiones futurorum in somnijs fiunt. Quandoq; etiam effectus, qui consideratur à somniantem, merè per accidens, & causaliter se habet ad somnium.

Consideranda ergò est causa somniorum, quæ imprimis duplex est: Interior, & exterior. Interior, quæ latet intra ipsum somniantem. Exterior, quæ est extrinseca ipsi somnianti. Interior somniorum est iterum duplex. Vna animalis, in quantum ea occurrunt hominis phantasie in somno, circa quæ cogitatio & affectio intenta fuit in vigilando. Alia causa interior somniorum est corporalis, quando ex interiori corporis dispositione formatur aliquis motus in phantasia, conueniens suæ dispositioni. Sicut homini, in quo abundant frigidi humores, occurrit quod sit vel in aqua, vel niue. Causa etiam exterior somniorum est duplex.

*Causa
interiorum
plex*

duplex. Corporalis & Spiritualis. Corporalis, quando imaginatio dormientis mouetur, immutaturque vel ab aere ambiēti, vel ab impressione cœlestium corporum, vt sic dormienti aliquæ phantasiæ appareant conformes dispositioni corporū cœlestium. e.g. somnio me esse in aqua, quoniam aeris dispositio est in propinqua dispositione ad pluuiam, & sic in corpus meum influit. Sicut enim quādo cœlestia corpora influunt in corporalem materiam, formę varię producuntur: vt, plantarum, lapidum, metallorum similiumq; rerum. Sic virtute eorundem corporum, in phantasia quæ corporeis organis immersa est, possunt formari phantasmata cōformia alicui effectui à cœlestibus corporibus producendo. Spiritualis causa exterior etiam duplex esse potest. Bona, quando Deus aliqua reuelat ministerio angelorum, vel alio modo: & mala, quando mali spiritus se insinuant phantasiæ dormientis & aliquid ad decipiendum reuelant. Has omnes somniorum causas distinctius D. Gregor. lib. 8. moral. in c. 7. *Iob. c. 18. & lib. 4. dial. c. 48.* exprimit & ostendit. Aliquando namque, ait, somnia ventris plenitudine, vel inanitate: aliquando verò illusione: aliquando autem cogitatione simul & illusione: aliquando autem reuelatione: aliquando autem cogitatione simul & reuelatione generantur. Sed duo quæ prima diximus, omnes experimento cognoscimus, subiūcta autem quatuor in S. Scripturæ paginis inuenimus. Somnia etenim nisi plerumq; ab occulto hoste per illusionem fieret, nequaquam hoc vir sapiens indicaret, dicens: Multos errare fecerunt somnia & illusiones vanę, &c. Non augurabimini: nec obseruabitis somnia,

nia.
tio.
Run
lusio
Multi
aliqu
rent
niur
vt al
niur
quan
proc
buch
gitat
strato
niel
rente
man
que
tur.
tatib
quan
eluce
natio
I.
conz
E
nijs
qui
som
est

nia. Quibus profectò verbis, cuius sunt detestationis ostenditur: quæ augurijs coniunguntur. Rursus nisi aliquando ex cogitatione simul & illusione procederent, Salomon minimè dixisset. *Multas curas sequuntur somnia.* Eccles. cap. 5. Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis oriuntur, Ioseph præferendū se fratribus per somnium non videret, *Genes. 37.* nec Mariæ sponsum ut ablato puero in Aegyptum fugeret, per somnium veritas admoneret. *Matth. 2.* Rursū nisi aliquando somnia cogitatione simul & reuelatione procederent: nequaquam Daniel Propheta Nabuchodonosor visionem edisserens, à radice cogitationis inchoasset, dicēs; *Tu rex cogitare cœpisti in strato tuo, quid esset futurum post hæc.* Daniel. 2. & c. Daniel itaque dum somnium adimplendum reuenter insinuat, & ex qua ortum sit cogitatione manifestat: patenter ostenditur, quia hoc plerumque ex cogitatione simul & reuelatione generatur. Sed nimirum cum somnia tot rerum qualitatibus alternent, tanto eis credi difficilius debet, quanto & ex quo impulsu veniant facilius non elucet. His præmissis, quid sentiendum de diuinatione per somnia, videndum est.

I. *Concl. Somnia nec debemus omnino contemnere, nec omnino de eis curare.*

Est Aristotelis in lib. de somno & vigilia. Quia nec omnia sōnia sunt falsa, nec omnia vera: & in sacris literis quandoq; prohibitum, ne somnijs attendamus. *Deute. 18.* Non inueniatur in te, qui obseruet somnia. Quandoque etiam observatio somniorum admittitur. *Genes. 40. & 41.* Ioseph est interpretatus somnia pincernæ Pharaonis: & eius

eiusdem etiam Pharaonis. & Daniel. 2. & 4. cap. declarauit somnium Regis Babylonis.

2. Concl. *Quando causa somni est corporalis intrinseca, potest homo intendere somnijs, & prouidere effectus causis coniunctos.*

IN hac Conclusionem non est dubium. Sic medici dicunt esse intendendum somnijs, ad cognoscendum interiores dispositiones. Hinc Aristotel. *de somno & vigilia*. Si somnia sunt ex his, ex quibus componimur: tunc sunt signa sanitatis, vel infirmitatis secundum eorum differentias: ut, si quis somniet de occupationibus igneis, signum est, quod prædominetur in eo cholera. Si de negotijs æris, ut de volatu, signum est sanguinis. Si aquæ aut alterius liquoris: signum est phlegmatis. Si de rebus terrenis, signum est melancholiz: & sic iuuantur medici ad ferendum iudicium de dispositione corporis.

3. Concl. *Si quis utatur somnijs ad præcognoscenda futura, quæ habent causam naturalem extrinsecam ut influentiam corporum cælestium, aut æris ambientis, si in tantum de futuris prædicat ex somnio, in quantum talium corporum virtus se potest extendere non est illicitum.*

Est S. Thomæ & aliorum Doctorum in locis citat. Ratio esse potest: Quia effectus proportionatur suæ causæ, & sicuti se habet ad esse, ita ad cognosci.

4. Concl.

4. *Conclus. Si quis ex somno prænuntiet futura contingentia, aut ea, quæ spectant ad liberum somniantis aut alterius voluntatis actum, peccat & malefacit.*

Constat Conclusio. Quoniam huiusmodi non habent causam determinatam, sed dicuntur à casu per accidens, secundum Philosophum de somno & vigilia. Eorum autem quæ sunt per accidens, non est determinata scientia. Quare si quis huiusmodi futura prædicat: aut necesse est ut mentiatur: aut ut cognoscat ex pacto habito cum Diabolo.

5. *Concl. Si quis ex somnis prædicat futura, quando procedunt ex revelatione divina, non peccat, sed licitum est.*

Constat ex sacris literis. Genes. 15. Cumque sol occumberet, sopor irruit super Abram, & horror magnus & tenebrosus inuasit eum. Dictumque est ad eum. Scito prænoscens, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua: & subicient eos seruituri, & affligent quadringentis annis & Genes. 40. & 41. Ioseph interpretatus est somnia. Matth. 1. Angelus Ioseph apparuit in somnijs, & futura prædixit, & Matth. 2. Magi in somnis acceperunt responsum, & re-
dirent ad Herodem: per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Et ibidem. Defuncto Heroide iterum Angelus Domini in somnis Ioseph apparuit in Aegypto, dicens. Surge & accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Israel, defuncti sunt enim qui querunt animam pueri.

COMMENT. IN TIT. C.
DVBIUM CIRCA DI-
ctam Conclusionem.

Quare Deus potius in somnis reuelat futura, quàm in vigilia?

Respondet S. Bonauent. in 2. d. 25. quest. vltima. Primò, quia anima in vigilia dispersa est ad exteriora sensibilia, & sic minus apta comprehendere reuelationes à Deo. Hanc causam etiam insinuat Hippocrates in initio libri de insomnijs, dum docet animam hominis in vigilia grauibz distineri negotijs, curisque distrahi: per sensus etiam exteriores euocari ad ea quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum sensuum spectacula diuagari, multiplicique rerum humanarum strepitu interpellari, & à sui, rerumque cœlestium consideratione auocari. Contrà vero in quiete & somno eiusmodi omnibus interpellationibus & impedimentis vacuus est animus, sibi totus præsens est, sibi que attendit, & vires suas collectas habet. Secundò, quia Deo sic placet sæpius ad occultationem sui luminis, qui posuit tenebras latibulum suum. Tertio, quia homo in somnis magis agitur, quam agat, & in reuelatione plus se habet per modum suscipientis, quam agentis. Vltimo, quia dicente Deo Exod. 33. *Non videbit me homo, & vi-*
deo. Ideò secundum quod dicit Gregorius non potest homo Deum videre, & eius reuelationes, scilicet de lege communiori loquendo, nisi quando abstractus est à sensibus, vt quasi dicatur non viuere, videlicet secundum sensuum vsum exterioriorem. Sed quia homo in somno est medium tenens inter mortuum & viuentem, quodammodo à vita recedit: Ideo sic ordinauit Deus fieri reuela-

revelationes supernaturales in somnis, quando homo naturaliter non habet vsum rationis, vt Deo soli attribuat laus gloriæ.

VI. Concl. *Reuelatio futurorum euentuum in somno à Damone impressa, non est licita.*

Quia huiusmodi reuelatio procedit ex pacto tacito vel expresso Dæmonis, qui decipere semper contendit.

Quando dubium, an reuelatio in somnis facta sit à Dæmone, vel bono spiritu, non est præcipiendum iudicium, sed probandus spiritus si ex Deo sit. In qua re multa sunt consideranda de probationibus spirituum, de quibus multa scribunt Ioannes Gerson in tract. de probationibus spirituum. S. Vincentius in tract. de vita spirituali, & plurima ad hanc materiam doctè colligit Bartol. in 3. part. S. Thomæ. q. 25. artic. 3. Pererius loc. cit. q. 3.

QVÆSTIO III.

An diuinatio per sortes fit omnino reprobata.

Tractant S. Thom. q. 95. art. 8. S. Antonin. 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 9. Syluest. in verbo Superstitio. quæst. 9. Alij in verbo Sors aut Sortilegium. Turrecre. in 26. q. 2. in principio: Archidiac. ibidem. can. Sors. Canonistæ cum tex. in tit. de Sortilegijs, maximè in cap. Ecclesia vestra, Troilus Maluetius in tract. de sortib. Paulus Griland. in lib. 2. de Sortileg. & alij alibi.

Ante resolutionem præmittendum est, quod Sors dicitur, quando aliquid fit serid quidem ab homine, vt considerato eius euentu aliquid occultū innotescat. S. Thom. loc. cit. Syluest. verb. Superstit. Angel. Aurea Armilla, Caiet. & alij in verb. Sors.

Quid Sors sit.

Dd

Tri-

Quotuplex
Sors,

Triplex est Sors: Diuisoria, Consultoria, & Diuinatoria. Diuisoria est, cum quæritur, quid cuiuslibet sit dandum, siue illud sit illud res, siue honor, siue pœna, aut actio aliqua. Consultoria, quando inquiritur, quid sit agendum. Diuinatoria, quando aliquid futurum inquiritur.

Ad genus sortium pertinet, si quis aliquid occultum inquirat, siue per protractionem punctorum, siue per considerationem figurarum, quæ proueniunt ex plumbo liquefacto in aquâ proiecto, siue ex quibusdam scedulis scriptis, vel non scriptis in occulto repositis, dum consideratur, quam quis accipiat: vel etiam ex festucis inæqualibus propositis, quis maiorem vel minorem accipiat: vel taxillorum proiectione, quis plura puncta proiciat, vel etiam dum consideratur, quid aperiendi librum occurrat. S. Thom. d. q. art. 3. Frideric. de Senis in cons. 284. & de similibus similis est ratio. Nunc pro resolutione, sit

I. Conclusio. *Sors diuisoria licita est.*

Sic sentiant communiter Doctores locis citat. Quia quando partes sunt æquales, nec res diuidenda sine discordia potest diuidi, fortune locus datur ad dirimendas lites: Sic secundum leges in tribus iudicijs cōmuni diuidundo, familiaris eriscundæ, & finium regundorum, sortes admittuntur debitis seruatis conditionibus. Sic Iudei miserunt sortē super tunica inconsutili Christi, quæ non poterat diuidi. Sic Appianus lib. 2. de libello ciuili narrat, post mortem Iulij Cæsaris, cum essent discrepantes sententiæ in senatu, de remunerandis intersectoribus, statuit sortibus litem dirimendam. Sic etiam partes terræ Israeliticæ

per
seph
de a
liqu
qui a
& in
one f
præiu
causla
derat
prude
dirim
senter
poteft
tio, q
debere
minò re
liqui in
itate, f
fites a
rent, &
etiâ Ecc
ex vna
est, vt pa
nis ama
impetra
Intro a
Et ficut
I I.
non est
C

per sortes distribuebantur. Num. 33. Iosue 15. Ioseph. lib. 5. antiquit. Iudaic. cap. 3. Eadem est ratio de aliqua pœna subeunda, si contentio sit inter aliquos, quis soluere debeat, exemplo Ionæ 1. cap. qui à facie domini fugiens sorte deprehensus est, & in mare deiectus. Seruandum autem in missione sortium, vtius sit æquale partium, ne alicui præiudicium generetur, vt non mittantur sine causa, hoc enim vanum esset, sed quando consideratis circumstantiis rerum & personarum, prudentia dicat, litem, aut aliud negotium sorte dirimendum esse. Dictis casibus, ex Augustini sententia in Epist. 180. ad Honoratum, annumerari potest, si inter ministros Ecclesiæ fieret discrepantio, qui eorum persecutionis tempore manere deberent, ne fuga esset omnium, & Ecclesia omnino relinqueretur, & qui fugere deberent, vt aliqui in futurum reseruarentur pro Ecclesiæ utilitate, sorte lis finienda est. Idem possit esse casus, si tres aut quatuor tempore pestis curam haberent, & non omnes vellent periculum subire, nec etiā Ecclesiæ expediret. Mos autē capiendi sortes ex vrna vel situla, vel hydria aquæ, antiquissimus est, vt patet ex illo Plauti in Casina, vbi senē Virginiis amatorem post quā id, quod cupiebat, à seruo impetrare non potuit, inducit ita loquentem.

Intro abi, atq; actutum vxorem huc euoca, ante ades citò.

Et situlā huc tecum afferto cum aqua, & sortes.

II. Concl. *In electionibus Ecclesiasticis non est licitum vti sortibus.*

C Ap. Ecclesia vestra, de Sortileg. & can. Non statim

statim. & cap. Non exemplo. 26. quest. 1. & hoc est communis tam Theologorum quam Canonistarum sententia. Et ratio redditur, quia huiusmodi electiones Spiritus sancti inspiratione fieri debent. Et si sorte aliqua fieret electio, aut nulla esset, aut certe cassanda. Panormit. & alij in d. cap. Ecclesia vestra. Si quis obijciat. Actor. 1. S. Matthias sorte ad Apostolaturn electus est: ergo potest electio in Ecclesiasticis sorte fieri. Respondet S. Hieron. super Iona. 1. cuius verba referuntur 26. q. 2. c. Non statim debemus sub exemplo Iona sortibus credere, vel illud de actibus Apostolorum huic testimonio copulare: vbi sorte in Apostolaturn Matthias eligitur: cum priuilegia singulorum non possint legem facere communem.

III. Concl. Sors consultoria, quando expectatur iudicium à Deo, & quasi ad eum recurritur pro cognitione euentus sortium, est licita.

Prouerb. 16. Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur. Quando enim humanum non superest auxilium, tunc ad diuinum recurrendum. 2. 2. q. 2. can. Queritur. Nemo debet tentare Deum suum, dum habet, quod rationabili consilio faciat. & 23. q. 8. c. Si nulla. Ad idem facit illud 2. Paral. c. 10. Cum ignoramus quid agere debeamus: hoc solum habemus residuum vt oculos ad te Domine leuemus. Idem clarius habetur 26. q. 2. c. Non exemplo Matthias vel quod Ionas Propheta indifferenter deprehensus sit, indifferenter sortibus. est credendum, cum priuilegia singulorum communem legem facere non possint. Si qui tamen necessitate aliqua compulsi Deum putant sortibus, exemplo Apostolorum esse consulendum: Videant hoc ipsos Apo-

Apostolos non nisi collecto fratrum cœtu, & precibus ad Deum suis egisse. Vt autem in casu huius Conclusionis licitum sit uti sortibus, quatuor sunt considerata ex S. Thoma loco citato. S. Antonin. Angelo, Syluest. Panormitan. & alijs. Primū ut absq; necessitate non recurratur ad sortes, aliā esset tentare Deum. Secundum, ut quis etiam in necessitate absq; reuerentia sortibus non utatur, ut patet ex d. c. Non exemplo. Tertium, ut non pro rebus terrenis, sed pro spiritualibus & ad salutem pertinentibus fiat recursus ad sortes, ut habetur ex Augustino ad inquisitiones Ianuarij epist. 119. tom. 2. 26. q. 2. c. Hi qui de paginis euangelicis sortes legunt, etsi optandum est, ut id potius faciant, quam ad Dæmonia consulenda concurrant: tamen etiam ista mihi displicet consuetudo ad negotia secularia, & ad uitæ huius vanitatem propter aliam vitam loquentia oracula diuina velle conuertere. Quartum, ut non fiat in electionibus Ecclesiasticis, quæ Spiritus sancti inspiratione fieri debent. Vnde dicit Beda cap. i. in Acta Apostolorum. Matthias ante Penthecosten ordinatus sorte quæritur, quia scilicet nondum erat plenitudo Spiritus sancti in Ecclesiam effusa. Septem autem Diaconi postea non sorte, sed electione discipulorum sunt ordinati.

IV. Concl. Quando contentio esset de electione aliquorum, nec esset via humana dirimendi litem, utpote quia esset paritas utriusque in omnibus scilicet votis, doctrina & meritis, & ambo moraliter essent aequè digni: tunc litem sorte dirimere non esset illicitum,

Dd 3

si debita

si debita conditiones seruentur, ut exitus rei à Deo expetatur preuijs orationibus eo modo quo D. Mattheus electus est iuxta d. c. Non exemplo.

Glossa & Turrecre. in c. Quod autem 26. quest. 2 Aurea Armilla in verbo Sors, & alij alibi.

V. Concl. *Licetum est uti sortibus in electionibus ad temporales & saculares dignitates, quæ ad terrenam dispositionem ordinantur.*

Hanc Conclusionem communiter DD. citati tenent. Tamen in tali electione obseruandum, ut prius electis quibusdam idoneis, deinde sors mittatur: Aliàs si imprudenter fieret, & cum periculo boni communis, & iustitiæ, utpote quia sors caderet in aliquem ineptum, qui damno esset Reipublicæ: culpa non careret. Olim apud Romanos, iudices ex equitum ordine per sortes eligebantur, prætorum urnam mouente, & si qui ex illis reiiciebantur, iterum subfortiebantur alij in eorum locum, ut videre est apud Ciceronem in orat. in Pisonem, & Panormit. in cap. fin. de Sortileg. id usurpari attestatur, quod seculares eligant officiales in multis locis per balotas, & breuia.

VI. Concl. *Sors diuinatoria, qua innuitur societati Damonum explicitè vel implicitè, est damnata & reprobata.*

Ezechiel. 21. Rex Babylonis stetit in biuio, in capite duarum viarum diuinationem querens, commiscens sagittas interrogauit idola, exta consuluit & in 26. q. 5. can. Sortes, dicitur: Sortes, quibus cuncta vos vestris disci-

discr
aliua
obre
siano
matu
dubi
in d. a
uent
& fin
inqu
& in
men
Deo,
huius
tur ac
serua
cium
lege d
acced
tum n
pugile
vide t
suscepi
ad lon
den. se

I
rissim
gicis
homi
libida
crim

discriminatis prouincijs, quas partes damnauerunt, nihil aliud quam diuinationes & maleficia decernimus. Quāobrem volumus omnino illas damnari, & ultra inter Christianos nolumus nominari, & ne exerceantur, anathematis interdicto prohibemus. De hac Conclusionē nō dubitant nec Theologi, nec Canonistæ. S. Thom. in d. art. ad 3. iudiciū ferri cadentis, vel aquæ feruentis ad sortes redacit. Probatio ferri cadentis & similium ordinatur ad alicuius peccati occulti inquisitionem, per aliquid, quod ab homine fit, & in hoc conuenit cum sortibus. In quantum tamen expectatur aliquis miraculosus effectus, à Deo, excedit comunem sortium rationem. Vnde huiusmodi iudicium est illicitum, & quia ordinatur ad iudicanda occulta, quæ diuino iudicio reseruantur, & quia diuina auctoritate non est sancitum. 2. q. 5. c. Consulisti. Eadem videtur ratio de lege duellorum seu monomachia, nisi quod plus accedit ad comunē rationem sortium, in quantum non expectatur ibi miraculosus effectus, nisi pugiles sint impares virtute vel arte. De duello videtur textum cum DD. de purgatione vulgari. c. Cura suscepti. & 2. q. 5. can. Monomachiam, & Caietanum ad longum in S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. Concil. Trident. sess. 25. cap. 19. de Reformatione.

L E X I V.

Eorum est scientia, punienda, & seuerissimis merito legibus vindicanda, qui magicis accincti artibus, aut contra salutem hominum moliti, aut pudicos animos ad libidinem deflexisse deteguntur: Nullis verò criminationibus implicanda sunt quæ sita
De 4 huma-

humanis corporibus remedia: aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres: aut ventis & grandinis lapidatione quaterentur, quibus non cuiusque salus, aut aestimatio laderetur: sed quorum proficit actus, ne diuina munera & labores hominum sternerentur.

Theodosianus rectius posteriora verba ponere videtur (sed quorum proficerent actus, ne diuina munera & labores hominum sternerentur) imo in Cod. illud (ne) in antiquioribus impressionibus, saltem non habetur.

Hæc L. cum satis multos effectus Magis & maleficis attribuat, in primis breuibus, quæ litteram concernunt, percurrenda sunt. Deinde mouendæ quæstiones occurrentes & resoluendæ.

In Superioribus actum est vt plurimum de eis, quæ spectant ad magiam diuinatricem: quæ autem in hac L. continentur, concernunt artes magicas operatrices.

Sicut bonæ scientiæ ad ornamentum vtilitatemq; Reipub. sunt promouendæ: ita malæ cum tendant ad interitum communis salutis, merito legibus sunt vindicandæ, iuxta præsentem Legem.

Magis artibus accincti malefici mirabilia & humanam naturam excedentia opera perficiunt. Malefici dicuntur bene accincti diabolicis artibus: quia eis vtuntur tanquã armis quibusdam, ad impugnandum alios. Possunt & dici accincti in alio sensu: quia se promptos expeditosque exhibent, ad actiones malas, pro Diaboli voluntate.

Magi-

Magicę vetitę vanitates artes dicuntur: quia ex
 præscripto Demonum aut suorum ministrorum,
 certis ritibus & modis exercentur. Artem igitur
 magicam aut maleficam intelligimus, cognitio-
 nem, experimentum & exercitium diabolicarū
 operationum. Ars enim est potius habitus opera-
 tiuus, quàm speculatiuus, vt docent Aristot. *lib. 6.*
Ethic. & S. Thomas 1. 2. q. 27. *art. 3.* Quare qui o-
 pera diabolica exercent, artem magicam exerce-
 re dicuntur. Nec est de ratione artis, vt quidam
 sentire videntur, vt ex libris addiscatur; quando
 improbant maleficas nullas scire artes, eò quod
 libros non habeant, imò vt plurimū legere nesci-
 ant. Sunt enim artes liberales: vt Grammatica, Poë-
 tica, Rhetorica & cæterę. Sunt etiam mechanicę;
 priores ex libris addiscuntur: posteriores comū-
 niter ex instructione magistri: & inter has quę-
 dam sunt vilissimę: vt vendere sal, oleum & hu-
 iusmodi similia. Bartol. in *L. Ne quis. C. de dignit.*
lib. 12. Bertach. in *repertorio, verb. Ars.* Ars magica
 refertur inter artes vetitas & reprobata, quare
 dicitur legibus odiosa. *C. de thesaur. L. Vnica lib. 10.*
 Reprobata autem sunt, quia earum magister De-
 mon est, qui eas docet vel immediatè per se, vel
 mediatè per suos ministros. Nec longum tempus
 ad discendum requiritur, cū ipse mille artifex
 fit breuissimo tempore suos docet facere mira-
 bilia quę humanum ingenium superant. His ad-
 dere possumus, maleficas etiam dici artes in alio
 sensu familiari non solū grammaticis, sed eti-
 am legibus: arsenim significat astutiam, dolum,
 & fraudem ac singularem nocendi malitiam *can.*
Quicunq; 22. q. 5. Quacunque arte verborum quis
 iures, Deus non decipitur: & *C. de his, qui ad statuas*
confu-

confugiunt. L. 1. Si probati fuerint artibus suis (Glossa ibidem, id est, malitijs) inuidiam inimicis creare voluisse. C. de præscrip. triginta vel quadraginta annor. L. Omnes. Omnes nocendi quibuslibet inodis artes omnibus amputantes. C. de suffragio L. 1. Si artibus moram nectant. Magicæ artis nomine rectè ergo intelligere possumus insigne nocendi studium, aut decipiendi malitiam, aut fraudem & dolum. Quid enim ex his omnibus desideratur in maleficis? Discipuli sequuntur præscriptum magistri, qui abundat malitia, nequitia, fraude & dolo.

Præterea circa illa verba L. (Nullis verò criminationibus implicanda sunt quasita humanis corporibus remedia: aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, &c.) Notant plerique Doctores Bartol. Salyc. Godefrid. Azo & alij, incantationes ad finem boni, de lege civili esse licitas: Non autem de iure canonico, & in foro conscientie. Sed infra hoc dictum examinabitur. Angelus verò dicit: Nota, hic posse incantari grandines ut non noceant: & intellige, in virtute diuina, non per inuocationem Demonum: quia istud est prohibitum omni iure.

Obseruandum quoque antiquis temporibus maleficos consueuisse sua maleficia & incantationes in agrestibus, siluestribus & occultis locis exercere: ut nunc etiam faciunt. Causas autem huius rei assignauimus in superiori tractatu. Quas cæteris latius explicant Paulus Grillandus lib. 2. de Sortileg. q. 4. & Iodocus Damhauderus in pract. Criminal. cap. 61. n. 119.

Circa finem L. considerandum est, quod maleficorum opera, diuina munera & labores hominum

minum prosterantur & perdantur. Fructus terræ sunt diuina munera: quia etsi homo plantet, Deus tamen incrementum dat, vt crescant pro conseruatione hominum. Et sunt labores mortalium: Quia homo operibus manuum suarum terram fodit, serit semina & agros vineasque colit. Vnde in Sacris literis fructus dicuntur etiam opera manuum. Aggæi 2.c. *Percussit vos vento vrenti, & grandine omnia opera manuum vestrarum.* Iob. 1. *Opera manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra.* Sternuntur autem munera diuina, & labores hominum, quando malefici cooperantibus Dæmonibus aut messem in herbis perdunt, aut iam flori propinquos segetes grandine, pruina, aut intempestiuis imbribus ledunt, ne labores hominum debitum sortiantur effectum: aut grandinis lapidatione fructus iam colligendos excutunt, vel etiam vineas vuis maturescentibus inutiles reddunt. Perduntur enim labores hominum, quando ferè integro anno homines laborarunt, omnem substantiam impenderunt, & cum fructus iam propemodum maturi impediuntur, ne suum effectum consequantur. Hæc circa literæ explicationem sufficiant.

QVÆSTIO I.

An malefici possint animos ad amorem deflectere ac mouere, vt lex Constantini hoc in loco innuit?

Ioannes VVierus iib. 3. de prestigijs Dæmonum c. 38. sugillat Imperatorem in hac L. quod arte magica amorem conciliari senserit.

In primis ex fidei principijs præsupponendum est

est, Diabolus non posse efficaciter cogere liberam hominis voluntatem ad peccatum, ut S. Thomas. 1. 2. q. 80. artic. 2. & 3. ostendit. Mouetur autem homo indirectè à diabolo ad peccandum, qui tanquam potentior creatura, potest agere in materiam corporalem, & sic sensum vel interiorem vel exteriorem aliquando immutat: aut de nouo sensibile aliquod formando, aut formatum sensui obijciendo, aut spiritus & humores intus commouendo: Cum autem summa sit coniunctio inter potentias sensitivas & rationales, motus sensitivus, indirectè mouentur rationales. Sic Diabolus, quando vult animum ad libidinem flectere, aut ad odium, mouet exteriorem hominem causis intrinsecis, deinde obiectum proponit sub ratione boni vel pulchri, ut ametur appetaturque: aut sub ratione mali & deformis, ut efficiat horrorem & odium, & hoc modo indirectè per modum persuadentis & proponentis obiectum ut appetendum, aut fugiendum, deflectit animum ad libidinem, aut odium: voluntas autem manet libera, licet aliquo modo trahatur, iuxta illud: Trahit sua quemque voluptas. His præmissis statuitur, Conclusio resolutoria.

Magi & malefici possunt animos pudicos ad libidinem & amorem flectere, & verissimè Constantinus Imperator in d. L. attestatur.

Hæc est communis rectè sentientium Theologorum & Iurisperitorum doctrina. Probatur in primis ex alijs ll. leges tradunt esse venena & pocula amatoria. L. 3. §. Adiectio. ff. ad L. Corneliam de Sicarijs & ff. de pœnis. L. Si quis aliquid. §. Qui abortionis, aut amatorium poculum. Atque hæc leges sequuntur

quuntur Iurisperiti in d. II. & alibi. Aberic. in Rubr. C. de heretic. num. 6. Azo in hoc tit. de malef. & matem. Bonifac. de Vitalinis in tract. de maleficiis. Godefrid. in præfenti L. Angelus ibid. rectissime admonet his verbis. Nota, per incantationem animū mulierum ad libidinē flecti, & ideo non truseris, cū audis istas facturas fieri, quia veræ sunt. Pau. Grillandus de Sortilegiis q. 3. & q. 12. Oldradus de Ponte in consil. 210. incip. Regularis habet traditio. Panormitan. in cap. In tabulis, de Sortilegiis num. 4. Ioannes ab Annania ibidem in Rubrica. Petrus Anchar. ibid. in c. Ex tuarum. Et in lib. 6. de heret. cap. Accusatus. S. Sanè: Hostiens. in summa, de Magistris. S. Quam scientiam. Franciscus Squillacens. de fide Catholica, cap. 9. & alij alibi. Theologi sequuntur. S. Hieron. super Nahum 3. c. Attribuit maleficijs & incantationibus, quod faciant amare ea, quæ odisse debuerant: & detestari, quæ amare debebāt. Idem Hieron. lib. 3. commen. in epi. ad Ephes. cap. 6. Sunt quidam Dæmones amoribus & amatorijs canticis seruiētes. S. Thom. & Bonauent. in 4. sent. d. 24. Petrus Paludan. ibid. Turrecr. in 33. q. 1. c. Si per sortiarias. Doctores mallei malleficarum. 1. part. q. 7. Alphons. Castren. lib. 2. de iusta heret. punitione, cap. 15. Michael Medina lib. 2. de reſta in Deum fide, cap. 7. & alij alibi. Ratio ducitur ex sacris literis, & experientia. Dæmon, omnium rectè sentientium iudicio, potest incēdere hominem ad libidinem: Qua ratione dicitur spiritus fornicationis, Oſea 4, vt annotat Cassian. collat. 7. cap. 32. Ergo non potest alienum esse à Magis & maleficis: quia hi Dæmonum potestate sua perficiunt maleficia. Ad hanc materiam faciunt exempla, atque illud imprimis de S. Cypriano memorabi-

morabile est. Cum enim S. Iustina Antiochiæ frequenter Ecclesiã, visa est à quodam scholastico nomine Agladio, qui ob virginis pulchritudinem incidit in eius amorem, eamq; in vxorem petijt: quæ cum omnibus ob eam causam aduētantibus diceret, quod Christo cœlesti sponso desponsata esset. Iratus cum aliud medium non occurreret, abiit ad Cyprianum tum adhuc Magum, promittens ipsi duo talenta auri, vt Iustinam maleficijs caperet: Cyprianus magicis artibus Dæmonem accersit, & ait illi: amo virginem de Galilæa (Christiani enim tunc vocabantur Galilæi) potes ne ei persuadere & adducere mihi? Qui promisit ei dicens: Accipe hoc medicamentum, & sparge circa domum eius, & ego superueniens paternum sensum ei iniiciam, & statim obediet mihi. Cumq; Cyprianus ita fecisset, sancta virgo tertia noctis hora surgens ad orationem, sensit impetum Dæmonis. Signauit itaque se, & domum suam signo sanctæ Crucis, & Dæmonem in fugam conuertit. Qui veniēs ad Cyprianum confusus, & cur virginem non adduxisset requisitus, ait: Vidi quoddã signum Thau. Iterum Cyprianus arte magica alium Dæmonem fortiozem vocauit, & simili modo fecit, & similiter eidem accidit. Tandem vocauit Dæmonem superiores, & ait illi: Quznam est vestra infirmitas? victa est ab vna virgine omnis vestra virtus? Respondit Diabolus. Nunc adducam tibi eam ad desiderium, tu tantũ paratus sis. Tunc Diabolus in specie virginis ad Iustinam intrauit, & sedens super lectum eius, eandem tentando dixit: Hodie missa sum à Christo ad te, viuere tecum in castitate: Multum autẽ te video vexatam abstinentia. Sancta autem virgo dixit:

merces

merces autem multa, labor verò modicus. Dixit
ei Diabolus. Deus in Paradiso benedixit Adam
& Euam, dicens: Crescite & multiplicamini. Si
ergo in virginitate manserimus, in iudicium in-
cidemus, quia verbum Dei contemnimus. Tum
virgo turbata surrexit, & per spiritum sensit,
quis esset qui ei loqueretur, signo crucis se signās:
quo facto Dæmon disparuit, & Cypriano confu-
sus apparuit. Qui dixit ei: & tu victus es, vt cæteri
subiecti tui? Quomodo enim victi estis ab vna vir-
gine Christiana? Dic mihi quæ sit virtus victo-
riæ eius. Qui respondit, dicere tibi non possum:
quoddam vidi terribile signum Thau. Si autem
virtutem huius signi vis cognoscere, iura mihi
quod nunquam velis à me discedere. Qui cum
iurasset, ait illi. Vidi signum crucifixi, & Thau:
& sicut cera à facie ignis fluxi. Cui dixit Cypria-
nus. Ergo crucifixus maior est? Qui respondit: e-
ciam maior omnibus est: quia desertores Dei ac-
cipiunt ab eo sententiam ignis. Cyprianus au-
tem ait: Festinabo igitur, vt amicus huius crucifixi,
ne talem pænam incurram. Diabolus respondit.
Iurasti namque mihi. Cyprianus ait: Contemno
te, & omnes fumigantes virtutes tuas, meque i-
psam tibi denego, & me consignans dico: Gloriā
tibi do Christe, & tu Dæmon recede à me. A-
biit ergo Diabolus confusus. Cyprianus vero
errorem suum agnouit & propalanit, fraudemq;
& seductionem diutinam, libris magicis in ig-
nem coniectis, Vulcano dicauit: & per eam Vir-
ginem, scilicet Iustinam, Christo pulcherimè de-
sponsatus, sacraque Christianorum complexus
est, paulatim in presbyterum ordinatus, mox ad
Episcopatum euectus, doctrina & conuersatione
clarus,

clarus, consummatae virtuti martyrium adiun-
xit. Huius historię Nicepho. Callist. lib. 5. *hisor. Eccl.*
cap. 27. Gregorius Nazianzen. in orat. in laudem
Cypriani martyris. Metaphrastes apud Lipomanum
tom. 6. de vitis Sanctorum. & apud Suriū tom. 5. in mense
Septemb. meminere. Ad eundem scopum illustre
est, quod narrat S. Gregor. lib. 1. *Dialog. cap. 4.*
Eo, ait, tempore, quo malefici in hac sunt vrbe
Romana deprehensi, Basilus (qui in magicis o-
peribus primus fuit) in monachico habitu Valeri-
am fugiens petijt. Qui ad virum Reuerendissi-
mum Castorium, Amirring Ciuitatis Episcopum
pergens, petijt ab eo, vt eum Equitio Abbati com-
mitteret, ad sanandum monasterio illius com-
mendaret. Tunc ad monasterium venit Episco-
pus, secumque Basilium monachum adduxit, &
Equitium Dei famulum rogauit, vt eundem mo-
nachum in congregationem susciperet. Quem
statim vir sanctus intuens, ait: Hunc quem mihi
commendas, pater, ego non video monachum
esse, sed diabolum. Cui ille respondit: occasio-
nem quæris, ne debeas præstare quod peto. Ad
quem mox Dei famulus dixit: Ego quidem hoc
eum esse denuncio, quod video: ne tamen me
nolle obedire existimes, facio quod iubes. Sus-
ceptus itaque in monasterio est. Post non multos
verò dies idem Dei famulus, pro exhortandis ad
desideria superna fidelibus, paulò longius à
cella digressus est. Quo discedente contigit, vt in
monasterio virginum, in quo eiusdem patris cu-
ra vigilabat, vna earum, quæ iuxta carnis huius
putredinem speciosa videbatur, febricitare in-
ciperet, & vehementer anxari, magnisque vo-
cibus cum stridore clamare: Modò meritura
sum

sum, nisi Basilias Monachus veniat, & ipse mihi
per sue curationis studium salutem reddat. Sed
in patris absentia accedere quispiam monachorum
in congregationem virginum non audebat: Quan-
to minus ille, qui nouus aduenerat, cuiusq; vita
adhuc congregationi ignota erat. Missum repen-
tè est, & Dei famulo Equitio nunciatum, quod
sanctimonialis illa immensis febribus æstua-
ret, & Basilij monachi visitationem anxie quæreret:
Quo audito vir sanctus dedignando subrisit: atq;
ait: Nunquid nam dixi, quod diabolus est iste,
non monachus? Ite, & eum de cella expellite:
sanctus autem vir ancillam Dei monialem absens
solo verbo curauit, ita vt neque amplius febrila-
boraret, nec Basilium expeteret. Omnes autem
monachi iussione patris sui implentes, eun-
dem Basilium ex monasterio repulerunt. Qui
repulsus dixit frequenter, se cellam Equitij ma-
gicis artibus in aëra suspendisse, nec tamen eius
quempiam lædere potuisse. Basilius autem
non post longum tempus in Romana vrbe
exardesciente zelo Christiani populi, igne cre-
matuſ est. Hæc ex Gregorio. Haud dissimile
narrat. B. Hieronymus in vita S. Hilarionis.
Erat enim iuuenis Emporij Gazensis, qui vir-
ginem deperibat, id est, vehementer amabat.
Qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, sibi-
lis, & cæteris huiusmodi, quæ solent morituræ
virginitatis esse principia, nihil profecisset, per-
rexit Memphim. Anno elapso magicis arti-
bus instructus, ab AEsculapij vatibus redijt, &
subter limen domus puellæ tormenta quædam
verborum, & portentosas figuras sculptas in
arſis Cyprij lamina defodit, & illicò amore
E c insanire

insanire virgo, & amictu capitis abiecto, rotare
 crinem, stridere dentibus, inclamare nomen a-
 dolescentis : magnitudo quippè amoris eam in
 furorem verterat. Perducta ergo à parentibus in
 monasterium seni traditur, ululante statim &
 confitente Dæmone. Vim sustinui, inuitus sum
 abductus : quàm bene Memphis somnijs homi-
 nes deludebam ? O cruces, O tormenta, quæ pa-
 tior. Exire me cogis, & ligatus sub limine teneor.
 Non exeo, nisi me adolescens, qui tenet dimise-
 rit. Tunc senex: Grandis ait, fortitudo tua, qui li-
 cio & lamina strictus teneris. Dic, quare ausus es
 ingredi puellam Dei? vt seruarem, inquit, eam
 virginem. Tu seruares proditor castitatis ? Cur
 non potius in eum, qui te mittebat, es ingressus?
 vt quid, respondit, intrarem in eum, qui habebat
 collegam meum amoris Dæmonem ? Noluit au-
 tem sanctus, antequam purgaret virginem, vel
 adolescentem, signa inbere perquiri, ne aut solitis
 incantationibus recessisse dæmon videretur auc
 ipse sermoni eius accommodasse fidem asserens
 fallaces esse dæmones, & ad simulandum esse
 callidos : & magis reddita sanitate increpuit vir-
 ginem, cur fecisset talia, per quæ Dæmon intrare
 potuisset. Hęc ex Hieronymo. His accedunt Poë-
 tz & naturales, qui faciunt mentionem de Phil-
 tro & Hippomane. Quid. lib. 2. de arte amandi.

Philtra nocent animis, vimque furoris habent.

Et Propertius lib. 4. in lenam quandam.

Consultuit striges nostro de sanguine, & in me

Hippomanes foeta semina legit equæ.

Iuuenalis Saryra 6.

Hic magicos adfert cantus, hinc Thessala vendit
Philtra, quibus valeant mentem vexare mariti.

Hippo-

Hippomanes à doctis refertur inter veneficia amatoria, & est caruncula quædam, quæ in pulli equini fronte confurgit, quæ euulsa & in puluerem conuersa ad amorem concitandum dicitur efficacissima. De hoc Hippomane agunt Aristoteles de natura animantium lib. 6. cap. 22. Plinius lib. 8. *histor. naturalis* cap. 42. & Seruius lib. 3. *Georgicorum* in illud Vergilij.

Hinc demum, Hippomanes vero quod nomine dicunt Pastores.

Dicit Aristoteles quod Hippomanes petitur & percipitur à veneficis mulierculis, Philtrum autem latine dicitur amatorium. Vnde Philtrum communiter vsurpatur pro genere veneni, amoris & insaniam inferentis: & sic tradunt frequentissime hominem ad furorem & insaniam concitare: & aliquando sequitur mors. Quare Doctores quando agunt de pœna propinantis poculū amatoriū, distinguunt, an sequatur mors, vel non. Vt infra q. 3. Id tamen obseruandum est, quod licet quædā naturalia vim habeant ad accendendum libidinem, & comouendum animos in genere: non tamen eis inest naturalis vis, vt in hanc personam potius animus feratur, quàm in illam: sed nos contingit operatione Dæmonis, qui cum mago aut malefico ex pacto concurrat ad procu-
randū amorem in illa persona, in cuius perniciē maleficus sua signa dirigit. Tamen hoc etiam annotandum est, vt Michael Medina *loco citato* tradit, quod est differentia inter ea veneficia amatoria, quæ à verbis: & ea, quæ à potionibus, aut rebus descendunt: quod priora minus sunt periculosa, vt pote quæ tantum diabolica suggestionē imaginationem perturbent: Posteriora autem

præter hanc inuasionem, etiam corporali & libidinis vexent, & ita plerūq; insania comitetur.

QVÆSTIO II.

De veneficijs & poculis amatorijs.

An sapiant hæresim, vel spectent ad peccatum hæresis pocula amatoria.

Dispurant Doctores vt plurimum locis citatis in principio superioris q. Pro termini intelligētia, nota (sapere hæresim) nihil aliud esse, quàm vehementem hæresis suspicionem præbere. Vnde quodcumque aliquod factum, aut dictum grauem præsumptionem hæresis offert, hæresim sapit. Deinde in maleficiorum distinctione & cognitione voluntas intentioq; inspicienda est, quid operans intendat, quiseius finis, quam fidem habeat in applicatione rerum quibus utitur. Aliquando enim adhibentur naturalia, quæ nullam habent efficientiam in ordine ad effectum producendum: aliquando sacramenta & sacramentalia, quibus etiam nullus est effectus ad tam sceleratum finem. Nunc pro resolutione, quum varietas rerum efficiat decisionis diuersitatem, sit

Prima Conclusio. Si sortilegia amatoria fiant, vt in illis adsit inuocatio Damonis per modum adorationis, apertè sapiunt hæresim.

OLdradus in cons. 210. Grilland. in q. 10. de Sortilegijs, & alij vbi supra.

II. Concl. *Etiam si non fiant per modum adorationis, modo in talium maleficiorum exercitio expetatur, & expectetur à Damone*

aliquid

aliquid, quod soli Deo facere conuenit, sapiunt hæresim.

Quia tribuitur creaturæ quod Deo debetur.

III. Concl. *Si inuocetur simpliciter Dæmon ad tentandum pudicitiam hominis, licet grauissimum sit peccatum superstitionis, non tamen sapit hæresim.*

Conclusio est communis Doctorum. Ratio: quia in casu huius conclusionis tribuitur Diabolo, quod eius proprium est, scilicet, tentare, vnde tentator dicitur, Matth. 4.

IV. Concl. *Ab illis, qui amatoria maleficia exercent, inquirendum est cum diligentia, an credant maleficia, aut Dæmonem posse cogere alicuius viri, vel fœmina voluntatem ad amorem inhonestum.*

Quod si hoc credant, vehemens est hæresis suspicio, & si instructi de veritate, acquiescere nolint, tanquam hæretici sunt habendi. Quia credere hominis voluntatem à Dæmone, aut malefico efficaciter cogi ad amandum aliquem, vel aliquam: hæresis est aperta, cum repugnet libertati à Deo nostræ voluntati inditæ. Si enim voluntas à Dæmone cogitur ad aliquem amandum, iam non est libera, nec in manu consilij sui, secundum Salomonem in Ecclesiast. 15. cap.

V. Concl. *Omne maleficiu, quod exercetur per commixtionem alicuius sacramenti, aut rei sacramentalis, reddit ipsum operatorem de hæresi suspectum.*

Hanc Conclusionem tradunt Panormit. in c. 1. de Sortil. ex Glossa lib. 6. de heretic. c. Accusatus. S. Sane. & Alphonsus Castrens. loc. cit. contra Oldradu & Grillandum. Ratio clara est. Sapere heresin nihil aliud est, quam fortem præbere heresis suspicionem. Quis autem ad tam abominabilem usum res sacras adhiberet, nisi aut effectum habere existimet, aut nullius esse momenti iudicet, & sic contemnat mysteria nostræ salutis: quæ an non sapiant heresin, quisq; æquus rerum estimator facile animaduertet.

QVÆSTIO III.

Quæ sit pœna præbentis poculū amatorium?

VT huius quæstionis resolutio fiat, prænotandum: quod quando poculum amatorium præbetur; aut sequitur mors, aut non sequitur. Præterea aut tale poculum sapit heresin, aut non. Tandem aut componitur ex naturalibus medijs, sine vlla arte diaboli: aut magica arte efficitur tale poculum.

Prima Concl. Quando poculum amatorium conficitur tali modo, qui sapit heresin punitur pœna heresis.

GRilland. in tract. de Sortil. q. 11. Menochius casu 388. num. 4. Petrus Gregor. Tholosan. in 3. part. Syntagmatis iuris vniuersi lib. 34. c. 12. num. 9. Ratio clara est: quia pœna sequitur naturam delicti, & eidem commensuratur.

II. Concl. Dans poculū amatorium ad malum finem, si ex eo mors sequatur quomocunq; sit compositum tale poculum punitur pœna mortis.

Sic scribit Petrus Crinitus in lib. de Poëtis latinis
cap. 19. quod Lucretius assumpto poculo
 amatorio ita furore percitus sit, vt propria
 manu mortem sibi intulerit. Et Plinius lib. 25. *na-*
tural. histor. c. 3. narrat de Lucullo, quod hausto
 poculo amatorio, vitam finierit. Dicta conclusio
 constat ff. de pœnis. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Qui
 abortionis. vbi expressè decernitur, quod mulier
 ex poculo abortionis, vel amatorio, aut vir pere-
 at, ultimo supplicio dans afficiatur. Ibidem Bar-
 tol. Grilland. de Sortileg. quest. 12. Damhauderus
 in practica Crimin. cap. 61. num. 88. Menoch. lib. 2. de
 arbitr. Iudic. qq. cas. 358.

III. Concl. Si quis arte malefica &
 magica animum hominis ad amorem illicitum
 defleat, pœna ultimi supplicij punitur,
 etiamsi mors non sequatur, si stemus in d. L.
 Eorum.

Probat Grilland. quest. 11. num. 7. Quia dicta
 L. equi parat, quantum ad pœnas, illos male-
 ficos, qui flectunt pudicos animos ad libidi-
 nem, & illos qui contra salutem hominum mo-
 liuntur, & statuit eos seuerissimis legibus vindi-
 candos. Eandem Conclusionē docent Menoch.
 lib. d. casu 388. num. 5. & Petrus Gregor. loc. cit. num.
 11. Ratio est etiam in promptu. Quia arte magica
 & diabolica vti, tam secundum legem diuinam
 quam ciuilem capitale est vt infra latius patebit
 in L. Nemo Aruspice.

IV. Concl. Prabens poculum amatorium abs-
 que arte magica, si mors nō sequatur, punitur

extraordinariè ad iudicium iudicis, pro varietate circumstantiarum occurrentium.

MEnoch. in d. casu 358. Petrus Gregor. loc. cit. & alij alibi. Ratio est: quia tentat pudicitia, quæ res est turpissima, & pessimi exempli: olim tamen, ut clarum est ex text. & Gloss. in d. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Qui abortionis. de lege civili humiliores in metallum damnabantur, honestiores in insulam, amissa etiam parte bonorū, relegabantur. Et quia hisce temporibus poenæ relegationis & effodiendi metallum in usu non sunt, iudicis arbitrio talis puniendus est.

QVÆSTIO IV.

An malefici possint inducere pluias, tempestates, grandines, & similia meteorologica, quibus fructibus, aut seminibus noceant, ut d. L. significat.

Ioannes VVierus lib. 6. de præstigijs Daemonum cap. 27. & alibi, dicit, Christianum Imperatorem in his LL. locutum, non quasi ipse crediderit, vel alios credere voluerit, eiusmodi miracula siue calamitates ab hominibus per malas magicasque artes edi ac perfici; sed ita potius accipienda, quasi desumpta & scripta ex opinione vulgi, & secundum communem loquendi formam. Quanquam, inquit, si auctoritatem spectemus quis est qui ambigat, in hoc negotio iuri diuino summam tribuendam & fidem & reuerentiam? In causis definiendis ijs præ-

ferimus

ferim, quæ spectat ad animum, cuiusmodi nostra est, dicta Patrum & canonum legibus sunt præferenda. Panormit. in cap. super illa, de secundis nuptijs, neq; leges ipsæ dedignantur sacros canones imitari. Authent. vt cleric. apud proprium Episcop. in fine. Hæc V Vierus, quem sequitur Ioannes Georgius Godelmannus Iurisperitus lib. 2. de Lamiis c. 7. ann. 15. Antequam huic quæstioni satisfiat, ad rei cognitionem quædam sunt præmittenda.

Primum. Deo permittente, natura corporalis nata est moueri ab angelo, tam bono, quàm malo, motu locali, vt tradunt S. Augustin. lib. 3. de Trinitat. cap. 8. & 9. & S. Thom. 1. par. q. 110. artic. 3. & 1. 2. q. 80. artic. 2. ac alij Theologi in 2. d. 7. Quæcunq; ergo solo motu locali fieri possunt, hæc per naturalem virtutem Dæmones (nisi diuinitus prohibeantur) facere possunt. Ventiautem & pluuiæ, grâdines, & similes meteorologicæ impressiones, ac æris perturbationes, solo motu vaporum resolutorum ex terra & aqua fieri possunt. Vnde ad huiusmodi procreanda naturalis virtus Dæmonis sufficit: & vt hoc clarius pateat. *Secundo loco præmittendum,* causam efficientem vniuersalem & remotam horum meteorologicorum effectuum, ex Aristotele, Alberto & alijs, in lib. Meteorologicorum, esse calorem solis & aliarum stellarum, quæ lumine & influentia sua agunt in aquam & terram, quæ sunt elementa vaporabilia & ea mouent: motu dant ex sua dispositione naturali vapores: ex quibus generantur impressiones humide in ære, qui aptus est ad recipiendum hos vapores. Eleuantur autem quatuor vapores ex dictis elemētis, virtute solis & stellarum. Primus ficcus & calidus est, qui ascendens vsque ad summam siue supremam

aëris regionem, prope spheram ignis inflāmatū, & ex eo generantur impressiones ignitæ. Secundus est calidus & humidus, qui quando recipitur in prima aëris regione, quasi semper conuertitur in aërem, nisi intensa aëris frigiditas impediatur: Cū enim in qualitatibus assimiletur aëri, & in habentibus symbolum facilius sit transitus: facillimè in aërem conuertitur, ita quod ex eo rarissimè generetur impressio aliqua meteorologica. Tertius est frigidus & siccus, & hic efficit ventum & terræ motum. Quartus est frigidus & humidus, qui ascendēs causat omnes impressiones aqueas: aliquas per cōdensationem, vt rorem & pluuiam: alias per congelationem, vt pluuiam, grandinem & niuem. Vapor autem humidus distinguitur per subtilem & crassum: ex subtile generatur ros & pruina: ex crasso reliquæ aqueæ impressiones oriuntur. Cum autem non raro pruina & grandine nostri malefici nocumenta inferant, de his ex naturalibus aliqua altius sunt repetenda. Quoniam pruina ex frigiditate nocturna intensa & acuta generatur, maximè flante vento Boreali, eius effectus est, quod mortificet vegetabilia, vt patet omnibus ad sensū. Est enim pruina omnino frigida, & tendit ad siccitatem, quæ duo sunt causa mortis ex Aristotele in lib. *de causa vitæ & mortis*: Sicut e contrario ros viuificat vegetabilia, quoniam temperatè est calidus & humidus. Calidum autem & humidum temperatè mixta, sunt causa vitæ, vt patet in æstate, quando manè ex nocturno rore omnia virescunt. Hæc virtus pruinæ patet etiam ex illo Psalmi 77. *Et occidit in grandine vineas eorum, & mores eorum in pruina.* Atque hinc apparet ratio quare nostri malefici & sagæ tempore Veris, quando om

do omnia terrę nascentia viuere & florere incipiunt, & adhuc teneriora sunt, pruinam generent, & sæpius eo tempore in congregationibus suis sceleritatis tractat⁹ ineant de generatione pruinę, Grando fit in nubibus à terra longinquis, eleuatis in altũ. Cuius generationis causa est calor, qui est in vapore ascendēte à terra & aqua: quare plus generatur in partib⁹ & tēporibus calidis, quàm frigidis. Quādo. n. in aëre est multitudo calidiatis, aperitur nubes ex caliditate, & calor extenditur in aëre: & ideo totum frigus tanquam cōtrarium calori ab aëre repellitur, & recipitur ad vnum locum in interiora nubis. Sicut videmus in pane cōgelato, si igni apponatur, repentē in medio panis frigus colligitur, & ibi fit durissimus ex congelatione. Sic in nube vndique calefacta exterius, frigus contrahitur ad interiora. Ac stillę pluuię ventis & frigore congelantur, & in lapides grandinis mutantur: & cum sint naturę aqueę, congelantur in modum guttarum aquę, & fiunt lapilli rotundi & parui. Quando autem multę guttę conglobantur in vnum, & sequentes cum præcedentibus coniunguntur, fiunt longioris formę grandines, & excedunt solitam quantitatem, & quandoque non solum bestias, sed etiam quęcunq; terrestria sata & frumenta concutiunt & conterunt. Effectus grandinis in primis est mortificatio fructuum, & nascentium terrę, quę non solum prouenit ex percussione, sed etiam ex frigiditate intēsa, quę est rei viuētis mortificatiua, ex Aristotele *in lib. de causa mortis & vita*. Deinde vt plurimũ fructus illo anno percussos facit amaros: quoniā cum generetur ex calidissima nube, habet aliquid de adusto, quod vvas præsertim

Præsertim à grandine tactas adurit, vt patet ad sensum, quando vix necdum maturæ grandinis lapidatione tanguntur, & quatiuntur. Est & aliud notandum in grandine, aliquando si granum diuidatur in medio, habet partes nigras, per modum circuli depicti: cuius ratio est, quoniâ habet multum de terrestri impuro, quod vt magis densum tendit ad medium grani, vtpote magis graue. Et quod sit ibi multum de terrestri impuro, signum est, secundum Albertum in 2. lib. Meteor. tract. 1. c. 20. quod aliquando in frustis grandinis inueniuntur pili, paleæ, & frustula ligni, quæ eleuauit sol cum vapore humido, qui est materia grandinis. Quare aliquando simplices, qui causas rerum naturales ignorant, quando aliquid huiusmodi grandini inclusum animaduertunt, statim suspicantur esse negotium diabolicum, cum tamen sit opus naturale. Inuenimus autem in Scriptura, sæpissimè Deum Optimum Maximum puniuisse homines grandinis lapidatione. Exod. 9. cap. *Extende manum tuam in cælum, vt fiat grando in vniuersa terra Aegypti, super homines, & super iumenta, & super omnem herbam agri, in terra Aegypti. Extenditque Moyses virgam in cælum, & Dominus dedit tonitrua & grandinem, ad discurrentia fulgura super terram, pluitque Dominus grandinem super terram Aegypti. Et grando & ignis missa pariter ferebantur, tantaque fuit magnitudinis, quanta antè nunquam apparuit in vniuersa terra Aegypti, ex quo gens illa condita est. Et percussit grando in omni terra Aegypti cuncta, quæ fuerunt in agri, ab homine vsque ad iumentum, cunctamque herbam agri percussit grando & omne lignum regionis confregit. Iosue 10. Cum fugerent filios Israel hostes, misit Dominus super eos lapides magnos, & mortui sunt multo plures lapidibus grandinis*

grandinis, quam quos gladio percusserunt filii Israel: Agai 2. Percussi vos vento vrenti, & aurugine, & grandine omnia opera manuum vestrarum, & non fuit in vobis, qui reuerteretur ad me, dicit dominus. Sap. 5. Esaia 30. & alibi similia habentur de poena grandinis. Quare nunc etiam non est mirum, hominum peccatis id exigentibus, si mediante opera Dæmonum & malorum hominum, pernattat grandinis lapidatione nos puniri.

Terium premittendum. Regula est Theologorum, quam ponit Martinus Arles in tract. de superstitionibus, & elicitur ex Doctoribus in 2. sentent. d. 7. & 8. & in 4. d. 34. quod malefici, procurante Dæmone, omnibus modis possunt procurare nocumenta & læsiones, in hominibus & eorum rebus, quibus potest Dæmon lædere: Qui malefici, diuina permissione præcedente, concurrunt cum Dæmone, ad vnum eundemq; effectum, tãquam causæ partiales, vt alibi dictum est, & clarius est quam vt egeat probatione: per pactum enim tacitum aut expressum coniunguntur homo & Dæmon, ad operationem effectuum, homini quidem per se impossibilem. Homo voluntatis consensu concurrat ad actum suas vires superantem, ac etiam extremum nonnunquam actum exerceat, quo Dæmonem in auxilium vocat, vt exequatur suam voluntatem pessimam. Qui Dæmon tunc immediatè concurrat ad efficientiã actus. Quare valde malè argumentatur in hac materia, qui arguunt: homini nec vires suppetunt nec potentia adest, vt guttam aquæ efficere possit: ergo malefici non possunt grandinis lapidatione, aut intempestiuus imbribus nocere. Quia malefici concurrunt cum Dæmone, qui potest huiusmodi

modi Meteorologica in pernitiem hominum, Deo permittente, excitare: & quando sic concurrim^{us}, perinde est ac si nos faceremus, nobisq; imputatur ad culpam. Quæ enim per nostros facimus, perinde imputantur, ac si nos faceremus. Quia sic paria sunt, aliquid per se, vel per alium facere. *L. idem eorum. §. 1. ff. quod cuiusque vniuers. nom. L. hoc non iure. §. 1. ff. de regul. iuris & L. Is damnus. ff. eod. tit.* Certum autem est Dæmonem posse excitare grandines & tempestates, quamuis V Vierus neget, in Epistola ad Ioannem Brenzium, de concione eius habita de Grandine. Quia clarum est ex *Iob. 1.* quod Sathanas efficit, vt ignis de cœlo caderet, qui consumeret pecora Iob. Et iterum: vehemens ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos. Atque hunc ignem à Diabolo procuratum textus clarus indicat, & attestantur S. Augustin. in *Psalm. 77.* vbi ostendit, Dæmonem multo maiorem habere actionem in Elementa, quam homo habeat. S. Thom. in cap. 1. in *Iob.* Dionysius Carthusianus ibidem, & alij Doctores, & in *Psalm. 77.* Tradidit grandini iumenta eorum, & possessiones eorum igni. Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem & iram & tribulationem, immisiones per angelos malos. *Apocalyp. 7.* Posthac vidi quatuor Angelos stantes super quatuor angulos terra tenentes quatuor ventos, ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem. Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei viui: & clamaui voce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terra & mari, dicens. Nolite nocere terra & mari, neque arboribus, quoadusque signemus seruos Dei in frontibus eorum. Glossa ordinaria in illum locum ait: quatuor

quatuor illos Angelos fuisse Dæmones. Catholica ergo Theologorum & Patrum doctrina est, Deo permittente, Dæmonem posse efficere impressiones meteorologicas, in perniciem hominum. Arguit V Vierus in dicta Epist. contra hanc Catholicā veritatem. Impium est & idololatriæ conforme, tribuere creaturæ, quod conuenit creatori. At Deo secundum sacras literas tribuitur, condere & efficere grandinem & pluuiam: Hieremię 9. *Nunquid sunt in sculptilibus gentium, qui pluant?* Exod. 9. *Dominus dedit tonitrua & grandinem.* Iob. 18. *Nunquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexistis?* Iosux 10. Agg. 2. his scripturis & similibus V Vierus ostendere studet, & Brentizus, moderatiùs tamen, Dæmonem non posse procurare ignem, pluuiam aut grandinem: & ita multo minus posse maleficos & magos. Sed vt robur huius argumenti clare pateat rudibus, qui distinctionem rerum non cognoscunt, in simili ostendam solum habere apud indoctos apparentiam, & nihil roboris. Scriptura tribuit Deo quod sit auctor mortis & vitæ, occidat & viuere faciat, percutiat & sanet. Ergo huiusmodi effectus tribuere hominibus impium est, & idololatrię conforme. Ergo nõ est dicendum, quod homo occidat, percutiat, aut medicus vitā conseruet, aut sanet, aut homo sit auctor vitæ, siue parens, & sic de similibus. Antecedens probatur Deuteronomij 32. *Videte quod ego sum solus: ego occidam, & ego viuere faciam: percutiam, & ego sanabo, & non est qui de manu mea possit eruere.* 1. Reg. 2. ca. *Dominus mortificat & viuificat.* Sap. 16. *Tu es Domine, qui vitæ & mortis habes potestatem, & deducis ad portas mortis & reducis:* & Tobix 13. *Magnus es Domine in æternum,*
& in

& in omnia secula regnum tuum: quoniam tu flagellas,
& saluas: deducis ad inferos, & red:scis, & non est qui
effugiat manum tuam: similia alibi in scriptura ha-
 bentur. Nunc pro dissolutione huius nodi, no-
 tandum est, quod secundum veram philosophi-
 am, & etiam Theologiam, Deus est prima princi-
 palis & independens causa efficiens, sua propria
 virtute, omnium rerum: sic tamen, vt res create
 non careant sua virtute agendi, quàm Creator
 in creatione indidit. Quare Deus est factor &
 sator rerum omnium, & operatur omnia in om-
 nibus: ita tamen, vt creaturæ in ordine suo etiam
 operentur. Est Deus auctor vitæ & mortis. Sol ta-
 men & homo generant hominem, vt rectè au-
 ctor Arist. est; cum concurrant ad vitæ intro-
 ductionem, & cooperentur. Principalis ergo causa
 est Deus, particulare agens in ordine suo est causa
 minus principalis. Iam ad argumentum respon-
 detur: Deus optimus Maximus est causa princi-
 palis independens, & primaria omnium impres-
 sionum Meteorologicarum, qui causas naturales
 ad hoc ordinavit, vt hisce effectib' inseruiât. Qui
 etiam pro sua voluntate, cum non dependeat à
 causis naturalibus, sine his particularibus potest
 producere propria virtute similes effectus, quod
 nulli creaturæ competere potest, cum de eius
 intrinseca & essentiali ratione sit, habere esse
 communicatum & participatum ab alio, scilicet
 creatore. Quantum autem ad inditam naturam
 spiritualium substantiarum, tanta eis data est in
 creatione naturalis operandi potestas, quæ per
 peccatum non est diminuta, secundum commu-
 nem Theologorum doctrinam, vt nulla ei super
 terram valeat comparari: sicq; ex naturali etiam
 rerum

rum ordine, cum substantia corporalis, utpote imperfectior, infra spiritualementem sit quantum ad motum localem: Elementa subsunt operationi Angelorum tam bonorum, quam malorum ut S. August. in d. Psalm. 77. & in 3. d. Trinit. cap. 8. & S. Thom. 1. part. q. 110. art. 7. & in c. 1. Job. & alij Theologi in 2. d. 7. ac alibi docent. Dæmones autem, in productione talium effectuum Meteorologicorum, nihil aliud faciunt, nisi Deo permittente coniungunt aut continuant, naturali sibi virtute communicata, causas à Deo ordinatas per motum localem, quod fieri posse constat ex nunc dictis, de potestate Dæmonis, & ex alijs suprà in 2. præmissis, de generatione Meteorologicorum. Utuntur ergo Dæmones causis naturalibus ad pluendum, & generandum grandinem, pruina, fulgura, aut ventum à Deo ordinatis aliquando quasi extraordinariè & artificialiter ad pluuiam, ventum & similia producendum. His præmissis nunc quæstioni satisfaciendum.

Conclusio responsiva. Certissimum & nullatenus dubitandum est, maleficas & sagas, cooperante Damone posse mouere tempestates, intempestiuas imbribus, & grandinis lapidatione nocere hominibus, ut Christianissimus Imperator in L. hac indicat.

Probatur Conclusio. 1. Elementa subiacent operationi Dæmonum, ex communi Theologorum doctrina, quantum ad motum localem, unde ea possunt conturbare. 26. q. 5. can. Nec mirum. Magi sunt, qui vulgo malefici, ob facinorum

*magnitudinem nuncupantur: hi sunt, qui permissu Dei
 elementa concutiunt: quæ verba Isidor. lib. 8. Etymolog. cap. 9. ponit, & infra in L. Multi: verbo, Elementa turbare. Ad huius Constantini L. mentem
 accedit Innocentius Octauus, in Bulla præmissa
 Malleo Maleficarum, quam infra post finem libri,
 cum alijs hanc materiam concernentibus subi-
 ciemus. In hac Bulla multi tribuuntur effectus
 maleficis. Sanè nuper ad nostrum non sine in-
 genti molestia peruenit auditum, quod in nonnul-
 lis partibus Alemanniæ superioris, nec non in Mo-
 guntinen. Colonien. Treuiren. Salzburg. &
 Bremen. prouincijs, ciuitatibus, terris, locis &
 Diocæsi-bus, complures vtriusque sexus personæ,
 propriæ salutis immemores, & à fide Catholica
 deuiantes, cum Dæmonibus incubis & succu-
 bis abuti, ac suis incantationibus, carminibus, &
 coniurationibus, alijsque nefandis superstitioni-
 bus, & sortilegijs, excessibus, criminibus, & de-
 lictis, mulierum partus, animalium fœtus, terræ
 fruges, vinearum vuas, & arborum fructus, nec
 non homines, mulieres, pecora, pecudes, & alia
 diuersorum generum animalia, vineas quoque,
 pomeria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia
 terræ legumina perire, suffocari, & extingui face-
 re & procurare, ipsosque homines, mulieres, iu-
 menta, pecora, pecudes, & animalia diristamin-
 trinsicis, quàm extrinsicis doloribus, & tormen-
 tis afficere, & excruciare, ac eosdem homines ne
 gignere, & mulieres ne concipere, virosque ne
 vxoribus, & mulieres ne viris actus conjugales
 reddere valeât, impedire: Fidem præterea ipsam,
 quam in sacri susceptione Baptismi susceperunt,
 ore sacrilego abnegare. Aliaque quàm plurima
 nefan-*

nefanda, excessus & crimina, instigante humani
 generis inimico, committere & perpetrare non
 verentur, in animarum suarum periculum, di-
 vine Maiestatis offensam, ac perniciosum exem-
 plum ac scandalum plurimorum. Sequuntur
 Theologi. S. Augustin. lib. 8. de Ciuit. Dei. cap. 19.
 Isidorus loco cit. S. Thom. in 2. d. 7. & 8. Doctores
 mallei maleficarum 2. part. q. cap. 15. Sylueit. in
 summa. verb. Maleficium. Ioannes Nider in fornicario.
 Alphonsus Castrentis l. 2. de iusta heret. punitione c.
 15. Nicolaus Iaquerius in flagello hereticorum, & alij
 alibi. Consentiant Iurisperiti Bartol. Angel. Azo.
 Salyc. Godefrid. in d. L. eorum. Bonifacius de Vi-
 talinis in tract. de maleficijs, in cap. de Sortileg. & ma-
 them. Ioann. ab. Anania. in cap. 1. de Sortileg. Pau-
 lus Grilland. lib. 2. q. 6. & alibi. Ioan. Bodin. lib. 2.
 de magorum Demonomania cap. 8. & in confutatione Io-
 annis VVieri. Petrus Gregorius Tholosanus in Syn-
 tagm. iuris vniuersi, cap. 11. num. 12. & ca. 12. lib. 34.
 part. 3. Vlricus molitor Constantiensis, in Dialogo
 ad Sigismundum Archiducem Austria, cap. 1. & alij alibi.
 His accedit sententia etiam Ethnicorum, qui fir-
 miter crediderunt incantationibus nocumenta
 frugibus & satis inferri. Vnde illa lex 12. tabula-
 rum L. 53. extat. Qui fruges excantasset, pœnas dato:
 neue alienam segetem pelle xeris excantando ne incantan-
 do, ne agrum defrugando. VVierus in lib. de Lamijs cap.
 12. ad hanc L. sic responder. Hic & explodenda
 venit, illa duodecim tabularum lex: Qui fruges
 excantasset, &c. Nullo siquidem modo incanta-
 tionum verbis & imprecationibus fruges lædi
 queunt: sed ne à Dæmone quidem Deo conce-
 dente, aut veneficis, multo minus ex traduci alio
 possūt. At huius persuasionis colostrum ex Poeta-

rum vberibus suxerunt veteres, ad nos quoque
 deriuatum. *Hac V Vierus. Godelmanus loco cit. num.*
 17. responder: Si legislatores 12. tabularum cog-
 nitionem religionis Christianæ habuissent, hanc
 certè legem non tulissent, quam ex libris veterū
 Poetarum conscripserunt. *Hac ille.* Sed hanc legem
 12. tabularum approbant alij magni nominis viri,
 tam Christiani quàm Ethnici. S. Augustin. lib. 8.
de Ciuit. cap. 19. Lodouic. Viues in comment. eiusdem
cap. Francif. Balduinus Iuriscōsult. & alij in d. L.
12. tabularum. Iacob Menoch. *de arbitrarijs Iudicium*
quæstionib. lib. 2. casu 388. Ioann. Bodin. *loc. cit.* Pe-
 trus Gregor. Tholosanus in d. c. 11. Petrus Matth.
 in 7. decretal. in tit. de malef & in cantator. cap. vii. in
 notabili. Lambert. Danæus in Dialogo de Sortiariis
 cap. 3. & alij alibi. Accedunt prædictis, ex Ethni-
 cis, in confirmationem d. legis. Cicero in lib. de
 Republ. quem ad hunc effectum citat Augustin.
 Plinius lib. 28. *naturalis historia cap. 2. & lib. 30. ca. 1.*
 Eiusdem sententiæ est Vergilius Ecloga 8.

Atque satas aliò vidi traducere messes.

Et Ouid. lib. de amore.

Carmine lasa Ceres sterilem vanescit in herbam,

Deficiunt lasi carmine fontis aquæ.

Ilicibus glandes, cantataque vitibus vna

Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Neque enim quia Poetæ veritatem dicunt, i-
 dedò veritas reiicienda est, nam multa ad homi-
 num vtilitatem cecinerunt. Quare non raro
 Sancti Patres eorum auctoritate etiam vtuntur,
 vt est videre apud Augustin. in lib. de Ciuit. qui il-
 lud Vergilij positum *loc. cit.* adducit. Et apud Eu-
 feb. de preparat. Euangel. Hieron. in diuersis locis, &
 alios.

Con-

Confirmo legem d. 12. tabularum latius. Sa-
 crae litteræ, & Sancti canones prohibent incan-
 tationem, & ei aliquam vim tribuunt: ergo ali-
 quam vim habet incantatio: aliâs si titulus sit sine
 re, frustra S. literæ & canones sub pœna prohibent,
 Antecedens confirmatur. Deuter. 18. Nec inue-
 niatur in te maleficus, &c. Aut incantator. Psalm. 57.
 Venefici incantantis sapienter. Ecclesiast. 12. Quis
 miserebitur incantatori? Et in can. 26. q. 5. can. Si quis,
 & can. Nec mirum: & ibidem q. ult. can. Admoneant.
 Et sancti Patres Augustin. lib. 2. de doctrina Christi-
 ana cap. 20. Chrysost. serm. 7. de fato. S. Thomas 2.
 2. q. 96. artic. 2. S. Antonin. 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 12.
 Summistæ in verb. Incantatio. Si ergo incantatio a-
 liquam habet virtutem, vt nemo sapiens negare
 potest, aut illam exercet in hominem, aut in alia
 creata ad conseruatione hominis: Si solum in ho-
 minem: maior erit prouidentia Dei in media ad
 finem, scilicet creaturas irrationabiles, quàm er-
 ga hominem, ratione cuius creatæ sunt reliquæ
 creaturæ. Si autem in hominem & creaturas: ha-
 betur intentum LL. prædictarum, quod malefici
 & magi, cooperante Dæmone, possint incantare
 fruges & sata. Amplius confirmo exemplis vete-
 rum. Plin. lib. 28. cap 3. prope finem, postquam mul-
 tis incantamentorum & carminum vim confir-
 masset, attestatur. Pagana lege in plerisque Italiæ
 prædijs cautum est, ne mulieres per itinera am-
 bulantes neant siue fusos torqueant: aut omninò
 detectos ferant: quoniam aduersatur id omnium
 spei præcipue frugum. Sic statim subiungit. Car-
 mina quædam extant contra grandines, contraq;
 morborum genera, contra arbusta. Quædam e-
 tiam in partus. Gellius lib. 9. cap. 4. narrat in Africa
 familias

familias esse hominum, voce atque lingua fascinantium, qui si impensius fortè laudauerint pulchras arbores, segetes latiores, infantes amoeniores, egregios equos, pecudes pastu atque cultu optimas, moriuntur hæc omnia repentè, nulli alteri causæ obnoxia. Petrus Gregori⁹ vbi suprà c. 13. refert ex Dione Cassio l. 56. *historia*, quod eo tēpore, quo Cn. Sidius Geta contra Salabum ducē expeditionem faciebat, neque aqua esset ad extinguendam sitim, quendam indigenarum confœderatorum incantationibus plurimam aquam cœlo elicuisse. Olaus Magnus lib. 3. *historia. de gentium Septentrionalium variis conditionibus*, cap. 28. refert de Oddone quodam Danico, pirata maximo, qui magicæ artis ita peritus extitit, vt absque carina altum mare pererrans, hostilia sæpè nauigia concitatis carmine procellis euerteret. Itaque ne cum piratis in maritimarum virium certamen descenderet, exasperatos maleficio fluctus & ventos ad naufragia eisdem infligenda perducere solebat. Qui tandem dignam suis sceleribus recepit pœnam, à peritiorē hoste circumuentus, gurgite submersus est, qui marinos vortices præstigijs carminibus olim calcare cōsuevit. Imò idem auctor *ibidem* cap. 16. mentionem facit magorum & maleficorum in Finnorū, qui negotiatoribus in eorum littoribus contraria ventorum tempestate impeditis, ventum venalē exhibere, mercedeq; oblata tres nodos magicos, non cassioticos loro constrictos reddere solebāt. eo seruatō morderamine, vt vbi primū dissoluissent, ventos haberēt placidos: vbi alterū vehementiores: At vbi tertium laxauissent, ita sauas tempestates se passuros, vt nec oculo extra proram in euitandis scopulis,

pullis, nec pede in nauia vela deprimenda, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris viribus potirentur. Hique infœlicius rem experti sunt, qui vim eiusmodi nodis per contemptum inesse negarunt. De ventorum venditione, eodem O-lao referente, testatur etiã Herodotus lib. 7. de præfœtis Xerxis, quod ij triduana tempestate 400. naues amisere, donec quarto die magi incisiones faciendo, & beneficijs incantando, ventum The-ti & Nereidibus sacrificando, tempestatem com-pescuerunt, siue eadem tempestas aliter cessauit. Ex dictis constat, legem prædictam nihil à ra-tione & Theologorum doctrina alienum inclu-dere.

QVÆSTIO V.

An licitum sit uti maleficijs ad finem boni: ut, ad curandum infirmitatem, aut ad arcen-dum pluuiam, & tempestates?

PRO parte affirmante facit textus in hac L. Vnde eruitur, quod incantationes ad finem boni liceant & non puniantur, vt communi-ter Iurisperiti in hac L. sentiunt. Bartolus, Saly-cetus, Godefridus, Azo, & alij alibi. Angel. ta-men in hac L. sentit incantationes etiam ad finem boni illicitas, nisi fiant virtute diuina. Apostilla ad Salycetum in d. L. notat, etiam de iure ciuili pro-hibitas incantationes ad finem boni: vt pro inue-niendo thesauro L. unica, de Thesaur. C. l. 10. Petrus Gregor. Tholosan. lib. 34. C. 18. in fine Syntagm. iuris vniuersi dicit, iure ciuili hanc magiam, quæ fit ad fi-nem boni, etiam improbatam à Leone Cæsare, qui hac de re edidit Constitutionem 65.

familias esse hominum, voce atque lingua fascinantium, qui si impensius fortè laudauerint pulchras arbores, segetes lætiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes pastu atque cultu opimas, moriuntur hæc omnia repentè, nulli alteri causæ obnoxia. Petrus Gregori⁹ vbi suprà c. 13. refert ex Dione Cassio l. 56. *historia*, quod eotèpore, quò Cn. Sidius Geta contra Salabum ducè expeditionem faciebat, neque aqua esset ad extinguendam sitim, quendam indigenarum confederatorum incantationibus plurimam aquam coelo elicuisse. Olaus Magnus lib. 3. *historia. de gentium Septentrionalium variis conditionibus*, cap. 28. refert de Oddone quodam Danico, pirata maximo, qui magicæ artis ita peritus extitit, ut absque carina altum mare pererrans, hostilia sæpè nauigia concitatis carmine procellis euerteret. Itaque ne cum piratis in maritimarum virium certamen descenderet, exasperatos maleficio fluctus & ventos ad naufragia eisdem infligenda perducere solebat. Qui tandem dignam suis sceleribus recepit pœnam, à peritiorè hoste circumuentus, gurgite submersus est, qui marinos vortices præstigiosis carminibus olim calcare cõsuevit. Imò idem auctor *ibidem* cap. 16. mentionem facit magorum & maleficorū in Finnorū, qui negotiatoribus in eorum littoribus contraria ventorum tempestate impeditis, ventum venalè exhibere, mercedeque oblata tres nodos magicos, non cassioticos loro constrictos reddere solebāt, eo seruatò moderamine, ut vbi primū dissoluissent, ventos haberet placidos: vbi alterū vehementiores: At vbi tertium laxauissent, ita sauas tempestates se passuros, ut nec oculo extra proram in euitandis scopulis,

pulis, nec pede in naui ad vela deprimenda, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris viribus potirentur. Hique infœlicius rem experti sunt, qui vim eiusmodi nodis per contemptum inesse negarunt. De ventorum venditione, eodem O-lao referente, testatur etiã Herodotus *lib. 7. de præfectis Xerxis*, quod ij triduana tempestate 400. naues amisere, donec quarto die magi incisiones faciendo, & veneficijs incantando, ventum The-ti & Nereïdibus sacrificando, tempestatem compescuerunt, siue eadem tempestas aliter cessauit. Ex dictis constat, legem prædictam nihil à ratione & Theologorum doctrina alienum includere.

QVÆSTIO V.

An licitum sit uti maleficijs ad finem boni: vt, ad curandum infirmitatem, aut ad arcendum pluuiam, & tempestates?

Pro parte affirmante facit textus in hac L. Vnde eruitur, quod incantationes ad finem boni liceant & non puniantur, vt communiter Iurisperiti in hac L. sentiunt. Bartolus, Salycetus, Godefridus, Azo, & alij alibi. Angel. tamen in hac L. sentit incantationes etiam ad finem boni illicitas, nisi fiant virtute diuina. Apostilla ad Salycetum in d. L. notat, etiam de iure ciuili prohibitas incantationes ad finem boni: vt pro inueniendo thesauro L. *unica, de Thesaur. C. l. 10.* Petrus Gregor. Tholosan. *lib. 34. C. 18. in fine Syntagm. iuris vniuersi* dicit, iure ciuili hanc magiam, quæ fit ad finem boni, etiam improbatam à Leone Cæsare, qui hac de re edidit Constitutionem 65.

1. *Conclu. In dicta L. Eorum tolerantur, & non puniuntur incantationes, quando fiunt ad bonum finem: ut ad sanandum infirmum, aut ad repellendum tempestates.*

HAEC est comunissima Iurisperitorum sententia. Bartolus. Salycet. Godefridus Azo in d. L. Grilland. lib. 2. de Sortileg. quest. 6. nu. 20. Hostiens. in summa de magistris. §. Quam scientiam. Troilus Maluetius in tract. de sortibus, a num. 13. & alij alibi. Nec mirum. Cum enim L. civilis pacem & bonum tantum externum querat, non ita attendit ad ea, quae conscientiam concernunt: quia tamen tolerat, & non punit, non ideo approbat, tanquam recte facta: exemplum in alijs habemus: de lege civili licitum est marito uxorem in adulterio deprehensam occidere, nec punitur. L. Gracchus. C. ad Legem Iuliam de adult. & L. Marito. ff. eod. tit. Sic etiam iure civili non punitur in emptione & venditione infra medietatem iusti pretij decipiens. L. 2. C. de rescind. vendit.

2. *Conclu. Non est licitum in foro conscientia, secundum legem diuinam & canonicam, uti magicis artibus & incantationibus, etiam ad finem bonum.*

IN hac Conclusionem Theologi, Canonistae & Iurisperiti consentiunt. Probatur conclusio, Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini. Et cap. 20. Anima quae declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi, &c. & in iure canonico, 26. q. 5. can. Nec

mirum.

mirum. Vbi post multas enumeratas superstitiones, sic dicitur: *Ad hæc omnia supradicta pertinent ligatura execrabilium remediorum, quæ ars non commendat medicorum, seu in præcantationibus seu in characteribus suspendendis, atque ligandis, in quibus ars Dæmonum ex quadam pestifera societate hominum & malorum Angelorum exorta. Vnde hæc cuncta vitanda sunt Christiano, & omni penitus execratione repudianda atque damnanda. Et in cap. Admoneant, eadem causa q. 2. in cap. Ex tuarum, de Sortileg. Et ratio satis clara etiam est. Vti enim magica arte aut maleficorum opera, est res per se mala: cum inuoluat pactum inuocationemque Dæmonum. qui sunt inimici Dei & humani generis: ergo nullo quocunque fine, etiam optimo, huiusmodi factum potest cohonestari. Quia finis non necessario attrahit ad naturam sui ordinata in finem, vt rectè etiam annotarunt Anthonius à Butrio, & Ioannes de Anania in d. cap. Ex tuarum, Expressa enim est Apostoli Pauli sententia, non sunt facienda mala, vt eueniant bona. Expedit ergo magis pati in corpore & temporalibus bonis, quàm in anima: Quia minor est corporis & temporalium rerum iactura, quàm animæ. Ex d. c. Admoneant. Præstat igitur, vt bene ait Grilland. mille pati mortes, quàm opera diaboli liberari ab infirmitate. Hanc doctrinam facultas Theologica Parisiensis, in articulis de superstitionibus definiuit, in artic. 5. Quod licitum sit vti magicis artibus, vel alijs quibuscunque superstitionibus, à Deo & Ecclesia prohibitis, pro quocunque bono fine: error. Quia secundum Apostolum, non sunt facienda mala, vt bona eueniant. Et in artic. 6. Quod licitum sit, aut etiam permittendum, maleficia maleficijs repellere: error.*

Rom. 3.

Et art. 7. Quod aliquis cum aliquo possit dispensare in quocunq; casu, vt talibus licite vtatur: error. Hinc patet quam impium sit illud dogma Paracelsi, in lib. de morbo caduco: Nihil referre, an Deus, vel diabolus, Angeli vel immundi spiritus & gro opem ferant, modò morbus curetur. Sanè dolendum est apud multos Christianos hanc etiam sententiã inualuisse: quod si aliqua calamitate premantur, modò liberentur, non curant, an medijs licitis vel illicitis. Quare non est admirandum, apud nostrates tam magnam portam Demonibus apertam esse, vt penè Gentiles superstitionibus superent.

3. Concl. *Etiamsi maleficus paratus sit semper maleficia exercere, non licet tamen eius uiti opera ad tollendum maleficium, si probabiliter cognoscatur & prasumatur, quod alio maleficio utetur ad soluendum adhibitum.*

HAEC est communis Theologorum sententiã, contra Angelum in verb. *superstio*. §. 13. allegatẽ Aureolum in 4. d. 34. q. 2. pro sua parte. Constat Cõclusio. Maleficus grauitèr peccat, quando arte magica, & diabolica maleficium à se, ve alio illatum tollit, vt ex dictis in secunda Conclusionẽ patet. Ergo non licet eum inducere, etiamsi paratus sit, vt id faciat, quod sine peccato exequi non potest. Quia sic inducens consentit in peccatum alterius, quod sine scelere fieri non potest, iuxta Pauli sententiã: *Digni sunt mortem non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus:* & sic in casu, petens est causa proxima & efficax peccati. Licet enim talis paratus esset, non tamen fecisset

fecisset illud particulare maleficium, ad finem petitionis directum, nisi petens induxisset. Pro dictæ sententiæ persuasione facit: licitum est unicuique uti malo alterius ad suum commodum. Sic secundum S. Augustinum licitum est mihi uti, ad commodum meum, iuramento hominis infidelis, quamvis sciam illum iuraturum per Deos falsos, quos colit. Ad idem pertinet, quod communi Doctorum consensu potest quis mutuum petere ab eo, quem scit non nisi ad usuram daturum. Respondetur, quod non est similitudo in exemplis. Quia in his casibus qui petit, cupit id, quod sine peccato fieri potest, etiam cum merito. Malitia enim in duobus exemplis positis non sequitur ex natura rei, sed ex ipsius operantis mala voluntate quæ est extrinseca operi. Qui enim petit iuramentum ab infideli, non cupit ut per falsos Deos iuret, (alioquin sic petens peccaret, quia peteret id, quod est aperte peccatum) sed solum petit, ut iuret: Et si esset optio in offerente iuramentum, mallet eum per verum Deum iurare. Eadem ratione, qui cupit mutuum ab usurario, non petit ad usuram pecuniam, quia sic peccaret: cum id sine peccato fieri nequeat: sed petit sibi dari mutuum, quod laudabile & meritorium est. Ad maiorem & clariorem harum obiectionum lucem vide S. Thom. 2. 2. q. 78. artic. 4. Ioan. à Turrecremata in d. cap. Mouet te: & Dominicum à Soto l. 6. de iustit. & iure q. 1. artic. 5. & Alphonsum Castrensl. 1. cap. 15. de iusta heret. punitione. Alia autem ratio est in casu propositæ conclusionis, quia qui petit à malefico, ut arte magica maleficiū soluat, pro suo commodo & utilitate, is petit quod ex rei natura sine peccato nequit fieri. Quare optimè declarauit

In ep. 154.
ad Publico-
lam & ha.
basur 22.
q. 1. ca.
Mouet te.

clarauit facultas Parisiens. in d. artic. 7. quod sit error dicere: quod possit dispensari vt quis licite talibus posset vti. Quia communis & verissima Theologorum sententia est, quod dispensatio non cadat in ea, quæ ex natura sua sunt mala.

4. Conclu. *Si maleficium adhibitum eius esset generis, quod naturali aliqua virtute, aut actione, sine vlla Damonis inuocatione & auxilio posset dissolui, non esset ill. ci. um petere dissolutionem à malefico aut incantatore.*

VT, exempli gratia, si malefica posuisset sub limine alicuius ianux aliquod maleficium, quo remanente, vaccæ morerentur, aut lac eis subtraheretur: non esset peccatum removere tale signum, aut maleficium. Haud dissimile est, quod refert Gregorius Turronensis lib. 8. *Historia Francor. cap. 33.* Aiebant, inquit, Parisianam urbem quasi consecratam fuisse antiquitus, vt non ibi incendium prævaleret, non serpens, non glis appareret: nuper autem cum cuniculi pontis emundarentur, vt cœnum, quo repletus fuerat, auferetur, serpentem gliremque æreum repperunt, quibus ablatis, & glires extra numerum ibidem, & serpentes apparuerunt. Dictam Conclusionem tenent. Scotus in 4. d. 34. *quæst. vnica.* Gabriel in 2. d. 8. q. 2. art. 4. dub. 2. Syluester in *summa verb. Maleficium*, Aurea Armilla. & Caietan. ibidē. Alphons. Castrés. loco cit. & alii alibi. Ratio est, quia in tali casu nihil commercij aut fœderis habetur cum Dæmone, sed tantum fit quod homo naturaliter facere potest dum signum, aut instrumentum, quo maleficium destruendum est, remouetur

uetur & destruitur. Tum enim Dæmon, respectu talis maleficij, amplius non molestat: Quia ex pacto, cum malefico contracto, tã diu absistit & cooperatur, quàm diu signum positum remanet: &, sicut cessante causa, cessat effectus: sic etiam ea durante durat effectus.

§. Concl. *Quando maleficia illata sunt alicui, homo debet ad Deum recurrere corde contrito, peccatorum confessione, profusis lachrymis, largioribus eleemosynis, & orationibus, ac exorcismos aliaque Ecclesiastica remedia adhibere.*

C An. Si per Sortiarias 33. q. 1. & cap. fin. de frigid. & malef.

QVÆSTIO VI.

An malefici, incantatores & magi semper valeant curare maleficia, à se, vel alijs illata?

NOtandum, quod morbi, aut infirmitates dupliciter inferuntur à maleficis. Aut aliquando ipsi malefici per se rebus naturalibus & venenosis morbum inferunt. Aut ipsi solum adhibent signa rebus, aut verbis, quæ nullam habent efficaciam naturalem ad effectum, sed tantum adhibito signo Dæmon operatur inuisibiliter, circa corpus hominis, aut bestię, cuius nocumentum maleficus intendit, applicando actiua passiuus. Deinde aduertendum, ex Malleo maleficarum. Syluestro, Grillando & alijs, quod quædam male-

maleficæ nocent, sed non curant: quædam verò
è conuerso curant, sed non nocent: quædam ve-
rò vtrumque præstant.

1. Conclu. *Maleficiatum hominem quan-
doque nemo curare potest, nisi eiusdem artis
sit peritus.*

P Robatur. Malefici frequenter in inferendis
morbis & calamitatibus vtuntur Dæmonis
ministerio, qui cum sit callidissimus & per-
spicacissimus physicus, nouit talia adhibere, quæ
ars medicorum ignorat. Quare inc. *Nec mirū 26.q.*
5. etiam reprobantur remedia & medelæ, quas ars
medicorum non commendat. Necesse ergo est.
vt eadem arte mala huiusmodi tollantur, quæ il-
lata sunt. Quia nihil est tam naturale, quàm eodẽ
genere vnum quodque dissolui, quo colligatum
esse reperitur. ff. de regul. Iuris. l. Nihil tam naturale.
& eiusdem est soluere, cuius ligare.

2. Conclu. *Quando agritudines aut infir-
mitates introducuntur à maleficis, causis merè
naturalibus, veneno, aut venenosis potioni-
bus, vt plurimum possunt curari remedijs na-
turalibus, & medicorum arte.*

Q Via quæ mediantibus causis naturalibus
proueniunt, mediantibus contrarijs eius-
dem ordinis tolli possunt. Dixi, v plurimū:
quum ex accidenti & circumstantijs adiunctis
contingere possit, quod ars medicorum non suf-
ficiat, vtpote si venenum fuerit fortissimum, ita
vt statim totius corporis dispositionem inuasit
aut

aut si nimis diu expectatum sit, antequam medicorum cura adhibita: aut si subiectum veneficijs infectum, ita sit debilis complexionis, quod medicinas vsque ad debitam operationem retinere nequeat. Quia vt Poëta cecinit.

Non est in medico semper, releuetur vt ager:

Interdum doctus plus valet arte malum.

Atque hoc etiam perpendendum, quod nostri malefici & sagæ frequentissimè vtuntur venenis mirificè à Dæmone præparatis & porrectis, quæ sine dubio efficacioris sunt operationis, quàm ea, quæ præparantur arte & industria humana, & huiusmodi solet non rarò in congregatione finita chorea distribuere, vt multorum confessione dicimus.

3. *Concl. Quandoque maleficus non potest dissolvere maleficium ab alio malefico inductum.*

Ratio: quia maleficus in dissolutione vtitur auxilio Dæmonis, si ergo Dæmon, qui cooperatur in dissolutione, sit inferioris ordinis, & is, cuius artificio malum infectum, potentioris virtutis, non poterit inferior dissolvere, nisi potentior aliquo respectu in maiorem hominum perniciem suo iure cedat. Atque sic regulariter non potest inferior maleficus remedium adferre calamitatibus à superiori immissis. Cui rei breui, in quodam loco vicino, vt à viro fide digno accepi, quædam malefica testimoniū perhibuit. Cùm enim interrogata fuisset, num illi, quem maleficio infecerat, remedium adferre potuisset. Respondit: Ah ego & mei similes hoc non

non possumus, licet inferamus: fuerat autem talis mulier misera, ex communi consortio, & non honoratiore loco. Idem patet experientia in rebus humanis. Quidam medici sunt præstantiores in scientia & praxi, qui optimè & facili negotio curare possunt, quæ indocti Medicinæ quidem cognoscere valent.

4- *Concl. Regulariter, quæ inferior maleficus intulit maleficia, superior potest curare.*

Probatur. Superior maleficus operatur virtute superioris Dæmonis, qui inferiorem potest cogere, ut ipsemet dissoluat, vel superior valet dissolvere, cum in sua potestate sit. Rex enim in suo regno omnia, quæ excellentiæ & potestatis sunt, potest quæ Prætor, vel officarius sibi subditus. Intelligo autem hic superiorem maleficum eum, qui pactum habet cum Dæmone superioris ordinis.

5. *Conclusio. Quandoque infirmitates & calamitates illata tales sunt, ut amplius nullo etiam maleficio dissolui queant.*

Probatur. Sicut mala aliquando ita periculosa & inueterata sunt, ut nulla arte medicorum curari queant: Ita etiam ob diuturnitatem maleficia hominis naturam destruere possunt ut impossibile sit curare. Quia cum maleficus curet cooperaante Dæmone, qui impedimenta sanitatis remouere debet naturalibus: si ob diuturnitatem omninò natura destructa sit, non poterit remedium adferre. Ex quo fundamento in prima parte superioris tractatus intulimus, nō posse diabolum

lum omnem morbum, maximè senectutis, curare. Hinc sæpissimè audimus, quando incantatores & malefici interrogantur & consuluntur de morbis illatis (quod nullo modo fieri deberet) eis quandoque respondetur, quod nimis tarde veniant.

6. Concl. *Maleficus aliquando curare potest morbos, quos ars medicorum aut ignorat, aut curare non valet.*

Quia Dæmon, qui ex pacto cum malefico concurrit, maioris est scientiæ & potentiæ naturalis, quàm præstantissimus & expertissimus quicunque Medicus.

7. Concl. *Quando quis in morbis & infirmitatibus curandis vitur modis & medicamentis, quæ medicorum ars ignorat: aut rebus, quæ secundum physicam, & naturalem philosophiam nullum habent naturalem ordinem ad effectum producendum, ratio curationis est suspecta, & sapit superstitionem & maleficium.*

Quia naturali causæ inesse debet aliqua vis insita naturalis, in ordine ad productionem effectus: & si hæc in curationibus non inueniatur, necesse est effectus expectetur à Dæmone ex pacto. Hinc infero, ut plurimùm remedia vetularum aut virorum, aut (quod magis deestandum) quandoque sacerdotum, esse valde suspecta. Cum enim sint indocti in medicina, & res naturales ignorent, contendunt non raro sa-

nare morbos grauissimos & inueteratos, de quibus medici, qui suam ætatem in studijs consumpserunt, desperant, & non raro media adhibent huiusmodi homines supersticiosi, in quibus nulla est similitudo causæ & effectus.

QVÆSTIO VII.

Quomodo clauus, scopuli, panni, serra, ferramenta & similia dura quandoque in corporibus hominum inueniantur, & qua ratione ingerantur aut eijciantur: An huiusmodi tribuenda maleficijs, & diabolica arti?

Circa hanc questionem difficilem diuersi diuersa sentiunt. Paulus Grilland. lib. 2. de Sortilegijs q. 3. numero 27. duas refert opiniones. Alias vidi, dicit, sæpenumero, quod maleficio infecti, ubi liberationis remedium vsurparunt, frequenter ex ore euomerent, vel per secessum exonerarent acus, capillos, ferramenta, clauos, plumas, sulphur, lapides, & res demum tales, quas maleficio læsum vorare potuisse, erat impossibile: non solum integras, sed nec fractas, nec minutè in frustra concisas. Vnde quid mirandum videtur? Sed dic, vt quidem censuerunt, Sathanam ad maiorem hominum deceptionem facere dictas apparere species extraneas in resolutione facturæ, vt res miranda magis videatur. Quandoquidem inspiciuntur & considerantur ea esse talis naturæ, formæ & qualitatis, vt impossibile fuerit talia potuisse ingredi in corpus maleficio læsi, per aliquam partem naturaliter: sed in reueritate non sunt species naturales. Et quod hoc verum

verum fit, hinc apparet: quia illa eijciuntur per vomitum, vel secessum, atque ita inter illas liquidas apparent à principio, cum primum è corpore emittuntur: At si seruaueris illas materias biduum aut triduum, aut dies quinque quemadmodum ego alias studiosè seruari feci, videbis omnia ea liquefacta penitus, & ipsarum formas perijsse totas. Quod si naturalia essent, profectò in sua priori forma remanerent, nec corrumperebantur, maximè ferrum & lapides, propter eorum naturalem duritiem, vt manifestum est omnibus. Quidā alij dixerunt, dæmones, vt res miranda videatur, tunc temporis, quando maleficio affectus irritatur ad vomitum, vel ventris opus, velocissimè & innisibiliter afferre ibi species illas, siue materias veras & naturales aliunde acceptas, & ostendere quasi in hominis corpore fuerint. Sed nota, licet Dæmon potentia sua naturali hoc quidem posset, & tam dextro modo illas inferere in vomitu & stercore maleficio agitati, vt nullus hominum aduerteret: Prior tamen opinio magis placet, apparentis tantum species, & non naturales esse: edò quod non diu durent, sed resoluantur breui tempore in liquores. Multa pertinentia ad hanc materiam adfert Ioannes V Vierus lib. 4. de *prestigijs Dæmonum*, à cap. 2. per aliqua capita. Libelli Germanici auctor, qui ascribitur Domino Iacobo Baroni in Lichtenbergh, de *præcipuis artificialis maleficij*, hanc rationem ingerendi huiusmodi materias ponit. Corporis pori Diaboli artificio extenduntur, & per eos inferuntur stramina, setæ, corium & acutæ similesque materiæ: deinde pori iterum occluduntur, & remanent materiæ in corpore occlusæ. Ostendit similitudine: Quæ-

admodū si quis manu in profundo aquæ lapidem ponat, lapide relicto manū attrahit, quō deuenerit lapis nescitur. Eadē ratione naturali fulminis radius poros vaginæ transit, ferrumq; liquefacit, relicta integra vagina. Simili modo contingit in hac illusione, quæ magis noxia stigmata & vulnera infert. Huius opinionis primus inuentor videtur fuisse Paracelsus in *lib. de occulta philosophia*, qui vult veneficas & fagas alicui per poros cutis cineres, pilos, plumas, priscum spinas & similes res noxias, sine cuius apertione, in corpus inferre, per easque continuos cruciatus concitari nec posse eximi huiusmodi materias maleficas per vulnus, aut incisionem. Hic auctor te curatione talium ridicula & plena superstitione docet, quare omittenda sunt. Quidam alij medici iudicant in re veritate nihil esse huiusmodi effectus, sed tantum præstigias & technas Dæmonis. Cosmas Philarchus Pistoriensis Canonicus, & Theologus Florentinus, in *lib. de officio Sacerdotis in 2. part. lib. 3. cap. 8. in primo præcepto Decalogi*, putat aliquando huiusmodi res esse tantum illusiones, vt videantur, quæ verè non sunt, vel quod Dæmon aëris condensatione & coloratione faciat apparere illa aliquando verò esse realia. Nam diabolus inuisibiliter illa stomacho infert, & inde visibiliter educit, non obstante quod sint ita magna: quia potest ad libitum ea diuidere, & reunire, & vbi opus fuerit, actiua naturalia ad id applicare, & hoc tanta celeritate, vt oculus diuisionem & compositionem discernere non possit, sed iudicet ita magna emitti, & quod oculus decipiatur, & non possit ratione velocitatis motus percipere rem, vt est. Adducit ad hanc materiam dictus Doctor exemplum

plum apud Surium *tomo 3. ex vita S. Petri. Archie-*
piscopi Tarantasi. In castro S. Symphoriani Lug-
 dunensis Ecclesiæ, erat vir fidelis, & religioso-
 rum officiosus, sedulusque susceptor, & ad suum
 hospitium vim faciendo, pertraxit Abbatem ma-
 gnæ conuersationis, & opinionis. Illi erat filia,
 quæ opera mulieris maleficæ, per nequitiam in-
 uidæ socrus, languore tabescebat desperato, nec
 viri sui præsentia, nec aspectus vllatenus tolera-
 bat: mater, vt Sathanas Sathanâ eijceret famosum
 quendam maleficum accersuit, qui arborum
 cortices contriuit, & pocula verbis & herbis con-
 fecta dedit, & proprijs dentibus illius brachium
 momordit, quæ ab illo languore conualuit, sed
 interdum velut ex corde procedere acus senti-
 ens, cruciabatur atrociter, donec per morsuram
 brachij, quam nulla cicatrix obduxerat, acuse-
 duceret vis occulta, plures in hunc modum, quã
 triginta, per temporum interualla prodierant:
 pater lachrymis filiæ infirmitatem Abbati expo-
 suit, & ab eo auxilium petijt. Ducta ad præsentia
 Abbatis, eadẽ hora sentiens acum, mulier geme-
 bunda deplorat. Iam peruenit ad foramen: soli-
 tus iam præcesserat cruor, iam cæperat apparere,
 & accedens vnus ex fratribus laicis eidem Abbati
 deseruiens cruentam extraxit. Orat Abbas, & lo-
 cum vulneris tangens, in virtute fidei pollicetur,
 nec ferrum vltra, nec chalybem exinde proces-
 surum: Factum est, sed mutata materia est, mali-
 tia nec dum prorsus extincta: cæperunt lignei fu-
 des paruuli proferreis acubus egredi, & non om-
 nes eiusdem magnitudinis, & crassitudinis: sex-
 decim intra annum, & paucos menses, ex mulie-
 ris lingua prodierunt. Adfuit demum S. Petrus

pis. Tarātaſij, cui diuinitus ſeruabatur tanti miraculi plenitudo. Offertur mulier miſſarum ſolemnia celebranti, ſicut praeceperat veſpera praece-
denti: Eadem hora ſeptimum decimum lignum ex muliebri carne egreditur, quod ſub oculis omnium ſacriſta extraxit: conſitentem mulierē abſoluit, ſacram ei dedit Eucharistiā, & ab omni deinceps cuiuſcunque materie progreſſu ſub-
bet eſſe ſecuram: *Hec ibi.* Materia huius puncti ſemper mihi viſa eſt difficilis: tum quia multi dicunt conſtanti teſtimonio ſe huiuſmodi educta ſæpius vidiffe, per incifionem, aut etiam aliam e-
ductionem: communis autem ſenſuum experientia non ſemper falſa eſt, tum quia via ingerendi huiuſmodi in corpus ſine dolore, & tactu, & ſi-
gno res mirabilis quædam apparet, & cognitum nobis naturæ curſum effugere. Quid tamen mihi ſentiendum videatur paucis reſoluam.

Præmitto in primis ex Theologia & philoſophia, naturaliter non eſſe poſſibilem corporum penetrationem. Quare miraculum maximum fuit, quod Chriſtus clauſis ianuis ad diſcipulos venit, vt ex Euangel. lectione Ioan. 20. conſtat, prout docent S. Gregor. in hom. 26. in Euang. S. Auguſtin. tract. 121. in Ioannem. S. Thom. 3. part. q. 28. art. 2. & alii alibi. Quare cum Diaboli poteſtatem excedat miracula facere, concedendum non eſt, quod eius operatione fiat penetratio corporum. His præmiſſis, ſit

1. *Concl. Non eſt à ratione alienum, quod quandoque huiuſmodi res non ſint naturales, ſed generentur ex mala humorum diſpoſitione, ad modum rerum naturalium, & conſervata reſol.*

resoluantur in materiam liquidam, ut Grillandus cum prima opinione sentit.

2. *Concl. Aliquando etiam ex causis naturalibus in homine nascuntur dura, quæ torsiones, dolores, & acutas infirmitates generant.*

Patet de calculo & alijs rebus. Ad quod propositum probandum, multa ex medicis adferuntur à Ioanne V Viero lib. d. cap. 16. Quare non est boni Christiani omnes acutas internas, & longas infirmitates referre ad maleficia.

3. *Concl. Secunda opinio à Grillando recitata etiam aliquando vera esse posset.*

Quia Diabolus tantæ est subtilitatis & potentiz, quod possit illudere sensibus astantiû, & veras res velocissimè afferre, & apponere, motis prius doloribus & torsionibus in corpore, & membro infecto, quasi lateant intus res naturales.

4. *Concl. Quod huiusmodi dura immitantur per extensionem pororum, & pori iterum immissis huiusmodi rebus duris occludantur, imaginariam est, & à naturaliratione alienum.*

Quia pori ita sunt à natura constituti, ut præter tenuissimum liquorem & sudorem nulla solida substantia egredi valeat, nec patiantur sine cutis & carnis scissione tantam extensionem, ut tam crassæ, duræ & solidæ materiæ

immittantur, vt omnibus ratione vtentibus ad sensum patet. Quantum ad illa, quæ adferuntur pro similibus, dissimilia potius sunt. Aqua enim est liquida, & diuiditur in omnem loci differentiam, & ad immisionem alterius solidi corporis statim cedit, & educto tali corpore iterum coadunatur. At alia ratio est corporis humani solidi: diuisum sine sensu & dolore non coniungitur. De ictu fulminis etiam alia ratio est: Quia, vt Phisici tradunt, eius est naturæ, quod durū lædat nullo apparente signo in molli. Sic quandoque experientia cognoscimus in hominibus fieri, vt carne integra manente exterius, ossibus & nervis interius contractis & contritis, fulminis ictus hominem lædat. Ad hoc facit quod Isidorus lib. 13. *Ethymolog.* Seneca lib. 5. & 6. *naturalium questionum*, & Plinius lib. 2. *hist. nat.* & alij tradunt, quod fulmen talis sit naturæ, quod oculis & buris in nullo lætis, sed integris manentibus, suo tactu constat & consumit pecunias, aut gladium in vagina liquefacit, vagina intacta. Non enim fulmen eodem modo omnem materiam lædit. Quæ enim ob duritiam ei resistunt, vt lapis, ferrum, æs, & similia, vehementius & fortius dissipat & conterit: teneris, mollibus & rarioribus parcat. Hinc contingit, vt dictum est, quod quando hominem lædit, nihil vulneris exterius apparet, contritis interius ossibus.

5. *Concl. Existimo non esse negandum, aliquando res huiusmodi duras in partibus corporis, Demonis potentia & maleficorum opera includi.*

Quia

Quia multorum hominum diligenti oculati inspectione compertum est, similes materias è corporibus excisas & emissas esse. In eis autem, quæ multis ad sensum patent, omnia ad deceptionem referre, quando clara sunt testimonia etiam Doctorum, infirmi est intellectus. Quia multa sunt, & fiunt, & non est dubium ea esse, quæ tamen rectè non possunt cognosci, ut Augustin. lib. 21. de Ciuit. cap. 5. docet.

6. *Concl. A ratione alienum esse non puto, Damonem subtilitate sua scientia, & virtute potentia posse immittere homini profundissimum somnum, & medijs naturalibus efficacissima operationis adimere sensum doloru, ut scissione carnem diuidat, & huiusmodi materias duras imponat, & iterum breuissimo tempore curet alijs naturalibus fortissimisque remedijs nobis incognitis.*

Siquidem & medici vel chirurgi naturalibus & soporiferis herbis nonnunquam immittunt soporem, ad remouendum dolorem, quando aliquod membrum abscindere volunt. Dæmonis autem peritia insignis est, & potentia eius maior, quàm ab homine intelligatur. Nemo existimet, quod sine causa mille artifex dicatur. Nec quis admiratione capiatur, quod nullum signum talis incisionis appareat. Cum cicatrix relinquatur, aut ob imperitiam medici, aut ob medicinæ debilem & tardam operationem, quæ omnia Damon supplere potest. Quare videmus, quod cæteris paribus præstantior Chirurgus perfectius curet, & minorem cicatricem relinquat.

Huic Conlusioni congrua exempla ponit Nicolaus Remigius *lib. 2. c. 4.* Quædam Margareta Ienina adiunctis sibi socijs, cum propriū filium odisset, inuecta est nocte à Demone in illius ædes, quæ erant Sarbringen, vbi dormientē prius tamē vnguento illinitū, ad altius dormiendū aggressa simul sunt: sed cum aliud fato aliquo impedire efficerere nō potuissent, testā humi repertam lateri filij, cui nomē erat Iaquilin⁹, facto prius vulnere, quod tamen momento coalesceret, inseruerunt: vnde etiam post multorum mensium vexationem videntibus multis erupit. Sennel Armentaria, quæ Dusz in oppido Lotharingæ pridie Calend. Octob. Anno 1586. mortis supplicium pertulit, confessā est, se in summum pedem cuiusdam Philippi Pistoris os ē veruecina coxa inseruisse: cum prius admota piscis spina vulnus fecisset, quod deinde callo obduētum, ingentes diurnosque dolores eidem peperit, vt ab eodem pistore etiam postea compertum est.

74. *Concl. Puto dissimilem imponendi rationem esse eorum, quæ immittuntur in carnosam corporis substantiam, & aliorum, quæ ad intestina & stomachum transeunt.*

Ratio diuersitatis est. Quia orificium, arteriæ, guttur & alia organa ad naturæ conseruationem ordinata, ita sunt constituta, quod nō dilatentur, aut comprimantur, nisi ad naturales suos effectus: Sensum autem fugit, quod tam dura, solida & crassa transeant tam angusta foramina, sine dolore perceptibili. Et si enim Dæmon sua subtilitate corpus penetret, eique illabatur; non tamen potest mediantibus corporatibus rebus

ita interior operari, sicut exterior in carne, ubi facilius actiua passiuus coniunguntur. VVierus lib. 4. de prestig. Demonum, c. 9. vnum adfert exemplum ex Ioanne Langio, illustrissimorum Principum Palatinorum Rheni medico, lib. 1. Epist. 38. Quod contigit Anno Domini à Christi natiuitate 1539. in quodam Eistetenfis Episcopatus pago Fugelstal. In hoc pago Vlricus Neusseffer agricola, cum crudelibus dolorum tormentis circa alterum hyppochondrium conficeretur, subitò clauum ferreum sub illæsa cute manu apprehendit, quem Chirurgus illuc balneator nouacula exciderat: nec tamen cessarunt dolores, sed indies magis incrucescebant. Quapropter cum nec aliud doloris remedium fore miser, quàm mortem suspicaretur, arrepto cultello, sibi guttur abscedit. Itaque dum tertio die ad sepulchrum mortuus efferretur, aderant tū Eucharius Rosenbader ex VViesenburg, Noricorū oppido, ac Ioannes ab Ettenstet balneator, qui astante magna hominum frequentia, de mortui agricolæ ventriculum inciderunt, in quo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim instar ferræ dentatos, ac duo ferramenta aspera repererunt, quorum singula spitami longitudinem excedebant: aderat & capillorum instar globi inuolucrum. Sed quid potissimum hic admiraberis? an quomodo tot & tanta ferramenta in ventriculi cavitare contineri potuerint: an qua arte sint ingesta? certè non alia, quàm Dæmonis astu & dolo. Hæc dictus auctor.

QVÆSTIO VIII.

Quomodo malefici aut saga nocte ades malefici.

lesficiandi ingredi possunt, sine strepitu & rumore, ita ut non deprehendantur?

Confessionibus maleficorum & sagarum didicimus, quod non rarò de nocte ædes intrant, infantes rapiunt, aut homines dormientes veneficijs inficiunt. Quæritur ergo quæ ratione ita cautè ædes & cubicula clausa intrare valeant? Tractat aliquid de hac quæstione Griland. lib. 2. de Sortilegijs q. 8.

Hic in memoriam reuocandum est, quod in superiori tractatu insinuaturn, de custodia & ducatu Angelorum. Sicut enim bonus Angelus homini dux est in bonis, ita malus in malis. Dæmon enim magisterulus, qui suum clientem incitat ad nocendum homini, nocte dum homines dormiunt præcedit ad locum destinatum, fenestras, vel ianuas clausas etiam fortissimis seris aperit, & maleficos vel sagas intromittit, instruitque quomodo dormientem maleficio inficere debeant, imò etiam aliquando dormientibus remedijs soporiferis altiore somnum imprimit, ad lectum dormientes ducit, ac lumen producit ut videant, cautè pannos discooperit, nec non etiam quandoque suam operam impendit, ut potum veneficij ori, naribus, vel auribus infundant, vel corpus vnctione pestifera inungant. Re expedita Dæmon fenestras, aut ianuas iterum recludit, quando malefici egressi sunt, ut antea repererat. Nisi enim opera Diaboli vterentur, incredibile videtur, quod intrantes ædes alienas, in quibus fortasse nunquam fuerunt nocturno tempore clausis ostijs & fenestris, ita tacitè ingrederentur, & egrederentur, nec aliquando depre-

henderentur. Sic dicit Grillandus se audiuisse à duabus mulieribus maleficis, quas examinandas habuit.

Retulit idem Ioannes Cuno de Rouer, cuius maleficij longam seriem retulimus in prima parte superioris tractatus. Cum enim Anna mater sua & duæ aliæ sagæ conuenissent, vt de nocte virum quendam Zelosum persecutorem maleficorum maleficio conficerent. Magisterulus præcedens fenestras & ianuas aperuit. Ipse autem Ioannes Cuno pro comite à matre & alijs adductus fuit, vt candelam ardentem, quæ non naturalis, sed arte diabolica confecta erat, (ipso Ioanne Cunone proprijs scriptis sic distinguente) teneret. Venientibus autem eis in cameram maleficiandi in ciuitatē Treuirensē, cum maleficiandus pro more bonorum Christianorum se signo crucis & pijs exercitijs, antequam se quieti tradidisset, muniuisset, nihil efficere potuerunt, sed re infecta reclusis ianuis auolare debuerunt. Vir autem bonus, cui nocere voluerunt, adhuc viuit Dei gratia, & tam diu viuet, quam diu Deo placuerit. Mater dicti Ioannis Cunonis, cum & ipsa examinaretur super articulis propositis eodem modo confessa est, sicut filius in hoc puncto. Si quis autem miretur, quomodo tam quiete hæc fieri possint quod homines non excitentur. Respondeo quandoque etiam homines euigilare, quando huiusmodi tentant facere, imò nonnunquam aliqui percipiunt, quando potionem infundere contendunt, & euigilāt non sumpta sufficienti parte ad tollendam vitam, sed tantum ad aliquorum membrorum debilitatem, vt exemplis doceri posset, si expediret. Qui autem talia

magi-

magisteruli aut Martineti, siue mali ducis opera fieri miratur ita clanculum, vt homines semper non eo excitentur: recogitet quomodo Apostolus Petrus dormiens inter duos milites, vinctus duabus catenis, & adhibita custodia ante ostium carceris, ipsa nocte, cum eum iam producturus esset Herodes, a bono Angelo nemine resciscente eductus sit. Et ecce, ait scriptura, Angelus Domini assistit, & lumen resulsit in habitaculo: percussoque latere Petri, excitauit eum, dicens, Surge velociter. Et ceciderunt catene de manibus eius. Dixit autem Angelus ad Petrum: Precingere, & calcia te caligas tuas. Et fecit sic. Et ducis illi. Circunda tibi vestimentum tuum: & sequere me. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat quia verum est, quod fiebat per Angelum: existimabat autem se visum videre. Transeuntes autem primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quae ducit ad ciuitatem, quae vltro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum vnum, & continuo discessit Angelus ab eo. Et Petrus reuersus ad se dixit: Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis. Hic confiderandum, quam secretò Angelus bonus Apostolum eduxerit, & aduertendum, secundum naturalem potentiam non esse etiam difficile facere Martineto, quae ei ascriptimus, in nocturno duatu sui clientis.

QVÆSTIO IX.

An Magi & malefici nostri etiam possint seminibus & arborum floribus, nocumenta inferre productione ranarum, murium, cruciarum, locustiarum, & similium bestiolarum?

Ex

Ex confessione earum percipimus passim eas fateri, quod non raro huiusmodi operentur: proinde paucis huic quaestioni respondendum.

1. *Concl. Certum est maleficos & magos mediante Daemonis opera posse producere ranas, cyniphes, erucas, & similia animalia imperfecta.*

HAEC conclusio probatur ex scriptura Exod. 7. & 8. fecerunt malefici per incantationes suas ranas, & serpentes. At Chyniphes educere non potuerunt, non ob eorum impotentiam, sed quia aderat dominatio prohibentis per Spiritum S. ut ait D. Augustin. lib. 3. de Trinit. cap. 9. Vnde Scriptura inquit: *Digitus Dei est hic.* Atque quantum ad hanc Conclusionem attinet eam communiter DD. Theologi recipiunt. D. Hieron. Lyrani. Dionysius Carthusianus, & alij in cap. 8. Exod. Augustin. in loc. cit. S. Thom. 1. part. q. 114. artic. 4. Alexander Alensis in 2. part. q. 43. memb. 2. Magist. in 2. d. 7. in fine. Bonauent. & alij ibidem. Guilhelm. Parisien. in lib. de vniuerso. part. 3. & alij communiter a libi. Ad eundem effectum facit Psalm. 77. *Et dedit erugini fructus eorum: & labores eorum locusta. &c.* Et deinde subiungit: *immissiones per angelos malos.* In quem Psalm. legendi D. Augustin. Cassiodor. & alij.

2. *Concl. Ad productionem talium bestiarum & animalium imperfectorum, Daemon ex pacto cum mago & malefico tantum disposi-*

dispositiue concurrat per applicationem agentium naturalium.

HAnc docet Augustin. in d. lib. 3. de Trinit. c. 8. & post eum S. Thom. Alenf. Bonauent. & alij. ait enim Augustin. Non solum malos, sed nec bonos angelos fas est putari creatores, sed pro subtilitate sui sensus & corporis, semina rerum istarum nobis occultiora nouerunt, & ea per congruas temperationes elementorum latenter spargunt, atque ita gignendarum rerum, & accelerandorum incrementorum præbent occasiones.

3. *Concl. Huiusmodi animalia ad operationem Damonum producta ex operatione sua natura nocumenta inferunt segetibus, floribus arborum, aut fructibus adhuc teneris.*

Huius Conclusionis sensus est, quod quidem productio huiusmodi bestiarum facta opere diabolica, sit præter communem naturæ cursum, & ita mirabilis quantum ad producentem, & mouentem agentia naturalia ad suum effectum, præsupposita tamen productione, quod quædam depascant olera, alia flores arborum, quædam folia, nonnulla etiam hominibus molestissima sint, id conuenit naturæ talium bestiarum. Hæc Conclusio satis probatur ex locis Scripturæ allegatis. Exod. 8. & Psalm. 77. & DD. in eisdem locis. His accedit quod sicuti miracula non sunt multiplicanda sine necessitate: ita nec mirabilia censenda, quæ fieri communi cursu naturæ ratio conueniens suadet. Cum enim huiusmodi animalia licet imperfectiora sint, quippe quæ ex

que ex putrefactione facilimè generantur, & quâ-
 siâ casu, auctore Aristotele lib. 7. *Metaphys.* rex. 23.
 vitam habeant, indigent nutrimento aliquo, at-
 que in id sibi conueniens ex natura indita ferun-
 tur. Ideo quando magi & malefici auxilio Dæ-
 monis volunt hominum generi detrimenta in-
 ferre in seminibus aut fructibus arborû, dæmo-
 nes concurrunt, Deo tamen permittente, ad pro-
 ductionem similium animalium in tanta copia,
 vt verisimiliter magna ex parte flores arborum,
 aut fructus adhuc teneros depascant, corrodant,
 mortificent & contaminent. Ex qua corrupti-
 one humano generi, ad cuius cōseruationem fru-
 ctus terræ & arborum necessarij sunt, damna ma-
 xima contingunt.

4. *Concl. Possunt etiam magi & malefici
 auxilio malorum spirituum animalia imper-
 fecta hinc inde in varijs locis conspersa congre-
 gare in uno loco & coacervare.*

Hanc, in qua Theologum non puto posse
 dubitare, breuiter docet Nicolaus Remi-
 gius Serenissimi Ducis Lotharingiæ confi-
 liarius lib. 1. *Demonolatreie* cap. 21. Prodi-
 erunt anno præterito 1595. huius auctoris *Demonolatreie* lib.
 3. in quibus ex indicijs capitalibus nongentorum
 plusquam minus, qui propter sortilegij crimen
 intra annos quindecim in Lotharingia, vbi ipse
 est cognitor publicus, morte mulctati sunt, om-
 nes effectus, quos maleficis & strigibus tribui-
 mus, multarum confessionum exemplis osten-
 dit atque illustrat. Conclusionem hanc nunc pau-
 cis probamus. Atque in primis ex communi &
 Hh rece-

recepta Theologorum doctrina. Corpora hæc inferiora etiam angelis malis, quantum ad motum localem obediunt (intellige semper, nisi Deus cui omnia subiecta sunt, impediatur.) Atque hanc propositionem post S. Augustin. *lib. 3. de Trinitate cap. 8. & 9.* tradunt. S. Thom. *1. part. q. 110. art. 3. & lib. 3. contra Gentiles, cap. 103.* S. Bonavent. Palud. Richard. & alij cum Magistro in *2. d. 7. Syluest. in verb. Maleficium. q. 2.* Franciscus Victoria in *relect. de arte magica, a nu. 32.* Benedict. Pererius *lib. 1. de magia, cap. 6. & alij alibi.* Vnde citilissime & celerrime propter magnam potentiam & virtutem possunt corpora de loco ad locum transportare. Hinc sicuti res alias alibi factas Dæmones celerrime ad magorum aliquando ostentationem ex locis etiam late distantibus possunt asportare: Sic quoque valent animalia imperfecta & minutiora in diuersis via naturali enata, coaceruare, & in locum destinatum mouendo congregare. Qui enim homines mouendo celerrime ex diuersis locis in vnum locum potest coadunare: quid impedit, quo minus erucas, limaces, locustas & similes bestiolas in vnum locum cogat? Atque hoc modo fieri potuit, quod aliquando meminire latum, quosdam ex nostris maleficis confessos quod habuissent tempore quodam autumnii vas plenum limacibus paruis ad perdendum semina frugum. Dæmoni enim minime difficile est paruo tempore colligere, & vno loco includere magnum cumulum, & quasi infinitum numerum minutorum bestiolarum. Nicolaus Remigius refert exempla ex processibus iudicijs in hunc modum. Alexia Violæ in agro Tentræ Anno Domini 1583. refert se, postquam bacchantium

more

more hac atque illac vnà cum æqualibus multum discurrisset, solitam in aere spargere minutū quendā puluerem, ad id sibi idcirco à Dæmone concessum: vnde erucæ, bruchi, locustæ, atque id genus pestes satorum adeo densæ nascerentur, vt ijs agri illicò vnde quaque contaminarentur. Apra Hofelotia, Alexia Drigæa, Odilla Boncuriana, & Rosa Gerardina memorant se simili facto ingentem murium copiam non semel in agris excitauisse, qui illicò in terram se abderent, corrodendis ortarum frugum germinibus: Et post quædam subdit: Quemadmodum nostra ætate visus est Nenceij Comes quidam è Germania vniuersas cubiculi muscas circa infixum in parietem pugiunculum congregans, non aliter atque apes in fuga vberis instar è ramo pendere solent. Et alius è tota vicinitate, ac confinio excitos angues in ignem Magico circulo conclusum inducens, ac cū ex ijs quæ corpore immanior erat, in illum ingredi detrectaret: coacta est tamen repetitio identidem carmine id facere, ac se cum cæteris in obiectum ignem dedere & prouoluere. *Hac ille.* Ex his non difficile colligere, qua ratione quidam incantatores aliquando in alicuius ædes, cui malè volunt, maximum glirium, aut murium cogant, vt frumenta consumant, & alias molestias inferant. Non enim in verbis, aut signis est aliqua virtus coactiua, sed Dæmon ex pacto ad prolationē verborum & applicationem signorum operatur ad coadunationem murium, & glirium in tali loco, quem incantator & magus præfigit. Cū hīc mentionem fecerimus, demonem per motum localem varia operari, dubium occurrit hoc loco soluendum, vt constet, *an su-*

perstitio sit credere, vel aliquid veritatis obtineat opinio illa, tam quorundam incantatorum & magorum, quam etiam multorum venatorum, qui existimant incantationibus impediri posse capturam ferarum. Ad quod dubium respondetur affirmatiue, fieri posse vt impediatur captura ferarum incantatione & arte magica. Vt hoc melius intelligatur, recolendum quod feræ aut canibus capiuntur, quæadmodum vt plurimum lepores multi capiunt: & tunc impedimentum potest fieri à Dæmone ex parte canum insequentium leporem, quos in cursu potest impedire, vel in apprehensione: aut etiam leporem velocius potest impellere, & motu locali transferre, ita vt canes effugiat. Si autem feræ retibus sint capiendæ his modis aut similibus impedimentum opponitur. Aut ante retia potest se in corpore assumpto ponere, vt feram anteuertat, vel ad eundem finem imprimere illusionē phantasmati feræ, vt apprehendat hominem, vel canem sibi aduersantem. Aut denique transferendo per motum localem feram, ne retia attingat vel eadem etiam retia, inuisibiliter eleuando, vt pateat securus transitus. Cum enim Dæmon summe artifex, non desunt illi modi, quibus hominum commodis aduersetur, & suorum clientū scilicet incantatorum & magorum causam promoueat. Siquidem incantatores omnem fiduciam collocant in suis incantationibus & signis magicis in ordine ad præstandum impedimenta capture ferarum, ita & ipse ex pacto tacito, si non quandoque etiam expresso, concurrat tanquam fidelis cooperator ad impediendum, vt augeat rerum vanam confidentiam, & suam fallacem fidem confirmet.

LEX V.

Nemo Aruspicem consulat, aut Mathematicum: Nemo Ariolum: Augurum & vatum praua confissio conticescat, Chaldaei & Magi, & ceteri, quos maleficos obf. cinorum magnitudinem vulgus appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur. Sileat omnibus perpetuò diuinandi curiositas: Etenim supplicio capitis ferietur, gladio ultore prostratus, quicumque nostris iussis obsequium denegaue- rit. Lex est Constantij & Iuliani Cæs. ad populum.

HAEC L. partim spectat ad magiam diuina- tricem, partim ad effectricem. Litera ferè patet ex superioribus, vbi de varijs diuina- tionis speciebus dictum est. D. Hierony. lib. 1. com- mentariorum in Daniele cap. 2. in illa verba: *Præcepit Rex, vt conuocarentur harioli, & magi, & malefici & Chaldaei: distinctione ponit inter hæc nomina. Secundum eum harioli sunt, quos alij ἐρασιδαῖς, id est, incantatores interpretati sunt, & secundum eundem doctorem rem verbis peragunt. Magi, qui de singulis philosophantur. Malefici, qui san- guine vtuntur & victimis, & sæpe contingunt cor- pora mortuorum. Porro in Chaldæis genetliaci significantur, quos vulgus mathematicos vocat. Sed latius quædam nomina, ex dictis in hac lege accipiuntur. Et si enim sacris literis Chaldæi intel- ligantur, qui per considerationem astrorum & astronomiam diuinabant, eò quod astronomia in*

¶ 47.

Chaldaea viguerit, ut apparet ex illo Esaia, ubi scriptum est de Babylone ciuitate Chaldaez. *Stent & saluent te augures tui, qui contemplabantur, & supputabant menses, ut ex eis annūciarent futura tibi:* tamen in hac lege videntur idem esse, quod magi. Magos enim Chaldaeos Assyrij, à Chaldaea Asia regione nominabant. Et cum magi apud Persas potissimum Deorum cultui vacare solerent, in tantum postea aucta est eorum vanitas, ut non solum obseruatione syderum futura prædicere, sed artibus quibusdam & maleficijs & scire se omnia, & facere posse profiterentur: quæ duo comprehendunt tam magiā diuinatricem, quam operatricem. Per magos in hac L. diabolicis artibus mirabilium rerum effectores intelligo, quos vulgus omni tempore maleficos appellauit, ut patet ex Rub. hac L. & L. *Et si excepta. infra. & in can.* Nec mirum. S. Magi sunt, qui vulgo malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hi permissu Dei elementa concutiunt, turbant mentes, ac sine vilo venenæ haustu; violentia tantum carminis interimunt. Hos effectus etiam hæc ll. magis maleficis tribuunt. Atque sic magos malas artes exercentes maleficos à vulgo semper appellatos, testes sunt antiquissimi Patres, Cassianus in collat. 8. cap. 19. Augustin. de Ciuitate Dei lib. 21. cap. 6. Lactant. lib. 2. de origine erroris c. 17. Isidorus lib. 8. Etymolog. c. 9. & S. Thom. lib. 3. contra gentiles cap. 106.

Nota hic in illis verbis, quos maleficos ob facinorum magnitudinem, vulgus appellat, maleficiū, ut etiam nos experientia discimus, vix vnquam, ut in præsentī negotio de eo loquimur, continere vnum simplex crimen, sed semper multa includere: & proinde iudicium sumendum ex multis comitan-

comitantibus. Nostri autem malefici hæc scelera committunt : abnegationem Dei, quæ est porta ad omnia scelera, fidei in Baptismo susceptæ, ac communioni Sanctorum abrenunciant : cum Dæmone pactum in destructionem cœlestis regni ineunt, cum Sathana rem Veneream exercent, nocte eodem cooperatore ad congregationem proficiscuntur, ibidem idololatriam exercent, exhibendo honorem & cultum Dæmonibus; conspirant cum eisdem in perniciem humani generis, quomodo fructibus & seminibus, nec non hominibus nocere possint, & talia exequuntur Dæmoniaco auxilio accito, homicidia committunt : infantum corpora non rarò exhument, quæ vel in cineres, aut liquores igne resoluunt, nonnunquâ etiam corda infantum comedunt, Sacratissimo Eucharistiæ Sacramento turpissimè sæpius abutuntur, iumenta & pecora morbis usque ad mortem inficiunt, personas matrimonio iunctas impediunt, ne matrimonij actus debito modo exercere possint : odia inter coniuges aliquando generant, parricidia frequenter committunt, blasphemias frequentant, & alia plura facinora nefanda, quæ nominari nec possunt, nec decet, perpetrare non verentur, ut plurimis fidelissimis confessionibus testimonijsque didicimus. Quare rectè malefici dicuntur, non solum ob facinorû magnitudinem sed etiam multitudinem. Neque tamen omnes malefici & sagæ omnia hæc coniunctim semper committunt, sed alij alijs sunt peiores. Hæc tamen ferè omnibus sunt communia : Abnegatio Dei, abrenunciatio fidei in Baptismo susceptæ, pactum cum Dæmone, Apostasia, idololatria in congregatione, abusus sceleratissimus

Demonis in forma incubi aut succubi, conspiratio ad perpetrandū aliquod malum contra Reipubl. ac patriæ salutem, homicidium, aut aliorum animalium perditio, sacrilegium in abusu Eucharistiæ, & blasphemia.

Postremò circa illa verba, *Etenim supplicio capitis ferietur, gladio ultore prostratus*, aduertendū, quod quamuis secundum Iurisperitos generaliter loquendo, per pœnam capitalem non intelligatur pœna mortis, sed etiam exilij: Cyn. in L. 1. C. de falsis. Marfil. in pract. Crim. §. Opportune. num. 40. Boër. in decis. 254. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. quest. 67. & alij. tamen hîc intelligitur pœna mortis, ut intelligitur ex verbis adiunctis, *supplicio capitis ferietur, gladio ultore prostratus*.

QVÆSTIO I.

An malefici sic dicti à vulgo, ob facinorum magnitudinem, morte sint afficiendi?

Quæstio hæc hoc tempore solemnis est, cum ob frequentiam maleficiorum dubium quandoq; in casibus occurrentibus incidat, maximè cū non omnes malefici sint pares in malitia. Ante resolutionē quædam sunt prænotanda.

Primum notabile. Secundum legem diuinam & humanam, pœna est commensuranda delicto & culpæ. Deuteron. 25. *Iuxta mensuram delicti, erit plagarum modus.* can. Non asserimus 24. quest. 1. cap. Sicut dignum, de homicid. & cap. Felicis, de pœnis in 6. & L. perspicendum. ff. de pœnis. L. 1. §. Sed & qui ff. de abigeti.

Secundum. Delictum tanto grauius est, quanto dignior persona, in quam peccatur. S. Thom. 1. 2. quest. 73. artic. 9. Antonin. 1. part. tit. 9. §. 1. cap. 1. & alij ali-

*dij alibi. cap. 1. de calumniat. cap. Cum illorum. de sen-
ten. excommunicat. Institut. de iniurijs. §. Atrox. Ex
quo fundamento, cæteris paribus, grauiora sunt
peccata, quæ in Deum committuntur illis, quæ in
homines cap. Vergentis, de heret. & in Authen. Gaza-
ros. in C. cod. tit. Hinc deducitur, quod abnegatio
Dei, idololatria, præuaricatio, Apostasia, hæresis,
sortilegium, diuination, incantatio, & similia, sunt
grauissima peccata, & referuntur ad crimen læsæ
maiestatis diuinæ.*

*Tertium. Est differentia inter hæresin proprie
dictā, & crimen maleficorum: quia hæresis sim-
plex peccatum est, nec tam multa alia inuoluit: at
maleficium colluies peccatorum comitatur, ut
ex dictis clarum est. Sic communiter malefici in-
cidunt in pœnam multorum criminum. Partici-
pant ut plurimum cum hæreticis in aliquo: longè
tamen eos malitia superant in alijs. Ex hac causa
non est eadem causa cognitionis & pœnæ. Si ni-
hil aliud maleficium haberet, quàm hæresis cri-
men, nullo modo cognitio eius ad iudicem ſe-
cularem spectaret: cum autem diuersa habeat ad-
iuncta, missi est fori, & est locus præuentioni, nisi
consuetudo alibi aliud obtineat.*

*Prima Conclusio. Malefici sic dicti à
vulgo, ob facinorum magnitudinem, secun-
dum legem diuinam & humanam, morte sunt
mulctandi.*

PROBATUR PRIMÒ ex lege diuina. Exod. 22. *Ma-
leficos non patieris viuere.* Glossa ibid. Maleficos
qui præstigijs magicæ artis & diabolicis fig-
mentis agunt. Glossa alia interlinearis. Maleficos, id

est, cooperatores & adiutores Diaboli. Raban. ibi-
dem Maleficos appellat illos, qui præstigijs magi-
cz artis, ac diabolicis figmentis causas agunt, &
ab vno Deo, qui est auctor omnium bonorum a-
vertere satagunt, quos vltra valere ad hominum
perniciem, lex non patitur, sed magis extinguere
iubet. Nicolaus Lyranus, Maleficos non patieris
vivere: in Hebræo dicitur: Sortilegam non patie-
ris vivere: & licet exprimat mulierem tantum,
tamen intelligitur de homine sortilego, sicut ex-
primit translatio nostra: sed Scriptura exprimit
id, quod communius est, scilicet quod mulieres
sint sortilegæ. Ponitur autem hæc lex inter eas,
quæ reprimunt concupiscentiam carnis: Quia
sortilegia frequenter fiunt in his, quæ spectant ad
actum carnis. Dionysius Carthusianus accedit ad
has expositiones. Sed Hugo Cardinalis in illum
locum aptè ad materiam hanc loquitur: Malefi-
cos vocat non quoslibet intentos criminibus, sed
præstigiatores, hariolos, magos, inspectores pel-
uis, & gladij, inuersores psalterij, criminatores,
qui scilicet carminibus diabolicis vtuntur. Omnia
enim ista fiunt contradicente Domino, & Sacra
Romana Ecclesia, & sacris canonibus. Hos se-
quuntur Nicolaus Iaquerius *cap. 22. in flagello fasci-
natorum*. Ioannes Trittemius *in tract. de reprobis*.
Barthol. Spineus *de strigibus cap. 3*. Malleus malefi-
carum, Bernard. Bafinus *de artibus magicis, 10. Con-
clus.* Martinus Arles *in tract. de superstitionibus, num.*
102. Latè & doctè Thomas Erast. *in dialogo de La-
mijis*. Amplectuntur eandem expolitionem Iurif-
periti. Troilus Maluetius *in tractat. de sortibus, num.*
17. Martin. Nauar. *in manuali Confessar. cap. 11. num.*
28. Damhauder. *in pract. crim. cap. 61. num. 137*. Ja-
cob.

cob. Menoch. *de arbitr. Iud. qq. cas. 388. num. 16. co-*
piosè. Ioan. Bodinus in consutat. opinionis Ioannis
VVieri. & alij alibi.

Contra communem Patrum & Doctorum
sententiam obijcit Ioan. VVierus, nec vult ita in-
telligi textum in *Exod. 22. sed veneficos: quia tex-*
tus græcus habet φαῖμακός, quod signat venefi-
cos, qui veneno naturali occidunt, & non arte
magica vtuntur. Sed valdè malè VVierus aduer-
tit, cum non solum apud Græcos, sed etiam apud
latinos, vt supra etiam significatum est, nomen
veneni & veneficij etiam magicis artibus conue-
niant. Sic Sancti Patres nomen, veneficos, maleficis
attribuunt. S. Hieronymus, qui teste Augustino
lib. 18. de Ciuitate Dei cap. 43. & ipsa experientia, tri-
um linguarum peritissimus fuit, vbique nomen
græcum φαῖμακός, vertit maleficus, vel maleficos
secundum inflexionem nominis, vt patet ex lo-
cis paulò post citandis. Sic etiã ad magos & male-
ficos transfert Philo Iudæus in lib. de specialibus le-
gibus, cuius verba ad longum adduximus in expli-
catione prima L. huius tituli. S. Augustin. de Ciuitate
Dei lib. 21. cap. 6. Si magorum opera, quos nostra
scriptura veneficos & incantatores vocat, in tan-
tum Dæmones extollere potuerunt, &c. Quæro
hic, vbi nostra scriptura magos vocat veneficos
& incantatores, nisi in d. loco Exodi, & similibus:
secundum interpretationem LX X. interpretū?
Eodem modo Isychius in Leuit. c. 19. in illa ver-
ba. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid scisci-
temini, vt polluamini per eos. Septuaginta autem e-
dunt, ait: Nō sequimini ventriloquos, & veneficis
non adiungamini, &c. Et paulò post, vt eius mens
intelligatur, quid per veneficos intelligat, subdit:

pessi-

pessimum est etiam, & veneficis adherere: quia
 Dæmonum inimicorum nobis, & pestilentium
 nomina dicunt. Qui etsi ad breue tempus, ut in
 errorem mittant, videntur operari aliquid, quod
 ad corporalem sanitatem vile & paruum, quale
 etiam imperiti medici operari possunt: verunta-
 men ne hoc ut boni, neq; ut bene volentes ho-
 minibus, operantur, sed in seruitutem illos redi-
 gere, & à Deo separare cupientes. Ad eundem
 sensum interpretatur in cap. 20. *Leuitic. lib. 6.* His
 addo, si quod obscurum esset exponendum in
 sacris literis, quod tamen minimè in hoc loco est,
 id foret exponendum secundum similia loca
 Scripturæ. Sed in similibus locis accipitur in sen-
 su à Patribus declarato: Ergo. Probatur assump-
 tum, *Exod. 7.* utitur Scriptura eodem verbo, quo
 cap. 12. Sed ibi accipitur pro magis cooperatori-
 bus Dæmonis, ut clarè patet ex textu, qui sic ha-
 bet. *Vocauit autem Pharaon sapientes & maleficos, & fe-
 cerunt etiam ipsi per incantationes Aegyptiacas & arca-
 na quaedam similiter.* In quo loco quis non videt per
 maleficos, quos textus græcus *φαρμακῶς* appellat,
 id est, veneficos, non intelligi eos qui naturali ve-
 neno, & modo inficiunt, sed solum per incanta-
 tiones & arte diabolica, ad mentem Sanctorum
 Patrum? Et iterum circa finem capitis. *Fecerunt-
 que similiter malefici Aegyptiorum incantationibus suis,
 & cap. 8. Fecerunt autem malefici per incantationes simi-
 liter, eduxeruntque ranas, super terram Aegypti.* Et iterum
 in eodem cap. *Feceruntque similiter malefici incanta-
 tionibus suis, ut educerent cyniphes, & non potuerunt: &
 dixerunt malefici ad Pharaonem. Digitus Dei est hic.* In
 quibus locis omnibus patet, quod nomen græ-
 cum sicut etiam latinum, non physice accipitur,
 sed pro

sed pro veneficis, qui arte Dæmonis & magica rana-
 nas educebant. Idem patet ex alijs locis. 2. Para-
 lip. cap. 23. Ezechias transire fecit filios suos per ignem,
 &c. obseruabat somnia, sectabatur auguria, maleficis ar-
 tibus inserviebat, habebat secum magos & incantatores.
 Hierem. 27. Vos ergo nolite audire prophetas vestros, &
 diuinos, & somniatores & augures, & maleficos, Daniel.
 2. Precepit rex vt conuocarentur arioli, & ruagi, & male-
 fici, & Chaldei, vt indicarent regi somnia. Esaia. 47.
 Venient tibi duo hæc subito in die vna, sterilitas & vidui-
 tas. Vniuersa venerunt super te, propter multitudinem
 maleficorum tuorum, & propter duritiam incantatorum
 tuorum vehementem. In his locis scripturæ alijsq;
 quæ adferri possent, vt clarum est ex anteceden-
 tibus, & comitantibus, circumstantijsq; adiun-
 ctis, per nomen *μαγικὰς*, non intelligitur is, qui
 veneno Physicè vtitur, sed arte diabolica, cùm
 tamen idem nomen vbiq; ponatur, mutatis tan-
 tum mutandis, secundum declinationem. Quare
 vim infert literæ, qui contra totius Ecclesiæ & Pa-
 trum consensum vnanimem, dictum locum,
 Exod. 22. aliter explicat. Accedit quod hebræi ser-
 monis periti exponunt: Sordilegam, vel præsti-
 giatricem non fines viuere. Eadem Conclusio
 probatur alijs scripturæ locis. Deuter. 18. Nec inue-
 niatur in te, qui lustrat filium suum, aut filiam ducens per
 ignem: aut qui ariolos sciscitetur, &c. nec sit maleficus nec
 incantator, &c. omnia enim hæc abominatur Dominus,
 & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo, &
 Deuter. 13. Dominus præcipit iudici, vt falsum prophe-
 tam & somniatorem, seducentem populum post Deos a-
 lienos sine mora interficiat, & filios Belial cū affectu igni
 & gladio persequatur. Hieremiæ 50. Gladius ad Chal-
 deos, ait dominus, Gladius ad diuinos. 4. Reg. 1. cap.
 Ochozias.

Ochozias, quia consuluit Beelzebub Deum Accaron, super infirmitate sua, mortuus est, iuxta sermonem Domini. 1. Paralip. c. 10. Saul mortuus est, quia Phytonissam consuluerat, nec sperauerat in Domino. 1. Reg. c. 28. Saul adhuc memor praecepti Domini, abstulit magos, & hariolos de terra, & interfecit eos, & ibidem Phytonissa mutato habitu: Tu scis quanta fecerit Saul, & quomodo eraserit magos & ariolos de terra. Quare ergo insidiarius anima mea ut occidar?

Secunda pars Conclusionis, quantum ad L. humanam & ciuilem, constat ex hac L. & ex L. Nemo & L. Nullus. L. Multi. & L. Etsi excepta. eod. tit. & DD. iuris ciuilis in has leges. Azo. in summa eod. tit. Bonifac. de Vitalinis in tract. de maleficijs. in tit. de sortilegis & mathemat. Panormit. in cap. 1. de Sortileg. Hostiens. in summa eod. tit. §. Quae sit poena. Ioan. ab Anania ibid. Paul. Grilland. lib. 2. de sortileg. q. 11. num. 11. Damhauder. loco citato. Menoch. de arbitr. iudic. qq. cas. 288. num. 5. & c. Approbatae leges, quantum ad poenas S. Augustin. lib. 8. de Ciuit. cap. 19. Vnde argumentatur aliquam vim inesse arti magicæ. Cur enim, inquit, tam grauius ista plectuntur seueritate legum, si opera sunt numinum colendorum? An forte istas leges Christiani instituerunt, quibus artes magicæ puniuntur? secundum quem alium sensum, nisi quod hæc maleficia generi humano perniciosa esse non dubium est?

Dubium hic incidere potest, An malefici & saga de quibus nunc loquimur, sint morte afficiendi, etiam si hominem, equum, vaccam non interfecerint, sed tantum in congregatione, aut cursu fuerint? pro resolutione, sic

2. Concl. *Malefici & saga, de quibus nunc agimus, etiamsi damna nemini in exterioribus intulerint, si in conuentu fuerunt, nocturnas congregationes frequentauerunt, & alia exercuerunt, qua communiter ibi fieri solent, secundum legem diuinam & humanam iuste morte afficiuntur.*

Probatur Conclusio. Primò, quantum ad legem diuinam. Exod. 22. *Maleficos non patieris viuere.* Malefici autem, vt ex dictis constat, appellantur, qui præstigijs magicæ artis & diabolicis figmentis causas agunt, Deo abrenunciant, & ad diaboli castra declinant. Sed qui ad nocturnos conuentus veniunt, omnes tales sunt. Quia nullus ad talem locum venit, qui in primis Deo non abrenunciauerit & cum Dæmone pactum inierit, vt omnium, qui tam infaustam artem exercent, confessionibus discimus. Prima pars probatur.

Secundò : Idololatræ, secundum legem diuinam, mortem merentur. Exod. 30. & 32. Deuteron. 13. & 27. & alibi. Quæ autem natio vnquam tam grauem idololatriam commisit, ac nostri malefici committunt : qui Deo verò relicto, Dæmoni obedientiam, honorem, ac cultum impendunt. Iudæi ac gentiles, si quam idololatriam exercebant, id faciebant, quia idolis ligneis, aut lapideis diuinitatem aliquam inesse credebant. At nostri malefici & sagæ scienter ac prudenter ei honorem, obedientiam & cultum Deo debitum impendunt, quem Dæmonem cognoscunt. Quid enim aliud in suis nocturnis conuentibus faciunt, quam Dæmoni famulatum præstant, & honorem impendunt? Qui eos idololatriam com-

Exod. 32

committere dubitant, recogitent, an non populus Hebræorum idololatriam commiserit, quando coram vitulo lusit, choreas duxit, edit & bibit? quid aliud malefici in nocturnis conuenticulis coram Dæmone faciunt? ipsum certis diabolicis ritibus honorant, ludunt, choreas ducunt, edunt & bibunt. Et si Moyses hoc factum populi capitale non duxit, quomodo ergo viginti tria millia hominum occidit, vt Scriptura testatur?

Tertiò: secundum legem diuinam, qui consulit diuinos, magos & incantatores, mortem meretur Leui. 20. *Anima, que declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi mei:* ergò multo magis ipse magus, aut malefic^{us} mortem meretur, quia ipse vtitur diaboli opera. Sed non apparent in conuentibus nostri malefici, nisi iam declinauerint ad Dæmones, & fornicati fuerint cum eis: ergo secundum legem diuinam, hoc titulo, mortem merentur.

Quartò: Secundum legem Dei mortem meretur, qui cum iumento coierit, ex Exod. 22. quæ lex statim subiungitur legi de pœna maleficorum. Sed grauius est cum Dæmone rem veneream exercere.

Quintò : lege diuina blasphemus lapidibus obruitur, & morte plectitur. Leuit. 24. *Educ blasphemum extra castra, & ponant omnes, qui audierunt, manus suas super caput eius, & lapidet eum populus vniersus.* Et ad filios Israel loqueris. *Homo qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum, & qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus obruet eum omnis multitudo populi.* Quanta autem sit blasphemia maleficorum in Deum. Beatissimamq; Virginem,

ginem, &c. nemo est qui ignoret, nisi tam felix sit, quod de hoc infelicitissimo hominum genere nihil vnquam audiuerit.

Probatur nunc, quantum ad secundam partē, *Probatio* quod secundum legem ciuilem & rectam ratio- *Conclusio-* nem etiam Conclusio locum habeat. *nis quantum*

Primò: Malefici nostri sunt Apostatae. Apostatae autem puniuntur ultimo supplicio, sicut etiam heretici. Hostiensis & Panormitanus *ad leges ciuiles.* in cap. 1. de Apostat. Damhauder. loco cit. num. 43. Quod autem apostatae sint, patet. Discedunt enim à vero Deo, & Diabolum sequuntur.

Secundò: Qui paganorum ritus & sacrificia exercent, ultimo supplicio afficiuntur. C. de paganis & eorum sacrificiis. L. 1. & 2. & ibidem. L. Nemo uenerantis. Quid ergo merebuntur, qui non solum paganorum, sed diabolorum ritui & sacrificijs insistant?

Tertiò: Vita nostra est militia super terram. Huius autem militiae duo sunt duces. Christus Electorum, & Sathan peruersorum, & inter hos duces eorumque milites bellum est perpetuum, & odiū vehementissimum. Duci autem supremo, Domino Deo, & Christo, nomina nostra dedimus, fidem addiximus, & obedientiam promissimus ante Baptismi susceptionem, quando quisque nostrum interrogatus: Abrenuncias Sathanæ? & responsum. Abrenuncio. Et iterum: Et omnibus pompis eius? Abrenuncio. Et iterum: Et omnibus operibus eius? Abrenuncio. Et tum subsequitur. Credis in Deum patrem omnipotentem, Creatorem cæli & terræ, &c. Et responsum, credo. Huius abrenunciationis, tanquam rei antiquissimæ, meminere sancti Patres, Dionys. Areopagita

cap. 2. Ecclesiast. Hierarchia, Basil. in lib. de Spiritu sancto cap. 27. Ambros. in lib. de iis, qui mysteriis initiantur, cap. 2. Orig. hom. 12. in Numeros. Cyrill. Hierosolym. Catechesi 1. mystagogica. Tertullian. in lib. de corona militis. Raban. lib. 1. de instit. clericorum, & alij alibi. Ex qua renuntiatione constat nos abrenuntiasse Sathanæ, & eius operibus, & addixisse supremo Regi & duci fidem obedientiamque cuius militiæ iura, fœdera ac signa suscepimus indicto continuo & perpetuo bello, regno Sathanæ. Nunc ad propositum. Qui in bello ad hostes aut fugit, aut vult transfugere, ultimo supplicio afficitur; secundum leges. L. Desertorem, §. Is qui ad hostes. ff. de re militari. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Transfuga ff. de pœnis. Transfugæ ad hostes, aut secretorum nostrorum renunciatores, aut viui exurantur, aut furca suspendantur. Qua pœna ergo dignus erit, qui à Duce Christo, cui fidem dedit, & obedientiam promisit, fit transfuga ad crudelissimum omnium hostem Dæmonem? His accedit, quod secundum rigorem iuris militaris, miles si arma amittit, vel alienauit, capitis damnari potest, in d. L. Desertorem. §. Miles. Miles ergo Christi, qui abijcit, contemnit, & conculcat armaturam Christi, & scutum fidei, in quo posset, si vellet, secundum apostolicam doctrinam, exinguere tela nequissimi aduersarij, qua merebitur pœnâ?

Quartò; Secundum legem non solum diuinâ, sed etiam ciuilem, blasphemus mortem meretur, ut est textus clarus in Authent. ut non luxurientur contra naturam, quam authent. Ioan. ab Anania cap. 2. de maledic. vehementer laudat, & magnificat: ita affirmant & concludunt Doct. ut attestantur Damhaud. in pract. crim. cap. 61. num. 26. & lul. Clar.

Clar. lib. 5. sent. 5. Blasphemia num. 3. Quæ tamen pœna hodiernis temporibus non seruatur, ob defectum religionis & iustitiæ, vt dicit Lucas de penna, in L. omnes. C. de delator. lib. 10. Seruanda autem esset huiusmodi pœna, si esset magna & enormis blasphemia, quæ ex deliberato, & dolo proposito procederet, vt Zasius lib. 1. consil. 19. annotat. & sic Boerius in decis. 301. aliquando praticatum in mobilibus & doctis curijs tradit. Cogitet ergo Christianus qua pœna digni sint malefici, qui non solum verbis, sed etiam facto maximas blasphemias in Deum, B. Virginem & Sanctos iaciunt vt placeant Dæmoniorum principi, cui magis probatur, qui maiora scelera perpetrat. Committitur enim blasphemia facto, vt docet Ludouic. de monte alto, in tract. de Reprobatione Sententiæ Pilati, num. 6. pro qua doctrina faciunt quæ dicunt Franciscus Squillacensis de fide Catholica cap. 15. & 16. & Ioan. Immolen. in Clem. 1. de vsur.

Quintò : Peccatum contra naturam, siue Sodomia, secundum ius ciuile etiam morte puni-
tur, tam in agente, quàm patiente. L. Cum vir nubit
in feminam. C. ad L. Iuliam de adult. & in d. Authentica,
vt non luxurientur contra naturam. 15. quest. 1. can.
Mulier. & 23. quest. 5. can. Reos. §. Qui coierit. Et quàm-
uis textus in d. L. Cum vir nubit; innuat pœnam gla-
dij: consuetudine tamen receptum est, vt peccan-
tes contra naturam, igne concrementur, vt docent
Angel. in d. L. Damhauder. in pract. crimin. c.
96. num. 12. Iulius Clarus lib. 5. in §. Sodomia. & alij
alibi. Quam consuetudinem sequitur Constitutio
Criminalis Imperatoris Caroli V. in artic. 116.
Quis igitur dubitat pœna mortis afficiendum

eum qui hoc enormissimum peccatum non dubitat exercere cum spiritali creatura, quod omnia peccata carnis malitia & enormitate superat? Et confirmo. Si Iudæus Christianam carnaliter cognoscat, maximè accedente aliqua circumstantia augente malitiam, morte plectitur, secundum aliquorum Doctorum sententiam, quam etiam amplectuntur Constitutiones nouæ Mediolanensium, *sub Rubrica de pœnis, cap. Iudæus*, referente Menoch. *lib. 2. de arbitr. Iudic. quest. casu* 290. idēq; ob disparitatem cultus & infidelitatem. Quanto maiorem meretur pœnam, qui cum Dæmone coit, vbi non solum naturarum diuersitas, sed etiam in nullo communicatio? De pœna Iudæi coeuntis cum Christiana, tractant ad longum Paulus Grilland. *de pœnis omnifariam coitatus. q. 12.* Boërius *in decis.* 316. Menoch. *doctē loc. cit.* Anthonius Gabrielius Roman. *lib. 7. communium conclusionum, conclus.* 21. Marfil. *in cons.* 101. incipiente, *Illumina quaeso.* Alexand. *in cons.* 99. vol. 6. incip. *Visa inquisitione formata contra Abraham.* Oldradus de ponte, *in consil.* 333. incipien. *Qualiter puniatur Iudæus cognoscens.* Philip. Corneus *lib. 1. cons.* 114. incip. *Licet primo aspectu.* Canonistæ *in cap. In nonnullis, cum Gloss. de Iudæis.*

Sextò: Secundum leges humanas, qui crimen læsæ maiestatis humanæ committit, extremo supplicio afficitur. *L. Quisquis. C. ad Legem Iuliam Maiest.* & hæc communissima est sententia. Ergo multò magis, qui reus est læsæ maiestatis diuinæ. Quia grauius est diuinam lædere maiestatem, *cap. Vergentis. de heret. & in Authentic. Gazaros. C. eodem tit.* Sed nostri malefici sunt rei læsæ maiestatis diuinæ. *L. Etsi excepta. infra eod. tit. id quod ratio euident*

euidens demonstrat: declinant enim à partibus proprii sui domini & Regis, ad hostem regni, & cum eo pactum ineunt contra proprium & summum suum principem, quod est de natura criminis læsæ maiestatis. Sed non sunt rei læsæ maiestatis, quatenus damna in exterioribus inferunt, quia sic in longè minora crimina incidunt, ergo quatenus pacta ineunt cū Dæmonib⁹, aduersus Deum & regnum eius. Nisi quis ita impudens sit, qui iudicet maius esse peccatum, hominem occidere, aut duos equos interficere, quam Deum abnegare, communioni Sanctorum abrenunciare, & pacta cum Dæmonibus inire. Sed omnes qui in congregatione apparent, & cum reliquis conuenticula frequentant, iam sunt rei læsæ maiestatis diuinæ: Alias non interessent tam fœdę societati.

Septimò. Secundum ll. hæcæ ciuiles, diuinatores, aruspices, & similes morte mulentur, vt patet *L. Nullus. L. Nemo. L. Multi. L. Et si excepta.* sed hi nulla damna inferunt in exteriorib⁹. Ergo maiori supplicio afficiendi malefici per excellentiam, qui Deum suum derelinquunt & castra diaboli sequuntur: quæ leges, diuinæ legi concordant, vt ex superioribus constat. Huc facit illud edictū Athalarici Regis Gothorum, cuius meminerunt *Cassiodor. lib. 9. Olaus Magn⁹ lib. 3. c. 19. de Gentium septentrionalium varijs conditionibus* & *Petrus Gregor. lib. 34. Syntag. iuris vniuersi cap. 14.* Maleficos, inquit, vel eos, qui ab eorum nefarijs actibus aliquid crediderint expetendum, legem seueritas insequatur: quia impium est, vos illis esse remissos, quos cœlestis pietas non patitur impunitos. Qualis enim fatuitas est creatorem vitæ relinquere, & sequi potius mortis auctorem.

Octauò : probat dictam conclusionem Lex fin. in C. Theodosiano de malefic. & mathe. Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces aut magicos apparatus, aut sacrificia funesta celebrare conetur. Directum enim & conuictū competentī animaduersione mactari perenne auctoritate censemus. Quid aliud nostri malefici agunt, quam quod nocturnis temporibus ad opera diabolica proficiscuntur, ad celebrandum magicos apparatus, ad sacrificandum Dæmonibus, ad cultum eorum perficiendum?

Postremò : Efficaciter hanc conclusionem probat constitutio quædam Electoris Saxonie lib. 2. parte 4. quam allegat Ioan. Gregorius Godelmannus lib. 3. de magis & veneficis, cap. 11. num. 19. Constitutionis autem verba è germanico ideomate in linguam latinam ad verbum translata sic habent. Si quis oblitus Christiana fidei, cum Dæmone fœdus inierit, operatur, aut rem habuerit, talis persona etiamsi veneficio siue maleficio nemini noeumentum intulerit, igne è vita ad mortem tollitur, & punietur. Qui vero absque demonis huiusmodi pacto aut fœdere, alicui veneficio siue maleficio damnum intulerit, siue id paruum siue magnum fuerit, magus aut maleficus, siue vir aut mulier fuerit pœnam gladij sustinebit. Hæc certè Constitutio iuri diuino & ciuili congrua est, quantum ad primum eius membrum, quod ad propositum dictæ Conclusionis allegamus. Pacta cum Dæmone habere, & rem, cum spectent ad atrocissima crimina, vt supra ostensum est, maximam merentur pœnam.

Prædictæ Conclusioni videtur ob stare Constitutio Criminalis Caroli V. in artic. 109. Si quis maleficio siue veneficio hominibus damnum aut noeumentum

tum intulerit, morte ignis plectatur. Si verò nulli
 damnum intulerit, poenas patiatur pro delicti
 qualitate & quantitate, super qua re ludex con-
 siliū requireret, prout infra scriptum est: Ex hac
 Constitutione sequi videtur, quod si maleficus
 Deum abnegauerit, idololatriam & apostasiam
 commiserit, conuentus diabolicos frequentave-
 rit, cum Dæmone rem veneream exercuerit, sa-
 cramenta contempserit, eisq; abusus ad horren-
 da scelera fuerit, si hominem, equum, aut vaccam
 non maleficio necauerit, non sit morte afficien-
 dus. Quisquis ratione utitur, si quem in scientia
 gradum affectus est, scire debet, non solum le-
 ges, sed etiam Constitutiones ita interpretandas,
 ut omnis contrarietas videtur, & absurdus intel-
 lectus locum non habeat. *L. Nam absurdum. ff. de
 bonis libertor. L. in ambigua. ff. de legibus L. Scire oportet.
 §. aliud. ff. excus. tut. Alexand. in consil. 83. incip.
 Visa facti narratione vol. 2. Ludouic. Roman. in consil.
 485. incip. In cas. proposita consultationis. Bart. in L. om-
 nes populi, in q. 6. principali, in versic. Iuxta premissa
 quero. ff. de iustit. & iure. Marfil. in consil. 16. num. 45.
 incip. Inclina cor meum & in consil. 85. num. 8. in ip.
 post redditum consiliū: & in pract. criminali. §. ult.
 num. 36. pro quibus facit L. Scire leges. ff. de legibus &
 illud Hieronymi in epist. ad Galat. cap. 1. & positum
 in 1. quest. 1. can. Marcion. & Basilides relatum à Pe-
 tro Ancharano in consil. 183. incip. In auxilium verita-
 tis, in penult. colum. Veritas non consistit in verbis
 scripturarum, sed in eorum sententia, non in su-
 perficie, sed in medulla, non in folijs, sed in radi-
 ce rationis. Nunc respondetur dictæ constitutio-
 ni. Secundum legem diuinam & humanam, ut in
 præsuppositis huius quæstionis annotauimus,*

pœna est commensuranda peccatis. Quare valde absurdum est, & à ratione alienum, quod qui homicidium commiserit, equum aut vaccam interfecerit, sit comburendus & morte afficiendus: Et is qui professionem Christianæ fidei in Baptismo suscepit, eamq; abnegauerit, cum Dæmone pactum inierit, idololatriam commiserit, cum Dæmone venerem expleuerit, & similia horrenda crimina perpetraverit, veniat absolvendus à morte: hoc enim esset maioris facere equos & vaccas, quàm Deum & professionem nostræ fidei, grauius constituere, equos & vaccas interficere, quàm diuinam maiestatem grauissimè lacerare, vt omnium sententia in hoc crimine contingit. Adhæc, quod vnquam crimen grauius in sacris literis idololatria & magia punitum est, aut etiam Sodomia? vt passim omnibus clarum est ex veteris testamenti libris. Velle ergo homicidam aut interfectorem vaccarum & equorum occidere, & perfidum fidei Christianæ abiuratorem, idololatram, diuinæ maiestatis reum, & pessimum Sodomitam conseruare, est iniquam statueram adferre, sine ratione contra legem Dei & hominum statuere, & absurdissimum inuohere in leges & constitutiones. Nam & Imperator infra in *Constitutione sua artic. 116.* peccatum contra naturam pœna ignis plectendum decernit: sed propius ad constitutionem. Nomen maleficij aut sortilegij generale nomen est, conueniens omni superstitioni, & operationi, quæ diabolicam sapit cooperationem, vt constat ex Paulo Grillando de *Sortilegiis*. Damhauder. in *practica Criminali*, c. 6. num. 79. & Doctoribus canonum in *tit. de Sortilegiis*. Cum autem multæ sint superstitionis species, non.

non omnes eandem habent malitiam, aut parem gradum in offensa, Principales autem species sortilegiorum sunt tres. Diuinatoria, Amatoria & Venefica, quę etiam species non sunt pares in gradu malitię. Loquitur ergo Imperator in sua Constitutione illa non secundum totam latitudinem maleficij, sed secundum quod veneno vtuntur ad nocendum hominibus & iumentis: iuxta *L. 1. huius tit.* Grauius est veneno quam gladio occidere, & eam sententiam apprehendit, quam d. L. diximus communioem, & in praxi receptiorę, iuxta mentem Iulij Claril. *lib. 5. senten. in §. Homicidium* & Didac. Couar. *in Clem. Si furiosus, de homicid.* quod præbens aut propinans venenum non subsecuto effectu, scilicet morte, non puniatur pœna ordinaria, sed extraordinaria, formato arbitrio secundum circumstantias rerum occurrentium. Et quoniam liquida res est, subsecuto effectu pœnam decernit: Quando autem effectus non subsequitur, pendet ex arbitrio prudentis Iudicis aut discreti, qui si sibi non sit sufficiens, requireret consilium, prout in Constitutionibus decernitur. Et sic non loquitur Imperator de maleficis per excellentiam sed tantum prout nocent veneno hominibus & iumentis. His addere possumus, quod cum non omnia sortilegia sint eiusdem malitię, etiam non semper pari pœna puniuntur, sed arbitrium & consilium habet locum, vt Plato *in 11. delegibus* Menoch. *de arbit. Iud. qq. casu. 388.* & Petr. Greg. *in 3. parte Syntag. iur. vniuersi. lib. 34. cap. tradunt*: sic d. Constitutio non facit mentionem maleficorum per excellentiam, sed tantum quantum ad effectum nocendi, mediante veneno. Atque vt penitus hæc materia intelligatur, annoto

breuius, quod lati⁹ extēdit Alphons. Castr. lib. 2. de
infla hereticorum punitione cap. 12. ex doctrina Gale-
ni, in opusculo inscripto. Quod animi mores corporis tem-
peraturam sequuntur. Tres sunt causæ, quare faci-
 norosi è medio tollantur. Prima, ne scelerati &
 pessimi viuentes, alijs contumeliam, & damnum
 inferant Reipub. & eius membris. Sic præses si-
 ue Iudex ex officio tenetur providere suæ pro-
 uinciz, vt purgetur à malefactoribus. Aliàs si ex
 sua negligentia & conniuentia Respub. aut eius
 membra damna patiantur, fit reus culpæ restitu-
 tionis damnorum. c. 1. de offic. iud. de legat. & DD. ibi-
 bid. L. Cogruit. ff. de offic. præsid. Hæc causæ faci, quod
 fures, sicarij, homicide & alij eiusdē notæ facino-
 rosi è medio tollātur. Secunda causæ; vt alij simi-
 lis pœnæ timore, deterreantur à similibus crimi-
 nibus perpetrandis, iuxta illud Poeticum: *Oderunt*
peccare mali formidine pœnæ. Prima causæ ciuium
 inter se pacificum conuictum, & totius Reipub.
 conseruationem per hoc, vt nemo alterum læ-
 dat, concernit. Secunda prospicit bonis ciuium
 moribus, vt nemo atrocia crimina committat.
 Interest enim Reipub. vt bonos ciues habeat.
 Multi enim natura, aut praua consuetudine sunt
 procliuēs ad scelera, qui pœna mortis deterren-
 tur: & alij pœnas flagitiosorum perspicientes, et-
 iam exemplo fiunt cautiore, iuxta illud Salomo-
 nis: *Pestilenti flagellato, stultus sapientior erit: iterum*
stulto pereunte sapiens astutior fit. Ex hac radice mul-
 tæ sunt leges, imponentes pœnam mortis, pro-
 pter crimina, quæ nulli nocent, nisi ipsi peccanti:
 vt de diuinis, magis, eos consulentib⁹, blasphemis,
 idololatriis, Sodomitis, Baptismum reiterantibus,
 & similis farinæ scelestis hominibus. Tertia caus-
 sa, pro-

sa, propter quam scelerati de medio tolluntur, est bonum ipsius hominis mali, ne de die in diem in peius prolabor, & maiori inferni supplicia pati cogatur: omnes tres causæ ut plurimum militant in maleficis & sagis. Quare Damhaud. in *pract. crim. cap. 61. num. 136.* rectè definit, cum ait. Quanta mala hoc perniciosissimum genus hominum nusquam non regionum faciat, cuius hominum est notissimum. Amplius enim hi perniciosissimi homines mendacijs, superstitionibus plenissimi sua malignitate obsunt, quàm boni quivis, aut precibus, aut pietate profunt. Plus incommodi Reipub. Christianæ illi inferunt, quàm hi commodi conferunt, nisi Deus obstiterit. Ideoq; non sunt vsquam tolerandi, sed ubiuis locorum potius tollendi funditus, omnium creatore sic præcipiente, *Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Hec ille.*

3. *Concl. Iustè malefici pœna ignis interficiuntur.*

Primò, quatenus Deo abrenuntiant, & ad diaboli societatem declinant. Apostatæ enim perfidiæ pœna hæresis puniuntur. Hostiensis & Panormitanus in *cap. 1. de Apostat.* pœna autem hæresis est meritò ignis. *Ex Ioan. 15. Si quis in menō manserit, mittetur foras sicut palmes, & arefcet, & colligent eum & in ignem mittent, & ardet.* Ad hunc finem allegatur à Panormitano, Ioanne Andrea, & Hostiensi in *cap. Ad abolendam, de hæreticis.* Sunt etiam malefici præuicariatores, qui quasi spinæ euellentur vniuersi, quæ non tolluntur manibus, igneque succensæ comburentur vsque ad nihilum. 2. *Reg. 22.* Secundo quia committunt peccatum contra naturam, cui secundum legem diuinam

nam, & iustam iudiciorum receptam consuetudinem, debetur pœna ignis. Tertiò, lex civilis in *L. Nullus aruspex, in hoc tit.* pœnam ignis etiam ponit, quam nunc passim praxis criminalis obseruat. Imò tempore B. Gregorij hæc pœna pro Magis Romæ fuit in vsu. Nā *lib. 1. Dialogor. c. 4.* attestatur, quod eo tempore, quo primum malefici in vrbe Romana deprehensi sunt, Basiliius quidam in magicis operibus primus, exardesciente zelo Christiani populi, Romæ igne crematus sit. Et quamuis ad mentem ill. malefici viui essent comburendi, tamen quando ad cor redeunt & conuertuntur, strangulati prius in multis locis comburuntur, ne lenta & atrox mors desperationē inducat: & id obseruandum, nisi speciales circumstantiæ aliud suadeant, vt alibi traditum est.

Aliquæ sunt ponendæ obiectiones contra prædictas Conclusiones, & soluendæ, quibus aliqui aduocati maleficorum vtuntur.

Prima obiectio. Malefici non sunt occidendi propter abnegationem fidei, alias omnes Christiani forent occidendi: quia fidem abnegant, quoties præcepta Christi non seruant. 2. ad Timoth. 3. *Erunt homines seipsos amantes, &c. voluptatum amatores magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.* Et confirmato exemplo B. Petri, qui, vt Euangelistæ attestantur, ter Dominum abiurauit & negauit, & tamen non fuit capitis damnatus. Et quotus quisque est nostrum, qui id ipsum non facit, id est, Deum non abneget, & Dæmonio non adhæreat? siquidem omnis qui facit peccatum, seruus est peccati: & qui committit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio peccat. Hoc argumentum magni facit & exaggerat sapius V Vierus.

Matth. 26.

Marc. 14.

Luc. 22.

Ioan. 15.

Ioan. 8.

2. Ioan. 3.

Re-

Respondetur ad hanc obiectionem, quod maxima est differentia inter Christianos mortaliter peccantes alijs peccatis, & inter maleficos Deum abnegantes. Sicut enim non omnis mortaliter peccans est hæreticus, vt docet Franciscus, Squillacensis, *de fide Cathol. cap. 22.* Ita non omnis peccans abnegat Christum eo modo, quo malefici. Ad cuius rei declarationem notandum est ex S. Thoma 2. 2. q. 12. art. 1. & alijs Theologis alibi, quod apostasia importat retrocessionem quandã à Deo, quæ quidem diuersimodè fit, secundum diuersos modos, quibus homo Deo coniungitur, Homo autem Deo coniungitur tum per fidem, tum per debitam & subiectam voluntatem ad obediendum præceptis eius: tum per aliqua specialia ad supererogationem pertinentia, sicut per religionem, clericatum, aut sacrum ordinem. Nunc ad argumentum. Impropriè est apostasia, quando aliquis retrocedit à Deo per inobedientiam & transgressionem mandatorum Dei, & non subdit suam voluntatem diuinis præceptis, vt contingit in omni peccato mortali. At propria & pessima est apostasia, omnino à Deo recedere, per expressam abnegationem Christiani nominis, & renunciationem professionis in Baptismo susceptæ, quod est statum Christianæ religionis derelinquere, & seruitutem Dæmonis assumere: quod nullus hominum facit præter maleficos: & hæc potest dici apostasia perfidiæ. Dicitur ergo largo modo infidelis & fidem negare, qui non ambulat secundum legem mandatorum Dei, quatenus non operatur conformiter ad præscriptum fidei. Simile exemplum habere possumus in odio Dei. Omnis enim mortaliter peccans, a
liqu q-

liquo modo Deum odio prosequitur. Nam scriptum est: qui male agit, odit lucem: non tamen omnis peccator peccat peccato odij Dei specialiter sumpti, contra charitatem Dei, ut apud Theologos in confesso est. Ad quod penitus intelligendū obseruandū est cū Scoto in 2.d. 37. & Gabriele. *ibid.* 35.q.vnica art.4.dub.1. quod aduersio à fine ultimo, scilicet Deo, duplici modo intelligi potest: Formaliter, & Virtualiter. Formaliter, quando in auertendo habet vltimum finem pro obiecto positiuè vel priuatiuè. Positiuè, ut scilicet voluntas nolit illum finem actu positiuo: & hoc est propriè odio prosequi Deum, & formaliter proprio peccato se auertere à Deo, nec aliud hoc peccatum habet obiectum à Deo. Virtualiter auertitur à Deo qño auertitur ab aliquo necessario ad consequendū vltimū finē: Sicut infirmus dicitur se auertere à sanitate, quādo auertit se à poculo amaro, sine quo nō potest haberi sanitas. Auersio formalis constituit distinctam peccati rationem, nec formaliter includitur in quolibet peccato mortali, sed efficit speciale peccatum, scilicet odium Dei. Virtualis autem auersio communis est omni peccato mortali. Quia in omni mortali voluntas inordinatè se habet, respectu alicuius necessarij ad vltimum finem, ratione diuini præcepti *Si vis ad vitā ingredi, serua mandata Dei.* Cōformi ratione in nostra materia dicere possumus, non omnis peccans formaliter Deū abnegat, vel explicite, ut aliqui dicunt, quemadmodum malefici & sagæ, qui expresse Deo, professioni in Baptismo suscepto, & communioni Sanctorum abrenunciant, & declinant ad inimicum, eique suam operam addicunt. Quod nec etiam hæreticus facit,

*Duobus
modis quis
quis se potest
a Deo auer-
tere.*

cit, qui quamuis proprio sensu ductus aliquem
fidei articulum ex errore neget, quem putat non
esse articulum fidei, nec ex pertinacia vult suum
iudicium Ecclesiæ submittere tamen non abne-
gar, nec quidem abnegare Deum cogitat modo
prædicto. Quod obijcitur negatio S. Petri: nihil
facit ad propositum. Quæ enim est similitudo il-
lius negationis & abrenunciationis maleficorum
sagarum? Petrus & metu mortis Christum quidē
ore negauit, nō tamē corde recessit, nec in partes
Iudæorum declinauit, nec consilium aut pactum
inijt contra Dominum suum. At malefici à Dæ-
mone tentati in tam crudele facinus perfidiæ cō-
sentiunt vt abiurent suam professionem, Dæmo-
nē sequantur, venerentur ac cum eo conspirent
contra regnum Dei. S. Petrus statim ad cor re-
diit, peccatum defleuit, & reuersus est ad Do-
minum: Sed sagæ & malefici etsi à Dæmone se
deceptos recognoscant, perditum tamen statum
sequuntur, & indies in peius relabuntur, nec rese-
piscunt. Fatendum enim est id, quod omnibus
notissimum, humanum esse cadere, quod & Pe-
tro accidit, sed diabolicum esse perseuerare:
quod ferè omnibus maleficis conuenit. Sanè
misericorditer subueniendum esset tam misere à
callidissimo hoste deceptis, & mitius cū eis agen-
dum, si excusso iugo seruitutis, ad Deū per pœni-
tentiam, & veram peccatorum confessionem re-
dirent, & non in tam miserabili statu persisterent
cum periculo animæ & corporis. At ex maximo
numero paucissimi excutiunt duram illam serui-
tutem, ante finem vitæ, si non ad manus iustitiæ
deueniant. Tunc cū iam quasi de vita despe-
rant, ob peccata commissa, metu mortis & in-
structio-

structione sana concutiuntur, miserum statuta
 recognoscunt, in quo si discederent impœniten-
 tes, (quod communiter fieri solet, quando mor-
 te naturali præueniuntur) sine dubio igne perpe-
 tuo cremarentur, quem pœnitentes Deoque re-
 conciliati, temporali & quidem breuissima ignis
 pœna redimunt, si iustitia publica puniantur. Ex
 qua causa profectò crueles non solum in Remp.
 sed etiam in corpus & animam maleficorum ho-
 minum sunt illi, qui ipsos non conuersos per pœ-
 nitentiam opportunam, & liberam & firmam, li-
 berare contendunt, aut consultatione fuge, aut
 patrocinio, aut potenti defensione, vt sic in statu di-
 abolico moriantur: Quasi misericordia sit parce-
 re corpori, ob aliquem humanum respectum,
 contra ordinem charitatis, qui requirit vt magis
 anima proximi diligatur, quam etiam corpus
 proprium. S. August. lib. 1. de doctrina Christiana
 cap. 27. & S. Thomas 2. 2. q. 26. arti. 5. & deinde in
 æternum anima & corpus ardeant, quod Dæmon
 maximè in hoc opere desiderat, vt habeat eos
 socios in pœna, quos imitatores & participes sce-
 leris fouit in hac vita. Considerandum illud: *Mo-
 mentaneum est quod delectat, sed æternum quod cruciat:*
 quod nos ad nostrum propositum transponere
 possumus. Momentanea in hac vita pœna pro
 magnis sceleribus est, quæ cruciat: sed æternum
 gaudium in cœlesti patria, quod delectat. Per-
 pendendū etiam aliud August. Ad Vincentium Do-
 natistam, insertum 23. q. 4. can. Nimum. Non om-
 nis, qui parcit, amicus est, nec omnis qui verbe-
 rat, inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quam
 blanda oscula inimici. Melius est cum seuerita-
 te diligere, quàm cum lenitate decipere. Atque
 hic

hic paucis recolendum est & respondendum, quod quidam aduocati horum clientulorum obijciunt contra quosdam Magistratus, magos & maleficos pro officio suo & potestate tradita persequentes, quod audito nomine malefici, aut sagæ, clament: Ad ignem: non secus atque olim Tyranni contra Christianos & Martyres clamabant: Ad Leones. Talem clamorem necdum audiui: si tamen iudices aliqui non ex temeritate, aut sanguinolentia, sed Zelo iustitiæ & amore diuinæ maiestatis pronuncient dicta verba de maleficis & sagis, non video quam Tyrannidem ostendant. Nisi velimus damnare Hieronymum in *regula Monachorum. part. 2. tract. 9. cap. 7.* dicentem. Non est crudelitas pro Deo crimina punire, sed pietas: aut multo magis clamantem & verba repetentem Dominum apud Ieremiam redarguere, *Gladius ad Chaldaeos, gladius ad diuinos, gladius ad fortes illius, &c.* Si gladius ad Chaldaeos & diuinos, nunquid ignis ad magos, & maleficos ob excellentiam, quorum crimina grauissima diuinam maiestatem lædunt, & Dei Optimi Maximi indignationem prouocant, vt iuste nobis irascatur. Crescente enim malitia crescit & poena, quæ commensuratur culpæ. Si ergo Chaldaei & diuini, secundum Dei sententiam, gladio puniuntur, sicut etiam tales capitaliter leges ciuiles in hoc tit. C. statuerunt puniendos: nescio quid iniustitiæ committatur, si malefici & magi sic dicti, ob criminum magnitudinem, poena ignis afficiantur.

2. *Obiectio.* Malefici & sagæ non sunt etiam puniendi ob pactum initum cum Dæmone, cum hoc pactum imaginarium sit, & nemo dicat huiusmodi esse, nisi delusæ mulieres, cum etiam

Ierem. 50.

impossibile sit tale pactum. Hoc argumentum latius deduximus & confutauimus in 1. parte superioris tractatus de confess. malef. pralud. 6. à pag. 23. & 35. quare lectorem ed remittimus.

3. Obiectio. Non sunt etiam malefici comburendi, ob peccatum venereum contra naturam cum Dæmone commissum. Quia hoc etiam imaginarium, & impossibile est. Hoc argumentum etiam ad longum formauimus, & dissoluimus in d. tract. part. 1. conclus. 5. à pag. 191. Ideo lector illum locum videat.

4. Obiectio. Non etiam sunt igne absumédi, propter incantationes frugum, inductionem grandinum & tempestatum: quia huiusmodi etiam efficere non possunt, cum excedat eorum potentiam. Et si pro responsione huius argumenti multa dicta sint in L. 4. quæst. 4. tamen hic breuius respondendum est. Ad memoriam reducendum est, quod alibi tractatum est in superioribus, Dæmonem, Deo permittente, concurrere ad huiusmodi maleficia cum maleficis & sagis, & nisi ipsi concurrerent, Dæmonemq; in auxilium ex pacto vocarent, effectus non sequeretur. Quare rectè Glossa interlinearis in Exod. 22. in illa verba: *Maleficos non patieris viuere*, interpretatur: Cooptatores & adiutores Diaboli. Et licet homo physicè & naturaliter tales effectus proximè attingere nequeat, cum eius potestatem excedant: concurrunt tanquam causa partialis moralis, voluntate & consensu, accedente etiam aliqua non rarò actione exteriori physica, & conatu præuio. Quæ omnia sufficiunt, vt culpa imputetur, & pœna infligatur, quia quando voluntas & consensus præbent efficacem causam effectui malo consecuto facien-

facientem & consentientem par pœna constrin-
git, secundum Sacram Scripturam, & vtrumque
ius *Rom. 1. 86. d. can. facientis. 2. q. 1. can. Notum. cap. 1.*
de offic. & potest. iudic. delegati. Agentes & consenti-
entes pari pœna Scripturæ testimonio puniuntur.
& *L. Si quenuquam. C. de Episcop. & cler. & L. Quisquis.*
C. ad Legem Iul. Maieft. Quod maximè verum est,
quando auxilium dans & cooperans, se ad male-
ficiũ committendum coadunauerit, vt multis
allegationibus comprobat *Marsil. in practica §.*
Constante. num. 46. & in cons. 34. num. 7. & consil. 67.
num. 44. & alibi. Maleficus autem semper coadu-
natur Dæmoni in talibus operationibus, in ordi-
ne ad effectum. Confirmo latius communi Ca-
nonistarum & Legistarum doctrina, quod quan-
do auxilium dans est causa proxima maleficij,
eadem pœna, qua principalis, punitur: & hanc esse
communem, attestantur ex alijs *Didac. Couarr. in*
Clement. Si furiosus, de homicid. Iulius Clarus lib. 5. §.
fin. pract. Criminalis. quest. 90. & Damhauder. in
pract. Criminali cap. 133. Quod maximè obtinet se-
cundum Iulium Clarum & Marsilium *in cons. 25.*
num. 8. quando delictum committitur præuio
tractatu, vel deliberatione, & accedente consensu
eius, qui cooperatur: quæ nostris magis conue-
niunt. Nam semper quando volunt concurrere
ad inferendum aliquod maleficiũ, & calami-
tatem, præuio consilio, tractatu, & deliberatione
in nocturno conuentu, aut secretè communicant,
& medijs à Diabolo præpositis se accingunt. Sic
iam proximè in quatuor temporibus Penteco-
stes, noctè diuidente dies Iouis & Veneris, hoc
Anno Domini 1591. tractatum habuerunt de per-
ditione fructuum, & frumentorum, cuius effe-
ctum

etum Deus orandus est, vt auertat. Ex quorum
 congregatione, Deo omnia suauiter disponente,
 & iudicum corda mouente, quamuis nec duo
 menses à tempore tam sceleratae congregationis
 transierint, iam aliqui & aliquae interceptae sunt,
 & flammis absumptae, quae tractatum aperuerunt,
 imò etiam admonuerunt, vt diuinam precibus
 interpellarent homines maiestatem, vt eorum
 conatus impediret, & potestatem dirigeret ad
 prosecutionem iustitiae. His addo, quod non so-
 lum consensu & praetio tractatu maleficus con-
 currit ad maleficia incantationis & perditionis
 frumentorum, per aëris perturbatione, sed pro-
 cedit ad actum proximiorum, quem potest exer-
 cere, & putat efficacem ad executionem malefi-
 cij. Quando effectus ex definitione tractatus, aut
 proposito male voluntatis expediendus est, signum
 & symbolum extremum ex pacto admouet, quo
 excitus Dæmon profilit, & concurrat ad produ-
 ctionem effectus suae potentiae congruentis. Sic
 quando excitanda pluuia, Saga scopas erigit,
 aut aquam in nomine Dæmonis post tergum in
 aërem proijcit: vel si velit grandines fieri, forte ex
 praescripto Dæmonis, filicem percutit aliquo in-
 strumento ligneo aut ferreo, quemadmodum
 quidam fecit superiori Anno 1591. circa festum
 S. Iacobi, non procul hinc, quando grandinis la-
 pidationes in certis quibusdam locis, & non alijs,
 ad vnum miliare circa, & prope ciuitatem hanc,
 maximum damnum vineis inuectum est, & aue-
 na in agris grandinibus trituratione in multis locis.
 Talibus signis principalis operans prouocatur,
 quando maleficus, quem potest proximum co-
 natum ad effectum exercere, adhibet. Si ergo qui
 dat

dat signum furanti ad furti perpetrationem, furti
 scireus. ff. ad L. Iul. peculatus. L. Sacrilegi §. Si quis ex
 metallis. & qui dolosè ac malignè dando signum
 & occasionem ad homicidium concurrit, vt ho-
 micida punitur. L. Item si obstetrix, ibi: *Quem ad no-*
dum. ff. ad L. Aquil. L. cuiusque. ff. ad L. Iuliam Maieft.
 L. Nihil interest. ff. ad L. Cornel. de Sicar. Damhauder.
 in pract. crim. cap. 72. Quomodo non punitur in-
 cantationis signum dans diabolo, ad nocendum
 hominibus, & rebus ad eorum conseruationem
 necessarijs?

V. Obiectio. *Nunc quidam crassorum*
ingeniorum, vt intelligo, sic argumentantur.
Deus permittit maleficia fieri, & maleficos vi-
uere, ergo non sunt puniendi, & è vita tollè. li.

TEmpore. S. August. quidam hoc argumen-
 to contendere volebant diuinationes non
 esse malas, nec Deo displicere, vt est videre apud
 S. August. in lib. de diuinatione, cap. 1. Respondetur
 breuiter ad argumentum, si quid probaret: con-
 cluderet homicidia, adulteria, blasphemias, cri-
 mina læsæ maiestatis tam diuinæ, quam humanæ,
 & omnia scelera non esse punienda. Quia Deus
 ea fieri permittit, & non semper punit in hac vi-
 ta, vt videmus. Non ergo sequitur, Deus ea fieri
 permittit, & non punit: ergo scelerati homines
 non sunt è vita tollendi. Sed bene hinc inferimus
 ea esse mala, quia Deus prohibuit fieri, magistra-
 tique mandauit, vt scelera puniant, & ipse etiam
 quædam flagitia seuerissimè puniuit, vt passim
 patet in veteri testamento, & sic Iudicibus etiam
 imperauit, vt maleficos non sinant viuere. Ma-

Exod. 22.

Rom 13.

1. Petr. 2.

gistratus enim non sine causa gladium portat, est enim Dei minister, vindex in iram ei, qui malum agit, ut Paulus ait, & S. Petrus in epist. inquit. *Subiecti estote omni humanae creaturae, propter Deum, siue Regi, quasi praecellenti: siue Ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum.* Sic igitur licet Deus scelera per se nunc non puniat, dedit tamen magistratui puniendi non solum potestatem, sed etiam mandatum, ut puniant. Quae causa est, ut magistratui imputetur ad culpam, si gladio non utantur pro officio iniuncto, & finant sceleratos cum scandalo multorum & reipub. detrimento vivere. Ad hoc propositum faciunt ea, quae Orig. hom. 20. super lib. Numer. adducit, occasione illorum verborum. Num. 25. *vbi cum populus Israel fornicatus esset cum filiabus Moab, Dominus iratus ad Moysen dixit. Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, ut auferatur furor meus ab Israel.* Orig. hic ait. Populus peccat, & principes ostentantur contra solem. Idem ad examinandum producuntur, ut arguantur a luce. Vides quae sit conditio principum populi, non solum pro suis proprijs arguuntur delictis, sed & pro populi peccatis coguntur reddere rationem, ne ipsorum culpa, quod populus deliquit, ne forte non docuerint, ne forte non monuerint, neque solliciti fuerint arguere eos, qui initium culpae dederint, uti ne contagio dispergeretur in plures. Haec enim omnia fare principibus imminet, & Doctoribus. Si enim illis haec non agentibus, nec sollicitudinem gerentibus circa plebem, peccauerit populus, ipsi ostentantur, & ipsi ad iudicium producuntur. Arguit enim eos Moyses, id est, lex Dei, velut negligentes & delin-

des, & in ipsos conuertetur iracundia Dei, & cessabit à populo. *Hac Origenes.*

Dubium hic resoluendum est, quod aliquando in hac materia occurrit, ob frequentiam sceleris.

Quid dicendum sit de pueris, qui incidunt in crimen maleficorum?

IN his locis pueri vtriusque sexus, hisce annis reperti sunt, hoc detestabili crimine infecti.

Certum est ex communi Doctorum sententia, quod impubes etiam sit doli capax, non punitur capitali poena, aut membri mutilatione, nisi sit proximus pubertati: de qua materia tractant Iulius Clarus lib. 5. §. *fin. practic. Criminal. quest. 60.* Marfil. in pract. §. *Quoniam num. 96.* & alii alibi. Impuberes autem censentur secundum DD. in cap. 1. & 2. *de delictis puerorum*: foeminae usque ad 12. annum, masculi usque ad 14. annum quantum ad peccatum carnis. Sic etiam minor aetate excusatur à poena ordinaria Sodomiae, Socinus Iunior lib. 3. *cons. Menochius lib. 2. de arbitr. Iudic. qq. cas. 329.* Semper autem illa regula iuris habenda est ante oculos, quod fere in omnibus poenalibus iudicijs aetati & impudentiae succurrendum est, *L. fere ff. de regul. iuris.* Si autem infans minimè sit doli capax, in totum excusatur à poena. *L. infans. ff. ad L. Corneliam de Siccarijs. Clem. 1. de homicid.* Si autem quis sit doli capax, & proximus pubertati, tenetur

non ordinaria, sed mitiori pœna. *L. Auxilium. §. In delictis. ff. de minoribus.* Quando autem puer sit doli capax, iudicis arbitrium requiritur: Quia quidam citius, quidam tardius fiunt doli capaces, & ita nonnunquã etiam contingit, quod malitia ætatem suppleat. Ioan. Andr. Hostiens. Panorm. Ioan. ab Anania in c. 1. de delict. puerorũ & alij alibi ex Dialogis S. Gregorij referunt. Diabolum è manibus Patris eripuisse puerum quendam quinque annorum, iurantem & blasphemantem Deum: quod Deus non permisisset, si ille infans non fuisset doli capax. Ex circumstantijs ergo iudicandum est, an puer sit doli capax, & quando malitia ætatem suppleat. Huc facit id, quod narrat Aelianus lib. 5. *variae histor. cap. 16.* de puero ob sacrilegium damnato, *his verbis.* Puer cum auream Laminam, quæ ex Dianæ corona deciderat, sustulisset, in iudicium adductus est, Iudices igitur crepundia, talos & auream laminam proposuerunt puero: qui cum iterum ad aurum inclinaret, plexus est tanquam sacrilegus, nec ætati veniam dederunt, sed flagitiũ & scelus vindicauerunt. Quantum ad casum præsentem, in materia magiæ & maleficorum, si puer 8. 9. 10. 11. annorum aut plurius deprehendatur, diligenter incumbendum imprimis, vt ad meliorem frugem & viam salutis reducat: quia in tam parua ætate, astutia Diaboli & malorum hominum, etiam nonnunquam priorum parentum malitia, pueri in hoc peccatum seducuntur, seducti ob ignorantiam tenebræ ætatis nesciunt quid remedij adhiberi possit, imo etiam ex instructione Diabolica tenent in secreto, & nemini mortalium extra consortium more omnium maleficorum reuelant. Contin-

git ta-

git tamen quandoque vt puto ex singulari diuina dispositione, quod ex simplicitate vel alia causa, pueri, qui secretum tenere non possunt, prodant congregationes & tractatus maleficorum nocturnos, vt experientia compertum est in nostris partibus. Deinde, etsi pueri ante decimum quartum annum sint doli capaces, & culpam incurrant in multis delictis, præsertim quando sunt proximi pubertati, id est, ingressi decimū quartum annum, & consequenter possint puniri etiam in corpore: non puto tamen esse hoc etiam ex ludicis arbitrio faciendum acerbius in hoc crimine, sed forte virgis castigandum, iuxta illud Dynirelatum ab Alberico in *L. 1. §. Impubes, in verbo. Ferula. ff. ad Syllan.* Castiga iuuenem ferula, furca senem, peccantem iuuenem corrige, pende senem. Huc facit quod communiter, minores 14. annis non debent torqueri, nisi ferula, aut virgis terreri, non tam ad condemnandum, quam ad inquirendum. Post decimum quartum annum completum iudicis arbitriam potest habere locum, an in tam graui crimine in minorem ætatem sit mortis supplicium statuendū, ex circumstantijs occurrentibus in casu, vt, si talis diu fuerit in tali crimine, an perpetraverit plurima alia crimina, quæ solent hoc crimen comitari: vt sunt Sodomia, rerum sacrarum abusus, & similia, an magno dolo & astutia præditus, an spes constantis conuersionis & emendationis: his & similibus considerandum, ne si fortè corpori parcat, & ætati, anima cum corpore intereat. Pro hoc dicto facit *L. Excipiuntur. ff. ad Syllan.* vbi puer non multū à puberis ætate distans, qui ad pedes Domini cubuerat, cum occideretur, nec postea cadem

eius prodiderat, capitalem patitur sententiam. Vbi Bald. inquit, ex pluribus concurrentibus, augetur delictum, & ex multis delictis resultat plena probatio, etiam ad condemnationem capitalem, contra impuberem. Et putat ibidem Bartolus eandem esse rationem, vbicunque dolus impuberis euidentissimè arguitur: Quod eius dictum nimis esse seuerum existimo cum Angelo, in *L. Impuberem. ff. de furtis*. Et exempla allata ex B. Gregorio & Aeliano ostendunt, in enormibus non parci ætati, quando militia ætatem supplet. Comprobat idem Constitutio criminalis Caroli V. in art. 164. vbi declarat, quid cum furibus minoris ætatis faciendum sit, & statuit, quod si nec tales fuerint 14. annorum, non afficiantur morte: Si autem propemodum 14. annū compleuerint, & furtum graue sit ex circumstantijs, ita vt malitia videatur supplere ætatem: Iudicum officium erit consilium inquirere, quomodo tales fures sint puniendi vel in bonis, vel in corpore, vel mortis supplicio. Vbi patet, quod consideratis circumstantijs Iudex potest moderare pœnam, etiam vsque ad vitimum supplicium inclusiue. Hinc argumentum formo. Si hoc locum habet in minoribus criminibus, iuxta iura prædicta, quanto magis obtinebit in atrocissimis & enormibus, in quorum genere summum sibi vendicat locum crimen maleficorum & sagarum, ob magnitudinem scelerum. Et si puer necdum pubes iuxta *d. L. Excipiuntur*, in capitalem pœnam condemnatur, quod dolo præsumpto cadem sui Domini non reuelauerat: quid patietur puer castra Diaboli sequens, tractatus & nefanda scelera contra Rempub. & propriam Patriam cognoscens.

scens, nec ea reuelans ? Quamuis enim Iudex in leuioribus & minoribus criminibus pronior ad absoluendum liberandumque esse debeat, in grauioribus atrocioribusque tamen contrarium sentiendum, maximè quando tendunt in diuinæ humanæque maiestatis offensam, & communis boni detrimentum, iuxta ea quæ Marfilius in *pract. §. Occurrunt. num. vlt. in fine libri*, Damhaud. in *prædica cap. 150. num. 6.* & alij alibi annotant: quod multis iuribus probari possit. Quia maior est fauor diuinæ humanæque maiestatis & Reipub. quam priuatarum personarum. In hoc crimine quando quis reus inuenitur, non facile est bannendus, aut relegandus extra fines Prouinciæ, aut Dominij: quia cum crimen etiam dependeat à cooperatione Dæmonis, facile nocte redeunt ad suos, vt conuentui adsint, quando agitur contra salutem Patriæ, vt iudices nostri non rarò percipiunt ex confessione reorum de alijs, qui extraprouinciam fugerunt, moti conscientia patratisceleris, & timore pœnæ, & in exemplo allato in prima parte tractatus patet de Anna Rouer, quæ Colonix habitauit, & tamen nocte ad conuentum redijt in Hergenroderheidt. Aliud etiam ad hoc dicendum mouet, etsi, quando bannuntur, aut relegantur, putentur conuersi ad meritè, tamen in tanto timore est quasi coacta conuersio: Et ita quando sunt in banno & exilio, in pusillanimitate & desolatione ambulant, & Dæmon diligens in officio magnis & terribilibus tentationibus eos aggreditur, vt quasi desperent. Quæ ratione superiori anno quædam saga in proximo loco, fuit bannita ex causa mouenti: cum paululum abfuisset, voluntariè se iterum obtulit
magi-

magistratui, & maluit pati poenam mortis (quam etiam æquo animo pertulit) quam diutius intolerabili vexationi immanissimi inimici subesse extra prouinciam & patriam. Vt tamen hoc ad dam, non auderem vnquam consulere iudicii conscientia, vt in hoc enormissimo crimine arbitrium extenderet ad vltimum supplicium, ante decimum sextum annum completum, nisi maximæ circumstantiæ accederent, quamuis de rigore legis aliud fieri posset: Ante talem ætatem minor esset custodiendus intolerabili custodia, & instruendus: quo tempore elapso, si non sit circumstantijs adiunctis spes firmæ constantisque conuersionis, adhuc est locus iustitiæ, in quam sententiam, in genere loquendo, consului superiorit tempore.

QVÆSTIO II.

An corpus malefici mortui in carcere sit sepultura tradendum, vel comburendum, aut aliqua pœna afficiendum.

Vidi quandoque dubitatum, & etiam meminisse in quodam casu erratum in hac re. Qua de causa breuiter quid sentiendum, hoc in loco resolvere statui.

Ante resolutionem præmittenda hæc prima distinctio, quod sic moriens in carcere: aut moritur naturali morte ante confessionem criminis: aut post eius confessionem. Secunda distinctio. Aut ipsemet reus infert sibi mortem conscientia perpetrati sceleris motus: Aut aliqua debilitate illata ratione torturæ, aut accidentaria incidit in mor-

morbum, & moritur in vinculis. Nunc pro resolutione, fit

1. *Concl. Si maleficus aut reus alterius criminis capitalis morte naturali in carcere moriatur ante criminis confessionem, aut legitimam probationem, neutiquam in corpus laudandum, sed sepultura ecclesiastica tradendum est.*

IN hac Conclusionē non puto doctum dubitare posse. Cū enim crimina morte extinguantur. L. Defuncto. ff. de public. iudic. Gloss. Bartol. Bald & communiter DD. ibidem. A fortiori hoc verum est in casu nostræ Conclusionis, vbi nec confessione, nec probatione de delicto constat. Præterea talis Christianus est, nec de crimine conuictus, ob quod Ecclesiastica sepultura priuari debeat. Quare more aliorum Christianorum, hoc corpus sepelire conuenit.

2. *Concl. Si Iudex aliquem ob indicia & suspicionem maleficij in carcere detentum, morbo aliquo aut infirmitate correptum, & mortuum ante criminis confessionem, aut probationem, habuerit, & postea in corpus pœnam statuerit, aut illud deferri in locum publicæ executionis, ad sepeliendum in loco ignominioso, aut ad afficiendum aliqua ignominia curauerit: haredes aut consanguinei possunt contra talem iudicem actionem iniuri-*

arum instituere, & cogere ad reparationem iniuria, & restitutionem fama.

HAEc Conclusio satis probatur ex L. 1. §. *Quotiens. ff. de iniurijs.* & ex eis, quæ Alber. Angel. & alij ibidem dicunt. Ratio est clara pro Conclusionem. Sic enim mortuus nullo modo est condemnatus de crimine, imò nec in hoc casu possit condemnari, cum nec confessus sit crimen, nec probationibus conuictus. Ergo Iudex qui corpus tali infamia afficit, iniuste facit, & iniuriam infert cadaueri defuncti, quam vindicare spectat ad hæredes defuncti. *arg. d. §. Quotiens.* Præterea talis nullo iure fuit prohibitus sepeliri in loco sacro. Ergo sepultura non debet priuari. Hinc superioribus annis iustissime quidam senatus amplissimus, ad instantiam hæredum & amicorum condemnauit quendam officiatum, qui ob suspicionem & indicia maleficij & magiæ carceribus detentam foeminam, & infirmitate mortuam curauerat apud patibulum sepeliri, ad exhumandum cadauer, idque non per carnificem, aut homines infames, sed per probos, & ad sepeliendum in loco sacro. Hanc Conclusionem etiam intelligo habere locum, quoties & confessio nulla intercessisset, utpote sine indicijs præcedentibus, aut reuocata fuisset, & reus in eam non perseuerasset. Tunc enim perinde esset, ac si non confessus fuisset, ut alibi in superioribus explicatum est.

3. *Concl. Confessus crimen, aut de eodem conuictus, si pœnitens fuit, aut signa contritionis dedit, si moriatur infirmitate in carcere,*

cere, regulariter iure corpus non priuatur sepultura Ecclesiastica.

PRobatur Conclusio, arg. eorum quæ habentur in cap. Placuit. 23. q. 5. ex Concilio Bracharen. primo, & cap. Ex parte, de sepult. Nec etiam vllibi in iure cauetur, quod sic mortuus non sepeliatur in loco sacro. Nihilominus apud multos consuetudine receptum est, quod tales non sepeliantur in loco sacro, sed educantur à carnificibus aut ad locum supplicij, aut alium locum prophanum, maximè quando crimina sunt grauissima & enormia, quæ confessa sunt, & perpetrarunt.

4. *Concl. Qui ex intentione sibi mortem violentam inferunt in carceribus, quando ob crimen inquisiti aut accusati fuerunt, ecclesiastica iure priuantur sepultura.*

PRobatur ex text. in d. cap. Placuit. Gloss. & DD. ibidem. & vult Gloss. tales habere debere caninam sepulturam. In hac re non est dubium. Tales enim moriuntur in statu peccati mortalis, & permanent in perpetua damnatione. Vnde meritò sunt eorum corpora reiicienda à societate aliorum.

5. *Concl. De iure non est licitum fouere in corpus defuncti in carcere, utpote cadauer suspendendo, aut igne consumendo.*

HAnc tenent Bald. Iaso & alij in L. 1. C. Qui testamen. facere possunt. Angel. & Imol. in L. De-

Defuncto. ff. de publ. iudic. & communiter DD. in L. Imperium. ff. de iurisdic. omnium iudic. Anton. Gomez. *variar. resolut.* tom. 3. cap. 1. num. 79. Menoch. *de arbitrar. iud.* qq. lib. 2. cas. 285. & hæc est communis sententia, vt post alios plures Iulius Clarus lib. 5. *sentent. §. fin. pract. crim. q. 51. num. 15.* iudicat. Ratio communiter à DD. assignatur, quia crimen & pœna per mortem extinguitur ex. d. L. defuncto. quæ communis conclusio est, vt post Cagnol. in L. pupillam qui. §. in heredes. ff. de regul. iuris refert Clarus in d. q. 51. num. 12. Vnde quidam ex Doctoribus reprehendunt practicam contrariam, & dicunt, assessores posse conueniri actione iniuriarum, qui corpora defunctorum faciunt suspendi, aut cremari: cum inferant iniuriam defuncto, & per consequens eius hæredibus.

6. Concl. *Quamuis de iure fieri id non possit, tamen in multis locis praxis contrarium seruat, quod in enormissimis criminibus, & grauibus maleficijs pro varietate circumstantiarum aliquando cadauera suspendantur, aut afficiantur pœna, qua reus, si morte praeventus non fuisset, punitus extitisset.*

Hanc tenent Bald. Decius, & Iaso in d. L. 2. C. Qui testam. fac. poss. Marfil. in L. questionis modum. ff. de quest. Imol. in d. L. Defuncto, Gomez. Menoch. & alijs pluribus enumeratis Iul. Clar. locis cit. Sic Gomez ait se vidisse praticari in ciuitate Salmanticensi, vbi quidam forensis voluit & tentauit habere accessum ad puerum, & cum eo committere peccatum contra naturam, & ex indicijs captus fuit, & in carcere se suspendit, &
statim

statim publicè ductus est per ciuitatem, & vias publicas, & tandem concrematus fuit. Alia exempla refert etiam Clarus. Propter facti memoriam, & aliorum terrorem consideratis circumstantijs rerum & personarum conuenit aliquando huiusmodi statuere exempla in eos, qui se ipsos conscientia sceleris commissi interficiunt, vt euent poenam ignominiosam in publico loco inferendam; quiq; ita miseri sunt atque cæci, quod pluri faciant honorem, quem iam sceleris ratione amiserunt, quàm animæ & corporis salutem perpetuam, quam de facto amittunt, dum corpus & animam simul interficiunt.

Cohibentur ergo non rarò aliqui, ne sibi mortem consciscant, dum aliorum exemplo animaduertunt, etiam post mortem propriam determi poenam, & maximam etiam ignominiam inferri corpori mortuo, ad dedecus proprium & amicorum. Ad hoc argumentum illustrandum, facit illud, quod de Milesiorum virginibus memoriæ prodiderunt, Plutarch. *de claris mulieribus*, lib. 10. & Gellius *noct. Attic. lib. 15. cap. 10.* Cum enim Milesiorum virgines sine vlla euidenti causa voluptate obeundæ mortis captæ essent, sicq; plurimæ vitam suspendio proderent, ne statim finis huic malo imponeretur, vt remedium adhiberent, Milesij statuto decreuerunt, vt virgines, quæ corporibus suspensis interirent, omnes nudæ, cum eodem quo essent suffocatae atque præcinctæ laqueo, efferrentur. Deinde huiusmodi decreto publicato, virgines amplius voluntariam non inferebant mortem, solo pudore deterritæ tam ignominiosi funeris. Nec mirum videatur, quod hæc practica non sit iuri conue-

nens; quandoquidem propter enormitatem criminis, & in terrorem aliorum licet quandoque iura & leges transgredi, ut multis tradunt Bald. in *Authen. Sed nouo iure. C. de seruis fugit. & auctores in addit. ibidem*, & latius alijs Andr. Barbarius in *cap. 1. de constit. à num. 155. Marfil. in L. Vnius. §. Cognitutum. ff. de quest. & in singulari 601. ubi ait: Enormia talis esse naturæ & importantiæ, quod alterent dispositionem statutorum & iuris communis. Nec illud prætereundum est quod Athenienses, cum necem sibi quisquam manu propria consciuisset, defuncto cadaueri manum tanquam facinorosam, abscindebant, illamque abscissam corpore, inhumatam relinquebat, reliquum vero cadauer humo tegebant, & sepeliebant, ut meminit AEschines in oratione aduersus Ctesiphontem, post eum Alexander ab Alexand. *Genial. diu. lib. 5. cap. ult. prope finem. Andreas Tiraquell. ibid. in annotat. & in lib. de nobilitate, cap. 31. & Menoch. in d. lib. 2. casu 284. num. 5.* Detestanda est etiam quorundam amicorum & sanguine iunctorum crudelitas, & audacia, qui curant sibi vinculo sanguinis obligatos, ob crimina capitalia morte digna in carceribus detentos, veneno ad bibendum, aut comedendum dato, necari, ne ignominiosè publicam pœnam subeant. De quibus Bald. & Iason in *L. 1. C. qui testam. facere possunt. Marfil. in singulari 150. Menoch. in d. cas. 285. à num. 5.**

L E X V I.

Multi magicis artibus vsi elementa turbare, vitam insontium labefactare non dubitant, & manibus accinctis audent ventila-

re,

re, ut quisque suos conficiat malis artibus inimicos. Hos, quoniam natura peregrini sunt, feralis pestis absumat.

HAEC Lex est etiam Imperatoris Constantij & Iuliani Cæs. ad populum : Vnde eruitur, opera maleficorum, quæ nostri consentitur se commisisse, non esse noua, sed etiam antiquitus magos fuisse & maleficos in magno numero, qui similia fecerunt, & cum Dæmonibus contra hominum salutem conspirauerunt. Et aduertendum ex hac etiam lege, maleficos magicis artibus, & non naturalibus nocere : atque (vt hoc etiam annotem, quoniam aliqui maleficos melioris conditionis videntur facere, quam magos) quod omni tempore, vt suprà clarè docui, vulgus magos maleficos appellauit, & certè fraternizant. Qui enim ait magum interficiendum, haud negare potest maleficum ob excellentiam, maiori poena afficiendum esse. Conueniunt autem magus propriè dictus, & maleficus : quod vterq; operatur ex pacto cum Dæmone inuocato, tametsi magus occultius & obscurius id faciat, vt rectissimè Thomas Erastus in *Dialogis de Lamijs* docet. Differunt autem : quia magus mirabilia operatur ad delectationem, iocum & ludum, aut ostentationem : Maleficus sua opera in perniciem & detrimentum aliorum dirigit. Magus putat se Dæmonem cogere, & in hoc se potentiorē illo putat, & quod sic coactus concurrat ad actionem. Maleficus Dæmonē tanquam patronum agnoscit, ei reuerentiam exhibet, & in auxilium tacitè vel expressè inuocat, quando operationem perficere cupit. Magus ex libris vel aliorum in-

niens; quandoquidem propter enormitatem criminis, & in terrorem aliorum licet quandoque iura & leges transgredi, ut multis tradunt Bald. in *Authen. Sed nouo iure. C. de seruis fugit. & auctores in addit. ibidem*, & latius alijs Andr. Barbazius in *cap. 1. de constit. à num. 155. Marfil. in L. Vnius. §. Cognituum. ff. de quest. & in singulari 601. ubi ait: Enormia talis esse naturæ & importantia, quod alterent dispositionem statutorum & iuris communis. Nec illud prætereundum est quod Athenienses, cum necem sibi quisquam manu propria consciuisset, defuncto cadaueri manum tanquam facinorosam, abscindebant, illamque abscissam corpore, inhumatam relinquebat, reliquum vero cadauer humo tegebant, & sepeliebant, ut meminit AEschines in oratione aduersus Ctesiphontem, post eum Alexander ab Alexand. *Genial. dier. lib. 5. cap. ult. prope finem. Andreas Tiraquell. ibid. in annotat. & in lib. de nobilitate, cap. 31. & Menoch. in d. lib. 2. casu 284. num. 5.* Detestanda est etiam quorundam amicorum & sanguine iunctorum crudelitas, & audacia, qui curant sibi vinculo sanguinis obligatos, ob crimina capitalia morte digna in carceribus detentos, veneno ad bibendum, aut comedendum dato, necari, ne ignominiosè publicam poenam subeant. De quibus Bald. & Iason in *L. 1. C. qui testam. facere possunt. Marfil. in singulari 150. Menoch. in d. cas. 285. à num. 5.**

L E X V I.

Multi magicis artibus vsi elementa turbare, vitam insontium labefactare non dubitant, & manibus accinctis audent ventila-

re, ut quisque suos conficiat malis artibus inimicos. Hos, quoniam natura peregrini sunt, feralis pestis absumat.

HAEC Lex est etiam Imperatoris Constantij & Iuliani Cæs. ad populum : Vnde eruitur, opera maleficorum, quæ nostri confitentur se commisisse, non esse noua, sed etiam antiquitus magos fuisse & maleficos in magno numero, qui similia fecerunt, & cum Dæmonibus contra hominum salutem conspirauerunt. Et aduertendum ex hac etiam lege, maleficos magicis artibus, & non naturalibus nocere : atque (vt hoc etiam annotem, quoniam aliqui maleficos melioris conditionis videntur facere, quam magos) quod omni tempore, vt suprâ clarè docui, vulgus magos maleficos appellauit, & certè fraternizant. Qui enim ait magum interficiendum, haud negare potest maleficum ob excellentiam, maiori poena afficiendum esse. Conueniunt autem magus propriè dictus, & maleficus : quod vterq; operatur ex pacto cum Dæmone in uo, tametsi mag⁹ occultius & obscurius id faciat, vt reuerentissimè Thomas Erastus in *Dialogis de Lamijs* docet. Differunt autem : quia magus mirabilia operatur ad delectationem, iocum & ludum, aut ostentationem : Maleficus sua opera in perniciem & detrimentum aliorum dirigit. Magus putat se Dæmonem cogere, & in hoc se potentiorē illo putat, & quod sic coactus concurrat ad actionem. Maleficus Dæmonē tanquam patronum agnoscit, ei reuerentiam exhibet, & in auxilium tacitè vel expressè inuocat, quando operationem perficere cupit. Magus ex libris vel aliorum in-

structione suam artem discit: Maleficus ab ipso
 Dæmone seducitur, licet etiam aliquando aliqui
 persuasione aliorum inducantur. Magus non ex-
 pressè Deo & communioni Sanctorum abren-
 nunciat, nisi in summo malitiæ sit gradu: Male-
 ficus autem communiter hoc facit. Ex quibus
 clarum est, magum strictè sumptum in malitia
 superari à malefico. *Elementa turbare.* Quomodo
 magi siue malefici Elementa perturbant, latè de-
 claratum est in L. præcedenti, q. 4. *Vitam infanti-
 um labefaciunt*, inducendo infirmitatem, aut mor-
 tem. *Manibus accinctis audent ventilare, ut quisque su-
 os malis artibus conficiat inimicos.* Quidam rectius
 videntur legere quam antiqua Cod. lectio habet,
 videlicet, manibus accitis, id est, Dijs infernali-
 bus inuocatis (ad mentem Glossæ) qui ex pacto
 cooperantur, ut quisq; suos inimicos secretò &
 occultè inficere & interficere valeat. Huic do-
 ctrinæ conuenit Theologorum vnanimis sen-
 tentia, quod in maleficijs & quibusdam alijs su-
 perstitionibus semper fiat inuocatio Dæmonum
 tacita vel expressa. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 4. & sapi-
 us in ead. q. Cardin. Caiet. in d. art. 4. Alphonsus Ca-
 strensis lib. 1. de inst. hæreticor. punit. cap. 13. Syluest.
 in verb. Maleficium. & in verb. Superstitio. Turrecr.
 26. q. 2. can. illud. Nauar. in manuali Confessar. can.
 num. 28. & alibi. Et articulus Parisiensis primus de
 superstitionibus. Quod per artes magicas & male-
 ficia, & innocationes nefarias, quærere familia-
 ritates & amicitias & auxilia Dæmonum, non sit
 idololatria. Error. Astipulantur Iurisperiti, Glos-
 sa, Angelus, Salycetus, Alber. in præsent. L. Boni-
 fac. de Vitalinijs in tract. de maleficijs, in cap. de Sorri-
 leg. & mathem. Ioan. de Anania in Rub. de Sorrig.
 Grilland.

Grilland. q. 2. & 3. de Sortileg. Damhauder. in practi-
 lacrim. c. 61. a num. 132. vbi pulchra ad huius L. ex-
 plicationem pertinentia adfert. Neque etiam
 putandum est, inquit, tam prodigiosos effectus
 maleficarum ab huiusmodi rebus, quibus vtun-
 tur ad maleficiandum, oriri, sed ab instituyente
 hæc signa Diabolo, qui cum sit superbissimus,
 Deo cupit in omnibus quàm similimus esse.
 Quemadmodum enim omnipotens Deus quæ-
 dam in Ecclesia sua Sacramenta instituit, quæ
 dignè vtentibus (ipso aspirante) salutarem desi-
 gnant & producant effectum: Ita & Diabolus, qui
 nihil impensius appetit, quàm in pretio haberi,
 & Deo æqualis videri, signa quædam tanquam
 sacramenta instituit, quibus inuocatus ab his, qui-
 bus confœderatus est pactis, operator malignus
 assistit: & quoties Deus permiserit, quod roga-
 tur, malum perficit. Et post pauca: Mulieres au-
 tem maleficæ quæ iam voluntate deprauata, &
 consensu in consortium Dæmonum per pacta
 tranfierunt, notas quasdam & signa symbolica
 ab ipsis recipiunt, quibus exciti Dæmones mox
 profiliunt. Quocirca in his perniciosis ope-
 rationibus Dæmonum, nihil efficacius stulta ma-
 leficarum crudelitate, quæ pactis augetur & vo-
 tis. Nam quanto vel Dæmonibus, vel eorum si-
 gnis firmiorem adhibuerint fidem, tanto veloci-
 orem assequuntur, cooperantibus ipsis, effectum.
 Hæc ille ex Ioanne Tritemio in tractat. de reprobis
 & maleficiis mulieribus, ad quæstiones propositas à Maxi-
 milia. Cesare. Si quis dicat. An semper inuocati
 accurrere cogantur? Respondetur quod non.
 Aliquando enim vltro non coacti adueniunt, &
 suum auxilium præstant, vt suos clientulos in sua

perfidia cōtineāt, & sic magi putant, quod inuocationibus & coniurationibus eos cogant, sed decipiuntur. Illa enim verba non sunt tam efficacia, vt Dæmonem cogant, sed tantum ex pacto concurrat. Aliquando ad inuocationem Magi siue malefici non fert auxilium, nec cooperatur: quia Deus non permittit. Aliquando autem Magus verbis & coniurationibus cogit dæmonem in hunc modū, quando habet scilicet pactum cum superiori dæmone, cui inferior morē gerere tenetur: tunc tamen verba & coniurationes respectu superioris non habent vim coactionis, sed tantum rationem signorum & inuocationis. *Hos quoniam natura sūt peregrini, feralis pestis absumat.* Merito vocantur malefici naturæ peregrini: quoniam vitæ humanæ infidiantur, & non solum alienæ, sed etiam quasi propriæ, dum proprios nonnunquam infantes, qui sunt portio suo substantiæ, occidunt, Dæmonibus consecrant, aliquando corda eorum comedunt: aliquando autem igne in pulueres, quibus ad nefandos actus abutuntur, redigunt. His accedit, quod destruunt ea, quæ ad conseruationem humanæ vitæ necessaria sunt. Quare meritò ea pœna, quæ hic decernitur, sunt digni, vt scilicet bestiis tradantur ad dilacerandum. Damnatio ad bestias pœna etiam erat in lege diuina. 4. Reg. 2. *Pueri illudentes Helisæo & dicentes; ascende calue, ascende calue, à duobus vrsis lacerati sunt, qui ex eis 42. lacerauerunt ex diuina iussione.* Deut. 32. *Dentes bestiarum immittam.* Ezech. 5. *Congregabo super vos, & conteram baculum panis, & immittam in vos famem, & bestias pessimas.* Sic Daniel. 6. & 14. *Darius rex Medorum & Persarum in adorantes Deos alienos statuit bestiarū & leonū obiectionem.* Quæ pœna olim fami-

fan
tyr
nou
ait.
ma
par
bus
aut
iust
funt
inte
dur
dear
poni
Pomp
alibi.
vt d
Sente
cum

A
hoc t
sit, &
dam

V
in cap
pœnis
dist. c.
dictu
turn

familiaris fuit gentilibus, contra Christianos martyres, ut constat maximè ex Hieronym. *de Scripturis Ecclesiasticis* ubi vitam S. Ignatii describit, qui ait. De Syria vsq; ad Romam pugno ad bestias, in mari, in terra, nocte dieq; ligatus cū decem Leopardis, hoc est, militibus, qui me custodiunt: quibus & cum benefeceris, peiores fiunt. Iniquitas autem eorum mea doctrina est: sed non idcirco iustificatus sum. Utinam fruatur bestiis, quæ mihi sunt præparate: quas & oro mihi veloces esse ad interitum, & ad supplicia, & allici ad comedendum me: ne sicut & aliorum martyrum, non audeant corpus attingere. In alijs quoque LL. imponitur damnatio ad bestias, ut in L. *pœna*, ad L. *Pompeiam*, de parracid. & L. *Ad bestias*. ff. de pœnis, & alibi. Sed hæc pœna nunc amplius non est in usu, ut docet ex Angel. & Marfil. Iulius Clar. lib. 5. *Sentent. §. fin. pract. Crim. q. 67. num. 4.* & in eius locum successit decapitatio naturalis.

QVÆSTIO I.

An propter multitudinem maleficorum, hoc tempore serueritati legum detrahendum sit, & crimen debeat manere inultum ut quidam maleficorum aduocati volunt?

Videtur, quod sic: quia detrahendum est serueritati, ubi multorum strages iacet. Glossa in cap. *Latores*. de cleric. excomm. & in L. *Aut facta*. de pœnis. §. *fin.* ff. facit ad idem, can. *Ut constitueretur*. §. o. dist. can. *Commestationes*. 44. dist. Hinc celebre illud dictum Gloss. in d. cap. *Latores*. Ob populum multum, crimen pertransit inultum.

In contrarium est L. præsens, quæ multos maleficos siue magos fuisse eo tempore attestatur, & tamen statuit eos seuerissimè puniendos laceratione bestiarum. S. Thomas. 2. 2. q. 108. art. 1. ad 5. quem citat & sequitur Alberic. de Rosato in *dictionario iuris. in verb. Correctio. vers. Qualiter attendendum*, respondet, quòd quando tota multitudo peccat, de ea vindicta sumenda est, vel quantum ad totam multitudinem, sicut Aegyptij submersi sunt in maris rubro, prosequentes filios Israel, vt habetur *Exod. 14.* & sicut ob sodomiam Sodoma & Gomorrha vniuersaliter perierunt: vel quantum ad magnam multitudinis partem, sicut patet *Exod. 32.* in pœna eorum, qui vitulum adorauerunt. Quandoq; verò si speretur multorum correctio, debet seueritas vindictæ exerceri in aliquos paucos principaliore, quibus punitis ceteri terreantur. Sicut Dominus *Num. 25.* mandauit suspendi principes populi, pro peccato multitudinis. Si autem non tota multitudo peccauit, sed pro parte: tunc si possunt mali secerni à bonis, debet in eos vindicta exerceri, si tamen hoc fieri possit sine scandalo aliorum. Alioquin parcendum est multitudini, & detrahendum seueritati. Quando autem peccatum multitudinis est tale, quod magis noceret multitudini vel spiritualiter, vel temporaliter, quàm scandalum, quod exinde oriretur, vindicandū est: hæc ex S. Thoma.

Ad hanc materiam multa adferunt Bartolus in L. Aut facta. §. Nonnunquam. ff. de pœnis. Nicolaus Boerius in tract. de seditiosis, in septimo & ultimo præsupposito. Ioan. de Anania, & Felin. in cap. Dilectus 2. de simonia. Alphons. à Castro lib. 2. de iusta hæret. punit. cap. 14. prope finem.

Respon-

Respondetur nunc ad propositum. In hoc enormissimo crimine nihil detrahendum est severitati, propter multitudinem eorum, qui immerfi sunt. Probatur in primis: propter Sodomiam in Sodoma & Gomorrha nocentes cum innocentibus interfecit, & ciuitates igne succendit Dominus. Et in *cap. d. Exod. 32.* eo quod populus vitulum conflatilem adorauerat, & coram eo lufit, & choro duxit, occisa sunt triginta tria milia hominum, nec pepercit Dominus in tam enormibus criminibus multitudini. Similia exempla non desunt alibi in veteri testamento. In tam enormibus, vt ait Ioan. de Anania in *d. cap. Dilectus*: cessant omnes rationes. At idem facit expressus textus in *d. l. Aut facta §. d.* Nonnunquam, ait, euenit, vt aliquorum maleficorum supplicia exacerbantur, quoties nimis multis personis grassantibus exemplo opus fit. Hinc, quando sunt delicta grassantia, & ad malum tendentia, iuxta Glossam ibidem, propter multitudinem peccantium poena exacerbatur. Sic Glossa, Bartolus in eadem *l. Ioan. de Anania* loco citato, Nicolaus Boerius. Felinus vbi supra: & Archidiac. in *can. Denique d. 4.* quando delictum est commissum, aut committitur à multis, & est dubium ne committatur propter multas personas aptas ad hoc, & in futurum pendet, non parcitur multitudini. Quod multò magis est verum, quando crimen est maximum, sicut crimen maleficorum, & tendit in corruptionem spirituales & temporales multitudinis, & multo maius est nocumentum instans, quàm sit scandalum quod nullum oritur ex vindicta. Quia vt Glossa & Anthon. à Butr. in *d. cap. lateres*, tradunt, quando non

timetur scandalum, sed præsumitur quod populus equanimiter tolerabit rigorem, propter multitudinem non est tollendus rigor: quod profecto obtinet in pessimo crimine maleficorum. Populus enim cum animaduertat gravitatem huius criminis, & damna, quæ in Rempub. redundant ex eo, & quomodo malum latius indies serpat, nisi prospiciatur, ægerrimè fert, si magistratus executionem iustitiæ protrahat, & multum etiam ædificatur ex tanti criminis punitione, velletque Rempubl. optimè repurgatam à tam exitia-
 lipeste, imò multa scandala oriuntur in populo, quando negligentius agitur in extirpatione ut experientia discimus. Tunc enim populus murmurat contra magistratum, multæ sinistrae suspensiones oriuntur, & plurima peccata murmurando, detrahendo, sinistrè iudicando, & mendacia spargendo committuntur. Quorum alienorum peccatorum magistratus sit particeps, si con-
 nueat, & somnolentius procedat: laudem autem consequitur apud Zelatores iustitiæ, si sine acceptione personarum, habita iustitia & gloria Dei ante oculos, ad puniendum procedat, & ad purgandum Rempub. à malefactoribus, iuxta L. *Congruit. ff. de offic. præsidis*, accingatur. In hoc crimine profecto veritatem habet illud Stratoclis, relatum à Damhauder. *in pract. crimin. in c. 150. num. 6.* Ignoscendo nocentibus, innocentium salutem custodiri non posse. Item illud vulgare Prouerbiū: *Qui parcit malis, nocet bonis.* Ad ea quæ in contrariū allata sunt, respondeo: Seueritati detrahendum est propter multitudinem, in leuioribus delictis, quæ in futurum non pendent, & quando plus scandali ex punitione oritur quàm boni sequi-

sequitur, utpote contingere posset, quando de sceleratis non posset haberi vindicta sine maxima Reipub. perturbatione. Tunc locum habet: Quæ emendare non possumus, tolerare necesse est: Ne si quis velit eradicare zizania, euellat & triticum. Alphons. à Castro loco citato respondet, parcendum esse multitudini, & mitius cum illa agendum, quando talis multitudo peccatum suum agnoscit, & parata est de illo corrigi, & bona de illius correctione habetur spes: quod in hoc crimine etiam locum habere potest: de membris singulis multitudinis iudico in suo gradu. Alioquin si multitudo ipsa peccans peccatum suum non agnoscit, sed in eo perseveret, aut tanquam rem benegestam velit defendere: tunc seuera punitione est coercenda, ut à suo errore discedat, ne nimia indulgentia obstinationis ansam illi præbeat, præsertim si ipsa multitudo in potentia sua confidens, inde ad peccatū audacior fiat.

QVÆSTIO II.

An magi & malefici insontium, maxime infantium vita insidientur, ut præsens L. significat?

PRO huius Legis maiori elucidatione pro certo habendum est, quod Dæmones feruntur delectari sanguine humano. 26. q. 5. c. Nec mirum. Sic omni tempore suos cultores sollicitauerunt ad effundendum sanguinem, & ad immolandum homines. Psal. 105. *Immolauerunt filios suos & filias suas Dæmonijs, & effuderunt sanguinem innocentem filiorum suorum & filiarum, quas sacrificauerunt sculptilibus Canaan.* Vbi benè annotat Arnobius. Primq

Primò enim dixit. Effuderunt sanguinem innocentem. Et ne putarentur extranei, addidit, filiorum suorum, & filiarum suarum, quorum salus in humana conuersatione dulcissima est, vt illis non parcerent, pro quibus pij parentes etiam interfici non reculant. Et vt colligitur ex 4. Reg. cap. 23. & Hierem. 32. & Leuit. 18. & alibi: Idolo Moloch pueros immolabant, qui & supposito igne comburebantur. Sic etiam Iulianus Imperator postquam Christum abnegauit, & vacauit Dæmonum incantationibus, ita crudeliter magiæ operâ dedit, quod post mortē eius corpora & capita hominum iugulorum multa in cistis, in puteis, & locis secretioribus Imperatoris aulæ Antiochiæ fuerint reperta, quos mactauerat clam futura inquirens, vt tradunt Niceph. lib. 10. Ecclesiast. hist. cap. 36. Socrates lib. 6. hist. tripartita cap. vlt. Similia sunt & magis horrenda, quæ referuntur contigisse in Huketan, siue noua Hispania, vbi in maxima ciuitate Temixtitan Dijs suis annuatim vltra viginti millia puerorum puellarumq; corda sacrificare solebant, quæ nunc non Dæmonibus, sed altissimo Deo per doctrinam Euangelij & verum cultum Dei offeruntur. Hæc Episcopus illius ciuitatis, in Epistola data Anno Domini 1531. in mense Iunio, ad Capitulum generale Fratrum minorum regularis obseruantia, celebratum Tholosæ Anno Domini 1532. de profectu & animarum lucro significauit. Laurentius Surius in commentario breui rerum in orbe gestarum pag. 515. in impressione de Anno 1574. refert ex Archiuis Caroli Cæsaris inter reliqua, quod horrendum dictu est, mille plerumque homines vno die in ciuitate Mexicana fuisse immolatos idolis, quæ nunc

nunc per gratiam Dei exturbata sunt, & Dæmonibus silentium indictum. Doctores mallei maleficarum in 2. p. q. 1. c. 13. narrant, in diocœsi Basiliensi & oppido Dan maleficam obstetricem incineratâ, quæ confessa est se vltra quadraginta pueros necasse. Nicol. Iaquer. in *flagello hæret. fascinariorum* cap. 15. attestatur, in Gallijs repertum fuisse suis temporibus Magum Baronem, qui clam iugulasset circiter viginti pueros, vt de eorum sanguine quendam librum conscriberet, in obsequium Dæmonum, qui deprehensus fuit, & publicè poenam tantis sceleribus debitam persoluit. Quomodo olim homines dæmonibus sacrificabant apud varias nationes & gentes, multis ostendit Euseb. lib. 4. de *preparat. Euangel.* c. 7. Nostri malefici & sagæ plurimos infantes interfecerunt, vt passim ex processibus apud Iudices constat: imò, quod plurimum à natura alienum est: corda infantium exscindunt, & comedunt, hac persuasione à diabolo inducti, quod tunc, si ad manus iustitiæ deueniant, non possint veritatem fateri, vt apertum est ex processu Annæ de Rouer, cuius supra mentionem fecimus, & aliorum. Immodè multum insidiantur puerulis nondum baptizatis. Corpora autem infantium combarunt, & in cineres redigunt, quibus ahutuntur in suis maleficijs. Immodè, quod multò horribilius est, quandoque parentes consensum & auxilium præbent, vt propria eorum carò sic tractetur, ipsis præsentibus, vt exemplis docere possem, si expediret: quæ causâ rectè quendam Iudicem superiori anno mouit, vt patrem maleficum, aliàs in primis strangulandum, viuum flammis tradendum iusserit, eo quod præsens & fautor fuisset

cum

cum sua proles à maleficis combureretur. Sæpe enim, ut experientia cognoscimus, malefici & sagæ sunt etiam parricidæ. Quod profecto si quis penitus introspicere velit, prædicta L. 6. significat, quando eos appellat peregrinos naturæ: quæ ipsa natura auditis tam horrendis factis, horrorem intra se concipiat, & quasi contremiscat. Nemo tamen miretur, quod homines aliàs bonæ naturæ & conuersationis in tam detestabilia scelera consentiant, ut (proh dolor) indies præter opinionem conspiciamus. Sicut enim qui Christum imitatur, Deo quæ adhæret, diuinæ sit consors naturæ clementiæque, ac alia sit creatura: Ita qui Dæmonem sequitur, & in eius castra transit, propriam quasi naturam exuit, & participat quandam proprietatem ferocitatis & truculentiae Diabolicæ. Quod autem Dæmon maximè insidietur infantibus necdum baptizatis, id accidit ex inuidia maxima. Inuidet enim illis æternam foelicitatem, quam ipse amisit: & infantes, si Baptismo abluerentur, consequerentur. Baptizatis autem struit insidias propter insigne odium nominis Christi, quod præcipuè relucet in effectu Baptismi, quo mediante Christum induunt, & eius nomen participant, ut dicantur Christiani, nec non innocentiam per Adamum & Euam primos parentes perditam, infantes baptizati de noua adhuc retinent, quam molestissime fert. Quare eorum vitæ (cum animæ salutis adhuc nihil damni, ob infantilem ætatem, inferre possit) nocere studet. Optimum autem remedium est contra Diabolicas artes in hoc studio nocendi, ut parentes pii sint, bonam curam puerorum habeant, eos conseruent, ne personæ iustis ex causis suspectæ eos propri-

propius accedant, vespere & manè salutem infantij Domino Deo commendent ac eos signo Crucis muniant. Nam sæpius sagarū iudicialibus confessionibus cognitum est quod infantibus signo Crucis munitis nihil nocumenti inferre potuerunt. Quod autē Deus concedat potestatem Dæmonibus nocendi pueris innocentibus, id ad providentiā Dei, quæ omnia in iustissimū finem dirigit, referendū est: quāvis sæpè cōtingat, vt doctissimi viri tradiderunt, infantes, iusto Dei iudicio, sed nō omnibus noto, puniri ob peccata parentū.

QVÆSTIO III.

Quid de imaginibus, quibus magi siue malefici vtuntur, sentiendum?

IN primis aduertendum ex Doctoribus tam Theologis quam Iurisperitis, duplices reperiiri imagines in exercitio apud eos, qui diabolica potestate vtuntur. Quædam enim dicuntur Astronomicæ siue Astrologicæ, quibus vt plurimum vtuntur ij, qui vocant magiz diuinatrici, ad inuestigationem rerum occultarum, & futurarum. Aliæ sunt, quibus malefici vtuntur ad inferendum malum aliquod hominibus, aut bestiis. De postremis loquitur Glossa, Salycetus, Angelus & alij in præsentī L. Multi: vbi loquuntur de imaginibus maleficorum & incantatorum. Deinde obseruandum est: nomine imaginum in hac materia intelliguntur non solum imagines sic dictæ secundum communem vsum, sed multo magis figuræ, characteres, signa aut instrumenta, quibus superstitiosum genus hominum vitur, ad inuocationem tacitam aut expressam Dæmonum, pro ferendo auxilio, De posterioribus imaginibus

ginibus Glossa & DD. in hac L. loquuntur, ubi Angelus sic ait. Nota benè contra facientes imagines ceræ, qui pungendo eas, vitas hominum labefactant, & ideo non derideas ista. Earundem etiam mentionem faciunt Paulus Grillandus *de fortileg. cap. 5.* Oldratus de ponte *consil. 210. incip. Regularis habet traditio.* Damhaud. in *cap. 61. num. 116. & alii alibi.* Quibus consentiunt Theologi. Ioan. Gerson. in *1. part. in tract. de erroribus circa artem magicam, in litera O.* Malleus *1. part. q. 5.* Alphons. Castrensis *lib. 1. de iusta heret. punit. cap. 15.* Syluest. in verbo. *maleficium.* Martinus Arles in *tract. de superstitionibus.* Vniuersitas Parisiensis in *articulis determinatis contra superstitiones, in art. 21. his verbis.* Quod imagines de ære, plumbo, vel auro, de cera alba, vel rubea, vel alia materia baptizata, exorcizata, & consecrata, seu potius execrata, secundum prædictas artes, & sub certis diebus, habent virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide, & philosophia naturali, & Astronomia vera. Cuius articuli sensus est, quod tales res & imagines ex sua natura non habent naturalem vim ad effectum, sed effectus sequitur ex ministerio Dæmonum, prout definitum est in *art. 18.* Usus huiusmodi imaginum apud maleficos sic describunt probati doctores. Malefici imagines quasdam, certis temporibus obseruatis & determinatis carminibus, & ritibus quibusdam & signis, conficiunt, quas in nomine Belzebub, principe Dæmoniorum baptizant adhibitis & expressis quibusdam alijs verbis quæ ob horrorem non sunt referenda. His sic peractis prædictas imagines ad ignem applicant, & ibi petunt infirmitates, aut alia mala, quæ in persona illa, cuius imaginem

confecerunt, euenire optant. Quandoq; etiam acubus, aut alijs acutis ferris perforant, aut pungunt illius imaginis caput, aut pectus, aut ventrē, aut fœmora, aut aliam corporis partem, in qua cupiunt malum aliquod oriri in persona, cui nocere intendunt. Quibus sic peractis sæpè contingit, quod persona, cuius documentum maleficus desiderat, grauitè torqueatur in illa parte corporis, quam maleficus pupugit, aut transfixit. Qui effectus non ex imagine, aut figura, sed ex operatione latenti diabolica proficiscitur. Maleficus enim habet pactum cum Dæmone, qui operatur circa corpus maleficiandi; quando imaginem maleficus pungit: Adhibet autem applicatq; demon naturalia venena & alia, quæ sunt apta ex sua natura inferre dolorem & infirmitatem. Ipse enim subtilissimè & inuisibiliter applicat. Et maleficus quando animaduertit morbum, aut malū productum in corpore maleficiati, persuadet fibitalem vim inesse imaginibus & figuris, cum tamen Dæmon alijs causis naturalibus applicatis efficiat infirmitatem. De hac materia memorabile est exemplum, quod referunt Ioan. Bodinus *lib. 2. de magorum demon. cap. 8.* Cosmus Philarch⁹ Theologus Florent. *lib. 3. 2. part. de officio Sacerdotis, cap. 8. in primo præcepto, & alii alibi, ex Hectore Boëtio lib. 2. historia Scotica.* qui attestatur in tota Scotia notissimum esse. Duffus rex Scotiæ noctu sub perpetua vigilia decumbens in sudorem sine modo soluebatur, corpus lenta conficiebatur tæbe, effæto simillimum; hærebat cutis rigida; venas, neruos, & qua forma, & sicut ossa essent humana ostendens, & tamen medici in ea omnia signa fatigatis inueniebant. Obortus est rumor incerto

auctore, Regem è quibusdam mulieribus maleficiatum esse, quæ apud Forres oppidum Morauiz manebant. Rex statim sub specie ineundæ pacis inter eum & coniuratos Morauos mittit, quirei veritatem inquirant, missi Forres adiere & arcem ingressi (quæ adhuc erat in regis fide) Denoualdo arcis præfecto, quare venerint, exponunt: quo audito quidam miles, qui erat in arcis præsidio, significauit Denoualdo quandam meretricem (cuius mater erat sortilega) dum blandiusculè eam tractaret, locutâ ei fuisse de regis infirmitate, & morte: erat tunc illa meretrix in arce, quæ tormentis exposita, veritatem aperuit. Denoualdus in ipsa nocte milites ad sortilegarum ædes mittit, qui vnam veneficarum, simulacrum ad Regis Duffi imaginem ex cera confectum, ligneo veru affixum, ante ignem torrentem, alteram carminibus recitatis liquorem quendam fundentem sensim supra statuam, inuenerunt: & ductæ cum simulacris in arcem, interrogatæ dixerunt, dum simulacrum igni adhibitum torreretur, Duffum regem in sudorem solui, carminibus autem recitatis perpetuateneri vigilia, & ad liquescentem ceram macie confici, consumpta cera mortem regis continuò secuturam: ita se Dæmones docuisse, & ad facinus exequendum mercede à Morauorum primoribus conductas. Simulachrum effractum fuit, & in eadem nocte rex absq; sudore quieuit, & postridie redeuntibus viribus, ita sanitati restitutus est, ac si nulla aduersa valetudine antea fuisset detentus. Sagæ viuz crematæ sunt. Gerson loco citato narrat, quod Philippus quondam rex Francorum, cum perciperet de quadam cerea imagine, quam

quam dicebant baptizatam, aut execratam taliter
 nomine suo, quod ea destructa rex moreretur:
 Rex fide plen⁹, videbimus, inquit, si potentior erit
 Dæmon ad perdendum me, quam Deus ad sal-
 uandum, & hæc dicens ceram proiecit in ignem.
 Petrus Gregor. Tholosan⁹ in Syntagm. iur. vii. uer-
 si lib. 34. cap. 11. narrat ex Gagrino lib. 7. histor. in vita
 Philippi Hutini. uxorem cuiusdam Enguerrani
 Quæstoris gallici, qui expilauerat ærarium Gallie,
 cum de mariti carcere conclusi liberatione de-
 speraret, ad magiam & diuinationem se conuer-
 tisse, Pauoto quodam malefico & Claudia mulie-
 re ad id facinus opem ferentibus: atque cerea
 quædam simulachra, ad regis Caroli Valesiensis
 formam, Dæmoniaca arte confecisse, quæ lan-
 guentiu speciem præferrent, ad quorum simi-
 litudinem, nisi mala sors prodita fuisset, Rex &
 ipse Carolus conficiendi macie sensim erant, &
 definita ad tempus morte consumendi. Quo co-
 gnito, suspensus fuit Enguerranus: Pauotus &
 Claudia uxor Enguerrani flammis consumpti.
 Prod. L. ampliori elucidatione, attendendum est,
 quod malefici opera diaboli non solum median-
 tibus imaginib. vite hominu insidiantur sed etiã
 possunt aërem morbidu reddere, vt homines eũ
 attrahentes inficiantur, aut pestem seminare. Sic
 Philostratus. lib. 4. de vita Appollonii Tyanei narrat.
 Ephesi Dæmoniacum quoddam spectrum pe-
 stem disseminasse, idq; in forma & specie senis
 mendici perã gestantis, pannicis frustis refertũ,
 lacerã & sordidam vestẽ gerentis, quẽ Appolloniũ
 ad expiandam ciuitatẽ, cum detexisset, iussit lapi-
 dib⁹ obrui; quod factũ est, & sublati deinde acer-
 uis lapidũ, ait in ei⁹ loco inuentũ esse carnẽ tanquã

tanquā molossū magnitudine tanta quanta maxi-
mi leonum esse solent, quasi rabidi canis spumā
emittentem, & ita liberatam à peste ciuitatem.
Fam liare est etiam Magis, teneros ad huc infan-
tes fascinare.

LEX VII.

*Et si excepta tormentis sunt corpora hono-
ribus praeclitorum, prae illa videlicet crimi-
na, quae legibus demonstrantur: Et si homines
magi in quacunque sint parte terrarum, hu-
mani generis inimici credendi sunt: tamen
quoniam qui in comitatu nostro sunt ipsam
pulsant propemodum maiestatem: Si quis ma-
gus, vel magicus certaminibus assuetus, quae
maleficus vulgi consuetudine nuncupatur, aut
auspex, aut ariolus, aut certe augur, vel etiam
mathematicus, aut narrandis somniis occu-
rans artem aliquam diuinandi, aut certe ali-
quid simili horum exercens; in comitatu meo
vel Caesaris deprehensus fuerit, praesidio digni-
tatis exutus, & cruciatus & tormenta non ef-
fugiat. Si vero conuictus fuerit, & ad propri-
um facinus detegentibus repugnauerit dene-
gando, sit eculeo deditus: unguisq; sulcanti-
bus latera, perferat poenas dignas facinore
proprio. Haec L. etiam est Constantij, &
Iuliani Caes.*

Privi

Priuilegio à tormentis excepti, de crimine maleficij & magiæ accusati, possunt sine preiudicio torqueri, & culpabiles inuenti puniuntur. De lege communi excusantur à tormentis personæ in dignitate constitutæ, vt sunt Doctores, Equites aurei velleris, Decuriones & Capitanei militum, Officiarij Principum, Rectores Ciuitatum, & similes dignitate fulgentes. De quibus legendi Franciscus Brunus *de iudicijs & tortura* 2. part. q. 3. Gandinus *in tract. de maleficijs in tit. de questionibus* Marfil. *in practica crimin.* in §. *Expedita.* & num. 27. Damhaud. *in pract. crim. cap.* 41. Iul. Clar. lib. 5. *Sentent.* §. *fin. pract. crim. quest.* 64. & alii alibi. Excipiuntur tamen aliqua crimina, in quibus dignitas non excusat à tormentis: crimen læsæ maiestatis. *L. Nullus. C. ad legem Iul. Maiest.* Eadem est ratio proditoris patriæ, Ciuitatum aut principum & similium. *L. Desertorem. §. His qui ad hostes.* & *L. proditores. ff. de remilitari.* crimen maleficorum & mathematicorum *in presenti L.* Secundum communem Doctorum sententiam. falsi. *L. Si quis decurio C. de falsis. Priuati carceris. L. 1. C. de priuatis carceribus.* & Gloss. hic. Considerandum etiam in hac *L.* quam seuerè animaduertendum Imperator statuatur in maleficos aulicos, vt bene Bodinus lib. 4. *de magorum Demonom. cap.* 5. notauit. Vnus enim, inquit, in comitatu magus omnibus viris feminisq; principibus corrumpendis sufficit, qui sequuntur aulam. Pessimi enim sunt tales, qui & principes non rarò in suam sententiam pertrahunt, vt horum fauore & patrocinio conseruentur, imo etiam similes sibi aliquando principes efficiunt. Sic Licinius, Valerianus Cæs. successor Galli in Imperio, primis temporibus pius in Chri-

stianos fuit, sed magorū Aegyptiorum princeps eum prastigias & imposturam docens magicam persuasit ei, vt sanctos viros domo eijceret, longè à se repelleret, ferro etiam tolleret, si malis artibus obstarent. Sic quoque Iulianus Imperator pietatem Christianam primum ariolorum consuetudine adductus abiecit, tandem apertè Christum abnegauit, ac Daemonum incantationibus vacauit, vt ex Nicephoro alijsque constat. Quod rectè deducit Petrus Gregorius in *Syntagam. Iuris lib. 34. cap. 21.* Ab his malis se liberare voluit Constantius, dum seuerè præcipit animaduertendum in eos, si qui in suo comitatu reperiantur etiam nulla obstante dignitate.

Ex hac L. eruitur, quod in honore constituti, antequam tormentis subijciantur, debent exui insignijs dignitatis. Tandem si quis de hoc crimine testibus conuictus fuerit, & nihilominus obstinato animo steterit in negando, etiam præsentibus testibus, qui illius facinus detexerunt, traditur viuus bestijs vorandus in eculeo, id est, sacco, ac dentibus vngulisq; lacerandus.

Q V Æ S T I O I.

Quis modus deueniendi ad torturam, & in eadem procedendi in hoc maleficorum crimine?

Quoniam in hac L. mentio fit torturæ, paucis aliquid tractandum.

Prima Cōclusio. *Ad torturam nunquā procedendum sine legitimis & sufficientibus indicijs.*

Pro-

Probatur ex L. Vnius §. in ea. & L. fin. ff. de quaest. Bartol. & Marfil. ibidem, & idem in pract. Criminali. §. Constante. num. 27. & alibi. Iason in L. Si sic legatum. num. 24. ff. de legat. 1. Guido de Suzar. de indicis & tortura. num. 28. & ibid. in addit. Ludovic. Bolog. Paulus Grilland. in tract. de quaest. & tortura. quest. 6. Panormitan. in cap. Cum in contemplatione. de reg. iuris. Iulius Clar. lib. 5. sententiarum. §. fin. quest. 64. num. 9. Menoch. de arbitrar. iud. qq. 34. & alij communiter.

Atque hæc Conclusio etiam obtinet in criminibus exceptis, ut in crimine læsæ maiestatis diuinæ & humanæ, &c. Gloss. cum text. in L. Si quis alicui. C. Ad Legem Iul. Maiest. Cyn. Bald. & Salycet. ibidem. Marfil. in L. penult. ff. de quaest. Brun. de indicis & tortura q. 5. 2. partis. Menoch. & Clar. loco citat. Ioseph. Mascard. de probat. vol. 3. Conclus. 1385. & hæc est communis sententia, ut post Brunum recentiores sentiunt. Quare & in hoc nostro crimine communis regula fundata in L. 1. ff. de quaest. & in L. Maritus. ibid. à tortura non esse inchoandum, habet locum. Quæ autem, & quot, & qualia indicia requirantur, partim in superiori tractatu, secunda parte dictum est: partim in L. fin. latius explicabitur.

2. Conclusio. *Sireus torqueatur sine legitimis indicijs precedentibus, & crimen confiteatur, confessio talis non est efficax ad condemnationem, nec confitenti præiudicat.*

Bartol. in L. penult. ff. de quaest. DD. in additionib. ibidem Angel. & Paulus Castrensi.

*L. Qui in aliena. §. Celsus. ff. de acquirend. hered. Ludouic. Bologn. post alios plures addit. ad Guidon. de Suzar. de indiciis & tortu. num. 29. Roland. à Valle consil. 31. Mascard. loco cit. num. 5. Emanuel Soarez in thesauro recept. sent. verb. Confessio. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. quest. 55. & alii alibi. Quam sententiam etiam amplectitur Constitutio Criminalis Carolina in cap. 20. Dictum in conclusione (sine legitimis indicijs præcedentibus.) Quia etiam si postea legitima indicia superuenirent, non tamen confessio, ea tortura antecedenti, indicia indebitè extorta, valida redderetur, & legitimaretur. Gloss. & Bartol. in *L. Maritus. ff. de quest. Alberic. ibidem* qui dicit. quod ita tenent communiter DD. & aduocati. Ludouic. Roman. in consil. 167. incip. Antonius accusatus. Bald. in *L. fin. C. de accusat. Decius in cap. At si clerici. col. 3. de iudic. Iul. Clar. lib. 5. q. 64. num. 9. & alij passim alibi. Ratio, quia quod ab initio non valuit, ex post facto conualescere non potest. L. Quod ab initio. ff. de reg. iuris.**

3. *Concl. Regulariter, quando per testes, aut confessionem, aut alias de delicto constat, non est deueniendum ad torturam.*

Angel. in *L. fin. C. de quest. Alberic. in Rubric. ibid. Marfil. in L. 1. in princip. ff. eod. & in pract. Crimin. §. Nunc videndum. à num. 25. & attestatur communem esse opinionem. Angel. Aretin. in tract. maleficiorum, in verb. Fama publica. Boërius in decis. 163. num. 1. & alij ab eo allegati. Iulius Clar. lib. 5. §. fin. pract. Crim. quest. 64. num. 5. Damhauder. in praxi rerum criminal. cap. 35. & hæc opinio communis est, vt post Marfil. & alios Didac. Couarr. *practic.**

practic. quæst. cap. 23. num. 5. & Antonius Gomez, variar. resolut. tom. 3. cap. 13. num. 20. docent. Atque hæc sententia probatur per text. in L. Diuus Pius. & L. Edictum. ff. de quæst. in hac L. Edictum. sic text. habet: Quæstiones nec semper in omni caussa, & persona desiderari debere arbitror, sed cum capitalia & atrociora maleficia non aliter explorari, & inuestigari possunt, quam per seruorum quæstiones. Ratio etiam pro Conclusionem à DD. assignatur. Tortura est remediū quoddam subsidiarium eruendæ veritatis. Ergo non est deueniendum ad eam, nisi deficientibus alijs probandi modis. Occasione huius Conclusionis orta est controuersia inter DD. An si reus torqueatur super delicto confesso, vel probato, & neget in tortura, vera & legitima probationes elidantur & eneruentur, ita vt non possit virtute earum condemnari? Pro affirmante parte, & etiam negante sunt celebres DD. Et quia ex professio materiam torturæ non hoc loco tractamus, sed tantū attingimus, lectorem remitto ad Didac. Couarr. Gomezium, & Iul. Clarum locis allegatis, qui pro vtraque parte ad longum sententias, & eorum auctores allegant. Sed hæc relinquendo, quantum ad nostrum propositum, reus confessus, aut testibus plenè conuictus, censura prudentium & doctorum iudicium non torquetur super crimine de quo per probationem, aut confessionem constat, sed super alijs, de quib⁹ indicia habentur: aut super socijs & complicibus. Itaque quando Iudex in hoc casu torturam super confessione sociorum, aut alijs criminibus instituit, prius debet protestari, quod id faciat sine præiudicio criminis confessi, aut probati, vt communis Doctorum in praxi obseruantia habet, teste Cæpoll. in cons. 32. Quæ de caussa Al-

beric. in Rubr. C. de quest. num. 9. dicit, quod fatuus esset Iudex, qui torqueret aliquem, contra quem esset plenè probatum, nisi id faceret cū protestatione, quod non intendat eum torquere super probatis, debetq; facere, vt talis protestatio appareat in actis.

4. Conclusio. Tortura non est adhibenda in omni causa & delicto sed tantum in atrocibus & grauib; criminibus, pro quibus de iure vel consuetudine, aut statuto pœna mortis, aut corporalis notabiliter affligens inferitur.

DOctores in d. L. Edictum cum textu quando ait: Quæstiones nec semper in omni causa & persona desiderari, &c. sed cum capitalia & atrociora maleficia, &c. Marfil. in Rub. de questionib; & ibidem. Salycet. & alij. Francisc. Brunus in tract. de indicib; & tortur. 2. part. 3. q. Paul. Grilland. de eadem materia q. 5. princip. Iul. Clar. in d. q. 64. num. 4. & post alios Gomez. in d. cap. 13. num. 2. Ratio redditur: Quandoquidē tortura est grauis afflictio, ideo non debet maior pœna inferri reo nec conuicto, nec condemnato, quàm esset inferenda ex ipsa condemnatione, si reus crimen esset confessus, aut de eo conuictus probationibus.

5. Conclusio. Tortura debet adhiberi cum moderamine secundum qualitatem persone, delicti, indiciorum & temporis, ita vt mortaliter & verisimiliter reus tortus remaneat saluus & illæsus in vita & membris.

Con-

Conclusionem tradunt Bartol. Alberic^{us} Marfil. & alij *L. questionis modum. ff. de questionibus* latè Marfil. *in pract. crimin. §. Expedita, à num. 85.* Bald. *in L. 1. C. de confess.* Gandin. *in tractat malefic. in princip. in vers. Quintò nota.* Ioan. Andreas *in cap. Cur in contemplatione, de reg. iuris.* Anthon. Gomez. *vbi supra num. 5. & alii alibi.* Conclusio probatur ex d. *L. Questionis modum.* quæ sic habet: *Questionis modum magis est iudices arbitrari oportere, itaque questionem habere oportet, vt seruus saluus sit vel innocentia, vel supplicio. & ibidem in L. de minore. §. tormenta. vers. Sed vt moderata rationis temperamenta desiderant.* Hinc iustè secundum DD. receptam sententiam reprehenduntur iudices seueri & crudelēs, qui nec rationem, nec modum tormentis adhibent, sed voluntatem propriam sequentes, conscientiam rectam, & ordinatam prudentiam relinquentes, ac vanam gloriam affectantes, hominibus non magis in tormentis parcentes, quàm deliris & furiosis bestiis: vt rei sæpè vitam aut amittant, aut tam miseram seruent, vt magis mori quàm viuere saniori iudicio exoptandū foret: cùm ita tormentis aut membra dilacerentur, aut certè debilitentur, vt in perpetuum inutiles sint homines laboribus, & nunquam quàm diu vita agitur, tormenta desinant.

6. Conclusio. *Iudex in torquendo non debet adhibere modos exquisitos & non consuetos, sed solitos, & à consuetudine approbatos.*

Brunus *in tract. de indicij & tort. Damhauder. in rerum Criminalium praxi, cap. 57. à num. 17.*
Franz

Franciscus Pegna in 3. part. direct. commento 110. Gomez. lococit. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. crim. quest. 64. num. 36. & alij passim alibi. Est autem generaliter vsu frequentior in multis provincijs modus fune torquendi, qui etiam solus videtur ex iure colligi. L. Nullus. C. ad L. Iul. Maies. Hinc DD. Iudices nouos, & inusitados torquendi modos inuenientes, aut inuentis vtentes, carnificibus comparant. Et sanè in hoc maleficij crimine durum & inhumanum, imò ab omni humanitate alienū est, quod quandoq; Iudices nō meminerint, se agere cum hominibus, quando diros & omni tyrannide & crudelitate plenos torquendi modos adhibent, vt candelas ardentes carni apponentes, aut oleum calidum infundentes, &c. Iudicis enim officium est, iudicio, ratione & discretionē vti in his, quæ circa reum agenda sunt, & carnifici torquenti modum & regulam præscribere, ne quid nimis fiat, & ipse sceleris & iniustitiæ particeps fiat.

7. Conclusio, *in hoc crimine maleficij nemo aut ratione dignitatis, aut prætextu priuilegij excipitur à tormentis.*

HÆc conclusio clara est ex L. præsentī, & communi sententia. Dictum, ratione dignitatis & priuilegij: quia ob corporis infirmitatem, & partus periculum, nec in hoc crimine nec in alijs exceptis quispiam torquendus est, vt post alios Gomez. in d. cap. 13. num. 3. ostendit. Mulier autem prægnans, propter periculum partus nec terreri debet, vt rectè obseruauit Francisc. Pegna in 3. part. directorij, comment. 39. in lit. D. Quoniam etiam ex terrore & comminatione possit sequi abor-

abortus. Expectandum ergo est cum prægnante donec pepererit, & integram valetudinem post partum recuperauerit.

8. Conclusio. *Quando ex sententia & decreto Iudicis reus torquendus est, & tortura veritas eruenda, id faciendum in præsentia iudicis, & ad minus duorum scabinorum, nec non scribae iudicij, aut notarij.*

Hanc Conclusionem satis comprobat Constitutio Carolina in art. 47. & usus omnium iudiciorum rectè constitutorum. Cum enim tortura res sit magni momenti, & possit esse maximi præiudicij, Iudex non debet carere hominibus fide dignis, qui testimonium perhibeant veritati in casu necessitatis, de rebus gestis. Quare aliquando valde suspecta est aliquorum tortura: Vbi quidam Iudices sunt valdè imperiti, qui soli, adiuncto aliquo scriba, vt audio, pro sua imperitia, aut voluntate, tantum homines torquent, vt non mirum sit, si sæpè fateantur, quæ nunquam cogitauerunt.

9. Conclusio. *Quando plures torquendi, ab eo incipiendum, à quo verisimile est, veritatem facilius eruendam fore.*

BArtol. in L. 1. ff. de quest. Gandin. in tract. malefic. in Rubr. de quest. & tormen. Marfil. in pract. crimin. §. Expedita. num. 49. Angel. ab Aretio in tract. malefic. in Glossa in verb. Fama publica præcedente. Damhauder. in rerum crimin. praxi, cap. 37. num. 14. & alij alibi. Vnde hanc Gandinus ponit regulam

lam. Quando de pluribus habenda est tortura, sagax Iudex debet considerare, à quo facilius veritas erui potest, & ab illo debet quaestionem incipere tanquam à timidiore & magis suspecto, & debet incipere à viliore, & non à fortiori vel digniori. Huius Conclusionis doctrina maxime seruanda est in hoc crimine maleficorum, vbi vt plurimum primi rei confessio præbet occasionem latiorē inquirendi circa alios, & aperit quasi viam alijs indicatijs: cum ferè semper accadat, quod malefici vnus loci societatem, & vnum conuentū inuicem habeant. Quando autē nō est magis verisimile de vno quàm de altero, quod veritas facilius eruetur, tunc incipiendum à magis suspecto. *argum. L. 1. in principio. ff. de quaest.* Bartol. ibidem, & Marfil. loco cit. Is autem semper iudicatur magis suspectus de maleficio, qui pluribus, & vrgentioribus laborat indicatijs & suspicionibus. Indicia enim & argumenta reddunt aliquem suspectum: & quo ea sunt grauiora & vehementiora, eò magis reddunt suspectum.

10. Conclusio. *Iudicis arbitrio relinquitur, an tortura semel illata possit iterum repeti.*

B Ald. in L. 2. C. *Quod metus causa* Bartol. in L. *Vnius. §. reus. ff. de quaest.* Marfil. in L. *quaestionis modum. ff. eod.* Salycet. in L. 2. C. *de custod. reor.* Menoch. lib. 2. *de arbitrar. iudic. qq. casu 272. & alibi.* Sed quia hæc Conclusio satis generalis, & Iudex suum iudicium latius extendere potest, quàm ratio patiat, Ideò distinctius res explicanda est. Sit ergò

II. Con-

II. Conclusio. *Semel leniter tortus potest repeti in tortura, ut sufficienter torqueatur.*

B Ald. in L. 2. C. *Quorum appell. non recip.* Marfil. in L. *Repeti. de questio. & in pract. crim. §. Quoniā.* num. 3. Alberic. in Rubr. C. *de quest. num. 8. & post alios plures Iul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 64. nu. 64.* Franciscus Pegna in 3 part. *Directo. commen. 39.* Menoch. ubi supra. Ratio à quibusdam redditur, quoniam levis tortura non dicitur tortura, sicut nec febricula, id est, parua febris dicitur febris. Pro huius Conclusionis meliori intelligentia notandum, quod plures sunt gradus torturæ de quibus Iulius Clarus in d. *quest. & alijs clarius Paulus Grillandus in tract. de quest. & tortu. quest. 4.* & ita à leuioribus tormentis incipiendum est, quibus si reus tortus veritatem fateatur cessandum est à tortura. Cùm enim torturæ locus sit, quoties veritas aliter haberi non potest, à reo iudicijs grauato : sicuti non habet locum quando reus sine tormentis veritatem purè & simpliciter confitetur : Ita etiam ab ea cessandum, quando reus fatetur crimen, sicuti necessarium est. Habito enim fine, cessat motus. In casu huius conclusionis, ut notant DD. periti Iudices, quando iubent reum deponi à prima tortura, solent curare, ut notarius scribat in actis, se eum deponere animo repetendi tormenta. Hæc tamen repetitio torturæ verius dicitur continuatio torturæ, quam eiusdem repetitio, licet etiam interpolatis & diuersis diebus id fiat.

12. Conclus. *Quando reus sufficienter fuit tortus,*

*tortus, ita quod priora indicia diluerit & pur-
gauerit, & tamen nihilominus nihil confessus
est, sed in negatiua persistit, tunc regulariter
non possunt repeti tormenta, nisi noua indicia
superueniant.*

Hanc docent DD. communiter in locis alle-
gatis in conclus. 11. & alij in d. L. Repeti, & alij
multi, quos ad longum allegant Boërius in decis.
163. & Anton. Gomez. tom. 3. variar. resolut. num.
26. Dictum in Conclusionem (regulariter non pos-
sunt repeti.) Quia quando prima indicia sunt
multum vrgentia & manifesta; tunc licet de iure
tortura non possit repeti, nihilominus de con-
suetudine tormenta repetuntur, & ita practica-
tur, vt post Bartol. in L. vnus. §. reus. ff. de quaestioni-
bus docent Alexand. lib. 1. consil. 5. incip. In casu in-
quisitionis formata. Alberic. Iulius Clar. Menoch.
Gomez. loc. cit. & alij alibi. Quod à fortiore verum
est in grauissimis exceptis criminibus, quæ ten-
dunt contra communem spirituales, aut corpo-
ralem reipublicæ salutem, cuiusmodi sunt vene-
ficium, proditio, crimen læsæ maiestatis tam diui-
næ quam humanæ, &c. In eis enim quando vr-
gentia, manifestaq; sunt indicia priora, & reus est
robustus corpore, solet repeti tortura virtute
priorum indiciorum. Monent tamen aliqui DD.
rectè circa hanc doctrinam, cauendum esse ne
quid nimis seuerum ratione huius doctrinæ in-
tentetur. Sæpè enim contingit ob sæuitiam ludi-
cum, & tormentorum acerbiter multos con-
fiteri, quæ nec committere cogitârunt. Etenim
tortura res est fragilis & periculosa, & quæ veri-
tatem

tatem fallat, vt ait Vlpian. L. 1. §. *Quæstioni fidem. ff. de quæst.* Nam plerique patientia siue duritia tormentorum ita tormenta contemnunt, vt exprimi ab eis veritas nullo modo possit. Alij tanta sunt impatientia, vt quoduis mentiri, quàm pati tormenta velint, ita fit, vt etiam vario modo fateantur: vt non tantum se, verum etiam alios criminantur. *Hæc in d. L. Hinc ab oratoribus, Cicero ne lib. 2. de inuentione, & Quintiliano lib. 5. orator. insit.* assignatur locus communis à quæstionibus contra quæstiones. Vnde infertur, quod non omnis innocens est apud Deum, & in veritate, qui purgatis per torturam indicijs, absoluitur; nec omnis sceleris reus, qui ad confessionem tormentis extortam condemnatur. Apud historiarum scriptores non desunt exempla multorum, qui nulla tormentorum sæuitia, multitudine & magnitudine cogi & impelli potuerunt, vt veritatem confiterentur. In primis memorabile est illud de Zenone Philosopho, dialecticæ primo inuentore, qui cum Phalaridem tyrannum plus æquo, & crudeliter dominari animaduertisset, incensus cupiditate liberandæ patriæ cum nobilissimis adolescentibus conspirauit in mortem Tyranni. At arcanum eorum consilium detectum fuit, & machinatio Zenonis patefacta Phalaridi, à quo eam ob causam captus, & ad quæstiones raptus, conuocato in forum populo: cumq; acerbissimis tormentis laceraretur, vt consilij & machinationis participes reuelaret, nulla tormentorum vi & terrore adduci potuit vt confcios facti proderet, sed vultu imperterritus, & magna constantia in sua sententia persistens, etiam Tyranno intimos & fidissimos familiares, quanquam in-

*tortus, ita quod priora indicia diluerit & pur-
gauerit, & tamen nihilominus nihil confessus
est, sed in negatiua persistit, tunc regulariter
non possunt repeti tormenta, nisi noua indicia
superueniant.*

Hanc docent DD. communiter in locis alle-
gatis in conclus. 11. & alij in d. L. Repeti, & alij
multi, quos ad longum allegant Boërius in decis.
163. & Anton. Gomez. tom. 3. variar. resolut. num.
26. Dictum in Conclusionem (regulariter non pos-
sunt repeti.) Quia quando prima indicia sunt
multum vrgentia & manifesta, tunc licet de iure
tortura non possit repeti, nihilominus de con-
suetudine tormenta repetuntur, & ita practica-
tur, vt post Bartol. in L. vnus. §. reus. ff. de questionibus
docent Alexand. lib. 1. consil. 5. incip. In casu in-
quisitionis formata. Alberic. Iulius Clar. Menoch.
Gomez. loc. cit. & alij alibi. Quod à fortiori verum
est in grauissimis exceptis criminibus, quæ ten-
dunt contra communem spirituales, aut corpo-
ralem reipublicæ salutem, cuiusmodi sunt vene-
ficium, proditio, crimen læsæ maiestatis tam diui-
næ quam humanæ, &c. In eis enim quando vr-
gentia, manifestaq; sunt indicia priora, & reus est
robustus corpore, solet repeti tortura virtutē
priorum indiciorum. Monent tamen aliqui DD.
rectē circa hanc doctrinam, cauendum esse ne
quid nimis seuerum ratione huius doctrinæ in-
tentetur. Sæpē enim contingit ob sæuitiam iudi-
cum, & tormentorum acerbicatem multos con-
fiteri, quæ nec committere cogitauerunt. Etenim
tortura res est fragilis & periculosa, & quæ veri-
tatem

tatem fallat, vt ait Vlpian. *L. 1. §. Quæstioni fidem. ff. de quæst.* Nam plerique patientia siue duritia tormentorum ita tormenta contemnunt, vt exprimi ab eis veritas nullo modo possit. Alij tanta sunt impatientia, vt quoduis mentiri, quàm pati tormenta velint, ita fit, vt etiam vario modo fateantur: vt non tantum se, verum etiam alios criminantur. *Hæc in d. L.* Hinc ab oratoribus, Cicero ne lib. 2. de inuentione, & Quintiliano lib. 5. orator instituit. assignatur locus communis à quæstionibus contra quæstiones. Vnde infertur, quod non omnis innocens est apud Deum, & in veritate, qui purgatis per torturam indicijs, absoluitur; nec omnis sceleris reus, qui ad confessionem tormentis extortam condemnatur. Apud historiarum scriptores non desunt exempla multorum, qui nulla tormentorum sæuitia, multitudine & magnitudine cogi & impelli potuerunt, vt veritatem confiterentur. In primis memorabile est illud de Zenone Philosopho, dialecticæ primo inuentore, qui cum Phalaridem tyrannum plus æquo, & crudeliter dominari animaduertisset, incensus cupiditate liberandæ patriæ cum nobilissimis adolescentibus conspirauit in mortem Tyranni. At arcanum eorum consilium detectum fuit, & machinatio Zenonis patefacta Phalaridi, à quo eam ob causam captus, & ad quæstiones raptus, conuocato in forum populo: cumq; acerbissimis tormentis laceraretur, vt consilij & machinationis participes reuelaret, nulla tormentorum vi & terrore adduci potuit vt confcios facti proderet, sed vultu imperterritito, & magna constantia in sua sententia persistens, etiam Tyranno intimos & fidissimos familiares, quanquam in-

fontes, tanquam coniurationis capita, suspectos reddidit: quibus sublati, Agrigentine vrbis multitudinem fruentem, eorum ignauiam & timiditatem increpando, effecit, & oratione magnifica impulit, vt facto impetu Phalaridem lapidibus prosternerent, vt post alios posteritati tradiderunt Valerius Maximus *lib. 3. cap. 3.* & Alexand. ab Alexandro *genialium dierum lib. 1. cap. 30.* Simile referunt hi auctores de Theodoro viro grauissimo. Sed & in muliebri sexu non deest exemplum: Leana cum per omnes cruciatus & artus à tyrannistorqueretur, nunquam cogi potuit vt consilia Harmodij, & Aristogitonis tyrannicidarum manifestaret. Qua de causa ad perpetuam rei memoriam Athenienses illi erexerunt simulachrum, videlicet leenam eneam, cui ob insignem & memorabilem taciturnitatem linguam addi vetuerunt. Huius Leanae meminerunt Terullianus in *Apologetico, cap. ultimo.* Lactantius *diuinar. institut. lib. 1. cap. 2.* Plinius *histor. natural. lib. 7. cap. 23.* Pausanias *lib. 1.* & Alexand. ab Alexandro *loco cit.* Alia plura ad eundem effectum colligit Valerius Maximus *loco citato & lib. 8. cap. 4.* Ex alia parte quidam ita impatiens, vt metu tormentorum fateantur, quæ non fecerunt. Sic Magiargentarij seruus Alexandri Rafani seruum occidisse infimulatus est, & eam ob causam tortus à domino se id facinus admisisse, constanter confessus est, & Fannio deditus, supplicio affectus est. Paulo post ille de cuius nece agebatur, domum redijt referente Valerio *in d. c. 4.* Sic etiam Iulius Clarus vbi supra *num. 46.* testatur se intellexisse suo tempore de duobus, qui in tortura confessi fuerunt se occidisse quendam nobilem eorum inimicum.

inimicum, qui deinde post multos annos re-
 tus fuit viuus in quodam castro carceratus à
 magno quodam Domino. Ipsi tamen propter
 confessionem vi tormentorum factam, fuerunt
 ultimo supplicio affecti. Ex his alijsq; quæ adferri
 possent, satis clarum redditur id quod in d. §. *Que-*
stioni fidem, à Iurisconsulto dicitur, quod tortura
 res sit fragilis, & periculosa, & quæ veritatē fallat:
 idque vt ex sequentibus liquidum est, nascitur ex
 diuersa & varia hominum constitutione.

13. Conclusio. *Quando reus in tortura*
crimen contra se confessus est, potest repeti ad
torturam ad delegendum socios criminis, in
casibus, quibus de sceleris participibus interro-
gatio iure institui potest.

L. fin. C. de accusat. & in script. DD. ibidem. Mar-
 fil. in practica. §. Diligenter, Damhauder. in
 rerum crimin. praxi, cap. 38. num. 14. & alij communi-
 ter in hac materia: hoc enim omnium iudicum
 praxis recepta attestatur. In quibus autem casibus
 quis de socijs iure interrogetur, demonstratum
 est in secundo membro superioris tractatus.

14. Conclusio. *Quando reus in tortura con-*
fessus fuerit crimen & deinde ductus ad rati-
ficandum confessionem eandem reuocauerit,
potest repeti in tortura etiam si alia indicia non
superuenerint.

B Art. in L. vnus. §. reus, in fine. ff. de questionibus.
 Bald. in L. Bonæ fidei C. de reb. cred. col. 2. in fine
 Marfil, in L. Repeti. ff. de q. & in practica. §. quoniam.

à num. 4. Gomez. *tomo. 3. variarum resolutionum cap.*
13. num. 26. & hæc est communis opinio vt post
 Blanc. *de indicijis num. 219.* Bofium *in tit. de tortura,*
num. 34. attestatur Iulius Clarus *lib. 5. §. fin. quest. 21.*
num. 36. Ratio pro hac Conclusionē à DD. reddi-
 tur, quia indicia non videntur sufficienter purga-
 ta ratione negationis subsecutæ. Deinde talis va-
 riatio & vacillatio rei nouum exhibet indicium
 ad torturam. *argum. in L. De minore. §. Plurimum ff.*
de questionibus. Vnde vbique locorum receptum
 est, vt in hoc casu fiat repetitio torturæ. Circa do-
 ctrinam huius Conclusionis Iulius Clarus & post
 eum Franciscus Pegna *in 3. part. Director. comment.*
39. admonent, vitandam iudicum quorundam
 crudelitatem, & immanem plusquam carnifi-
 cum sæuitiam, qui tam diu reum detinent in tor-
 mentis, donec perseueret. Sed dubium esse po-
 test. Quoties repeti possit tortura ob reuocaram
 confessionem, exempli gratia, vt casus melius in-
 telligatur, reus fuit præcedentibus indicijis in cau-
 sa maleficij & veneficij tortus, & confessus cri-
 men, deinde in tempore statuto ductus ad locum
 ordinatum, siue banchum iuris, ad ratificandum
 confessionem priorem, negat eandem atque re-
 uocat tanquam metu tormentorum factam: sic
 iterum reducitur ad locum tormentorum, tortus
 denuò confitetur, & ita iterum congruo tempo-
 re ad banchum iuris producitur: secundò negat.
 Postea iterum torturæ subijcitur, denuò confite-
 tur: Verum tertio ducitur ad banchum iuris, &
 iterum recantat, &c. Hic casus solet in facto oc-
 currere, & quæritur quoties ob talem confessio-
 nem negatam possint tormenta repeti. Casus
 est in iure decisus, vt fatetur Gomez. *loc. cit. nu. 27.*
 Conue-

Conueniunt DD. & meritò, quod in infinitum non est procedendū in repetitione talis torture, quoniam infinitas est euitanda, maximè in actu tam odioso & pœnali, *argum. textus in L. qui bona fide. §. fin. ff. de damno infecto. & in L. fideicommissa. §. Si quis decem. ff. de legat. 3. & cap. Licet dilectus, de testibus.* Vnde aliquando deueniendum est ad absolutio- nem & relaxationem: cum virtute talis confessi- onis, in qua non perseuerat, sed eam semper re- uocat ad banchum iuris, non possit condemnari, vt communiter DD. tradunt in praxi receptum. Nunc ad dubium respondetur, quod in hoc casu ter ob talem negationem possit repeti tortura, & post tertiam talem negationem non repetitur tortura. Sic sentiunt Paris de Puteo in tract. Syndi- catus, in verbo, Tortura. c. Viso de repetitione torti, quem refert & sequitur Marfil. in L. Repeti. ff. de quæstioni- bus. colum. 4. Carerius in pract. criminal. numer. 194. Boërius in decis. 163. incip. Dico præmittendo primò. num. 20. & dicit, quod ita seruatum fuit in Curia contra Heliotum de Chinal de Riberaco appel- lantem, qui trina vice ob variationem fuit sine nouis indicijs positus in tortura, in qua confite- batur, sed postea in crastinum negabat, dicendo, formidine tormentorum confessum fuisse. Ana- ton. Gomez. loc. cit. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. Crim. q. 21. num. 36. & alij alibi, & hæc est commu- nior sententia. In cuius confirmationem adduci- tur sententia Baldi notabilis in c. Olim ex lite: is. de rescriptis. in cap. fin. de consuetudine num. 29. quod ar- bitri, quibus est data potestas prorogandi com- promissum quoties velint, non possunt proroga- re vltra tertiam vicem. Quod etiam amplectitur las. in L. fin. C. de sacrosanct. eccles. num. 17. & facit

etiam illud Angel. in *L. fin. C. de quest.* quod sitis examinatus & varius, & tortus dicit vnum, deinde repetitus dicit aliud, quod debet tertio examinari, & stabitur illi tertio dicto.

Verum quibusdam alijs placet, quod tantum bis hæc repetitio fieri debeat. Sic Damhauder. in *rerum criminal. praxi, cap. 38. num. 12.* qui in eum finem allegat Hyppol. de Marfil. in *pract. §. Nunc videndum, num. 26.* vbi tamen in eo saltem libro nihil ad propositum dicit. Imò loco citato & in eadem *practica, §. Quoniam, à num. 6.* tenet cum alijs, vti eum etiam intelligit Gomez. loco cit. Opinionem tamen hanc etiam amplectuntur Iacobus Simaneas in *Cathol. institut. tit. 65. num. 82.* & eo allegato Franciscus Pegna in *3. part. direct. comm. 39.* Receptior ergò sententia est, quod tertia vice fittorquendus, & postea relaxandus, si in negatione iterum persistat modo prius dicto. Lepidum ad hoc propositum refert exemplum Marfil. in *d. L. Repeti*, quod accidit ipso agente Officialem Ducis Mediolani. Habui, inquit, quendam ribaldum (id est nebulonem) in manibus pro furto, qui in tortura confitebatur: postea ad banchum iuris omnia negabat & ego semel dixi sibi, quare decreuisti velle totiens repeti in tormentis? nonne esset tibi melius affirmare illud quod confiteris in tortura, quam velle totiens affligi in tormentis? Qui ribaldus respondit mihi & dixit: Domine, melius est mihi millies torqueri in brachijs quam semel in gula (id est, gutture.) Nam multi inueniuntur medici, qui sciunt aptare ossa brachiorum, & illa ad pristinum locum reducere: sed nullus inuenitur medicus qui sciat aptare gulam & eius ossa: ideo ego ma-

loal-

lo altiari (id est, eleuari) a milite vestro in tortura, quam pedibus meis ascendere scalam furcarum. Item dicebat, quare non possum ad banchum iuris, vbi est periculum & importantia vite meæ, sic vertere mihi linguam ad dicendum, *non*, sicut ad dicendum, *sic*, cum tantus sit mihi labor, dicendo *non*, sicut dicendo *sic*, & tot literæ sunt in vno verbo, sicut in alio. Profecto erat ribaldus in excellentia: attamen fuit mihi necesse eum liberare: quia nunquam voluit ad banchum iuris ratificare illud, quod dicebat in tortura. Sic Marsilius.

15. Conclusio. *Quod tam malefici, quam rei in alijs criminibus, non confiteantur etiam in tortura veritatem, quandoque contingit ex incantationibus & maleficijs.*

Hanc Conclusionem communiter DD. amplectuntur. Marsil. in d. L. Reperi. Paul. Grilland. in tract. de questio. & tort. in quest.

4. à num. 12. Damhaud. in rerum criminal. praxi cap. 37. à num. 21. Eymericus in 3. part. director. Inquisitorum, in cap. De tertio modo terminandi processum in causa fidei per tormenta. & Commentator eius Franciscus Pegna ibidem, comment. 39. in litera F. Malleus malef. in 3. part. quest. 15. Frater Hieronym. Menchi in compendio de arte exorcistica, & stupendis operationibus Demonum. lib. 2. cap. 18. & lib. 3. cap. 11. huius D. libri, qui tractant de omnibus operationibus Dæmonum & maleficorum, sunt scripti in lingua vulgari Italica, & sunt impressi Bononiæ, Anno Domini 1590. & nouissimè Nicolaus Remigius lib. 3. cap. 8. & 9. Demonolatriæ

& in hac re non potest esse dubium. Valde enim familiaris est hæc ars malefaciendi in crimine maleficorum, quod omni ex parte Dæmonisartificio instruitur: Atque ut scelus scelere cumuletur, solet illis suggerere, ut infanticidia innocentium infantum, aut etiam sæpè non baptizatorum committant, & deinde in cineres igne resoluant illa tenera corpuscula, aut corda excindant, & huiusmodi rebus abutantur ad inducendū taciturnitatem in tormentis. Non desunt autem multimodi Dæmonibus inducendi huiusmodi taciturnitatem in tormentis. Ex quibus, quantum nobis nunc occurrit, placet aliquos ad huius materię clariorem intelligentiam subiungere. Primus modus potest esse per applicationem rerum naturalium, quæ vim habeant efficiendi insensibilitatem in doloribus & tormentis, aut saltem leniendi & minuendi dolorem. Est enim Dæmon, ut suprà etiam significatum est, peritissimus, acutissimusq; rerum naturalium perscrutator, unde exactè cognouit herbarum, lapidum, aliarumq; rerum, quæ naturę ordinem non transcendunt, vires & effectus. Scribit enim Albert. Magnus in *lib. de secretis natur.* ut eum allegant. Paris de Puteo, in *tract. Syndicatus*, in *cap. 2. de tortura*, Grilland. in *d. q. 4. num. 13.* quod lapis quidam Mesites dictus, eo quod oriatur in ciuitate appellata Mesis in partibus orientalibus, A Egypto contritus, & aqua, aut vino mixtus, datusque ad potandum illi, qui torquendus est, inducat insensibilitatem pœnæ & cruciatus. Hunc lapidem recitius cum Dioscoride *lib. 5. pharmacorum simplicium*, *cap. 149.* & alijs, Memphitem appellaueris, à Memphi ciuitate. Secundus modus est per

perleuationem coporis. Dæmon enim cum inuisibilis & spritualis fit, etiam inuisibiliter operatur, & sic potest sua virtute corpus malefici, aut strygis in altum eleuare, vt tortura nullum dolorem inferat. Et sicut corpus potest in altum tollere, sic etiam non est eidem Dæmoni difficile pondera eleuare, ita vt nequaquam corpus & eius membra extendant. Tertium modum taciturnitatem inducendi considerare possumus, per assistentiam dæmonis interius in faucibus & ore malefici, & eum impredientis ne possit loqui. Nouimus enim ex Euangelio, dæmonem posse hominem reddere mutum. Hoc congruit illi confessioni Annæ Xallæ, quæ Blainuillæ in Lotharingia Anno Domini 1587. 5. Calend. Mart. supplicio affecta est, referente Nicolao Remigio in d. cap. 8. Hæc Anna dixit, se imis faucibus Dæmonem suum, cum torqueretur, occlusum habuisse, quo facilius locuturæ vocem inhiheret, si fortè per doloris impatientiam ad fatendum vrgeretur. Sic qui torturæ assisteabant, aduerterunt torturæ fauces in eum tumorem excedere, vt mentum ipsum sua elatione ferè adæquare viderentur. Haud multum dissimile, vt Grillandus narrat, accidit eo iudice Romæ. Malefica quædam æquæquam in tortura eleuaretur, verba quædam submissa voce dicebat: deinde eleuata silebat penitus velut mortua, & nigrior apparebat in vultu carbone extincto, oculos extra caput valdè tremendos, more illorum qui strangulantur, emittens, & nihil penitus loquebatur neque boni, neque mali. Eandem silentij necessitatem sibi à Dæmone illatam confessa est Francisca Fellæ, morte mulctata Pangæij, Anno Domini 1584. 5. id.

Matt. 9.

Luc. 12.

Nouembr. Nicolao Remigio teste, quæ præterea ita oclusas ad vocem Iudicis aures se habuisse dixit, ut quam primum is interrogaret, nihilo plus audiret, quam si is nihil omnino loqueretur. Erat ergo huius fœminæ malus spiritus non solum mutus, sed etiam surdus, id est, sua præsentia mutum & surdum pro sua voluntate efficiēbat. Quemadmodum *Marc. 9.* Spiritus à Christo eiectus erat surdus & mutus quantum ad effectum. Quarto modo inducit taciturnitatem malus spiritus per assistentiam exteriorem aut suggerendo ei, qui torquetur, ne loquatur, aut eum confortando, ut breuem quidem torturam fortiter perferat, spe vitæ longioris: aut etiam minando verbera, si delictum confiteatur. Atque hic modus ut puto, maxime locum habet in eis, qui duritia mentis, & fortitudine corporis valent, de quibus ab Ulpiano in *L. 1. §. Quæstioni fidem. ff. de quæst.* dicitur, quod plerique patientia siue duritia tormentorum ita tormenta contemunt, ut ab eis veritas exprimi nullo modo possit. Sed existimo quod hic modus minus sit perniciosus, imò & facilius vincatur torturæ applicatione, & eius lenta moderataque continuatione: sit amentormenta ita adhibeantur, ut plus corpori molestiæ, quam doloris & læsionis inferat. Notabile est ad hoc præpositum tormenti genus, de quo Marfil. in *d. L. 1. col. 12. testatur*, se experientiam sumpsisse in duabus fœminis maleficis, dum esset Capitaneus vallis Lugani, quæ tormenta alia non timebant & vicerant, sed adhibito hoc in spacio quadraginta horarum, omnia plenè delicta confessæ fuerunt. Est autem huiusmodi tormenti genus, quod non lædit corpus, & est maximæ potentie ad

tiz ad confessionem eruendam. Reus ponitur super scamno ad sedendum, & ibi adsunt duo quieum custodiunt, vt non dormiat, nec de die nec de nocte: & cum ipse reus inclinat caput in vnā partem, propter somnum, famulus qui est ab illa parte, dat cum manu sibi in capite, & excitatum, & eleuat caput: Idem facit alter famulus, quando caput inclinat versus suā partem, & quando illi duo sunt defessi, & volunt dormire, alij duo noui subrogantur in locum illorum, & non permittunt vnquam dictum reum dormire & quiescere, donec omnia confiteatur, promissa sibi quiete, & in duabus noctibus & vno die hoc modo defatigabitur & confitebitur. Fatetur Marfil. sepe se vsu hoc tormento contra obstinatos & non timentes tormenta, & ait: Verè nemo tā ferox inuenitur, qui huic tormento possit resistere. Quando aut suspicio oritur maleficā penes se habere aliquid maleficij ad inducendā taciturnitatem, solent curare iudices, vt proprijs vestibus exuatur, ne aliquod maleficium insutum habeat. Eandem ob causam pilos vndique iubent abradi, vt DD. mallei maleficarum, Damhauderius, Ioannes Bodinus, & post eos alij iuniores obseruauerunt.

16. Conclusio. *Reus sufficienter tortus, si nihil confessus fuerit, sed in negatiua perseuerauerit, liber dimittendus & relaxandus est.*

Hanc tenent Eymericus in 3. parte direct. in cap. de tertio modo terminandi processum, in causa fidei per tormenta. Franciscus Pegna ibidem in comment. 39. Paul. Grilland. de questionib. & tert. quasi.

quest. 7. num. 11. Marfil. in d. L. Repeti. Iacob. de Bellouiso in tract. crimin. in tit. de questionibus. Marfil. & Alberic. in L. Edictum. ff. de quest. Anton. Gomez. in d. cap. 13. num. 28. & alii alibi. Ratio est, quoniam per torturam indicia purgantur, vt communiter Doctores loquuntur, quasi sufficienter tortus ipsam veritatem dixisse videatur, iuxta illud Ciceron. in *Topicis ad Trebatium*, allegatum in *d. L. Edictum*: Verberibus torti, & igni fatigati, quę dicunt, ea videtur veritas ipsa dicere, &c. dicit Alberic. in *d. L. Edictum*, & post eum alij, quod communiter totus mundus ita tenet & seruat.

Verum hoc loco incidit dubium apud DD. An talis qui per dura tormenta se purgavit, & nihil confessus est, absolutè sit dimittendus, & plenè absoluendus: An verò caussa indecisa sit relinquenda, & sic tortus relaxandus sub fideiussoribus.

Simpliciter absoluendum arbitrantur Eymericus, Francis. Pegna, Iacob. de Bellouiso Bartol. *L. fin. num. 1. de quest. Angel. in tractat. malefic. in verb. Fama publica, &c. prope finē. Cepol. in cons. crim. 32. incip. Quidam rustici Vicentini.* Anton. Gomez. loco cit. Hanc sententiam de iure etiam tenendam, vjdetur sentire Iulius Clarus *lib. 5. §. fin. pract. crim. quest. 62. num. 2. & quest. 64. num. 38.* & ita etiam de iure plenè absoluendum censet Damhaunder. in *rerum criminal. praxi. cap. 40. & alii alibi.* Alij contendunt in tali casu reum relaxandum & absoluendum sub fideiussoribus, & caussam indecisam relinquendam. Pro hac sententia sunt Salycet. in *L. Si qui adulterii. C. de adult. & in L. Ea quidem. C. de accusat. col. penult. & in L. Quisquis. C. ad L. Iul. Maiest. & ibidem Angelus Perusinus. Paris de Puteo*

Puteo in tractat. Syndicatus, in parte, Viso de repetitione
 torturae Alberic. in L. Diuus Marcus. ff. de offic. praesid.
 Marfil in L. Repeti. colum. 8. in pract. crim. §. Quoniam
 num. 49. quid dicit, quod communis practica to-
 tius Italiae est, apud peritos ius dicentes, ut in tali
 casu accipiat Iudex fideiussores à reo de se repre-
 sentando ad mandatum Curiae. Boërius in decis.
 163. num. 15. & 16. & dicit etiam Carauita super ritu
 magnae Curiae, 248. num. 18. ut eum allegat Iulius
 Clarus in d. q. 26. num. 2. communiter observari,
 quod hoc casu inquisitus praestet fideiussores de
 stando iuri, & se praesentando toties, quoties fue-
 rit requisitus. Iulius Clarus attestatur in hoc casu
 in Ducatu Mediolanensi reum non absolui defi-
 nitivè, sed stantibus rebus prout stant, & tunc si
 deinde superveniant nova indicia, de nouo con-
 tra eum proceditur non obstante tali sententia,
 & alibi etiam talis observantia viget. Damhaud.
 dicit apud eos receptum esse in practica, ut si no-
 va indicia intra aliquod tempus pro Iudicis pru-
 dentia, quo in carcere post purgationem indicio-
 rum per torturam reus conservatur, non super-
 venirent, reus ex omnibus vinculis liberetur,
 pristinaeque libertati, qua ante capturam fruebatur,
 restituitur. Quousque: hoc est, donec denuò in
 iudicium accersetur: sine ampliori & plenaria
 absolutione. Ut varietas sententiarum melius
 perspiciatur, & quantum fieri potest, concilietur,
 quid rectius & tutius sentiendum ex omnibus,
 quantum consequor, distinctè resoluam, prae-
 missis aliquibus, quorum primum sit: In Iudicis
 arbitrio & prudentia consistere, quando indicia
 per torturam sufficienter censeantur purgata.
 Ioan. Andr. in cap. Cum in contemplatione, de regul.
 iuris.

iuris Augustinus de Arimino in addit. ad Angel. in tract. malef. in verb. Comparent dicti inquisiti. Marfilius in L. questionis modum. ff. de questionibus & post hos Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iudic. qq. casu 273. Secundum, cum casus præsens clarè à iure non sit decifus, vt Gomez. rectè fateretur in d. num. 28. à principio, atque notabilis, & in praxi quotidianus etiam fit, optimum est obseruare, quæ sit praxis summarum curiarum, quibus solent præesse viri eruditione & prudentia conspicui: Hic enim iudicium ferunt secundum æquitatem & rectam rationem, & certè talis practica in loco pro lege habenda, vbi recepta est. Tertium: Circa talem tortum considerandum, quod fideiussio potest concernere, seu pro obiecto habere: aut poenam aliquam pecuniariam: aut expensas iuste caussatas ratione ipsius rei: aut corporalem aliquam criminis poenam. Nunc pro resolutione dico in primis iuri conformiorem esse primam opinionem, quod purgatis indicijs, reus simpliciter & definitiuè absoluendus sit. Hanc tenent vt plurimum DD. primæ sententiæ, & probatur primò per regulam illam, Actore, vel Accusatore non probante, reus debet absolui. L. Actor. quod esse. C. de probat. L. Qui accusare. C. de edendo. & hæc regula intelligenda de plena absolutione. Deinde per text. in L. fin. ff. de calumniatoribus. seruus tortus præcedentibus indicijs, & non confessus plenè absoluitur. Baldus ibidem notat expresse, & alij, & in cap. Quotiens. & in cap. fin. de purgat. canon, qui stantibus indicijs cum purgatus fuerit, definitiuè statim absoluendus. Rationem huiusmodi fundamentalem adfert Gomez. Si talis causa remaneret indecisa, reus

accusatus, vel inquisitus remaneret in maximo damno & periculo, cum esset aperta via inimicis & sibi odiosis, ut possint quotidie super illo delicto inquietare & molestare, quod non est permittendum, imo malitijs hominum obuiandum. L. 1. §. Cum quis latrones ff. de quaestionibus & in L. 2. ff. solut. matrim. Alia adfert Gomez. & soluit fundamenta alterius partis. Dico secundo, quando indicia per torturam pro iudicis, aut iudicium prudentia & matura censura sufficienter non essent purgata, licet pro tempore veritas non possit haberi, tunc Iudex possit reum relaxare, & absolueret stantibus reb. prout nunc, cum fideiussione de se repræsentando ad requisitionem & mandatum Iudicis, toties, quoties requisitus fuerit, & in tali casu, meritò Iudicis sententia potest suspendi, & reus cum fideiussione relaxari, si fortè breuī alia indicia superuenirent: & sic practica alterius sententiæ optimè locum habet. Tertiò, quando indicia multum sunt vrgentia, & quasi indubitata, tunc etiam post grauē torturam, & perseuerantiam in negatione potest reus condemnari ad poenam aliquam extraordinariam, ut post Bossium in tit. de inquisitione, num. 30. Iulius Clar. in d. quest. 64. num. 38. & alij docent. Et dicit Clarus apud eos obseruari, ut in tali casu, si indicia sint valdè vrgentia senatus reos condemnet ad poenam extraordinariam, puta tritemium ad tempus, & aliquando etiam in perpetuum, præsertim quando reus est valdè famosus. Quartò, quando agitur criminaliter, reus pro criminis poena corporali non dimittitur cum fideiussione. per text. in L. 3. ff. de custod. & exhib. reor. vbi dicitur: Nisi tam graue scelus ipsum commisisse constet, vt nec

ut nec fideiussoribus, nec militibus committi debet, &c. DD. communiter *ibidem*. Gloss. in cap. *Cum homo* 23. *quæst.* 5. Bald. in L. Neque. C. Ne fil. pro patre & in L. Nullus. C. de exhib. reis. Angel. ab Aretio in tract. *malef.* in verb. Pro quibus Antonius fideiussit. Salycet. in L. Ad commentarienses. ff. de custod. reor. Petrus Ancharan. & Ioann. Imolen. in Rubr. de fideiuss. Marfil. in pract. §. Examinanda. num. 12. & in §. Attingam. num. 2. Anton. Gomez. tom. 3. *variar. resolut. cap.* 9. num. 8. Couarru. lib. 2. *variar. resolut. cap.* 8. num. 8. Iul. Clar. lib. 5. §. *fin. pract. crimin. quæst.* 46. num. 7. hæc est communis opinio. Ratio à DD. redditur, quia nemo est dominus membrorum suorum, nec vitæ propriæ. cap. *Contingit. de sent. ex comm.* & L. Liber homo. ff. ad L. Aquil. Hinc nemo potest se obligare, aut fideiubere ad pœnam corporalem, exempli gratia, ad subeundam pœnam mortis, aut mutilationis, &c. pro suo principali: Nec talis obligatio, aut fideiussio valeret, aut aliquam vim haberet, iuxta Gloss. in d. cap. *Cum homo*, in verb. *supplicium*. quæ Glossa ab omnibus recepta est, ut ait Couarru. loco citato & videre est ex Felino cap. 2. de *constit.* & Marfil. in Rub. de fideiuss. q. 29. & Iul. Clar. in d. *quæst.* 46. num. 18. Quinò, si reus absoluitur cum fideiussione, intelligitur, quod teneatur consignare, aut sistere reum ad iudicis requisitionem sub pœna pecuniaria certa, si sub certa conuentum sit: si autem certa non sit promissa tunc pœna pecuniaria iudicis arbitrio decernitur, nisi statutum aut consuetudo pœnam certam habeat. per text. in L. 4. ff. de custod. reor. Bart. & DD. *ibidem*. Salyc. & alij in L. penult. C. de custod. reor. Gloss. Archid. & alij in d. cap. *Cum homo*. Abbas & Anchar. in Rub. de fideiuss. Felin. in cap. *fin.* de ac-

de accus. & post alios plures Gomez. loco citato. Vnde sæpè contingere solet, quod reus absoluator sub fideiussione de soluendo certam summam. e.g. 200. aureos, quam summam fideiussor solvere tenetur, nisi reum & suum principalem consignet. Eadem ratione potest fideiussio tendere ad solutionem expensarum, & interesse, quando iustæ expensæ fiunt in causa rei.

17. Conclusio. Tortus ad eruendam veritatem, si in negatione persistit, & indicia precedentia tortura sufficienter purgavit, & absolutus est, non infamatur per torturam.

B Artol. in L. Nullam. C. Ex quibus causis infamia irrogetur. Addit. ibid. Bald. Salycet. Iacob. Butr. & Paul. Castrenf. in eadem L. per text. ibidem Francisc. Brunus. de indicijs & tort. quest. 8. 2. partis num. 3. Berthachinus in Repertorio, in verb. Tortura. num. 70. Vnde ait Iacob. de Bellouiso in tract. crim. de quest. fol. 88. col. 3. vers. Et sic ex predictis colligo, &c. quod beatus homo, qui se omninò tenere potuit in tormentis, quoniam absoluetur, & melior quàm ante accusationem reputabitur, cum prosperè & feliciter se purgauerit à sibi impositis, argum. Authent. Quomodo oporteat Episcopo. & cleric. §. Si nemo accusauerit. Quod dictum allegat, nec improbat Boërius in decisione 163. num. 14. Hinc si quis alicui obijceret aliquod crimen etiam magis, super quo se tortura purgavit, & absolutus extitit, possit talis contra obijcientem & exprobrantem agere iniuriarum.

18. Conclusio. Tortura etiam inferri potest die feriato & festo, etiam paschalibus die-

*bus in maioribus & atrocioribus criminibus,
in honorem DEI.*

Hanc Conclusionem probant *L. Nemo. C. de
Episcop. audientia. & L. Prouinciarum. C. de feri-
is, & eam tradunt Bald. in d. L. Nemo Francif. Bru-
nus de indicijis & tort. q. 5. 2. par. num. 52. Martil. in
pract. crimin. in §. Expedita, num. 83. Iul. Clarus lib. 5.
§. fin. pract. crimin. q. 64. num. 34. & hoc obseruatur
in multis Italiae locis, & laudat Clarus fieri in deli-
ctis capitalibus in honorem Dei. Reprehendunt
autem idem auctor & Brunus in minoribus deli-
ctis id obseruari. Ratio hæc Conclusionis à Bru-
no redditur. Tortura est quædam examinatio ex-
tra iudicialis, vnde si præcessit iudicialis cognitio
indicioꝝ, potest fieri postea examinatio quoli-
bet tempore: exemplo testis qui iudicialiter iura-
uit, potest examinari quolibet tempore, etiam
feriatio, in honorem Dei, vt tenent *Specul. in tit.
de fer. §. 2. vers. Quid si tunc testis. Barto. in L. Damni. §.
Sabini. ff. de damn. infect. & Bald. in L. Si quando. C.
de testib. & Gloss. in Clem. 1. Maiora & atrociora
crimina, in quibus diebus feriatis in honorem
Dei potest inferri tortura, sunt: raptus virginum,
adulterium, incestus, homicidium, parricidi-
um, veneficium, maleficium, & similia, quo-
rum mentio fit in d. L. Nullam. vbi Bald. dicit spe-
cialiter locum habere in delictis, quæ clam com-
mittuntur, sicut est, aliquem incantare, vel in can-
tationem facere, adulterium committere, &c.**

Et hanc Conclusionem maximè puto habe-
bere locum in sceleratissimo crimine maleficio-
rum, in quo communiter plurima enormissi-
ma peccata concurrunt, quod etiam ferè semper
clam

clam committitur, summeq; Deus eodem offenditur, & periculum semper est in mora. Hoc certum est, & experientia compertissimum, periculosissimum esse maleficos diu in carcere tenere, expeditionem protrahere, & moram procedendi nimiam seruare : Cum Dæmon tum in carcere varijs tentationibus hominum genus adoriatur, vel vt veritatem taceant, vel vt confessionem reuocent, vel vt sibiipsis vitam eripiant, atque in desperationem perducant, &c. Quandoquidem in hoc maleficij crimine diaboli potestas coniungitur hominis operationi, & quoddam foedus accessit, semper infistit vexationibus & molestijs, vt hominem, quem tam immani scelere perstrinxit, in perpetua captiuitate retineat. Ea de causa, cum nec muris, nec claustris impediatur, quo minus suos clientulos accedere, instigare, & magis decipere valeat, etiam in vinculis, tormentis, & manibus iudicum præstò est, & suam opem quantum fieri potest, salua Diuina permissione semper, promittit & præstat, vt plurimorum Iudicum processibus notissimum est. Quandoquidem ergo periculosissimum & perniciosissimum est : tum respectu animarum quæ periclitantur : tum intuitu salutis multorum, quibus periculum imminet, ab hoc scelesto hominum genere : tum quod maximum, & omnibus præponendū ratione diuinæ maiestatis, quæ grauissime læditur, & quādoq; maximè offenditur, q̃ non maior zelus est expediendi iustitiam, iudices meritò ad hoc propositum commendatum habere debent illud Imperatorū in d. L. Prouinciariū. C. d. Ferijs. Prouinciariū præsides, ait Lex, moneatur, vt in quæstionib⁹

latronum, & maxime Hysaurorum (latrones enim de Hysauria perfidiores erant alijs iuxta Gloss. ibidem) nullum quadragesimarum, vel venerabilem Pascharum diem existiment excipiendum, ne differatur proditio consiliorum, quæ per latronum tormenta quaerenda est: Cum facillimè in hoc summi numinis speratur venia, per quod multorum salus & incolumitas procuratur. *Sic Lex.* Per hæc tamen non intendo laudare & promouere quorundam Iudicum præcipitatum potius furorem, quàm moderatum, & prudentiæ sale conditum zelum, qui in hoc crimine, vt intelligo, nimis præcipitanter procedunt, & vix vllam dantes dilationem reis, vt maturè considerare valeant necessaria ad statum suæ conditionis & salutis, sed manè reos apprehendunt, carceri statim tradunt, mox sine mora ad quaestionem rapiunt, & confessos aut eodem die, aut quàm primum sequenti ad sententiam audiendam, & executionem quæ statim subiungitur, faciendam rapiunt. Hic enim furor non zelus iudicandus est. Res humanæ, vbi agitur de salute mentis & corporis, & vertitur periculum animarum, agenda cum maturitate iudicij, & gravitate coniuncta moderatione. Grauiissimè enim iudices peccant, quando modum excedunt in tortura, & tenentur ad restitutionem omnium damnorum in foro conscientiae, si quæ sequantur ex eorum culpa. Et in foro exteriori pro ratione culpæ, damna, & excessus, sunt poena afflicti. Quomodo autem sint tales puniendi, docent Gomez. in d. cap. 13. num. 6. Iulius Clarus in d. quaest. 64. num. 37. & Menoch. post alios lib. 2. de arbitrarij. Ind. qq. casu 340.

QVÆSTIO II.

An in dignitate, aut honore constitutus possit puniri pœna mortis, absque exauctoratione siue degradatione?

Videtur quod non, ex hac L. in verb. presidio dignitatis exutus & cruciatus & tormenta non effugiat. Ad idem facit Glossa singularis in L. Omnes in verb. amissionem C. de Episc. & cleric. Nemo in dignitate mori debet. Angelus hic: quem citat & sequitur Ioan. de Anania in cap. 1. de Sortileg. Et dicit quod non licet Doctorem ad torturam ponere, antequam insignijs Doctoralibus exuatur. Ad idem accedunt Bartolus in L. Quod ait Prator §. Ignominie. ff. de his, qui notantur infamia. Petrus Le-nauderius in tract. de Doctoribus 4. part. quest. 26. Iul. Clar. lib. 5. Sentent. §. fin. pract. crimin. quest. 73. num. 2. & quest. 74. num. 5. & alii alibi. in d. L. Quod ait. §. Sed & si L. vocat exauctorare, id est, insignia militaria detrahere. Et quia Lex dicit de milite non simplici, sed fulgente dignitate siue honore militari, argumentum etiam trahitur ad Doctores. In exauctoratione doctor priuatur cingulo doctorali, & miles exuitur cingulo militiæ. Locum exauctorationis in secularibus constitutis in dignitate subit degradatio in clericis. Sed vt ad propositum redeamus, solemnitas exauctorandi in defuetudinem abiit; vt benè attestatur illustri Iurisconsultus Andræas Gaill lib. 1. de pace publica cap. 1. num. 30. Quod præsertim in atrocioribus delictis & enormissimis locum habet, in quibus licitum est iura transgredi. Bal. in Authen. Sed no-uo in re. C. de seruis fugit. Marfil. in L. Vnius. §. Cogni-turum.

urum. ff. de quest. & in singulari 601. Barbatius in cap. 1. de constitut. a. num. 155. & alii alibi. Confirmatur hoc Latius: in atrocissimis criminibus clericus etiam quandoque sine degradatione reali punitur extremo supplicio, ut in clerico assassino est text. in cap. 1. de homicidio in 6. Dominicus Geminian. ibidem. Ioan. Andr. in cap. Cum non ab homine, de iudiciis. Petrus Ancharan. in consil. 158. num. 5. incip. ex narratis in facto. Marfil. in d. §. Cogniturum, & in pract. crimin. §. Diligenter. numero 160. & alibi Barbat. in cap. At si cleric. de iudic. Menoch. lib. 2. de arbitr. iudic. questionibus casu 415. num. 28. Andreas. Gaill, loco citato. Et hanc sententiam ex alijs esse communem ostendunt Iulius Clarus in d. §. quest. 36. num. 30. & 33. Couarr. lib. 2. variarum resolutionum c. 20. num. 11. & pract. quest. cap. 32. Alios ad idem allegat Felicianus Episcop. Scalens. in Enchiridio de censuris, in tractat. de deposit. & degradat. cap. 14.

QVÆSTIO III.

An, quando quis probatur maleficus, vel magus duobus vel tribus testibus idoneis, etiam si neget delictum, & in negatione persistat, possit condemnari?

Quidam DD. voluerunt ad condemnationem requiri vtrumque, & reum conuictum, & illud confessum esse. Sed hac sententia tanquam falsa reiecta, dicendū conuictum testibus idoneis de crimine, etiam si in negatione persistat, condemnatum fore etiam in hoc crimine, vel in alijs. Pro hac doctrina sunt Alexander in addit. ad Bartol. in lege Vnius §. reus. ff. de quest. Albe-

Alberic. in *L. Obseruare. C. Quorum appell. non recip.*
 Marfil. in *sing. 108. Bald. num. 4. & Felin. num. 1.*
 in *cap. Ad nostram de probat.* Andræas ab Ifernina in
cap. vnic. §. publici latrones, de pace tenenda, & post ali-
 os plures Didacus Couarruu. *prætic. quæst. cap. 23.*
num. 5. conclus. 1. non longe à fine, & in hac materia
 recentiores Ioannes Bodin. *de magor. demonoman.*
lib. 4. c. 2. Godelmannus de magis & veneficis lib. 3. c.
8. num. 16. Theodericus Graminaeus in inductione
siue directione iudicis in causa criminali maleficorum &
sagaru, pag. 149. & alii alibi. & probatur hæc senten-
 tia ex 2. *quæst. 1. cap.* Nos in quenquam sententiam ferre
 non possumus, nisi aut in conuictum, aut confessum. & *L.*
Qui sententiam. C. de pœnis, & in d. L. Obseruare. Con-
 stitutio etiam Carolina in *art. 22.* in hanc tendit
 sententiam, dum ad condemnationis effectum
 requirit propriam confessionem, vel criminis
 probationem disiunctiue. Hinc in tali casu iu-
 dex exactè debet expendere probationes, & ea-
 rum vim, quæ si plenè & legitime probent, po-
 terit reus condemnari etiam si in tormentis, aut
 extra ea crimen negauerit, de quo conuictus &
 accusatus est, quod maximè veritatem habere
 videtur in criminibus homicidij, veneficorum,
 maleficorum siue incantatorum & magorum,
 & aliorum, de quibus fit mentio in *d. L. Obseruare.*
 Ex his concluditur quod etiam Bodin. & Godel-
 man. tradunt, si duo vel tres testes idonei depo-
 fuerint veneficij suspectum ipsis videntibus
 sub limen stabuli posuisse ollam sortilegiorum,
 quæ inuenta, & pecudes mortuæ sint, etiam si
 talis neget crimen maleficij poterit condemna-
 ri, ad pœnam ordinariam virtute legitimæ
 probationis & de similibus simile est iudicium.

Quod & confirmatur per text. in presenti L. dum ait. Si vero conuictus & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit denegando, sit eculeo deditus: vngulisque sulcantibus latera perferat pœnas dignas facinore proprio: Quorum verborum sensus manifestus est ad huius quæstionis dissolutionem, licet quidam verbis non bene perpenſis eum inuertant vt inquit Alberic. in hac L. Et si excepta.

LEX VIII.

Culpa similis est, tam prohibita discere quàm docere.

Q Vantum ad libros magicos attinet, omnes eiusmodi libri sunt comburendi, & à nullo Christiano cōseruandi. Actor. 19. Ephesi multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt eos coram omnibus, & computatis pretijs illorum inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta milium. Ita fortiter crescebat verbum Dei, & confirmabatur. Et Index librorum prohibitorum editus auctoritate Concilij Trident. in Regula noua his verbis Libri omnes, & scripta Geomantie, Hydromantie, Aëromantie, Pyromantie, Onomantie, Chiromantie, Nicromantie, stue in quibus continentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis magicæ prorsus reiciuntur. Consonant leges ciuiles in hac L. & in L. Mathematicorum & improbata lectionis codices esse concremandos in conspectu Episcopi: & in L. Cetera ff. familie Heriscunde, statuitur magicos libros esse corrumpendos. His adiungitur illa lex apud Iulium Paulum lib. 5. Receptarum. Sentent. tit. 25. ad L. Cornel.

Cornel. de Sicar. & venefic. Libros, ait magicæ artis apud se neminem habere licet: At penes quoscunque reperti sint, bonis adeptis, ambustisq; his publicè, in Insulam deportantur: Humiliores capite puniuntur. Non tantum huius artis professio, sed etiam scientia prohibita est. Sic Nicephorus *lib. 20. histor.* narrat, quendam iuvenem Lollianum missum in exilium, & bona eius publicata, eò quod librū magicum descripsisset. Titus Liuius *lib. 5. Decade 3.* docet, quomodo de utilitate Reipub. sit quod mali libri corrumpantur & comburantur. Dum enim diutius bellum Punicum, *inquit*, secundum traheretur, & passim à ritu sacrificandi more patrio discederetur, & sacrificuli & vates cœpissent hominum mentes, re ad patres, & ad publicam querimoniam delata, incusati sunt primum graviter à senatu ædiles, triumvirique capitales, quod non prohiberent: datumque negotium M. Aemilio urbis prætori, qui senatusconsultum renunciauit, & edixit, ut quicumq; libros vaticinios, precationesque haberet, aut artem sacrificandi conscriptam, ad se deferret, quæ ipse combussit.

Et tempore Valentis Imperatoris circa annum Christi 370. magna & acris fuit facta inquisitio codicum artium vetitarum: & ad eum finem rectius consequendum, cuiusque fermè domus penetralia accuratè perlustrata fuerunt, & innumeri codices, imo multi voluminum acerui congesti, atque in conspectu iudicum concremati, ut post Animianū *lib. 29.* prodit Baronius *tomo 4. annaliū sub anno Christi 370. pag. 226. in impressione Antuerpien. de Anno 1594.* Ea de causa innocenter etiā D. Chrysostomus in discrimen, à quo tamen di-

uino præsidio liberatus extitit, deuenerat, ut ipse testis est in *hom. 39. in acta Apost.* ubi sic loquitur: Mota est olim, me adhuc adolescentulo, magna tyrannorum hostilitas: militibus etiam foris extra ciuitatem ad infidias positis, forte fortuito libellos quærebant incantatorios & magicos. Et qui scripserat librum, nondum perfectum in flumen abiecerat, & captus, cum postularetur ab eo, reddere non poterat, sed ducebatur per totam ciuitatem vinctus: & cum ita accusaretur, dedit pœnam. Tunc ego ad martyris ædem proficisci volens, transibam per hortos iuxta flumen cum alio quodam. Ille autem viso libro qui in superficie fluebat: primum quidem putabat linteum esse, propior autem factus, agnouit esse librum, & descendens recepit. Ego aut contende-
 bam, ut de communi inuento, & ridebam. Sed videamus, inquit, quid nam hoc sit. Reuoluit partem paginæ, & inuenit scripta magica. Accidit autem eodem tempore, militem transire: qui hoc animaduertens abiit, & timere nos fecit. Quis enim credidisset, quod è flumine sumptum sustul-
 lissemus, cum omnes tunc etiam qui non suspecti essent, detinerentur? & abijcere non audeba-
 mus, ne videremur: idem erat periculum si scin-
 deremus. Concessit igitur Deus & abiecimus, & postea à periculis liberati sumus. Hinc clarum redditur quam illis temporibus fuerit periculo-
 sum & infame habere libros magiæ: Quod tam-
 en hoc tempore impunè dissimulatur maxi-
 mèque apud corruptam iuuentutem in abusu est.

*Libri hære-
 ticoꝝ com-
 burendi,*

Ex dicta L. comprobatur non solum mago-
 rum, sed etiam hæreticorum libros esse com-
 burendos, & non conseruandos. Leo Papa pri-
 mus

mus in *Epistola quadam ad Toribium Astorigensem Episcopum, cap. 15. sic ait.* Curandum est & sacerdotali diligentia maximè prouidendum, vt falsati codices & à syncera veritate discordes, in nullo vsu lectionis habeantur. Apocriphæ autè scripturæ, quæ sub nominibus Apostolorū, multorum habent seminarium falsitatum, non solum interdiciendæ, sed etiā penitus auferendæ sunt, atq; ignibus concremandæ. Quamuis enim sunt in illis quædam, quæ videantur habere speciem pietatis, nunquam tamen vacua sunt venenis, sed per fabularum illecebras hoc latenter operantur, vt mirabilium narratione seductos, laqueis cuiuscunq; erroris inuoluant. Huius *Epist. meminisse Alphons. Castr. lib. 2. de iusta heret. punit. c. 5.* qui hanc materiam omnibus latiùs discutit. Super hoc articulo digna lectione est *Epist. Victoris Constantini ad Episc. & populum ex Socrate, de Ario & eius scriptis. lib. 2. c. 15. histor. tripartita, in hac verba.* Malignos & impios Arius imitatus, dignum est vt illorum quoq; suscipiat ultionē. Sicut ergo Porphyrius diuinæ pietatis inimic⁹, iniqua volumina contra religionem proferens, dignam promeruit inuenire mercedem, & talem, per quam in posterum esset opprobrium, & plurima compleretur infamia, & nunc placuit Arium & confectatores eius vocari Porphyrianos, vt quorum mores imitati sunt, eorū vocabulo perfruantur. Super hæc autem si qua conscriptio ab Ario facta reperitur igni tradatur, vt non solum praua eius doctrina depereat, sed neq; vlla eius possint remanere commenta. Hoc etiā præcipio, si conscriptiones Arii celasse comperitur, & non repente proferens igne consumpserit, mortis supplicio subia-

subiacebit. Mox enim vt in hoc fuerit captus, capitalem suscipiet ultionem. Deus vos custodiat. *Hæc est Constantini Epistola.* His accedunt alia Chri-
 stianorum Imperatorum leges in C. de heret. L. Omnes vetitæ legibus diuinis & imperialibus constitutionibus hæreses perpetuo quiescant, & nemo ulterius conetur, quareperit prophana præcepta, vel docere, vel discere, nec antistites eorundem audeant fidem insinuare, quam non habeant. &c. Et L. Damnato. §. Nec non impios, ait Lex. libros nefandi & sacrilegi Nestorii aduersus venerabilem Orthodoxorum sectam, decretaque sanctissimi cœtus Antistitum Ephesi habiti scriptos habere, vel legere, aut describere quisquam audiat: quos diligenti studio requiri, ac publicè cõburi decernimus, &c. Et in fin. L. Scientibus vniuersis violatorẽ huius legis publicatione honorũ esse cõercendum. Vbi optimè notat Salyc. quod non est licitum libros improbatæ fidei legere, aut describere, sed debent comburi in præsentia Episcopi, iuxta d. L. Mathem. & in L. Quicumque. §. Nulli etiam contra venerabilem Calcedonensem Synodum liceat, vel aliquid dictare, vel scribere, vel adere, atque emittere, aut aliorum dicta vel scripta super eadem re proferre. Nemo huiusmodi habere libros, & sacrilega scriptorum audeat monumenta seruare. Quod si qui in his criminibus fuerint deprehensi, perpetua deportatione damnentur. & in §. Omnes verò huiusmodi charta ac libri, qui funestam Euthicetis, hoc est, & Apollinarij complexi fuerint dogmata, incendio concrementur, vt facinorosa peruersitatis vestigia flammis combusta pereant: æquum namque est, vt immanissima sacrilegia par pœna magnitudo percellat, scientibus moderatoribus etiam prouinciarum, earumque apparitoribus, defensoribus etiam ciuitatum, quod si ea, quæ legis huius religiosissima sanctione custodienda decernimus, aut neglexerint, aut aliqua permiserint temeritate vio-

lari de-

lati: denarum librarum auri multo fisco nostro inferre cogantur: Insuper etiam aestimationis suae periculum sustinebunt. Ad idem facit illud, quod Iurisperiti tradunt, quod quis praesumatur haereticus, & de haeresi possit condemnari eo ipso, quod libri haereticis penes aliquem reperiuntur. Ludou. Roman. in singulari 323. incip. *Eo ipso, quod libri haeresis, &c.* Alberic. in L. Quicumq;. C. de haeret. Hippol. Marfil. in pract. crim. §. diligenter. nu. 92. Idem in cons. 52. incip. *Misericordia domini.* nu. 34. Archid. & Ioan. Andr. in cap. Filii, de haeret. lib. 6. Carrer. in tract. de haeret. num. 135. & alii alibi. Et lex Pontificia in bulla cœne Domini, excommunicatione prima etiam prohibet legere, & retinere libros haereticorum publicè vel occultè, quouis ingenio vel colore, sine auctoritate & licentia sedis Apostolicæ, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, cuius absolutio reservata est summo pontifici: De qua re Martin. Nauar. tract. lib. 5. consiliorum in tit. de Haereticis consil. 3. num. 1. & cons. 8. Si quis autem ignoranter incideret in librum haereticum, existimans bona fide Catholicum & legeret, non incideret: Quia bulla excommunicat scienter legentes & retinentes. Nec etiam Episcopi & ordinarii possunt suis subditis dare licentiam legendi aut retinendi libros haereticos, nisi ex speciali delegatione pontificis, ut idem Nauarrus docet lib. 1. Consil. de Constitut. consil. 1. numero 75. Quia inferior non potest legem superioris tollere. cap. Cum inferior. de maior. & Clem. Ne Romani. de elect. Neque absoluerè a reservatis Pape. cap. Ad eminentiam, de sent. excommu. & id etiam litera d. Bulla Cœne ostendit, cum dicit. *Sine auctoritate nostra, & sedis Apostolicæ.* Omni enim tempore, quando Religio viguit, ut ex dictis constat,

stat, curæ fuit non solum Episcopis, sed etiã Imperatoribus, vt libri à Catholica fide alieni comburerentur, & non impunè retinerentur, nec venderentur. Cuius nunc (proch dolor) in multis locis contrarium videmus, cum maxima Christianæ religionis pernicie, & animarum interitu. Si enim Apostolus Paulus, Prophana & vaniloquia hæreticorum deuitanda pronunciat, eo quod multũ proficiant ad impietatem, & eorum sermo, vt cancer serpat: multo magis profecto librorum lectio cauenda, scriptura enim manet, & vox perit, & ea quæ permanent fortius imprimunt in animum, magistq; mouent. Hinc vt ex illo *Acto. 19. citato* constat, sicut testimonium & significatio apertissima veræ fidei & conuersionis est, libros curiosos, & à fide Catholica alienos incendio tradere, vt patet ex illis verbis subiectis. *Ita fortiter crescebat verbum Dei, & confirmabatur*: Sic infirmæ fidei & fictæ charitatis argumentum est, legere, retinere, & non velle Vulcano consecrare huiusmodi libros. Quare rectissimè secundum Iurisperitorum sententiã, contra tales est vehementissima præsumptio hæresis.

Contra dicta, obijciunt quidam Catholici etiam scilicet hæreticorum lectionem esse licitam & admittendam, ex illo S. Pauli 1. ad Thessalonicenses 5. Omnia probate, quod bonum est tenete. Ergo potest aliquis hæreticorum libros legere, cum etiam aliqua bona in eis contineantur, & ad effectum bonum, maximè, vt eorum errores melius cognoscat, ac rectius eis respondere queat. Respondetur; hoc argumentum probat, quod si nullum præceptum Ecclesiæ esset, licitum fore legere huiusmodi libros eis, qui dignoscere

gnoscere & discernere bonum à malo possunt, ita ut eis nullum immineat periculum subuersionis, quod qui amat, peribit in illo. Ad huius rei illustrationem pulchrum adfert exemplū Eusebius lib. 7. hist. Eccle. c. 6. de Dionysio Alexandrino, cuius verba adfert ex eiusdem l. 3. de Baptismate ad Philomenem Presbyterum urbis Romæ. Sic enim scribit Dionysius. Ego & tractatus hæreticorum lego, & traditiones eorum perscrutor, etiamsi videar ad horam verbis illorum pollui. Sed multum mihi cōfert hoc ipsum, quod ex ipsorum verbis arguere eos possum. Denique cū aliquis ex fratribus & compresbyteris prohiberet me, ne hæretica lectione tanquam cœni alicuius fœtore polluerer, visio mihi quædam à Deo ostenditur, quæ me confirmaret, & sermo ad me factus est, hæc mihi euidenter proloquens. Lege omnia quæcunq; in manus tuas venerint: quia probare singula quæcunq; & discernere potes. Quādoq; ex initio hæc tibi causa fuit credendi. Amplexus sum visionē: quia & Apostolicę sententię concordabat, dicenti: Omnia probate, quod bonum est tenete. Hæc Euseb. Ex qua historia patet, eo tempore etiam habitam esse tanquam rem periculosissimam, lectionem hæreticorum, nec debere sibi vnūquemq; tribuere, quod possit discernere, sed tale iudiciū à superiori potestate conferendū, præsertim cū Scriptura nos in contrariū moneat in Euangelio. Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium: & iterum: Cauete vobis à fermento Phariseorum: & iterum Ioannes. Nolite omni spiritui credere. Qui ergo simplices & ignari sunt, deberent abstinere, etiamsi nulla prohibitio esset, propter inuincens & euidentis periculum.

Nec

1. Ioan. 4

Nec mouet, quod etiam aliquid boni in eorum scriptis inueniatur. Quia, vt S. Gregorius *lib. 5. moralium cap. 11.* ait. Habent quippe hoc hæretici proprium, vt malis bona permisceant, quatenus facile sensui audientes illudant: Si enim semper praua dicerent, citius in sua prauitate cogniti, quod vellent minimè persuaderent. Rursum si semper recta sentirent, profecto hæretici non fuissent: sed dum fallenti arte ad vtraque deseruiunt, & ex malis bona inficiunt, & ex bonis mala abscondunt. Sicut qui veneni poculum porrigit, ora poculi dulcedine mellis tangit, dumq; hoc quod dulce est, primo attractu delibatur, etiam illud quod est mortiferum, indubitanter absorbetur. Itaq; hæretici permiscent recta peruersis vt ostendendo bona, auditores ad se trahant, & exhibendo mala latenti eos peste corrumpant. Et si quid boni in libris hæreticorum inueniatur, id etiã ex Catholicis haberi potest. Nihil enim dicitur, quod non prius dictum sit. Nec etiam Deus aliquid singulare boni per peruersos diffundit, quod non multo vberi' per organa Spiritus sancti communicet, iuxta illud Ioannis: *Paracletus Spiritus sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quaecunque dixerero vobis.* Cum ergo lectio hæreticorum librorum & alienorum à fide Catholica semper sit damnata, vt res perniciofa, nemini dubium esse potest, quod summus in Ecclesia monarcha eam non poruerit sub culpa & pœna prohibere. Atq; hoc preceptum operatur, vt quod antea ex suo genere erat periculosum, & licitum eis, qui sine periculo poterant legere & approbare, postea omnibus vi præcepti fiat illicitum, nisi licentia sedis Apostolica

licæ accedat, cuius etiam est ante licentiam cognoscere & iudicare, an sine periculo & cum fructu licentiam perens legere possit. Nemo enim iudex in propria causa esse potest. Si quis autem legerit, aut habuerit sine licentia libros Catholicorum, quibus annotationes, elucidationes, aut commentaria hæretici inseruerunt, non incidit quidem ad poenas Bullæ cœnæ Domini, sed in censuram latam à Pio Quarto Anno Domini 1564. 14. Martij super approbatione Indicis librorum prohibitorum, quæ bulla indici præfigitur: & talis etiam reatū peccati mortalis incurrit, iuxta ea, quæ bene dicit Nauarrus in *manuali confessariorum*, cap. 27. num. 56. & Ipsa bulla decernit. Si quis autē in dubium trahere velit, an Pontifex rectè prohibere possit lectionem & conseruationem librorum hæreticorum sub poenis & censuris, is etiam vertat in controuersiam, an Catholici & pij Imperatores in legibus ciuilibus, sub poenis capitalibus & temporalibus prohibere potuerint, & reuocet in litem, an potestati iusta præcipienti, sub reatu mortalis peccati sit obediendum, iuxta illud Lucæ. *Qui vos spernit, me spernit: & aliud Apo-* Luc. 10.
stoli. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita Rom. 13.
est. Non est enim potestas nisi à Deo. Quæ autem sunt, à
Deo ordinate sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordi-
nationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnatio-
nem acquirunt.

LEX IX. & finalis.

Quicumque maleficorum labe pollutum audierit, deprehenderit, occupauerit: illico ad publicum pertrahat, & iudicum oculis

communis hostem salutis ostendat. Si quisquam ex agitatoribus, id est aurigis, seu ex quolibet alio genere hominum contra hoc editum venire tentauerit, aut clandestinis supplicijs etiam manifestum reum malefica artis oppresserit: ultimum supplicium non euadat, gemina suspicionis obnoxius, quod aut publicum reum, ne facinoris socios publicaret, seueritati legum, & debita subtraxerit quaestioni: Aut proprium fortassis inimicum sub huiusmodi vindicta nomine, consilio atrocior confecerit.

Circa hanc L. notandum est ex Doctoribus, qui in hanc, sicut in alias leges huius tituli, breuissimè commentati sunt, quod maleficum licet cuilibet propria auctoritate capere, & Iudici præsentare. Quod singulare est, sed ita intelligendum, quamuis Doctores generaliter loquantur) quando in manifesto crimine deprehenditur. Regulariter autem in alijs criminibus prohibitum hoc est. Commune autem est in hoc crimine & in alijs, quod nemini licet maleficum etiam manifestum propria auctoritate occidere. Deinde ex hac lege in illis verbis: *Ne facinoris socios publicaret, &c.* colligunt DD. crimen maleficij esse de genere exceptorum. Alberic. hic & Godofrid. Glossa & Salycet. in L. fin. C. de accusat. Barto. in L. Reperi. de quaest. Marfil. ibid. Bald. lib. 1. consil. 95. incip. Regulaturis. Panormiran. Ioan. Imol. & Anthon à Butr in cap. 1. de confess. & alij. quos citauimus ad longum in 2. memb. tractat. de confess. malef. con-

clus. 1.

duf. 1. ratione 3. Quare consequenter tradunt, confessum de se in hoc crimine super aliorum scilicet sociorum criminis conscientia, posse & debere interrogari, & interrogatus in conscientia, sub pœna peccati mortalis tenetur facinoris socios iudici publicare, vt in 2. memb. d. tract. ostensum latius est. Vnde communis regula eruitur, quam ponunt Glossa cum text. in cap. 2. de confessis. Panorm. Anthon. Ioan. Imol. Cardinal. Zabarella, Hostiensis, & omnes Doctores ibidem, cum iuris peritis in L. fin. C. de accusatio. quod in criminibus exceptis de se confesso, credendum est contra socios criminis, non quidem quantum ad condemnandum, sed ad præsumendum. Aliàs profectò non est inuenire discrimen inter crimina excepta, & non excepta, secundum mentem canonum & legum, ac Doctorum. Maximè autem inquirendum in hoc crimine de socijs, quia malefici communiter, vt experientia docet, habent socios, & credo haud ex multis repertum vnum, qui solus sine socijs hoc scelus commiserit. Præterea cùm malefici sint hostes communis salutis, iuxta præsentem L. contra socios inquire etiam tendit ad communem salutem omnium. Quia nisi maleficorum crimen radicitus extirpetur, salus communis non habebitur. Præterea cum DD. aduertendum est, quod si quis propria auctoritate notoriū maleficum interfecerit, duplicè suspicionem ex hac L. incurrit, tū quod conscius sit maleficij, timueritq; ne socios detegeret, si tortura adhibeatur; tū quod ratione vindictæ fortassis fecerit. Circa hunc articulum notat Bald. singulariter, quod non licet subtrahere aliquem reum quæstioni, vel torturæ, nec facere,

quod veritas non possit apparere. Ex dictis mala præsumptio sumitur contra eos, qui aliquâdo maleficis consulunt, aut eos admonendo instruunt, ut fugiant, quando grauib. indicij. laborant: Hi incurrunt suspicionem, aut quod socij criminis sint, aut quod veritatem velint latere & iustitiam impedire; aut quod magis ament corporis & famæ æstimationem rei contra ordinem charitatis, quàm eius animæ salutem, quæ præstat omnibus rebus in hoc mundo habitis.

Circa hanc L. cum Doctores ex ea colligant, nominationem malefici facere præsumptionem contra socium facinoris, breuiter tractandum est de indicij. ex quibus crimen maleficorum deprehendi potest.

DE INDICIIS CRIMINIS maleficij.

NOtandum in primis, quod diuersus est gradus indiciorum. Quædam enim sunt remotæ: quædam propinqua: alia propinquissima.

Deinde in materia indiciorum multum valet omnium iudicio arbitrium iudicis: fallentur tamen aliqui in intelligentia huius nominis, aut salutem in iudicio, qui putant, quod arbitrium iudicis sonet, quod ipsi ex suo capite & voluntate possint definire, & quod eorum propria prudentia debeat formare iudicium. Iudicis arbitrium formandum est ita, ut sit iuri & æquitati consonum, & in hoc non debet sequi propriam conscientiam, sed publicam scientiam, ut multis allegationibus ostendunt Andreas Barbatius in cap. Canonum statutum

iura. de constitut. à num. 167. Marfil. in pract. crim. §. Diligenter. à num. 24. & Menoch. lib. 1. de arbitr. iud. quæstion. q. 13. num. 15. Quando ergò iudex formare rectum vult arbitrium, debet sequi canones, leges, consilium peritorum, & praxim doctissimorum & proborum virorum, In materia indiciorum semper hæc doctrina ante oculos habenda est, vt quoniam variæ in casibus occurrentibus circumstantiæ occurrere possunt, Iudex si sibi non sit sufficiens, peritorum consilium adhibeat. Præterea reducendum est in memoriam pro varietate criminum, varia etiam esse indicia. Quædam communia, quæ omnibus criminibus accommodantur: quædam propria particularibus sceleribus, vt adulterio, furto, homicidio.

Cùm autem latus sit indiciorum campus, & magnus numerus, vt patet ex Doctoribus, qui integros tractatus scripserunt, & ex dicendis manifestum erit, hîc tantum proponentur, quæ huic materiæ conuenient; in reliquis remittitur lector ad Doctores.

Primum indicium: sumptum ex hac L. finali: Denunciatio siue denominatio malefici contra facinoris socios, secundum communem Doctorum sententiam, quos suprà ad longum adduximus. Quomodo & in quem sensum hoc verum sit, remitto lectorem ad ea, quæ multis declarata sunt in 2. membro superioris tractatus.

2. *Indicium*, maximè proprium huic materiæ, est superstitio cum suis varijs speciebus, de quibus ad longum in 1. membro superioris tractatus. Cùm enim superstitio procedat vt plurimum ex pacto implicito, vel expresso cum Dæmone, verum religionis cultum lædit, fidem Christianam labefactat,

Indicia perpendenda in hoc maleficorum crimine.

factat, ac viam sternit ad maleficorum impietatem. Ad hoc facit etiam Constitutio Criminalis Caroli V. in articulo 44. ubi indicia maleficij ponit, dum ait. *Si quis res suspectas, verba, & opera, qua incantationem sapiunt, usurpauerit.*

Tertium : Si quis alios artem magicam siue maleficium docere voluerit : *ex eadem Constitutione.*

Quartum : Si quis minatus sit alicui maleficia inferre, & effectus sequutus fuerit : *ibidem.* Ex minis enim præcedentibus oritur indicium ad maleficium, quando fuerunt præsertim factæ ab eo, qui consuevit eas exequi. Gandinus in tract. de malef. in tit. de iudiciis dubitatis. Hyppol. Marfil. in pract. crim. §. Diligenter, à nu. 85. Bald. in L. Metum. C. Quod metus cause. Francif. Brun. de iudiciis & tort. part. 1. q. 3. Decius in cons. 189. nu. 17. & alij multi, quos allegant Iulius Clarus lib. 5. sentent. §. fin. pract. crimin. q. 21. nu. 37. & Iacob. Menoch. lib. 1. de præsumpt. q. 89. à num. 60.

Quintum : Singularis familiaritas, & frequens conuersatio cum maleficis & incantatoribus : *ex eadem Constitut. in d. art. 44.*

Omnium enim Iurisperitorum sententia, ex mala conuersatione oritur indicium ad torturam, si modò aliud adminiculum concurrat, vel alia indicia adiuuent. Qualis enim quisq; est, tali socio delectatur. Similis gaudet simili. Prouerb. 13. *Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit : amicus stultorum similis efficitur.* Et in Psalm. *Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum peruerso peruerteris.* Sic sentiunt Angelus in tract. maleficiorum, in §. Fama publica. vers. *Quæro an indicium.* Guido de Suzar. de iudiciis & tort. num. 32. Marfil. in pract. §. Expedita num. 91. Bald. in tract. de quest. nu. 10. Albert.

Prou. 13:

Psalm. 17.

Albert. Gandin. *in tract. de malef. in Rub. de quest.*
 Ioseph. Mascard. *vol. 1. de probation. Concl. 451.* Me-
 noch. *in d. q. nu. 125. & alij alibi.* Amicitia enim re-
 proborum, ait Salyce. *in L. Nullus, supra eod. tit. est*
repellenda. Ex hac caussa prouenit, quod ali-
 quando in vno pago, aut loco tam multæ sint sa-
 gæ & malefici, vt (proh dolor) experientia disci-
 mus, imò etiam si aliæ accedant, ex cohabitatione
 inficiuntur. Vna enim malefica aliam inficit,
 præsertim ad voluntatem & imperium Dæmo-
 nis, qui nihil magis appetit, quàm vt numerus
 suorum augeatur, & regnum Christi diminuatur.
 Quamuis etiam existimem ob magnitudinem
 scelerum, quæ malefici, vbi in vno loco ita mo-
 rantur, committunt, cum nolint benedictionem,
 accipiant maledictionem, & relinquatur Dæmo-
 ni maior potestas in commorantes in tali loco,
 vbi notabilis est numerus maleficorum.

Sextum: Est fama vehemens cum alijs admini-
 culis, contra multorum doctorum sententiam,
 quos Menoch. *in d. q. num. 32.* adducit, qui volunt
 famam vehementem per se sufficere. Sed com-
 muniior & tutior doctrina est, quod non sine alijs
 adminiculis, vt ostendit Iulius Clar. *loco citato, nu.*
1. Quia fama est indicium valdè remotum à de-
 licto & fallax facilè, & sic ex nuda fama durum
 esset hominem tormentis subijcere, nisi esset de-
 lictum difficilis probationis, & persona vilis alijs
 criminibus conspersa. Vnum tamen in hoc cri-
 mine est singulare, quod (vt experientia quo-
 tidie docet) multi homines, quorum conuer-
 satio in exterioribus omni reprehensione ca-
 ret, deprehenduntur hoc nefandissimo scele-
 re coinquinati. Quia huius criminis exerciti-
 um est

um est occultissimum, cum dependeat à cooperatione Principis tenebrarum, qui amat noctē, & odit lucē. Qua occasione aut impossibilis, aut saltem difficilis potest esse purgatio canonica in hoc crimine: Cum hæc fundetur in conscientia bonorū virorū, qui nocte dormiunt, quādo malefici sua negotia expediunt, & sic non possunt de secretis & ignotis in sua conscientia maleficij aliquem innocentem pronunciare. In probatione autem famæ non satis esse dicere & probare famam, sed oportet etiam eius originem ostendere. Quia fama debet originem habere ab honestis personis & fide dignis, non à maleuolis & vilibus, ut probatur ex cap. *Qualiter & Quando. 2. de accusat. Bart. in L. de minore. § Plurium. de quest. Marfil. ibid. Abb. in cap. Veniens. 1. num. 8. de testib. & alijs alibi.*

Quare quidam arbitrantur, & hoc argumento probant, quod ea fama, quæ in hoc maleficorum crimine originem ducit à maleficorum & complicum iudiciali denunciatione, non habet locum. Sed aduertendum est, dictum hoc commune iuxta diuersitatem rerum & circumstantiarum aliter atq; aliter esse intelligendū, in hunc sensum, quod fama debet habere originem à viris bonis & honestis, quando qualitas personæ, natura rei, ac circumstantiæ hoc admittunt, & sic subintelligendum, nisi agatur de re turpi. Nam tunc non est contemnenda fama, quæ ortum habet à turpibus personis, exempli gratia, si agatur de peccato commisso in lupanari, poterit oriri fama à meretricibus, & lenonibus, non autem à Doctoribus, aut alijs personis honestis, quæ non solent ibidem conuersari, & similiter si agatur de chartarum, vel taxillorum ludo, fama ortum

trahit

trahit à lusoribus, & sic in hoc crimine maleficorum & sagarum, boni honestiq; viri non inter sunt eorum ludis, choreis, maleficijs & coniurationibus, in profunda nocte, in abditis, remotis, agrestibus, secretisque locis. Quare fama etiam à talibus originem trahere non potest, sed à consortibus, qui tam turpibus sceleribus præsentes sunt. Hanc expositionem docent Salycet. in L. Ea quidem. C. de accusat. non longè à fine, vlt. q. principali, & Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. crim. quest. 6. num. 17. Et hoc est quod Bartol. in d. L. de minore. Iustinus Amedæus in tract. de Syndicatu. num. 51. & 55. Panorm. in cap. Qualiter & quando, secutus Bartol. & alij alibi tradunt, famam debere habere initium ex probabilibus coniecturis & causis, vel iusta causa, sicut etiam ex delicto aliquando docent sumere originem.

Septimum : Fuga est etiam indicium ad torturam, quando aliquis præsertim fugit ante accusationem, vel inquisitionem contra eum formatam, vel antequam ad aliquem actum sit processum. Bart. in L. 1. ff. de bonis eorum, qui ante sententiam sibi mortem consciuerant. Angel. in tract. malef. in verb. Fama publica. vers. An fuga sit sufficiens. Marfil. in d. §. Diligenter. num. 41. & alij multi: quos allegant Menoch. & Clar. loc. cit. nu. 21. & Andræas Gaill. pract. obseruat. lib. 2. obseruat. 109. Addit Marfil. etiam habere locum, quando fugit, dum habet suspicionem, quod contra eum formabitur inquisitio. Malefici sæpè fuga solent sibi consulere. Aliatamen est ratio, quando quis fugit post inquisitionem, & citatus redit, vel causas probabiles absentiae & fugæ allegat.

Octauum: Si aliquod opus magiæ, aut maleficiij

inueniatur, aut quod sapiat incantationem, vt olla plena vnguentis variarum rerum magicarum, aut alia instrumenta in ædibus diffamata & suspecta inueniantur. Aut etiam liber magiæ penes aliquem reperiatur, qualis ante tres septimanas mihi oblatus à quodā amico, qui eum post mortem cuiusdam, qui eo vsus fuerat, repererat. Quis tam charus suo domino fuerat, quod eum emerat 15. daleris, secundum scriptionem in libro annotatam, & tam pestilens erat, (vt primo aspectu animaduerti) vt legere non vellem, sed statim in præsentia amici tradentis Vulcano, cui cum auctore debebatur, consecrarem. Nescio quot myriades Dæmonum in eo continebantur, & horrendæ execrationes cum diris nominibus. Hoc indicium sumitur etiam ex d. Constit. Carolina in art. 44. Ad idem facit si liber hæreticus penes aliquem reperiatur, suspectus vehementissimè habetur, vt condemnari possit, si alia coniecturæ accedant, modò non habeat cum auctoritate superioris, potestatem habentis & concedentis ad bonum finem. Ludouic. Roman. in singul. 323. incip. *Eo ipso, quod libri hæresis reperiuntur.* Marfi. in d. §. *Diligenter.* num. 92. Menoch lib. 2. de arbitr. iud. qq. casu 374. num. 12. & alij ab eo citati. Huic congruit L. *Maiores.* C. de fals. qui habet penes se instrumentum falsum, præsumitur falsarius, nisi ostendat vnde habuerit. Dictum indicium ponit etiam Bodinus lib. 4. cap. 4. quod puro esse tam vehemens, vt si quæ alia leuissima adfint, reus possit torqueri. Huic adiungere possumus, si de maleficio suspectus inueniatur in domo, aut stabulo alterius, aut loco & tempore, vbi & quando non debet, & sequatur effectus aliquis,

vt mors, mutilatio, aut morbus. Eadē est ratio, si duobus testibus legitimis probetur reū exercuisse aliquē actum superstitiosum, qui ex communi maleficorū praxi ad aliquod maleficium dirigitur. Exempli gratia: Si duo viri viderint mulierē in aqua stantem, & aquam à tergo proijcientem in aërem, vel virum etiam tempore æstatis, dum tempestas instare animaduertitur, lapidem percutientem, aut mulierē flores de varijs arboribus colligentē, & ollæ imponentem, & de similibus simile est iudiciū: hæc sunt indicia vrgentissima, quorū vnumquodq; per se sufficit ad torturam. Eadem est ratio, si vnus testis omni exceptione maior deponat de ipso crimine, vtpote q̃ viderit sagā equo infundentē potionem, qui mortuus reperitur. Ad dictum enim vnius testis omni exceptione maioris, deponentis de ipso maleficio, potest quis rapi ad torturam, secundum cōmunem Iurisperitorum sententiam, cui astipulatur Carolina Constitutio in artic. 30.

Nonū: Confessio extraiudicialis rei sine accusati, si duob. testib. probetur, facit sufficiens iudiciū ad torturā, secundum communem DD. sententiam quam communem attestantur Felinus in c. Olim de rescriptis. Dec. in c. At si cleric. de indi. Menoch. lib. 1. de præsumpt. q. 89. nu. 14. Ioseph. Mascard. vol. 1. de probat. Conclus. 349. Iul. Clar. in d. q. 21. nu. 31. & alij ab eo cit. Et quamuis, vt ipse Clar. doctē dicit, quidā DD. teneant, quod huiusmodi confessio possit reuocari, ad euitandum torturam, licet de errore non doceatur: hoc tamen nullo modo est tenendum. Nā si sola reuocatio hoc operaretur, nunquā esset locus cōmuni Conclus. Propter hoc enim deuenitur ad torturā, quia reuocatur confessio, quia
si reus

si reus in ea peristeret, non esset tortura, Semper ergo confessio extrajudicialis facit indicium ad torturam, nisi error probetur. Bodinus *lib. 4. cap. 4.* plus videtur in hoc crimine tribuere confessioni extrajudiciali, sed à communi fine evidenteratione, aut lege non est recedendum. Ad hoc indicium reduco verba maleficorum & sagarum, quæ aliquando proferunt, quando capiuntur, quibus quasi implicite consentitur; ut si dicant, actum est de me: aut, ne me morte afficiatis, rei veritatem libenter fatebor. Vel quando abducitur ab habitatione, valedicit domesticis, & propinquis, petendo veniam, & de similibus simile est iudicium: de his etiam Bodinus *loco cit.*

10. *Indicium commune etiam alijs criminibus, tamen in hoc maximè sibi vendicat locum, est taciturnitas rei, quando scit, vel ex literis amicorum, vel eorundem admonitione, vel etiam ex aliorum obiectione siue opprobrio, se haberi pro malefico, aut mago, & tamen non contradicit, nec opponit, sed sedata mente transit, quasi non curaret.* Marfil. *in pract. Criminali. §. Diligenter. num. 137.* Ludouicus Carrer. *in pract. pag. 55. in 28. indicio.* Menoch. *loco citato num. 129.* Quisquis enim innocens est, ægerrimè fert infamiam sibi imponi de tanto scelere. Et ut ait Bodinus, Qui purus ab isto crimine est, calumnias à quibus in alijs criminibus metuitur, nunquam pertimescet. Dictum tamen indicium alijs adminiculis debet iuvari.

Undecimum: Si quis scelerata iuramenta, execrabiles blasphemias, & verba impudicissima frequentet, aut Dæmonis nomen semper effusiatore, aut pueros proprios, siue alienos, aut etiam bestias in nomine Diaboli execrari solitus sit:

ut, ex-

vt, exempli gratia, rapiat te Diabolus: excas in nomine ipsius: vellem te haberet Dæmon; & de similibus similis est censura. Qui enim talia iuramenta & execrabiles blasphemias assiduè exercent, de hæresi suspecti sunt, vt docet Iacobus Simancas in *comment. Catholicarum Insuperat. tit. 8. de blasphemis*. Carrerius in *tract. de heret. quos allegat* & sequitur Menoch. *lib. 5. de presumption. presumpt. 6. & lib. 1. q. 10. à nu. 8.* Alphōs. Castrensis. *lib. 1. de iusta heretic. punitio. c. 12.* Quomodo ergò meritò non possunt esse tales blasphemii, & immundi execratores vehementer suspecti de maleficij crimine, in quo Deus in summo gradu læditur, relinquitur & abiuratur: & Dæmon colitur, honoratur & patronus assumitur. Quare in præludijs superioris tractatus inter causas dispositiuas ad hoc infelicitissimū exercitium posuimus execrationem & maledicendi siue imprecandi rabiem. Huic annumerare possumus, si quis comiserit etiam alia grauissima scelera distantia à maleficio, vt Menoch. *d. lib. 1. ex Simanca etiā de heresi allegat.* Nā vix fieri potest, vt homo, qui Deo adhæret, & ad Diaboli partes non declinauit, horrenda scelera perpetret. Qui autem Deo valedixit, & Dæmoni fidem addixit, portam iam omnibus sceleribus etiam foedissimis aperuit.

Duodecimū ponunt Doctores mallei maleficarū, Grilland. & Bodinus, quod sage lachrymas emitte-
tere non possint. Quod si intelligant lachrymas ex dolore peccatorum, aut oleo diuine suauitatis prodeuntes, facile assentior: aliās quod non possint excutere guttas aquarum & lachrymarum, parum fidei attribuo. Quia verum est de mulieribus, quod quidam cecinit,

Ut flerent, in oculos erudiere suos.

Imò sæpè ex pusillanimitate, tristitia, aut dolore corporali lachrymas emittunt.

Decimumtertium. Quidam indicium sumunt ex facie de maleficis, ut si oculos in terram defigant, aut terribiles deformesq; vultus habeant. Quare communiter dici solet. Deformis, ut saga. Huic concordat Bodin. *lib. 3. c. 3.* ex Hieronym. Cardano *lib. 20. de subtilitate.* & Martin. Arles *ex alijs in tract. de superst. à. n. 100.* Sicut enim qui in fodina auri sequitur ipsum minerale, pallidus efficitur, & tremulus fit, qui tractat venam argenti viui: Ita qui sequitur, & inspicit horribilem & turpem visionem Dæmonis, deformis & horribilis in facie redditur. Pro his est etiam Direct. inquisitorum *in 3. par. in c. de signis exterioribus, per quæ necromantici hæretici dignoscuntur & magi hæreticantes, ut loquitur.* Habent enim, ait, ut communius, ex visione & apparitione, ac colloctione malorum spirituum visum & obliquum. Pro hac sententia facit, quod Iurisperiti tradunt, indicium ad torturam sumi ex mala physiognomia. Marsil. *in pract. §. Expedit a. num. 53.* ex Baldo *L. 2. C. Quorum appellat. non recip.* Carrer. *in pract. pag. 55. in 29. indicio.* Menoch. *lib. 1. de prob. q. d. nu. 13.* & alij ab eo allegati. Quomodo de moribus hominum ex physiognomia iudicari possit, suprà ostensum est. Et si non sit improbabile, quod affectu Dæmonum deformitatem in facie contrahant, tamen cum deformitas ex multis alijs causis originem sumere possit, valde infirmum & leue indicium hinc desumitur.

Decimumquartum ponitur à Lamberto Danzo, *in Dialogo de sortiarijs, & Ioanne Bodino lib. 2. c. 4. & lib. 4.*

lib. 4. c. 4. & est stigma siue nota, quam Dæmon imprimat eis maleficis & sagis in aliqua parte corporis, quos timet sibi non fore fideles: vnde principes quique magi tale signum non habent. Memini me etiam audiuisse, quibusdam nostris maleficis & sagis signa impressa fuisse. Triscalanus Magus, Bodino referente, dicebat signatis magis inesse quasi vestigium leporis, & quamuis ad ossa indatur quasi acus, locum tamen sensus expertum esse. Sed quicquid sit, non puto tale signum magni faciendum esse. Facile enim, si quis querat huiusmodi signa, finget aut putabit esse, quod non est. Quod enim Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventionem non est præsumendum. *2. q. 5. c. Consulisti.* Imò si Dæmon cognosceret suos ex tali signo cognosci, non imprimeret: Sicut etiam Bodi. exempla refert, in quibus postera die, post deprehensionem signi, fuit nota deleta. Similiter admodum superstitiosum est, quod prædicto affine est, quod quidam in fronte ex eradicatione Chrismatis sagas cognoscere volunt.

Decimum quintum. Referunt quidam in hunc ordinem indiciorum, quibus sagæ cognoscuntur, probationem aquæ frigidæ, sed hæc in canonicis, expressè reprobatur *2. quæst. 5. can. Mennam.* & in *cap. Tuarum, de purgat. canonica.* Sed de hac materia latius actum est in *2. memb. superioris tractatus, dub. 1. principali.*

Decimum Sextum. Firmum putat esse Bodinus *lib. 4. cap. 4.* indicium in diffamata, si nata sit ex parentibus maleficis, aut altero tantum. Vnde putat hanc amplissimam esse regulam, & paucissimas exceptiones admittere. Si saga est mater, est etiam filia. Sed hæc consequentia quomodo
tam

4. Reg. 16.

Ezech. 49.

tam necessario cohareat, vt Bodinus infert, non video. Sicut enim ex bonis parentibus nonnunquam oriuntur filij mali: ita ex malis quandoque etiam boni nascuntur, sicut è spinis rosæ producuntur. Sic etiam Achaz pessimo rege & idololatra natus est sanctus rex Ezechias vt in libro. Reg. est videre. Sic etiam Iosias, rex pius, qui tulit abominabiles nationes impietatis, cuius memoria secundum Ecclesiasticum quasi mel indulcabitur, filius fuit impij Idololatæ Amon. Quamuis enim in filijs paterni criminis exempla metuantur. *can. Si quis 6. quest. 1.* non tamen necessario ita contingit. Mores enim multum iuuantur gratia Dei, instructione, conuersatione, ac regimine. Quando autem filia alijs indicijs grauat, auget præsumptionem, si parens alter, vel aliquid de cognatione & familia fuerint magi & malefici. Hoc tamen refertur ad indicium malæ conuersationis & cohabitationis: qui enim tangit picem, coinquinatur ab ea. Expetit tamen non raro malus spiritus à sagis, vt filios, aut filias sibi in obsequium deuouant. Quare aliquando tam malas inueneris matres in hac arte, vt prolem necdum natam Demonum in abominabile offerant obsequium.

. *Decimumseptimum.* Est singularitas quedam notabilis in actibus religionis. Cum sint supersticiosi, gaudent singularitate, & in actibus exterioribus non raro incedunt in vestimentis ouium, more magistri sui, qui se etiam transfigurat in angelum lucis, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

. *Decimumoctauum.* Est mutatio loci, currunt huc atque illuc, præsertim quando sibi timent, ut potest quum iam sunt diffamati, vel in proximo sunt, vt depre-

deprehendantur: aut iam sciunt socios sui facinoris deprehenſos, à quibus metuunt ſe denunciandos. Tunc enim timent, & mirabiliter in animo diſcruciantur propter poenam, quam ratione conſcientiæ ſcleris animus quaſi præſagit, iuxta illud quod Sapiens attribuit magicæ artis peritis in lib. Sapientiæ. *Frequenter eam, ait, præoccupant peſſima, redarguente conſcientia.* Cum ſit enim timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis: ſemper enim præſumit ſeu perturbata conſcientia, id eſt, conſcius ſui ſcleris remorſu conſcientiæ mouetur, vt ſeipſum condemnet, & ſuſpicetur poenam promeritam, inſtare antequam etiam præſens ſit, & ſic nequitia efficit timidum, cum ſemper propinqua eſſe & ante oculos verſari timeat tormenta. Id quod Cicer. breuibus verbis in Orat. pro Milone ſignificat, cum dicit: Magna eſt vis conſcientiæ in vtramque partem, vt nec timeant, qui nihil commiſerunt, & poenam ſemper ante oculos verſari putent qui peccauerunt. Alia eſt etiam huius inconstantia & mutationis de loco in locum cauſa. Cum enim tam magna ſit inter ſpiritum bonum & malum pugna, quando conſcientia iam incipit remordere, mota ex tribulatione & timore extrinſeco aduenienti, ob pericula & tormenta imminencia, magna naſcitur etiam in animo malefici perturbatio. Quare currit de loco ad locum, quærit requiem, & non inuenit, idque in multis obſeruatum eſt.

Decimum nonum eſt inconstantia & contrarietas in verbis. Facit enim conſcientia ſcleris timorque quo concutiuntur, vt parum ſibi conſtent. Hæc autem indicium facere ad torturam tradunt Doctores. Marſil. in d. 5. *Diligenter. nu. 74.*

4. Reg. 16.

Ecclef. 49.

tam necessariò cohæreat, vt Bodinus infert, non video. Sicut enim ex bonis parentibus nonnunquam oriuntur filij mali: ita ex malis quandoque etiam boni nascuntur, sicut è spinis rosæ producuntur. Sic etiam Achaz pessimo rege & idololatra natus est sanct⁹ rex Ezechias vt in libro. Reg. est videre. Sic etiam Iosias, rex pius, qui tulit abominaciones impietatis, cuius memoria secundum Ecclesiasticum quasi mel indulcabitur, filius fuit impij Idololatræ Amon. Quamuis enim in filijs paterni criminis exempla metuantur. *can. Si quis 6. quest. 1.* non tamen necessariò ita contingit. Mores enim multum iuuantur gratia Dei, instructione, conuersatione, ac regimine. Quando autem filia alijs indicijs grauatur, auget præsumptionem, si parens alter, vel aliquid de cognatione & familia fuerint magi & malefici. Hoc tamen refertur ad iudicium malæ conuersationis & cohabitationis: qui enim tangit picem, coinquinatur ab ea. Expetit tamen non raro malus spiritus à sagis, vt filios, aut filias sibi in obsequium deuouant. Quare aliquando tam malas inueneris matres in hac arte, vt prolem necdum natam Damonem in abominabile offerant obsequium.

. *Decimumseptimum.* Est singularitas quedam notabilis in actibus religionis. Cùm sint supersticiosi, gaudent singularitate, & in actibus exterioribus non raro incedunt in vestimentis ouium, more magistri sui, qui se etiam transfigurat in angelum lucis, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Decimumoctauum. Est mutatio loci, currunt huc atque illuc, præsertim quando sibi timent, vt potest quum iam sunt diffamati, vel in proximo sunt, vt depre-

deprehendantur: aut iam sciunt socios sui facinoris deprehensos, à quibus metuunt se denunciandos. Tunc enim timent, & mirabiliter in animo discruciantur propter poenam, quam ratione conscientia sceleris animus quasi præfagit, iuxta illud quod Sapiens attribuit magicæ artis peritis in lib. Sapientia. *Frequenter enim, ait, præoccupant* *Sapient. 17^a* *peſſima, redarguente conscientia.* Cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis: semper enim præsumit seu perturbata conscientia, id est, conscius sui sceleris remorsu conscientia mouetur, ut se ipsum condemnet, & suspicetur poenam promeritam, instare antequam etiam præsens sit, & sic nequitia efficit timidum, cum semper propinqua esse & ante oculos versari timeat tormenta. Id quod Cicer. breuibus verbis in Orat. pro Milone significat, cum dicit: Magna est vis conscientia in vtramque partem, ut nec timeant, qui nihil commiserunt, & poenam semper ante oculos versari putent qui peccauerunt. Alia est etiam huius inconstantia & mutationis de loco in locum causa. Cum enim tam magna sit inter spiritum bonum & malum pugna, quando conscientia iam incipit remordere, mota ex tribulatione & timore extrinseco aduenienti, ob pericula & tormenta imminencia, magna nascitur etiam in animo malefici perturbatio. Quare currit de loco ad locum, quærit requiem, & non inuenit, idque in multis obseruatum est.

Decimum nonum est inconstantia & contrarietas in verbis. Facit enim conscientia sceleris timorque quo concutiuntur, ut parum sibi consentent. Hæc autem indicium facere ad torturam tradunt Doctores. Marfil. in d. 5. *Diligenter. nu. 74.*

Francis. Brunus *de indicijis & tortura* part. 1. *quest. 3.*
 Angel. ab Aretio *in tract. malefic. verb. Fama publica.*
 Bartol. *in L. fin. ff. de quest. & alij multi, quos refert*
 Menoch. *in d. quest. 89. lib. 1. de presumpt.* hoc tamen
 indicium non est tantum, vt ex eo quis debeat
 subijci tormentis, nisi alia magis mouentia acce-
 dant. Habent tamen hoc proprij sagæ & malefici
 vt vix respondeant ex proposito ad interrogata,
 sed nutant in responsionibus, vt obseruandum
 statuit Bodinus *in d. cap. 4. lib. 4.*

10. *Indicium*, efficere possunt titubatio & animi
 trepidatio, quando reus examinatur, & interro-
 gatur. Marfil. loco citato Bartol. *in L. de minore, §. Plu-
 rimum.* Angel. *in d. verb. Fama publica.* Menoch. vbi
 supra. *num. 72.* Iulius Clarus *in d. quest. 21. lib. 5. num.*
39. & alij communiter. Huc facit illud Ciceronis
lib. 2. ad Herennium. Titubatio, inquit, mutatio colo-
 ris, oratio inconstans, tremor & id genus alia:
 nempe si constiterit reum, cum ad eum ventum
 est, erubuisse, titubasse, expalluisse, inconstanter
 locutum esse, concidisse, pollicitum esse aliquid.
 Et illud Prouerb. 10. *Pauor his, qui operantur malum.*
 Postremo, quoniam Iudices aliquando ad inqui-
 rendam veritatem maleficos captiuos duos in
 conspectu opponunt, vel vt aliqui vocant con-
 frontant, summam adhibenda est iudici pru-
 dentia, vt bene dicta examinet, quid apponatur,
 quomodo ab altero respondeatur, an alter taceat
 an neget, qua animi constantia, qua verborum
 arte, quia quosdam honoratiores & prudentio-
 res instruit Diabol. vt valde callidè loquantur.
 Hic etiã valde bene notanda duo illa vltima indi-
 cia. Hoc loco de confronatione maleficorũ ad-
 uertendum est quando alter eorum tantum in
 vincu-

vinculis, & vult alteri necdum vinculis constituto crimen in frontem dicere, in quo sibi socius fuit, vt hoc non fiat temerè, nisi alia indicia talia præcedant, vt si testis in frontem deponens constanter in confessione & obiectione perseueret, cum probabili circumstantiarum declaratione, in custodia detineri possit, si rationibus legitimis opponentis dicta non elidat, sed potius indicia facinoris præbeat. Quia magna est infamia ei, qui pro bono viro habetur, confrontari cum homine reo tantisceleris, quasi socius criminis sit, quàm non licet vlli iudici alicui inferre, nisi alia sufficientia indicia præcedant, quæ loco diffamationis sint. Etenim indicia propinqua siue semiplena suppleant locum diffamationis, vt multis allegationibus declarat Marfil. in *practica crimin.* §. *Constante. à num.* 19. Si autem confrontatus sufficientibus indicijs grauatus, post confrontationem iterum dimittatur, magis confrontatione suspectus redditus, quam purgatus, & ipse hoc animaduertat, facile fugiet. Hæc sunt, quæ pro ratione temporis, in commentarium de maleficis & mathematicis referre volui, precando Deum optimum Max. lucis authorem, vt principis tenebrarum tyrannidem, quæ nunc in multos Christianos sauit, reprimat: lapsis manus misericordiae ad surgendum per salutarem poenitentiam porrigat, & hunc laborem ad ipsius honorem, patriæq; salutem susceptum, foelici fine remuneret.

Amen.

Qq 2

EXTRA

**EXTRAVAGANTES
ET BVLLÆ APOSTO-
LICAE DIVERSORVM PONTI-
ficum edite contra Magos, Incantato-
res, Sortilegos, aliosq; Su-
perstitiosos.**

**EXTRAVAGANS
IOANNIS XXII. CONTRA
Magos, magicasque super-
stitiones.**

SUPER illius specula, quamuis immeriti,
eius fauente clementia, qui primum ho-
minem humani quidem generis proto-
plasti, terrenis pralatum, diuinis virtuti-
bus adornatum, conformem & consimi-
lem imagini sua fecit, reuocauit profugum legem dando,
ac demum liberauit captiuum, reinuenit perditum &
redemit venditum merito sue passionis, vt contempla-
remur ex illa super filios hominum, qui Christiane re-
ligionis cultu Deum intelligunt & requirunt: dole-
nter aduertimus, quod etiam cum nostrorum turbatio-
ne viscerum cogitamus, quamplures esse solo nomine
Christianos qui relicto primo veritatis lumine, tanta
erroris caligine obnubilantur, quod cum morte fœdus
ineunt & pactum faciunt cum inferno: demonibus
namque immolant: hos adorant, fabricant, ac fabrica-
ti procurant imagines: annulum, vel speculum, vel phia-
lam

lam, vel rem quamcunq, aliam magicè ad demones
 inibi alligandos, ab his petunt, responsa ab his recipiunt.
 & pro implendis prauis suis desiderijs auxilia postulant.
 pro re foetidissima foetidam exhibent seruitutem (proch
 dolor) huiusmodi morbus pestifer, nunc per mundum
 solido amplius conualescens, successine grauius inpicit
 Christi gregem. Cum igitur ex debito suscepti pastoralis
 officij oues oberrantes per denia, teneamur ad caulas
 Christi reducere, & excludere à grege Dominico morbi-
 das, ne alias corrumpant: Hoc edicto in perpetuum vali-
 turo, de consilio fratrum nostrorum, monemus omnes
 & singulos renatos fonte Baptismatis, in virtute sanctæ
 obedientie, & sub interminatione anathematis praci-
 pientes eisdem, quod nullus ipsorum, aliquid de peruer-
 sis dictis dogmatibus docere ac addiscere audeat: vel
 quod execrabilius est, quomodolibet alio in aliquo illis
 uti. Et quia dignum est, quod hi, qui per sua opera per-
 uersa spernunt Altissimū, pœnis suis pro culpis debitis per-
 cellantur: Nos in omnes & singulos, qui contra nostra
 saluberrima monita & mandata facere de prædictis
 quicquam præsumpserint, excommunicationis senten-
 tiam promulgamus, quam ipsos incurrere volumus ipso
 facto: statuētes firmiter, quod præter pœnas prædictas,
 contra tales, qui admoniti de prædictis, seu prædictorum
 aliquo infra octo dies à munitione computandos præsa-
 ta, à præfatis non se correxerint, ad infligendas pœnas o-
 mnes & singulas, præter bonorum confiscationem dum-
 taxat, quas de iure merentur hæretici, per suos compe-
 tentes Iudices procedatur. Verū cū sit expediens,
 quod ad hac tam nefanda omnis via, omnisq, occasio
 præcludantur, de dictorum nostrorum fratrum consilio

uniuersis precipimus & mandamus, quod nullus eorum libellos, scripturas quasunque de prefatis damnatoribus quicquam continentes, habere, aut tenere, vel in ipsis studere presumat; quin potius volumus, & in virtute sancte obedientie cunctis precipimus, quod quicumque de scripturis prefatis vel libellis quicquam habuerint, infra octo dierum spatium ab huiusmodi edicti nostri notitia computandum, totum, & in toto, & in qualibet sui parte abolere, & comburere teneantur: alioquin volumus, quod incurrant sententiam excommunicationis ipso facto, processuri contra contemptores huiusmodi (cum constituerit) ad poenas alias grauiores. Datum Avinionae.

SIXTVS QVARTVS.

DILECTO FILIO VICARIO

Venerabilis Fratris nostri Episcopi
Bononiensis in spiritualibus generali.

Dilecte fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Nunciatum est nobis, nonnullos ordinis. S. Mariae de monte Carmeli fratres, tanta fuisse temeritatis, ut veriti non sint disputando & predicando in nostra ciuitate Bononiensi eiusque comitatu asserere, non esse hereticum, & à puritate fidei alienum, demonum expectare responsa: ob quod aduersus ipsius fidei puritatem scandala multa exorta videntur. Nos id indignè molesteque ferentes, & de pramissis certam notitiam non habentes, discretionem tuam per presentes committimus & mandamus, ut

mus, vt omni opportuna adhibita diligentia & industria, veram notitiam habere cures, an sit, qui fuerint huiusmodi assertores, & quæ scandala propterea sint exorta. Quicquid autem in pramissis inueneris, in scriptis authenticè redactum, ad dilectum filium Franciscum de Toletum, Notarium & Datarium nostrum domesticum, sub tuo sigillo transmittas: vt ab eo de omni recertiores facti, quid agi conueniat auctore Domino statuere valeamus. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo piscatoris, die 17. Iunij. M. CCCC. LXXIII. Pontificatus nostri anno secundo.

INNOCENTIVS VIII.

Inquisitoribus Germaniæ.

INNOCENTIVS EPISCOPVS

Seruus Seruorum Dei, Ad futuram
rei memoriam.

Summis desiderantes affectibus, prout pastoralis sollicitudinis cura requirit, vt fides Catholica nostris potissimè temporibus vbiq; augeatur, & floreat, ac omnis hæretica prauitas de sinibus fidelium procul pellatur, ea libenter declaramus, ac etiam de nouo concedimus, per quæ huiusmodi pium desiderium nostrum votiuum sortiatur effectum, cunctisq; propterea per nostræ operationis ministerium, quasi per prouidi operatoris sarculum erroribus extirpatis, eiusdem fidei zelus & obseruantia in ipsorum corda fidelium fortius imprimatur. Sanè nuper ad nostrum non sine ingenti molestia peruenit auditum, quod in nonnullis partibus Alemaniae

superioris, nec non in Moguntinen. Colonien. Treueren. Saltzburgen & Bremen. prouincijs, ciuitatibus, terris, locis, & diœcesibus, complures vtriusque sexus persona, propriæ salutis immemores, & à fide Catholica deuiantes, cum Demonibus incubis & succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus & coniurationibus, alijsq; nefandis superstitionibus & sortilegijs, excessibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium fetus, terra fruges, vinearum vvas & arborum fructus, nec non homines, mulieres, pecora, pecudes, & alia diuersorum generum animalia; vineas quoque, pomeria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia terra legumina perire, suffocari & extinguere facere, & procurare, ipsosq; homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & animalia diris tam intrinsecis quàm extrinsecis doloribus & tormentis afficere, & excruciare, ac eosdem homines nec concipere, virosque ne vxoribus, & mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant, impedire: fidem præterea ipsam, quam in sacri susceptione Baptismi suscepunt, ore sacrilego abnegare: Aliaque quamplurima nefanda, excessus & crimina instigante humani generis inimico, committere & perpetrare non verentur, in animarum suarū periculum, diuinæ maiestatis offensam, ac perniciosum exemplum ac scandalum plurimorum. Quodque licet dilecti filij. Henricus Institoris, in prædictis partibus Alemania superioris, in quibus etiam prouincia, ciuitates, terra, diœceses, & alia loca huiusmodi comprehensa fore censentur: nec non Iacobus Sprenger, per certas partes lineæ Rheni, Ordinis Predicatorum, & Theologia Professores, hæretica prauitatis Inquisitores per literas Apostolicas deputati fuerunt, prout adhuc existunt,

existunt, tamen nonnulli clerici & laici illarum par-
 tium, quarentes plura sapere, quàm oporteat pro eo quod
 in literis deputationis huiusmodi prouincia, ciuitates,
 diœceses, terra, & alia loca prædicta, illarumque perso-
 na ac excessus huiusmodi nominatim & specificè expres-
 sa non fuerunt, illa sub eisdem partibus minimè contine-
 ri, & propterea præfatis Inquisitoribus in Prouincijs, ci-
 uitatibus, diœcesibus, terris & locis prædictis huiusmodi
 Inquisitionis officium exequi non licere, & ad persona-
 rum earundè super excessibus & criminibus antedictis,
 punitionem, incarcerationem, & correctionem admitti
 non debere, pertinaciter asserere non erubescunt. Pro-
 pter quod in Prouincijs, ciuitatibus, diœcesibus, terris, &
 locis prædictis excessus & crimina huiusmodi non sine
 animarum earundem euidenti iactura, & aeterna salu-
 tis dispendio remanent impunita. Nos igitur impedi-
 menta qualibet, per quæ ipsorum Inquisitorum officij
 executio, quomodolibet retardari posset, de medio sub-
 mouere, & ne labes hæretica prauitatis, aliorumq;
 excessuum huiusmodi in perniciem aliorum innocentium
 sua venena diffundat, opportunis remedijs, prout
 nostro incumbit officio, prouidere volentes, fidei zelo ad
 hoc maximè nos impellente, ne propterea contingat,
 Prouincias, ciuitates, diœceses, terras, & loca prædicta
 sub eisdem partibus Alemania superioris debito Inquisi-
 tionis officio carere, eisdem Inquisitoribus in illis officij
 Inquisitionis huiusmodi exequi licere, & ad perso-
 narum earundem, super excessibus & criminibus præ-
 dictis correctionem, incarcerationem, & punitionem ad-
 mitti debere, perinde in omnibus & per omnia, ac si in
 literis prædictis Prouincia, ciuitates, diœceses, terra &

loca ac persona, & excessus huiusmodi nominatim, &
 specificè expressa forent, auctoritate Apostolica, tenori
 presentium statuimus. Proque potiori cautela litteras
 & deputationem predictas ad prouincias, ciuitates, diocē-
 ces, terras, & loca, nec non personas, & crimina huius-
 modi extendentes, prefatis Inquisitoribus, quod ipsi &
 aliter eorū accersito secū dilecto filio, Ioan. Gremper Cle-
 rico Constantien. diocēsis magistro in artibus eorum
 moderno, seu quouis alio notario publico, per ipsos, &
 quemlibet eorum pro tempore deputando in Prouinciis,
 ciuitatibus, diocēsis, terris, & locis predictis contra
 quasunque personas cuiuscunq; conditionis & prae-
 mientia fuerint, huiusmodi Inquisitionis officium exequi,
 ipsasque personas, in quas praemissis culpabiles repererint
 iuxta earum demerita corrigere, incarcerare, punire &
 mulctare. Nec non in singulis Prouinciarum huiusmodi
 parochialibus Ecclesiis, verbum Dei fideli populo, quo-
 tiens expedierit, ac eis visum fuerit, proponere & prae-
 dicare, omniaq; alia & singula in praemissis & circa ea ne-
 cessaria & oportuna facere, & similiter exequi liberè &
 licitè valeant, plenam ac liberam, eadem auctoritate de
 nouo concedimus facultatem. Et nihilominus venerabilis
 fratri nostro Episcopo Argentinensi, per Apostolica scri-
 pta mandamus, quatenus ipse per se, vel per alium, seu
 alios praemissa vbi, quando, & quotiens expedire cogno-
 uerit, fueritque pro parte Inquisitorum huiusmodi seu
 alterius eorum legitime requisitus, solemniter publicans,
 non permittat eos per quoscunque super hoc contra pra-
 dictarum & presentium litterarum tenorem, quauis
 auctoritate molestari seu alios quomodolibet impediri:
 molestatores & impedientes, & contradictores quoslibet
 & re-

& rebelles cuiuscunque dignitatis, status, gradus, pre-
 eminentia, nobilitatis, & excellentia, aut conditionu
 fuerint, & quocunque exemptionis priuilegio sint muniti,
 per excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ac a-
 lias etiam formidabiliores, (de quibus sibi videbitur)
 sententias, censuras, & pœnas, omni appellatione post-
 posita, compescendo, & etiam legitimis super his per eum
 seruandis processibus, sententias ipsas, (quotiens opus fue-
 rit) aggrauare, & reaggrauare auctoritate nostra pro-
 curet, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secu-
 laris. Nō obstantibus premisis ac Constitutionib⁹ & or-
 dinationibus Apostolicis cōtrarijs quibuscunque. Aut si ali-
 quibus communiter vel diuissim ab Apostolica sit sede in-
 dultū, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non
 possint, per litteras Apostolicas non facientes plenam &
 expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi
 mentionem, & qualibet alia dicta sedis indulgentia ge-
 nerali vel speciali, cuiuscunque tenoris existat, per quam
 presentibus non expressam, vel totaliter non insertam,
 effectus huiusmodi gratia impediri valeat, quomodoli-
 bet vel differri, & de quacunque toto tenore habenda sit
 in nostris litteris mentio specialis.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam
 nostre declarationis, extensionis, concessionis, & manda-
 ti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis au-
 tem hoc attentare presumpserit, indignationem omni-
 potentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum
 eius se nouerit incursum.

Datum Roma apud S. Petrum, Anno incarnationis
 Dominice 1484. Non. Decembr. Pontificatus nostri
 anno primo.

ALEX.

ALEXANDER VI.
DILECTO FILIO ANGELO
 de Verona, Ordinis Prædicatorum, Sa-
 cræ Theologiæ Professori, in Prouincia
 Lombardiæ hæreticæ prauitatis
 Inquisitori.

Dilecte fili, salutem & Apostolicam benedictio-
 nem.

Cùm acceperimus in Prouincia Lombardia, diuersas
 vtriusque sexus personas, diuersis incantationibus, &
 diabolicis superstitionibus operam dare: suisque venefi-
 cijs, & vanis observationibus multa nefanda scelera
 procurare, homines & iumenta, ac campos destruere,
 & diuersos errores inducere, magnaque inde scandala
 exoriri: decreuimus pro pastoralis officij nobis ex alto
 commissi ministerio, scelera huiusmodi compescere: ac
 scandalis & erroribus pramissis, quantum cum Deo
 possumus, occurrere. Ea propter tam tibi: quàm etiam
 successoribus tuis per Lombardiam constitutis, de quibus
 in his & alijs plenam in Domino fiduciam obtinemus,
 committimus & mandamus; vt etiam soli, honestota-
 men comitatu per vos eligendo associati, contra easdem
 vtriusque sexus personas diligenter inquiratis: easque
 iustitia mediante puniatis & compescatis. Et vt melius
 commissionem huiusmodi exequi possitis, contra illas
 vobis plenam & omnimodam harum serie concedimus
 facultatem. Constitutionibus, & ordinationibus Apo-
 stolicis, nec non indultis & concessionibus, ordinarijs for-
 san

san pro tempore factis, ceterisque contrarijs quibuscunq;
non obstantibus. Datum Romæ apud S. Petrum, sub an-
nulo Piscatoris, die, &c.

LEO PAPA X.

VNIVERSIS ET SINGVLIS
locorum Ordinarijs, ac hæreticæ prauitatis
Inquisitoribus in dominio Veneto-
rum consistentibus, Salutem &
Apostolicam benedi-
ctionem.

Honestis petentium votis libenter annuimus. eaq;
fauoribus persequimur opportunis. Alias ad peti-
tionem dilectorum filiorum nobilium virorum Ducis
& Domini Venetorum, cum in Brixienſi & Pergamen-
ſi ciuitatibus & diœceſibus, quoddam hominum genus
perniciſiſſimum ac damnatiſſimum labe hæretica,
per quam ſuſcepto renunciabatur Baptiſmatis Sacra-
mento, Dominum abnegabant, & Satana, cuius conſi-
lio ſeducerantur corpora & animas conferebant, & ut
illi rem gratam facerent, in necandis infantibus paſſim
ſtudebant, & alia maleſicia & ſortilegia exercere non
verebantur, quod ita factum eſſe videbatur, ut ad eorū
errorem extirpandū opportuna adhiberentur remedia.
Volentes etiam eiſdem generis nonnullos indicibili pœ-
na obſtinatè vitam potius perfidè amittere, quàm erro-
rem ſuum cognoscere maluiſſe, & propterea de rigoroſo
nimium (ut dicebatur) veſtri ordinariarum contra ta-
les proceſſu, dubitantes, Venerabilem fratrem epiſco-
pum Polenſem noſtrum & Apoſtolice ſedis apud eoſdem
Ducem

Ducem & dominium Nuncium vobis adiungendum duximus, cum facultate per se vel alium, seu alios processus per vos habitos, seu factos examinandi, & reuendendi: & si vos Inquisitores processus predictos ritè, & rectè ac iuxta formam iuri habitos fecissetis contra tale hominum damnatorum genus vnà vobiscum procedendi & inquirendi, nec non procuratores & aduocatos, scribas, ceterosque ad Inquisitionis prefate exercitium necessarios & opportunos, officiales & ministros cum competentibus salariis deputandi, & homines predictos (quod redire ad Ecclesiam vnitatem vellent) clementer suscipiendi, eisque penitentiam salutarem iniungendi, & eos absolucendi, etiam in vtroque foro, & incorrigibiles condemnandi, & brachio seculari tradendi, ceteraque quae vos de iure, vel consuetudine facere possetis, & deberetis faciendi, gerendi, exercendi, & exequendi prout in litteris desuper confectis continetur.

Cum igitur commissionis huiusmodi vigore prefatus Nuncius, venerabilem fratrem Episcopum Iustinopolitanum in partibus illis commorantem, ad praemissa vna vobiscum pertractanda & exequenda subdelegauerit, vosque & ipse subdelegatus in valle Communica Brixienfis diocesis, vbi maxime huiusmodi damnati generis homines vigent & pullulant, processeritis; ac nonnullos culpabiles repertos, & curiae seculari tradendos, nec non iam condemnatos habueritis, videtur quod per Venetorum Collegium Praetori Brixienfi mandatum fuerit, ne sententias huiusmodi exequeretur, & vobis & eidem subdelegato, ne ad executionem illarum procederetis inhiberet, prout inhibutum fuit: ac expensas & salaria pro huiusmodi Inquisitionis negotio necessaria
subm

submoueret, & retraheret: nec non processus contra cul-
 pabiles prædictos habitos & factos eis transmitteret, seu
 transmitti faceret: & quod deterius est. subdelega-
 tum prædictum ad coram eis in ciuitate Venetiarum
 comparandum cogeret & compelleret, prout coactus &
 compulsus fuit. Et quia propter dictas litteras, in quibus
 dictus Nuncius adiunctus fuit, ab aliquibus hasitatur,
 an propter hoc facultas vestra diminuta existat, ita quod
 prout ante datas huiusmodi litteras potuissetis, procede-
 re non possitis: indecensq; & contra iuris & sacrorum
 canonum dispositionem, ac Ecclesiasticam libertatem
 existat, laicos de personis & causis ecclesiasticis se intro-
 mittere, nolleg; inuictam à vobis executionem adimple-
 re, nisi processibus, ac sententijs per eos visis & examina-
 tis, ac si ipsi in clericos causasq; ecclesiasticas superiori-
 tatem & iurisdictionem haberent: cum tamen in cleri-
 cos causasque huiusmodi, laicis nulla facultas attribu-
 ta sit, quos obsequendi & exequendi manet necessitas,
 nō auctoritas imperandi, propter quod inter Christi fide-
 les non modicum surgit scandalū. Nos igitur, ne quod ad
 salutem animarum, & dictarum causarum faciliorem
 expeditionem introductum est, in damnum & percella-
 tionem conuertatur, & propterea ob diuturnitatem
 temporis infelices animæ huiusmodi peccatis magis gra-
 uentur, & ad omne circa hoc dubium tollendum, vos
 prout ante datas dictas litteras de iure & consuetudine
 seu priuilegio procedere poteratis, nec non etiam contra
 maleficos & sortilegos ac à fide apostatantes, prout cri-
 minis postulauerit qualitas, procedere posse & debere, au-
 thoritate Apostolica, tenore præsentium decernimus &
 declaramus; vobis committentes & mandantes, vt eos-
 dem

dem Venetos, & illorum Ducem, ac officiales suos, ne ipsi ulterius in huiusmodi causis se intromittant, sed quod iniunctas sibi executiones, & forte iniungendas, postquam requisiti fuerint, sine aliquaprocessuum, per dictos ecclesiasticos iudices factorum visione, vel examinatione prompte exequantur moneatis & hortemini. Et si hoc facere neglexerint, vel recusauerint, vos eos per censuras ecclesiasticas & alia iuris opportuna remedia appellatione postposita compellatis. Pramissis ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis statutisq; & consuetudinibus ciuitatum & diocesum predictarum, iuramento, firmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ceterisq; contrarijs non obstantibus quibuscunque.

Datum Rome apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die 15. Februarij. M.D.XXI. Pontificatus nostri anno octauo.

ADRIANVS VI. Inquisitori Comensi.

Dilecte fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Dudum, vti nobis exponi fecisti, per felicitis recordationis Iulium Papam II. predecessorem nostrum, non sine magna tunc animi sui displicentia accepto, quod per quendam Georgium de Casali, ordinis fratrum Predicatorum professorem, & in ciuitate Cremonensi heretica prauitatis Inquisitorem deputatum, in nonnullis Lombardie partibus & praesertim in locis, in quibus dictus Georgius Inquisitor deputatus erat, reperta fuerunt

quanti-

quàm plures vtriusq³, sexus persona, propria salutis immemores, & à fide Catholica deniantes, certam sectam facientes, fidem, quam in sacri susceptione Baptismatis susceperant, abnegantes, sanctam Crucem pedibus conculcantes, & opprobria super eam perpetrantes, ecclesiasticis & praesertim Eucharistia sacramentis abutentes, diabolum in suum dominum & patronum assumentes, ei³ obedientiam & reuerentiam exhibentes, & suis incantationibus, carminibus, sortilegijs, alijsq³, nefandis superstitionibus, iumenta & fructus terrae multipliciter ledentes, aliaq³, quàm plurima nefanda, excessus, & crimina eodem diabolo instigante committentes, & perpetrantes, in animarum suarum periculum, diuinæ maiestatis offensam, perniciosumq³ exemplum, & scandalum plurimorum. Contra quas cum dictus Georgius tunc (vt assererat) in dictis locis suae inquisitioni deputatus, prout ipsius Georgij incumbebat officio, ipse Georgius processisset: nonnulli autem tam clerici quàm laici illarum partium, quarentes plus sapere quàm oportet, praemissa delicta, ad eiusdem Georgij inquisitionis officium non pertinere temerè asserentes, praesumentes in populo errores & scandala seminauerunt: sicq³ eundem Georgium in populo odiosum reddere, & dicti Georgij officium impedire conati fuerunt, prout etiam tunc impediabant: ita quod propter praemissa, personae praedicta delicta huiusmodi perpetrantes, remanebant impunita, & alia eorum exemplo ad similia perpetranda quotidie inducebantur, in non modicum fidei opprobrium, animarum periculum, & scandalum plurimorum. Dictus praedecessor volens (ne inquisitionis officij executio quomodolibet retardaretur, & labes haeretica pra-

uitatis longius venena diffunderet) providere, dicto Georgio per quasdam suas in forma brevis litteras, comisit & mandavit quatenus in locis eiusdem Georgij inquisitioni deputatis, de excessibus huiusmodi cognoscere, & contra quasque personas cuiuscunque conditionis & praeminentia forent, inquisitionis officium exercere & exequi: ipsasque personas quas in praemissis culpabiles reperiret, una cum locorum ordinariorum Vicarijs, quatenus voluissent interesse, iuxta dictarum personarum demerita, corrigere & punire deberet, secundum modum contra alios hereticos à iure ex sacris canonibus statutum: contradictores quoscunque per censuram ecclesiasticam, & alia iuris opportuna remedia compescendo. Eos vero qui in praemissis, consilium, auxilium, vel favorem praestarent, praefatus praedecessor noster, eisdem indulgentijs uti & gaudere decrevit, quibus crucifigati contra alios hereticos, ex indulto Apostolico ei concessio, tunc gaudebant & utebantur, prout in dictis literis plenius contineri dicitur. Et sicut eadem expositio subiungebat, non solum delicta & crimina huiusmodi contra fidem Catholicam, & Christianam religionem, sub iurisdictione inquisitoris Cremonensis committuntur, & perpetrantur, sed in omnibus alijs locis & diocesibus, sub iurisdictione aliorum inquisitorum dicti ordinis congregationis Lombardia, indies perpetrantur & committuntur. Et cum eadem sint delicta, eadem profecto prouisione & castigatione eis earundem litterarum tenore prouidendum. Quare tu sicut asseris, in ciuitate Comensi, vbi dicta prauidatio Inquisitor existis, tam tuo, quam omnium aliorum dictorum ordinis & congregationis heretica prauidatio

Inqui-

Inquisitorum vbilibet consistentium & deputatorum
nominibus, fecisti nobis humiliter supplicari, vt litteras
prædictas ad v. extendere & ampliare aliasq; de super
opportune dignaremur prouidere. Nos igitur huius-
modi supplicatione inclinati, litteras prædictas, cum
omnibus in eis contentis clausulis, in omnibus & per o-
mnia, prout in eisdem litteris continetur, ad te & ad alios
ordinis congregationis huiusmodi Inquisitores, tam in
præsentiarum deputatos, quàm in futurum perpetuis
futuris temporibus deputandos, ac si tibi, & cuilibet In-
quisitorum prædictorum dirigerentur, & directæ fu-
issent, Apostolica auctoritate tenore præsentium exten-
dimus. Ipsasq; litteras tibi & illis, vt præmittitur, eis-
dem auctoritate & tenore concedimus. Non obstanti-
bus omnibus illis, quæ eidem Iulius prædecessor voluit non
obstare, ceterisq; contrarijs quibuscunq;. Et quia diffi-
cile foret præsentis litteras, ad singula loca, in quibus
de eis fides forsân fuerit faciendâ, deferre: volumus &
Apostolica auctoritate decernimus, quod ipsarum tran-
sumptis, manu cuiuscunq; notarij publici subscriptis,
& sigillo alicuius Curia, seu persona in dignitate Ec-
clesiastica constituta munitis: in iudicio & alibi, vbi
opus fuerit, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhi-
beretur eisdem præsentibus, si forent exhibita vel osten-
sa.

Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo
Piscatoris die XX. Iulij, M. D. XXIII.

Pontificatus nostri
anno I.

SIXT.V.PROHIBITIO
CONTRA IVDICIARIAE ASTRO-
logia artem, incantationes, diuinationes,
& sortilegia, & libros, in quibus
huiusmodi continentur, &c.

SIXTVS EPISCOPVS
Seruus seruorum DEI, Ad perpetuam,
rei memoriam.

Caeli & Terra Creator Deus, quem vnum Omnipotentem corde credimus ad iustitiam, & ore confitemur ad salutem; et si homini, quem ad imaginem, & similitudinem suam creauit, mentem dederit, qua non solum diuino fidei lumine illustrata, mysteria illa cognosceret, qua humanam intelligentiam superant, sed etiam natura sua vi, magno licet cum labore, praecleara multa inuestigaret, atq; intelligeret, Tamen, ut superbum animal homo non altum saperet, sed timeret, & immensam conditoris sui maiestatem, humistratus veneraretur, sibi soliorum, quae euentura sunt, scientiam, & futurarum rerum cognitionem reseruauit. Solut enim ipse, cuius oculis omnia nuda, & aperta sunt, & ad intimas hominum cogitationes penetrat, & consequentes eorum actiones intuetur, solus ipse qui vocat ea, quae non sunt, tanquam ea, quae sunt, omnia praesentia, & ante oculos posita habet, solus denique omnia, & singula quaecunque totius temporis decursu, & seculorum aetatibus futura sunt, ab omni aternitate nouit, & admirabili prouidentia disposuit, quae non modo humana mentis imbecillitas ignorat, sed nec Demones

ipsi praesentire possunt. Quare Idolorum in futuris an-
 nunciandis falsitatem & imbecillitatem, & eorum qui
 eis cultum adhibebant, vanitatem irridet Spiritus S. Isaie 46
 apud Isaiam illis verbis Anunciate quæ ventura
 sunt in futurum, & sciemus, quia Dii estis, & in
 nouo Testamento Christus Dominus discipulorum suo-
 rum de futuris euentis paulò cupidius inquirentium,
 interrogationem graui illa responsione retudit, quæ et-
 iam omnium fidelium suorum curiositatem coërcuit.
 Non est vestrum scire tempora, vel momenta, A GOLI.
 quæ Pater posuit in sua potestate. Nec verò ad fu-
 tutoseuentus, & fortuitos casus prænoscendos (futuris
 euentibus ex naturalibus causis necessario, vel frequen-
 ter prouenientibus, quæ ad diuinationem non pertinent,
 duntaxat exceptis) vlla sunt vera artes, aut disciplina,
 sed fallaces, & vana improborum hominum astutia, &
 Demonum fraudibus introducta, ex quorum operatio-
 ne, consilio, vel auxilio omnis diuinatio dimanat, siue
 quod expresse ad futura manifestanda inuocentur, siue
 quod ipsi prauitate sua, & odio in genus humanum,
 occulte, etiam præter hominis intentionem se ingerant,
 & intrudant vanis inquisitionibus futurorum, vt men-
 tes hominum perniciosis vanitatibus, & fallaci contin-
 gentium prænunciatione implicentur, & omni impietatis
 genere deprauentur. Quæ quidem ipsis cognita sunt,
 non diuinitate aliqua, nec vera futurarum rerum sci-
 entia, sed natura subtilioris acamine, & alijs quibus-
 dam modis, quos hominum obtusior intelligentia igno-
 rat. Quamobrem dubitandum non est, in huiusmodi
 futurorum, contingentium, & fortuitarum euentuum
 inquisitione, & præcognitione, diaboli operationem se

fallaciter immiscere, ut sua fraude ac dolis, miseros homines à via salutis auertat, & laqueo damnationis inuoluat. Quae cum ita sint, nonnulli hac fideliter, & religiosè, ut debent, non attendentes, sed curiosa sectantes, grauer Deum offendunt, errantes ipsi, & alios in errorem mittentes, in primis sunt Astrologi olim Mathematici, Genealogici, & Planetarij vocati, qui vanam, falsamque syderum, & astrorum scientiam profitentes, diuinæ dispositionis ordinationem, suo tempore releuandam praeuenire audacissimè satagentes, hominum natiuitates, seu genituras ex motu syderum, & astrorum cursu metiuntur, ac iudicant futura, siue etiam praesentia & praeterita occulta, atque ex puerorum ortu, & natali die, siue quauis alia temporum & momentorum vanissima obseruatione, & notatione, de vniuersiusque hominis statu, conditione, vita cursu, honoribus, diuitijs, sobole, salute, morte, itineribus, certaminibus, inimicijs, carceribus, cadibus, varijs discriminibus, alijsque prosperis & aduersis casibus, & euentibus praecognoscere, iudicare, & affirmare temerè presumunt, non sine magno periculo erroris, & infidelitatis; cum S. Augustinus praecipuum Ecclesiae lumen, eum, qui hac obseruat, qui attendit, qui credit, qui in domum recipit, qui interrogat, Christianam fidem, & Baptismum praeuaricasse affirmet, ut illos meritò Apostolus arguat, atque increpet illis verbis: Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos, timeo vos, ne fortè sine causa laborauerim in vobis.

Hi igitur leuissimi, & temerarij homines in miserandam animarum suarum ruinam, graue fidelium scandalum, & Christiana fidei detrimentum, futuros re-

rum euentus, & quacung, prosperè, vel aduersè ob-
 uentura sunt, ac actus humanos; ea denique quæ ex li-
 bera hominum voluntate proficiscuntur, astris, syderi-
 busque ascribunt, eisque eam facultatem, vim seu vir-
 tutem. & efficaciam tribuunt significandi futura, & ad
 præcognita ita inclinandi, vt sic omnino, nec aliter euen-
 tura sint, atque ob eam causam de ijs rebus omnibus iu-
 dicia facere, prognostica, prædictiones, & præcognitio-
 nes sibi assumere, & palam venditare non dubitant,
 quibus non pauci rudes, & imperiti, aliquæ nimis cre-
 duli, & imprudentes tantam fidem præstant, vt ex hu-
 iusmodi iudiciorum & prædictionum præscripto, ali-
 quid certò esse credant, aut sperent, quorum sanè, &
 mendacium magistrorum temeritas, infælicium disci-
 pulorum credulitas magnopere deploranda est, qui vel
 diuinis literis admoniti non intelligunt hominis præ-
 stantiam, cui cæli & Stella, & clarissima Cæli sydera
 Sol, & Luna, Deo ita disponente, non imperant, sed in-
 seruiunt, sic enim Moyses populum Dei, vt hunc erro-
 rem caueret, præmonebat. Ne forrè eleuatis oculis Deus. 10.
 ad cælum, videas Solem, & Lunam, & omnia
 astra cæli, & errore deceptus adores ea, & colas,
 quæ creauit Dominus Deus tuus in ministeri-
 um cunctis gentibus, quæ sub cælo sunt. Sed
 quid sydera mirandum est homini seruire? nonne nobi-
 lissimæ intelligentiæ Angeli ipsi, omnes sunt administra-
 torij spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæ-
 reditatem capiunt salutis? nam rationales omnes ita di-
 liget Deus, vt non solum Episcopos, quemadmodum à Li. 2. in Lu.
 S. Ambrosio scriptum est, ad tuendum gregem ordina-
 uerit, sed etiam Angelos destinauerit. Præclare etiam

Lib. 3. in
Matth.

Hom. 20.
in Euang.

Leuit. 20.

S. Hieronymus: Magna dignitas animarum, ut unaquaq; habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum delegatum. Quod si angeli homines custodiunt, quid aduersus Angelorum custodiam, & tutelam astramolari aut efficere poterunt, quae cum ipsis Angelis nullo modo sunt comparanda? Nec sane hoc loco praetereunda est, eximij Ecclesiae Doctoris, & Beatissimi Pontificis Magni Gregorij sententia, qui Priscillianistas haereticos vnumquemque hominem sub constitutionibus stellarum nasciputantes, magno rerum, & verborum pondere confutat. Absit (inquit) à fidelium cordibus, ut aliquid esse fatum dicant, vitam quippe hominum solus hanc conditor, qui creauit administrat, neque enim propter stellas homo, sed stella propter homines facta sunt, etsi stella fatum hominis esse dicitur, ipsis suis ministris subesse homo perhibetur. Utinam insani homines hac saperent, & intelligerent, ac Dei monitis obtemperarent in Leuitico dicentis. Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, ut polluatini per eos: Neq; enim qua Christiana, & vera pietas repellit, ac damnat, tanto studio inuestigarent, iisdem miserè se decipi, atque irretiri paterentur. Sunt etiam inanes quidam homines, & curiosi, vel impij, & irreligiosi, qui futurarum, & occultarum aliarumrum notitiam adedò anxie habere student, ut ob eadem praeoscenda, & inuestiganda in diuina legis offensionem multipliciter incurrant. Alii enim Geomania, Hydromantia, Aeromantia, Pyromantia, Onomantia, Chiromantia, Necromantia, aliusque sortilegijs, & superstitutionibus, non sine Demonum saltem occulta societate, aut tacita pactione, operam dare, seu illis, ac sor-

tibus

tibus illicitis taxillorum granorum triticeorum; vel fabarum iactu uti non verentur. Alij verò aliquæ pristina, & antiquata, ac per crucis victoriam prostrata Idololatriæ reliquias retinentes, quibusdam auguriis, auspicijs, similibusue signis, & vanis obseruationibus ad futurorum diuinationem intendunt. Alii item sunt, qui cum morte fœdus ineunt, & pactum faciunt cum inferno, qui similiter ad occultorum diuinationem ad inueniendos thesauros, vel ad alia facinora perpetranda, etiam expressa cum Diabolo pactione facta, in manifestam suarum perniciem animarum, nefarias magicæ artis incantationes, instrumenta, & veneficia adhibent circulos, & diabolicos characteres describunt, Demones inuocant, aut consulunt, ab eis responsa petunt, aut accipiunt, eis preces, & thuris, aut aliarum rerum suffimenta, seu fumigationes, aliaue sacrificia offerunt, candelas accendunt, aut rebus sacris, vel sacramentis, aut sacramentalibus sacrilegè abutuntur, adorationis, genuflexionis, aut quauis alia impietatis obsequia præstant, cultum venerationemue tribuunt, aut annulum, vel speculum, aut paruas phyalas sibi fabricant, aut fabricari curant ad demones in eis colligandos, seu includendos, ut putant ad responsa ab ipsis inde petenda, aut habenda. Alii præterea etiâ in corporibus obsessis, vel lymphaticis & phanaticis mulieribus Demones de futuris, vel occultis rebus, aut factis exquirunt, ut meritò ab eis quos Dominus in Euangelio tacere imperauit, vanas, mendacesq; referant responsiones. Alij quoque præstigitores, frequentius verò muliercula quadam superstitionibus dedita in phyalis, seu vasculis vitreis aqua plenis, vel in speculo accensis candelis, etiam benedictis sub no-

vine Angeli Sancti, & albi, Diabolum omnium malorum
 satorem supplices adorantes, vel in vnguibus,
 aut palma manus, quandoque etiam oleo peruncti
 eundem omnium fallaciarum architectum orant, ut si-
 militer futura, vel occulta quauis per specula, & appa-
 rentes imagines, seu phantasticas visiones sibi ostendat,
 aut ab eodem patre mendacii Diabolo aliis incantatio-
 nibus, aut variis superstitiosis obseruationibus, futuro-
 rum; & occultorum huiusmodi veritatem quarunt, &
 hominibus predicere contendunt. Quorum omnium,
 quos supra enumerauimus consimilis impietas parem
 exitum habet, nimirum, quod Damonis prestigiis, at
 dolis, tum qui diuinant, tum qui diuinationem expe-
 tunt illusi, ac delusi miserrime reperiuntur. Itaque cum
 futuros euentus in se ipsis considerare, antequam fiant, sit
 Dei proprium illud necessario consequitur, ut Astrologi,
 & alij predicti, qui huiusmodi futura prænunciare, aut
 prænoscere quocunque modo, nisi Deo reuelante audent,
 iniuste atque impudenter, quod Dei est sibi assumant, &
 usurpent. Sic fit, ut dum ab eis, quod solius est creatoris
 perperam craturis tribuitur, diuina Maiestas grauius
 ledatur, fidei integritas violetur, & animabus pretioso
 Christi sanguine redemptis, pestis, atque exitium impor-
 tetur. Et licet iam pridem regulis indicis librorum pro-
 hibitorum ex decreto sacri Generalis Trid. Concil. con-
 fectione, illud inter cetera constitutum fuerit, ut Episcopi
 diligenter prouiderent, ne huiusmodi Astrologia iudiciaria
 libri, tractatus, & indices legerentur, vel haberentur qui
 de futuris contingentibus, successibus, fortuitisue casibus,
 aut ius actionibus, quae ab humana voluntate pendent, certa
 aliquid euentuum affirmare audent, permixta tamen
 iudi-

iudiciis, & naturalib. obseruationib. quæ in navigatione, agricultura, siue medica artis iuuandæ gratia coherere fuissent. Libros vero omnes, & scripta Geomantie, Astro-
mantia, Chiromantie, Necromantie, siue in quibus continetur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis magicæ, prorsus reici, & aboleri current. Non tamen errorum, corruptelarum, delictorū, & abusuū prædictorum extirpationi vsque adeo prouisum est, quin etiam adhuc in nonnullis locis, & apud plurimos curiosius vigeant, cum valdè frequenter, discretis Diaboli insidiis, diuinationum, sortilegiorum, & variarū superstitionū omnia plena esse in dies detegantur. Nos igitur, qui pro nostro pastoralis officii munere fidei integritatem inuiolatam conseruare debemus, & animarum saluti prospicere; quantum diuina gratia adiutrice possumus, ex paterna charitatis vi ceribus optamus, damnantes, & reprobantes omne genus diuinationum, quæ Diabolo auctore ad fidelium deceptionem à prædictis curiosis, vel perditis hominibus fieri solent. Cupientes præterea Sanctam illam Christianæ Religionis simplicitatem, præsertim ubi agitur de summa Creatoris Deipotestate, sapientia, & prouidentia ab omni erroris labe integram, atque incorruptam, ut par est, retineri; Volentes quoque prædicta falsa credulitati, ac huiusmodi illicitarum diuinationum & superstitionum detestabili studio, & execrandis flagitiis atq; impuritatibus occurrere, ut de Christiano populo meriti dici possit quod de antiquo Dei populo scriptum est. Non est augurium in Iacob, neque diuination in Num. 23.
Israel. Hac perpetuo valitura constitutione, Apostolica auctoritate statuimus, & mandamus, ut tam contra

Astro-

Astrologos, Mathematicos, & alios quosunque dicitur iudicari: Astrologie artem, praterquam circa agriculturam, navigationem, & rem medicam in posterum exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris, contingentibus successibus, fortuitisq; casibus, aut actionibus, ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audent, etiam si id se non certo affirmare asserant, aut protestantur, quam contra alios vtriusque sexus, qui supradictas damnatas, vanas fallaces, & perniciosas diuinandi artes, siue scientias exercent, profitentur, & docent, aut discunt, quiue huiusmodi illicitas diuinationes, sortilegia, superstitiones, veneficia, incantationes ac premissa detestanda scelera, & delicta, vt profertur faciunt, aut in eis se quomodolibet intromittunt, cuiusque dignitatis, gradus, & conditionis existant, tam Episcopi, & Prelati, superiores, ac alij ordinarij locorum, quam Inquisitores heretica prauitatis vbique gentium deputati, etiam si in plerisq; ex his casibus antea non procedebant, aut procedere non valebant, diligentius inquirant, & procedant, atque in eos seuerius Canonici pœnis, & alijs eorum arbitrio animaduertant.

• *Prohibentes omnes & singulos libros, opera, & tractatus huiusmodi iudiciaria Astrologia, Geomantia, Hydromantia, Pyromantia, Onomantia, Chiromantia, Necromantia, artis Magica, aut in quibus sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, execrabiles incantationes ac superstitiones continentur, ac vt supra in memorato indice interdictos sub censuris, & pœnis in eo contentis à quibuscunq; Christifidelibus legi, aut quomodolibet retineri; sed illos Episcopi, & ordinarijs loco-*

locorum, vel Inquisitoribus predictis presentari, & consignari debere.

Et nihilominus eadem auctoritate statuimus & mandamus, vt contra scienter, legentes, aut retinentes libros, & scripta huiusmodi, seu in quibus talia continentur, similiter q̄dem Inquisitores liberè, & licet procedant, ac procedere, & pœnis condignis punire, & coërcere possint.

Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, caterisq; contrarijs quibuscunq;.

Vt autem presentes nostra littera ad commutem omnium notitiam facilius deducantur: iubemus illas in valuis Basilicarum S. Ioannis Lateranens. & Principis Apostolorum de Vrbe, ac in acie Campi Flora affigi, seu appendi, eisq; detractus ipsarum exempla, etiam impressaeisdem in locis affixa relinqui. Et insuper vniuersis, & singulis venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, locorum ordinarijs, & praelatis, nec non Inquisitoribus hareticæ prauitatis ubilibet constitutus, per hoc committimus, & in virtute sanctæ obedientiæ districtè precipiendo mandamus, vt per se vel alium, seu alios easdem presentes litteras, postquam eas receperint, seu earum notitiam habuerint, in suis, & singulis parochialibus Ecclesijs, dum in eis populi multitudo ad diuina conuenerit, deinde vero semel in anno, & quoties eis expedire videbitur, vulgari sermone publicent, aut publicari faciant. Quia vero difficile foret presentes litteras ad singula quaque loca, in quibus de eis fides facienda erit deferri. Volumus, vt earum transumptis, etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, ac paruo sigillo sanctæ

Roma-

...ane, & vniuersalis Inquisitionis, aut alicuius pri-
... Curia Ecclesi. munitis; eadem prorsus fides in
... & extra vbiq[ue] locorum adhibeatur, quae eis-
dem originalibus litteris adhiberetur, si essent exhibita,
... Nulli ergo omnino hominum liceat hanc
paginam nostrorum statutorum, mandatorum, prohibi-
tionis, suspensionis, commissionis, & voluntatis infringere,
vel ei aliquid temerario contraire. Si quis autem hoc
contemnerit, indignationem Omnipotentis
Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se
noverit incursurum. Datum Rome apud Sanctum
Ieronymum. Anno Incarnationis, 1585. Nonis

Ianuar. Pont. nostri

Anno I.

INDEX

INDEX RERVM

PRÆCIPVARVM IN

hoc libro contentarum.

A.

- A**CHILLEVM Ponziuibij argumentum contra realem maleficorum delationem soluitur. fol. 216
- Adorans Dæmonem sub specie Christi quomodo peccet folio. 66.
- Aëromantia diuinationis species, & vnde dicta. 339.
- Alchimia scripto à nullo traditur. 390. potest habere verum effectum. 392. Non est ex natura rei illicita. ibidē.
- Vana est, stulta est. 395. 396. Coniuncta vt plurimum magiæ. 399. Multos homines depauperauit. 391.
- Angeli sunt incorporei. 58.
- Angelus & Dæmon mouent per voluntatem, 91.
- Angeli & Dæmonis voluntas ad plura se extendit volendo quam mouendo. 93 & 94.
- Angelus capillo Abacuc portauit, sed totum corpus mouit. 96.
- Angelos bonos apparuisse in specie exercitus. 96.
- Angelos malos, Deo permittente, sub forma exercitus posse apparere. ibidem. Milites arte malefica apparentes, aut sunt præstigæ, aut Dæmones sub forma militum. ibidem. In campum educti, nec vulnerant, nec vulnerantur, 97.
- Angelus bonus vnicuique homini ad tutelam. 5.
- Angelice custodiæ tres effectus generales, plures autem particulares. 15.
- Angeli boni cur dæmones à tentationibus non prohibeant. 1.
- Angelus malus an vnicuique ad exercitium designatus. ibidem. & loco mutato, mutet. 154. & in opera maleficij quidnam procuret. 155.
- Animalia imperfecta, vt ranas & serpentes, magi faciunt, quomodo, 171.
- Animalia signa futurorum. 408.
- Animarum reuocatio à magis ætentatur. 79.
- Animæ

...ane, & vniuersalis Inquisitionis, aut alicuius
... Curia Ecclesi. munitis; eadem prorsus fides
... & extra vbiq; locorum adhibeatur, quae
... originalibus litteris adhiberetur, si essent exhibita,
... Nulli ergo omnino hominum liceat hanc
... nostrorum statutorum, mandatorum, prohibi-
... tionis, commissionis, & voluntatis infringere,
... uel ei aduersus temerario contraire. Si quis autem hoc
... contempnere praesumpserit, indignationem Omnipotentis
... Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se
... noverit incursurum. Datum Romae apud Sanctum
... Petrum. Anno Incarnationis, 1585. Nonis

Ianuarius. Pont. nostri

Anno I.

INDEX

INDEX RERVM

PRÆCIPVARVM IN

hoc libro contentarum.

A.

- A**CHILLEVM Ponzinibij argumentum contra realem maleficorum delationem soluitur. fol. 216
Adorans Dæmonem sub specie Christi quomodo peccet folio. 66.
Aëromantia diuinationis species, & vnde dicta. 339.
Alchimia scripto à nullo traditur. 390. potest habere verum effectum. 392. Non est ex natura rei illicita. ibidē.
Vana est, stulta est. 395. 396. Coniuncta vt plurimum magiæ. 399. Multos homines depauperauit. 391.
Angeli sunt incorporei. 58.
Angelus & Dæmon mouent per voluntatem, 91.
Angeli & Dæmonis voluntas ad plura se extendit volendo quam mouendo. 93 & 94.
Angelus capillo Abacuc portauit, sed totum corpus mouit. 96.
Angelos bonos apparuisse in specie exercitus. 96.
Angelos malos, Deo permittente, sub forma exercitus posse apparere. ibidem. Milites arte malefica apparentes, aut sunt præstigiæ, aut Dæmones sub forma militum. ibidem. In campum educti, nec vulnerant, nec vulnerantur, 97.
Angelus bonus vnicuique homini ad tutelam. 5.
Angelice custodie tres effectus generales, plures autem particulares. 15.
Angeli boni cur dæmones à tentationibus non prohibeant. 1.
Angelus malus an vnicuique ad exercitium designatus. ibidem. & loco mutato, muret. 154. & in opera maleficij quidnam procuret. 155.
Animalia imperfecta, vt ranas & serpentes, magi faciunt, quomodo, 171.
Animalia signa futurorum. 408.
Animalium reuocatio à magis agitentur, 79.

Animæ

INDEX.

- Animæ beatorum operibus magorum non se immiscet.** 80. Nec qui igne purgatorio detinentur. *ibidem.*
- Animæ damnatorum gehennæ addictæ se operibus magorum non admiscunt.** 81.
- Anima Samuelis vi magiæ euocata non fuit.** *ibidem.*
- Anima Samuelis an reuera, vel spectrum tantum apparuerit, utrumque probabile.** 81.
- Animæ separatæ reunitæ, ut verè informer, Dæmonis naturalem vim excedit.** *ibid.*
- Apparitiones nocturnæ aliquando fiunt à sagis.** 81.
- In apparitionibus ad orationem confugiendum.** 67.
- Apostata recedit à Deo, Quomodo.** 499.
- Aqua benedicta contra Magicas artes & operationes efficax.** 44.
- Aquæ frigidæ probationem adhibens in cognoscenda malefica, peccat mortaliter.** 289. Quo sensu dicatur vulgaris. 290. Pactum implicitum habet cum Dæmone. 291. Credentes ei vim inesse ad manifestandam innocentiam vel culpam, mortaliter peccant, nisi ignorantia excuset. *ibidem.*
- Aquæ frigidæ, vel calidæ, aut ferri candentis prolatione, postmodum in tormentis extorta confessio, nullius est roboris, nec Reus ex ea potest condemnari.** 292.
- Arma ad euerendas potestates aëreas opportuna.** 8.
- Ars magica quæ.** 425.
- Artes magicæ aliæ diuinatrices aliæ operatrices.** 350.
- Arrium magicarum primus apud Persas inuentor Zoroaster.** 331.
- Artes magicæ veris Christi cultoribus nihil obsunt.** 321.
- Per artem magicam puella rebus diuinis non vacans, omnibus equa videbatur.** 170.
- Arbitrium hominis Diabolus incitare, cogere præter voluntatem non potest. 16. Ad maleficium necessariò debet accedere.** *ibidem.*
- Arbitrio iudicis relinqui, quo sensu.** 248.
- Astra voluntatem hominis non cogunt.** 361. hominum mores astris ascribere, superstitiosum. *ibid.* & 362.
- Astrologiæ species duæ, quæ licitæ, quæ damnatæ effectus.** 363.

INDEX.

- effectus de quibus iudicat Astrologus varij sunt. *ibid.*
 De quibus infallibiliter possit prognosticare. 364.
 Vnde fiat quod de futuris euentibus vera sæpè prædi-
 cer. 368.
 Astrolabij inspectione, furtum Ecclesiæ recuperare cu-
 piens presbyteri peccatum. *ibidem.*
 Auaritia multis maleficij & magiz causa. 140.
 Auaritia facit mammonæ nummorum Deo sacrificare,
 vt diuites fiant. 141.
 Aurum verum per Alchimiam fieri manet dubium. 390.
 Sophisticatum vendere non licet. 399.
 Auruspex vnde dicatur. 403. Augures qui sint. 404. Aru-
 spicum & Augurum pœna. 406.

B.

- Bona Maleficorum quare non confiscantur. 120.
 Bonorum testimonium in negotio maleficij ex natura
 rei & actus haberi nou potest. 265.
 Bullæ Pontificum contra maleficos. 618. & sequentibus.

C.

- Campanarum apud Christianos primus inuentor. 308.
 Vtus earum. 308. Figuræ in veteri testamento tubæ ar-
 gentæ, *ibidem.* & 309. Non baptizari campanas sed be-
 nedici. *ibidem.* Non ex virtute quæ insit campanæ, sed
 omnipotentis potestate ac voluntate maleficorum co-
 natus impedit. 310. exempla. 311. 312.
 Cap. Episcopi, non damnat sectam maleficarum, sed a-
 liam longè diuersam. 314. Mulieres illius. cap. in qui-
 bus à nostris Sagis differant. 310. & 316.
 Cap. Episcopi, non intendebar corporalem sagarum de-
 lationē improbare, sed quæ fidei erant contraria. *ibid.*
 Casus excepti à regula confessorum de se. 221. & 222.
 Casu quo testes integri non possunt haberi, vt in malefi-
 cio, admittendi non integri. 259. & 262.
 Cæduntur maleficæ si nil mali fecerint. 54. si ad Deum re-
 dire voluerint. 191.
 Chrisma non eraditur vnguibus Diaboli, 40. ritum era-
 sionis cur fingat. *ibidem.* Signum erasionis in quibus
 potissimum adhibeat. 45.

INDEX.

- Cyprianus martyr**, An magus fuerit. 26. & 27.
- Cometæ materia**, & causa efficiens. 321. In triplici figura apparet. ibid. Cometæ color. 372. Ex causa vel naturali vel supernaturali ortum potest habere. 373. Vtriusque significationes ibid. & 374. Exempla. 375. & 376.
- Confessarius maleficorum** de quibus eos admonere debeat. 230. & 252.
- Confessione maleficorum contra socios & participes criminis**, An habenda sit fides. 220. & 228.
- Confessio malefici contra socium**, quando sufficiens iudicium ad torturam. 240. & 242.
- Confessio duorum vel trium contra participes in maleficio**, regulariter facit iudicium ad torturam. 256. & sequentibus. Casus in quo tam paucæ denuntiationes non sufficerent. ibidem
- Confessio in extremis facta**, An elidat primam confessionem in tortura & iudicio factam, 250. & sequent. Et cum varij sint in confessione denuntiantes, cui confessioni standum. 354.
- Confessi de se crimen maleficij**, quamvis infames, testes tamen esse possunt; & quare 276. & sequentibus.
- Confessio à iudice extorta promissione impunitatis**. An sit valida, ut quis ex ea possit condemnari. 302. 304.
- Conuentus maleficorum** in tres distinctus ordines. 57. Morum censorem habet, eiusque officium ibidem.
- Conuentui maleficorum** non raro vnus superior Demon præsidet. 156. Quibus ante temporibus solemniiores conuentus fiant. 34. 57. 58. Quare de nocte, & in locis desertis. 269.
- Conuentui an in persona**, vel representatione per suum Diabolum intersint, vnde cognoscatur. 69. & 71.
- Conuentus ad nomen DEI IESV**; & signum crucis quandoque disparuerunt. 210. 213. 214. In conuentu quam disciplinam tenere debeant 54. Impeditur ne in conuentum possit apparere, Diabolum suum cum pleno consensu substituit. 67.
- Corpora Dæmonum** quomodo sint vera, quomodo non. 76.
- Corpo

INDEX.

Corporaliter de loco ad locum, & suos conuentus sæpè
Magi transferuntur. 202

Corporalis translationis exempla. 230 & sequentibus.

Corporalis translatio fit virtute Diaboli, nec villa virtus
ineft vnguentis. 219. In ea sicut etiam in conuentu, ho-
noratiores sæpè vultu & forma teguntur. 296.

Obiectio ex historia, S. Germani refutatur. 325. & se-
quentibus.

Crucis Christi & nominis Iesu efficacia. 52. & 54

Curiositas quæ est libido sciendi non necessaria plenique
caussa maleficij. 138. hanc quidam animarum suarum
commercio à Dæmonibus mercati. 139

D.

Damnato ex indicijs & coniecturis non imponenda vera
pœna delicti, sed alia mitior. 287

Damnari ad ignem, an viui sint comburendi. 303

Apud Christianos mos prius strangulandi. 304

Impœnitentibus tamen hunc morem non suffragari.
ibidem.

Damnatis ad mortem & pœnitentibus sacramentum
Eucharistiæ non denegandum. ibidem. Ipso executio-
nis die non dandum, nisi moram executio non patia-
tur. 305. Pro eis sacrificium offerri potest, non tamen
solemnès exequiæ fieri debent. 307

Dæmones esse, fidei est. 1.6:

Dæmones plura non possunt quam illis permittantur. 8

Dæmonis potestas humanæ naturæ vi perfecte sciri non
potest. 41. Aequè potestas eorum ac angelorum vim
habet in corpora inferiora. 42. Et dona naturæ integræ
in eis permanserunt. 41

Dæmon primò ligatus à Christo. 12. Quomodo ligatus,
qui tantum adhuc præualeat. 9 & sequ. Dæmones et-
iam in sanctos suam potestatem exercere permittun-
tur. 7. aliter longè in sanctos quam maleficos. 15

Dæmoni leuis sæpè occasio viam aperit, sed quæ grauiora
peccata præsupponat. 13. vt animam inuadat diabolus,
quæ se non prius gratia Dei priuarit prouidentia Dei
non permittit. 14. & 32.

Dæmo.

INDEX.

- Dæmonem Christo potentiorē faciunt, qui negat**
maleficum posse conuerti. 7
- Dæmoni hominem deuotum B Basil. Christo reconcilia-**
uit 23. intercessione B Mariæ Virginis, Theophilus qui
se Dæmoni deuouerat, pœnitens ad Deum redit. ibi-
de n &. 24
- Dæmones in promissis aliquando fallunt. 29. Diuitias &**
gloriam promittentes, ex se tradere non possunt. 30.
Pro pecunia dant stercora; & tamen veras quandoque
pecunias, quare ibidem.
- Dæmone possunt assumere corpora, & apparere homi-**
nibus, exempla 60. & 61
- Dæmones posse in hac vita videri in sua natura, error**
tam fide quam recte rationi contrarius. 64
- Dæmones varias formas pro negotiorum varietate assu-**
munt. 65. Nunquam ouium & columbarum; Ar-
corum, coruorum, & canum formas assument. 66. & 67.
ibidem & 86. In corporibus apparent mortuorum, sed
non bonorum, ibidem.
- Dæmones vnde in corpore assumpto cognoscantur. 69.**
& in corporibus assumptis num vnde loquantur. 71
Fœtorem produciunt. 76. Aliquando à Sagis in loco
torturæ videntur ibidem. quomodo videantur ab vno
& non altero. 77. Simulant se animas esse defuncto-
rum. 78
- Dæmones sibi subordinatos esse idque naturale ipsis esse.**
45. & 47. quomodo sibi sint concordēs. 45. Secundum
• scientiæ magnitudinem, habent amplitudinem præsi-
dentis. 48. Præsentia Dæmonum, est locorum, perso-
narum, & vitiorum. 50
- Dæmones ad fraudem & tentationem segnes, à superio-**
ribus flagellantur, industrij coronantur & laudantur
50 & 51.
- Dæmonum quisque ad illud maximè peccatum cona-**
tur inducere cui præsidet. 48. vnus fornicationis spiri-
tus, an seducat eum qui in Britannia, & eum qui forni-
catur in India. ibid.
- Dæmonum diuersitas colligitur ex diuersitate anima-**
lium

INDEX.

- lium, quibus in sacris literis comparantur, aut quorum nomine significantur. 49
- Dæmones in operationibus suis scismata lunę obseruant, quare. 4. & 107. in maleficijs diuinorum operum imitationem effectant, & per quæ. 16. & 134
- Dæmon eut Onocentaurus & Lamia dictus à Prophetis 71 quandoque etiam ad longum tempus sic conuersatur, vt verus homo putetur; lepida historia. 72.
- Dæmon qui 202. annis in templo Dianæ habitauerat à quo, & quibus verbis expulsus. 101
- Dæmones à suis orationem & sacrificia experunt, & sinegligatur, irascuntur. 149 & 150
- Dæmones cū maleficijs rem venerēā exercent 172. & singulis singulos habent Amasios 174 modus dæmoniaci coitus explicatur. 75. & sequent. eiusmodi semē infundat. 186. Dæmoniaco coitu forsā natus, cuius erit filius 178. cum Dæmone coeūtes, an delectationem percipiant. 181. 182.
- Dæmon in forma merulæ. B. Benedictum infestans & crucis signo fugatus, quantam carnis tentationem in eo reliquerit. 181
- Dæmon proprio adiacente marito quandoque muliere abusus 187. 188. & à Bernado anathematizatur. 189
- Dæmon non semper operatur, à malefico inuocatus. 453. delectatur libidine. 180. Libido eius pulchritudine capillorum muliebrium prouocatur. 185
- Dæmones incubi mulieribus pulchros crines habentibus maximè infesti. ibid.
- Dæmones delectantur sanguine humano 669. possunt grandines facere. 445. possunt occidere. 447. possunt imbribus intempestiuis mouere cælum & terram; exempla. 453. 454
- Dæmones vitam hominis ad 800. vel 900. annos sicut olim viuebant homines, non possunt protrahere. 199
- Dæmones triplici vigent acumine scētiæ. 341. cognitionem Dæmonis nihil rerum naturalium effugit, cordium cogitationibus exceptis. ibidem. cognitio & experientia dæmonis indies augetur & crescit. ibid.

INDEX.

- & 342. minores à maioribus addiscunt astutias quæ ignorant. ibidem. Reuelatione supernorum spirituum aliqua præsciunt, quomodo. 344. & 345. futura in se-
 ipsis, nisi à bonis angelis reuelentur, non cognoscunt.
 346. futura quandoque prædicunt, quæ ipsimet facturi
 sunt ibidem. ab alijs hominibus intelligunt, quæ face-
 re velint, & suis maleficis prædicunt. 347. futura merè
 contingētia, haud cognoscunt. 348. Thesauros obcon-
 ditos, furta secreta, & deperdita norunt. 350
- Dardanarij qui sint, & institutionem eos, & eorum heredes
 obligari. 116. 117. 118. Dardanarij pœna arbitraria pro
 damni quantitate, & exercitij frequentia. 117
- Denunciatio malefici contra socium, facit indicium
 graue. 241
- Denunciatio socij vt faciat indicium, an fieri debeat cum
 iuramento. 245
- Denunciatio hunc in cursu fuisse, magis mereretur fidem
 quàm si diceret, ipsum hominem, aut equum occidisse.
 270. in denuntiationibus maleficorum error fortè
 contingens, non adimit eis omnem fidem. 238. Denun-
 tiationibus maleficorum, aut semper, aut ferè semper
 veritas adest. 241. Denuntiationibus maleficorum con-
 tra socios fides habenda, etiam si noctu ea conuenticu-
 la fiant. 327. efficere dæmon potest lumen ad viden-
 dum, quod non facilè à vento extinguitur. 328
- Denuntiationibus incantatorum aut diuinorum non
 licet ad capturam vel torturam deuenire. 294. 295
- Denuntiationes incantatorum aut diuinorum quare
 reiiciantur, & maleficorum admitantur. 296. 297
- Denuntiationibus consortum in crimine maleficorum
 si non detur fides, non est via extirpandi hoc crimen,
 nec inquirendi. 266
- Diuinatio quid, & ad eam quæ pertineant. 130. diuinatio
 omnis vtitur ad præcognoscendum futuros euentus
 Dæmonum auxilio. 338. Diuinationis variz species ibid.
 & sequentibus.

E.

Ecclesia malignantium æmula est Ecclesie Christi &
Sancti

I N D E X.

Sanctorum.	90
Emanatio sanguinis de corpore occisi ad præsentiam occisoris, diuino tribuenda miraculo.	110
Emanatio huiusmodi sanguinis, an indicium sufficiens ad torturam.	111.
Emens aut præbens venenum ad occidendum, an pœna ordinaria teneatur, si non sit subsecutus effectus.	377.
Execratio sui & suorum, sæpè maleficij occasio.	142
Exorcismi pellunt Dæmones, sed non semper habens certam vim.	102
Expelli Dæmon herba vel melodia non potest.	105.
Per melodiam cytharæ, & iecur piscis non est Dæmon expulsus, sed per orationem Tobiz & meritum Davidis.	107
Exempla eorum qui abnegarunt Deum.	12. 23. 24. 25
F.	
Fiscus aut Dominus succedens in acquisitione bonorum, tenetur de damno dato satisfacere.	113
Fistulatores in conuentu maleficorum, lucrantur pecuniam.	57
Futura in seipsis considerata á solo Deo cognosci possunt.	346
G.	
Gigantes ante diluuium ex quibus nati.	175
Gregor. Nazianzen. Iulianum Athenis conspiciens, ex Physiognomia qua'e tulerit de eo iudicium.	377
H.	
Hæredes tam malefici quàm alterius Rei, tenentur damnum ab illis illatum resarcire.	113
Hæredes ad huiusmodi damnorum restitutionem à iudice Ecclesiastico compelli possunt.	114
Hæredes protrahentes damnum & iniuriam passos, vt prius Legatarijs satisfaciant, in foro conscientiz non absoluntur.	115
I.	
Indebitus Dei cultus duplex: falsus, & superfluous	131
Idololatria quid, & quomodo malefici exerceant.	130
Idololatria non est Sanctis cum Christo regnantibus, debita	brium

INDEX.

- bitum honorem impendere. ibid.
- Inscitia ministrorum Ecclesiarum, multis occasio maleficij. 123
- Inscitia sacerdotum, stratagema diaboli in Philistinis praefiguratum. 126
- Indicia quo requirantur ad torturam. 247. & 248. in criminibus exceptis, quale est maleficium, sufficiunt suspiciones leuiiores, quam in non exceptis. ibid. & 249.
- Inimicitia capitalis à testimonio repellit. 279
- Inimicitia capitalis ex quibus nascatur. 280. & 281
- Inimicus reconciliatus, quando poterit esse testis 282. & 283.
- Iudex Reum de se confessum interrogare tenetur de socijs in casibus exceptis 222. 224. 228. omittens duplici ratione peccat. 230. Iudici quid cauendum, quando facienda est de complicibus interrogatio ibid. & 231
- Quando licitum sit iudici specie interrogare, Estne hic tibi socius. 231. & 232.
- Iudici de socijs interroganti tenetur maleficus respondere. 228. alias non absolendus 230. de se confessus, si nouerit aliquem de sua societate conuersum, non tenetur eum iudici interroganti denunciare 233. Iudici obseruandum, An reus confessionem contra alios saepius reiteret. 256
- Iudici non licet à magis veritatem mendacij eruere 297 & seqq. omne mendacium diuino & humano iure prohibitum 298. maxime aurem in Iudice 299. argumenta Borini soluuntur ibid. & seqq.
- Iudex non sepeliens eum qui ante confessionem aut probationem criminis mortuus est, peccat. 526. In corpus defuncti in carcere scire illi de iure non licet, sed praxis habet 528 per denuntiationes ad inquisitionem & torturam procedens, equissimè facit 276. Ipsius gloria est, indifferenter sine exceptione personarum omnes punire, nisi Repub. perturbatio esset sequutura 539. expectans non conuersos maleficos ad poenitentiam, ut eos liberet, crudelis. 501
- Innocentes Dæmon in nocturnis conuentibus representati. 501

I N D E X.

- sentare non potest 319. & 320. Nec enim potest operari nisi ex permissione diuina, & tantum saltem, & non plus 319. Multa potest ex suæ naturæ potentia, quantum ad actum primum, quæ non potest, quantum ad secundum ibid. nec appetit quidem diabolus talem iustorum repræsentationem, & quare. 324
- Innocentem extraordinaria potentia si repræsentari permittat Deus in conuentibus nocturnis; innocentia eius manifestabitur; exempla. 320. & 321
- Innocentes posse à Dæmone repræsentari in conuentu maleficorum ad infamandum eos, qui dicunt; Latronibus, homicidis, & similibus patrocinium præstant. 322. 323.
- Iudex quando possit reum tortum relaxare. 574
- Iudex sibi non sufficiens, adhibeat peritorum iudicium 397.
- Indicia ad crimen maleficij cognoscendum assignantur viginti. ibidem
- L.
- Lamiz cur vocentur malefici. 334
- L. Plus est hominem veneno extinguere, quàm occidere gladio, duplex sensus 352. quid venenum 353. ad interpretationem L. verba Philonis. 354
- Liberare maleficos è manibus iustitiæ & custodia publicæ potestatis cur dæmon non possit. 323
- Luxuria non solum vt incidant, sed vt etiam in maleficio perseuerent, causa est. 142
- Libri magorum & hæreticorum comburendi. 584. 586
- M.
- Maleficia fieri certum est. 1
- Maleficia negare hæreticum, 3
- Maleficij variorum significationes 2. Per Antonomasiam Magis & sagis attribuitur. 335
- Maleficium vt fiat, tria necessaria. 6
- Malefica Deus quare permittat. 7
- Malefici instrumenta diaboli. 16
- Malefici aut Magi effectus portentosos qui sunt supra diaboli vires, non edunt 41

INDEX.

Maleficorum operationes effectum sortiuntur, vel ex applicatione naturalium agentium, vel occulto pacto cum Dæmone 43.

Maleficorum operationes quæ ex occulto pacto dæmonis per signa procedunt, ex potius per Reliquias Sanctorum, & sacramentalia impediuntur, quam aliter operationes in quibus rebus naturalibus videntur ibid. & 44.

Malefici multa faciunt ope diabolica, quæ imperitis videntur impossibilia 41. 158. possunt vim generatiuam inter coniuges impedire 192. possunt ad amores mouere 418. Exempla. ibid. possunt morbos inferre, homines & pecora interficere 197. venationem ferarum impedire 484. possunt tempestates mouere, sterilitatem procurare. 201. 202. possunt multos curare morbos, quibus nulla medicorum scientia mederi valet 199. Exemplum 195. omnia procurare possunt quæ Dæmon.

553.

Malefici nostri nihil confitentur noui, quod olim non fuerit à Dæmone factum. 190

Malefici quando nocte domos ingrediuntur, quomodo iuuat & concurrat Dæmon. 477

Malefici sunt Rei læsæ maiestatis diuinæ 235. 272. sunt sacrilegi 236. maleficorum crimen multa grauissima & horrenda scelera continet. 264. 487

Malefici opera diaboli ad conuentum feruntur, sed in eo faciunt opera humana, & functione sensuum corporum videntur. 395 & 396

Maleficorum principes cum Dæmoniorum Principe concludunt, & inferioribus executionē mādant 266. & 267

Maleficorum competens forum 119. 275. maleficium quando manifestam sapiat hæresim. 110

Malefici morte puniendi sunt, etiam si tantum in cursu fuerint 497. Cur morte puniantur tres causæ generales 426. Iustè puniuntur pœna ignis 497. Quod puniri possint, iudicibus à Deo potestas data est, & mandatū 508. Nec illis parcendū quia multi, sed indifferētè punire sine personarū acceptione, iudicis gloria est, 500 538 in

INDEX.

338. in carcere moriens ante criminis confessionem aut probationem, in loco sacro sepeliendus 325. maleficium confessus sed pœnitens, si moriatur in carcere, regulariter non est sepultura priuandus. 327
- Maleficorum opera in tollendis maleficijs vti non licet, etiam si parati fuerint. 200
- Maleficus non potest semper dissoluere maleficium ab alio inductum 461. & 463. Superior potest inferioris curare. ibid. potest dæmonem suum cogere per superiorem 38. expellunt malefici aliquando Dæmones, & quomodo 103. & 104
- Malefici sæpè violant sepulchra, & mortuorum, præsertim infantium corporibus abutuntur. 110
- Malefici tenentur damna illata restituere. 113
- Magia, in eam quæ sit ministerio substantiæ separata, & naturalem; diuisio. 158
- Magia naturalis, quæ sit, & quando fiat vitiosa 159. exempla magiæ naturalis. 159. & 160
- Magi vera miracula non faciunt 157. Magi Pharaonis veros serpentes & ranas fecerunt, non tamen miraculum. ibidem.
- Magi ope dæmonis mirabilia faciunt, trib. modis 160. & 161.
- Magi seu malefici nec se nec alios realiter possunt in lupos transformare 162. B. Augustini de transformationib. hominum in bestias sententia 165. & 166. transformationes huiusmodi cum verè non fiant, quomodo appareant. 169.
- Magistratus peruersus instinctu dæmonum præficiatur. bonus deijcitur. 50
- Magistratus negligentia non minima tot maleficorum causa. 126
- Mandararius quis sit, & mandatarij dictum solum sine alijs indicijs, an faciat indicium ad torturam contra mandantem. 246
- Minorennēs an contra maleficos testari possint 284
- N.
- Nabuchedonosor non verè mutatus in bouem, sed in amentiam versus. 168
- Necromantia quæ diuinationis species. 339

INDEX.

O.

- Observantia** vana absque tacita Dæmonis inuocatione non est. 131
- Operis** diuifio. 1
- Opera** magica scripturis prohibita & legibus. 2
- Operationum** mirabilium circa mortuorum corpora quædam species. 109
- Operationes** huiusmodi mirabiles qua virtute fiant ibid. & 110.
- Ocultas** hominum cogitationes non cognoscunt Dæmones. 349. indirectè & cognitione coniecturali quandoque cognoscunt. 350
- Opera** maleficorum fiant ex pacto cum dæmone. 17

P.

- Pactum** de facto interuenire in magorum operibus doctrina Catholica. 18
- Pacti** forma in verbis diaboli: Si cadens adoraueris me 19
 similis formæ pacto sagas & maleficos diabolus ag-
 greditur ibidem. Pactum explicitorum exempla 21. &
 sequent. Doctoris cuiusdam, pactum cum Dæmone
 fieri posse negantis, argumenta soluuntur 35. & sequent.
- Pacisci** cum spiritu potest homo, nec impedit naturarum
 disparitas. 38
- Pacti** non tam essentia quam manifestatio requirit mē-
 bra corporea. 39
- Pactum** non impedit, quod per dolum & astutiam ma-
 lefici decipiuntur ibid.
- Pactum** cum Dæmonibus multi passim non dormientes,
 sed vigilantes & solutis sensibus incunt. ibid. & 40
- Perseuerantiæ** in maleficij scelere, quænam sit causa 143
 figura Philistæorum Samsonem captum excecantium
 144. sub maxima pœna dæmones imperant ne cui extra
 societatem consilia sua deregant. ibidem.
- Physiognomia** an ad indicia pertineat, vt quidem bona
 proflit, mala Reo noceat 373. Physiognomo quæ ob-
 seruandæ regulæ 379. propter signa exteriora non sta-
 tim iudicandum de moribus hominum ibid. Physio-
 gnomia de quibus iudicare non debeat ibid. Physio-
 gnomia

INDEX.

- gnomiae cura praecipua consistit in vultu & oculis. 380
 Planetas quosdam efficaciter inclinare ad furta, alios ad
 luxuriam, impium est asserere 366. planetarum nomi-
 na cur diebus septimanæ gentiles assignarunt. ibidem.
 Pusillanimitas praesertim mulieribus, plerumque causa
 maleficij. 143
 Pater. An filium maleficum teneatur denunciare, & filius
 patrem. 225. & 226.
 Puerum signo crucis à parentibus munitum, malefica oc-
 cidere non potuit, quinquagesies ad hoc à diabolo
 deprecata. 213
 Pueri quando & quomodo puniendi maleficio obnoxij
 644.

R.

- Remedia contra desperationis errorem, quod deceptus à
 diabolo redire possit in gratiam. 145
 Remedium optimum, ut homo se delusum cognoscens
 statim coniteatur. 146 & 148
 Resistentibus ut formica debilis, timidus ut leo crudelis
 diabolus 147. constantis animi continuatione, diabo-
 li vis deijcitur, exemplo S. Anthonij. 148
 Reus crimen de se confessus, non potest interrogari de
 alijs, de quibus nulla sunt legitima indicia 227
 Revelatio duobus fit modis: illustratione mentis, & sola
 praedictione. 345
 Reus in auctoritate constitutus potest puniri morte sine
 degradatione. 381

S.

- Sagæ diaboli asini. 15
 Sagæ insidentes scopis per caminum euolant, & ab hir-
 cis transferuntur. 56
 Socius de socio criminis quando interrogandus. 221.
 222. & 223.
 Socij criminis in testes admittuntur, non ad condemnan-
 dum, sed ad torturam tantum, 385
 Sociorum denuntiationibus & testimonijs multiplica-
 tis. An quis possit condemnari. 286

Somnio-

INDEX.

O.

- Observantia vana absque tacita Dæmonis inuocatione non est.** 331
Operis diuifio. 1
Opera magica scripturis prohibita & legibus. 2
Operationum mirabilium circa mortuorum corpora quædam species. 109
Operationes huiusmodi mirabiles qua virtute fiant ibid. & 110.
Ocultas hominum cogitationes non cognoscunt Dæmones. 349. ind rectè & cognitione coniecturali quandoque cognoscunt. 350
Opera maleficorum fiant ex pacto cum dæmone. 17

P.

- Pactum de facto interuenire in magorum operibus doctrina Catholica.** 18
Pacti forma in verbis diaboli: Si cadens adoraueris me 19 similis formæ pacto sagas & maleficos diabolus aggredditur ibidem. Pactum explicitorum exempla 21. & sequent. Doctoris cuiusdam, pactum cum Dæmone fieri posse negantis, argumenta soluntur 35. & sequent.
Pacisci cum spiritu potest homo, nec impedit naturarum disparitas. 38
Pacti non tam essentia quam manifestatio requirit mēbra corporea. 39
Pactum non impedit, quod per dolum & asturiam malefici decipiuntur ibid.
Pactum cum Dæmonibus multi passim non dormientes, sed vigilantes & solutis sensibus incunt. ibid. & 40
Perseuerantiæ in maleficij scelere, quænam sit causa 143 figura Philistæorum Samsonem captum excecantium 144. sub maxima pœna dæmones imperant ne cui extra societatem consilia sua derlegant. ibidem.
Physiognomia an ad indicia pertineat, vt quidem bona proflit, mala Reso noceat 373. Physiognomo quæ obseruandæ regulæ 379. propter signa exteriora non statim iudicandum de moribus hominum ibid. Physiognomia de quibus iudicare non debeat ibid. Physiognomia

I N D E X.

gnomiz cura præcipua consistit in vultu & oculis. 380
 Planetas quosdam efficaciter inclinare ad furta, alios ad
 luxuriam, impium est asserere 366. planetarum nomi-
 na cur diebus septimanæ gentiles assignarunt. ibidem.
 Pusillanimitas præsertim mulieribus, plerumque causa
 maleficij. 143
 Pater. An filium maleficum teneatur denunciare, & filius
 patrem. 125. & 126.
 Puerum signo crucis à parentibus munitum, malefica oc-
 cidere non potuit, quinquagesima ad hoc à diabolo
 deportata. 213
 Pueri quando & quomodo puniendi maleficio obnoxij
 644.

R.

Remedia contra desperationis errorem, quod deceptus à
 diabolo redire possit in gratiam. 145
 Remedium optimum, ut homo se delusum cognoscens
 statim confiteatur. 146 & 148
 Resistentibus ut formica debilis, timidus ut leo crudelis
 diabolus 147. constantis animi continuatione, diabo-
 li vis deijcitur, exemplo S. Anthonij. 148
 Reus crimen de se confessus, non potest interrogari de
 alijs, de quibus nulla sunt legitima indicia 227
 Reuelatio duobus fit modis: illustratione mentis, & sola
 prædictione. 345
 Reus in auctoritate constitutus potest puniri morte sine
 degradatione. 581

S.

Sagæ diaboli asini. 15
 Sagæ insidentes scopis per caminum euolant, & ab hir-
 cis transferuntur. 56
 Socius de socio criminis quando interrogandus. 221.
 222. & 223.
 Socij criminis in testes admittuntur, non ad condemnan-
 dum, sed ad torturam tantum, 385
 Sociorum denuntiationibus & testimonijs multiplica-
 tis. An quis possit condemnari. 286

Somnio-

INDEX:

Somniorum duplex causa 443. non sunt omnino con-
remnenda 413. Licet eis aliquando intendere. *ibid.* ex
ijs prædicere futura contingentia, quomodo malum
sit. 414

Sors quid 418. **quoruplex.** *ibid.* **Diuisoria licita** 419. **Diui-**
natoria damnata 422. **consultoria quomodo licita** 420
vti licet in officijs secularibus 421. vti non licet in Ec-
clesiasticis electionibus. 419

Sortilegorum professio alia tacita, alia expressa. 44

Sortilegæ professionis tam tacitæ quam expressæ modus
ibidem.

Sortilegorum professio sollemnis, vbi, quando, & quomo-
do fiat. *ibidem.*

Superstitio dispositio ad maleficium 129. **Superstitio quid,**
& **quot eius species** 130. **Superstitionum exempla** 131
& **sequen.** **Superstitiosi sunt, non solum exercentes ea,**
sed fidem etiam habentes, & interrogantes 136. **Super-**
stitiones tanto periculosiores, quanto plures adhiben-
tur *tres sacræ* 136. **Superstitiosum non est, ex auro vel**
alia materia, vt signa adeptæ sanitatis, imagines in
templo suspendere 233. **Superstitiones & obseruan-**
tiz vanæ, effectum quare nonnunquam sequantur 136
Superstitiosa à non superstitiosis discernendi quinque
regulæ. 137

Striges quare vocentur malefici. 260, 334

T.

Testes singulares qui sint; An probent, ita vt quis possit
ad eorum denominationes torqueri. 268.

Tortura modicè adhibenda 532. **adhibenda tantum in**
atrocioribus criminibus 554. **Non adhibenda regula-**
riter, quando 549. & 550. **adhiberi potest maleficis, et**
amisi sint personæ exceptæ 548. **In tortura confessus**
non habitis legitimis indicijs, sibi non præiudicat 553

In tortura sunt soliti modi, non exquisiti adhibendi 555
à Tortura nemo excipitur ratione dignitatis 556

Tortura in præsentia iudicis fieri debet. 557

Tortus leniter potest postea plenè torqueri 559

Tortus est nihil confessus, sine indicijs nouis torqueri
iterum

I N D E X.

- iterum non debet. 360
- Tortus & crimen confessus potest iterum torqueri ad
deregendum socios. 363
- In tortura crimen confessus & postea reuocans, potest re-
peti in tortura. ibid.
- Taciturnitas in tormentis à Dæmone quomodo procu-
retur. 369
- Tortura sufficienter & nil confessus, dimittendus est 371
- Tortus quando non infamatur per torturam. 377
- Tortura potest adhiberi etiam die festo. 378
- Tumultus & perturbationes nocturnæ vt plurimum à
Dæmonibus fiunt. 84
- Tumultus nocturnos certis quibusdam in locis contin-
gere, exempla, 85. & seq. cur in his & non in alijs locis
fiant, haud certa semper ratio 90. conductor domum
conductitiam potest propter spectra relinquere. 89
- Tumultus & vexationes nocturnæ, nunc sine vlllo dam-
no nunc minori, nunc cū maiori damno atq; molestia
90. & 91. Sunt dæmones ioculatores, qui fatigare potius
quā nocere student 90. contra locorum infestationes,
remedia; Sacrificium corporis Christi, Reliquæ Sancto-
rum, Exorcismi 97. & seq.
- V.
- Vetularū remedia in curandis morbis & maleficijs valde
suspecta 465. Maleficis vetulis familiare, vt infantes
fascinent, & modus 189. Maleficium in mulieribus
quam in viris frequentius 336. eius aliquot rationes
ibidem. & 337.
- Visiones non facilè admittendæ, & probandi modus
67. Visionibus non statim credendum, exempla. ibid.
- Visionibus occurrentibus, cur signo crucis munien-
dum, & nomen Iesu inuocandum. ibidem. 68
- Vxor Loth non creata, sed diuina potestate in statuam
salis conuersa 169. cur potius in statuam salis, quam
aliam substantiam conuersa. ibid.

F I N I S.

